PEYGAMBERLER TARİHİ

2

PEYGAMBERLER TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

TERTİP HEYETİ

İHLÂS MATBAACILIK, GAZETECİLİK ve SAĞLIK HİZMETLERİ A.Ş. adına sahibi

ENVER ÖREN

GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

İlhan Apak

TERTİP HEYETİ

Doç. Dr. Ramazan Ayvallı

Doç. Dr. Kemâl Yavuz

Yar. Doç. Dr. Ethem Levent

Muzaffer Durgut : E. Müftü

Sâim Kökçü : E. Müftü

Burhan Kılıç : İ.H.L. Meslek Dersi Öğr.

Yaşar Taşdemir : İ.H.L. Meslek Dersi Öğr.

Ali Kara: İ.H.L. Meslek Dersi Öğr.

Mustafa Kuzu: İ.H.L. Meslek Dersi Öğr.

Ali Yılmaz: İ.H.L. Meslek Dersi Öğr.

Ömer Faruk Yılmaz : Öğretmen

Erdoğan Sevim : İlahiyatçı

TEKNİK SEKRETER

Cemil Bilgiç

KAMERA

Mustafa Güntekin

MONTAJ

Mustafa Asım Gök

BASKI ŞEFİ

Mustafa Kum

DİZGİ VE BASKI

İhlâs Matbaacılık, Gazetecilik ve Sağlık Hizmetleri A.Ş.

Çatalçeşme Sokak No: 17 Cağaloğlu-İST. Tel: 526 18 00 (8 Hat) Telex: 22000

Programlayan:

www.belgelerleislam.com

bilgi@begelerleislam.com

2. CİLT

NÛH ALEYHİSSELÂM

İdrîs'ten (aleyhisselâm) sonra gönderilen peygamber. Kendilerine yeni bir din verilen peygamberler (resûller) dendir. Peygamberler içinde en büyükleri olarak bilinen ve kendilerine ülü'l-azm denilen altı peygamberin ikincisidir. İdrîs (aleyhisselâm) göğe çıkarıldıktan sonra, insanlar azarak doğru yoldan ayrıldılar ve putlara yâni heykellere tapmaya başladılar. Cenâb-ı Hak, bunlara Nûh aleyhisselâmı peygamber olarak gönderdi. Nice yıl, onları dîne dâvet etti. Yalnız, oğullarından Sâm, Hâm, Yâfes ile pek az kimse îmân etti. Kendi oğlu Yâm, yâni Ken'ân başta olmak üzere kavminin çoğu îmân etmedi ve karşı geldi.

Kavmi, Hazret-i Nûh'a hakâret ve işkence edince onlara bedduâ etti. Allahü teâlâ, Nûh'a (aleyhisselâm) gemi yapmasını emretti. Geminin bitiminde, tûfan başladı ve Nûh (aleyhisselâm) mü'minleri de alarak gemiye bindi. Gemidekilerin seksen kişi olduğu ve geminin üç katlı yapıldığı "Arais-ül-mecalis" adlı eserde yazmaktadır. Hazret-i Nûh ayrıca gemiye her hayvandan da birer çift almış, hatta oğlu Ken'ân'ı da gemiye çağırmıştır. Ken'ân; (Ben, dağa çıkar kurtulurum) dediği sırada bir dalga gelerek onu boğmuş, sular dağları aşmıştır. İnsanlar ve hayvanlar telef olup, yağmurlar altı ay sonra durmuş ve sular çekilmiştir. Gemi, Irak'ta bulunan Cûdî dağına oturmuş ve insanlar, tûfandan sonra Hazret-i Nûh'un üç oğlundan çoğalıp yeryüzüne dağılmışlardır. Bunun için, Nûh aleyhisselâma ikinci Âdem (aleyhisselâm) denildi. Sâm'dan Arab, Fars ve Rûm; Hâm'dan Hindistan, Habeş ve Afrika halkı; Yâfes'ten de Asyalılar ve Türkler meydana geldi. Hattâ Bering (Behreng) boğazından Amerika'ya bile geçip yerleşenler oldu. Nûh aleyhisselâm, bin yaşında vefât etti.

Yaşı, insanlar arasında uzun ömre güvenilmemesi ve ne kadar yaşanırsa yaşansın sonunda ölüm olduğu husûsunda bir ölçü olmuştur.

Hazret-i Nûh'un, Hazret-i Âdem'e kadar olan nesebi şöyledir: Nûh bin Lamek bin Metuşalih (bu isim Metüşalh ve Müteveşlih şeklinde de rivâyet edilmiştir) bin Ehnûh (yani İdrîs (aleyhisselâm)) bin Yerd bin Mehlâil bin Kaynân bin Enûş bin Şiş (Şît) (aleyhisselâm) bin Âdem (aleyhisselâm). Ayrıca Hazret-i Nûh'un asıl isminin, Yeşkür, Şâkir ve Abdülgaffâr olduğu da bildirilmiştir. Lakabı Neciyyullah ve Şeyh-ul enbiyâ'dır.

Nûh'un (aleyhisselâm) annesinin ismi Kaynûş binti Berâkil bin Mahvîl'dir. Annesinin ismi; Sebhâr, Şemhâ ve Semhâ şeklinde de bildirilmiştir.

Kaynak eserlerde bildirildiğine göre, İdrîs'in (aleyhisselâm), Metûşâlih isminde bir oğlu vardı. Metûşâlih, babasının bildirdiklerine tamâmen uyan kâmil bir mü'min olup, Meysâha adlı sâliha bir hanımla evlendi. Bu evlilikten ismi, Yemlek ve Lemk şeklinde de bildirilen Lâmek dünyâya geldi. Lâmek; doğumu, çocukluğu, yetişmesi ve gençliğinde, herkesin imrendiği bir hâle sâhip ve pek güzel, güçlü, kuvvetli idi. Muhammed aleyhisselâmın mübârek nûru, Âdem aleyhisselâmdan beri temiz ana-babalardan geçerek ona ulaşmış, şimdi de onun yüzünde parlıyordu. Lamek, Kaynuş isminde sâliha bir hanımla evlendi. Bu evlilikten de Hazret-i Nûh dünyâya geldi. Hazret-i Nûh, Şam diyârında Ba'lebek yakınında, Ayn-ül-ved (sevgi pınarı) isimli yerde, yâhut Diyârbakır'da veya Hindistan'da yetişti.

Hazret-i Nûh'un annesi Kaynûş, hâmileliğinin son zamanlarında kendisi ve doğacak çocuğu hakkında, çok zâlim bir kimse olan zamânın hükümdârından korkuyordu. Bu endişe içerisinde, doğum iyice yaklaştığında, Kaynûş evinden çıkıp, bir mağaraya giderek doğum yaptı. Zevci Lâmek ise o sırada rahatsız olup son anlarını yaşıyordu.

Doğumdan sonra çocuğunu mağarada bırakıp, büyük bir üzüntü ile, içli gözyaşları dökerek ve vah oğlum diye sızlanarak mağaradan ayrılmak üzere iken, daha yeni doğmuş, kundağa sarılmış olan Hazret-i Nûh, Allahü teâlânın izni ile konuşmaya başladı. Annesini hayretler içinde bırakan bu mübârek çocuk; (Anneciğim! Benim için korkma! Endişe etme! Çünkü beni yaratan elbette korur) diyordu.

Kundaktaki bebeğinin böyle konuşması, gözü yaşlı anneyi hem rahatlattı, hem de daha çok üzülmesine sebep oldu. Çünkü, Kaynûş, evlâdının bu sözüyle, onun Allahü teâlâ tarafından husûsî olarak korunduğunu, kendisine bir zarar gelmesinden endişe etmeye lüzum kalmadığını hissederek rahatladı. Diğer taraftan, kendisinden bu sözleri duymakla, gönlünde yavrusuna karşı muhabbet ve şefkâtinin kat kat arttığını hissetmiş ve böyle bir yavrudan ayrılmak, hele bir mağarada bırakıp gitmek ona pek zor gelmişti. Bu acıya ve ayrılığa tahammül etmek, öyle bir anne için elbette mümkün değildi. Ama oğlunun selâmeti için bu acıya sabretmesi îcâb ettiğini düşünerek, onu Allahü teâlâya emânet edip, gözyaşları içerisinde evine döndü.

Nûh (aleyhisselâm) kırk gün kadar, doğduğu mağarada kaldı. Bundan sonra melekler onu alıp, annesinin yanına götürdüler. Annesi Kaynûş buna pek sevindi. Bu kırk gün içinde, Nûh'un (aleyhisselâm) babası Lâmek de vefât etmiş idi. Lâmek'in (rahmetullahi aleyh), Nûh'un (aleyhisselâm) peygamberliğinden sonra vefât ettiği de bildirilmiştir. Hazret-i Nûh, çocukluğunda ve gençliğinde, zâhirde ve batında, (görünüşte ve iç âleminde) çok güzel, pek mükemmel idi. Bütün güzel sıfatları kendinde toplamıştı. Şekl-ü şemâil yâni vücut görünüşü ile, huy ve yaradılış bakımından Hazret-i Âdem'e çok benzerdi.

Hazret-i İdrîs'ten sonra insanların durumu:

İdrîs aleyhisselâm insanlara peygamber olarak gönderilip, onlara doğru yolu gösterdikten sonra diri olarak göğe kaldırıldı. Bundan sonra ona tâbi olup, yolunda bulunan ve Âdem (aleyhisselâm) ile Hazret-i Nûh arasında, çeşitli zamanlarda geldikleri de bildirilen Vedd, Süvâ, Yegûs, Ye'ûk ve Nesr isimlerindeki kıymetli âlim zâtlar Arab yarımadasının çeşitli yerlerine dağılarak İdrîs'in (aleyhisselâm) dînini yaymaya çalıştılar. Bu âlimler, Arab yarımadasının çeşitli yerlerinde dağınık vaziyette yaşayan insanların yanlarına, ayaklarına kadar giderek, onlara doğru olan hidâyet yolunu anlatıyorlardı. Bunun için bütün gayretlerini sarfediyorlar ve hiç bir fedâkarlıktan kaçmıyorlardı.

İbn-i Ebî Hâtim'in (radıyallahü anh) bildirdiğine göre, Tabiînden ve Fukahâ-i seb’a diye bilinen Medîne'nin yedi büyük âliminden Urve bin Zübeyr (rahmetullahi aleyh); İdrîs'in (aleyhisselâm) eshâbından olan ve insanlara doğru yolu gösteren bu büyük âlimler hakkında; “Vedd, Yegûs, Ye’ûk, Süvâ ve Nesr, Hazret-i Âdem'in evlâdından yâni torunlarındandır. Vedd, onların en büyüğü ve içlerinde en üstün olan idi” buyurmuştur.

Bu âlimler, ahlâk ve edeblerinin fevkalâde olması, hep Allahü teâlâdan, kıyâmetten, âhıretten anlatmaları, dinleyenleri çeken tatlı sohbetleri ile, gittikleri her yerde sevilip sayıldılar. Herkes bunları pek çok sevip, anlattıklarına inanıyor, onlara tâbi oluyordu. Nihâyet onlar da, birer birer vefât edip, âhırete göçtüler. Sevenleri kedere boğuldu ve kimse onları unutamadı.

Kavmin içinde bulunan bâzı münâfıklar, doğru îmân sâhiplerinin, vefât eden âlimlere olan muhabbet ve bağlılıklarını istismar ettiler. Temiz îmân sâhibi insanları kandırabilmek için sanki mü’minlerden imiş gibi göründüler. Onlara yaklaşarak; “Bizler, bu kıymetli büyüklerimizin, âlim zâtların vefâtlarından bir müddet sonra, unutulacağından ve nasîhatlerinin tesirinin kaybolacağından ve dolayısıyla, insanların doğru yoldan ayrılacaklarından endişe ediyoruz. En iyisi biz, bu âlimlerin bulundukları yerlere birer alâmet koyup, nişân diksek, hattâ, bu âlimlerimizin küçük birer timsallerini yapıp evlerimizde bulundursak ne kadar güzel olur. Böyle yapınca hem devamlı hatırlayarak onları unutmamış, hem de nasîhatlerine uymuş oluruz. Hep birlik olalım ve bu husûsu ihmâl etmeyelim” dediler.

Bu münâfıkların, böyle gönül alıcı sözlerle mü’minlere yaklaşmaları, şeytanca maksatlarının o an için anlaşılmasına mâni oluyordu. Onların bu düşüncelerinin arkasında putperestlik illetinin ortaya çıkarılması fikri yatıyordu. Yâni münâfıklar, insanlığı ebedî felâkete, sonsuz azâblara sürükleyecek olan, putperestlik, müşriklik zehirini şekerle kaplayıp yaldızla süsleyerek, tatlı sözlerle insanlara vermek istiyorlardı. Mü’minlerin ileri gelenleri böyle bir durumun ileride ne gibi netîceler hâsıl edeceğini bilemeyip düşünemediklerinden ve işin garibi, bu fikri telkin edenler, mü’minlerdenmiş gibi göründüklerinden, bu fiili mâkul karşıladılar. Zâhirî

sebeplere göre, bu hâlin maksada uygun olduğunu zannettiler. Hattâ, şeytanın, insan şekline girerek onlara bu fikri verdiği de rivâyet edilmiştir.

Şâyet bu fikir, İdrîs'e (aleyhisselâm) îmân etmeyenlerden gelmiş olsaydı, îmân sâhibi olanlar durup, düşünürler, böyle bir durumun, ilk bakışta faydalı görünse bile mahzurlarının da bulunabileceğini tahminde geç kalmaz ve buna göre hareket ederlerdi. Lâkin bu fikir, mü'min görünen münâfıklar tarafından ortaya atıldığı için hemen hiç kimse karşı çıkmadı. Üstelik herkes tarafından da kabûle şâyân görüldü. Böylece münâfıkların sinsi plânları tutarak, ilk başta maksatlarına uygun bir şekilde işlemeye başlamıştı.

Nihâyet insanlar, kendilerine doğru yolu gösteren ve nasîhatlerde bulunan Vedd, Süvâ', Yegûs, Ye'ûk ve Nesr isimlerindeki o âlim zâtların birer heykellerini yaparak, onların daha ziyâde bulundukları yerlere diktiler. Bunu, güyâ o âlimlerin feyzlerinden istifâde etmeyi kolaylaştırmak, onları unutmamak için yapmışlardı.

Zamân akıp giderken, insanlar, bu heykellerin, daha küçük sûretlerini yapıp evlerinde bulundurmaya başladılar. Böylece, onların feyzlerinden daha çok istifâde edeceklerine, nasîhat ve vasiyetlerini unutmayıp, onlara tam uyacaklarına inanıyorlardı. Münâfıkların, hak dîne düşman olanların sinsi plânları, maksatlarına uygun bir şekil almıştı.

Nesiller değişip, bu heykellerin dikiliş maksatları unutulunca, insanlar zamanla, bu heykelleri daha çok tâzim etmeye başladılar. Bu husûs, münâfıklarca dîne daha çok sarılmaya ve bağlanmaya sebep şeklinde gösteriliyor ve büsbütün yoldan çıkarabilmek için tahrifleri olanca hızı ile devam ediyordu. Öyle bir hâle geldi ki, insanlar, farz ibâdetlerini yaptıktan başka, muayyen zamanlarda o heykellerin etrâfında toplanırlar, ziyâret ederler, o heykellere saygı ve hürmet gösterirlerdi. Mü'min olanlar, geçmiş âlimlerin yolunda olmak, nasîhatlerini hatırlamak perdesi altında putperestliğe doğru adım adım yaklaştırıldıklarının farkında bile değillerdi. Münâfıklar sinsi ve şeytanca hareket ediyorlardı. İnsanlar, bu heykellerin evlerde bulunan küçük sûretlerini de tâzim etmeye, onları geçmiş âlimlerin

sohbet ve nasîhatlerini hatırlatıcı ve kendilerinin kötülüklerden men edip, uyarıcı olarak kabûl etmeye başladılar.

Uzun yıllar geçip, nesiller değiştikçe heykellere olan muâmele,onların ibâdete karıştırılması, önceki mü'minlerin itikatlarının ve yaptıklarının aksine olarak çok değişti. Bu durum şeytanın ve dîne düşmanlıkta ona iş bırakmayan münâfıkların çok hoşuna gidiyordu. Çünkü onlar, git gide maksatlarına ve hedeflerine yaklaşıyorlardı. Zamân ilerledikçe, yeni yetişen nesiller, bu heykellerin dikiliş gâyesini unuttular. Şeytanın, münâfıkların vesvese ve aldatmaları ile, inanç ve ibâdetlerinde değişiklikler meydana geldi. İnsanlar, bu dikili taşlarda üstün vasıflar bulunduğunu zannetmeye, diğer yapılan ibâdetlerden ziyâde bu heykellere hürmet göstermeye başladılar. Böylece, daha çok sevap kazanacaklarına, Allahü teâlâ katında bu heykellerin kendilerine şefâatçi olacağına, dolayısıyla bunlara daha çok hürmet ve tâzim etmenin lâzım geldiğine inanmaya başladılar.

Daha sonra insanlar, bu heykellerde, ilâhi kudret bulunduğuna inanmaya, bunları, mânevî olarak gözlerinde daha çok büyütmeye başladılar. Nihâyet, onların ilâh olduğunu zannedip, kendilerine put edindiler ve tapınmaya başladılar. Böylece insanlar putlara tapmaya yönelmiş, hakîki ve yegâne mâbut olan Allahü teâlâya ibâdetten yüz çevirir olmuşlardı. Artık, insanlar putlara ibâdet ediyorlardı. Böylece yeryüzünde ilk defâ putperestlik, putlara ibâdet etme başlamış, şeytan ve onun avânesi olan münâfıklar, maksatlarına kavuşmuşlardı.

Mü'minlere, îmân etmiş görünerek yaklaşan, süslü, tatlı sözlerle, çeşitli entrikalar çevirerek, îmân sâhiplerini doğru yoldan ayırmaya, îmânlarını çalmaya çalışanların, îmân etmeyen ve îmân edenlere de açıkça düşmanlıkta bulunan din düşmanlarından daha çok zararlı oldukları böylece anlaşılmış oldu. Kıyâmete kadar devam edecek olan bu sinsi düşmanlığın ilki böylece ortaya çıktı.

İnsanlar puta tapmaya başlayıp Allahü teâlâya ibâdet ve tâattan yüz çevirince tabiî olarak, git gide aralarında, zulüm, ahlâksızlık, fitne, fesâd ve zorbalık gibi kötülükler arttı ve yayıldı. Kâinatta bulunan her şey, insan aklının idrâk edemeyip âciz kaldığı, fevkalâde, akıl almaz bir ahenk ve

nizâm içinde cereyân ederken ve her şey bütün teferruâtıyla insanoğlunun hizmetine sunulmuşken, insanlar bunu anlayamıyorlardı. Bütün bu nîmetlerden ve her nîmetin sâhibi olan Allahü teâlâdan gâfil idiler. Üstelik O'ndan başkasına, putlara, heykellere ibâdet ediyorlar, bu hâlin Allahü teâlâyı gadaba getireceğini, kendilerine azâb edeceğini bir türlü akıl edemiyorlardı.

Kâinattaki birçok mahlûk, kendilerinde hiç şuur olmadığı hâlde insanlara hizmet ederken, bu insanlar, ihsân edilmiş olan akıl ve şuurlarını kullanmayarak, Allahü teâlâdan başkasına ibâdet ediyorlardı.

Hiç kimseye fayda ve zararı olmayan taş parçalarına tapan insanlar, hakîkî ve yegâne mâbut olan Allahü teâlâdan yüz çevirip, O'na kulluk etmekten uzaklaştıkça daha çok bozuldular. Zâten, O'nu unutup, başka şeylere ibâdet etmeleri her fenâlık ve alçaklığın habercisi olup, en büyük kötülük ve çirkinlikti.

Nitekim insanlar günden güne daha da bozularak her türlü fenâlık ve ahlâksızlığı işler oldular. Güçlü kuvvetli olanlar, zayıf ve âciz kimselere zulmederlerdi. Fakirler, garipler, zavallılar, güç ve kuvvetten düşüp zayıf olanlar, kötülerin şerlerinden korunabilmek için kaçacak yer ararlardı.

Hazret-i Nûh'un yetişmesi:

Gün geçtikçe biraz daha bozulup, çirkinleşen, zulüm ve haksızlıkların her gün biraz daha kök saldığı bu kavmin içinde bulundukları hâlde, bunlara hiç benzemeyen bir takım kimseler vardı. Bunlar Kûfe şehrinde bulunan, hiç bir zaman Allahü teâlâdan başkasına ibâdet etmeyen ve tevhid dîninden ayrılmayan insanlar olup, kavmin azgınlık ve taşkınlıklarına kapılmamış hakîkî îmân sâhibi temiz mü’minler idi. Hazret-i Nûh'un âilesi de, bunlar arasında idi. Bu mü’minlerin hepsi istisnâsız, İdrîs'in (aleyhisselâm) bildirdiği dînin esaslarına inanarak uygun amel eden, takvâ sâhibi sâlih kimselerdi. Fakat zâlim hükümdârlarından korktukları için îmânlarını gizlerlerdi. Zâten sayıları pek az olup, üçü beşi geçmezdi.

Nûh (aleyhisselâm) gençliğinde bir müddet çobanlık yaparak kavminin sürülerini otlattı. Zamân zaman ticâretle meşgûl oldu. Her ne kadar, bu vesîlelerle kavminden inanmayanlar ile teması olduysa da, onları putlara taptıkları için sevmedi. Kavminin başında, Kâbil'in soyundan gelme, Dermesil veya Dernesil isminde çok zâlim bir hükümdâr vardı. Dermesil, içki içer, kumar oynar, zamanını oyun ve eğlence ile geçirirdi. Onun zamanında, demir, bakır ve kurşundan muhtelif eşyalar yapılırdı. Dermesil ve kavmi, baba ve dedelerinin putları olan Vedd, Süvâ', Yegûs, Ye'ûk ve Nesr isimlerindeki putlara ibâdet ederlerdi. Demir, bakır ve kurşunu rahat işleyebildikleri için, kendilerine göre muhtelif sûretlerde şekiller yaparlar, sonra bu şekil ve heykelleri put kabûl edip, onlara ibâdet ederlerdi. Böylece muhtelif şekillerde binlerce putları oldu. Her kabîlenin ayrı bir putu vardı.

Daha sonra Dermesil, putlar için büyük bir puthâne yapılmasını emretti. Her put, pek güzel, kıymetli örtülerle döşenmiş masalara kondu. Ayrıca putlar için, nöbetle vazife yapan hizmetçiler vardı. Hazret-i Nûh, onların bu gülünç durumlarını hiç tasvip etmez ve onlardan uzak kalırdı. Aralarına karışmadığı gibi, bayramlarına da iştirâk etmezdi.

Hazret-i Nûh'un peygamberliği:

Bu kadar azgın, haddi aşmış, her türlü ahlâksızlık ve kötülüğün yayılıp, yerleşmiş olduğu bu kavme, Allahü teâlâ, Hazret-i Nûh'u elli yaşında peygamber gönderdi. Peygamber olduğunu haber vermek ve kendisini müjdelemek üzere, Allahü teâlâ Cebrâil aleyhisselâmı Hazret-i Nûh'a gönderince, Cebrâil (aleyhisselâm) Nûh'un (aleyhisselâm) yanına gelerek; "Esselâmü aleyke ey Nûh!" dedi. O da; "ve aleykesselâm. Kimsiniz?"dedi. Cebrâil (aleyhisselâm); "Ben Cebrâil'im. Allahü teâlâ tarafından, peygamberliğini bildirmek için geldim. Allahü teâlâ sana selâm ediyor. Seni kavmine peygamber yaptı. Dermesil ve kavmine git! Onları, Allahü teâlâya îmân etmeye, yalnız O'na ibâdet ve kullukta bulunmaya dâvet et!" dedi ve gitti.

O zamanda, o beldede yaşayan bütün insanlara peygamber olarak gönderilen Nûh (aleyhisselâm), ömrünün sonuna kadar, insanları, îmâna

çağırıp, Allahü teâlânın emirlerine uymaya dâvet edeceğine dâir söz (mîsak) verdi.

Nitekim Ahzâb sûresinin 7. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: “(Ey Resûlüm (sallallahü aleyhi ve sellem)! Şunu hatırla ki) biz peygamberlerden, ümmetlerine risâleti, peygamberliği tebliğ ve onları dîne dâvet etmeleri için ahd aldık. Hususen bu ahd aldıklarımız içinde meşhûr ve ülül-azm olanlar; sen, Nûh, İbrâhim, Mûsâ ve Îsâ bin Meryem (aleyhimüsselâm). Biz bunlardan sağlam yemînli, te’kidli bir ahd, söz aldık.”

A’râf sûresinin 59. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: “Muhakkak ki biz, Nûh'u (aleyhisselâm) kavmine resûl olarak gönderdik.” (İbn-i Cerir (rahmetullahi aleyh) ve başkalarının rivâyetlerine göre kavminin ismi Benû Râsib idi.) Nûh (aleyhisselâm) onlara dedi ki, ey kavmim! Allahü teâlâya ibâdet ediniz. İbâdet edilecek O'ndan başkası yoktur. Eğer O'na îmân etmezseniz, kıyâmet gününde (veya tûfan gününde) size büyük bir azâbın isâbet etmesinden korkuyorum."

Hûd sûresinin 25 ve 26. âyet-i kerîmelerinde de meâlen buyruldu ki; “Biz Nûh'u (aleyhisselâm) kavmine peygamber olarak gönderdik. O onlara dedi ki: Ben sizi Allahü teâlânın azâbıyla korkutuyorum ve azâbdan kurtuluşun çâresini açıklıyor, beyân ediyorum. Allahü teâlâdan başkasına ibâdet etmeyin. Bana muhâlefet etmeniz hâlinde, bir gün, (dünyâda garkla, suda boğulmakla, âhırette ise ateş ile) üzerinize elem verici çok şiddetli bir azâbın gelmesinden korkuyorum.”

Ebü’ş-şeyh, İbn-i Ebî Hatim ve İbn-i Asâkir’in (rahmetullahi aleyhim) Enes'den (radıyallahü anh) bildirdikleri bir hadîs-i şerîfte resûllerin ilkinin Hazret-i Nûh olduğu bildirilmiştir.

“Hüsn-üt-tenebbüh” kitabının müellifi olan Necmüddîn-i Gazzî (rahmetullahi aleyh) bu hadîs-i şerîf hakkında buyuruyor ki: “Hazret-i Âdem'in peygamberlerin ilki olduğu husûsunda icma vardır. Ancak ilk resûlün Âdem (aleyhisselâm) mı? Yoksa Nûh (aleyhisselâm) mı? olduğunda muhtelif rivâyetler var ise de, Hazret-i Âdem'in ilk resûl olduğu açıktır.

Hazret-i Enes'in rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte, Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) murâdının, Âdem aleyhisselâmın oğulları içinde ilk resûl Nûh'tur (aleyhisselâm) buyurmuş olması muhtemeldir veya bu hadîs-i şerîfin devamı vardır ve bu bize ulaşmamıştır. Nitekim, Hâkim et-Tirmizî'nin (rahmetullahi aleyh), Ebû Zer'den (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte; "Resûllerin ilki Âdem (aleyhisselâm) sonuncusu Muhammed'dir (sallallahü aleyhi ve sellem). İsrâil oğullarının peygamberlerinin ilki Mûsâ (aleyhisselâm), sonuncusu Îsâ'dır (aleyhisselâm). Kalem ile ilk yazı yazan İdrîs'tir (aleyhisselâm)." buyurulmaktadır."

Hazret-i Nûh'a peygamberliğinin bildirildiği, insanları Allahü teâlâya îmân ve ibâdete çağırmakla emr olunduğu sırada, kavmi tam bir sefâhet içinde idi. İçki, kumar, zinâ, zulüm, haksızlık gibi her türlü ahlâksızlık ve kötülük almış yürümüştü.

Hazret-i Nûh, peygamber olduğu kendisine bildirildikten sonra, kavmine nasîhat etmeye, onları îmâna dâvet etmeye başladı. Bizim peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm gibi, Hazret-i Nûh da peygamberliğinin ilk zamanlarında, gizliden gizliye insanları hak dîne dâvet ediyordu. Yılmadan, gece-gündüz, gayret ederek çalıştı. Bir zaman sonra açıktan açığa insanları dîne dâvet etmeye başladı.

Diğer bütün peygamberler gibi, Hazret-i Nûh da kavminin azgınlık ve taşkınlıklarına, bozuk işlerine kapılmamıştı. Çocukluk ve gençliğinden îtibâren sâlih bir zât ve emîn bir kimse olarak tanınmış ve hiç kimse ondan bir sıkıntı ve rahatsızlık görmemişti.

Böyle olunca onun, tevhid dînine dâvetinin çok tesirli olması, hemen herkesin, onun dâvetini kolayca ve hemen kabûl etmesi icâbediyordu. Ama böyle olmadı. Bilhassa kavminin ileri gelenleri ona karşı çıktı. Çünkü onun söyledikleri, bu haddi aşmış kimselerin, habis zevklerine gem vuruyor ve bu kötü işlerden vazgeçmelerini emrediyordu.

Nûh'un (aleyhisselâm) dâvetine çok az kimse icâbet etmişti.

Nûh (aleyhisselâm) bir bayram gününde kavminin yanına gitti. O günü bayram olarak, babaları (yani o azgın kavimde bulunanların bir kısmının ataları, dedeleri olan) Kâbil koymuştu. Onlar kendilerine göre bayram günü geldiğinde, bir yere toplanırlar, putlarını masaların üzerine dikerek, onlara kurban keserlerdi. Putların önünde secdeye kapanarak ibâdet ederlerdi. Ayrıca içki içerler ve çalgı çalıp oynarlardı. Kadın erkek karışırlar, hattâ hepsi çıplak olarak bir arada bulunur, zinâ yaparlar, her türlü ahlâksızlık ve rezâleti işlerlerdi.

İşte böyle bir günde Hazret-i Nûh, onların bulunduğu yere vardı. Giderken de; “Allah'ım! Onlara karşı bana yardım eyle” diye duâ etti. Kendilerine yaklaştığında, yüksek sesle; “Ey kavmim! Allahü teâlâ tarafından, size nasîhatçi olarak geldim. Sizi, Allahü teâlâya îmân ve yalnız O'na ibâdet etmeye dâvet ediyorum. İbâdet edilecek O'ndan başkası yoktur. Sizi, putlara ibâdet etmekten men ediyorum. Allahü teâlâdan korkun. Bana itâat edin.” diyerek nidâ etti. Hazret-i Nûh böyle söylerken, masaların üzerlerinde bulunan putların hepsi yere devrildi.

Kavmin melîki olan Dermesil, yanında bulunanlara; “O da kim?” diyerek, alay edici bir tavırla Nûh'u (aleyhisselâm) sordu. Onlar da; (Ey Melik! O, bizim kavmimizden olduğu hâlde, hâli bize uymayan birisidir. İsmi Nûh bin Lamek'dir. Önceleri akıllı idi. Sonra aklını kaybedip peygamber olduğunu, Allahü teâlâdan kendisine vahiy geldiğini iddia etmeye başladı. O, mecnûn yâni delidir. Şu anda cinneti, deliliği fazlalaşmış olduğundan böyle şeyler söylüyor) dediler. Dermesil; “Peki neler söylüyor?” dedi. Etrâfındakiler; “O, insanları, bir olan Allahü teâlâya îmân etmeye, O'ndan başkasına ibâdet etmemeye dâvet ediyor. İbâdet edilecek O'ndan başkası yoktur diyor. Bizi, putlarımıza ibâdet etmekten men ediyor.” dediler.

Bu söylenilenlere çok kızan Dermesil, derhal onun huzûruna getirilmesini emretti. Kralın adamları, hemen Hazret-i Nûh'u yakalayıp, döverek, reislerinin yanına getirdiler. Dermesil, Hazret-i Nûh'a; “Yazık sana; demek sen bizim ilâhlarımızı inkâr ediyorsun ha!... Söyle bakalım sen kimsin?” dedi. Hazret-i Nûh, büyük bir sabır ve tevâzû ile, fakat vakâr ve heybet içerisinde; “Ben Nûh bin Lamek'im. Âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlânın peygamberiyim. Sizleri, Allahü teâlâya îmâna dâvet ediyorum. Benim,

O'nun peygamberi olduğumu tasdik ve putlara ibâdeti terk etmeniz için nasîhat vermek üzere, peygamber olarak gönderildim.” buyurdu.

Bunun üzerine Dermesil, Hazret-i Nûh'a; “Ey Nûh! Sen bize, bizim bilmediğimiz şeyler anlatıyorsun. O hâlde biz senin saçmaladığını zannediyoruz. Eğer mecnûn isen, seni tedâvi edelim. Fakir olduğun için böyle yapıyorsan sana yardım edelim" deyince, Hazret-i Nûh şöyle cevap verdi: “Ey kavmim! Ben deli değilim ki, siz beni tedâvi edesiniz. Ben sizin elinizde bulunanlara muhtâç değilim ki, bana yardım edesiniz. Mülk, kendisinden başka ilâh bulunmayan, her şeye gâlib ve hâkim olan Allahü teâlânındır. Ben sizden böyle şeyler istemiyorum. Benim sizden istediğim tek şey, La ilâhe illallah (Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur) demeniz ve benim, O'nun resûlü, peygamberi olduğumu tasdik etmenizdir.”

Hazret-i Nûh'un bu sözlerini dinleyen Dermesil fenâ hâlde kızdı ve; “Ey Nûh! Bizim âdetlerimize göre bu gün bayram olup, adam öldürmek câiz değildir. Şâyet böyle olmasaydı, seni, pek şiddetli bir şekilde öldürürdük.” diyerek kin ve düşmanlığını bildirdi.

Nûh'a (aleyhisselâm) ilk îmân eden, Amûre isminde bir hanımdır. Hazret-i Nûh bu hanımla evlendi. Bundan Sâm, Hâm ve Yâfes adında üç oğlu ile Hadûre, Nesûre ve Mahbûre isimlerinde üç kızı oldu. Daha sonra başka bir kadın daha îmân etti. Hazret-i Nûh onunla da evlendi. Ken’ân (Yam) isimli oğlu bu kadından oldu. Fakat bu kadın daha sonra, Nûh'un (aleyhisselâm) dîninden dönüp mürted oldu. Yâni mü’min iken îmândan ayrılıp îmânsızlığı seçti ve putperestliğe döndü.

Hazret-i Nûh, devamlı olarak kavmine, kendilerine peygamber olarak gönderildiğini bildirdi. Onlara, putlara tapmaktan, haksızlıktan, zulüm ve işkenceden, aşağılıktan vaz geçmelerini ve içinde bulundukları ahlâksızlıklara son vermelerini söyledi. Allahü teâlâya îmân etmelerini ve O'nun emirlerine tâbi olmalarını, bunlara riâyet etmezlerse, Allahü teâlânın azâbının pek şiddetli ve çok çetin olduğunu her defâsında tekrar tekrar haber verdi.

Fakat zulüm ve zorbalığa alışmış olan bu gaddar insanlar buna inanmadılar, kabûl etmeyip karşı geldiler. Nitekim Şuarâ sûresinin 105. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: “Nûh kavmi, peygamberleri tekzip etti, yalanladı.”

Tabiînin büyüklerinden olan Hasen-i Basrî hazretlerine; (Ey Ebû Sa’îd! Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde: “Nûh kavmi, peygamberleri tekzip etti”, “Âd kavmi, peygamberleri tekzip etti”, “Semûd kavmi, peygamberleri tekzip etti” buyuruyor. Bu kavimlerin her birine bir peygamber gönderilmiş olduğu hâlde, böyle buyrulmasının hikmeti nedir?" diye suâl edilince, Hasen-i Basrî (rahmetullahi aleyh) cevap olarak buyurdu ki: “Bütün peygamberler, ümmetlerine aynı îmânı yâni aynı şeylere inanmayı bildirmiş olduklarından, onlardan herhangi birini inkâr (hatta peygamber olduğunda şüphe) etmek, bütün peygamberleri inkâr etmek olur.”

Hazret-i Nûh, inanmayanları, Allahü teâlânın azâbı ile korkutunca, bu hâlden en çok, kavmin ileri gelen yönetici durumundaki kimseler rahatsız oluyordu. Çünkü, diğer insanların, başlarında bulunanlara; “Bu peygamber olduğunu söyleyen zât, bizi şiddetli azâb ile korkutuyor. Söyledikleri doğru ise hâlimiz ne olur?” demelerinden çekiniyorlardı.

Onlara göre bunun çâresi, azâb ile korkutandan kurtulmak, onu susturmak, en azından sindirmekti. Bu sebeple Nûh'a (aleyhisselâm) en çok kavmin ileri gelenleri karşı çıkıyorlar, pek katı ve sert cevaplar verdikleri gibi sataşarak eziyet ediyorlardı. Kur’an-ı kerîmde, Hûd sûresinin 27. âyeti kerîmesinde meâlen bildirildiğine göre, kavmin ileri gelenleri şöyle karşı çıktılar: “Nûh kavminden kâfir olanların ileri gelenleri, reisleri Nûh'a dediler ki: Biz seni ancak, bizim gibi bir insan olarak görüyoruz. Böyle olunca senin üzerimizde ne üstünlüğün ve ne meziyetin var ki, peygamberlik vazifesi ve kendisine tâbi olunması icâbettiği gibi bir husûsiyet sana has kılınmış olsun. Ve biz, sana uymuş, îmân etmiş olanların da, en alçak ve aşağılarımız olduklarını görüyoruz. Senin ve sana tâbi olanların bizim üzerimize bir fazîletiniz, üstünlüğünüz olduğunu görmüyoruz ki, sen peygamber olmaya ehil ve kendisine tâbi olunmaya lâyık ve müstehak olasın. Bilakis biz, seni, peygamberlik dâvâsında; sana

tâbi olanları da, senin sadık olduğunu bilmeleri husûsunda yalancılardan zannediyoruz.”

Aslında, kendileri pek aşağı ve rezil kimseler olan o kâfirlerin, Nûh'a (aleyhisselâm) îmân etmiş olan mü’minleri aşağı, hafif ve rezil görmelerine sebep, îmân nîmetinden mahrûm olmaları, her şeyin, dünyânın zâhirînden, görünüşünden ibâret olduğunu zannetmeleridir. Çünkü onlar, dünyâ hayatından sonra gelen âhıret hayatını, sonsuz yaşamayı bilmezler ve inanmazlardı. Onlara göre lezzet ve zevk veren şeyi daha çok olan, en şerefli ve çok üstün idi. Bundan mahrûm olanlar da rezil kimseler idi. Onlar, hakîkî kıymet ve üstünlüğün, îmân etmekte olduğunu, îmân nîmeti ile şereflenmiş bir çöpçünün, îmândan mahrûm olan bir sultândan çok daha kıymetli ve üstün olduğunu anlayamıyorlardı. Böylece, peygamber olacak zâtın ya melek veya melik yâni hükümdâr olması icâbettiğini düşünüyorlar, bunun aksini kabûl etmiyorlardı. Bu sebeple, Hazret-i Nûh'a; “Etrâfındaki o rezil, aşağı, mal, mevki sâhibi olmayan kimseleri kov! O zaman belki biz de sana inanırız. Yoksa onlarla beraber olmayı kendimiz için aşağılık sayarız” dediler.

Hûd sûresi 28-30. âyet-i kerîmelerinde meâlen bildirildiği gibi, Hazret-i Nûh, kavminin bu karşı çıkmalarına ve bozuk isteklerine şöyle cevap verdi: “Nûh onlara dedi ki: "Ey kavmim! Bana haber verin. Eğer ben Rabbim tarafından, dâvâmın doğru olduğuna açık hüccet ve delil üzere gelmiş isem; O, kendi katından bana nübüvvet, peygamberlik vermiş ise ve bütün bunlar da size gizlenmiş (sizde bunları görecek göz yok) ise, istemediğiniz hâlde onu size zorla mı kabûl ettireceğiz.

Ey kavmim! Risaletimi tebliğ ettiğim için, ben sizden mal istemiyorum. Bu yaptığım tebliğ işine karşılık (olarak) benim ecrim Allahü teâlâya aittir. Sizin talebinizle mü’minleri yanımdan kovacak, tard edecek değilim. Zirâ onlar, kıyâmet günü Rablerine kavuşup mükâfâtlarını alacaklar. (Böyle olunca Allahü teâlâ, onlara mükâfât verdiği gibi, onlara zulmedenlere ve onları terk edenlere, kovanlara da cezâlarını elbette verir.) Lâkin ben sizi, (Allahü teâlâ ile karşılaşılacak, O'nun huzûruna çıkılacak olan kıyâmet gününü, o mü’minlerin Allahü teâlânın huzûruna çıkacaklarını, onların mertebelerinin Allahü teâlâya yakınlığını inkâr eden veya Allahü teâlâya

îmân etmiş olanlara erazil (rezillerin de rezilleri) demekle küstahlıkta bulunan, böylece) câhillik eden bir kavim olarak görüyorum.

Ey kavmim! Îmân edip, bana tâbi olan mü'minler, bu durumda iken, ben sizin arzunuza uyarak onları yanımdan tardetsem, kovsam, o takdirde, Allahü teâlânın azâbından beni kim kurtarır. Benim onları kovmamı, yanımdan uzaklaştırmamı istemekliğinizin doğru olmadığını düşünmez, tefekkür etmez misiniz?"

Kavmin ileri gelenleri, Nûh'a (aleyhisselâm) akıllarına gelen her sözü çekinmeden söylüyor, her hakâreti yapıyorlardı. Bunun için devamlı, hücûm ediyorlar, kendi kısır akıllarına ve bozuk mantıklarına göre susturmaya, dâvâsından caydırmaya çalışıyorlardı. Onlara göre Nûh (aleyhisselâm) yanlış yolda idi. Hazret-i Nûh'u, anlamak istememelerinin sebebi, gerçekte kendilerinin bozuk olmalarından ve Hazret-i Nûh'un, istedikleri gibi hareket etmeyip onlara hakîkî saâdet yolunu göstermesindendi.

"Kavminin ileri gelenleri Nûh'a (aleyhisselâm), "Biz senin, apaçık, bir dalâlet içinde bulunduğunu görüyoruz" dediler. Nûh da onlara cevâben şöyle dedi: "Ey kavmim bende dalâlet yoktur. Ben, ancak, âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlâ tarafından size gönderilmiş bir peygamberim. Rabbimin (risâlâtını, îtikâd, ahkam ve nasîhate dâir) bana vahyettiklerini çeşitli vakitlerde size tebliğ ediyorum. Doğruluk ve iyiliğiniz için size nasîhat ediyorum. Kendim için dilediğim hayrı, sizin için de dilerim. Allahü teâlâdan bana vahiy geldiği için sizin bilmediğiniz şeyleri; bana vahyedilen, bildirilen kadar bilirim.

(Hazret-i Nûh yine onlara dedi ki:) Sizi Allahü teâlânın yasak ettiği küfür ve günahlardan sakındırmak ve O'nun azâbıyla korkutmak için, Rabbiniz tarafından, içinizden (kendi cinsinizden) biri vâsıtasıyla, size vahiy ve haber gelmesine taaccüb mü ediyorsunuz?. Ümîd olunur ki (bu korkunuz, takvânız, küfür ve isyândan sakınmanız sebebiyle) rahmet olunursunuz." (A'râf sûresi: 60-63)

İmâm-ı Fahrüddîn-i Râzî (rahmetullahi aleyh) burada meâli verilen 62. âyet-i kerîmenin tefsîrinde buyuruyor ki: Risâleti tebliğ, Allahü teâlânın,

yasaklarının ve vâcib kıldığı tekliflerinin hepsini bildirmektir. Nâsîhat ise, emirleri ve yasakları kabûle, ibâdetleri yapmaya teşvik etmek ve âsî olurlarsa onları azâb ile korkutmaktır.

Fakat, Nûh'un (aleyhisselâm) kavminin ileri gelenleri, buna da îtirâz ettiler. Yine karşı çıktılar. Mü'minun sûresinin 24 ve 25. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: "Nûh'un kavminden, kâfir olanların ileri gelenleri, (diğer insanlara) dediler ki: Bu Nûh ancak sizin gibi bir insandır. (Sizin gibi yiyor, içiyor, uyuyor. Böyle birisi, nasıl, Allahü teâlâ tarafından gönderilmiş bir peygamber olabilir? Sizi tevhide dâvet etmekle) üzerinizde fazîletli ve size reis olmak istiyor. Maksadı budur. Eğer hakîkaten, Allahü teâlâ, kendisinden başkasına ibâdet olunmamasını veya bize peygamber göndermeyi dileseydi, meleklerden peygamberler gönderirdi. Biz bunun, tevhid, peygamberlik ve öldükten sonra dirilmeye âit olarak, bizi dâvet ettiklerinin hiç birini atalarımızdan duymadık. Bu Nûh ancak deli bir kimsedir. Onun için böyle şeyler söylüyor. Bu sebeple bir zaman onu bekleyin. Ona nezaret edin. Belki ayılır da böyle sözleri söylemeye devam etmez."

Hazret-i Nûh, onların bu kadar îtirâz etmelerine kendini yalanlamalarına karşı, sabrediyor, tebliğ vazifesine devam ediyordu. Onlar istemeseler de, yine gidip, insanlara, âdetâ yalvarırcasına nasîhat ediyor, dünyâ ve âhırette felâkete gitmemeleri için çok gayret sarfediyordu. Üstelik kavminin kendisine sataşmalarına, sâdece bizim gibi bir insandır, bizden üstünlüğü ve efdâliyeti yoktur gibi sözlerine yumuşaklıkla cevap veriyordu.

Hûd sûresi 30. âyetinin sonunda ve 31. âyetinde meâlen buyruldu ki: (Nûh (aleyhisselâm) onlara dedi ki: İstediğiniz, îtirâz ettiğiniz şeylerin hepsinin doğru olmadığını, yanlış olduğunu bildiğiniz hâlde ısrâr eder, hâllerinizin ve sözlerinizin yanlış olduğunu) düşünmez, tefekkür etmez misiniz? Ben size, benim yanımda Allahü teâlânın hazîneleri vardır demiyorum (ki istediklerinizi vereyim.) Ben gaybı bilirim demiyorum (ki, size maksadınızı haber vereyim.) Size, ben meleğim de demiyorum (ki, sizin bana ancak bizim gibi bir insansın diyerek îtirâzda bulunmanızın bir mânâsı olsun.) Sizin erâzil dediğiniz, hor ve hakîr gördüğünüz fakir mü'minler hakkında da Allahü teâlâ onlara hayır ve mükâfât vermez de demiyorum. (Bilakis

Allahü teâlânın onlara dünyâda iken verdiği îmân ve hidâyet nîmeti ve âhırette vereceği Cennet ve yüksek dereceler, size dünyâlık olarak çok mal vermesinden elbette daha hayırlıdır.) Onların kalblerinde (Allah sevgisinden, güzel ahlâktan ve temiz îtikâddan, sıdk ve ihlâstan) ne bulunduğunu en iyi bilen Allahü teâlâdır. O hâlde ben (Allahü teâlânın hazîneleri benim yanımdadır, ben gaybı bilirim ve ben meleğim desem ve sizin arzunuza uyarak, onların bana îmân etmelerini kabûl etmezsem, onları yanımdan kovarsam ve kendilerine, Allahü teâlâ size, hayır, mükâfât vermez desem) muhakkak ki zâlimlerden olurum."

Nûh kavmi hiç yola gelebilecek gibi değildi. O ne söylese kavmi inkâr eder, yalanlar, hakârete başlardı. Zamân ilerledikçe bu insanların onun sözlerine, Allahü teâlâdan bildirdiklerine inanmamaları bir tarafa; karşı çıkmaları, gayz ve kinleri devamlı artıyordu. İnkar ve îtirâzları zamanla hakârete ve üzerine hücûm etme derecesine geldi.

Nûh (aleyhisselâm) kavminin yaptıklarına sabırla dayanıyor, belki îmân ederler ümidiyle, tebliğine devam ediyordu. Gece kapıları çalıp; "Ey kavmim! La ilâhe illallah deyin" diye yalvarıyordu. İnsanları Allahü teâlâya îmân ve yalnız O'na ibâdet etmeye dâvet etmesine hep karşı çıktılar; o yine devam etti. Sefih dediler, yine devam etti. Mecnûn yâni deli dediler, o yine devam etti. Hakâret ettiler, yine devam etti. Üzerine hücûm ettiler, yine devam etti. Peygamberliğini tebliğ husûsunda hiç bir şeyden yılmıyor, kavminin bütün taşkınlıklarına rağmen, vazifesinden bir an geri kalmıyordu. Şuarâ sûresinin 105. ve daha sonraki âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: "Nûh kavmi, peygamberleri tekzip etti. O zaman (dinde değil de nesebde) kardeşleri olan Nûh (aleyhisselâm) onlara dedi ki: "Siz Allahü teâlâdan korkmaz mısınız da O'ndan başkasına ibâdet edersiniz. Muhakkak ki ben, Allahü teâlâ tarafından emîn olarak size gönderilmiş bir peygamberim. Aranızda emîn olarak tanınmış bir kimseyim. O hâlde Allahü teâlânın azâbından korkun, tevhidden ve bir olan Allahü teâlâya ibâdetten size emrettiklerimde bana itâat edin. Sizi Allahü teâlâya dâvet ettiğim ve nasîhatlerde bulunduğum için sizden bir ücret istemiyorum. Bilakis benim ecrim Rabb-ül-âlemînin katındadır. O hâlde Allahü teâlâdan korkup, emrini size tebliğimde bana itâat edin."

Nûh kavmi, îmân etmemeye, Hazret-i Nûh'a tâbi olmamaya kesin ve kat'î karar vermiş gibi bir hâlde idi. Hazret-i Nûh'un anlattıklarını, haber verdiklerini, nasîhatlerini hiç kabûl etmiyorlar, kendi noksan akıllarına ve bozuk mantıklarına göre ileri sürdükleri sözlerle karşı çıkıyorlardı. Bu defâsında Hazret-i Nûh'a o zamana kadar îmân etmiş olanları işâret ederek; "Sana tâbi olup, îmân edenler, mal ve mevki bakımından, aşağı, düşük kimseler iken biz sana îmân eder miyiz?" dediler. (Şuarâ sûresi: 111). Bu kibirli, kendini beğenmiş kimselerin hepsi, îmân edip, Hazret-i Nûh'a tâbilik yönünden fakir ve garib kimselerle bir olmaktan kaçınarak bunu, kendileri için aşağılık saydılar. Halbuki, bu düşünce ve hareketlerinden daha büyük alçaklık ve aşağılık olamazdı. Bunu anlamadıklarından bir türlü uyanamıyorlardı. Hattâ, Nûh'a (aleyhisselâm) îmân etmiş, mal ve mevkîi az olan kimselerin, görünüş îtibâriyle tâbi olduklarını, kalben muhâlefette bulunduklarını söyleyerek onlara iftirâdan çekinmediler.

Şuarâ sûresi 112-115. âyet-i kerîmelerinde bildirildiği gibi Hazret-i Nûh onlara şöyle cevap verdi: "Ben onların amellerini (ihlas ile mi yoksa dünyâdaki rütbelerini yükseltmek, dünyâ menfaatine kavuşmak için mi bana tâbi olduklarını) bilmem. Ben zâhire, görünüşe îtibâr ederim. Onların hesâbı, batınî olarak ne hâl üzere oldukları Allahü teâlâya âiddir. Bunun doğrusunu Allahü teâlâ bilir. Şâyet şuûr sâhibi olsaydınız bunun böyle olduğunu bilirdiniz. (Fakat Allahü teâlâ, size, anlayacak şuûr vermediğinden ve gözleriniz kör olduğundan bunu anlayamıyorsunuz.) Ben, sizin arzu ve isteklerinize uyarak bana tâbi olmuş mü'minleri tardedecek, yanımdan kovacak değilim. Ben ancak, fakir olsun zengin olsun, mükellef olan insanları, küfür ve günahlardan sakındırmak için gönderilmiş bir peygamberim. Allahü teâlânın azâbı ile korkutucuyum. (Yoksa sizi râzı edebilmek için, bana tâbi olmuş mü'minleri yanımdan kovucu değilim)

Hazret-i Nûh'u ölümle tehdit ediyorlar:

Hazret-i Nûh'un bu kadar nasîhat ve yalvarmaları onların, insâfa gelip, ona tâbi olmalarına sebep olacağı yerde, bilakis onların kin ve düşmanlıklarını arttırıyordu. Devamlı yalanladıkları, karşı çıktıkları gibi büsbütün ileri giderek onu tehdit etmeye başladılar. Bu husûs Kur'ân-ı kerîmde meâlen

şöyle bildirildi: “Ey Nûh! Eğer bu sözünden vaz geçmezsen (davet işinden ve bizi azâb ile korkutmaktan geri durmazsan) muhakkak ki, taşla öldürülenlerden olursun dediler,” (Şuarâ sûresi: 116) Böyle sözler söylemekle, ölümle tehdit etmekle onu, bu ulvî dâvâdan, yâni peygamberliğini tebliğ vazifesinden caydırmak, vaz geçirmek istiyorlardı. Bütün peygamberler içinde en yüksek derecede bulunan altı peygamberden biri olan Nûh (aleyhisselâm), bu gibi tehdit ve sataşmalarla dâvâsından elbette vaz geçecek, hattâ, yavaşlayacak, gerileyecek değildi. O yine vazifesine devam etti.

Zaman akıp giderken, Hazret-i Nûh büyük bir sabırla, belki akıllarını kullanırlar, belki uyanırlar da küfür ve isyândan, putlara ibâdet etmekten vazgeçerler ümidiyle, hiç bir şeyden çekinmeden gayret ediyor; “Ey kavmim! La ilâhe illallah deyin” diye yalvarıyordu. O, buna devam ettikçe kavminin hakâretleri de git gide artıyordu. Onu susturmak, üzmek ve insanlara bir şeyler anlatmasına mâni olmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Hazret-i Nûh, kavminin yanına gelip onlara bir şeyler söylemek istese, insanlar onu görmemek için elbiseleriyle yüzlerini, parmaklarıyla da kulaklarını kapatırlar, hakâretlerini bu şekilde gösterirler, bâzan daha da ileri giderek sille tokat üzerine hücûm edip kıyasıya döverlerdi. Kavmin ileri gelenleri, bir taraftan Hazret-i Nûh'a hakâret ve hücûm ederken bir taraftan da, îmân etmeye meyilli kimselerin arasında dolaşarak, onları tehditten geri kalmazlardı.

Kavmin ileri gelenleri, diğerlerine, asıl mâbudlarının, atalarının ibâdet edegeldikleri bu putlar olduğunu söylüyorlar; “Şâyet bunlar yanlış olsaydı atalarımız hiç ibâdet ederler miydi? Eğer biz bunları terkedersek, atalarımızın yapmış olduklarına karşı çıkmış, onlara hakâret etmiş olmaz mıyız?” diyerek insanların bu hislerini okşayıp, onları tahrik edici sözler sarfediyorlardı. Bu husûs Kur’an-ı kerîmde Nûh sûresinin 23. âyet-i kerîmesinde meâlen şöyle bildirilmektedir: “Kavmin ileri gelenleri hâkimiyetleri altındaki kimselere; ilâhlarınıza ibâdeti terk etmeyin. Hâssaten, Vedd, Süvâ’, Yegus, Ye’ûk ve Nesr isimlerindeki ilâhlarınıza ibâdeti terketmeyin dediler.”

Müşrikler, Hazret-i Nûh'un tebliğ ettiği ve bildirdiği şeylere kabûl göstermeyip karşı çıktıkları gibi, Hazret-i Nûh'a îmân edenlere de zulüm ve eziyette ileri gitmeye başladılar. Böyle yapmakla, onları bu saâdet yolundan döndüreceklerini zannediyorlardı. Muhammed aleyhisselâmın ümmetinden, zayıf ve güçsüz olanlara, müşriklerin, ilk zamanlarda revâ gördükleri zulüm ve haksızlık gibi, Nûh kavminin ileri gelen müşrikleri de mü'minlere aynı şekilde davranıyorlardı. Fakat onların bu hareketleri, îmân etmiş olan herhangi bir mü'mini îmânından döndürmediği gibi, bilakis, îmânlarının ve Hazret-i Nûh'a bağlılıklarının daha da artmasına sebep oluyordu.

Nitekim İbrâhim sûresinin 9-18. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: "(Ey ehl-i Mekke!) Sizden önce, (suda boğulmakla helâk olan) Nûh kavminin, (şiddetli rüzgâr ile helâk edilen) Âd kavminin ve (sayha, şiddetli ses ve gürültü ile helâk edilen) Semûd kavminin haberleri size gelmedi mi? Onlardan sonra da (Hazret-i İbrâhim'in kavmi olan Keldânîler, Nemrûd, Lût kavmi, Eshâb-ı Ress, Eshâb-ı Medyen, Eshâb-ı Eyke ve Kavm-i Tübba' gibi) nice kavimler geldiler ki, adetlerini Allahü teâlâdan başkası bilemez. Peygamberleri, o kavimlere hüccet ve apaçık mûcizelerle geldiler. Onlar ise (peygamberlerine olan gayz ve kinlerinden, yâhut, onların sözlerini anlayamamanın verdiği taaccüble, veyâhut istihzâ etmek, onları alaya almak için, yâhut peygamberlerine, susmasını, böyle şeyler konuşmamasını işâret etmek için veya peygamberlerinin sözlerini, beyânlarını işitince hayret ve taaccüb edip, istihzâ ederek gülmeye başladıklarından, bu edebsiz gülmelerinin çirkinliğini gizlemek için) ellerini ağızlarına kapatıverdiler. (Yâhud bütün kuvvetleriyle peygamberlerinin ağızlarını tutmağa, yâni onları susturmağa uğraştılar. Peygamberlerden kendilerine uzanan imdâd ve hidâyet ellerini ağızlarıyla reddettiler.) Sonra da dediler ki: Biz, sizin bize gönderilmiş olduğunuz peygamberlik dâvânızı tasdik etmeyiz. Biz onu inkâr ettik. Bizi dâvet ettiğiniz şeyden (Allahü teâlâya îmân ve O'nun bir olduğunu tasdikten) kuşku verici bir şek ve şüphe içerisindeyiz. Peygamberleri onlara dediler ki: Gökleri ve yeri yaratan Allahü teâlâ hakkında hiç şüphe edilir mi? (Aklî ve hissî her şey O'nun var ve bir olduğuna delâlet ederken, şüpheye mahal bırakmazken, siz nasıl şüphe edersiniz?) Allahü teâlâ, (sizinle kendi arasındaki) günahlarınızı mağfiret etmek için sizi, (kendisine, bize ve bizim vâsıtamızla size gönderdiği, bildirdiği şeylere inanmaya, îmân etmeye) dâvet ediyor ve belli bir vakte

(ecelinizin gelmesine) kadar size müsâde ediyor. (Azâb etmekte acele etmiyor).

(Bunun üzerine îmân etmeyenler, peygamberlerine) dediler ki: Siz de bizim gibi insansınız. (Şekil ve sûret bakımından bizim gibisiniz, bize bir üstünlüğünüz yok. Şâyet Allahü teâlâ, insanlara bir peygamber göndermeği dileseydi, insanlardan değil de daha efdâl bir cinsten, meleklerden peygamber gönderirdi. Bu dâvetinizle) siz, bizleri, babalarımızın ibâdet edegeldikleri şeyden men ediyor, çevirmek istiyorsunuz. O hâlde (sizin fazîlet sâhibi olduğunuza, peygamber olmaya ve bu tebliğ işini yapmaya lâyık bulunduğunuza ve peygamberlik dâvânızın doğruluğuna dair) bize apaçık delil getirin. (Halbuki peygamberleri onlara, dâvâlarının doğruluğunu ispat edici açık deliller, mûcizeler getirmişlerdi. Fakat müşrikler inanmamışlar, bunlarla ikna olmamışlardı. Güyâ peygamberlerinin hatâlarını bulmak için ve müşriklikte inâd ederek yeniden mûcize istiyorlar, inanmamak için bahane ile böyle sözleri ileri sürüyorlardı.)

(Bunun üzerine) peygamberleri onlara dediler ki: Evet biz de sizin gibi bir insanız. (Zâten melek yâhut başka cinsten bir mahlûk olduğumuzu iddia etmiyoruz ki.) Lâkin Allahü teâlâ kullarından dilediğine (peygamberlik ve bunun gibi şeyleri vermekle) iyilik ihsân eder. (O peygamberler, böyle söylemekle, müşriklere çok güzel cevap verdiler. Hem, insan olmak bakımından müşterek olduklarını, hem de, Allahü teâlânın fadlı ve ihsânı ile kendilerine nübüvvet verdiği için diğer insanlardan daha efdâl olduklarını bildirdiler. Böylece diğer insanlardan ayrı bir husûsiyetlerinin bulunduğunu haber verdiler.)

(Peygamberler, yine o karşı çıkan müşriklere dediler ki:) Allahü teâlânın izni, irâdesi olmadan biz kendi isteğimiz ve gücümüzle size açık delil, mûcize getiremeyiz. (Yâni bu mümkün değildir. Ancak Allahü teâlâ dilerse, irâde ederse ve yaratırsa o zaman biz mûcize gösterebiliriz. Bununla beraber, Allahü teâlâ, peygamberlerinden her birine, nübüvvet dâvâsının doğru olduğuna delil olarak, kâfi miktarda mûcize vermiştir.” O hâlde mü’minler (sizin düşmanlık ve inâdlaşmanıza sabretmek husûsunda) Allahü teâlâya tevekkül etsinler, etmelidirler. Mü’minler olarak biz Allahü teâlâya

niçin tevekkül etmeyelim? Bizim, O'na tevekkül etmememiz için ne özrümüz olabilir ki, O bize hidâyet ihsân etti. (Hidayet, tevekkül ve kurtuluş) yollarını bize gösterdi. (Ey kâfirler! Biz hepimiz, bize inâd ederek, bizimle istihzâ ederek) bize yaptığınız işkencelere elbette sabrederiz. Tevekkül ediciler, yalnız Allahü teâlâya tevekkül etmelidir.”

Hazret-i Nûh, her gün kavminin toplu bulundukları, hep birlikte oturdukları yerlere gider, onları, Allahü teâlâya ibâdet etmeye dâvet eder, putlara tapmaktan, günah işlemekten uzak durmalarını söylerdi. Her defâsında, kavmi ona hücûm eder, bayıltıncaya kadar dövüp, ayaklarından çekerek, mezbelelik yerlere atarlardı.

O, insanlara nasîhat verdikçe, insanlar ona daha çok saldırır, hattâ kadınlar ve çocuklar da taş atarlardı. Bazen geçeceği yolların etrâfına taş yığarlar, yoldan geçerken onu taşa tutarlardı. Azgınlık ve taşkınlıklarında ziyâdesiyle ileri gidip, onu tamâmen taşların altında kalıncaya kadar taşladıklarından, vücûdu taşlarla örtülürdü. Ne zaman taşlarlar ve döverlerse artık mutlakâ ölmüştür diye bırakırlar, mübârek vücûdunu eski bir hasır parçasına sarıp evine atıverirlerdi. Bundan sonra Cebrâil (aleyhisselâm) gelerek, yaralarını temizler, tedâvi eder, Allahü teâlânın izni ile tekrar sıhhate kavuşurdu. İyileşince Allahü teâlâya hamd ve şükreder, iki rekat namaz kılardı. Namazdan sonra; “Yâ Rabbî! İzzetine yemîn ederim ki, onlardan bana gelen belâ ve musîbetler, benim sabrımı arttırmaktan başka bir şey yapmıyor” diye duâ ederdi. Kalkıp, tekrar kavmine varır nasîhat ederdi. Böylece seneler, hattâ asırlar geçmesine rağmen ilk zamanlarda îmân edenlerden başka kimse îmân etmiyordu. Bilakis Hazret-i Nûh'a ve ona îmân edenlere karşı zulüm ve eziyetleri de gittikçe artıyordu.

Bu arada kavmin reisi olan Dermesil öldü ve yerine oğlu Nevlin geçti. Nevlin, babasından daha inançsız, ondan daha azgın ve zâlim idi. Hazret-i Nûh, peygamberliğini tebliğe başlayalı dörtyüz sene gibi çok uzun bir zaman geçmişti. Bu zaman zarfında Hazret-i Nûh'un kavmini îmâna dâveti ve kavminin karşı çıkması hep artarak devam etmişti. Her defâsında, kavmine; “Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Nûh (aleyhisselâm) O'nun resûlüdür” deyin, sözüne karşılık, onlar; Hazret-i Nûh'un yanına varıp, tokatlıyorlar, dövüyorlar, yüzüne toprak atıyorlardı. Bazen da, hem onu

görmemek, hem de söylediklerini duymamak için elbiseleriyle yüzlerini örtüyor, parmaklarıyla da kulaklarını tıkıyorlardı. Kötü muâmelelerine bu şekilde devam ediyorlardı.

Hazret-i Nûh kavmine nasîhat vermek üzere yanlarına gidip geldikçe, güneşin, ayın ve diğer yıldızların, belirli bir nizâm ve istikâmet içinde, gökyüzünde hareket etmelerini, yerin ve göğün tabakalarını anlatır, bunların yaratılışlarındaki hikmetlerden ve faydalardan bahsederdi. Bütün bunların, insanların istifâdeleri için yaratıldığını, onların hizmetine sunulduğunu; insanların da Allahü teâlâyı tanımak, O'na ibâdet etmek ve âhırette sonsuz yaşamak için yaratıldığını haber verirdi. Fakat bütün bu anlatılanlardan hisse alıp uyanacakları yerde, her geçen gün bu azgın kavmin taşkınlığı gittikçe artıyor ve hiç bir değişiklik olmuyordu. Nûh (aleyhisselâm) nasîhat ettikçe, onların müşriklikte inâd ve ısrârları çoğalıyordu. Her defâsında eziyet ve cefâ ederlerdi. Ne zaman kavmini dâvet etse, yine öldü diye kanaat getirinceye kadar döverlerdi. Daha sonra Cebrâil (aleyhisselâm) yine gelerek, yaralarını temizleyip tedâvi edince, o tekrar nasîhat vermek üzere kavminin yanına giderdi. Onlar; “Yazık sana ey Nûh! Bizim seni o kadar dövmemiz, tahkir etmemiz, aşağılamamız, seni bu dâvâdan vazgeçirmeye yetmedi mi? Sen, Allahü teâlânın peygamberi olduğunu söylüyorsun. Şâyet bu sözünde sâdık olsa idin, her şeyin Rabbidir dediğin o Allah, seni, bizim eziyet, cefâ ve kötülüklerimizden korurdu. Fakat sen mecnûn (deli) birisi olduğun için böyle işlere kalkışıyorsun” derlerdi.

Hazret-i Nûh onların bu sözlerine şöyle cevap verirdi: “Ey kavmim, Ben mecnûn değilim. Ancak siz, bilmiyorsunuz. Babalarınız, dedeleriniz ölüp gittiler. Şimdi onlar yaptıklarına pişman bir vaziyette bulunuyor ve azâb çekiyorlar. Siz, ibret alıp aklınızı başınıza toplayarak, putlara tapmaktan vazgeçin. Yalnız Allahü teâlâya îmân ve sırf O'na ibâdet edin. İbâdet edilecek O'ndan başkası yoktur. Siz dediklerime tâbi olursanız, baba ve dedelerinizin âkıbetine düşmekten kurtulur, dünyâ ve âhırette saâdete erer, rahat ve huzûra kavuşursunuz.”

Bütün bunlara rağmen bu kavmin insanları şirk ve isyânda o kadar ileri gidiyorlardı ki, Hazret-i Nûh'un dâvetini kabûl etmek şöyle dursun, hiç dikkate bile almıyorlardı. Buna rağmen Nûh (aleyhisselâm) bıkmadan

usanmadan, kavminin bulunduğu yere tekrar tekrar gider; “Ey kavmim! La ilâhe illallah Nûh nebiyyullahi ve resûlihî deyiniz. Putlara tapmayı terk ediniz” derdi. O böyle söylerken, bütün putların hep birlikte yüz üstü yere düştüğünü gördükleri hâlde, yine inanmaz şirk ve isyânda ısrâr ederlerdi. Bununla da kalmayıp, hemen, hep birden üzerine hücûm ederek, şiddetli bir şekilde onu döverlerdi. O mübareğin vücûdu yara bere içinde kalır, mübârek ağzından ve burnundan kan gelirdi. Merhamet hisleri körleşmiş olan bu alçak kimseler, üstelik yaptıkları bu çirkin hareketlerden zevk duyarlardı. Hattâ, Hazret-i Nûh'un mübârek karnına basarak; “Ey Nûh! İşte senin cezân budur” diye bayağılık ve aşağılıklarını göstermekten geri kalmazlardı. Bütün bu eziyet ve sıkıntılara rağmen, Nûh (aleyhisselâm) kavminin yaptıklarına sabrederdi. Kendisini her dövdüklerinde ve işkence ettiklerinde onlara lânet etmez; “Allah'ım! Kavmimi affet: çünkü onlar bilmiyorlar” derdi.

Bu hâl üzere seneler geçip gitti ve kavmin reisi olan Nevlin de öldü. Yerine kendi ve babası gibi zâlim ve putperest biri olan oğlu Tafreduş geçti. Kavmin ise, îmânsızlık ve putlara tapmak husûsunda, reislerine tam bir bağlılıkları vardı. Hattâ rivâyet edilir ki, o kavimden bâzı müşrikler ölümlerine yakın, mallarının yarısını, putların hizmetinde kullanılmak üzere ayrılmasını, yarısının da çoluk-çocukları ile hizmetçilerine verilmesini vasiyet ederlerdi. Bundan başka olarak, Nûh'a (aleyhisselâm) îmân etmemek ve ona tâbi olmamak husûsunda çoluk çocuklarından, hizmetçi ve yakınlarından da söz alırlardı.

Bir defâsında, o azgın kavimden bir kimse yanında oğlu ile beraber Nûh'un (aleyhisselâm) yanına geldi. Oğluna; “Bana bak! Babam beni bundan sakındırdı. Ben de seni sakındırıyorum. Onun, seni babalarımızın dîninden, putlarımıza ibâdetten caydırmasından, çevirmesinden korkuyorum. Sakın ha sakın, onun söylediklerine kanmayasın. Çünkü o, sihir yapan yalancının biridir” dedi.

Kendilerine iki cihân saâdetini bildirmek üzere gönderilen bir büyük peygambere, kavminin bu kadar düşman kesilmesine, ona eziyet ve işkence etmelerine çok üzülen melekler, Allahü teâlâya münâcât edip, yalvararak; “Yâ Rabbî! Sen bunlara karşı ne kadar hâlimsin. Onlar senin peygamberine

karşı bu kadar kötü muâmelede bulundukları hâlde, sen onlara, yine de yumuşaklıkla muâmele ediyor, azâb etmiyorsun. Onlar senin mülkün olan yeryüzünde yürüyorlar, senin verdiğin rızkı yiyorlar. Fakat, senden başkasına, sana ortak koştukları putlarına, ibâdet ediyorlar. Senin, kendilerine rahmet olarak gönderdiğin peygamberine ise isyân ediyor, üstelik bununla da kalmayıp, ona ezâ ve cefâda ileri gidiyor, çok sıkıntı verdikleri gibi her zulüm ve işkenceyi de revâ görüyorlar" dediler.

Nûh aleyhisselâm, kavminin îmân etmesinden ümîd kesiyor:

Hazret-i Nûh, dörtyüzelli sene kadar uzun bir müddet kavmini îmâna dâvet etti ise de, ilk zamanda îmân edenlerden başka kimse îmân etmedi. Böyle bir kavmin insanlarının, bu dâveti kabûl edeceklerine artık imkân ve ihtimâl yoktu. Çünkü o nasîhat ettikçe bunların yumuşaması ve yapılan dâveti kabûl etmesi gerekirken, zaman ilerledikçe tam bunun tersi oluyor, onların saldırması, karşı koymaları daha da artıyordu. Demek ki bunlar, îmân etmeyecek ve hidâyete kavuşamayacaklardı. Çünkü hasmâne tavırları hiç eksilmeden devam edip gidiyordu.

Hûd sûresinin 32-36. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: (Nûh'un (aleyhisselâm) kavminden olanlar, Hazret-i Nûh'a) dediler ki: “Ey Nûh! Sen bizimle çok mücâdele ettin ve bu mücâdelende de çok ileri gittin, (Senin bu mücâdelen çok uzadı). Eğer sen sözünde, vâdinde sâdıklardan isen bize vâdeylediğin azâbı getir de görelim.” (Zirâ senin mücâdele etmenin, nasîhat verip durmanın bize bir tesiri yoktur. Bu sözleri üzerine) Nûh (aleyhisselâm) onlara dedi ki: “Allahü teâlâ dilerse (hemen veya takdir ettiği daha sonraki bir zamanda) azâbı size getirir. Ama siz, (azabı def etmekle veya, azâbdan kaçmakla) O'nu azâb etmekten âciz bırakıcı değilsiniz. Ben size nasîhat etmek istesem bile, cenâb-ı Hak dalâlette kalmanızı dilemiş ise, nasîhatim size fayda vermez. O Allahü teâlâ sizin Rabbinizdir (sizi yaratan O'dur) ve siz O'na döndürüleceksiniz. Dönüşünüz O'nadır. (O, size amelinizin karşılığını verir).”

(Nûh kavmi, bu vahyi Nûh kendisinden) uydurdu mu diyorlar. (Ey Nûh!) Sen onlara de ki: Eğer ben, (kendimden bir şey uydurup, sonra Allahü teâlâ bana böyle vahyetti diyerek,) Rabbime iftirâ etmiş isem bunun günahı benim boynumadır. Ama ben, sizin, iftirâ etti diyerek bana iftirâ, ettiğiniz suçtan, bu günahınızdan berîyim, uzağım.”

Nûh sûresi 5-9. âyet-i kerîmelerinde Hazret-i Nûh'un Allahü teâlâya şöyle münâcâtta bulunduğu bildirilmektedir: “Yâ Rabbî! Ben gece-gündüz devamlı olarak, kavmimi, tâat ve ibâdete dâvet ettim. Benim dâvetim, ancak onların, îmân ve tâattan uzaklaşmalarını arttırdı. Senin, îmân etmeleri sebebiyle onları mağfiret etmen için her ne zaman kendilerini îmâna dâvet ettimse, dâvetimi duymamak için parmaklarıyla kulaklarını tıkadılar. (Dâvetimi duymak istemediklerinden başka, yüzümü dahî görmemek için) elbiselerini başlarına örttüler. Küfür ve isyânlarında ısrâr edip bana tâbi olmaktan istikbâr ettiler. (Çok kibirlenip, tâbi olmaktan kaçındılar.) Sonra onları, âşikâre olarak îmâna dâvet ettim. Daha sonra da, hem yüksek sesle, hem de her birini ayrı ayrı çağırarak, gizliden gizliye dâvetime devam ettim.”

Bilindiği gibi Hazret-i Nûh evvela gizli olarak dâvete başladı. Bu hâl kavmine pek tesir etmedi. Bundan sonra açıktan açığa dâvetini sürdürdü. Bu da tesirli olmayınca dâvetini her iki şekilde de devam ettirdi. Yâni hem gizli, hem de âşikâre olarak insanları îmâna dâvet etti. Bu âyet-i kerîme Hazret-i Nûh'un dâvetinin; gizli, âşikâre, hem gizli hem âşikâre olmak üzere üç safhada yapıldığını bildiriyor. Açıktan açığa, âşikâre olarak dâvette bulunmak; gizli dâvetten daha şiddetli ve daha tesirlidir. Hem âşikâre, hem de gizli yapılan dâvet ve nasîhat ise bundan da daha tesirlidir.

Kıtlık oluyor:

Beydâvî, Meâlim-üt-tenzîl ve Mazharî gibi meşhûr ve mûteber tefsîrlerin bildirdiklerine göre, Hazret-i Nûh'un, uzun zaman kavmini îmâna dâvet etmesi; buna karşılık onların peygamberlerini tekzip etmeleri üzerine Allahü teâlâ onlara kırk sene müddetle yağmur vermedi. Bu müddet içinde ayrıca hiç bir kadının çocuğu olmadı. Üstelik bu âsî kavmin, çocukları,

malları ve davarları da helâk oldu. Nesilleri kesilip bağ-bahçe namına ne varsa hepsi kurudu. Şiddetli bir sıkıntıya ve geçim darlığına düştüler. Ne yapacaklarını bilemediklerinden çok şaşırmışlardı. Sonunda Hazret-i Nûh'a müracaat ettiler. O da kavmine; “Şirkten dönün. Rabbinizden, sizi mağfiret etmesini isteyin. Böylece Allahü teâlâ size nîmetlerinin kapısını açar” buyurdu.

Nitekim Nûh sûresinin 10-24. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: “(Nûh (aleyhisselâm) yine münâcâtında Allahü teâlâya yalvararak kavminin hâlini şöyle anlattı: “Yâ Rabbî! Ben onlara) dedim ki: Küfürden tevbe edip Rabbinizden mağfiretinizi isteyiniz. Zirâ, O, şirk ve isyândan tevbe edeni çok mağfiret edicidir. (Siz O'na istiğfâr edin ki, Allahü teâlâ size) ihtiyâcınız kadar yağmur yağdırsın, çok mal ve evlâd ile size imdâd etsin, size meyveli bostanlar, (bağlar, bahçeler) versin ve o bostanlarda nehirler akıtsın. Size ne oluyor ki, Allahü teâlânın âzametine, büyüklüğüne inanmıyorsunuz. İhsânlarını ümîd etmiyorsunuz ve O'nun azâbından korkmuyorsunuz. Halbuki, O sizi tavır tavır (safha safha) yaratmıştır. Hem siz, Allahü teâlânın yedi kat gökleri, tabaka tabaka nasıl yarattığını, dünyâda ve diğer göklerde ayı nûr kıldığını, güneşi, yer yüzünde, gecenin karanlığını giderici ışıklı bir çerağ (lamba) kıldığını görmez misiniz? Allahü teâlâ, sizin aslınız olan Âdem'i (aleyhisselâm), nebât gibi topraktan halk etti. Sonra ölümünüzle yine toprağa iâde eder ve kıyâmet günü tekrar diriltip yine yerden çıkarır. Allahü teâlâ yeryüzünü, sizin için yatak gibi döşenmiş kıldı. Tâ ki onda geniş yollar açıp, ihtiyâcınıza gidersiniz.

Ey Rabbim! (Bu kadar uzun dâvet ve nasîhatime rağmen kendilerine emrettiğim şeylerde) onlar bana âsî oldular. Mal ve çocukları ancak, âhirette hüsrânlarını arttıracak olan kimselere tâbi oldular. (Mallarına güvenip şımaran, evlâtlarına güvenip gururlanan, böylece aldanmış olan reislerine uydular. O mal ve evlâd sâhipleri, aşağı tabakadan olan kimseleri kendilerine çektiler. Bana eziyet vermek için onları teşvik ve tahrik ettiler. Böylece) çok büyük bir mekr, hîle yaptılar. (Reisleri, kendilerine tâbi olanlara;) ilâhlarınıza ibâdeti sakın terketmeyin. Husûsen Vedd, Süvâ, Yegus, Ye’ûk ve Nesr isimlerindeki putlarınızı, bunlara ibâdeti sakın ola ki terketmeyin dediler. (Bu reisler) çok kimseyi azdırdı, dalâlete düşürdü.”

İstiğfar:

Mukâtil bin Süleymân (rahmetullahi aleyh), Nûh'un (aleyhisselâm) kavminde kırk yıl devam eden kıtlık ve bu müddet içinde kadınlarının kısır olduğunu, Hazret-i Nûh'a müracaat ettiklerini, onun verdiği cevâbı bildirdikten sonra buyurdu ki: "Yağmur duâsında istiğfâr okumak, bundan dolayı meşrû ve meşhûr olmuştur."

Şa'bî'nin (rahmetullahi aleyh) rivâyetine göre, bir defâsında Hazret-i Ömer yağmur duâsına çıktı. Hep istiğfâr etti. Başka bir duâ okumadı. Sebebi suâl edilince de bu âyet-i kerîmeyi okudu.

Bekr bin Abdullah (rahmetullahi aleyh) buyurdu ki; "Günahı çok olanların istiğfârları, istiğfârları çok olanların da günahları az olur."

Râmûz'da Abdullah ibni Abbâs'ın (radıyallahü anhümâ) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte meâlen buyruldu ki: "Bir kimse çok istiğfâr ederse, azîz ve celil olan, Allahü teâlâ onu her gamdan kurtarır. Her darlık ve sıkıntıdan ona çıkış yolu nasîb eder ve onu hiç ummadığı yerden rızıklandırır."

Râmûz şerhi olan Levâmi'ul-ukûl'de bu hadîs-i şerîfin şerhinde buyruluyor ki: "Şartlarını gözeterek istiğfâra devam eden kimseye Allahü teâlâ, her türlü gam, endişe ve hüzünden kurtuluş verir. Allahü teâlâ yine onu, geçim darlığından, başkasıyla olan muâmelelerinde ve insanlarla geçiminde olan her sıkıntıdan halâs eder, kurtarır. Bütün bu sıkıntılardan, selâmet ve kurtulmak için çıkış kapısı ihsân eder. Kolaylık gösterir. Ayrıca çok istiğfâr edenin rızkı hiç ummadığı, hesap etmediği yerlerden gelir. Nitekim; Hâkka sûresinin 2. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: "Kim Allahü teâlâdan korkarsa, Allahü teâlâ ona bir kurtuluş, çıkış yeri ihsân eder. Onu dünyâ ve âhıret sıkıntılarından selâmete çıkarır. Ve ona hatırına, hayâline gelmeyen, hiç ummadığı yerden rızık gönderir."

Hadîs-i şerîfte; "Bir kimse çok istiğfâr ederse..." buyrulması ile; insanoğlu an be an herhangi bir ayıb ve günahtan boş kalmaz; bu sebeple, ayıb ve günahlardan çok istiğfâr etmek sûretiyle kurtulacağına işâret olundu.

İnsanın işlediği ve istiğfâr etmediği günahlar için olan azâb iki kısımdır.

1- En aşağı derecede olan azâb: Bir kul, nefsi hakkında uyanık olursa, işlemiş olduğu bir günahın peşinden hemen istiğfâr ederse yâni bu kabahatlerine pişman olup, Allahü teâlâdan af ve mağfiretini dilerse, Allahü teâlâ o kimseyi af eder. O kabahatin vebâlinden ve azâbından kurtulur. Fakat istiğfâr yapmazsa günahları birikir. Bütün sıkıntılar, darlıklar, zorluklar ve meşakkatler o kimseyi kaplar. İşte, bütün bunlar istiğfâr edilmeyen ve affolunmayan ayıb ve günahların en aşağı derecedeki azâbıdır.

2- İstiğfar edilmeyen, af da edilmeyen günahlar için esas ve pek şiddetli derecede olan azâb, âhırette Cehennem ateşi ile yapılacak olan azâbdır ki, diğer azâb bunun yanında pek hafif ve hiç kalır.

Bir kimse Hasen-i Basrî hazretlerine gelerek, kıtlıktan şikâyette bulunmuştu. O da gelen kimseye, istiğfâr etmesini, Allahü teâlâdan mağfiretini istemesini tavsiye etti. O sırada başka bir kimse gelerek o da, fakirlikten şikâyette bulundu. Hasen-i Basrî (rahmetullahi aleyh) ona da istiğfârı tavsiye etti. Çoluk-çocuğunun azlığından, tarlalarından verimli mahsul alamadığından şikâyetçi olanlara da hep istiğfâr etmelerini söyledi.

Orada bulunup, bunları dinleyen Rubeyy bin Sabîh ismindeki bir zât, Hasen-i Basrî'ye (rahmetullahi aleyh); "Hepsine de istiğfârı tavsiye ettiniz. Halbuki hepsinin şikâyeti başka başka idi" deyince, Hasen-i Basrî (rahmetullahi aleyh) yukarıda zikrolunan âyet-i kerîmeleri okudu. Yâni şikâyet konusu olan bütün sıkıntıların, günahlar sebebiyle meydana geldiğini, kurtulmak çâresinin de istiğfâr olduğunu bildirmek istedi.

Büyüklerden Ebû Mücâhid hazretleri de buyurdu ki: "İstiğfar en kilitli kapıları açar. Çünkü bütün kapıları kapatan günahlardır."

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, tâatla meşgûl olmak, hayır kapılarının açılmasına, küfür ise kişilerin, hattâ kişilerle birlikte âlemin harâb olmasına

sebep olmaktadır.

Nitekim, Tevrât ve İncil'i değiştirenlerin; “Allahü teâlâ çocuk edindi” ve “Melekler Allahü teâlânın kızlarıdır” gibi sözler söylemelerine, Allahü teâlâ, Meryem sûresinin 90. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Onların bu sözlerinden dolayı neredeyse gökler parçalanacak, yer yarılacak, dağlar dağılıp çökecekti (yıkılıp yerlere geçecekti)” buyurmuştur.

Küfür, âlemin harâb olmasına sebep olunca, îmân da âlemin ma’mûr olmasına sebeptir. Âyet-i kerîmeler, tâatla meşgûl olunduğunda, rızık ve hayır kapılarının açılacağına delâlet etmektedir. Allahü teâlâ buyuruyor ki:

“Şâyet o memleketlerin halkı îmân edip de küfür ve isyândan sakınmış olsalardı, elbette üzerlerine gökten ve yerden bereket hazînelerini açardık. (Gökten yağmur, yerden nebâtat verirdik. Her taraftan kendilerine hayrı geniş olarak ve rahatça kavuşabilecekleri şekilde ihsân ederdik)” (A’râf sûresi: 96)

“Bir de onlar, şâyet Tevrât'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine nâzil olan (Kur’an-ı kerîmi ve diğer ilâhî kitap) ları dosdoğru tutsalardı, (inanıp, tatbik etselerdi) muhakkak ki, hem üstlerinden, hem ayakları altından yiyeceklerdi. (Her taraftan Allahü teâlânın nîmetlerine garkolacaklar, ağaç meyvelerinden ve hububattan bol bol rızıklanacaklardı.)” (Mâide sûresi: 66)

“Eğer onlar îmân ve hak yol üzere dosdoğru olsalardı, biz, onlara bol bol rızık verirdik.” (Cin sûresi: 16)

“Her kim ki, Allahü teâlâdan korkarsa, (yasak edilenlerden sakınırsa) Allahü teâlâ onu dünyâ ve âhıret sıkıntılarından selâmete çıkarır ve ona (hatırına, hayâline dahî gelmeyen) ummadığı yerden rızık verir.” (Talak sûresi: 2, 3)

Bu ve benzeri âyet-i kerîmeler, tâatla meşgûl olunduğunda hayır ve bereket kapılarının açılacağına, rızkın genişleyip, bollaşacağına, yaşamanın (geçimin) rahatlayacağına delâlet etmektedir. Allahü teâlâ, Zâriyât sûresinin 56. âyet-i kerîmesinde meâlen; “İnsanları ve cinnîleri, ancak beni bilip itâat, ibâdet etmeleri için yarattım.” buyurdu. Asıl maksat ve gâye olan Allahü

teâlâya kulluk hâsıl olunca, dünyevî ihtiyaçlar da ona bağlı olarak hâsıl olmaktadır.

Nûh (aleyhisselâm) kavmine, önce ibâdet, takvâ ve tâati emrettikten sonra istiğfârı emretti. Bunun sebebi şudur: Hazret-i Nûh, kavmine ibâdeti emrettiğinde, onlar dediler ki: “Eğer bizim içinde bulunduğumuz eski dînimiz hak ise, sen niçin onu terketmemizi istiyorsun? Şâyet bâtıl ise, biz Allahü teâlâya âsî olmuş iken, O bizim ibâdetimizi nasıl kabûl eder?” O zaman Nûh (aleyhisselâm); “Siz çok günahkâr olsanız da, Allahü teâlâya istiğfâr ediniz. Bağışlamasını isteyiniz. Çünkü Allahü teâlâ çok mağfiret edici, bağışlayıcıdır” buyurdu.

İnsanlar, yaptıkları bir işin mükâfâtını peşinen almaya meyilli olarak yaratılmışlardır. Bu sebeple, Allahü teâlâ, “... İstiğfar ediniz” âyet-i kerîmesinde, îmân ve istiğfâr ederlerse, bunun netîcesinde, ihtiyaçları kadar yağmur, çok mal ve evlâd, bostanlar, bağlar, bahçeler ve bostanlarda gürül gürül akan nehirler, âhırette de çok hayırlar vermeyi vâdetmiştir.

Yukarıda meâli verilen, Nûh sûresinin 14 ve 15. âyet-i kerîmelerinin tefsîrinde, Fahrüddîn-i Râzî hazretleri buyuruyor ki: Âyet-i kerîmede; “Size ne oluyor ki, Allahü teâlânın âzametine, büyüklüğüne inanmıyor, ihsânlarını ümîd etmiyorsunuz. Halbuki O sizi tavır tavır yarattı” buyruldu. Tavır tavır, muhtelif hâllerde demektir. Yâni önce nutfe idiniz. Sonra kan pıhtısı, et ve kemik parçası, daha sonra da şu görülen sûrette insan oldunuz. Hal böyle iken, size ne oluyor, ne gibi bir sebep var ki, Allahü teâlânın azametini, büyüklüğünü, yaratılışınızdaki merhalelerin ve gördüğünüz her şeyin, O'nun bir olduğuna ve kudretinin sonsuzluğuna delâlet ettiğini düşünmüyorsunuz? Halbuki O, sizi çeşitli nevîlerde, kavim ve kabîleler hâlinde yarattı. Her kavim ve kabîle birbirine benzemediği gibi her kavim ve kabîledeki bir şahıs da diğer şahsa benzemez. Bunlar, gören ve bilen her kimsenin, başka bir şeye ihtiyaç duymadan, derhal îmân etmesini icâbettiren deliller olduğu hâlde, size ne oluyor da îmân etmiyorsunuz?

Allahü teâlâ, vahdâniyetine işâret olan delilleri, insanlara bildirirken önce, insanların kendi yaratılışlarını bildirdi. Çünkü insanın şahsı kendine en

yakın olan şeydir. Allahü teâlâ bundan sonra insanın dışındaki delillerden semâvât, güneş, ay gibi bâzılarını da bildirdi.

Yûnus sûresinin 71 ve 72. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: "(Yâ Muhammed (aleyhisselâm)! Mekke ehline) Nûh'un (aleyhisselâm) kavmi ile olan haberini, oku, haber ver! O, kavmine demişti ki: "Ey kavmim! Eğer benim, sizin aranızda, bulunmam ve Allahü teâlânın âyetlerini hatırlatarak sizi Hakk'a dâvet edip nasîhat vermem, size ağır geliyorsa, biliniz ki ben sizin hîlenizden Allahü teâlâya tevekkül ettim. O'na güvendim. Artık siz ve ortaklarınız toplanıp ne yapacağınızı kararlaştırın. Sonra benim helâkime kasdetmeniz gizli olmasın. Yapacağınızı âşikâre olarak yapın. İçinizdekileri gizlemeyin. Sizin bana yapacağınız şeylere aldırış etmem. Daha sonra da bana herhangi bir mühlet de vermeden istediğiniz kötülüğü yapın.

Eğer benim dâvetimden yüz çevirirseniz, ben sizden zâten hiç bir mükâfât istemedim ki. Benim mükâfâtım, sevâbım, Allahü teâlâdan başkasına âit değildir ve ben (O'nun hükmüne boyun eğen, emrine muhâlefet etmeyen, O'ndan başkasından bir şey beklemeyen, îmân, amel ve insanları O'na dâvet etmekte emrine itâat eden) müslümanlardan olmamla (veya Allahü teâlânın emrine itâat ve sizi O'nun dînine dâvet etmem sebebiyle, bana sizin tarafınızdan gelecek eziyet ve sıkıntılara boyun eğmekle, sabretmekle) emrolundum."

Hazret-i Nûh, Allahü teâlânın muhâfaza ve himâyesinde olduğunu bildiğinden, düşmanlarına hiç ehemmiyet vermediğini göstermek ve onların âcizliğini, bir şey yapamayacaklarını meydana çıkarmak için şöyle bir teklifte bulundu. "Siz, tedbir sâhiplerinizi, tedbirlerinizi, ortaklarınızı, yâni bu husûsta her neyiniz varsa hepsini bir araya getirin ve bütün imkanlarınızı beni öldürmekte kullanın. Hem hiç bir tedbirinizi de noksan bırakmayın ki sonunda, bu işi başaramadığınızda da şu tedbiri de alsaydık demeyesiniz" buyurdu.

Sonra Hazret-i Nûh, onların dâveti kabûl etmeyip, yüz çevirmelerinin kendisine bir zarar veremeyeceğini bildirerek buyurdu ki: "Eğer dâvetimden yüz çevirirseniz, bunun bana bir zararı yoktur. Zirâ insan iki şeyden korkar. Birincisi, başkalarının zararından, ikincisi de, menfaatinin

kesilmesi endişesinden. Ben sizin şerrinizden, zarar vermenizden korkmadığımı, Allahü teâlâya tevekkül ettiğimi önceki sözümde de söyledim. Şimdi de, şunu söylüyorum; Sözümü dinlememenizden dolayı bana bir zarar gelmez. Çünkü sizden korkum yok. Bir ücret istemiyorum ki, onu da elden kaçırma endişem olsun. Bunda benim bir telâşım yoktur. Benim ücretim Allahü teâlâya aittir. Siz kabûl etseniz de etmeseniz de, vazifemi yapmış oluyorum ve Allahü teâlâ bana bunu verecek. Şu hâlde siz îmân ederseniz, faydasını görür, îmân etmezseniz, zarara uğrarsınız. Yâni îmân edip etmemeniz hâlinde bana bir fayda ve zarar yoktur. Hakîkât apaçık meydanda iken, Allahü teâlânın emirlerini hatırlatmamdan, sözlerimi ve nasîhatlerimi kabûlden yüz çevirmeye devam ederseniz, muhakkak helâk olursunuz. Kabûlüne mâni olacak hiç bir sebep yokken, haktan yüz çevirirseniz, Allahü teâlâ size azâb eder. Çünkü yüz çevirmenizde haklı olduğunuzu iddiâ edebilmeniz için; sizden, buna sebep olacak, hakkı kabûlünüzü gerektirecek ve size ağır gelecek herhangi bir ücret istemedim.

Allahü teâlâ, Yûnus sûresinde Kureyş müşriklerinin hâllerini, küfürdeki inâdlarını veya hakkın hak, bâtılın bâtıl olduğunun delillerini beyân buyurduktan sonra, bu âyet-i kerîmeleri gönderdi. Peygamberlerin aleyhimüsselâm kıssalarını ve kavimleri ile aralarında cereyân eden hâdiseleri bildirdi. Fahrüddîn-i Râzî hazretlerinin bildirdiğine göre bunda bir kaç fayda vardır.

1- Herhangi bir mevzû uzun olarak anlatılınca okuyan ve dinleyende bâzan, bir nevî usanma meydana gelebilmektedir. Başka bir mevzuya geçince, insanda bir rahatlama bir zindelik hâsıl olmaktadır. Burada da, Nûh'un (aleyhisselâm) kıssası zikrolunmakla bu fayda hâsıl olmaktadır.

2- Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) ve Eshâbının (radıyallahü anhüm) kavimlerinden gördükleri eziyet ve sıkıntıları hafifletmek, onların mübârek kalblerini teselli etmek için, geçmiş peygamberlerin kavimlerinden gördükleri sıkıntılar misâl olarak getirilmektedir. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Hazret-i Nûh'un kavminden gördüğü kötü muâmeleleri duyunca eziyet gören peygamberlerin, sâdece kendisi olmadığını anlayıp biraz olsun teselli buldu,

sıkıntısı hafifledi. Nitekim; “Musîbet umûmî olunca, sıkıntısı ve acısı da hafif olur” sözü meşhûrdur.

3- Kafirler, bu kıssaları duyup, inkârcı ve câhil kavimlerin, peygamberlere eziyet ve sıkıntıda çok ileri gitseler bile, netîcede, Allahü teâlânın, peygamberlerine ve onlara tâbi olanlara mutlakâ yardım ettiğini, düşmanları ise kahreylediğini öğrenince moralleri bozuldu. Kalblerine korku düştü. Bu hal, onların, peygamber efendimize (sallallahü aleyhi ve sellem) ve mü’minlere yaptıkları eziyet ve sıkıntıları ve bayağı hareketlerini azaltmalarına sebep oldu.

4- Hiç bir hocadan ders almamış ve aslâ kitap okumamış iken, Muhammed aleyhisselâmın, fazla ve noksan olmadan, olduğu gibi, bu kıssaları haber vermesi, O'nun, bütün bu anlattıklarını, Allahü teâlâdan aldığı vahiy ile bildirdiğine, apaçık bir şekilde, şüphesiz olarak delâlet etmektedir.

Burada zikri geçen Yûnus sûresinin 71. âyet-i kerîmesinde bildirildiğine göre; “Nûh (aleyhisselâm), kavmine; Ey kavmim, Eğer benim, sizin aranızda bulunmam ve Allahü teâlânın âyetlerini hatırlatarak sizi Hakka dâvet edip, nasîhat vermem size ağır geliyorsa...” dedi.” Bu dâvetin onlara ağır gelmesinin birkaç sebebi vardır:

1- Hazret-i Nûh çok uzun müddet onların aralarında kalmıştı. Onlar, Nûh'un (aleyhisselâm) dâvetini kabûl etmemişler, karşı gelmişler onun vazifesine ısrârla devam etmesinden sıkılmışlar ve bu hâllerin bitmezcesine çok uzun bir zaman içinde olmasından iyice bezmişlerdi. Böylece karşılaştıkları durumlar bu kavme ağır gelmişti.

2- O inkârcı kavim, bir takım bâtıl ve bozuk yollar ortaya çıkarmıştı. Bâtıl bir yol tutup, başkalarının da o yolda olmalarına gayret eden kimseleri doğruya dâvet etmek, onlara, başkalarından daha ağır gelir. Ayrıca, o kimseye, üzerinde bulunduğu yolun, bozuk ve yanlış olduğu, açık ve kat’î deliller ile ispat edilince, onun karşı çıkması ve nefreti daha da artar. İşte bu yüzden Nûh'un (aleyhisselâm) aralarında bulunması onlara ağır geliyordu.

3- Tabîatları, dünyâ lezzetlerini elde etmek, bunlara kavuşmak hırsı ile dolu olan kimseler, kendilerine, tâatların emredilmesini, günahlardan

kötülüklerden nehyedilmelerini, ölümün hatırlatılmasını, âhırete faydası olmayan dünyâ nîmetlerinin çirkin gösterilmesini aslâ istemezler. Bunları dinlemekten hiç hoşlanmazlar. Böyle şeylerden ve bunları söyleyenlerden nefret ederler. Bunları hatırlatarak emr-i mâruf ve nehy-i münker yapanları kendilerine düşman bilirler.

İşte, o müşrik kavme, Hazret-i Nûh'un dâvet ve nasîhati ağır geldiği için, ona akıl almaz hakâretler ve işkenceler yapmışlardı. Hazret-i Nûh onlara; "Bana olan buğzunuz, sizi, eziyet etmeye sevketti. Halbuki, ben size, sizin bana yaptığınız kötülükle değil, Allahü teâlâya tevekkül etmekle, yalnız O'na îtimâd edip güvenmekle mukâbele ederim. Sakın ola ki, eziyet vermenizin ve ölümle tehdit etmenizin, beni, insanları Hakk'a, Allahü teâlâya îmâna dâvetten alıkoyacağını zannetmeyiniz" buyurmuştur.

Hazret-i Nûh, onların kötü niyetlerinin bulunduğunu haber verip, meydan okudu ve şöyle dedi:

1- Maksadınızın meydana gelmesini te'min edecek, ne kadar çâre, yol varsa hepsini toplayın.

2- Kendilerine yakın olmakla, durumunuzun kuvvetli olacağını zannettiğiniz ortaklarınızı kendinize katın.

3- Bu işiniz size tasa olmasın, faaliyetinizi gizli olarak devam ettirip sıkılmayın. Ne yapacaksanız, âşikâre olarak yapın.

4- Bütün bu hazırlıklardan sonra, yapacağınız kötülüğü bana yöneltin.

5- Bu kötülüğünüzü icrâ edeceğinizde bana mühlet vermeyin ve bütün gücünüzle acele edin. Hazret-i Nûh'un bu sözleri, onun, Allahü teâlâya ne derece tevekkül sâhibi olduğunu, kavminin hîle ve kötü plânlarının kendisine aslâ zarar veremeyeceğine kat'î olarak inandığını açık bir şekilde göstermektedir.

Nûh aleyhisselâm, zaman zaman kavminin dikkatlerini çeker, Allahü teâlânın mahlûklarını muhtelif safhalarda yarattığını, ana karnındaki yavrunun değişik durumlarını; bunları yoktan var ettiği gibi tekrar

dirilteceğini söylerdi. Yerlerin ve göklerin nasıl yaratıldığını anlatırdı. Fakat bu sözler onların hoşuna gitmezdi. Bundan dolayı ona ellerinden gelen ezâ ve cefâyı yaparlardı. Ona eziyet vermek husûsunda, kavmin bâzı azgın ileri gelenlerinin sözlerine uyuyorlardı. Bu azgınların sözlerini dinlemeleri, onların hüsrân ve zararını arttırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Nûh aleyhisselâm onların ıslâhı için, elinden geleni yaptığı hâlde, onlar putlara tapmaktan vazgeçmemişlerdi.

Rivâyet edilir ki, bir gün, kavmin ileri gelen reislerinden birisi, yanında oğlu ile birlikte giderken Nûh'a (aleyhisselâm) rastladılar. O şahıs oğluna; “Oğlum! Bu adama dikkat et! Sözlerine inanma! Bu bir yalancıdır” dedi. Bunun üzerine oğlu yerden bir avuç toprak alıp, Hazret-i, Nûh'un yüzüne attı. Nûh'un (aleyhisselâm) mübârek yüzü toprak olduğu gibi, mübârek gözleri de toprak ile doldu. Bu hâle çok mahzûn oldu.

Yine rivâyet edilir ki, bir gün Nûh'un (aleyhisselâm) yanına kavminden bir ihtiyâr müşrik geldi. Asâsına dayanarak zorlukla yürüyordu ve yanında oğlu da vardı. İhtiyâr, oğluna Hazret-i Nûh'u göstererek; ona aslâ kapılmamasını tembih ederek, mecnûn olduğunu söyledi. İhtiyârın oğlu; “Baba! Asanı bana verir misin?” diyerek asâyı aldı ve Hazret-i Nûh'un başına şiddetle vurdu. Nûh'un (aleyhisselâm) başından kanlar çıkıp mübârek yüzüne aktı. Hazret-i Nûh çok üzülüp Allahü teâlâya şöyle yalvardı: “Yâ Rabbî! Kullarının bana yaptığını görüyorsun. Kulların hakkında hayr dilemişsen onları hidâyete erdir. Yoksa sen onlar hakkında hükmedinceye kadar bana sabır ver. Çünkü sen, hükmedenlerin en hayırlısısın.”

Bunun üzerine, Hûd sûresinin 36. âyet-i kerîmesinde bildirildiğine göre; “Nûh'a vahyolundu ki, kavminden daha evvel îmân etmiş olanların dışında hiç kimse îmân etmeyecek. O hâlde sen, kavmin seni yalanladıkları için ve sana ezâ verdikleri için mahzûn olma, kederlenme ki, onlardan intikâm alma vakti gelmiştir.”

Allahü teâlâdan gelen vahy ile de sabit olmuş, iyice anlaşılmıştı ki, bu kavim ıslâh olmayacak ve başka îmân eden bulunmayacaktı. Artık ümîd de kalmamıştı.

Hazret-i Nûh'un kavmine emrettiği şeyler:

Allahü teâlânın emri ile, Nûh (aleyhisselâm) kavmine şu üç şeyi emretti.

1- Allahü teâlâya ibâdet etmek. 2- O'ndan korkmak. 3- Kendisine itâat.

Hazret-i Nûh kavmine dedi ki: “Allahü teâlâ beni size, tebliğ vazifesini yerine getirmem için gönderdi. Size, O'nun tarafından bildireceğim hükümler şunlardır: Allahü teâlâya ibâdet etmeniz, O'nun haram kıldığı şeylerden kaçınmak sûretiyle O'ndan korkmanız ve emredilen ve nehyedilen husûslarda, benim emirlerim ve yasaklarımda bana itâat etmenizdir. Eğer bu üç şeye riâyet ederseniz; büyük menfaatlere, faydalara kavuşursunuz. Bunlara riâyet edin ki Allahü teâlâ sizi mağfiret buyursun.”

İbâdeti emretmek, kalb ve bedene âit olan işlerden yapılması istenenleri; Allahü teâlâdan korkmayı emretmek de haram ve mekruhlardan sakınmayı gerektirir. Nûh'a (aleyhisselâm) itâati emretmeye, her ne kadar, Allahü teâlâya ibâdet ve O'ndan korkmak dâhil ise de, bunun ayrıca zikredilmesi, teklifte te’kid yâni pekiştirmek içindir.

Bu üç teklifi kabûl edip riâyet etmeleri hâlinde onlara, şu iki şey vâd edilmişti:

1- Bu emirlere riâyet ederlerse, günahlarını mağfiret etmekle, âhıret sıkıntılarından ve azâblardan kurtulacaklardır.

2- Dünyâda karşılaşacakları zararlar giderilecektir. Bu da, mümkün olan nispette ecellerinin tehir edileceği ve dünyâ sıkıntılarından korunacakları şeklindedir.

Nûh sûresinin 4. âyet-i kerîmesinde meâlen; “...Eğer bilseydiniz” buyruldu. Bununla, dünyâ sevgisinden, bu sebeple helâk olmaktan, dünyâya düşkün olmakla dinden yüz çevirmekten sakındırılmaktadır. Yâni Nûh'un (aleyhisselâm) kavminin insanları, ölümde şüphe eder derecede dünyâya düşkün olup, dünyâlık peşinde koşarlardı. Onun için âyet-i kerîmede; “...Eğer bilseydiniz...” buyruldu.

İslâm âlimlerinin, kitaplarında bildirdikleri gibi, Âdem aleyhisselâmdan Muhammed aleyhisselâma kadar gelen bütün peygamberler, ümmetlerine hep aynı îmânı, aynı îtikâd esaslarını bildirmişlerdir. Ümmetlerine, inanmaları icâbeden şeyleri bildirmelerinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Çünkü îmân aynıdır ve hiç değişmez.

Fakat ibâdetlerde yâni beden ile yapılması ve sakınılması lâzım olan hükümlerde farklılıklar olmuştur.

Allahü teâlâ her ümmete, hâllerine, zamanın şartlarına göre emir ve yasaklar göndermiştir. En son olarak, kıyâmete kadar, bütün icapları, ihtiyaçları karşılayan, en mükemmel ve en üstün din olan İslâmiyeti göndermiştir.

İbn-i Ebî Hâtim'in rivâyetine göre, İdrîs (aleyhisselâm) kavmine; "La ilâhe illallah" demelerini emretti. İbâdet olarak yapmaları ve sakınmaları emredilenler de çok az idi. İnsan öldürmek, içki içmek, zinâ ve daha başka kötü ve bozuk işler haram idi. Hazret-i İdrîs'in dîninde, insanların Allahü teâlâdan başka ilâh olmadığına ve İdrîs'in (aleyhisselâm) peygamberliğine inanıp, şehâdet etmeleri kâfi geliyordu. Çünkü bu şehâdet, O'nu tasdik edenleri, kötü ve çirkin işleri yapmaktan men etmektedir. Kur'an-ı kerîmde, namazın, insanı kötülüklerden men ettiği bildirilmektedir. Gerçekten namaz, insanı kötülüklerden uzaklaştırmakta, çok açık ve pek tesirlidir. Her hal-ü kârda çirkinlik ve kötülükten uzaklaştırır. Ankebût sûresinin 45. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: "Doğru kılınan namaz, insanı fahşadan ve münkerden elbette uzaklaştırır."

Bâzı dinlerde tekliflerin (emir ve yasak edilen şeylerin) az olması, kolaylık şeklinde görünse de bu, o ümmetler için bir iyilik ve kolaylık değildir. Şâyet böyle olsa idi, bu ümmete bir çok şey haram kılınmazdı. Çünkü bizim Peygamberimiz, bütün peygamberlerin üstünü, efdâlidir. Bilakis, emir ve yasakların az olduğu, kendilerinden az şeyler istenen ümmetlerde, itâat etmeyenlerin cezâları da pek ağırdır. Onların cezâlarında ziyâdelik vardır. Emir ve yasakları az olan dinlerdeki kimselerden itâat etmeyenlerin cezâları, emir ve yasakları çok olan dinlerdeki itâat etmeyenlerin cezâlarından çok fazladır.

Nûh'un (aleyhisselâm) dâvetine, kavminin karşı çıkması:

Hazret-i Nûh mağfiret olunmaları için kavmini, ibâdete, takvâya ve tâata dâvet ettikçe, onların tavırları şu şekilde oldu:

1- Hazret-i Nûh'un söylediklerine karşı çıktılar. Kabûl etmeyip yalanladılar. Hattâ onu, yalancı ve deli olmakla ithâm ettiler.

2- Hazret-i Nûh'un sabırlı ve şefkâtli muâmelesi, dâvetten vazgeçmemesi uzun seneler devam etti. Zamân içinde onların karşı çıkmaları daha da arttı. Baba ve dedelerinden gördükleri kötülüklere o kadar dalmışlar ve bağlanmışlardı ki, Hazret-i Nûh'un hak dîne olan dâvetini, kabûl etmedikleri gibi, sözlerini dinlemeye bile dayanamıyorlardı. Nûh sûresinin 7. âyet-i kerîmesinde bildirildiğine göre, Hazret-i Nûh'un nasîhatlerini duymamak için parmaklarıyla kulaklarını tıkıyorlardı.

3- Târifi mümkün olmayan bir azgınlıkla Hazret-i Nûh'un sözlerini dinlemiyorlar, yanlarına geldiği zaman yüzünü görmek istemediklerinden, Nûh sûresinin 7. âyet-i kerîmesinde bildirildiği gibi, elbiselerini başlarına çekiyorlardı. Onun, kendilerini Cehennem ateşinden korumaya çalışan ve hayırlarını isteyen büyük bir zât olduğunu farkedemiyorlardı.

4- Bâtıl ve bozuk yollarında, Hakk'a dâveti kabûlden yüz çevirmek husûsunda ısrâr ettiler.

5- Son derece istikbâr ettiler. Yâni çok kibirlendiler.

6- Hazret-i Nûh'a âsî oldular. Nûh (aleyhisselâm) onlara; “Allahü teâlâya ibâdet edin. O'ndan korkun. Bana itâat edin” buyurduğu hâlde, onlar bu emre isyân ettiler. İtâat edecekleri yerde âsî oldular.

7- Hazret-i Nûh'a âsî olmalarından başka, bir mâsiyeti (günahı) daha işlediler. Kendilerini küfre dâvet eden reislerine itâat ettiler. Onlara uydular.

Âyet-i kerîme, kötü kimselere uydukları için, onların mal ve çocuklarının, âhırette sâdece hüsrânlarını arttıracağını haber vermektedir.

Fahrüddîn-i Râzî hazretlerinin bildirdiğine göre mal ve evlâd, her ne kadar nîmet gibi görünüyorsa da, Allahü teâlânın emirlerine karşı kullanılınca, hüsrânı arttırır. Bundan da anlaşılan, âhıretteki hüsrâna sebep olan dünyevî nîmet ve menfaatler; tatlı görünen, fakat zehirli olan bir lokmaya benzemektedir.

"Kafirlere, Allahü teâlânın nîmeti yoktur" diyen âlimler, bu sözlerine Nûh sûresinin 21. âyet-i kerîmesini delil getirmişlerdir. Çünkü, kâfirlerde, nîmet gibi görünen şeyler, hakîkatte onların sonsuz azâblara, ebedî felâketlere düçâr olmalarına vâsıta olmaktan başka bir şey değildir.

8- Mekr (hîle): Nûh sûresinin 22. âyet-i kerîmesinde, kavmin ileri gelenlerinin Hazret-i Nûh'a çok büyük bir mekr (hîle) yaptıkları bildirilmektedir. Çünkü onlar, kendilerine tâbi olanlara, vedd, süvâ', yegus, ye'ûk ve nesr ismindeki putları terketmemelerini söylediler. Onları tevhid îtikâdından, Allahü teâlânın birliğine inanmaktan men ettiler. Müşrikliği emrettiler.

Tevhidi emretmek, bunu insanlara öğretmek, dinde ne kadar yüksek bir derece ve ne büyük bir hayır ise, buna mâni olmak ve şirki emretmek de o derece aşağı ve o derece büyük bir musîbettir. Bu sebeple Allahü teâlâ onların mekrini çok büyük bir hîle olarak bildirmiştir.

Onların, insanları, tevhid îtikâdından men etmelerine, âyet-i kerîmedeki mekr (hîle) buyrulmasının iki sebebi vardır:

1- Onların, putlara ilâhlık isnâd etmeleri, bu kavmin putlara ibâdete devam etmelerinin gereğidir. Onlar, kendilerine tâbi olanlara; "Bu putlar sizin ilâhlarınızdır. Baba ve dedelerinizin de ilâhları bunlar idi. Siz Nûh'un (aleyhisselâm) sözünü, dâvetini kabûl ederseniz, kendi aleyhinizde bulunmuş; kâfir olduğunuzu, dalâlet ve cehâlette bulunduğunuzu îtirâf etmiş olacaksınız. Hem bu îtirâfınız babalarınızın da aleyhinde bulunmanız demektir..." gibi sözler söylediler.

İnsanın, gerek kendisi ve gerekse baba ve dedelerinin kusur, noksanlık ve cehâlette bulunduğunu îtirâf etmesi çok zor olduğundan, onların bu duygularını istismar edip kullanmaları gizli bir hîle idi. Bu sebeple, onların böyle söylemelerine âyet-i kerîmede mekr (hîle) buyrulmuştur.

2- Âyet-i kerîmelerde bu büyük hîleyi yapanların, yâni kavmin ileri gelenlerinin, mal ve evlâd sâhibi oldukları bildirilmektedir. Onlar câhil halka; mal ve çok evlâda, putlara ibâdet etmeleri sebebiyle kavuştuklarını; Hazret-i Nûh'un bildirdiği ilâhın ise hâşâ mal ve evlâd veremediğini söylediler. Böyle bir hîle ile onları kandırmağa çalıştılar.

Fir'avn da, kavmine buna benzer bir hîle yapmıştı. Mal, mülk ve saltanatı ile övünüp, Zuhruf sûresinin 51. âyet-i kerîmesinde bildirildiğine göre kavmine; "Mısır mülkü benim değil mi? Azametimi görmüyor musunuz?" demişti.

Nûh (aleyhisselâm) kavmine bedduâ ediyor:

Rivayet edildiğine göre kırk sene, diğer bir rivâyete göre doksan sene devam eden kıtlıktan sonra, kavim perişân oldu. Bu kıtlık müddetinde hiç çocukları olmadı. Allahü teâlâ Hazret-i Nûh'a, kavminin erkeklerinin sulblerinde ve kadınlarının rahîmlerinde mü'min olacak kimsenin bulunmadığını vahyetti. Yâni onların hiç birinin îmân etmeyecekleri gibi, îmân edecek çocukları da olmayacağını haber verdi. Bundan sonra Hazret-i Nûh, kavminin helâki için duâ etti.

Nûh sûresinin 24. âyet-i kerîmesinde Hazret-i Nûh'un meâlen şöyle duâ ettiği bildirilmektedir: "Yâ Rabbî! Bu zâlimlerin helâk ve azâbını ziyâde eyle!"

Yine Nûh sûresinin 26, 27 ve 28. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: "Nûh dedi ki, "Ey (beni hidâyet ve doğru yol üzere gitmek yaratılışı ile terbiye eden) Rabbim! Yeryüzünde, hareket eden (gidip gelen) hiç bir kâfiri bırakma! Eğer sen, onları (içinde bulundukları hâl üzere) bırakırsan kullarını dalâlete sürüklerler. (Senin vahdâniyetini, bir olduğunu tasdik etmiş olan kullarını doğru yoldan ayırır, tevhîdden küfre döndürmek isterler) Hem bundan sonra onların çoluk-çocuğu olmaz. Olsa bile çocukları

fâcir ve küfürde pek ileri (giden bâtıla meylederek, revâç göstererek, hakkı, doğruyu gizleyen, örten, kapatan) kimseler olurlar.

Ey Rabbim! Beni, anamı (Şemhâ binti Enûş'u), babamı (Lamek bin Metuşalh'ı), mü’min olarak evime girenleri, (geçmiş ve kıyâmete kadar gelecek ümmetler içindeki) erkek, kadın, bütün mü’minleri mağfiret eyle. Zalimlerin (kafirlerin) ise ancak helâk ve hüsrânlarını arttır.”

Nûh'un (aleyhisselâm) anne ve babası onun dînine girmiş mü’min kimselerdi. Tefsîr âlimleri âyet-i kerîmede geçen “evim” kelimesini, Nûh'un (aleyhisselâm) evi, mescidi, gemisi ve onun dîni olarak tefsîr etmişlerdir.

Mü’minun sûresinin 26. âyet-i kerîmesinde Nûh'un (aleyhisselâm), kavminin îmân etmesinden ümîd kesince, Allahü teâlâya yönelerek şöyle duâ ettiği bildirilmektedir: “Ey Rabbim! Kavmimden olanlar beni yalanladıkları için (vâdettiğin azâbı göndermek, onlardan intikâmımı almak sûretiyle) onlara karşı bana yardım et!”

Şuarâ sûresinin 117 ve 118. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: (Nûh (aleyhisselâm) duâ edip) dedi ki: “Yâ Rabbî Gerçekten kavmim beni tekzip etti. Beni yalanladılar. Artık benimle onların arasındaki hükmü sen ver. Beni ve beraberimdeki mü’minleri kurtar.”

Tefsîr âlimleri buyuruyorlar ki, burada; “Yâ Rabbî! Kavmim beni tekzip etti” demekle Hazret-i Nûh'un maksadı; kavminin kendisini yalanladığını haber vermek değil, bilakis, onlara bedduâ etmesinin sebebini izhâr etmek içindir. Zirâ, Allahü teâlâya hiç bir şey gizli değildir ve kavminin onu yalanladığını elbette bilir.

Kamer sûresinin 10. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: “Nûh (aleyhisselâm) Rabbine duâ edip; (Yâ Rabbî!) Ben (kavmin arasında) mağlûb oldum. Artık sen onlardan benim intikâmımı al! dedi.”

Hazret-i Nûh'a gemi yapması vahyediliyor:

Hazret-i Nûh'un yaptığı bu duâlara melekler âmin dediler. Allahü teâlâ onun duâsını kabûl etti. Ona sefine (gemi) yapmasını, kavminin helâk olma zamanının geldiğini vahy etti. Nûh (aleyhisselâm) bundan, kavmini suda boğulacağını anladı.

Hûd sûresinin 37. âyet-i kerîmesinde bildirildiğine göre, Allahü teâlâ Nûh'a (aleyhisselâm) vahyedip meâlen buyurdu ki: “Nezaretimiz altında ve vahyimiz ile bir gemi yap! Zâlimler hakkında (azabın def’i için) bana duâ eyleme ki onlar, gark (olunmakla, suda boğulmakla hüküm) olunmuşlardır.”

Tefsîr-i Tibyân’da bu âyet-i kerîmenin tefsîrinde buyuruyor ki: Rivâyet olundu ki Cebrâil (aleyhisselâm) Nûh'a (aleyhisselâm) gelerek dedi ki: “Allahü teâlâ sana bir sefine yapmanı emrediyor.” O da; “Ben onu nasıl yapabilirim ki?” dedi. Cebrâil (aleyhisselâm); “Allahü teâlâ sana, onu yapmayı kolaylaştırır ve nasıl yapılacağı husûsunda yol gösterir” dedi.

Allahü teâlâ, sefine yapması için vahyedince Nûh (aleyhisselâm), evlâdı ve kavminden îmân edenlerle beraber gemiyi yapmaya başladı. Gemi yapmak için çok ağaca ihtiyaç vardı. Bulundukları yer ise ağaçsızdı. Bu yüzden ağacın bol olduğu bir yerde gemiyi yapmaları icâb etti. Bulundukları yerin dışına çıkıp ağacı çok olan bir mahalli seçtiler ve çalışmaya başladılar.

Kavmin ileri gelenleri, oraya gelip, Hazret-i Nûh'u bu işle meşgûl görünce istihzâ ediyorlardı. “Bu da senin sihirlerinden bir tanesi ey Nûh! Peygamberlik dâvâsında bulunduktan sonra bir de bize gemi yapmak sûretiyle sihir yapmak istiyorsun. Artık neccar (dülger) oldun” diyerek onunla alay ediyorlardı. “Biz kıtlıktan kırılıyoruz. Şikâyetimiz bundan, sen de tutmuş, boğulmamak için gemi yapıyorsun” diyorlardı. Nûh (aleyhisselâm); “Siz şimdi bizimle alay ediyorsunuz. Fakat, helâk olduğunuz, boğulduğunuz zaman anlayacaksınız” diyordu.

Yine kavmin ileri gelenlerinden bâzıları da, istihzâ yoluyla; “Ey Nûh! Peygamberlikten vaz geçtin de dülgerliğe mi başladın? Kavmi arasından seçilmiş bir peygamber iken, şimdi bir dülger parçası mı oldun. Böylece, peygamberlik gibi yüksek bir mertebeden kötü bir san’at olan dülgerliğe birdenbire nasıl oldu da iniverdin?” diyerek alay ediyorlar, eğleniyorlardı.

Nitekim Hûd sûresinin 38. ve 39 âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: "Nûh gemiyi yapmağa başlayınca, her ne zaman kavminin ileri gelenleri, oradan geçse, onun sefîne yapmakla meşgûl olduğunu görüp, istihzâ (alay) ederlerdi. (Gemiyi, suyun olmadığı, deryâya uzak bir yerde yaptığından ve senelerdir yağmur yağmıyor olmasından dolayı, bu gemi yapma işi o kavme pek garip geliyordu. Hazret-i Nûh'a; "Ey Nûh! Sen ne yapıyorsun?" diye suâl ettiklerinde, o; "Su üzerinde yürüyecek (yüzecek) bir ev yapıyorum" buyurdu. Onlar bu cevâba gülüşerek; "Böyle, suyun izzeti olan, suya hasret kalınan bir yerde gemi yaparsın ha! Önceleri, peygamberimiz idin, şimdi de dülger mi oldun?" diyerek istihzâ ederlerdi. Nûh (aleyhisselâm) onlara) dedi ki: Gerçi şimdi siz bizimle istihzâ ediyorsunuz. Fakat Allahü teâlânın azâbı size geldiği zaman biz de sizinle istihzâ ederiz. Kendisini perişân ve rüsvay edecek azâbın kime geleceğini ve âhırette dâimî azâbın kimin başına geleceğini yakında bileceksiniz."

Nûh aleyhisselâmın kavmi, gece olunca Hazret-i Nûh'un yaptığı geminin yanına gelip yakmak isterler lâkin hiç bir zarar veremeden geri dönerlerdi. Nûh aleyhisselâma da; "Ey Nûh! Bu da senin sihirlerindendir" diyorlardı. Nûh aleyhisselâm bir müddet geminin yapımına devam etti.

Geminin mahiyeti:

Kur'an-ı kerîmde, fülk, fülk-i meşhûn, zat-i elvâh ve desir gibi kelimelerle işâret buyrulan, Hazret-i Nûh'un gemisinin mahiyeti, eni, boyu yüksekliği, nasıl yapıldığı; yapılırken hangi malzemenin kullanıldığı hakkında çeşitli rivâyetler vardır. Abanoz ağacından yapıldığı söylenen geminin iki veya dört senede tamamlandığı, üç katlı olduğu, ateş yanarak, kazanı kaynayarak hareket ettiği yâni buharla çalıştığı rivâyetleri meşhûrdur.

Nûh (aleyhisselâm) yüzyıllar boyunca, kavmini îmân ve hidâyete dâvet ettiği hâlde, onların, inanmamakta ısrâr etmeleri sebebiyle helâk olmalarının yaklaştığı sırada son olarak kavmine şöyle söyledi:

"Ey insanlar! Ben size doğru yolu göstermek için Allahü teâlâ tarafından görevlendirildim. Bir ömür boyu size nasîhat ettim. Dinlemediniz, benimle

alay ettiniz, sabır ve tahammül gösterdim. Bana ve bana inananlara eziyet edip, incittiniz. Allahü teâlâ, yeryüzünü zulüm ve küfürden temizleyecek. Geliniz, dâvetimi kabûl ediniz. Câhillik etmeyiniz. Allahü teâlâya itâat ediniz. Ben sizin hayır ve iyiliğinizi istiyorum. Siz bilmiyorsunuz ama, Allahü teâlânın azâbı en kısa zamanda büyük bir tûfan şeklinde gelecek. Bildirdiklerime inanmayan herkes helâk olacaktır. Şu yaptığım gemi, îmân edenlerin binip kurtuluşa ereceği gemidir. Allahü teâlâya îmân etmeyen asîler suda boğulacaktır. Kurtulmayı isteyen îmân etsin ve benimle gelsin. Bu, benim, herkesin duymasını istediğim son sözümdür."

Nûh'un (aleyhisselâm) son olarak söylediği bu sözlerine de uymayan insanlar; "Ey Nûh (aleyhisselâm)! Uzun yıllardan beri bu sözleri söylüyorsun. Şimdi de kuru bir çöl ortasında büyük bir gemi yaptın. Bizi tûfanla korkutuyorsun. Biz sana da, söylediklerine de inanmıyoruz" dediler.

Nûh (aleyhisselâm) gemiyi bitirdiğinde vâd olunan azâbın vakti gelmişti. Tûfanın alâmetleri görülüp, sular yavaş yavaş yükselmeye başladı.

Allahü teâlâ, Hazret-i Nûh'a vahyedip, her hayvan ve kuştan birer çifti ve kavminden îmân edenleri gemiye almasını emretti. Gemiye alınan mü'minlerin sayısı hakkında değişik rivâyetler vardır, İbn-i Abbâs'dan (radıyallahü anh) rivâyet edildiğine göre; Nûh aleyhisselâm da dâhil gemide 80 kişi bulunuyordu.

Hûd sûresinin 40. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: "Nihâyet helâk etme emrimizin, azâbımızın vakti geldiği, tennûrun (fırının) taşıp fışkırttığı, (yâhut gemi kazanının kaynadığı) zaman biz Nûh'a emreyledik ki, kendisinden faydalanılan hayvanların her cinsinden erkek ve dişi birer çift hayvanı gemiye koy. Üzerlerine boğulma emri takdir olunanlar (Nûh'un (aleyhisselâm) zevcesi Vâ'ıle ve oğlu Yâm yâni Ken'ân) hariç ehil ve ıyâlini, (aile efrâdını, yâni îmân etmiş olan hanımın Amûre'yi, oğulların; Hâm, Sâm, Yâfes ve bunların hanımlarını) ve sana îmân etmiş olanları gemiye koy. Zâten Nûh'a îmân edenler pek az idi."

Tennûr lügatte kapalı bir ocak, fırın demek olup daha çok tandır mânâsında kullanılır. Âyet-i kerîmede geçen (tennûr) kelimesi hakkında, tefsîr

âlimlerinden çeşitli rivâyetler bildirilmiştir. Bu rivâyetlerden bâzıları şöyledir: Tennûr, yeryüzü demek olup, yerden su kaynayıp fışkırdığında, Nûh'a (aleyhisselâm) gemiye bin denilmiştir. Tennûr, Hazret-i Havvâ'nın ekmek yaptığı taştan bir tandır olup, elden ele Hazret-i Nûh'a kadar gelmişti.

Tennûr, yeryüzünün şerefli ve yüksek yerleri demektir. Bu yerin veya yerlerin Kûfe tarafında bulunduğu, hattâ Kûfe mescidinin yeri olduğu, Şam'da Ayn-i verdân denilen mevkide bulunduğu ve Hindistan'da olduğu da rivâyet edilmiştir. Bâzı âlimler de, tennûru, gemide suyun toplandığı yer olarak bildirmişler, yâni tennûrun geminin kazanı olduğunu haber vermişler; "Nûh'un aleyhisselâm gemisinin, ateş yanarak, kazanı kaynayarak hareket ettiğini, Kur'an-ı kerîm açıkça bildiriyor" buyurmuşlardır.

Allahü teâlâ Nûh'a (aleyhisselâm) gemiye neleri alacağını vahyedince, Allahü teâlânın emriyle bütün ehlî, vahşî ve yırtıcı hayvanlar ve haşarât, Hazret-i Nûh'un huzûrunda toplandı. Bunların toplanmasıyla çok büyük izdihâm, kalabalık meydana geldi. Hayvanâtın her biri; "Bizi al yâ Neciyyallah!" diye yalvarır, gemiye binebilmek için yarış ederdi. Hazret-i Nûh, sağ elini uzatınca bir hayvanın erkeğini, sol elini uzatınca da aynı cins hayvanın dişisini alırdı.

Rivâyete göre yılan ve akrep gemiye binmek istediler. Nûh (aleyhisselâm) onlara; "Siz, zarar ve belâya sebep olan hayvanlarsınız, sizi gemiye bırakmam" dedi. Onlar da; "Ahdimiz olsun! Seni zikreden, hatırlayan, ismini söyleyen kimseye zarar yapmayız" dediler.

Yılan ve akrebin zarar vermesinden korkan bir kişi; "Selâmün ala Nûhın fil'âlemin..!" âyet-i kerîmesini okursa onların zararından korunmuş olur. Yılan ve akrep bu kişiye zarar veremezler. Çünkü bu şekilde söz vermişlerdir.

Tûfan alâmetleri başlayıp, gemiye binecekler binerlerken, Hazret-i Nûh mü'minlerden birini kavmin meliki olan Safredûs'a gönderdi. O mü'min, melike tûfanın başladığını haber verip kendisini îmâna dâvet etti.

Kral derhal atına atlayıp geminin yanına geldi. Hazret-i Nûh'a bu olanları sordu. O da; “Ey Melik! Bu, dâimâ size söylediğim, sizi korkuttuğum gadab-ı ilâhidir. Allahü teâlânın azâbıdır, işte zâhir oldu” diye haber verdi. Kral ve diğer müşrikler, hâlâ bu hâli, diğer zamanlarda yağan, şiddetli yağmur olarak zannettiler ve en son dâveti de kabûl etmediler.

Gemiye binecekler hazır olunca, Hazret-i Nûh onlara, besmele ile gemiye binmelerini söyledi. Bütün mü’minler, o azgın kâfirlerin gözleri önünde, Hazret-i Nûh'la beraber gemiye bindiler. Nitekim bu hal, Hûd sûresinin 41. âyet-i kerîmesinde meâlen şöyle bildirildi: “Nûh gemiye bineceklere; “Allahü teâlânın ismiyle girin ki, geminin yürümesi ve durması Allahü teâlânın irâdesiyledir. Benim Rabbim, mü’minleri mağfiret edici ve merhametiyle tûfan belâsından kurtarıcıdır” dedi.”

İmâm-ı Begavî ve Dahhâk'ın (rahmetullahi aleyhima) rivâyetlerine göre, Hazret-i Nûh geminin gitmesini isteyince “Bismillâh” der, gemi giderdi. Durmasını isteyince de, yine “Bismillâh” der ve gemi dururdu.

Tûfan başlıyor:

Nihâyet gemiye binecekler bindi. Tûfan başlamıştı. Sular yükseliyordu.

Hazret-i Nûh ilk önce, îmân etmiş olan Amûre ismindeki bir hanımla evlenmişti. Bundan olan oğulları ve bunların hanımları yâni, Hazret-i Nûh'un gelinleri de mü’min idi. Bunların hepsi gemiye binmişlerdi. İkinci olarak îmân etmiş olan Vâ’ıle ise, daha sonra, îmândan ayrılmış, mürted olmuştu. Hazret-i Nûh'un bu kadından doğan oğlu Yâm yâni Ken’ân da babasına îmân etmemişti.

Bu Vâ’ıle, îmân gibi büyük bir devlete, sonra da yüce bir peygambere zevce olmak gibi çok üstün bir şeref ve saâdete kavuşmuş iken, îmândan ayrılmış ve nasipsizin biri olmuştu. Mürted olduktan sonra ise, aşağılık ve alçaklığına bir yenisini daha ekleyerek Hazret-i Nûh'a hakâret ve hâinlik yapmağa başladı. Nûh'a (aleyhisselâm) mecnûn, deli diyerek, küstahlıkta

bulunduğu gibi, onun gizli sırlarını, kavmin müşrik olan reislerine vermekten de geri kalmıyordu. Tabi ki, bu kadın gemiye binemedi.

Diğerleri gemiye binerken, Hazret-i Nûh'un oğlu Ken’ân bir köşede duruyordu. Hazret-i Nûh, babalık ve peygamberlik şefkâti ile son bir defâ daha bu âsî evlâda nasîhat etti. Îmân etmesini söyledi. Onların bu hâli Hûd sûresinin 42. ve 43. âyet-i kerîmelerinde meâlen şöyle bildirildi: “Nûh o sırada ayrı bir yerde bulunan oğlu Ken’ân'a şöyle nidâ etti: “Ey oğulcuğum! Bizimle beraber sefîneye gir (ki müslümanlarla selâmete eresin). Kâfirlerle beraber olma. (Eğer kâfirlerle beraber olursan helâk olursun. Ken’ân; “Ne İslâm'a gelirim, ne de sefîneye girerim.”) Bir büyük dağa sığınırım. O dağ beni, su (ya gark olmaktan, boğulmak) dan korur” dedi. Nûh dedi ki: “Allahü teâlânın îmân nasîb etmekle rahmet buyurdukları hâriç, bu gün Allahü teâlânın azâbı olan boğulmaktan koruyucu, kurtarıcı yoktur. Bu sırada ikisi arasına, (Hazret-i Nûh ile Ken’ân veya dağ ile Ken’ân arasına) bir dalga girip (Ken’ân da diğer kâfirlerle beraber) boğulanlardan oldu.”

Yine Hûd sûresinin 45-47. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: “Nûh, Allahü teâlâya nidâ edip dedi ki: “Yâ Rabbî! Oğlum (Ken’ân) benim ehlimdendir ve senin vâdin elbette haktır. (Senin vâdinde hilâf olmaz. Sen beni ve ehlimi gark etmeyeceğini vâd etmiştin.) Sen hâkimlerin hâkimisin.”

Allahü teâlâ buyurdu ki: “Ey Nûh, o senin ehlinden değildir. (Tefsîr âlimleri bunu; “Senin dîninin ehlinden değildir, yâni kâfirdir” diye tefsîr etmişlerdir.) Zirâ o sâlih olmayan bir amel sâhibidir. O hâlde ilmine vâkıf olmadığın bir şeyi benden isteme! Şüphesiz ben, seni, câhillerden olmaktan men ederim.” Nûh dedi ki: “Yâ Rabbî! İlmim olmayan şeyi senden istemekten sana sığınırım. Eğer beni mağfiret ve bana affınla rahmet etmezsen ben ziyâna düşenlerden olurum.”

Tefsîr âlimleri, kesin olarak Ken’ân'ın, Hazret-i Nûh'un oğlu olduğu, dolayısıyla onun ehlinden, âilesinden olduğunu bildiriyorlar. Bunda şüphe yoktur. Âyet-i kerîmede, Hazret-i Nûh'a; “O senin ehlinden değildir” buyrulması; “Senin dîninin ehlinden veya tûfanda kurtaracağımı vâd ettiğim kimselerden değildir” demektir.

Yine tefsîr âlimlerinin bildirdiklerine göre, Ken'an, îmân etmiş görünen bir münâfık idi. Öyle olmasaydı, Hûd sûresinin 37. ve Mü'minun sûresinin 27. âyet-i kerîmelerinde bildirildiği gibi, Allahü teâlâ Hazret-i Nûh'a; "Küfürle nefislerine zulmedenler hakkında azâbın def'i için bana duâ eyleme ki, onlar garkolun (makla, suda boğulmakla hüküm olun) muşlardır" buyrulduğu hâlde Hazret-i Nûh, îmân etmiş görünen Ken'ân için Allahü teâlâya niyâzda bulunmazdı. Ken'ân münâfık olduğundan Hazret-i Nûh da bunu bilmediğinden, görünüşe göre hüküm verip, onun için niyâzda bulundu. Ken'ân, babasının ısrârına rağmen gemiye binmeyerek o güne kadar gizli tuttuğu küfrünü açığa vurmuş oldu.

Tûfan başlamıştı. Gökten âdetâ sel akıyor, yerden de su fışkırıyordu. Hem bu su, sâir zamanlarda yağan yağmur suları gibi, tatlı değildi. Tadı acı olup, içenin midesini harâb ederdi. Nereye dokunsa ateş gibi yakardı. Bunun normal bir yağmur değil, azâb suyu olduğu, gâyet açık ve âşikâr idi. Bu yakıcı sular her tarafı kapladı. Gemide bulunanların haricinde hiç bir canlı mahlûk kalmamak üzere hepsi boğuldu. Suların yükselmesinden, en yüksek dağlar bile su altında kaldı. Bu kadar büyük ve geniş bir su deryâsında dalgaların büyüklüğünü târif etmek mümkün değildir.

Bu tûfan esnâsında, Nûh'un (aleyhisselâm) gemisi emniyet ve selâmet içinde, rahatça yol alıyordu. Nitekim Hûd sûresinin 42. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: "O sefîne, dağlar gibi dalgalar içinde yüzüp onları götürüyordu..."

Nûh'un (aleyhisselâm) gemisi dağlar gibi dalgalar arasında bütün dünyâyı dolaştı. Her uğradığı yerde, yâni şehirler üzerinden geçerken; "Bu şehir filan şehirdir. Tûfandan sonra da burada filan şehir kurulacaktır" diye bir ses gelirdi. Mekke-i mükerremeye vardıklarında, gemi, Kâbe-i muazzamanın bulunduğu yerin etrâfında, su üzerinde, yedi defâ döndü. Böylece Kâbe-i muazzamayı tavâf etmiş oldular.

Tûfan sona eriyor:

Rivâyet edildiğine göre tûfan, Receb ayının birinci günü başladı Nûh (aleyhisselâm) ve ümmeti de gemiye bugün bindiler. Nûh (aleyhisselâm) tûfanı olarak da anılan bu hâdise altı ay devam etti. Nihâyet Allahü teâlânın emri ile sona erdi. Taberânî'nin bildirdiği bir hadîs-i şerîfte, Nûh'un (aleyhisselâm) gemiye, Receb'in ilk günü bindiği, devamlı oruç tuttuğu, aşûrâ gününe kadar, su üzerinde kaldığı, aşûrâ günü Cûdî dağında durduğu, Nûh'un (aleyhisselâm) ve yanındakilerin o gün oruç tuttukları bildirilmiştir.

Nitekim Hûd sûresinin 44. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: (Tûfan emri sona erince, Allahü teâlâ tarafından, yere ve göğe emrolunup) denildi ki: "Ey yer! Suyunu yut ve ey semâ suyunu tut." (Yağdırma! Bu ilâhi emir karşısında) su çekildi ve gemi Cûdî Dağı üzerinde karar kıldı. Bundan sonra; (Allahü teâlânın peygamberini tekzip ile kâfir olup kendilerine zulmeden) zâlimler, (Allahü teâlânın rahmetinden) uzak ve helâk olsun denildi"

Yine Hûd sûresinin 48. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: "Allahü teâlâ tarafından Nûh'a denildi ki: "Yâ Nûh! Bizden bir selâmet ile ve senin üzerine ve seninle beraber bulunanlardan doğup, yetişecek mü'min ümmetler üzerine birçok bereketler ile gemiden in. Beraberinde bulunanlardan gelecek kâfir ümmetler de vardır ki, biz onları da (dünyâda bol rızıklarla) faydalandıracağız. Sonra ise (âhirette) onları, bizden elem verici bir azâb çarpacaktır."

Muhammed bin Ka'b (rahmetullahi aleyh) buyurdu ki: "Bu âyet-i kerîmedeki selâmet ve berekâta, kıyâmete kadar, erkek ve kadın her mü'min dâhildir. Dünyâda faydalanmak ve sonunda da âhırette azâba uğramaya da, kıyâmete kadar gelecek bütün kâfirler dâhildir."

Tûfan sona erince gemide bulunanlar, emniyet ve selâmet içinde gemiden indiler. Yeryüzünde, kendilerinden başka hiç bir canlı sağ kalmadı. Bu dehşetli ve korkunç tûfanda onlar, îmânlarının bereketiyle hiç bir sıkıntı ve elem görmediler. Nitekim Tefsîr-i Kurtubi'de, Hazret-i Hüseyn'in (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte meâlen buyruldu ki: "Ümmetim gemiye bindiklerinde, besmele çekerek; "Bismillâhi mecrâhâ ve mürsâha..." (Hûd sûresi: 41) ve; "Vemâ kaderullâhe hakka kadrihî..."

(Zümer sûresi: 67) âyet-i kerîmelerini okurlarsa, boğulmaktan emîn olurlar.”

Dağlar gibi dalgaların meydana geldiği o korkunç su deryâsı, Allahü teâlânın emri ile yine çok kısa bir zamanda kuruyup, yeryüzü yaşamaya müsâit hâle geldi. Tûfandan evvel 40 veya 90 sene süren kıtlık müddetince, müşriklerin çocukları da olmamıştı. Yâni tûfanda, yeryüzünde hep, akıl-baliğ olan kimseler vardı. Bunlardan mü’min olanlar kurtulup, kâfirler ise, tamâmen helâk oldu. Yâni tûfanda müşriklerin çocukları olmadığından günahsız kimseler helâk olmamıştır.

Tûfanın umûmî veya husûsî olması:

Tûfanın her tarafı kapladığı veya belli bir bölgeye mahsûs olduğu husûsunda, bir kısım âlimler ihtilâfa düşmüşlerdir. Kaynak eserlerde, âlimlerin ekserisinin bildirdiklerine göre tûfan belli bir mevziye (bölgeye) değil, yeryüzünün her tarafına şâmil olmuş; yâni bütün yeryüzünü kaplamıştır.

Zâten kelime mânâsı olarak tûfan; yağmurun ve suyun çok fazla olup, her nesneyi örtmesi, kaplaması demektir. Tûfanda su her tarafı kaplamış en yüksek dağlar bile suyun seviyesinden yüzlerce metre aşağıda kalmıştır.

Nûh (aleyhisselâm) ve beraberindekiler, Muharrem ayının onuncu (Aşûrâ) gününde gemiden indiler. Tûfandan sağ selâmet kurtulmalarına, karaya inmelerine şükür olarak, o gün, oruç tuttular. Azıklarından ellerinde kalanları topladılar. Hazret-i Nûh, buğday, mercimek, nohut gibi hububattan tatlı pişirdi. Bu tatlıya aşûrâ tatlısı demek âdet olmuştur.

Nûh (aleyhisselâm) o gün aşûrâ tatlısı pişirdiği için müslümanların, Muharrem ayının onuncu (Aşûrâ) gününde aşûrâ pişirmesi ibâdet olmaz. Muhammed aleyhisselâm ve Eshâb-ı kirâm (radıyallahü anhüm) böyle yapmadı. Aşûrâ günü, aşûrâ pişirmeyi ibâdet sanmak bid’attir, günahtır. Muhammed aleyhisselâmın yaptığı veya emrettiği şeyleri yapmak ibâdet olur. Din kitaplarının yazmadığı, Ehl-i sünnet âlimlerinin (rahmetullahi

aleyhim) bildirmediği şeyleri yapmak, bunları ibâdet sanmak sevâb olmaz, günah olur. O gün, herhangi bir tatlı yapmak, tanıdıklara ziyâfet, fakirlere sadaka vermek sünnettir, ibâdettir.

Nûh'un (aleyhisselâm) gemisinin, üzerinde durarak karar kıldığı, Irak'taki Cûdî Dağı hakkında değişik rivâyetler de bildirilmiştir.

Nûh (aleyhisselâm) bin yaşında vefât etti. Kavmine dâveti, yâni peygamberliği 950 sene sürdü. Kabr-i şerîfinin nerede olduğu ve tûfandan sonra yaşayıp yaşamadığı, yaşadıysa ne kadar yaşadığı hakkında muhtelif rivâyetler vardır.

Kasaba kurma:

Mir'ât-ı Kâinat kitabında diyor ki: Gemideki seksen kişi dışarı çıkınca bir kasaba kurup, Medînet'üs-Semânîn (Seksenler şehri) ismini verdiler. İbn-i Abbâs'dan (radıyallahü anh) rivâyet olunmuştur ki, bu seksen kişinin her biri kendi için birer ev yapıp, kasabanın adını Sûk-i Semânin (Seksenler çarşısı) koydular. Sonra çoğalınca, Bâbil diyârına varıp, orada da şehir kurdular. Nüfusları zamanla artıp yüzbini buldu. Hepsi müslüman idiler.

Nûh'un (aleyhisselâm) evlâdı zamanla daha da çoğalarak yer yüzünün her tarafına dağıldı. Diğer insanlar bunlardan çoğaldı. Bunun için Hazret-i Nûh'a Ebü'l-beşer-i sânî (insanoğlunun ikinci babası) ve Âdem-i sânî (ikinci Âdem (aleyhisselâm)) de denilmiştir. Nûh'un (aleyhisselâm) üç evlâdı vardı:

Sâm, Hazret-i Nûh'un büyük oğlu olup, akıl ve fazîlette, sâlih bir zât olmakla kardeşlerinden üstündü. Yüksek babasındaki nûrlardan, gizli mârifetlerden pek çok istifâde etmiş, çok şeylere kavuşmuş idi. Babasından sonra bütün müslümanlara halîfe oldu. Hazret-i Nûh'un hayırlı duâlarına çok mazhar olmuştu. Bu fazîleti sebebiyle, bir çok peygamberden başka üstünlük ve şeref sâhibi pek çok kimse onun temiz neslinden gelmiştir.

"Mir'ât-ı Kâinat" kitabında bildirildiğine göre Sâm'ın (rahmetullahi aleyh) Hazret-i Nûh'dan sonra peygamber olduğu da söylenmiştir. Keldânîler, Âsûrîler, Süryanîler, Finikeliler, İbranîler ve Arablar onun soyundandır.

Rivayet edilir ki, Hazret-i Nûh'un vefâtı yaklaştığında, oğlu Sâm'ı yanına çağırıp şöyle söyledi: “Oğlum, sana iki şeyi tavsiye ediyor, iki şeyden de men ediyorum. Sana yasak ettiğim iki şey; Allahü teâlâya şirk koşmak ve kibirdir. Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse Cennet’e giremez.

Sana tavsiye edeceğim iki şey de şudur ki, bunlar; Allahü teâlâya yönelmeyi arttırır. Bunlardan birisi, La ilâhe illallah diğeri ise Sübhânallahtır. Çünkü Sübhânallah, mahlûkâtın duâsıdır. Onlar bununla rızıklanırlar.

“Mektûbât-ı İmâm-ı Rabbânî”deki bir hadîs-i şerîfte meâlen buyruldu ki: “Yerleri ve gökleri terâzinin bir kefesine, kelime-i tevhidi (La ilâhe illallah) ikinci kefesine koysalar, bu kelimenin bulunduğu kefe elbette ağır gelir.”

Hâm, Hazret-i Nûh'un diğer oğlu olup, Hindistan, Habeş ve Afrika halkı soy îtibâriyle buna bağlıdır.

Yâfes de Hazret-i Nûh'un oğullarındandır. Çin, Rus, Slav ve Türkler bunun soyundandır. Yâfes beşyüz yaşında iken suda boğuldu. Binlerce torunu (neslinden gelenler) Asya'nın ortalarında yerleşti. Doğu Asya'ya ve o zaman mevcût olan kara yolları ile, okyanus adalarına yayıldılar. Aradan uzun yıllar geçtikten sonra, Nûh'un (aleyhisselâm) dînini ve nasîhatlerini unutarak, yıldızlara, güneşe, heykellere tapınmaya başladılar.

Ankebût sûresinin 14 ve 15. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: “Biz Nûh'u, onları îmâna dâvet etsin diye kavmine peygamber olarak gönderdik. O, kavminin arasında dokuzyüzelli sene kaldı. Nihâyet dâvetinin tesiri olmayınca, onlar zulümde devam edip dururlarken, kendilerini tûfan yakalayıverdi.

Nûh'a ve sefînede onunla beraber olan mü’minlere tûfandan kurtuluş verdik ve onu (gemiyi veya tûfan hâdisesini) âlemlere ibret kıldık (ki sonra gelenler ibret alsınlar).”

Fahrüddîn-i Râzî (rahmetullahi aleyh) bu âyet-i kerîmelerin tefsîrinde, Nûh aleyhisselâmın ümmeti arasında dokuzyüzelli sene kaldığının bildirilmesindeki hikmet ve faydayı şöyle anlatıyor: Kureyş kâfirlerinin

İslâma girmemesi ve müşriklikte ısrâr etmeleri sebebiyle Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) üzülüyordu. Bu sebeple Allahü teâlâ sevgili habîbini teselli buyurarak, Nûh'un (aleyhisselâm) kavmi arasında 950 sene kaldığını, onları hak dîne dâvet ettiği hâlde, pek az kimsenin ona inandığını, buna rağmen onun sabrettiğini bildirdi. Muhammed aleyhisselâmın ise, Hazret-i Nûh'a göre kavmi arasında daha az kaldığını; îmân edenlerin ise daha çok olduğunu, bu bakımdan O'nun sabretmeye daha lâyık olduğunu bildirerek teselli buyurdu.

Yine bu âyet-i kerîmede; "...onlar zulme devam edip dururlarken kendilerini tûfan yakalayıverdi" buyurdu Burada bir incelik vardır. Allahü teâlâ sâdece zulümden dolayı azâb etmez. Böyle olsa idi, zulmedip sonra tevbe edene de azâb ederdi. Fakat durum böyle değildir. Allahü teâlâ, ancak, zulme ısrâr edildiği zaman azâb eder. Nitekim, Allahü teâlâ, onları, zulme devam ettikleri için helâk etti. Yoksa zulmü terk etselerdi, Allahü teâlâ onları helâk etmezdi.

Yûnus sûresinin 73. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: "Onlar Nûh'u yalanlamakta ısrâr ettiler. Biz de Nûh'a ve gemide onunla birlikte bulunan kimselere, selâmet, kurtuluş verdik ve onları yeryüzünde halîfeler kıldık. (Onları suların içinde boğulup gidenlerin yerlerine kâim eyledik.) Bizim âyetlerimizi yalanlayanları da tûfanla gark ettik. (Suda boğduk. Şu hâlde ey Habîbim!) Bir bak ki, kendilerine gönderdiğimiz peygamberler, Allahü teâlânın azâbıyla korkuttuğu hâlde, îmân etmeyenlerin hâli nice oldu." İnanmayanlar korku ve dehşet veren azâb dalgaları içinde mahv-ü perişân olup gittiler. İşte bu, târihî bir hakîkattir. Bütün inkârcı kimseler, bu gibi âkıbetleri düşünüp de ibret almalı, uyanmalıdır.

Kur'an-ı kerîmin bu beyânatı Peygamber efendimize (sallallahü aleyhi ve sellem) bir teselli ve inkârcılar için de küfürden sakındırma ve bir tehdittir.

Allahü teâlâ, Nûh (aleyhisselâm) ile kavmi arasında cereyân eden konuşmaları, beyân buyurduktan sonra, bu âyet-i kerîmede de netîceyi bildirmiştir. Burada îmân sâhipleri için iki husûs vardır.

1- Allahü teâlâ onları kâfirlerden kurtardı.

2- Allahü teâlâ, tûfanda boğularak helâk olanların yerine Hazret-i Nûh'u ve îmân eden mü’minleri bıraktı.

Yine burada kâfirler için şu husûs vardır: Allahü teâlâ onları tûfanda boğulmaları sûretiyle helâk etti.

İnansın, inanmasın herhangi bir kimse bu kıssayı okuyup dinlediği zaman, kendi kendine düşünür. Bu kıssa, inanmayanların; Nûh (aleyhisselâm) kavmine gelen belâ gibi, kendilerine de gelmesinden korkmalarına ve îmân edip iyi işlere yönelmelerine sebep olur. Mü’minlerin de, îmânlarında sebât etmelerine, kötülüklerden sakınmalarına yol açar. Kötülükten sakındırmak ve iyiliğe teşvik etmek için baş vurulan bu yol, yâni geçmiş ümmetlerin hâllerini bildirmek daha tesirli olmaktadır.

Yine Yûnus sûresinin 74. âyet-i kerîmesinde meâlen buyuruldu ki: “Nûh'dan sonra kavimlere peygamberler gönderdik. O peygamberler kavimlerine, peygamberliklerini isbât eden açık mûcizeler getirdiler. Fakat, o kavimler evvelce yalanlamış oldukları şeylere, yine, îmân eder olmadılar. İşte bunlar gibi haktan bâtıla koşan, haddi aşmış olanların kalbleri üzerine böylece mühür basarız.”

“El-Besâir li-münkir-it-tevessüli bi-ehl-il-mekâbir” kitabında, Nûh (aleyhisselâm) hakkında diyor ki: Nûh (aleyhisselâm) kavmi arasında, 950 sene kaldı. İnsanları gece, gündüz; gizli ve âşikâre olarak hak dîne dâvet etti. Bu dâveti sırasında, kavminden ezâ ve cefânın her türlüsünü gördü. Fakat, bütün bunlar onu, hak dîne dâvet vazifesini yerine getirmekten alıkoymadı. Sonunda onların, hakîkati kabûl etmelerinden ümidi kesilince; Kamer sûresinin 10. âyet-i kerîmesinde bildirildiği gibi, Allahü teâlâya duâ ederek; “(Yâ Rabbî!) Ben (Kavmim arasında) mağlûb oldum. Artık sen onlardan benim intikâmımı al!” dedi. Nûh'un (aleyhisselâm) ağzından bu bir kaç kelime çıkmıştı. Fakat tesiri çok oldu.

Allahü teâlâ, âyet-i kerîmede, çok şükredici bir kul olarak medhettiği Hazret-i Nûh'un bu sözünden sonra, katında kadri çok yüksek olan bu kulunun duâsı sebebiyle, kuvvetli bir şekilde yağmur yağdırdı. Yine yer, Allahü teâlânın emri ile, içinde bulunan suları dışarı attı. Bu sırada yer,

korkunç bir hâl aldı. Semâdan inen ve yerden fışkıran sular birbirine kavuşunca, her yeri kaplayan bir tûfan meydana geldi. Böyle korkunç bir tûfanda, Allahü teâlâ yeryüzündeki bütün kâfirleri suda boğdu.

Gençleri bile ihtiyârlatan bu korkunç tûfanda, Hazret-i Nûh ve ona îmân edenler dağ gibi dalgaların üzerinde giden gemide rahat bir hâlde idiler. Hiç bir korku ve üzüntüleri de yoktu. Onlara, tûfandan azıcık olsun bir serpinti bile gelmedi. Çünkü Allahü teâlâ bu gemi hakkında, Kamer sûresinin 14. âyet-i kerîmesinde; “Nezaretimiz, muhâfazamız altında, akıp gidiyor, hareket ediyordu.” buyurdu. Hiç, Allahü teâlâ tarafından korunan, O'nun muhâfazasında bulunan bir gemi ve içindekiler için bir korku olabilir mi?

Allahü teâlâ katında Hazret-i Nûh'un derecesi o kadar yüksek idi ki, onun gadaplanması ile: Allahü teâlâ, gökler, yer ve hava gadaba geldi. Bu, öyle bir gadablanma idi ki, yeryüzünde değişikliğe uğraması icâbeden ne kadar yer varsa değişikliğe uğrayıncaya ve yeryüzünde kâfirler kalmayıncaya kadar dinmedi. Nûh'un (aleyhisselâm) yüksekliği, üstünlüğü buradan da anlaşılmaktadır.

Kamer sûresinin 9-16. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: “Mekke kâfirlerinden yâni Kureyş kavminden evvel Nûh'un kavmi de kulumuz Nûh'u yalanladılar. Mecnûn dediler ve (çeşit çeşit eziyetlerle) tebliğ vazifesine devam etmekten vaz geçirmek için zorladılar. Hazret-i Nûh'a; kavminden daha evvel îmân etmiş olanların dışında hiç kimse îmân etmeyecek. O hâlde sen, kavmin seni yalanladıkları için ve sana ezâ verdikleri için mahzûn olma, kederlenme ki; onlardan intikâm alma vakti gelmiştir diye vahyolundu.” (Hûd sûresi: 36) (O da bu vahiyden sonra; "Yâ Rabbî!) Ben (kavmim arasında) mağlûb oldum. Artık sen onlardan benim intikâmımı al! diye Rabbine duâ etti. Bunun üzerine biz de semânın kapılarını açtık. (Kırk gün devamlı olarak şiddetli yağmur yağdırdık) Yeri de kaynaklar hâlinde tamâmen fışkırttık da her iki su ezelde takdir edilmiş bir emir üzerinde (takdir edilmiş olan, onların helâkleri vazifesini îfâ husûsunda) birleşiverdi. Biz Nûh'u ve ona tâbi olan mü’minleri yassı tahtalardan yapılmış gemi ve geminin tahtalarını birbirine rapteden, (bağlayıp yapıştıran) mıhlar (çiviler) üzerinde götürdük. O gemi bizim nezâretimiz ve muhâfazamız altında akıp gidiyor, hareket ediyordu. Biz

bunu kendisine küfrân-ı nîmette bulunulan Nûh'a bir mükâfât ve îmân etmeyip küfredenlere bir cezâ olarak yaptık.” (Tefsîr-i Mazharî'de diyor ki: “Şüphesiz ki her peygamber, ümmetine Allahü teâlânın bir nîmeti ve rahmetidir.” Bu nîmetin şükrünü, îmân ederek yerine getirmeyenler, küfrân-ı nîmette bulunanlar helâk olmuşlardır. Zirâ nâil olduğu nîmetin kıymetini bilmeyenler, dâimâ felâkete mâruz kalmışlardır.”

“Hiç şüphe yok ki, biz Nûh'un gemisini âleme ibret olarak, (uzun müddet Cûdî Dağı üzerinde) terkettik. (Tefsîr-i Mazharî'de buyruluyor ki: “Nûh'un (aleyhisselâm) gemisi, Cezîre'de Cûdî Dağı üzerinde çok uzun zaman kaldı. Hattâ bu ümmetin önce gelenlerinin, gemiyi gördükleri bildirilmiştir.) Bizim alâmet olarak terkimiz üzerine ibret alan ve bunun ne gibi san’atlara muhtâç olduğunu düşünüp, ibret alanlar var mıdır?

(Tefsîr-i Tibyanda diyor ki: “Denildi ki, bu hâdiseden evvel insanlar, sefînenin ne olduğunu bilmezlerdi. Bundan sonra gemiyi görünce onu numûne edinip, kendilerine gemiler yaptılar. Allahü teâlânın izni ile denizlerde gemilerle yol aldılar.”) “O hâlde dikkatle tefekkür eyle ki, peygamberlerim, kendilerini azâbla korkuttukları hâlde; îmâna gelmeyenlere benim azâbım nasıl oldu?”

Hazret-i Nûh'a Nûh denildi:

Hazret-i Nûh, Allahü teâlânın korkusuyla çok ağlayıp, gözyaşı döktüğü için Nûh denilmiştir. Niçin Nûh denildiğine dâir daha değişik rivâyetler de bildirilmiştir. İmâm-ı Fahrüddîn-i Râzî (rahmetullahi aleyh) ise tefsîrinde, bir insana, ismi, herhangi bir sıfatından dolayı verilmeyeceğini bildirmektedir.

Nûh kavminin helâkine sebep olan bozuk hâlleri:

Daha önce tafsilatıyla anlatıldığı üzere Nûh'a (aleyhisselâm) inanmayıp âhırette sonsuz azâba düçâr olan; dünyâda ise suda boğularak helâk edilen kavmin, bu duruma gelmesine sebep olan hâlleri, kısaca şöyledir. Her

mü’minin bundan ibret alıp sakınması ve onların âkıbetine düşmekten korkup, titremesi lâzımdır.

1- Küfür: O kavimde, Nûh'a (aleyhisselâm) tâbi olanların dışındaki herkes îmânsız olup, Allahü teâlâya ve gönderdiği peygambere inanmıyordu. Onların kâfir oldukları, Kur’an-ı kerîmde zikrolunmaktadır. Nûh sûresinin 26 ve 27. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyuruldu ki: “Nûh dedi ki: “Ey (beni hidâyet ve doğru yolda gitmek yaratılışı ile terbiye edip, yetiştiren) Rabbim! Yeryüzünde hareket eden, gidip gelen hiç bir kâfiri bırakma. Eğer sen onları (içinde bulundukları hâl üzere) bırakırsan, kullarını dalâlete sürüklerler.” (Senin vahdâniyetini, bir olduğunu tasdik etmiş olan kullarını doğru yoldan ayırır, tevhidden küfre döndürmek isterler.)

2- Nûh'un (aleyhisselâm) kavminden olanlar, putlara tapıyorlar, başkalarını da putlara tapmaya teşvik ediyorlardı. Putlara tapmak, müşriklik olup, bu da küfrün bir çeşididir. Onların bu hâli Nûh sûresinin 23. âyet-i kerîmesinde meâlen şöyle bildirildi. (Nûh'un (aleyhisselâm) kavminin ileri gelenleri, aşağı tabakadan kendilerine tâbi olanlara;) “İlâhlarınıza ibâdeti sakın terketmeyin. Husûsen, Vedd, süvâ, yegûs, ye’ûk ve nesr isimlerindeki putlarınızı, bunlara ibâdeti sakın ola ki terketmeyin dediler.”

3- Yine îmân edenlerden başka herkes zındık idi. Zındık, burada putlara tapan, âhırete, Allahü teâlânın Rab olduğuna inanmayan demektir.

4- Onlar âhıret gününü, öldükten sonra tekrar dirilmeyi, haşrı ve neşri inkâr ederlerdi. Hazret-i Nûh'un bildirdiği tevhid (Allahü teâlânın var ve bir olduğunu tasdik etmek) îtikâdına, dalâlet dediler. Kıyâmet günü ile korkutmasına ise apaçık bir sapıklık dediler. Onların bu sözleri, kıyâmet gününü yalanladıklarını göstermektedir. Halbuki, Allahü teâlânın bütün peygamberleri, başta, Allahü teâlâya ve âhıret gününe îmân etmeyi bildirmişlerdir. Ümmetlerinden ilk olarak bunu tasdik etmelerini istemişlerdir. Diğer peygamberler gibi Hazret-i Nûh da, kavmine bunu bildirmiş kavmi ise onu yalanlamıştır.

5- Onlar, Allahü teâlâ tarafından kendilerine peygamber olarak gönderilen Nûh'a (aleyhisselâm) tâbi olmayıp bunu kendileri için aşağılık saydılar. O

yüce peygamberi, kendileri gibi alelâde bir insan olarak gördüler. Peygamber olarak gönderilen zâtın kendilerinden apayrı cinsten biri olması, meselâ bir melek olması lâzım geldiğini zannettiler. Nitekim Mü'minun sûresinin 24 ve 25. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: "Nûh'un kavminden kâfir olanların ileri gelenleri, (diğer insanlara) dediler ki: Bu Nûh ancak sizin gibi bir insandır. (Sizin gibi yiyor, içiyor, uyuyor. Böyle birisi nasıl, Allahü teâlâ tarafından gönderilmiş bir peygamber olabilir. Sizi tevhide dâvet etmekle) üzerinizde fazîletli ve size reis olmak istiyor. Maksadı budur. Eğer hakîkaten Allahü teâlâ kendisinden başkasına ibâdet olunmamasını veya bize peygamber göndermeyi dileseydi, meleklerden peygamberler gönderirdi. Biz bunun, tevhid, peygamberlik ve öldükten sonra tekrar dirilmeye âit olarak bizi dâvet ettiklerinin hiç birini atalarımızdan duymadık. Bu Nûh ancak deli bir kimsedir. Onun için böyle şeyler söylüyor. Bu sebeple bir zaman onu bekleyin, ona nezâret edin. Belki ayılır da böyle sözleri söylemeye devam etmez."

Yine Mü'minun sûresinin 31-37. âyet-i kerîmelerinde de meâlen buyuruldu ki: "Nûh'a inanmadılar. Onları suda boğduk. Ondan sonra yarattığımız insanlara, içlerinden peygamber gönderdik ve Allahü teâlâya ibâdet ediniz. İbâdet edilecek, O'ndan başkası yoktur. O'nun azâbından korkunuz! dedik. Dinlemeyenlerden, öldükten sonra tekrar dirilmeye inanmayanlardan, dünyâ nîmetlerini bol bol vermiş olduğumuz birçoğu, diğerlerine; Bu peygamber, sizin gibi yiyip içiyor. Kendiniz gibi bir çok şeye muhtâç olan birine inanırsanız, aldanmış, ziyân etmiş olursunuz. Peygamber, size; ölüp, kemikleriniz çürüyüp, toz toprak olduktan sonra, tekrar dirilerek kabirden kalkacaksınız diyor. Hiç böyle şey olur mu? Ne varsa, ancak bu dünyâdadır. Cennet, Cehennem, hep buradadır. Bu dünyâ böyle gelmiş böyle gider. Öldükten,sonra, bir daha dirilmek yoktur dediler."

Ebû Hüreyre'nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadis-i kudsîde; "Allahü teâlâ buyurdu ki: Âdemoğlu yalanlamaması lâzım geldiği hâlde beni yalanladı. Şetmetmemesi lâzım geldiği hâlde beni şetmetti. Onun beni yalanlaması, benim kendisini ilk yarattığım gibi (tekrar) onu diriltemeyeceğimi söylemesidir. Onun beni şetmetmesi; Allah çocuk edindi demesidir. Halbuki ben ehad (var ve bir, eşi, ortağı olmayan) ve samedim (yani üstünlüğüm nihâyet derecesinde, sonsuz olup, mahlûkların hiç birisine

muhtâç olmayan ebedî ve ezelî Mâlik ve Hâkimim), Doğmadım, doğurulmadım. Bana hiç kimse denk değildir.”

6- Onlar Nûh'a (aleyhisselâm) tâbi olmadıkları gibi bir de onu yalanladılar. Kur’an-ı kerîmde; Hac, Şuarâ, Sâd, Gâfir (Mü’min), Kâf ve Kamer sûrelerinde bu hâl bildirilmektedir. Meselâ Kamer sûresinin 9. âyet-i kerîmesinde meâlen buyuruldu ki: “Mekke kâfirlerinden evvel kulumuz Nûh'u, kavmi tekzip edip, mecnûndur (delidir) demişlerdi. Hem de, çeşitli eziyetlerle, onu tebliğ vazifesinden zecr etmişlerdi.” (Yâni her türlü yolu deneyerek, onun, peygamberlik vazifesini tebliğ etmesine, yaymasına mâni olmuşlar, bu vazifesine mâni olmak için ellerinden ne geliyorsa yapmışlardı.)”

Âyet-i kerîmelerde, Mekkeli müşriklerden evvel; Nûh, Âd, Semûd, Lût kavimleri, Fir’avn, Eshâb-ı Ress ve Eshâb-ı Eyke gibi toplulukların da, kendilerine gönderilen peygamberleri tekzip ettikleri ve bu yalanlamalarının cezâsı olarak dünyâ ve âhırette helâk oldukları bildirilmektedir.

7- Kendilerine rahmet olarak gönderilen peygambere, Hazret-i Nûh'a âsî oldular, karşı geldiler. Nitekim Nûh sûresinin 21. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Nûh dedi ki: “Ey Rabbim! (Bu kadar uzun dâvet ve nasîhatime rağmen, kendilerine emrettiğim şeylerde) onlar bana âsî oldular...” buyrulmaktadır.

8- Nûh'un (aleyhisselâm) kavminden olup, îmân etmeyenler, Allahü teâlânın kendilerine ihsân ettiği nîmetlere şükretmiyorlar. O'ndan hayâ etmiyorlar ve azâbından korkmuyorlardı. Allahü teâlânın yüceliğine, rahmetinin genişliğine, azâbının çetinliğine hiç aldırış etmiyorlardı.

Nitekim Nûh sûresinin 19. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Nûh, kavmine şöyle dedi; Size ne oldu ki, Allahü teâlânın âzametine, büyüklüğüne îtikâd etmiyorsunuz, O'nun ihsânını ümîd etmiyorsunuz? O'nun azâbından ve O'na muhâlefet etmekten korkmuyorsunuz?”

9- Onların kadınları da, edeb ve hayâsını kaybetmiş çok ahlâksız bir hâl üzere idiler. Zînetlerini yabancı erkeklere gösterirlerdi. Giydikleri elbiseleri incilerle süsleyip, yol ortasında çalım satarak ve salınarak yürürlerdi. Bu ise

haramdır. Nitekim Ahzâb sûresinin 33, âyet-i kerîmesinde meâlen buyuruldu ki: “Eski câhiliyye zamanındaki kadınlar gibi; kendinizi süsleyip sokakta salınarak yürümeyin...” Bâzı âlimler bu âyet-i kerîmede geçen; “Eski câhiliyye zamanı”ndan murâdın, Âdem (aleyhisselâm) ile Nûh (aleyhisselâm) arasındaki zaman olduğunu haber vermişlerdir.

10- Zinâ, bütün dinlerde haram kılınmış, en çirkin günahlardan olduğu hâlde onlar bu fiili işlerlerdi.

11- Nûh'un (aleyhisselâm) kavmi, zevk ve lezzetlere düşkün olan reislerine uyarlar, onların peşinden giderlerdi. Hattâ bunu da kendileri için bir kıymet sayarlar, başkalarının sevgi ve muhabbetlerine bunları tercih ederlerdi. Mal ve evlâd sâhibi olup, hâlleriyle övünen, gururlanan reislerine uyarlardı. Nitekim, Nûh sûresinin 21. âyet-i kerîmesinde meâlen buyuruldu ki: “Nûh şöyle dedi: Rabbim, onlar (kendilerine emrettiğim şeylerde) bana isyân ettiler, kavmimin fakirleri de şu kimselere tâbi oldular ki, onların mal ve evlâtları ancak âhırette hüsrânlarını arttırır. Onlar zenginler ve kavmin reisleridir.”

Şunu iyi bilmelidir ki, hep keyif ve lezzetlerini düşünen, zenginliği, makâm sâhibi olmasıyla gururlanıp şımaran kimselerle beraber olmak, onlarla düşüp kalkmak, insanın hem şahsına, hem de dînine çok zararlıdır. Çünkü onlarla beraber bulunanlar, zamanla onların huyunu ve ahlâkını kapar ve onlara benzemeye başlar. Onlar gibi, mala, mülke düşkünlüğü artar ve bu arzu kendini kaplar. Netîcede istedikleri şeylere kavuşabilmek için bir çok zahmet ve meşakkatlere katlanır. Bu arzularını mubâh ve meşrû yollardan elde edemezse, meşrû olmayan yollara saparak, haram ve mekruhlara dalar. Hattâ bâzan, arzu ve maksadına kavuşması, onu şımarıklık ve azgınlığa kadar götürür. Elde ettiklerini de güzel bir şekilde sarfetmez. Vakitleri de bunların meşgûliyet ve sıkıntıları ile ziyân olur.

Böyle bir kimse, çalışıp, gayret gösterdikten sonra bütün gücünü sarfettiği hâlde maksadına kavuşamazsa, ya dindarlık tarafı gâlip gelir; maksadına ulaşamadığı için sabredip gam ve kedere tahammül gösterir. Veya, dînine bağlılığında fitne ve bozukluk meydana gelir. Bu sefer de, Allahü teâlânın takdirine karşı gelmeye, kızmaya başlar ve felâkete sürüklenir.

Ebû Nu'aym, Avn bin Abdullah'ın (rahmetullahi aleyhim) şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir:

"Bir ara zenginlerle beraber bulunmuştum. Onların arasında gam ve kederim pek fazla idi. Çünkü, onların, elbiselerine ve bineklerine bakar, benimkilerden daha iyi olduğunu görür bunun için üzülürdüm. Fakat, daha sonra fakirlerle beraber bulundum. Önceki gam ve kederli hâllerden kurtularak rahata kavuştum."

Büyüklerden, buna benzer daha nice sözler nakledilmiş, lüzumsuz dünyâlığı toplamanın, hattâ bununla vakit geçirenlerle beraber olmanın, dert ve gamı satın almak olduğu bildirilmiştir.

İbn-i Hâcer-i Askâlânî'nin (rahmetullahi aleyh) El-Münebbihât kitabında bildirdiği ve İmâm-ı Tirmizî'nin rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte, Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "İki haslet vardır ki, kimde bunlar bulunursa, Allahü teâlâ onu şükredici ve sabredici olarak yazar. Kimde bu ikisi bulunmazsa, Allahü teâlâ onu şükredici ve sabredici olarak yazmaz. Bu iki haslet şudur: 1- Kişinin, dîni husûsunda kendisinden yukarıdakine bakıp ona uyması, 2- Dünyâsı husûsunda kendisinden aşağıdakine bakıp, Allahü teâlânın kendisine olan lütfunden dolayı hamdetmesidir. Allahü teâlâ böyle bir kulu şükredici ve sabredici olarak yazar. Bunun aksi, kişinin, dîni husûsunda kendisinden aşağıdakine, dünyâ husûsunda kendisinden yukarıdakine bakması ve kaçırdığı şeyden dolayı üzülmesidir. Böyle bir kimseyi, Allahü teâlâ şükredici ve sabredici olarak yazmaz."

İmâm-ı Ahmed, Müslim, Tirmizî ve İbn-i Mâcenin (rahmetullahi aleyhim), Ebû Hüreyre'den (radıyallahü anh) rivâyet ettikleri bir hadîs-i şerîfte Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "(Dünyâlık bakımından) sizden aşağıda olanlara bakınız, sizden yukarıda olanlara bakmayınız. Böyle yapmak, Allahü teâlânın size verdiği nîmetleri aşağı görmekten pek sakındırıcıdır."

12- Mekr, hîle yapmak büyük günahtır. Allahü teâlâ, Nûh aleyhisselâmın kavmi için, Nûh sûresinin 22. âyet-i kerîmesinde meâlen; "Ve çok büyük bir

mekr, hîle yaptılar" buyurdu.

Hasen-i Basrî (rahmetullahi aleyh) bu âyet-i kerîmenin meâli hakkında; "Dinde büyük bir mekr yaptılar" buyurmuştur.

Mekrin âkıbeti pek vahimdir. Mekrin hakîkati, başkasına zarar vermek için hîle yapmaktır. Fâtır sûresinin 43. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: "...Çirkin fiil, kötü hîle, ancak sâhibinin (hileyi yapanın kendi) başına geçer."

13- İnsanları aldatıp doğru yoldan saptırmak, onları Allahü teâlâya îmândan, O'na tâattan menetmek, onları, günahlara ve kötülüklere dâvet etmek, kötü kimselere tâbi olmak, onların peşinden gitmek, çok yanlış ve çirkin bir iştir. Hazret-i Nûh'un kavmi, bu yanlış hâlde bulunuyordu Nitekim, Nûh sûresinin 24. âyet-i kerîmesinde meâlen; "Gerçekten bunlar çok kimseyi azdırıp yoldan çıkardılar" buyruldu. Âlimler, bu âyet-i kerîmenin; Nûh aleyhisselâmın kavmi içinde, insanları doğru yoldan saptırmaya çalışanların bulunduğunu, dalâlet ehline uymanın kötülüğünü ve diğer dinlerde de bunun yasaklanmış, nehyedilmiş olduğunu haber vermişlerdir.

İmâm-ı Ahmed ve Taberânî'nin (rahmetullahi aleyhima), Ebud-Derdâ'dan (radıyallahü anh) rivâyet ettikleri bir hadîs-i şerîfte buyruldu ki: "Ümmetim hakkında en korktuğum; reis, rehber durumunda olup da insanları doğru yoldan saptıranlardır."

Buharî, Müslim, İmâm-ı Ahmed, Tirmizî ve İbn-i Mace'nin (rahmetullahi aleyhim) Abdullah bin Amr bin Âs'tan (radıyallahü anhümâ) rivâyet ettikleri bir hadîs-i şerîfinde buyuruldu ki: "Allahü teâlâ ilmi, insanlardan hemen çekip almaz. Âlimleri almak sûretiyle ilmi alır. Nihâyet âlim kalmayınca, insanlar, câhil kimseleri kendilerine baş, rehber, reis edinirler. Bunlara suâl sorulur. Onlar da ilimleri olmadığı hâlde fetvâ verirler. Böylece, hem kendileri dalâlete düşer, hem de başkalarını sapıtırlar."

14- Nâsîhat dinlemekten yüz çevirmek. Bu hâl çok fenâdır. Nâsîhat dinleyerek ve nasîhatlere uyarak hâlini düzeltmek yerine, nasîhat dinlemekten yüz çevirip, ayrılmak akıl sâhiplerinin yapacağı şey değildir.

Nûh sûresinin 7. âyet-i kerîmesinde meâlen, Hazret-i Nûh'un Allahü teâlâya şöyle münâcât ettiği bildirilmektedir: “Îmân etmeleri sebebiyle, onları mağfiret etmen için, her ne zaman kendilerini îmân etmeye dâvet ettimse, dâvetimi duymamak için parmaklarıyla kulaklarını kapadılar. (Dâvetimi duymak istemediklerinden başka, yüzümü dahî görmemek için) elbiselerini de başlarına örttüler. Küfür ve isyânlarında ısrâr edip, bana tâbi olmaktan istikbar ettiler. (Çok kibirlenip, tâbi olmaktan kaçındılar.)”

İşte nasîhat dinlemekten yüz çevirenlerin hâli, Nûh'un (aleyhisselâm) kavminin hâline benzemektedir. Halbuki, nasîhat dinlememek, insanı, kibre ve Allahü teâlâdan yüz çevirmeye götürür.

Şeyhayn, Ebû Vâkıd Leysî’den (rahmetullahi aleyhim) şöyle rivâyet etmiştir: Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) Eshâb-ı kirâm ile birlikte mescidde oturuyordu. Bu sırada mescide üç kişi girdi. Bunlardan ikisi Resûlullah’ın huzûrlarına kadar geldiler. Birisi halkada (sohbette bulunanlar arasında) bir boşluk bulup oturdu. Diğeri de geri tarafta bir yerde oturdu. Üçüncü ise geri dönüp gitti.

Resûlullah aleyhisselâm sözlerini bitirince buyurdu ki: “İsterseniz, bu üç kişinin hâlini size haber vereyim. (Halkada yer bulup oturan birinci kimse için) İçlerinden biri Allahü teâlâya sığındı. Allahü teâlâ da onu barındırdı. Diğeri utandı. (Halkaya oturmak için sıkışırsa, diğerlerine sıkıntı vermekten korktu ve geride oturdu.) Allahü teâlâ da ondan hayâ etti. Öteki de (geri dönüp giden üçüncü şahıs ise, bu meclisten) yüz çevirdi. Allahü teâlâ da ondan yüz çevirdi.”

15- Nâsîhat edenlere buğzetmek: Hazret-i Nûh, kavmine nasîhat ederken, onların, elbiseleriyle yüzlerini kapatmaları; nasîhat edenlere kızıp hakâret ettiklerini gösteriyor.

Hazret-i Ömer, buyurdu ki: “Nâsîhat edenleri sevmeyen, (onlara buğzeden) kimsede hayır yoktur.” Bunun sebebi de câhilliktir. Nitekim, âlimlerimiz; “Câhil, kendisine nasîhat edene düşman olur” buyurmuştur.

16- Mâsiyette, (günah işlemekte) ısrâr etmek de çok hatâlı bir davranıştır, hâldir.

Isrârın aslı; devam, sürat ve bu’d yâni uzaklıktır. Günah işlemekte ısrâr eden kimse, müptelâ olduğu günahı devamlı yapar. Bir defâ yapınca, diğer bir defâ daha yapmaya azmeder. Günahı tekrar işlemekte sürat gösterir, yâni beklemeden tekrar tekrar yapar. Hal böyle olunca, iyilik yapamaz olur. Bu sebeple hayırdan uzaklaşır. Böyle bir kimsenin yaptığı günahtan pişman olması, günahtan yüz çevirmesi lâzımdır. İstiğfar, günahtan ayrılmak, onu terketmektir. Hazret-i Nûh da kavmine, îmân etmelerini, işledikleri günahlarından dolayı istiğfâr etmelerini emretmiştir.

Nitekim Nûh sûresinin 10. âyet-i kerîmesinde, Hazret-i Nûh'un meâlen Allahü teâlâya; “(Yâ Rabbî! Ben onlara) dedim ki, küfürden tevbe edip, Rabbinizden mağfiretinizi isteyiniz. Zirâ O, şirk ve isyândan tevbe edeni, çok mağfiret edicidir.” dediği bildirilmektedir.

Fakat onlar, günahta tekrar tekrar ısrâr edip, istiğfârda bulunmadılar. Dâveti kabûl etmediler. Nûh sûresinin 6. âyetinde meâlen Hazret-i Nûh'un; “Benim dâvetim, ancak, onların îmân ve tâattan firarlarını, uzaklaşmalarını arttırdı” dediği bildirilmektedir.

İnsan, gaflete düşerek herhangi bir günah işlerse, bunun için derhal tevbe ve istiğfâr etmeli, âcizlik ve gevşeklik göstermemelidir. İşte Nûh'un (aleyhisselâm) kavmi, günahlarına tevbe ve istiğfâr etmedikleri için tûfanda boğulup helâk oldular.

Hataya düşmekle, günah işlemekle, hemen belâ ve musîbet, ilâhî cezâ gelmez. Bu sırada kuldan istenen, tevbe ve istiğfâr etmesidir. İnsan, yaşadığı müddetçe tevbe kapısı açıktır. Günaha düşmekle, belâ ve musîbet gelmesi, günahta ısrâr sebebiyledir. Bazen belânın büyüklüğü, o günahta ısrâr etmek sebebiyle olur.

17- İstikbar (Kibirlenmek): Nûh sûresinin 7. âyet-i kerîmesinde açıkça bildirildiği gibi, onlar çok kibirli kimselerdi. Kibirlendikleri, için îmândan mahrûm kaldılar. Kibirlenmeleri bu büyük nîmet ve şerefe kavuşmalarına mâni oldu. Şeytanın da ebedî mel’ûn olmasına sebep kibirlenmesidir. Bir hadîs-i şerîfte buyruldu ki: “Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse Cennet’e giremez.” Ancak cezâsını çektikten sonra girer.

18- İyiliğe kötülükle mukâbele etmek: Nûh (aleyhisselâm) kavmine nasîhat eyledi. Kavmini, ibâdet edilecek O'ndan başkası bulunmayan Allahü teâlâya îmân ve yalnız O'na ibâdet etmeye dâvet etti. Onlara karşı pek şefkâtli davrandı. Çünkü onlara azâb gelmesinden korkuyordu. Buna rağmen, kavmi iyiliğe kötülükle karşılık verdi, üstelik ona yalancı ve deli dediler. Böylece Hazret-i Nûh'un ve ona îmân etmiş olanların fazîlet ve üstünlüklerini inkâr ettiler. Bununla da kalmayıp taşkınlıkta bulundular. Hakâret ve alay ederek, aşağıladılar hattâ olmadık işkenceyi revâ görüp, acımasızca dövdüler.

Ubeyd bin Umeyr (radıyallahü anh) buyurdu ki: “Kavmi, Nûh'u (aleyhisselâm) bayılıncaya kadar döverdi. O ise kendine geldiği zaman; “Allah'ım kavmimi hidâyete erdir. Çünkü onlar bilmiyorlar” derdi.”

Peygamberlerin ahlâk ve merhametlerinin ne kadar yüksek olduğu buradan açıkça anlaşılmaktadır. Hazret-i Nûh ve diğer peygamberler, kavimlerinin işkencelerine, eziyet ve cefâlarına sabır ve tahammül ettikleri gibi, onlara şefkât gösteriyorlar, affedilmeleri için duâ ediyorlardı. Allahü teâlânın evliyâsının, sevdiği kullarının ahlâkı da bu şekildedir.

Nitekim evliyâdan Behlül Dânâ diye meşhûr olan Ebû Vüheyb bin Ömer Sayrafî’yi çocuklar taşa tutarlardı. Hattâ atılan taşlarla vücûdundan kanlar akardı da buna karşılık o şöyle derdi: “Bana Allahü teâlâ kâfidir. Ben O'na tevekkül ettim. Bütün mahlûkât O'nun kudretindedir.

Yâ Rabbî! Onlardan gelen bu taşlardan beni muhâfaza eyle. Ben onlara şefkât ve merhametten başka bir şey yapamam.”

Allahü teâlânın evliyâsına, sevgili kullarına, hakârette, ezâ ve cefâda çok ileri gidilince, bu hâl Allahü teâlânın gadabına sebep olur ve ezâ edenler Allahü teâlânın azâbına uğrayabilir. İşte, Nûh'un (aleyhisselâm) kavmi, Hazret-i Nûh'u ve ona îmân edenleri, aşağılamaya ve kötülük etmeye devam edince, Allahü teâlâ onları helâk etti. Hattâ, Hazret-i Nûh'u onlara şefkât etmekten, onlara gelecek azâbın def’i için duâ etmekten bile men etti.

19- Azgınlık ve taşkınlık: Büyüklere karşı hayâsızca davranmak, kötülük yapmaya yeltenmek ve saygısızlık etmek, küçük çocukları onlara kötülük

yapmak için göndermek de Nûh'un (aleyhisselâm) kavminin azgın ve taşkın hâllerinden idi. Nitekim, yukarıda geçen, bir ihtiyârın oğluyla birlikte Hazret-i Nûh'a gelerek, oğlunu ona tâbi olmaktan men etmesi dolayısıyla, oğlunun âsâyı alarak Hazret-i Nûh'un mübârek başına vurma hâdisesi buna açık misâldir.

Nûh (aleyhisselâm) zamanında, nesil değiştikçe, kavmin bedbahtlığı da artmıştır. Yaşlıların çocuklara, kötü örnek olup, daha küçüklüklerinden îtibâren, Nûh'a (aleyhisselâm) inanmamaları husûsunda tembihte bulunmaları şartlanmalarına sebep olmuştur. Böylece bu kötü hâl onlarda asırlar boyu devam etti. Her gelen nesil, kendilerinden önceki neslin kötü işlerini ve âdetlerini kendilerine örnek aldılar. Böylece, aralarında büyüğe hürmet ve küçüğe merhamet de kalmadı. Bu hâl ise, akıllı kimselerin ahlâkından değildir.

Nitekim İmâm-ı Ahmed ve Hâkim'in (rahmetullahi aleyhima) Ubâde bin Samit'den (radıyallahü anh) rivâyet ettikleri bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: "Büyüğümüze hürmet, küçüğümüze merhamet etmeyen bizden değildir."

20- Allahü teâlânın bâzı kullarına, ilim, hikmet ve benzerlerini vererek onları kıymetli kılmasını kabûl etmemek de, o kavmin kötü ahlâkından idi.

Halbuki, Allahü teâlâ Bakara sûresinin 269. âyet-i kerîmesinde meâlen; "Hak teâlâ dilediği kimseye hikmet verir. (Faydalı ilim ihsân eder ve bu ilmin icâbı ile amel ettirir. Bu sebeple onu rızâsına erdirir.) Her kime ki hikmet verilmişse, şüphesiz ona çok hayır verilmiştir. (Kâmil akıl sâhiplerinin dışındaki kimseler bu âyetlerdeki nasîhatlerden ibret almazlar.) Ancak akl-ı kâmil sâhipleri tezekkür ve tefekkür ederler" buyurmaktadır.

Ama, Nûh'un (aleyhisselâm) kavmi, onun nasîhatlerinden hiç ibret almazlardı. Onu ve ona tâbi olanları da kendileri gibi birer insan olarak görürlerdi. Daha da ileri gidip Hazret-i Nûh'a îmân eden mü'minler için; "Kavmimizin en aşağı, rezil kimseleri" dediler. Onların böyle düşünmelerinin ve söylemelerinin pek yanlış olduğu âşikârdır. Peygamberlerinin haber verdiği şeyleri yalanlayan bütün ümmetler bu hatâya düşmüşlerdir. Onlar, insan olmak bakımından eşit bulunmayı,

içlerinden bâzı kullara ilim, hikmet gibi fazîletlerin verilmesine mâni olarak gördüler. Yine onlar, böyle fazîletlerin, makâm, mevki, zenginlik, soy, akrabâlarının çokluğu gibi sebeplerle, kendilerinde bulunması icâbettiğini zannettiler. Halbuki, kendilerine peygamber olarak gönderilen zâtlar, içlerinden en güzel soydan, en asîl âileden gelirdi. Buna rağmen inâdla direnirler ve hakîkati kabûl etmezlerdi.

21- Görünüşe bakıp, ona göre hüküm vermek: Onlar, bir kimseye ilim, hikmet gibi fazîletlerin yanında peygamberlik nîmetinin verilmesi için kendilerince şartlar koşarlardı. Bu şartlar; iyi bir maddî kazanca, herkes tarafından tutulan bir san'ata, şatafatlı bir görünüşe sâhip veya melek olmaktı. Bu ise pek basit ve yanlış bir düşüncedir. Kişilerin meslek ve san'atlarının, doğru yolda bulunup bulunmamaları ile hiç alakası yoktur. Hem san'at ve teknikte ileri seviyede bulunmak doğru ve hak yolda bulunmak demek değildir. Hal böyle olunca bu şekilde düşünmelerinin bir kıymet ve ehemmiyeti yoktur. Nitekim, san'at ve teknikte ileride olan pek çok millet ve insanlar hak din üzere değildirler. Üstelik onlarda, insanlığın, şefkât ve merhametin zerresi bile bulunmamaktadır.

Allahü teâlâ, bu dünyâda, mü'min, kâfir ayırt etmeden her çalışana karşılığını verir. Nitekim, İsrâ sûresinin 18. âyet-i kerîmesinde meâlen buyuruldu ki: "Görüşleri ve akılları, bu dünyâ çerçevesine sıkışmış olanlar âhıreti bırakarak, dünyânın çabuk geçici zevklerinin arkasında koşuyor. Gece-gündüz düşündükleri ve sıkıntılara katlanarak özledikleri bu nîmetlerden dilediğimizi, istediklerimize kolaylıkla ve bol bol veririz. Fakat, bunlara böylece iyilik etmiyoruz. Cehennem azâbını hazırlıyoruz. Bunlar âhırette rahmetten uzaklaştırılıp, kötü bir hâlde, Cehennem'e sürükleneceklerdir. Her biri çabuk biten ve arkasından sıkıntılar ve felâketler bırakan bu dünyâ lezzetlerine bağlanmayıp da, vâd ettiğim sonsuz ve hakîkî ve hiç değişmeyen âhıret nîmetlerini isteyerek, gösterdiğim ve beğendiğim iyilikleri yapanlara gelince; bunlar, Kur'an-ı kerîmde bildirdiğim yolda yürüdükleri için, bütün iyiliklerini beğeniriz. Dünyâda, hem dünyânın âşıklarına, hem de sözlerine inanıp emirlerimi yapanlara istediklerini veririz. Kimseyi umduğundan mahrûm bırakmayız. Nimetlerimizi hepsine serperiz. Senin Rabbinin nîmetlerinin yetişmediği kimse yoktur."

Müslümanlık çalışmayı emreder. Tembellikten men eder. Müslümanlar, İslâmiyetin emirlerine uydukları zamanlarda pek ileri gitmişler, hattâ Avrupalı talebeler, müslümanların medreselerine gelip, tahsil görmüşlerdir. Müslümanlar, İslâmiyete uymakta gevşek davrandıkları anda ise gerilemeye başlamışlardır. Târih bunun en açık vesîkasıdır.

22- Fazîlet sâhiplerinin fazîletini inkâr etmek: Nûh'un (aleyhisselâm) kavminden olanlar, Hazret-i Nûh'un ve ona îmân edenlerin fazîletlerini, üstünlüklerini inkâr ettiler. Nitekim Hûd sûresinin 27. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: “Nûh'un kavminden kâfir olanların reisleri, ileri gelenleri ona dediler ki; Biz seni ancak bizim gibi bir insan olarak görüyoruz. Böyle olunca senin, üzerimizde ne üstünlüğün ve ne meziyetin var ki, peygamberlik vazifesi ve kendisine tâbi olunması icâbettiği gibi bir husûsiyet sana has kılınmış olsun ve biz sana uymuş, îmân etmiş olanların da en alçak ve en aşağılarımız olduklarını görüyoruz. Senin ve sana tâbi olanların, bizim üzerimize bir fazîletiniz, üstünlüğünüz olduğunu görmüyoruz ki sen peygamber olmaya ehil ve kendisine tâbi olunmaya lâyık ve müstehak olasın. Bilakis biz, seni, peygamberlik dâvâsında, sana tâbi olanları da senin sadık olduğunu bilmeleri husûsunda hepinizi yalancılardan zannediyoruz.”

Hatib-i Bağdâdî, ”Târih-i Bağdat” kitabında, Enes'den (radıyallahü anh) İbn-i Asâkir de “Târih-i Dımeşk” kitabında Âişe'den (radıyallahü anhâ) rivâyet ettikleri bir hadîs-i şerîfte; “Fazîlet ehlinin, fazîletini, üstünlüğünü ancak fazîlet ehli bilir” buyrulmuştur.

23- Kibir sebebiyle, fakirlerle beraber olmaktan sıkılmak: Böyle kimseleri meclislerinden, toplantı yerlerinden kovmak, kovulmalarını istemek de onların kötü ahlâklarından idi. Nitekim, onlar, Hazret-i Nûh'a ilk önce îmân etmiş olan fakir mü’minleri yanından kovmasını istemişlerdi. Îmân etmek husûsunda, onlarla beraber olmayı kendilerine yakıştıramamışlar ve; “Etrâfındaki fakir, aşağı kimseleri kov, biz de sana îmân edelim” demişlerdi. Hûd sûresinin 28. âyet-i kerîmesinde meâlen bildirildiğine göre Hazret-i Nûh da onlara; “... Sizin talebinizle ben, mü’minleri yanımdan kovacak, tard edecek değilim. Zirâ onlar, kıyâmet günü Rablerine kavuşup mükâfâtlarını alacaklar. Böyle olunca, Allahü teâlâ onlara mükâfât verdiği

gibi, onlara zulmedenlere ve onları tardedenlere yâni kovanlara da elbette cezâlarını verir...” diye cevap vermiştir.

Yine Hûd sûresinin 29. âyet-i kerîmesinde Hazret-i Nûh'un kavmine meâlen şöyle dediği bildirilmektedir: “Ey kavmim! Îmân edip bana tâbi olan mü’minler bu durumda iken ben, sizin arzunuza uyarak, onları yanımdan tardetsem, kovsam, o takdirde Allahü teâlânın azâbından beni kim kurtarır. Benim onları kovmamı, yanımdan uzaklaştırmamı istemekliğinizin doğru olmadığını düşünmez, tefekkür etmez misiniz?”

Kureyş müşrikleri de Resûlullah’a (sallallahü aleyhi ve sellem) aynı teklifte bulunmuşlardı da bunun üzerine En'am sûresinin 52. âyet-i kerîmesi nâzil olmuştu.

Rivayete göre, müşriklerden birkaçı Resûlullah efendimizin yanına gelmişlerdi. O sırada Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Bilâl-i Habeşî, Ammâr bin Yâser, Habbâb bin Eret ve Mikdâd bin Esved (radıyallahü anhüm) gibi, Eshâb-ı kirâmın fakirlerinden otuz kadar mü’min ile oturup sohbet ediyordu. Müşrikler, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) ile, onların yanında görüşmekten çekindiler. Onları yanından kovmasını istediler. O da, kovamayacağını söyledi. Bu sefer müşrikler; “Hiç olmazsa görüşürken yanımızda bulunmasınlar. Bizim için bir yer tâyin edin de geldiğimizde orada görüşelim. Biz geldiğimizde, onlar sizin yanınızda bulunmasınlar. Bir bahâne ile, sonra tekrar gelmek üzere çıksınlar. Biz onlarla birlikte görülmekten utanırız” dediler.

Peygamber efendimiz, belki bu beraberlikte müslüman olurlar ümidiyle bunu kabûl etti. Onlar ise; “Bunun için konuştuğumuz şekilde bize bir ahidname yaz" dediler. Peygamber efendimiz bunu yazdırmak için Hazret-i Ali'yi çağırdı. O sırada En'am sûresinin 52 ve 53. âyet-i kerîmeleri nâzil oldu. Allahü teâlâ sevgili Habîbine hitâben; “Sırf Rablerinin rızâsını isteyerek, sabah-akşam (yani devamlı olarak) ihlâs ile Allahü teâlâya duâ edenleri, (O'nu zikreden fakir müslümanları) yanından kovma.” buyurdu.

Kibir sebebiyle fakirlerle oturmayı, onlarla beraber bulunmayı istememek, kendileriyle birlikte oturmaktan kaçınmak, helâk olan kavimlerin

ahlâkındandır. Fakirlerle oturmak, onlarla beraber bulunmak, onlara tevâzû göstermek ise peygamberlerin aleyhimüsselâm güzel huylarındandır.

24- Nûh'un (aleyhisselâm) kavminden daha zâlim ve daha taşkın bir kavim gelmemiştir. Nitekim, Necm sûresinin 52. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Onlardan (Âd ve Semûd kavimlerinden) önce de Nûh'un kavmi (ni suda boğulmakla helâk ettik. Nûh'un (aleyhisselâm) kavmi) zulüm ve taşkınlıkta, (Âd ve Semûd kavimlerinden) daha şiddetli idiler” buyuruldu.

Onların çok zâlim ve taşkın olmaları; insanlık târihinde zulüm ve taşkınlığa ilk başlayan kimseler olmaları ve 950 sene gibi çok uzun bir müddet kendilerini îmâna dâvet eden Hazret-i Nûh'a, îmân etmeyip ona ezâ ve cefâya başlamaları sebebiyledir.

Ken’ân (Yâm) bin Nûh da, Âdem'in (aleyhisselâm) evlâdı arasındaki münâfıklardan yanî îmân etmiş görünüp, kalben kâfir olanlarından idi. Hûd sûresinin 42. âyet-i kerîmesinde bildirildiğine göre, Nûh (aleyhisselâm) ayrı bir yerde bulunan oğlu Ken’ân'ı gemiye binmeye dâvet etti ise de o kabûl etmedi. Tefsîr âlimleri, Ken’ân için âyet-i kerîmede geçen; “...ayrı bir yerde idi” sözünü; “Babasının gemisinden yâhut babasının dîninden ayrı idi” diye tefsîr etmişlerdir. Yine âyet-i kerîmede, onun sâlih olmayan bir amel işlediği ve bu amelin helâkine sebep olduğu bildirilmiştir.

O hâlde akıl sâhibi herkesin, onun yaptığı işlerden sakınıp; şirk, küfür ve münâfıklıktan ziyâdesiyle uzak durması lâzımdır.

Yam'ın helâkine sebep olan diğer hâllerden bâzıları şunlardır:

1- Ken’ân bin Nûh'un helâkine sebep olan husûslardan bir tanesi de, din ve hak olan îtikâd husûsunda, ülül'azm peygamber olan bir babaya muhâlefet etmektir. Buradan baba ve hocanın akl-ı selîm sâhibi olup, hak üzere doğruluğu sâbit ve temiz îtikâtlı olduğu bilinirse, onlara muhâlefet etmenin felâkete sürüklenmek olduğu anlaşılıyor.

Hâkim ve İmâm-ı Şafiî'nin (rahmetullahi aleyhima), Enes'den (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte buyruldu ki: "Kişinin babasına benzemesi saâdetindendir." Burada babaya benzemekten murâd; hayır, güzel ahlâk ve hakkı talep husûsundadır. Babaya, bunlardan başka husûslarda benzemeye gelince, bu hâl kişinin, şekâvetinden ve kötülüğündendir. Çünkü, baba ve dedelere dalâlet husûsunda benzemek, yâni baba ve dedelerin bâtıl ve sapık olan yollarını tâkip etmek, Kur'an-ı kerîmde zemmedilmiş yâni kötülenmiştir.

2- Ken'ân'ın annesi olan Vâile, îmânsız bir kadın idi. Önceden îmân ettiği hâlde, sonra îmândan ayrılmıştı. O da, Hazret-i Nûh'a mecnûn, deli diyordu. Çocuğun tabîatında anne ve babaya meyil vardır. Anne ile babanın hâlleri birbirine zıt olunca, çocuğun tabîatı de onlardan birisine meyleder. Ken'ân'ın tabîatı de îmânsız ve mürted olan annesine çekmişti. Fakat, bu hâlini belli etmeyerek babasına itâat eder görünüyordu. Son anda bu ayrılık ve itâatsizliğini gizleyemedi.

3- Ken'ân'ın kötü ahlâkından biri de babaya sevgiyi muhâfaza etmemesidir. O, babasına olan sevgiden ayrıldı. Böyle olmasaydı, babası gemiye binmesini isteyince, helâk olacağını bilmese bile, tereddüt etmeden hemen binmesi lâzım gelirdi. "Dağa sığınırım. O beni korur" demezdi. Çünkü Allah için seven, sevdiği için canını fedâ eder. Çekinmez ve ayrılmaya râzı olmaz.

4- Kendi görüşünde sâbit olup, başkasının söylediklerini, doğru olduğu hâlde kabûl etmemek: Şahsî görüşünü, doğru olana tercih etmek. Böyle yapmak akıl sâhiplerinin işi değildir. Kim böyle yaparsa muvaffak olamaz.

İmâm-ı Gazâlî hazretleri "İhyâ" kitabında edeb-ül-müteallim bahsinde buyuruyor ki: "İlim ve edebi çok olan, talebeyi yetiştirip, onun doğru yolda ilerlemesine vesîle olan zât, talebesine hangi yolu gösterirse, talebe kendi görüşünü bırakıp hocasınınkine uymalıdır. Çünkü hocasının hatâlı olan görüşü, talebenin doğru görüşünden, ona daha faydalıdır."

5- Kendi tedbirini Allahü teâlânın tedbir olarak gösterdiği sebebe ve; kendi tercihini Allahü teâlânın ve Resûlünün ihtiyârına tercih etmek: Nûh

(aleyhisselâm) Ken’ân'a; “Bizimle beraber gemiye sen de bin!” demişti. Yâni Allahü teâlânın ve kendisinin, tûfandan kurtulabilmek için tedbir olarak gösterdikleri şeyi bildirdi. Gemiye binmesini söyledi. O ise; “Ben dağa sığınırım, o beni korur” diyerek kendi tedbirini tercih etti. Netîcede helâk oldu.

6- Şiddet, sıkıntı ve meşakkat zamanlarında Allahü teâlâdan başkasına sığınmak: Ken’ân, dağın kendisini koruyacağını zannetti. Allahü teâlâdan başkasına güvendi. Babasının; “Bugün Allahü teâlânın azâbından koruyucu yoktur” sözü de ona fayda vermedi.

Bütün bunlardan anlaşılan şudur; Mü’minlerin çocuklarını, çok iyi terbiye etmeleri ve itâatkar birer evlâd olarak yetiştirmeleri gerekir. Böyle yetiştirildiği hâlde, evlâd büyüdükten sonra, istenildiği gibi hareket etmez, bâtıl ve bozuk yollara düşerse, anne ve babası mes’ûliyetten kurtulmuş olur.

Hazret-i Nûh'un mûcizeleri:

1- Hazret-i Nûh'a kavminden bir kısım kimseler gelip köylerindeki büyük taşların toprak olmasını teklif etmişlerdi. Hazret-i Nûh bunun için duâ edince, cenâb-ı Hak, Cebrâil'i (aleyhisselâm) gönderip; “Eliyle taşlara işâret etsin” buyurdu. Hazret-i Nûh eliyle taşlara işâret edince bütün taşlar, istisnâsız toprak kesildi. Onun bu mûcizesi ile oniki kişi îmâna geldi.

2- Hazret-i, Nûh, Allahü teâlânın izni ile, çok uzak olan, gözlerin göremeyeceği şeyleri görerek, haber verirdi. Bu mûcizesine sebep şu idi: Bir defâsında, çocuklarını kaybeden iki kimse gelerek; “Hak peygamber isen çocuklarımızın nerede olduklarını haber ver, biz de îmân edelim” dediler. Cenâb-ı Hak, Cebrâil'i (aleyhisselâm) gönderip, ona, uzak yerdeki şeyleri görecek göz verdiğini bildirdi. Hazret-i Nûh gündoğumu tarafına bakıp, pek uzak bir yerde, çocukların koyun gütmekte olduklarını görüp haber verdi. Hazret-i Nûh'un haber verdiği yer çok uzak olduğundan, o kimseler, orayı kolay bulabilmeleri için alâmet istediler. Hazret-i Nûh filan tepe diye târif etti. O iki kimse târif edilen yere gidip, çocuklarını buldular.

Bu mûcizeyi görmekle, Hazret-i Nûh'un hak peygamber olduğunu anlayan o iki kişi îmânla şereflendiler.

3- Hazret-i Nûh, mûcize olarak, susuz yerlerden su çıkarırdı. Bir defâsında kavminden bir takım kimseler susuz bir yerde yerleşmişlerdi. Bunların, zirâatçı olduklarından, suya ihtiyaçları vardı. Bir gün Hazret-i Nûh'a gelerek; “Bizim yerleştiğimiz yerde su akıtırsan îmân ederiz” dediler. Hazret-i Nûh duâ edince; “Orada bulunan bir dağa gidip eliyle işâret edersen, su akacaktır” diye vahiy geldi. Nûh (aleyhisselâm) bildirilen dağa eliyle işâret edince, dağın eteklerinden billur gibi berrak sular akmaya başladı.

4- Hazret-i Nûh'un emir ve işâretiyle, ağaçlar kökleriyle birlikte yerinden kalkıp, başka bir yerde dururdu. Bir defâsında, Hazret-i Nûh kavminden bâzı kimselerle sefere çıkmıştı. Bir yerde konakladıklarında, güneşin sıcaklığı kendilerine çok tesir etti. Yanındakiler, Hazret-i Nûh'a; “Hak peygamber isen, şu karşıda bulunan ağaca emret de yerinden kalkıp yanımıza gelip, bize gölgelik etsin” dediler.

Hazret-i Nûh; “Allahü teâlânın izni ile bunu yaparsam, hakîkaten îmân eder misiniz?” dedi, Hepsi de; “Evet, îmân ederiz” dediler. Hazret-i Nûh, bunun için duâ edince, ağaç yerinden ayrılıp, yanlarına geldi. O toplulukta bulunanların hepsi, bunu gördü ve hayretle seyrettiler. Bu mûcize ile, o topluluktan sekiz kişi îmânla şereflendi. Diğerleri ise; “Bu sihirdir” diyerek küfür ve dalâlette ısrâr ettiler.

5- Hazret-i Nûh bulutsuz olarak yağmur yağdırırdı. Rivâyet edildiğine göre, kavminden bâzı kimseler, Hazret-i Nûh'a gelerek; “Bir mûcize gösterirsen îmân ederiz” dediler. Hazret-i Nûh; “Nasıl mûcize istersiniz?” dedi. Onlar da; “Bulut olmadığı hâlde yağmur yağdır” teklifinde bulundular. Hazret-i Nûh, bunun için duâ edince, Allahü teâlâ; “Ellerini semâya kaldır” buyurdu. Hazret-i Nûh emir icâbı, ellerini semâya kaldırdı. Kaldırmasıyla birlikte yağmur yağmaya başladı. Aslında, onların böyle mûcize istemekten maksatları, mûcizeyi görünce îmân etmek değildi. Kendi bozuk düşüncelerine göre, Hazret-i Nûh'dan yapamayacağı, gücünün yetmeyeceği bir şey isteyip yapamayınca da, güyâ, birbirlerine; “Bakın! Bu peygamber

filan değildir. Hakîkaten peygamber olsa mûcizeler gösterirdi" diyeceklerdi. Fakat, hakîkat, onların kısa görüşleriyle zannettikleri gibi olmuyordu.

Allahü teâlânın izni ile Hazret-i Nûh bir mûcize gösterip, dağın eteklerinden güzel sular akıverince hepsi birden sinir küpü hâline geldiler. Hazret-i Nûh'a hakâret etmeye başladılar. Hattâ dövmeye kalkıştılar. Onların bu azgınlıklarına karşı, Allahü teâlâ da onları suda boğulmakla helâk etti.

6- Hazret-i Nûh, kuru bir ağacın meyve vermesi için duâ edince, ağaç hemen yeşillenir, meyve verirdi. Bir defâsında, kavmini îmâna dâvet ederken, onlar mûcize olmak üzere, daha evvel kurumuş olan ağaçları göstererek; "Bunlar meyve versin" dediler. Hazret-i Nûh, bunun için duâ edince, ne kadar kuru ağaç varsa, hepsi meyve verdi.

7- Hazret-i Nûh kum, toprak, kül gibi şeylere duâ edince, Allahü teâlânın izniyle o şeylerin hepsi yiyecek yemek hâline gelirdi.

8- Kavminden bâzılarını îmâna dâvet ederken onlar bir dağı göstererek; "Eğer bu dağ yerinden ayrılır, Arafat dağının bulunduğu yere kadar gidip, Arafat dağına katılırsa, sana îmân ederiz" dediler. Hazret-i Nûh, duâ edince dağ yerinden ayrılıp Arafat dağına gitti. Arafat'a birleşti. Bu mûcizeyi görenlerden bâzıları îmân etmekle şereflendiler.

9- Hazret-i Nûh gemiyi tamamladığında, müşrikler gemiyi yakmak istedikleri hâlde yakamadılar. Cenâb-ı Hakk'ın kudretiyle, Hazret-i Nûh'un bir mûcizesi olarak gemi konuştu. Bu sırada gemiden; "La ilâhe illallah ilâh-ül-evvelin vel âhırin. Ben o gemiyim ki, bana giren kurtulur. Girmeyen helâk olur. Bana ancak ihlâs sâhibi olanlar biner" diye ses geldi. Bunun üzerine Nûh aleyhisselâm müşriklere; "Ne dersiniz? Şimdi bana îmân eder misiniz?" buyurdu. Onlar ise, gemiyi yakabilmek için, etrâfında çok büyük ateşler yaktıkları hâlde, gemiye bir şey olmamıştı. Bu durum karşısında, Hazret-i Nûh'a îmân edecekleri yerde, kızıp hakârete devam ettiler.

10- Nûh (aleyhisselâm) gemiyi tamamlayıp hacca gitti. Geminin yanından ayrıldıktan sonra, yine onun bir mûcizesi olarak, gemi havaya kalkıp hacdan dönünceye kadar boşlukta durdu. Müşrikler bir zarar yapamadılar.

Nûh (aleyhisselâm) hacdan dönünce tekrar yere indi. Bundan sonra tûfan başladı.

11- Hazret-i Nûh'un duâsı bereketiyle, gemide bulunan mü'minler karaya çıktıktan sonra, kısa zamanda çoğaldılar.

12- Hazret-i Nûh, selâmetle gemiden indiğinde mübârek eliyle bir ağaç fidanı dikmişti. Onun bir mûcizesi olarak, o fidan biraz sonra, rengi birkaç nevi olan çeşit çeşit meyveler verdi.

Önceden gemiye koymuş oldukları fidanları da dikti. Onlar da kısa zamanda yeşerip meyve verdi. Bunlardan ilkinin zeytin olduğu "Mektûbât-ı İmâm-ı Rabbânî"de yazılıdır.

Hazret-i Nûh'un hilyesi:

Nûh (aleyhisselâm), Hazret-i Âdem'e çok benzerdi. Buğday tenli, iri yapılı, iri gözlü, uzunca boylu, geniş omuzlu olup, kolları ve baldırları ince ve kalın değildi. Her şeyin yaratıcısı olan yüce Rabbimiz, onun mübârek teninin rengini, hâlis gümüş misâli, beyaz halketmişti. Mübârek başı büyükçe ve pek güzel idi. Sakalları uzunca idi.

Gayet şiddetli ve gadablı idi. Bununla beraber çok kerîm, sabırlı ve yumuşak huylu olup çok şükredici idi.

Hazret-i Nûh'a âit çeşitli malûmat:

Çok ibâdet ederdi. Vakitleri sıkıntılı ve meşakkatli geçerdi. Buna rağmen her gün ve gecede yediyüz rekat namaz kılardı. Gâyet zâhid bir zât idi. Dünyâ ve dünyâlık ile hiç meşgûl olmazdı. Bin senelik ömründe, kıldan yapılmış çadır bir evde kaldı. Kendisine; "Ey Allah'ın peygamberi! Kendinize bir ev yapsanız" diye arzettiklerinde; "Nasıl olsa ya bu gün, ya yarın öleceğim. Kısa bir zaman için böyle şeylerle meşgûl olmaya değer mi?" buyururdu.

Dünyâ hayatının kısalığını, ömrü, faydasız, boş şeylere harcetmenin çok yanlış olduğunu bildirirdi. Her anının Allahü teâlâya ibâdet, O'nun dînine hizmet ve Onun zikri ile geçmesine çok dikkat ederdi. Hattâ vefâtında, Azrâil (aleyhisselâm) ona; "Ey Nûh (aleyhisselâm)! Dünyâyı nasıl buldun?" dedi. O da; "Kendisine bir ev yapılan ve bir kapısından girip diğer kapısından çıkan bir kimsenin hâli gibi gördüm" buyurdu.

İbn-ül-Verdi'nin (rahmetullahi aleyh) rivâyetine göre, Nûh (aleyhisselâm) kamıştan bir ev yapıyordu. Kendisine; "Keşke bundan değil de daha sağlam bir şeyden yapsaydınız" diye arzedilince; "Ölecek olan kimseye bu kadarı bile çoktur" buyurdu.

Bâzı kitaplarda şöyle yazmaktadır. Hazret-i Nûh'a; "Ey Allah'ın peygamberi! Ömrünüzü kerpiçten bir evde geçirecek yerde, niçin kara çadırı tercih ediyorsunuz?" denilince; "Ben, yarın vefât edip onu bırakacağım. Terk edeceğim bir şey için niye zahmet çekeyim?" buyururdu.

Nûh (aleyhisselâm), adedlerini (sayılarını), Allahü teâlânın bildiği peygamberler silsilesinin en üstünlerindendir. Asfiyânın yâni kalbi pak, hâli dürüst olanların önderi, hidâyet ve kurtuluş gemisinin kaptanı, tevhid denizinin yüzücüsü idi. Âlemin düzelmesinin sebebi, Âdem'in (aleyhisselâm) neslinin devamının vâsıtasıdır. Peygamberlerin dördüncüsü, peygamberlerden azm sâhiplerinin (ülül'azm denilen en yüksek altı peygamberin) ikincisidir. Cebrâil (aleyhisselâm) Allahü teâlânın vahyi için Hazret-i Nûh'a elli defâ geldi.

Babası Lamek (rahmetullahi aleyh) Hazret-i Nûh daha kırk günlük iken, başka bir rivâyette, o, peygamber olduktan çok sonra vefât etti.

Nûh'un vefâtı:

"Ravdat-üs-safâ" kitabında bildirildiğine göre, Hazret-i Nûh, tûfanın olduğu sene, tûfan son bulduktan, yeryüzünde hayat yeniden başladıktan ve evlâdı etrâfa dağıldıktan sonra vefât etti. Tûfandan sonra daha uzun seneler yaşadığı, hattâ, bu senelerin adedi hakkında muhtelif rivâyetlerin olduğu

bildirilmiştir. En kuvvetli rivâyet, elli yaşında iken peygamber olduğudur. Peygamberliğinin 950 sene sürdüğü Kur'an-ı kerîmde açıkça bildirildi. Rivâyetlerin en kuvvetlisi tûfandan sonra, o sene vefât ettiğidir. Yâni bin sene ömür sürmüştür.

Hazret-i Nûh'un vefâtı yaklaştığında Cebrâil ve Azrâil (aleyhimesselâm) birlikte geldiler. Azrâil (aleyhisselâm),"Ey uzun ömürlü peygamber! Ömür olarak bu kadar hayat sürdün. Çok günler geçirdin. Sıkıntı ve meşakkat diyârı olan bu fânî âlemi nasıl buldun?" diye sordu. O da cevâbında buyurdu ki: "İki kapısı olan bir kervansaray gibi buldum. Bu kapının birinden içeri girdim. Diğerinden çıkıp gidiyorum. Ancak içeride az bir miktar kaldım." Bundan sonra vefât edip, Kudüs'te Beyt-i Makdis'de defnedildi. Kabr-i şerîfinin Necef yâni Kûfe'de İmâm-ı Ali'nin (radıyallahü anh) kabrinin bitişiğinde olup, Hazret-i Âdem'in de orada bulunduğu rivâyet edilmiştir. Bu husûsta başka rivâyetler de vardır.

"Ravdat-üs-safâ" kitabında anlatıldığına göre, Ali bin Zeyd bin Cüd'ân, Yûsuf bin Mihran'dan (rahmetullahi aleyhima) o da Abdullah ibni Abbâs'dan (radıyallahü anhümâ) şöyle rivâyet etti: Havârîler, Îsâ'ya (aleyhisselâm) dediler ki; "Ey Allah'ın peygamberi! Allahü teâlâ sana, ölüleri diriltmek mûcizesini verdi." Nûh'un (aleyhisselâm) gemisini görmüş, bize ondan bahsedecek birisini diriltseydin ne iyi olurdu. Bunun üzerine Îsâ (aleyhisselâm) onları, bir kum tepeciğinin yanına götürdü. Oradan bir avuç toprak alıp; "Buranın ne olduğunu bilir misiniz?" diye sordu. Onlar; "Allahü teâlâ ve resûlü daha iyi bilir" dediler. O zaman Îsâ (aleyhisselâm); "Burada Hazret-i Nûh'un oğlu Sam (rahmetullahi aleyh) vardır" buyurup, elindeki asâsı ile toprağa vurdu ve; "Allahü teâlânın izni ile kalk!" buyurdu. O böyle söyler söylemez orası açıldı ve Sam, başındaki toz toprağı silkerek ayağa kalktı. Gayet yaşlanmış, saçları ağarmıştı.

Hazret-i Îsâ ona; "Sen bu hâlde mi vefât ettin?" diye sorunca; "Hayır, bilakis daha genç idim. Lâkin ben tekrar diriltilince kıyâmet kopuyor zannettim. Bunun heybetinden bir anda böyle yaşlandım. Saçım ağardı" dedi. Hazret-i Îsâ, Sam'a; "Nûh'un (aleyhisselâm) gemisinden bahset, haber ver" dedi. Sam da şöyle anlattı: "Geminin uzunluğu 1200 zrâ' (takriben 600 m.) genişliği 600 zrâ' (takriben 300 m.) idi. Gemi üç katlı idi. Birinci katta

evcil ve vahşî hayvanlar, ikinci katta kuşlar üçüncü katta da mü’minler vardı. Birbirine hasım olan hayvanlar arasında Allahü teâlâ ülfet (dostluk) verdi. Böylece birbirlerine zararları dokunmadı.” Bu şekilde suâl ve cevaplardan sonra, Îsâ (aleyhisselâm); “Allahü teâlânın izniyle geri dön” buyurdu. Sam da tekrar vefât edip toprağa girdi.

Rivâyet edilir ki, Nûh (aleyhisselâm) ve gemide onunla beraber bulunanlar, devamlı suya baktıklarından dolayı gözleri karardı. Bu sebeple, gemiden çıktıkları âşûrâ günü gözlerine sürme çekmekle emrolundular.

Nitekim İbn-i Abbâsın (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte meâlen buyuruldu ki: “Her kim Âşûrâ gününde ismidle sürmelenirse (ismid denilen husûsî kühl taşı ile gözüne sürme çekerse ve bunu kullanmaya devam ederse) ebediyyen göz ağrısı çekmez.” “Ramuz-ül-ehadis”in şerhi olan “Levâmiul-ukûl”de bu hadîs-i şerîfin şerhinde buyruluyor ki: İsmid, göze sürme çekilen mârûf, mâdenî bir taştır. Sürme çekilen taşlar içinde ismidin ayrı bir husûsiyeti vardır. Tirmizî (rahmetullahi aleyh), İbn-i Abbâs'ın (radıyallahü anh); “Sürmelendiğiniz şeylerin en hayırlısı ismiddir” dediğini rivâyet etmiştir. İsmide kühl-i İsfehânî de denir. Göz yaşını ve yaraları kurutur. Gözün sıhhatini korur, sinirlerini kuvvetlendirir. Gözün nûrunu artırır. Bilhassa yaşlılar ve çocuklar için çok faydalıdır.

Ebüşşeyh'in, “Ahlâk-un-nebî” kitabında, Hazret-i Âişe'nin şöyle naklettiği bildirilmektedir: “Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) bir ismidi vardı. Uyuyacakları zaman onunla gözlerini üçer defâ sürmelerdi.”

Hazret-i Ali buyurdu ki: “İsmid ile sürmelenmeye iyi yapışınız. Çünkü o, kirpikleri kuvvetlendirir, göz çapağını giderir ve görmeyi netleştirir.”

Hazret-i Nûh'un bâzı husûsiyetleri:

1- Kendinden önceki dîni neshedip yeni bir din getiren resûllerdendir. “Hazret-i Âdem de resûl idi. Fakat kendinden evvel herhangi bir din hattâ insan olmadığı için, onun dîni herhangi bir dîni neshetmiş değildir.” 2- Hak dîne dâvet ettiği için kavmi tarafından ezâ ve cefâ gören ilk peygamberdir.

3- Ömrü çok uzun idi. O kadar yaşına ve pek çok eziyet ve cefâ görmüş olmasına rağmen kuvvetinden bir şey kaybetmemiş, dişi dökülmemiş ve saçları ağarmamış idi. 4- O zamanda yeryüzünde bulunan bütün kâfirler onun duâsı sebebiyle helâk oldu. 5- Kavmini hak dîne dâvet için, 950 sene çok ısrârlı bir şekilde, gizli ve âşikâre olarak, gece-gündüz çalıştı, gayret etti. Kavmi ise ona devamlı eziyet ettiler. 6- Mîsak ve vahiyde, Peygamber efendimizden sonra ikinci derecede kılındı. Nitekim, Ahzâb sûresinin 7. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: "...Husûsen bu ahd aldıklarımız içinde meşhûr ve ülü'l-azm olanları sen, Nûh, İbrâhim, Mûsâ ve Îsâ bin Meryem (aleyhimüsselâm). Biz bunlardan sağlam, yemînli, te'kidli bir ahd, söz aldık." Nisâ sûresinin 163. âyet-i kerîmesinde de meâlen; "Ey Resûlüm! Nûh'a (aleyhisselâm) ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik..." buyuruldu. 7- Allahü teâlâ ona gemi yapma ilmini ve san'atını verdi. Gemiyi suda yürütme imkanı verdi. 8- Yine Allahü teâlâ Nûh'u aleyhisselâm; "Çok şükredici bir kul" olarak isimlendirdi. Ona tûfandan kurtuluş verdi ve bereketle ikrâmda bulundu.

Muhammed bin Kâ'b el-Kurazi (rahmetullahi aleyh); "Hûd sûresinin 48. âyet-i kerîmesindeki bereket ve selâmın içerisine kıyâmete kadar erkek ve kadın bütün mü'minler girmektedir. Onun zürriyeti devamlı kılındı" buyurmuştur. 9- Kıyâmet gününde Peygamber efendimizden sonra, kabrinden ilk kalkacak olan odur. 10- Devamlı olarak kavmini îmâna dâvet ederdi. Bununla beraber ibâdetten hiç geri durmaz, her gün yediyüz rekat namaz kılardı. Kur'an-ı kerîmde İsrâ sûresinin 3. âyet-i kerîmesinde meâlen; "Ey Nûh ile beraber gemiye yüklediğimiz kimselerin zürriyeti! Doğrusu Nûh çok şükredici bir kul idi" buyruldu.

"Tefsîr-i Mazharî" de bu âyet-i kerîmenin tefsîrinde İbn-i Merdeveyh'in (rahmetullahi aleyh), Ebû Fâtıma'dan (rahmetullahi aleyh) bildirdiği bir hadîs-i şerîfte Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Nûh aleyhisselâm, "Bismillâh" ve "Elhamdülillah" demeden, büyük olsun, küçük olsun herhangi bir iş yapmazdı. Bu sebeple Allahü teâlâ, onu; "Çok şükredici bir kul" olarak isimlendirdi."

İbn-i Cerîr ve Taberânî (rahmetullahi aleyhima) Sa'd bin Mes'ûd es-Sekafî'den (radıyallahü anh) şöyle rivâyet etmişlerdir: "Nûh aleyhisselâm

bir şey yeyip içtiği veya bir elbise giydiğinde hep Allahü teâlâya hamdederdi. Bunun için; “Çok şükredici bir kul” olarak zikredilmiştir.

Âyet-i kerîmede, Allahü teâlâya şükretmeye teşvik vardır. Yâni siz, Hazret-i Nûh'a inanan kimselersiniz. Onun ve gemide onunla beraber taşınanların zürriyetisiniz. O hâlde siz de onlar gibi olunuz demektir.

Hazret-i Nûh her hâliyle Allahü teâlâya şükreden bir zât idi. Allahü teâlânın ihsân ettiği nîmetlere şükreder, hayrı ancak Allahü teâlâdan bilirdi.

Katâde (radıyallahü anh) buyurdu ki: “Nûh (aleyhisselâm) bir elbise giyse “Bismillâh”, onu çıkardığında ise, “Elhamdülillah” derdi.”

“Tefsîr-i Kurtubi”de büyük âlimlerden nakledilerek; “Nûh (aleyhisselâm) bir şey yerken “Bismillâh”, yedikten sonra ise “Elhamdülillah” derdi.” buyrulmaktadır.

İmrân bin Süleym’den (rahmetullahi aleyh) şöyle rivâyet edilmiştir; “Hazret-i Nûh'a “Çok şükredici bir kul” buyrulmasının sebebi şudur: O yemek yeyince; “Beni doyuran Allahü teâlâya hamdolsun. Dileseydi beni aç bırakırdı” derdi. Bir şey içtiğinde; “Bana su veren Allahü teâlâya hamdolsun. Dileseydi beni susuz bırakırdı” derdi. Bir şey giydiğinde; “Beni giydiren Allahü teâlâya hamdolsun. Dileseydi beni çıplak bırakırdı” derdi. Ayakkabısını giydiğinde; “Bana ayakkabıyı giydiren Allahü teâlâya hamdolsun. Dileseydi beni yalın ayak bırakırdı” derdi.

“Mir’ât-ı kâinat”ta diyor ki; “Hazret-i Nûh, devamlı sûrette Allahü teâlâya hamdeder, çok şükrederdi. Büyük abdest bozduğunda; “Bana eziyet veren şeyi benden çıkaran Allahü teâlâya hamdederim. O, çıkmamasını dileseydi, eziyet veren şey benden çıkmazdı” derdi. İftar edeceği zaman, elinde bulunan yiyeceği mü’minlerden ihtiyâcı olan varsa ona verir, kendisi açlığa sabrederdi.”

Nûh aleyhisselâmın en büyük husûsiyetlerinden olan şükür hakkında Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarında verilen bilgi özetle şöyledir:

Şükür:

Şükür, teşekkür etmek. İyilik edene, nîmet verene; kalb, dil ve davranışla hürmet edip saygı göstermek demektir. Istılahî mânâ olarak şükür; kulun, ihsân edilen nîmetlere, iyiliklere karşı olan sevincini, bunları kendisine vermiş olan Allahü teâlâya, çeşitli söz ve davranışlarla göstermesidir. Abdullah-i Ensârî (rahmetullahi aleyh) buyurdu ki: "Şükür, nîmeti bilmenin ismidir. Zirâ şükür, nîmeti vereni bilmeye götürür. Bu mânâdan dolayı, Kur'an-ı kerîmde İslâm ve îmâna, şükür ismi verilmiştir."

Sırri-yi Sekatî (rahmetullahi aleyh) buyurdu ki: "Bir kimse, bir nîmete kavuşur da, bunun şükrünü yapmazsa, o nîmet elinden gider de o kimsenin haberi bile olmaz."

İnsanın, önce kime ve niçin şükredeceğini bilmesi gerekir. Bütün mahlûklara her nîmeti, iyilikleri veren yalnız Allahü teâlâdır. Her şeyi yoktan var eden, var olmak nîmetini bahşeden ve her an varlıkta durduran, varlıkta durdurmakla yok olmaktan koruyan O'dur. Bütün kâmil ve iyi sıfatlar insana O'nun rahmeti ve acıması ile verildi. Hayatımız, ilmimiz, işitmemiz, görmemiz, bir çok şeye gücümüzün yetmesi velhasıl bütün insanî sıfatlarımız O'ndandır. Sayılmayan nîmetleri hep O vermektedir. İnsanları sıkıntıdan kurtaran, duâları kabûl eden, belâlardan koruyan hep O'dur. Öyle bir rızık vericidir ki, kullarının rızıklarını, günahlarından dolayı kesmiyor. Affı ve merhameti o kadar boldur ki, günah işleyenlerin yüz karalarını açığa çıkarmıyor. Hilmi, yumuşaklığı o kadar çoktur ki, kullarının cezâlarını vermekte acele etmiyor. Öyle bir ihsân sâhibidir ki, kerem ve ihsânlarını dost, düşman herkese saçıyor. Bütün nîmetlerinin en şereflisi, en kıymetlisi ve en üstünü olarak da, kullarına, beğendiği yol olan İslâm'ı gösteriyor. Yaratılmışların en şereflisi, en kıymetlisi olan ve bir hadis-i kudsîde; "Sen olmasaydın, sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım" buyurduğu Muhammed Mustafa'ya (sallallahü aleyhi ve sellem) uyarak, dünyâ ve âhıret saâdetine kavuşmayı emrediyor. O hâlde insan; Allahü teâlâya, verdiği bu nîmetlerden dolayı şükretmelidir.

Kul kime ve niçin şükredeceğini bildikten sonra nasıl şükredeceğini öğrenmelidir. İmâm-ı Rabbânî kuddise sirruh, Mektûbât'ının üçüncü cild 17. mektubunda buyuruyor ki: "İyilik yapana teşekkür edileceğini, herkes bilir. Bu insanlık icâbıdır. İyilik edenlere hürmet edilir. Nimet sâhipleri, büyük bilinir. O hâlde her nîmetin hakîkî sâhibi olan Allahü teâlâya şükretmek, insanlık icâbıdır. Aklın lüzum gösterdiği bir vazife, bir borçtur. Fakat, Allahü teâlâ, her ayıb ve kusurdan uzak; insanlar ise ayıb kirlerine ve noksanlık lekelerine bulaşmış olduklarından O'nunla hiç münâsebetleri, ilişkileri yoktur. O'nu nasıl büyük bileceklerini, nasıl şükredeceklerini anlayamazlar. O'na karşı söylenmesini güzel sandıkları şeyler O'na çirkin gelebilir. O'nu büyültmek, hürmet etmek sandıkları, hakâret ve küçültmek olabilir. O'na hürmet ve şükür şekilleri, yine O'ndan bildirilmedikçe, O'na lâyık olacağına güvenilemez ve O'nun kabûl edeceği bir ibâdet olamaz. O'na belki hakâret olur. İşte O'nun tarafından bildirilen, tâzim, hürmet ve şükür şekli, peygamberlerin (aleyhimüsselâm) bildirdikleri dinlerdir. O'na kalb ile yapılacak hürmetler, dinde bildirilmiş; dil ile yapılacak şükürler orada gösterilmiştir. Her uzvun yapacağı işleri açık ve geniş olarak beyân buyurmuşlardır. O hâlde, Allahü teâlâya inanmak; kalbin ve bedenin yapması ile şükretmek, ancak dîne uymakla mümkündür. Allahü teâlâya, dînin dışında yapılacak hürmete ve ibâdete güvenilemez. Böyle olunca sevâb sanılan aksine günah olur." Bunlardan da anlaşılıyor ki, kulun Allahü teâlâya nasıl şükredeceğini dinden öğrenmesi ve dînin emrettiği şekilde yapması insanlık icâbıdır. Akıl da bunu emreder. Allahü teâlâya, O'nun dînine muhalif olarak şükredilemez.

Şükür, Allahü teâlânın verdiği nîmetleri, O'nun emrettiği gibi kullanmaktır. Beden nîmetinin şükrü, bedendeki her uzvun, Allahü teâlânın beğendiği, dîninde bildirdiği işleri yapmakla olabilir. Buna göre; malın şükrü, onu helâl olan yerlere harcamak, zekâtını vermek hayırlara vesîle etmektir. Gözün şükrü, helâle bakmak; kulağın şükrü, haramı dinlememektir. Elin şükrü, helâli tutmak, helâle vermek; ayağın şükrü ise haram yerlere gitmemek, haram işlere alet olmamaktır. Rütbe ve mevkinin şükrü, o mevki ve rütbeyi İslâmiyete ve insanlara hizmete vesîle etmek, kimseye zulmetmemek, adâletle hükmetmek, zayıfı kollamaktır. Yâni bütün nîmetlere şükrün özü, kul olmaktır. (Kul olduğunu bilip, kula yakışacak olanı yapmaktır.)

İslâm âlimleri şükür için; “Nimet sâhibinin nîmetlerini îtirâf etmektir” dediler. Bâzıları ise; “Şükür, ihsânını anıp, ihsân sâhibini senâ etmektir” buyurmuşlardır. Bu durumda kulun Allahü teâlâ için şükrü, Allahü teâlânın kendisine olan ihsânını, nîmetlerini hatırlayıp; övmek, yüceltmektir. Nimeti Allahü teâlâdan görmek, kendini şükürden âciz bilmek, şükürdür. Allahü teâlânın nîmetlerini dile getirmek şükürdür. Nitekim Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); “İnsanlara teşekkür etmeyen, Allahü teâlâya şükretmiş olmaz. Aza şükretmeyen, çoğa şükredemez” buyurmuşlardır. Allahü teâlânın nîmetlerini dile almamız şükür, hiç bahsetmememiz ise küfran-ı nîmettir.

Nimeti, Allahü teâlânın sevdiği ve istediği işe sarf edince şükrü yapılmış olur. Şükrün îmânla alakası vardır. “Şükür, îmânın yarısıdır” buyrulmuştur. Hadîs-i şerîflerde; “Yemek yiyip, şükredenin derecesi, oruç tutup sabredenin derecesi gibidir” ve “Kıyâmet günü şükredenler ayağa kalksın denir. Allahü teâlâya şükredenlerden başkası kalkamaz.” buyruldu.

Dâvûd aleyhisselâm Allahü teâlâya; “Yâ Rabbî! Âdem aleyhisselâma sayısız ikrâm ve nîmetlerde bulundun. O sana nasıl şükretti” diye münâcâtta bulununca, Allahü teâlâ; “Ey Dâvûd! Âdem, bütün bu ikrâmların benim tarafımdan olduğunu bildi. Bu bilmesini, onun şükrü olarak kabûl ettim” buyurdu.

Hucvîrî (rahmetullahi aleyh) buyurdu ki: Şüphesiz, Allahü teâlâ nîmete şükredilmesini emretmiş, nîmetin artması için şükrü sebep kılmıştır. Kendisine olan yakınlığın artması için de fakirliğe sabredilmesini emretmiştir. Nitekim Kur'ân-ı kerîmde; “Nimetlerimin kıymetini bilir, emrettiğim gibi kullanırsanız, onları arttırırım. Kıymetlerini bilmez bunları beğenmezseniz, elinizden alır, şiddetli azâb ederim” buyrulmaktadır. (İbrâhim sûresi: 7)

Hasen-i Basrî (rahmetullahi aleyh) Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu anlattı: “Allahü teâlâ bir kula büyük veya küçük bir nîmet verince; (Allah'a hamd olsun) derse, ona verdiğinden daha fazîletlisini verir.” Bakara sûresi 153. âyet-i kerîmesinde de meâlen; “Ey

îmân edenler! Sabırla ve namazla Allah'tan yardım isteyin. Muhakkak ki Allahü teâlânın yardımı sabredenlerle beraberdir.” buyruldu.

Ebü'l-Leys-i Semerkandî (rahmetullahi aleyh) buyuruyor ki: “Hamd ve şükür, hem evvel hem sonra gelen zâtların ibâdetidir. Ayrıca meleklerin ve peygamberlerin de (aleyhimüsselâm) ibâdetidir. Yer ehlinin olduğu gibi, Cennet ehlinin de ibâdeti hamd ve şükürdür.”

Ehl-i sünnet âlimleri şu üç nîmete her zaman şükretmişlerdir. 1- Allahü teâlâ mahlûkâtı bin sınıf olarak yarattı. Bunlar arasında en çok Âdemoğluna ikrâmda bulundu. Bizi de Âdemoğlundan eyledi. 2- Dinlerin en fazîletlisi olarak İslâm'ı seçti, beğendi. Bizleri de müslüman eyledi. 3- Muhammed (sallallahü aleyhi ve sellem) ümmetini, ümmetlerin en fazîletlisi kıldı. Bizi de Muhammed aleyhisselâmın ümmeti olmakla şereflendirdi.

Resûl-i ekrem efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) “Kıyâmet günü hamdedenler kalksın diye bir münâdî seslenir. Bunun üzerine bir zümre kalkar. Onlar için bir bayrak dikilir ve bayrak altında Cennet’e girerler.” buyurdu. “Hamd edenler kimlerdir?” suâline ise; “Darlıkta ve genişlikte şükredenlerdir.” cevâbını verdi.

Eskiler birbirlerine her karşılaştıklarında; “Nasılsın” diye sorarlardı. Onların bundan maksadı; “Elhamdülillah, iyiyim” cevâbını alarak, birbirlerinin Allahü teâlâya şükretmesine sebep olmaktı. Böylece, hem şükrettiren hem de şükreden sevâba kavuşurdu. Durumundan suâl edilen herkes ya şükreder, ya şikâyette bulunur, veya susar. Şükür, itâat; şikâyet ise mâsiyettir. Şikâyet, din erbabından olursa çirkin bir mâsiyettir. Her şeyin sâhibi ve yaratanı olan Allahü teâlâyı âciz bir kula şikâyet nasıl çirkin olmasın? İnsana yakışan, şâyet uğradığı musîbete dayanamıyorsa, buna olan aczini yine O'na arzetmesidir. Çünkü derdi veren O olduğu gibi, dermânı da yine O verecektir. Aynı zamanda kulun Mevlâsına zillet göstermesi, izzettir; başkasına şikâyeti ise zillettir. Kendisi gibi zelîl bir kula, Allahü teâlâyı şikâyet etmeyi hiç bir selim akıl kabûl etmez.

Şöyle anlatılır; Birinin dostu zamanın pâdişahı tarafından hapsedildi. Hapsedilen adam bunu dostuna haber verince, dostu, gönderdiği bir

mektupla Allahü teâlâya şükretmesini söyledi. Hapsedilen adam dövülmeye başlayınca tekrar durumu dostuna haber verdi. Dostu tekrar, Allahü teâlâya şükret diye tavsiye etti. Bir müddet sonra hapse, ishal olmuş, ayağı zincire vurulmuş bir hıristiyan getirildi. Ayağındaki zincirin bir ucu da o adamın ayağına bağlanmıştı. Hıristiyanın her helâya gidişinde o da peşinden gitmek mecbûriyetinde kalıyordu. Bu durumu da dostuna bildirip yine şükret tavsiyesini alınca dayanamayıp dostuna; "Ben belânın en büyüğüne çatmışım, sen hâlâ şükret diye tavsiyede bulunuyorsun" şeklinde sitem dolu bir haber gönderdi. Dostu; "Hıristiyanın ayağına vurulan zincir, senin ayağına vurulsa, onun beline dolanan zünnar senin beline sarılsa, o zaman ne yapardın?" diye cevap verdi. Allahü teâlâ beterinden saklasın diyerek başa gelen dert ve musîbetlere şükretmek lâzımdır. Çünkü, Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde, şükretmeyenlere azâb edeceğini bildirmekte ve meâlen; "Şükrederseniz elbette size nîmetimi arttırırım. Eğer nankörlük ederseniz azâbım çok şiddetlidir" buyurmaktadır. (İbrâhim sûresi: 7) Maazallah verilen nîmete şükretmeyen kimsenin, son nefeste îmânsız gitmesinden korkulur.

Âdemoğlundan hiç biri ibâdeti ile Cennet'e giremeyecek; hiç kimse ihlâsı, zühdü ve takvâsı ile sonsuz âhıret saâdetine kavuşamayacaktır. Bütün ömrünü ibâdet ile geçiren bir insan, tek bir uzvunun kendisine ihsân edilmesine karşılık olan şükrü yapmış olamaz. Kul, îtikâdını Ehl-i sünnet ve cemâat yolu üzere düzeltmeli, ibâdetini aksatmamalı, şükretmeli ve duâ ile af ve mağfiret dilemelidir. Bütün bunlardan sonra da korku ve ümîd üzere bulunmalıdır. Nitekim Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bir hadîs-i şerîflerinde şöyle anlatmışlardır; "Benî İsrâil'de çok ibâdet eden biri vardı. Deniz ortasında bir adada yaşayan bu adam beşyüz yıl ibâdet etmişti. Allahü teâlâ ona tatlı su çıkarmış, bir de nar ağacı yaratmıştı. Her gün nar verirdi. Allahü teâlâ, duâsı üzerine âbidin rûhunu secdede iken aldı. Şimdi hâlâ secde hâlindedir.

Kıyâmet günü, bu âbid diriltilir. Allahü teâlânın ihsânı ile mi, yoksa beşyüz yıllık makbûl ameliyle mi Cennet'e girmek istediği sorulur. Âbid; "Ben, amelimle Cennet'e girmek isterim" der. Melekler, beşyüz yıllık kabûl olmuş amelini hesap ederler. Bu kadar amelin, sâdece bir gözün şükrünü bile edâ edemediği meydana çıkar. Melekler, cenâb-ı Hakk'ın emriyle onu

Cehennem’e götürürler. O zaman âbid der ki; “Yâ Rabbî! Beni fadlın ve ihsânınla Cennet’e koy.”Allahü teâlâ; “Ey kulum! Seni kim yarattı?” buyurunca, “Sen yarattın, yâ Rabbî!” der. “Senin yaratılışın, kendin tarafından mı, yoksa benim ihsânım ve rahmetimle mi oldu?” buyurur. “Senin rahmetinle oldu, yâ Rabbî!” der. “Seni bir adaya indirdim. Orada sana tatlı su yarattım. Senede bir defâ meyve veren ağaçtan her gün nar bitirdim. Sonra rûhunu secdede iken almamı istedin, öyle yaptım. Bütün bunları senin için kim yaptı?” buyurur. “Sen yaptın, yâ Rabbî!” der. O zaman Allahü teâlâ; “Benim rahmetim ve fadlım ile Cennet’e gir” buyurur.”

Şükrün de; ilim, hâl ve amel ile yapılan üç şekli vardır. Bunlar bilinmeyince şükrün hakîkati anlaşılamaz.

1- İlimle olan şükür: Şükrün ilmi; nîmeti Allahü teâlâdan bilmektir. Kul; mahsûlü topraktan, yağmuru buluttan, sıhhatini kendine iyi bakmasından bilirse, bu hâl şükür değildir.

2- Hâl ile olan şükür: Allahü teâlâ bir nîmet verince, o nîmete nîmet sâhibinden dolayı sevinmek, şükretmektir. Bu nîmete, nîmet sâhibi sebebi ile değil de, nîmet olduğu için sevinenin yaptığı şükür, bir nevi şükür ise de makbûl değildir.

3- Amelî olan şükür: Kalb, dil ve beden ile olur. Kalbin şükrü, hürmeti muhâfaza hâlini devam ettirmekle beraber, Allahü teâlânın tecellîlerini temâşa ve şühûd yaygısı üzerine îtikâfta bulunmak sûretiyle olur. Aynı zamanda kalb ile şükür, herkes için iyilik istemek, kimseye hased etmemektir. Dil ile olan şükür, insanın kulluk tevâzûu içinde nâil olduğu nîmeti îtirâf etmesi, sâhibine memnuniyetini izhâr etmesi yâni elhamdülillah demesi ile olur. Beden ile olan şükür ise; bütün âzâların Allahü teâlâ tarafından yaratılmış olduğunu bilmek ve yaratılış gâyesine uygun işlerde kullanmaktır.

Bir kişi Ubeydullah-i Ahrâr hazretlerine gönderdiği bir mektupta; “Biz bulursak şükreder, bulamazsak sabrederiz” diye yazdı. Buna Ubeydullah-i Ahrar hazretlerinin cevâbı şu oldu: “Sizin o yaptığınızı Horasan'ın köpekleri de yapıyor. Biz; bulursak dağıtıyor, bulamazsak şükrediyoruz.” Şiir:

Vücûdumun her zerresi, gelse de dile,

Şükrünün binde birini yapamaz bile.

Hazret-i, Nûh, 950 sene gibi çok uzun bir müddet, kavmini hak dîne dâvet etti. Onlara Allahü teâlânın emir ve yasaklarını anlattı, nasîhatte bulundu. Yâni Emr-i mâruf ve nehy-i münker yaptı. Bu da onun bâriz husûsiyetlerinden idi. Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarında, Emr-i mâruf, nehy-i münker ve nasîhatte bulunmak hakkında verilen bilgi özetle şöyledir:

Emr-i mâruf ve nehy-i münker:

İnsanlara, Allahü teâlânın emirlerini bildirmek ve yasaklarından sakındırmak. Allahü teâlâ, Kur'an-ı kerîmde, emr-i mâruf ve nehy-i münker yapmayı emrediyor. Yâni benim emirlerimi bildiriniz, öğretiniz diyor ve benim yasak ettiğim haramları bildiriniz ve yapılmasına râzı olmayınız buyuruyor.

Emr-i mâruf ve nehy-i münker farz olup insanların birbirine nasîhat etmesidir. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); "Din nasîhattir" buyurdu. Nâsîhat, doğru yola dâvet ve kötülüklerden sakındırmaktır. Allahü teâlâ, nihâyetsiz merhametinden dolayı, bu işle vazifeli olarak, evvela peygamberleri, sonra bunların yerine evliyâyı ve âlimleri dâvetçi gönderdi. Bunların dili ile sevâblarını ve azâblarını bildirerek, bütün insanların iyilik yapmalarını, kötülüklerden uzaklaşmalarını emretti. Yâni emr-i mâruf ve nehy-i münker, peygamberlerin, âlimlerin ve velîlerin sünnetidir ve onların yoludur.

Nâsîhatin terk edildiği cemiyetlerde kötülük artar. Netîcede, bundan herkes zarar görür. Daha önce hak dinlerde olduğu gibi, İslâm dîninde de çok mühim yer tutan emr-i mâruf ve nehy-i münker hakkında, İslâm âlimleri tarafından çeşitli târifler yapılmıştır. Bunlardan Gavs-i Samedânî Seyyid Abdülkadir-i Geylanî (rahmetullahi aleyh); "Kur'an-ı kerîme, hadîs-i şerîflere ve akla uygun olan şeylere, mâruf, bunlara uymayan yâni (âyet-i

kerîmeler, hadîs-i şerîfler ve müctehidlerin sözbirliği ile yasak edilen) şeylere de münker denir” buyurdu.

Nâsîhat etmek, emr-i mâruf ve nehy-i münkerde bulunmak, yâni insanlara Allahü teâlânın emir ve yasaklarını hatırlatmak, Allahü teâlânın emridir. Allahü teâlâ kimseye karışılmamasını isteyip sevseydi; peygamberleri göndermez, hak dinleri bildirmez, insanları kendi dînine dâvet etmez ve uydurma dinlerin yanlış, bozuk olduğunu haber vermezdi. Ayrıca, geçmiş peygamberlere inanmayanları çeşitli azâblarla helâk etmezdi. Herkesi kendi hâline bırakır, kimseye bir şey emretmez ve inanmayanlara da azâb yapmazdı. Allahü teâlânın irâdesini ve âdetini kimse değiştiremez. Hakîkati bilmeyenlerin ve görmeyenlerin sözü ile nizâm-ı âlem bozulmaz. Allahü teâlâ isteseydi, herkesi doğru yola hidâyet eder, Cennet’e sokardı. Fakat ezelde Cehennem’i insan ve cinle doldurmak diledi. Allahü teâlânın büyüklüğünü anlayabilen bir kimse, O'na sebebini soramaz.

Allahü teâlânın peygamberlerinin yolunda giden insanlar; Hakk'a, hakîkate dâvet etmekte, emr-i mâruf ve nehy-i münker yapmakta da ona uyar. Bunları yapmayan tâbi olmuş değildir. Yâni, her mü’min, imkânı kadar ve kâbil olan nispette bunu yapmalı, söz veya yazı ile, yapamıyorsa, hâli, yaşayışı ile numûne olmalıdır. Îmân sâhipleri, İslâmın güzel ahlâkı ile ahlâklanıp, hâl lisânı ile emr-i mârufta bulunmalı, bunun çok tesirli olduğunu unutmamalıdır. Nitekim; “Lisân-ı hal, lisân-ı kâlden entakdır” sözü pek meşhûrdur.

Nâsîhat yapmak, emr-i mârufta bulunmak iki sûrette yapılır. Birinci yol; söz, yazı ve her çeşit yayın vâsıtası iledir. Herkes emr-i mâruf yapamaz. Bunu yaparken, emr-i mâruf yapanın bilgisi az ise veya hiç yoksa yâni câhilse, cemiyetin âdetlerine, devletin kanunlarına dikkat ve riâyet edemezse fitneye sebep olabilir. Kendisine ve müslümanlara zarar verir. Nehy-i münker yapanda ise şu üç haslet mutlakâ bulunmalıdır: İlim, verâ ve güzel ahlâk. İlim olmayınca yasağı emirden ayıramaz. Verâ olmayınca, ayırabilse bile, işleri maksatlı olur. Niyeti düzgün olmayınca da, başkalarına tesirli olamaz. Ahlâk güzel olmazsa, kendisini incitirlerse o zaman kızar ve Allahü teâlâyı unutur. Allahü teâlâyı unutunca da haddin dışına çıkar ve

yaptıkları Hak için değil, nefsi için olur. O zaman onun emr-i mâruf nehy-i münkeri de sevâb olmaktan çıkar.

Bunun için Emir-ül-mü'minîn Ali (radıyallahü anh) harpte öldürmek için bir kâfiri yıktı. Kafir hakâret etmek, kızdırmak için ve beni bir hamlede, çabucak öldürsün de fazla acı çekmeyeyim diye, Hazret-i Ali'nin yüzüne tükürdü. O da öldürmekten vazgeçti ve; "Kızmıştım, onu Allah için öldürmüş olmayacağımdan korktum" buyurdu. Bu güzel ahlâk karşısında hayran kalan o kâfir, o anda Kelime-i şehâdet getirip müslüman olmakla şereflendi. Bu Hazret-i Ali'nin güzel ahlâkının bereketiyle olmuştu.

Hazret-i Ömer (radıyallahü anh) bir kimsenin, karnına vurmuştu. O da Hazret-i Ömer'e hakâret etti. Hazret-i Ömer bir daha vurmadı. "Niçin vurmadın?" dediklerinde; "Önce ona Hak için vurmuştum, şimdi bana hakâret edince, yine vurursam, kızdığım için vurmuş olurum" buyurdu.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bir hadîs-i şerîfte; "Emir ve nehyettiği şeyi bilmeyen, emri ve nehyi hilm (yumuşaklık) ile söylemeyen, emri ve yasağı rıfk ile, yumuşaklıkla bildirmeyen, emr-i mâruf ve nehy-i münker yapamaz" buyurmuşlardır.

Nehy-i münker yapanın edeblerinden biri de sabırlı olması, bu husustaki sıkıntılara katlanmasıdır. Emr-i mâruf ve nehy-i münker yapanın, dünyâ ile alâkası az ve emeli kısa olmalıdır. İnsanların kendisini sevmesini, övmesini, râzı olmasını ve beğenmesini isteyen nehy-i münker yapamaz. Yapıyor görünse bile faydası olmaz. Çünkü niyet ve maksat başkadır.

Emr-i mârufta, nasîhatte, bulunmakta ikinci yol; hâl ile İslâmın güzel ahlâkına uyarak nümûne olmaktır. Herkese tatlı dil, güler-yüz göstermek, kimsenin malına, ırzına göz dikmemek, kanunlara uymak en tesirli nasîhat yoludur. İslâmın güzel ahlâkı üzere yaşamak, emr-i mâruf ve nehy-i münker yapmaktır.

Nâsîhat el ile, dil ile ve kalb ile yapılır. El ile güç kullanarak nasîhati bildirmek hükümetin vazifesidir. Emr-i mâruf ve nehy-i münkeri el ile yapmak, hükümet adamlarına, dil ile yapmak din adamlarına, yâni âlimlere, kalb ile yapmak da her müslümana farz olan bir vazifedir. Çünkü

Buharî'deki hadîs-i şerîfte; “Sizden biriniz bir münkeri, yâni çirkin kötü, günah olan biri işi görürse, onu eli ile değiştirsin. Buna gücü yetmezse dili ile engel olsun. Buna da kâdir değilse, kalbi ile o işi beğenmesin. Kalben nefret etsin. Bu ise îmânın en zayıf derecesidir” buyruldu. Kur’an-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde müslümanların emr-i mâruf ve nehy-i münker yapması, ellerinden geldikçe bunu terk etmemeleri emredilmektedir. Ancak böyle yaparlarsa zarar ve hüsrânda kalmazlar. Nitekim, hadîs-i şerîfte buyruldu ki: “Emr-i mâruf ve nehy-i münker yapan ile, nasîhati terk eden şu kavme benzer ki, gemiye binerler. Kimi alttaki odalarda, kimisi üstteki kamaralarda bulunurlar. Altta bulunanlar, bize su lâzım olunca, üste çıkıp oradaki nehirden mi su alacağız, gelin gemiyi delelim, buradan su alalım, derler. Kalkıp gemiyi delmeye koyulurlar. Üstte olanlar, onların ellerini tutup engel olamazlarsa, üsttekiler de, alttakiler de helâk olurlar. Onlara engel olup, kendi arzularına bırakmazlarsa, hepsi helâk olmaktan kurtulurlar.” O hâlde insanlara nasîhat, Allahü teâlânın kullarının kurtulmasına çalışmak demektir. Bu da zor ve çetin bir iştir. Allahü teâlâ Muhammed aleyhisselâmın ümmetini, emr-i mâruf ve nehy-i münker yapmaları sebebiyle ümmetlerin en hayırlısı eylemiştir. Nitekim Âl-i imran sûresinin 110. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Siz insanlar için meydana çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz! İyi şeyleri emreder, fenâ şeyleri men edersiniz ve Allah'a îmânınızda devam edersiniz.” buyruldu.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Hazret-i Ali'ye buyurdular ki; “Yâ Ali! Altıyüzbin koyun mu istersin, yâhut altıyüzbin altın mı, veyâhut altıyüzbin nasîhat mı istersin?” Hazret-i Ali dedi ki: “Altıyüzbin nasîhat isterim.” Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: “Şu altı nasîhate uyarsan, altıyüzbin nasîhate uymuş olursun.”

1- Herkes, nâfilelerle meşgûl olurken, sen farzları îfâ et. Yâni farzlardaki rükünleri, vâcibleri, sünnetleri, müsteâbları îfâ et!

2- Herkes, dünyâ ile meşgûl olurken, sen Allahü teâlâyı hatırla. Yâni din ile meşgûl ol, dîne uygun yaşa, dîne uygun kazan, dîne uygun harca!

3- Herkes, birbirinin ayıbını araştırırken, sen kendi ayıplarını ara. Kendi ayıplarınla meşgûl ol!

4- Herkes, dünyâyı îmâr ederken, sen dînini îmâr et, zînetlendir.

5- Herkes, halka yaklaşmak için vâsıta ararken, halkın rızâsını gözetirken, sen Hakk'ın rızâsını gözet. Allahü teâlâya yaklaştırıcı sebep ve vâsıtaları ara!

6- Herkes, çok amel işlerken, sen amelinin çok olmasına değil, ihlâslı olmasına dikkat et!”

Nâsîhatin faydalı olması için, tatlı sözle ve yumuşak yapılması lâzımdır. Ayrıca nasîhat edenin, söylediklerine kendisinin de riâyet etmesi gerekir. Böyle olan kimsenin her sözü ve hareketi Allahü teâlânın emirlerine uygun olmalı, kimse hakkında kötü zanda bulunmamalıdır. Müslümanların işi, hep iyilik üzere olmalıdır.

Hadîs-i şerîflerde buyruldu ki: “Birbirinize müslümanlığı öğretiniz. Emr-i mârufu bırakır iseniz, Allahü teâlâ, en kötünüzü başınıza musallat eder ve duâlarınızı kabûl etmez.”

“Bütün ibâdetlere verilen sevâb, Allah yolunda gazâya verilen sevâba göre, deniz yanında bir damla su gibidir. Gazânın sevâbı da emr-i mâruf ve nehy-i münker sevâbı yanında, denize nazaran bir damla su gibidir.”

“Kıyâmet günü birini getirirler. Onu Cehennem’e atın emri gelir. Barsakları dışarı çıkar. Merkebin dolap etrâfında dönmesi gibi, bunun etrâfında döner durur. Cehennem’de olanlar kendisine sen emr-i mâruf ve nehy-i münker yapmadın mı, şimdi bu hâl nedir? Seni bu hâle düşüren nedir? derler. Evet başkalarına iyiliği emrederdim, fakat kendim yapmazdım. Kötülüklerden men ederdim, kendim ise yapardım cevâbını verir.”

“Bir yerde kötülerin yanında iyiler de bulunsa ve o iyiler, kötülerin kötülüklerine mâni olacak durumda bulunsalar da, o kötülüklere engel olmayıp, işlerine karışmayıp, sessizce otursalar, yarın kıyâmette, maymun sûretinde haşr olunurlar.”

“Mîrâc gecesinde göklere çıktığım zaman, bir takım kimseleri gördüm. Melekler makasla onların dudaklarını keserlerdi. Cebrâil'e (aleyhisselâm) bunlar kimlerdir? diye sorduğumda; Onlar senin ümmetinin âlimleri ve hatipleridir. Allahü teâlânın kitabını okurlar, insanlara vâz ve nasîhat ederler, halbuki kendileri yapmazlardı diye cevap verdi.”

----

1) Tefsîr-i Beydâvî

2) Tefsîr-i kebîr (Fahrüddîn-i Râzî)

3) Tefsîr-i Mazharî

4) Tefsîr-i Taberî

5) Tefsîr-i Hâzin

6) Tefsîr-i Kurtubî

7) Tefsîr-i Nişâbûrî (Garâib-ül Kur'ân ve Regâib-ül-fürkân)

8) Tefsîr-i Celâleyn

9) Şeyh-zade (Beydâvî hâşiyesi)

10) Şihab (Beydâvî hâşiyesi)

11) Sâvî (Celâleyn hâşiyesi)

12) Cemel (Celâleyn hâşiyesi)

13) Dürr-ül-mensûr fit-tefsîr-i bil me’sûr

14) Tefsîr-i Rûh-ul-beyân

15) Zâd-ül-mesîr fî ilm-it-tefsîr

16) Tefsîr-i kebîr (Bahr-ul-muhît)

17) Tefsîr-i Tibyân

18) Tefsîr-i Mevâkıb

19) Sahîh-i Buhârî (Kitâb-ül-enbiyâ); bâb-3

20) Sahîh-i Müslim (Kitâb-ül-i'tisâm); Hadis No:18

21) Sünen-i ibn-i Mâce; cild-4, sh. 1714

22) Feth-ul-bârî (Buharî şerhi); cild-6, sh. 264

23) Râmûz-ül-ehâdîs; cild-1, sh. 244, cild-2, sh. 307, 353, 373, 408

24) Levâmi'ul-ukûl (Râmûz şerhi); cild-3, sh. 397, 685, cild-4, sh. 94, 160, 321, 322

25) Müsned-i Ahmed bin Hanbel; cild-2, sh. 169, 225, cild-3, sh. 32

26) Mektûbât-ı İmâm-ı Rabbânî

27) Mektûbât-ı Ma'sûmiyye; cild-1, m. 24, cild-3, m. 118

28) Tabakât-ı İbn-i Sa'd; cild-1, sh. 40

29) Ravdat-ül-ebrâr; cild-1, sh. 12

30) İhyâu ulûmiddîn; cild-1, 3, 4

31) Kısâs-ı Enbiyâ (Kısaî)

32) Târih-ul-ümem vel-mülûk (Târih-i Taberî); cild-1, sh. 90

33) El-Kâmil fit-târih (İbn-ül-Esîr); cild-1, sh. 67

34) Künh-ül-ahbâr (Târih-ul-âlî); cild-2, sh. 19

35) Kısâs-ül-enbiyâ (Arâis-ül-mecâlis); sh. 54

36) Kısâs-ı enbiyâ ve tevârîh-ı hulefâ; cild-1, sh. 4

37) Bedâi'uz-zühûr; sh. 54

38) Ravdat-üs-safâ; sh. 130

39) Hasâis-ül-kübrâ; cild-2, sh. 180

40) Meâric-ün-nübüvve; cild-1, 1. Rükün, sh. 52

41) Delâil-ün-nübüvve; sh. 98

42) El-Besâir li-münkir-it-tevessüli bi ehl-il-mekâbir (Gavs-ül-ıbâd bi beyân-ir-reşâd kısmı. Hakikât Kitabevi, İstanbul 1987); sh. 270

43) Usûl-üs-Serahsî; cild-2, sh. 30, 32, 131

44) El-Müdhiş (Ebü'l-Ferec İbn-ül-Cevzî); sh. 76

45) El-Meârif; sh. 10

46) Kâmûs-ül-a'lam; cild-6, sh. 4604

47) Lügat-i târih ve coğrafya; cild-7, sh. 90

48) Mir’ât-i Kâinat; cild-1, sh. 69

49) Sefîne-i Nûh (Urduca, Muhammed Şefi'el Hatib, Karaçi, Pakistan)

50) Eshâb-ı Kirâm; sh. 367

51) Tam İlmihal Seâdet-i Ebediyye; sh. 1116

52) Rehber Ansiklopedisi; cild-3, sh. 249, cild-5, sh.119, cild-13, sh. 162, cild-16, sh. 101

53) İslâm Ahlâkı

54) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi

55) Kimyâ-i Seâdet

56) Gunyet-üt-tâlibin

57) Tenbîh-ül-gâfilîn

58) Keşf-ül-mahcûb (Hucvîrî)

59) Kuşeyrî risâlesi

60) Tarîk-un-necât

HÛD ALEYHİSSELÂM

Yemen'de bulunan Âd kavmine gönderilen peygamber. Nûh aleyhisselâmın getirdiği dîni kuvvetlendirmek, yaymak için gönderilen Nebîlerdendir. Hazret-i Hûd'un ismi, Hûd bin Abdullah bin Riyâh (veya Ribah) bin el-Halud bin Âd bin Avs bin İrem bin Sam olup, Sam da Hazret-i Nûh'un oğludur. Kaynaklarda Hazret-i Hûd'un, Hazret-i Nûh'a kadar olan nesebi başka isimlerle de rivâyet olunmuştur. Hazret-i Hûd'un diğer ismi Âbir olup, lakabı Nebiyyullah'dır. Hûd; yumuşaklık, sâkinlik, rûhsat, sulh ve sükûna vesîle olması ümîd olunan şey mânâsına gelen hevâdet kökündendir.

Hûd (aleyhisselâm) Âd kavminin yaşadıkları yer olan Ahkâf diyârında doğup yetişti. Ahkâf, Yemen'de Aden ile Umman arasındadır. Bu bölgeye Şihr de denilmektedir. Kaynak eserlerde zikredildiğine göre, Hazret-i Hûd'un babası olan Abdullah, bir gece rüyâsında, sırtından bir nûr silsilesinin çıktığını gördü. Hâtifden (gizliden) bir ses; “Ey Abdullah, kalk! Amcanın kızı ile evlen. Böyle emrolundun” dedi. O da rüyânın heyecanıyla uyandı. Sabah olduğunda gidip amcasının kızına evlenme teklifinde bulundu ve onunla evlendi. Mübârek bir kimse olan Abdullah ile Mercâne ismindeki bu sâliha hanımın evliliğinden, Hazret-i Hûd dünyâya geldi. Mercâne'nin ismi başka bir rivâyette Mek'abe olup, Sâm'ın evlâdından Uveylim isminde bir zâtın kızıdır.

Hazret-i Hûd'un annesi ona hâmile olduğu gece, yerler, yırtıcı hayvanlar ve kuşlar dâhil olmak üzere her şey onu müjdelediler, tebrik ettiler. Annesinin Hûd aleyhisselâma hâmile kaldığı gecenin sabahında kalkıp baktıklarında, etrâfta bulunan ağaçların yeşillendiğini, çiçeklerin açtığını ve hiç mevsimi olmadığı hâlde çeşit çeşit meyvelerin bulunduğunu gördüler. Aynı zamanda; “Hûd aleyhisselâmın doğumu (gelmesi) yaklaştı; ona itâat etmezseniz helâk olursunuz” diye sesler duydular.

Mek'abe'nin hâmilelik müddeti tamamlandıktan sonra, bir Cumâ gecesi Hazret-i Hûd doğdu. Doğumuyla beraber, o beldede yaşayan bütün insanlarda sebebini ve hikmetini anlayamadıkları korkuyla karışık bir titreme, kalp çarpıntısı meydana geldi. Mek'abe'nin bir çocuğu olduğu

öğrenilince, önceden gördükleri hâlin hikmetini anladılar. Âd kavminden olanlar birbirlerine; “Bu çocuk herhâlde peygamber olacaktır. Ondan sakınınız. Ona karşı dikkatli davranınız” dediler.

Doğduğu zaman, annesi ona, Âbir ismini verdi. Bu isim, Âber ve Ayber şeklinde de rivâyet edilmiştir. Ana rahmine düşmesinden îtibâren, her zaman fevkalâde hâlleri görülen Hazret-i Hûd'un, bebeklik ve çocukluğu da başkalarından çok farklı idi. Soy bakımından baba ve dedeleri de kendi zamanlarının en seçkini idiler.

Büyüyüp yetiştiğinde, çehre îtibâriyle zamanındaki insanların en güzeli, akıl bakımından da onların en mükemmeli idi. Bir gün namaz kılıyordu. Namazdan sonra annesi merâkla; “Yavrucuğum! Bu ibâdet kimin içindir? Kime ibâdet ediyorsun?” deyince; “Beni ve her mahlûku yaratan Allahü teâlâya ibâdet ediyorum” dedi. Annesi; “Yâni herkesin ibâdet ettiği putlara ibâdet etmiyorsun öyle mi?” deyince, Hazret-i Hûd şöyle dedi: “Anneciğim! O putlar, hiç kimseye zarar ve faydası dokunmayan taş parçalarından başka bir şey değildir. Şeytan, müşriklere; yaptıkları kötü amellerini iyi; putlara tapmayı da süslü gösterdiği için, onlar putlara tapıyorlar. Halbuki kendisinden başka ibâdet olunmaya lâyık, hiç bir ilâh bulunmayan, hak ve yegâne mâbud, yalnız Allahü teâlâdır.”

Oğlunun bu sözlerini dikkatle ve heyecanla dinleyen annesi, Hazret-i Hûd'a sarılarak; “Yavrucuğum! Sen bildiğin, bildirdiğin şekilde ibâdetine devam et. Muhakkak ki, ben sana hâmile iken, doğumun esnâsında ve hâlâ şu anda bile çok acâib hâller gördüm ve görüyorum” dedi ve gördüğü garib hâllerden bâzılarını şöyle anlattı:

“Doğumun yaklaştığında, pek çok vâdiyi dolaştım. Bu esnâda, sana bir zarar gelmesinden ziyâdesiyle endişe ediyordum. Bir Cumâ gecesi, sen doğunca, endişelerimin yersiz ve lüzumsuzluğunu, senin husûsî olarak muhâfaza edildiğini anladım. Çünkü doğduğun gecenin sabahında, o siyah vâdinin beyazlaşıp kardan ak olduğunu gördüm. Kupkuru ağaçlar bir gecede yeşerip, taptaze olmuşlar ve meyve vermişlerdi.

Evlâdım! Seninle beraber giderken, yoluma çok heybetli birisi çıktı. Seni benden alıp, daha önce kendilerini hiç görmediğim, beyaz yüzlü nûranî kimselere teslim etti. Bir müddet sonra bana geri verdiler ve seni getirdiklerinde; başının üzerinde bir nûr hâlesi, pazularında ise yeşil renkli yâkutlar vardı. O topluluktan birinin, sana hitâben; "Allahü teâlâ seni peygamber kıldı. Müjdeler olsun" dediğini işittim. Bu gördüğüm hâllerin şeytânî olması mümkün değildir, mutlakâ rahmânidir; onlar da meleklerdir. Sen yanlış bir hâl üzere olamazsın. Onun için, Rabbine bildiğin şekilde ibâdet et!"

Pek tatlı ve sevimli olan Hazret-i Hûd, sîmâ olarak, Hazret-i Âdem'e çok benzerdi. Dünyâ ve dünyâlık ile alâkası yoktu ve çok ibâdet ederdi. Kendini; Allahü teâlâya ibâdet ve tâata vermiş idi. Gâyet şefkâtli, çok cömert bir zât olan Hûd (aleyhisselâm) ara sıra ticâretle meşgûl olurdu.

Âd kavmi:

Nûh tûfanından sonra, gemide bulunarak kurtulanlar çoğalıp, zamanla Arabistan yarımadası ve başka yerlere dağılarak yerleştiler. Hazret-i Nûh'un torunlarından olan Âd; Yemen'de, Hadrâmut bölgesinde, Umman ile Aden arasında Ahkâf denilen yeri yurt edindi. Âd'ın evlâdı burada çoğalarak büyük bir kabîle oldu. Bu kabîle, Âd'ın soyundan geldiği için, bu kavme Âd kavmi denildi. Âd, kendi arasında yirmiüç kabîleden meydana gelen büyük bir Arab kavmi idi. İbn-i Ebî Hatim, Âd kavminin yerleşme sahasının, Yemen ile Şam arasında olduğunu da rivâyet etmiştir.

Âd kavminin insanları, gâyet uzun boylu, iri cüsseli, tuttuğunu koparan cinsten çok kuvvetli kimselerdi. Yeryüzünde onlardan daha uzun boylu ve cüsseli kimseler gelmemiştir. Aynı zamanda uzun ömürlü idiler. Bedenî olan kuvvetleri yanında, Allahü teâlânın ayrıca bir ihsânı olarak, bulundukları belde de, gâyet bereketli idi. Yaşadıkları yerin toprağı çok verimli, yağmurları da bol idi. Her taraf yemyeşil olup, her yanda, bağlar, bahçeler, etrâfta rengarenk çiçekler, göz görebildiğince çeşit çeşit meyve ağaçları vardı. Adım başı pınarlar, akarsular bulunurdu. Hattâ bu Ahkâf

diyârının İrem diye tanındığı, İrem bağları tabirinin oradan geldiği de rivâyet edilmiştir.

Âd kavmi insanları, büyük kaya parçalarını yontarak sütun (direk) şekline getirirler, bu direkler üzerine muazzam, gösterişli binâlar yaparlardı. O muazzam binâlarının içinde ayrıca bağlar, bahçeler, güzel havuzlar bulunurdu. Her yer akıl almaz süslerle, göz kamaştırıcı güzelliklere sâhipti.

Hazret-i Nûh'dan sonra sekiz asır gibi uzun bir zamanın geçmesi sebebiyle, Âd kavmi bozulmaya başladı. Önceleri doğruluk, hak ve adâlet üzere rahat yaşarlarken, zamanla fitne ve fesada başladılar. Dinlerine âit ilimleri büsbütün unutarak doğru yoldan ayrıldılar.

Nûh tûfanını görenler çoktan vefât etmiş olduklarından ve tûfanın tesiri yavaş yavaş insanların hâfıza ve gönüllerinden silindiği için, azmaya başladılar. Şeytan da zâten bütün gayretiyle insanları hidâyet yolundan ayırmak için, devamlı hîle ve tuzaklar hazırlıyordu.

Boy ve kuvvetlerine, ellerindeki nîmetlerin çokluğuna bakarak aldanan bu kavim; “Yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve; bizden daha kuvvetli kim var (olabilir) ki dediler” (Fussilet sûresi: 15) âyetinin haber verdiği şekilde kibre kapıldılar.

Bütün nîmetleri veren Allahü teâlâyı da çoktan unutmuşlardı. Kendilerinin ve bütün âlemin bir yaratıcısı olduğu akıllarına bile gelmiyordu. Her geçen gün kibir ve büyüklenmeleri, cehâlet ve taşkınlıkları artıyordu.

Nihâyet Âd kavmi; samed, samûd, sadâ ve hebâ adlı putlara tapmağa, etrâfta bulunan kabîlelere zulüm ve işkence etmeğe başladı. Öyle zâlim ve gaddar oldular ki, zayıf ve güçsüzler, onların yanında eğlence vâsıtası idi. Bunlar üzerinde âdetâ kuvvet denemesi yaparlar, beğenmedikleri zavallı bir kimseyi çok yüksek binâlardan aşağıya atıverirler, merhamet nedir bilmezlerdi. Âdeta zorbalık ve şiddet ile muâmele etmeyi, kendilerine şiâr edinmişlerdi. Kuvvet, şiddet sâhibi olanlar, diğerlerini ezer, inletir, hattâ işkence ile öldürürlerdi. Güçsüz ve korunmasız olanların hâmisi ve sığınağı yoktu.

Zulüm ve aşağılıkta akıl almaz derecede ileri gitmişlerdi. Herkesin gelip geçmekte olduğu çöl yollarına güyâ kolay, kısa ve emîn olan istikâmeti göstermek için çeşitli yanlış işâretler koyarlardı. Yolu bilmeyen, garib, zavallı yolcular, bu yanlış işâretlere aldanarak farkında bile olmadan, kızgın çöllerin içlerine kadar giderler; Âd kavminin zâlimleri de, bu biçârelerin sıcak çöllerde, açlık ve susuzluktan, perişân bir vaziyete düşmelerini, kurda kuşa yem olmalarını seyrederler ve habis rûhları bu alçaklık ve vahşetten zevk alırdı.

Bâzen uzak olsun, yakın olsun civârlarında bulunan kabîlelere baskın yaparlar, her tarafı yakıp yıkarlardı. Ele geçirdikleri malları yağma ederler, yakaladıkları insanları da köle olarak çalıştırır, yâhut da satarlardı. Merhamet duyguları tamâmen kaybolmuş, yerini, canilik ve zulüm duygusu almıştı. Güç ve kuvvetlerini zulüm ve haksızlıkta kullanıyorlardı.

Allah korkusu ve insanlık düşünceleri dumûra uğrayan, şefkât ve merhametten tamâmen mahrûm kalan bu kavim, elindeki maddî imkan ve zenginlikleri sâdece zulüm vâsıtası olarak kullanıyordu. Garib ve kimsesizleri, zayıfları, haklı, haksız ayırmadan, akıl almaz işkencelerle inletiyorlar, onları köle gibi çalıştırıyorlardı. Komşu kabîleler de bunların zulüm ve işkencelerinden yaka silker hâle gelmişlerdi. Çünkü aynı şekilde onlara da, zulüm ve haksızlık ediyor rahat bırakmıyorlardı.

Maddî imkan ve nîmetleri arttıkça, Âd kavminin şımarıklığı, haddi aşması da artıyor, Allahü teâlânın sonsuz nîmet ve ihsânlarına karşı, şükür yerine nankörlükte ileri gidiyorlardı. Bağ, bahçe, tarla, hayvan, mahsul ve hattâ nesillerinde şaşılacak bir bereket bulunması, dünyâ nîmetleri bakımından, ulaşılması arzu edilen bütün her şeye kavuşmuş olmaları, onların gittikçe azıtıp sapıtmalarına, zulüm ve haksızlıkta daha da ileri gitmelerine sebep oluyordu. Bu hesapsız nîmetlere şükredecekleri yerde, şükrü terkedip şirke, müşrikliğe devam ediyorlar, içinde bulundukları bolluk sebebiyle gurur ve kibre kapılıp, insânî duygu ve meziyetlerden ayrılarak, eğlence ve sefâhet yolunda ilerliyorlardı.

Herkesin gelip geçmekte olduğu işlek yolların kenarlarında yaptıkları gâyet muazzam binâlarda, benzeri görülmemiş bir ihtişâm içinde yaşıyorlardı. Bu

umûmi yerlerde, ayrıca yüksek tepelerde, yaptıkları sağlam binâ ve kâşânelerde vakitlerini oyun ve eğlence ile geçiriyorlardı.

Ahlâkî ve insanî değerlerini kaybetmiş, mânevîyattan tamâmen mahrûm kalmış kimselerin, ellerine geçirdikleri kuvveti ve maddî imkanları, başkalarına zulüm ve işkence âleti olarak kullanacakları gâyet açıktır. İşte Âd kavmi de böyle olup, ellerindeki kuvvet ve imkanları ile etrâfa dehşet saçıyorlar, bundan da zevk duyuyorlardı. Bu zamanda Âd kavminin melîki (hâkimi), Halcan bin Vehm isminde, vicdansız, zâlim bir kimse idi.

Âd-ı ûlâ, Âd-ı uhrâ:

Âd-ı ûlâ, ilk Âd kavmi demektir. Âd-ı uhrâ ise sonraki Âd kavmi demektir. Bunların kimler oldukları hakkında çeşitli rivâyetler varsa da, meşhûr olan rivâyetlere göre, birinci Âd kavmi, Hûd'un (aleyhisselâm) zamanında bulunup, ona îmân etmeyerek helâk olanlardır. Necm sûresinin 50. âyet-i kerîmesinde; “O, ilk Âd kavmini helâk etti” buyruldu.

Bu kavme ilk Âd kavmi buyrulması, Hazret-i Nûh'dan sonra ilk helâk olan kavim olması sebebiyledir.

Katâde'nin (radıyallahü anh) bildirdiğine göre İrem, bir Âd kavmidir. Onlara, zât-ül-Imâd (direkler sâhibi) denirdi.

Kur’an-ı kerîmde, Hazret-i Hûd ile Âd kavmi arasında vâki olduğu zikredilen hâdiseler hep bu Âd-ı ûlâ'ya (birinci Âd'a) aittir. Âd-ı ûlâ'nın helâk olmasından sonra, geride kalanlardan çoğalanlara da Âd-ı uhrâ (sonraki Âd kavmi) denilmiştir. Âd-ı ûlâ, Âd-ı uhrâ ve İrem hakkında daha değişik rivâyetler de bildirilmiştir.

Hûd aleyhisselâmın peygamberliği:

İşte edeb ve hayâ bakımından her türlü azgınlık ve taşkınlığa sâhip olan, hak hukuk tanımayan Âd kavmi içinde bir zât yetişiyordu. Bu seçilmiş zât, Hûd aleyhisselâm idi. Hûd aleyhisselâmın Âd kavmi ile olan münâsebeti,

sâdece neseb (soy) bakımından onlarla aynı olması ve aralarında yetişmesi idi. Başka hiç bir yönden onlara benzemiyordu.

Allahü teâlânın bir ihsânı olarak yaratılıştan, fevkalâde bir güzelliğe sâhip olan Hazret-i Hûd, kavminin en güzeli ve ahlâkça en üstünü olup, insanlar içinde, Yûsuf aleyhisselâmdan sonra, Âdem aleyhisselâma en çok benzeyen idi. Muhammed aleyhisselâmın nûru, Hazret-i Hûd'un mübârek alnında ay gibi parlıyordu. Daha küçüklüğünden itibaren kendisine; "Muhammed Mustafa'nın (sallallahü aleyhi ve sellem) nûru senin alnındadır. Putları kırmak, küffârı öldürmek ve küfür ateşini söndürmek O'na nasîb olacak" diye nidâ edildiğini duyardı. Allahü teâlâ onu muhâfaza etti. Kavminin taşkınlıklarına kapılmadı. Nûh aleyhisselâmın dîninde olup, o din üzere ibâdet ederdi. Kavmi arasında, sevilen, sayılan, hürmet edilen bir kimse idi. Gâyet hâlim, selim, yumuşak huylu ve şefkâtli olan Hûd aleyhisselâm temiz, îtibâr sâhibi ve soylu bir âileye mensup idi. Doğruluk ve dürüstlüğü ile başkalarından tamâmen farklı bir hâlde olduğu herkes tarafından bilinirdi. Cesareti ve zekâsı ise fevkalâde idi. Kavminin îtibâr ve îtimâdını kazanmış olduğundan, herkes arasında Emîn lakabı ile tanınmış idi.

Hûd aleyhisselâm, kavminin bu azgın hâline baktıkça çok üzülüyor, müdâhale edemiyor ve karşı gelemiyordu. Gâyet sâkin olan, hiç kimseye bir şey söylemeyen, bununla beraber vakâr ve heybet sâhibi olan Hûd'a (aleyhisselâm), dörtyüz yaşına (başka bir rivâyette kırk yaşına) gelince, Âd kavmine peygamber olduğu bildirildi. Allahü teâlâ, Cebrâil aleyhisselâm vâsıtasıyla Hazret-i Hûd'a şöyle vahyetti: "Ey Hûd! Kavmin arasından seni seçtim ve seni Âd kavmine peygamber kıldım. Onlara git! Kendilerinden korkma! Ben onlara, senin için, mûcize olacak şeyler gösteririm.

Yâ Hûd! Ben onlara, altından tahtlar (çok mal ve servet) yanında, kendilerinden evvel hiç bir kavme nasîb olmayan uzun ömür ve çok kuvvet verdim. Onlara gökten bol yağmur yağdırdım. Yerden çeşit çeşit otlar bitirdim.

Rızkımı yiyip benden başkasına ibâdet ediyorlar. Ey Hûd! Sen, benim kulum ve peygamberimsin. Onlara git! Kendilerini tevhide çağır ve benden

başka ilâh olmadığını, bir olduğumu, ortağımın bulunmadığını söyle ve inanmaya dâvet et!”

Hazret-i Hûd'un kavmini îmâna dâveti:

Hazret-i Hûd bu vahyi aldıktan sonra doğruca kavminin toplandığı yere gitti. O gün onların bayramları olduğundan hepsi bir yerde toplanmışlardı. Başta melikleri Halcân ve kavmin ileri gelenleri husûsi olarak hazırlanmış altın tahtlar üzerinde oturuyorlardı. Reislerinin başında çeşitli mücevherât ile süslenmiş bir taç vardı. O sırada Hazret-i Hûd'un gür sesi duyuldu. “Ey kavmim!” diyordu. “Benim ve sizin Rabbimiz olan Allahü teâlâya ibâdet ediniz. İbâdet edilecek O'ndan başkası yoktur. Allahü teâlâyı bırakıp da kendilerine ibâdet ettiğiniz şu putlar, sizden önceki Nûh kavminin suda boğularak helâk olmasına sebep oldu. Yâni Nûh kavmi, putlara ibâdet ettiler. Helâk oldular.” Onun bu sözlerini duyan Halcân dedi ki: “Ey Hûd! Yazık sana. Biz bu kadar kalabalık iken, bu kadar güçlü iken sen bize bu sözlerle gâlib geleceğini mi zannediyorsun? Sen bilmez misin ki, her gün ve gecede bizim bin çocuğumuz doğar.”

Dâvetine îtibâr etmeyip dinlememelerine üzülen Hûd (aleyhisselâm), Allahü teâlâya duâ edip, bu kavmin kadınlarının kısır olmalarını diledi. Allahü teâlâ kabûl edip, o sene bütün kadınlar kısır kaldı ve hiç birinin çocuğu olmadı.

A’râf sûresinin 65. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: “Âd kavmine, kardeşleri Hûd'u (peygamber olarak) gönderdik. Hûd (aleyhisselâm) onlara; “Ey kavmim! Allahü teâlâya ibâdet edin. İbâdet edilecek O'ndan başkası yoktur. Hâlâ O'nun azâbından korkmayacak mısınız?” dedi.”

Tefsîr-i Mazharî'de diyor ki: “Âyet-i kerîmede, Hûd aleyhisselâmın, Âd kavminin kardeşi buyrulması din kardeşliğinden değildir. O kavmin içinden yetiştiği, neseb olarak onlarla aynı soydan geldiği içindir. Dînî inanç ve ibâdetleri bakımından Hûd aleyhisselâmın kavmi ile bir yakınlık ve benzerliği olmamıştır. Âd kavmi, putlara, güneşe, ateşe tapmakta iken; Hûd

aleyhisselâm, Nûh aleyhisselâmın getirmiş olduğu dînin îcâplarına göre amel edip ibâdet yapardı.”

Bâzı âlimler, onun melek veya cin cinsinden değil de beşer cinsinden olduğu için “kardeşleri” buyruldu demişlerdir.

Nitekim, Kureyş müşrikleri de Peygamber efendimize; “Sen de bizim neslimizdensin. Bizden birisin. Bize peygamber olarak nasıl gönderilebilirsin?” diyerek îtirâzda bulunmuşlardı. Allahü teâlâ, âyet-i kerîmede, Âd kavmine kardeşleri Hûd'u (aleyhisselâm) peygamber gönderdiğini, Hûd'un (aleyhisselâm) cin ve melek cinsinden olmadığını, neseb ve soy bakımından Âdlıların kardeşi olduğunu bildirdi. Hazret-i Hûd'un, Âd kavminden bir insan olması, onun peygamberliğine mâni olmayınca, Muhammed aleyhisselâmın Kureyş kabîlesinden olması da peygamberliğine mâni değildir. Âlimler âyet-i kerîmede bu inceliğe işâret buyrulduğunu bildirmişlerdir.

Yine A’râf sûresinin 66. ve daha sonraki âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: “Hûd aleyhisselâmın kavminden, kâfir olanların ileri gelenleri; (Ey Hûd aleyhisselâm!) Biz seni (kavminin dînini terk ettiğin için) akılsız, peygamberlik dâvâsında da yalancılardan zannediyoruz” dediler. Hûd aleyhisselâm bunlara cevâben şöyle dedi: “Ey kavmim! Bende akıl azlığı ve câhillik yoktur. Ben, âlemlerin Rabbi tarafından size gönderilmiş bir peygamberim. Ben, Rabbimin risâlâtını (bana vahyettiklerini) size tebliğ ediyorum. Size nasîhat (ve sizi tevbeye dâvet) ediyorum. Ben sizin için, güvenilir, emîn bir nasîhatçiyim. (Peygamberliğimde sâdık ve emînim. Allahü teâlânın vahyi ve Allahü teâlânın bana emâneti olan peygamberlik husûsunda emînim. Bu husûsta yalan söylemem. Bir ziyâde ve değişiklik yapmam. Bilakis, bana emrolunan şeyi, aynen emrolunan şekilde tebliğ ederim.) Sizi Allahü teâlânın azâbından korkutmak için, Rabbiniz tarafından içinizden biri vâsıtasıyla vahy (ve haber) gelmesine taaccüb mü ediyorsunuz? (Allahü teâlânın sizi, Nûh kavminin helâkinden sonra onların yerine getirdiğini, yaratılışta size onlardan kat kat ziyâde boy, cüsse ve kuvvet verdiğini ve) Allahü teâlânın daha nice nîmetleri (ihsan ettiği) ni düşünün, hatırlayın. (İhlâs ile Allahü teâlâya ibâdet ederek ve O'na şirk

koşmayı bırakarak O'nun bu nîmetlerine şükredin) ki felâh bulasınız, kurtulasınız.”

(Âd kavminin ileri gelenleri Hûd aleyhisselâma) dediler ki: Sen bize, babalarımızın ibâdet ettiği putlarımızı bırakıp, Allahü teâlâya ibâdet, kulluk etmemizi emretmeye mi geldin? Eğer risâletinde (Peygamber olduğunu bildirmek husûsunda) sâdık isen, haydi, (hâlâ O'nun azâbından korkmayacak mısınız? diye) bizi korkuttuğun azâbı getir (de görelim. Kavminin bu inkârcı ve alaycı sözlerine karşı, Hûd aleyhisselâm onlara) dedi ki: Muhakkak ki size Rabbiniz tarafından bir azâb ve gadab vâcib ve hak oldu. Allahü teâlâ tarafından haklarında bir âyet nâzil olması yâhut hiç bir hüccet ve burhan (delil) indirilmemiş iken, sizin ve babalarınızın ilâh diye isimlendirdiğiniz putlarınız ile benimle mücâdele mi ediyorsunuz? (öyleyse şimdi azâbın gelmesini) bekleyin! Ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.”

Hûd aleyhisselâm uzun müddet kavmini Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmeye dâvet etti ise de, pek az kimse îmân etti. Îmân edenler de, diğer müşriklerin, zulüm ve işkencelerinden çekinerek îmânlarını gizliyorlar, açıktan açığa söyleyemiyorlardı.

Kavmin ekserîsi ise, îmân etmedikleri gibi, inkâr ve inâdda pek ileri gidiyorlar, yola gelmiyorlardı. Şirk ve dalâlette kaldıkları gibi, üstelik Hûd aleyhisselâma karşı çıkıyorlar ve onu çok üzüyorlardı. Her defâsında; “... Eğer doğru söylüyorsan, haydi, bize vâd ettiğin, (hâlâ O'nun azâbından korkmayacak mısınız?) diye bizi korkuttuğun azâbı getir (de görelim) dediler. (Hûd aleyhisselâm da onlara) dedi ki: O azâbın geleceği vaktin ilmi Allah katındadır. (Onu sâdece Allahü teâlâ bilir) Ben size vahyolunduğum şeyi bildiriyorum. (Peygamberin vazifesi haber vermektir) Lâkin ben sizi görüyorum ki câhillik ediyorsunuz. (Peygamberlerin, tebliğ ve Allahü teâlânın azâbı ile korkutmak için gönderildiğini bilmiyorsunuz. Sizin bu sözleriniz azâbın gelmesini sür’atlendirir.)” (Ahkâf sûresi: 21-22)

Hûd aleyhisselâm yalvarırcasına kavmine nasîhate devam ediyor, onları, Allahü teâlâya îmâna ve yalnız O'na ibâdet etmeye, âcizlere zulmetmemeye, başkalarına karşı merhametli olmaya, Allahü teâlânın ihsân etmiş olduğu

nîmetlere nankörlük etmemeye dâvet ediyordu. Dağ başlarında, çöllerde, ıssız yerlerde, korumasız zavallı kimselere saldırmamalarını, haksız yere başkalarının mallarını almamalarını söylüyor, Allahü teâlâya karşı gelmenin çok büyük felâket olduğunu anlatıyordu.

Hûd aleyhisselâm, neseb olarak Âd kavminden olup, onların arasında yetiştiğinden onların hâllerini çok iyi biliyor, hangi husûslarda çok hassas olduklarını pek iyi anladığı için bütün bunları dikkate alarak konuşuyor, nasîhat ediyordu. Fakat Âd kavmi pek azmış, müşriklik ve putperestliğe iyice dalmış olduğundan nasîhatleri kabûl etmiyor ve inkârda ısrâr ediyordu. Daha düne kadar, aklı, zekâsı, cesâret ve doğruluğu ile çok yakından tanıdıkları, hattâ kendisine “Emîn” lakabını verdikleri Hûd aleyhisselâmı, bu gün yalancı ve akılsız olmakla, ithâm ediyorlardı. Allahü teâlânın emirlerini kabûl edip, îmân etmek, O'nun peygamberine tâbi olmak, bu haddi aşmış, canavarlaşmış kavme pek zor geliyordu.

Mü’minun sûresi 31-42. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: “Nûh (aleyhisselâm)a inanmadılar. Onları suda boğduk. Ondan sonra yarattığımız insanlara, içlerinden peygamber (Hazret-i, Hûd'u) gönderdik ve Allahü teâlâya ibâdet ediniz. İbâdet edilecek, O'ndan başkası yoktur. O'nun azâbından korkunuz! dedik. Dinlemeyenlerden, öldükten sonra tekrar dirilmeğe inanmayanlardan, dünyâ nîmetlerini bol bol vermiş olduğumuz birçoğu, bu peygamber, sizin gibi yiyip içiyor. Kendiniz gibi birçok şeye muhtâç olan birine inanırsanız, aldanmış, ziyân etmiş olursunuz. Peygamber, size ölüp, kemikleriniz çürüyüp, toz toprak olduktan sonra, tekrar dirilerek kabirden kalkacaksınız diyor. Hiç böyle şey olur mu? Ne varsa, ancak bu dünyâdadır. Cennet, Cehennem, hep buradadır. Bu dünyâ böyle gelmiş böyle gider. Öldükten sonra, bir daha dirilmek yoktur. O (peygamber olduğunu söyleyen) kimse (risâlet dâvâsında ve öldükten sonra tekrar diriltileceğimizi söylemek husûsunda) Allahü teâlâya iftirâ ediyor. Biz ona inanıcı, onu tasdik edici değiliz, dediler.

(Onların bu sözlerine karşı, peygamberleri olan Hûd (aleyhisselâm), Allahü teâlâya duâ edip); “Yâ Rabbî! Onların beni yalanlamalarına karşı, bana yardım et! (Beni yalanladıkları için, intikâmımı onlardan al!) dedi. Allahü teâlâ, az zamanda azâb geldiğini görüp, seni yalanladıklarına pişman olurlar

buyurdu. Nihâyet onları, müthiş bir sayha, (korkunç bir azâb gürültüsü) Allahü teâlâdan adâlet olarak yakalayıverdi. (Şirk ve isyânla nefslerine) zulmedenler, Allahü teâlânın rahmetinden uzak olsunlar."

Burada meâlleri yazılan, Mü'minun sûresinin 31-42. âyet-i kerîmeleri için, bâzı müfessirler, Âd; bâzıları ise hem Âd hem de Semûd kavimleri hakkında nâzil olduğunu bildirmişlerdir.

Fahrüddîn-i Râzî hazretlerinin bildirdiğine göre, Allahü teâlâ, bu âyet-i kerîmelerde onların şu üç kötü vasfını bildirdi. 1-Yaratanı inkâr, 2- Kıyâmet gününü inkâr, 3- Dünyâ sevgisine, dünyânın geçici lezzet ve zevklerine dalmak.

Hûd aleyhisselâm; "Ey kavmim! Allahü teâlâya ibâdet ediniz." (A'râf sûresi: 65) dedikçe, onlar; "Hayır, biz Allah'a ibâdet etmeyiz. Ancak şu putlarımıza ibâdet ederiz" diyerek putlarını gösterirlerdi. Ona karşı kaba ve inkârcı davranmaya devam ederlerdi. Hûd aleyhisselâm onlara, bu itikatlarının yanlışlığını, Allahü teâlâdan başka ibâdete lâyık bir ilâh bulunmadığını bildiriyor, müşriklikte inâd ve ısrâr etmemelerini söylüyordu. Buna rağmen Âd kavminin insanları, hazret-i Hûd'un vâz ve nasîhatlerine kulak vermiyor ve bildiklerinden şaşmıyorlardı. Devamlı olarak, yüksek binâlar yapmakta, garib, güçsüz, zavallı ve kimsesizlere zulmetmekte âdetâ birbirleriyle yarış ediyorlardı. Herkesin gelip geçtiği yolların kenarlarına kurdukları ihtişâmlı binâlardan, gelip geçenlerle eğlenirler, bilhassa Hûd aleyhisselâmın evine giden misâfirlerle istihzâ (alay) ederler ve insanların onun yanına gidip, konuşup görüşmelerine mâni olmak isterlerdi. Hûd aleyhisselâm, çok güç şartlar altında kalmış olmasına, pek çok mânilerle karşılaşmış bulunmasına rağmen, sabır ve tahammül gösteriyor, bıkmadan, usanmadan ve yorulmadan onları îmâna dâvete devam ediyordu. Onlar ise, ters, sert, kırıcı ve kaba cevaplarına ve kibirli sözlerine devam ediyorlardı.

Hazret-i Hûd'a ilk îmân eden, Cünâde bin Esam isminde bir zâttır. Bu zât, Hazret-i Hûd'un amcasının oğlu idi. Cünâde bir gün, akrabâlarından kırk kadar kişiyle otururken, onlara dedi ki: "Ey kavmim! Defâlarca size, doğru saâdet yolu teklif edildiği hâlde, sizi bundan men eden nedir? Niçin kabûl

etmiyorsunuz? Bâtılda bir tatlılık yoktur, niçin onu terk etmiyorsunuz. Bu Hûd aleyhisselâm sizin yakın akrabânızdır, amcanızın oğludur. Şüphesiz siz onu, önce ve sonra, doğru, sâdık olarak tanırsınız. O size Allahü teâlâ tarafından vâiz ve peygamber olarak geldi. Şimdi niçin onu yalanlayıp hakâret ediyorsunuz? Allahü teâlâdan korkunuz ve ona itâat ediniz. Siz böyle inkâr ve inâtta ısrâr ederseniz, Nûh kavminin başına gelen felâketin, sizin başınıza da gelmesinden korkuyorum."

Âdlılar, Cünâde'nin bu sözlerine fenâ hâlde kızdılar. Üzerine hücûm edip, hakârete başladılar. Cünâde, ellerinden kurtulup Hûd'un (aleyhisselâm) yanına dönerek, olanları anlatınca, Hazret-i Hûd onu teselli ederek; "Üzülme! Âhırette senin için hüzün yoktur. Ecrini (mükâfâtını) Allahü teâlâ verir" buyurdu.

Hûd (aleyhisselâm) bir gün yolda giderken, Mersed bin Sa'd (veya Mes'ûd) isminde bir zât ile karşılaştı. Bu zâtın ismi, Mürsed bin Sa'îd şeklinde de bildirilmiştir. Mersed dedi ki: "Yâ Hûd! Ben de sana bir iş için geliyordum. Eğer ben sana o işimi haber vermeden evvel, sen bana haber verirsen, sen Nebîsin (peygambersin). Hazret-i Hûd ona tebessüm edip şöyle buyurdu: "Dün gece yatarken hanımınla aranızda şöyle bir konuşma geçti. Sen hanımına; Yarın Hûd'a (aleyhisselâm) gideceğim. Bu konuşmalarımızı bana haber verirse o peygamberdir. Kendisine îmân edeceğim dedin. Mersed bunları duyunca, kelime-i şehâdeti söyleyip; "Ben şehâdet ederim ki, hak mâbud olarak, Allah'tan başka ilâh yoktur. O Allah ki, seni peygamber olarak gönderdi. Seni tasdik eden kimseye ne mutlu. Seni yalanlayan kimseye de yazıklar olsun" dedi. Sonra; "Ey Allah'ın Nebîsi! Acabâ benim çocuğum olacak mı?" diye suâl etti. Hazret-i Hûd buna cevâben; "Hanımın şimdi hâmiledir. Bu hâmilelikten iki erkek çocuğun olur. (Hanımın ikiz doğurur). Ayrıca hanımının, senden, daha çok çocuğu olacaktır. On batında ikiz doğum yapar. Hepsi de erkek olur. Ayrıca çocuklarının hepsi de benim ümmetimden olur."

Hazret-i Hûd'dan bunları dinleyen Mersed, sevincinden Hazret-i Hûd'a sarılıp, alnından öptü. Allahü teâlâya hamd ve senâ ederek oradan ayrılıp, hanımının yanına döndü. Olanları hanımına haber verdi. O da çok sevinip, hemen îmân etti. Mersed, îmânını gizlerdi. Kavminin ileri gelenlerinden

olduğu için, onların arasında oturur, Hazret-i Hûd hakkında ne konuştuklarını, ne yapacaklarını dinlerdi. Ona bir zarar vermeyi konuşurlarsa, onlara; "Ey akrabâlarım! Ona mühlet tanıyın. Hemen öldürmeye kalkmayın. Çünkü o, kardeşimizdir ve amcamızın oğludur" diyerek caydırırdı.

Hûd aleyhisselâm zamanında O'na îmân etmiş olan Nûheyl bin Halîl isminde bir zât vardı. Bu zât, o rezil kavmin ileri gelenleri ile beraber bulunur, onların îmân etmeleri için devamlı nasîhat ederdi. Uzun müddet böyle devam ettiği hâlde, kavminde hiçbir değişiklik olmadığını görüp, bu işten vazgeçti. Kendisi gibi îmân edenlerle birlikte bir köşede ibâdet ve tâat ile meşgûl olmaya başladı. Bir gece uykuda bir ses duydu. Rahmânî olan bu ses; "Ey Nûheyl! Başını kaldır. Semâya doğru bak! Kavminin üzerine gölge veren ve onların üstüne kadar gelen azâb bulutunu seyredip, ibret al" diyordu. Hakikaten, Âd kavminin üzerinde, zulmetten yaratılmış siyah bir bulutun büyük bir dağ gibi durmakta olduğunu gördü.

Korkuyla uyanan Nûheyl, doğruca Amr bin Bâ'ıd (veya Bâ'ıs) bin Esam ismindeki amcasının oğlunun yanına gitti. Korku ve dehşet içersinde, gördüğü hâli ona anlattı. Daha önce kendisinin çok uğraştığını, bu azgın kavme söz geçiremediğini bu sebepten gidip bu hâli Âd kavmine haber vermesini söyledi. "Git! Âd oğullarına benim gördüğüm bu hâli anlat! Hidayete kavuşmalarına çalış. Îmân etmeleri için gayret göster!" dedi. Amr gidip, kavmine bunları anlattı. Hûd aleyhisselâmın anlattıklarını kabûl etmeyen apaçık mûcizelerini gördükleri hâlde yine inkâr eden Âd kavmi, Amr bin Bâ'ıd'ın sözlerine aldırmadılar ve onu reddettiler. Hattâ öldürmeye kalktılar, fakat buna güçleri yetmedi. Amr, ellerinden kurtulup Nûheyl'in yanına geldi ve olanları haber verdi.

Nûheyl de Hûd aleyhisselâma bildirdi. Bu hâli kavmine bizzât kendisi anlatabilmek için ondan izin alıp, Vâdi-i gays isminde bir yere gelerek Âd kavmini yanına topladı. Nûheyl, Âd kavminin Benî Esam kolundan sözü dinlenir bir zât idi. Uykuda gördüğü hâli onlara uzun uzun anlattı. Yumuşaklıkla, tatlılıkla, onların îmân etmelerine gayret etti. Fakat, bu Âd kavmi idi ve hakkı, hakîkati kabûl etmemek husûsunda sanki ahdları vardı. Ne anlatılsa, ne gösterilse kâr etmiyor, inanmıyorlardı. Nûheyl'in; sözlerine,

anlattıklarına da kulak asmadılar. “Ey Esam oğlu! Zamânımızda peygamberlik işi size mi kaldı. Demek ki, peygamberlik size geldi. Siz bu işinize devam edin. Fakat devamlı olarak bizi azâbla korkutuyorsunuz. Ama hâlâ biz, o dediğiniz azâblardan, sıkıntılardan, güç hâllerden hiç bir şey görmedik. Eğer siz bizleri azâb ile korkuttuğunuz sözlerinizde sâdık iseniz, dediğiniz azâbları bize de gösterin” diyerek alay ettiler.

Hazret-i Hûd, bütün bunları gördükçe, devamlı sabrediyor; “Bekleyelim. Belki îmân edip, Allahü teâlânın emirlerine itâatkar olurlar da, azâb ve cezâları, Cennet nîmetlerine ve sevâba dönüşür” diyordu.

Zaman ilerleyip, günler aylar birbirini tâkip ederek seneler geçiyor, Hazret-i Hûd da kavmini îmâna dâvete devam ediyordu. İnsanların, îtirâz ve muhâlefetlerine, inanmamalarına, kendisini yalanlayıp iftirâ etmelerine rağmen, o, bu kudsî vazifesini hiç aksatmadan sürdürüyordu. Kavmini doğru yola kavuşturmak için tebliğ vazifesine devam ediyor; onları putlara tapmaktan, zulüm ve haksızlık yapmaktan vaz geçmeye, günahlardan tevbe etmeye yalnız Allahü teâlâya ibâdet ve O'na şükretmeye dâvet ediyordu.

Âd kavmi, her defâsında, onun söylediklerine îtirâz ve onu tekzip ediyorlardı. Zamân ilerledikçe, bu îtirâz ve yalanlamaları alay ve hakârete dönüştü. Hattâ, daha ileri giderek, onu taşa tutmaya, dövmeye başladılar. Bu hâl o dereceye geldi ki, Hazret-i Hûd'u döverler, kendinden geçip bayıldığı zaman, ayakları altında çiğnerlerdi ve artık öldü diye iyice kanaat getirmedikçe bırakmazlardı. Bundan sonra da, sanki mühim bir iş yapmış gibi, alçak tabîatları ve aşağılık zevkleri icâbı sevinç kahkahaları atarlardı.

Hazret-i Hûd, bunların akıllanmayıp yola gelmeyeceklerini anlayınca, Hazret-i Nûh'un, vefâtından evvel oğlu Sâm'a vasiyetlerde bulunduğu Vâdi-i Nûh denilen yere geldi. Orası, suyu tatlı olan bir yer idi. O sudan abdest alıp yirmi rekat namaz kıldı. Sonra ellerini kaldırıp; Allahü teâlâya şöyle duâ etti: “Yâ Rabbî, sen her şeyi biliyorsun. Ben onlara risâletimi (peygamberliğimi) tebliğ ettim. Kendilerini açlık ve kıtlık azâbıyla korkuttum, fakat îmân etmiyorlar.

Ey Rabbim! Onlara, ders almalarına, akıllarını başlarına toplamalarına vesîle olacak bir musîbet ver. Ümîd olunur ki îmân ederler. Şâyet yine îmân etmezlerse, onları öyle bir azâb ile helâk eyle ki, daha evvel ve daha sonra hiç bir kavim öyle bir azâb ile helâk edilmiş olmasın.” Allahü teâlâ onun bu duâsını kabûl etti. Azgın ve taşkın Âd kavminin sonu gelmişti.

Âd kavminin, nasîhat dinlememesi ve Hûd aleyhisselâmın bildirdiklerini kabûl etmemekte ısrârı üzerine; onlara Allahü teâlâ tarafından gönderilecek azâbın işâretleri görülmeye başladı. Üç sene müddetle Âd kavminin bulunduğu yere hiç yağmur yağmadı. Akan pınarlar kuruyup, ağaçlar, meyveler sararıp soldu ve meşhûr İrem bağları yok oldu. Yağmurların yağmaması sebebiyle meydana gelen kuraklık, ortalığı kasıp kavuruyor, hayvanlar susuzluktan telef oluyordu. İnsanlarda bir yudum suya ve bir lokma ekmeğe muhtâç hâle gelmişlerdi. Devamlı olarak bunaltıcı kuru bir rüzgâr esiyor, tozdan göz gözü görmüyor, Âd kavminin insanları ağızlarını güçlükle açıyor ve zor nefes alıyorlardı. Hepsi perişân bir vaziyette bulunuyordu. Hâl böyle iken Hûd aleyhisselâm hiç durmadan sabır ve merhametle onları dîne dâvet ediyor, sıkıntıların, bu zor şartların daha büyük bir azâbın habercisi olduğunu söylüyor, bütün belâ ve musîbetlerin kendini (peygamberleri olan Hûd aleyhisselâmı) dinlemeyip, karşı çıkmaları sebebiyle geldiğini bildiriyor, küfür ve inâttan vazgeçmelerine çalışıyordu. İşin şaşılacak tarafı, bu hâlde bile onlar Hûd aleyhisselâmın söylediklerini kabûl etmedikleri gibi, inâdla işkence etmeye, hattâ onu öldürmeye kalkışıyorlardı.

Rivâyet edildiğine göre, meydana gelen müthiş kuraklık sebebiyle, kavminin hepsi perişân oldu. Sonunda Hazret-i Hûd'a gelerek; “Sen doğru sözlü, duâsı makbûl, yardım sever, iyilik sâhibi, emîn bir zâtsın. Duâ et de, bundan sonra davarlarımız kırılmasın. Yağmurlar yağsın. Bolluk meydana gelsin” diye yalvardılar. Hazret-i Hûd onlara cevâben; “Ben duâ edip de yağmur yağarsa, siz benim bildirdiğim şekilde, îmân edip günahlarınıza tevbe eder misiniz?” buyurarak îmân etmeyi teklif etti. Bu durum karşısında hemen geri dönüp, bu teklifi kabûl etmediler.

Âd kavmi, hazret-i Hûd'a tuzak kuruyor:

Âd kavmi üç seneden beri devam eden kuraklık sebebiyle perişân olup, mecâlsiz kaldı. Hûd aleyhisselâm, bu hâlin bir fırsat olmasını diliyor, böylece artık yola gelebileceklerini tahmin ediyordu. Fakat, durum tam tersine cereyân etti. Hûd aleyhisselâmın dâveti devam ettikçe, Âdlılar yumuşayacakları yerde, aksine diş biliyorlar, inkâr, yalanlama, kaba ve sert cevap vermede pek aşırı gidiyorlardı. Hattâ, kuraklık ve kıtlık sebebiyle, bu hâle düşmelerine Hazret-i Hûd'un sebep olduğunu ileri sürerek, ona daha çok düşman oluyorlar, kinleri de gittikçe, artıyordu. Kendilerinin çok zâlim ve âsî olmaları sebebiyle, başlarına gelen bu belâyı hazret-i Hûd'a yükleyerek, nihâyet onu tuzağa düşürmeğe ve öldürmeğe karar verdiler. Kendi aralarında aldıkları bu kararı uygulayabilmek için, bir de tuzak hazırladılar. Bu çirkin plânlarına göre, Hazret-i Hûd'a güyâ, cevap veremeyeceği sorular soracaklar, güç yetmeyecek bâzı şeyler isteyecekler, cevap veremeyince de, etrâfta bulunanlara; “Gördünüz mü? İşte bakın bu yalancının biridir. Söyledikleri eskilerin yalanlarından ibâret uydurma ve düzme şeylerdir” diyeceklerdi. Böylece, diğer insanları da tahrik edip, Hûd aleyhisselâma saldıracaklar, öldüreceklerdi. Bu bozuk niyetlerini tatbik etmek üzere yola çıktılar. Hûd aleyhisselâmın yanına geldiler. O, kavmini yine Allahü teâlâya îmân etmeye, yalnız O'na ibâdet etmeye dâvet etti.

Kur’an-ı kerîmde Hûd sûresinin 53. âyetinde bildirildiği gibi, Âdlılar; “Ey Hûd! Sen bize, senin dâvânın doğru olduğuna delâlet edecek bir hüccet (delil) getirmedin ki dediler.” Aslında Hûd aleyhisselâm mûcizeler göstermişti. Fakat onlar kibir ve gururları sebebiyle kabûl etmemişlerdi. Şimdi de, asıl maksatları mûcize istemek ve mûcize gösterilirse îmân etmeye niyet etmek değil, Hazret-i Hûd'u zor durumda bırakmaktı. Onlara; “Ne mûcize istersiniz?” diye sordu. Onlar; “Rüzgârı istediğin tarafa çevir” dediler. Hûd aleyhisselâm duâ etti. Allahü teâlâ; “Ne tarafa istersen elinle işâret et!” buyurdu. O da eliyle işâret edince, rüzgâr istediği istikâmette esmeye başladı.

Âd kavmi, bir de mûcize olarak, büyük kayaların toprak olmasını istediler. Hûd aleyhisselâmın duâsı ile bu da oldu. Bu mûcizeleri gördükleri hâlde inanmayıp, hırçınlık ve kabalıklarına devam ettiler. Tekrar mûcize istediler. Koyunların yünleri ipek olsun dediler. Hûd aleyhisselâm duâ etti. Koyunların yünü ipek hâline geldi. Bu mûcizeler açıkça görülünce,

Âdlıların çirkin plânları suya düştü. Üstelik birbirlerine karşı mahcub ve rencide oldular. Bundan hâsıl olan şaşkınlıkla ve mağlubiyetlerini telâfî etmek için dediler ki: “Ey Hûd! Sen bize nasîhat ederek; “Ey kavmim! Rabbinize istiğfâr (O'na îmân) edin! Sonra O'na tevbe edin ki, gökten üzerinize bol bol bereket (ekinleri yetiştirecek yağmur) indirsin ve kuvvetinize kuvvet katarak sizi çoğaltsın. Günahlarınızda ısrâr ederek îmândan yüz çevirmeyin” (Hûd sûresi: 52) diyorsun. Sana bir şey demiyoruz. Sen bizim aramızda yetiştin. Seni çok iyi tanıyoruz. Doğru, emîn bir kimsesin. Sende herhangi bir hastalık bulunmakla da seni ithâm etmiyoruz. Fakat sen putlarımıza hakâret ediyorsun. Hattâ daha da ileri giderek, bizleri, putlara ibâdet etmekten alıkoymak istiyorsun. Kur’an-ı kerîmde müşriklerin bu sözleri meâlen şöyle bildirilmektedir: “Ey Hûd! Senin bu sözünle biz ilâhlarımıza (putlarımıza) ibâdeti terk edicilerden değiliz. Ve sana îmân edici, (davetini kabûl edici ve seni tasdik edici) de değiliz. Biz sana ancak şunu söyleyebiliriz ki, sen, bizim putlarımıza dil uzattığın, onlara ibâdeti terk etmemizi istediğin için putlarımızdan birisi seni fenâ hâlde çarpmış.” (Hûd sûresi: 54) Aklımızın almadığı hayâle gelmez bir dâvâda bulunduğuna, böyle şeyler söylediğine göre, sana putlarımızdan delilik ârız olmuş.”

Onların bu sözlerini dinleyen Hûd aleyhisselâm, böyle sözlerle halka kendisini deli gibi göstermeye kalkışmalarına üzülerek, âyet-i kerîmede bildirildiği gibi şöyle cevap verdi: “Ben kendime (şu kâinatı yaratan, her nîmetin sâhibi olan, sizin gibi zâlim ve gaddar kavimleri de yerle bir edip, geriye ibret için sâdece harâbelerini bırakan) Allahü teâlâyı şâhid tutarım, ve siz de (sözlerime, hareketlerime bakarak) şâhid olun ki, ben, Allahü teâlâyı bırakıp da O'na şerik (ortak) koştuğunuz putlardan berîyim (uzağım). Şâyet o putlarınızda başkalarına tesir edecek, sizin dediğiniz gibi başkalarını çarpacak, delilik yükleyecek, zarar verecek bir kuvvet varsa, putlarınız da dâhil olmak üzere, hepiniz toplanın. Beni helâk etmek için istediğiniz tuzağı kurun. (Beni yok etmek için elinizden geleni yapın. Hem bana) mühlet de vermeyin. Ben, benim ve sizin Rabbiniz olan Allahü teâlâya güvendim. O'na tevekkül ettim. (Bütün kuvvetinizi seferber etseniz, bana zarar veremezsiniz. Buna gücünüz yetmez.) Allahü teâlâ bütün mahlûkât üzerine tasarruf edici, onları dilediği şekilde kullanıcıdır. Benim Rabbim hak ve adâlet üzeredir.

Eğer îmândan yüz çevirirseniz (siz bilirsiniz. Benim vazifem olan peygamberlik vazifemi) ben size tebliğ ettim. (Eğer îmândan yüz çevirirseniz) Rabbim sizi helâk eder ve yerinize başka bir kavim getirir de hiç bir şeyle O'na zarar veremezsiniz. Rabbim her şeyi hakkıyla görüp gözetendir. (yani herkesin fiil, söz ve hâllerini tam olarak bilir. Hiç bir şey O'na gizli kalmaz. Gizli açık her şeyi bilici ve mükâfât veya cezâ olarak karşılığını vericidir.) (Hûd sûresi: 54-57)

Hûd aleyhisselâmın, son derece cesâret ve şecâat timsâli olarak, gâyet vakur bir şekilde cevap vermesi, orada bulunanlara çok tesir etti. Hiç birisi, değil ona saldırmak, her hangi bir söz ile cevap bile veremedi. Hepsi donup kaldılar. Ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Çünkü, ondan bu şekilde pervâsızca, korkmadan, çekinmeden böyle sözler söyleyebileceğini, kendilerine meydan okuyacağını hiç tahmin etmiyorlardı. Hûd aleyhisselâm ise, onların şaşkınlıklarını daha da artıracak şekilde; "Hani ne oldu? Olduğunuz yerde kalakaldınız. Siz kalabalık bir grupsunuz. Ben ise yalnız başımayım. Hep birden üzerime saldırsanıza. Benim gibi yalnız bir kimsenin, sizin gibi kalabalık topluluğa meydan okumasına şaşırmadınız mı?" diyerek sözlerine devam etti.

Hûd aleyhisselâmın, Âd kavmine bâzı mûcizeler göstermiş olmakla beraber, onlara böyle söyleyerek meydan okuması da bir mûcizedir. Çünkü, Âd kavminin insanları, bedenen güçlü, kuvvetli, bununla beraber çok kibirli ve pek zâlim kimselerdi. Bu hâdisede olduğu gibi, bir kimsenin onlara meydan okuması şöyle dursun, karşılarında durup herhangi bir şey söylemesine bile tahammül edemezlerdi. Devamlı cebr ile hareket eder, sırf eğlenmek, gülmek için adam öldürürler, kızdıkları birini, yapmış oldukları çok yüksek binâların tepesinden aşağıya atıverirlerdi. Bu kadar acımasız olan bu kimselere biri çıkıp da ters bir şey söyleyecek olsa, onu linç edip hemen oracıkta öldürürlerdi. İşte Hûd'un (aleyhisselâm) yukarıdaki sözlerine hiç cevap verememeleri, susup kalmaları onun bir mûcizesidir.

Hûd aleyhisselâm tebliğ vazifesine devam ederek bir gün kavmine; "Ey kavmim! Şu putlara ibâdet etmekten vaz geçip, Allahü teâlâya îmân edin ve O'ndan mağfiret dileyin. Bana tâbi olur, dediklerimi yaparsanız, Allahü teâlâ sizi affeder ve bol bol yağmur verir. Çok rahmet edip, kıtlığı giderir.

Mallarınıza ve kendinize bereket ihsân eder" diye nasîhat etti. Çünkü, Âdlıların memleketlerini kasıp kavuran müthiş bir kıtlık ve kadınlarında da kısırlık vardı. Zirâatçı bir kavim olduklarından bol yağmura ve kendilerini muhâfaza için çok nüfusa ihtiyaçları vardı.

O böyle nasîhat ederken, kavmin meliki olan Halcân ismindeki zâlim de orada idi. Hûd aleyhisselâm bu sözleri, Allahü teâlâdan gelen bir ihsân ve ince bir duygu ile coşarak söyleyince, ta uzaklarda bulunan kuşlar ve vahşî hayvanlar bile huzûruna gelip; "Buyur, biz emrinize hazırız ya Hûd (aleyhisselâm)! Sen vazifeni tebliğ et! Bunu yaparken, Allahü teâlânın mahlûklarından hiç korkma!" dediler. Bu hâli büyük-küçük herkes gördüğü hâlde yine inanmadılar. Bu sırada, kavmin ileri gelenlerinden olan bir şahıs îtirâz edip cevap verecek oldu ise de, o anda dili tutuldu, konuşamadı. Âd kavminin insanları bu apaçık mûcizeleri gördükleri hâlde yine inâd ediyor ve karşı çıkıyorlardı. Hûd aleyhisselâm ise büyük bir sabır ve metânetle, belki akıllanırlar ve uyanırlar diye hiç durmadan sabırla nasîhat ediyordu.

Kendi anlayışlarına göre, kim kuvvetli ise haklı odur diyen, maddî ve dünyevî zevk ve menfaat nerde ise orada bulunarak hak, hukûk, adâlet ve mânevîyattan tamâmen uzaklaşan Âd kavmi, Hûd aleyhisselâmın peygamberliğinde de, maddî bir menfaat aradı. Çünkü maksatları ve ölçüleri bu idi.

Azgın ve taşkın Âdlıların, aralarında yetişip peygamber olarak gönderilen Hûd aleyhisselâm, her türlü, inkâr, yalanlama, kaba ve sert cevaplara, sıkıntı ve azarlamalara rağmen, anlaşılması mümkün olmayan bir sabır, tatlı dil ve yumuşaklık gösteriyor; yılmak bilmeyen kuvvetli bir azîmle dâvâsına devam ediyordu. Bütün kavim karşı çıktığı hâlde, o, dâvâsından vaz geçmediği gibi, yaymak husûsunda da en küçük bir gerilemede bile bulunmuyordu. O hâlde, Âdlıların ölçülerine göre, bu mücâdelenin altında mutlakâ çok yüksek bir ücret, maddî bir menfaat bulunması icâbederdi. Bu gibi bozuk düşüncelerini kendi aralarında konuştukları gibi, nihâyet bir gün Hûd aleyhisselâma da söylediler. Nitekim, kendisinden evvel peygamber olan Nûh aleyhisselâma da, kavmi, böyle bir isnatta bulunmuşlardı. Hazret-i Hûd; kavminin, bu mesnetsiz iddia ve ithâmlarını kesinlikle reddedip, böyle bir maksadının bulunmadığını, ücretini (yaptığı vazifenin karşılığı olan

sevâbı) âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlâdan beklediğini bildirdi. Onun bu hâli, Kur'an-ı kerîmin Şuarâ sûresinin 123. ve daha sonraki âyet-i kerîmelerinde şöyle bildirilmektedir:

"Âd kavmi de (resûlleri olan Hûd aleyhisselâmı ve diğer) peygamberleri tekzip ettiler, yalanladılar. (Neseb bakımından kardeşleri olan) Hûd (aleyhisselâm) onlara şöyle dedi: Allahü teâlâdan korkmaz mısınız da O'ndan başka şeylere, putlara ibâdet edersiniz. Ben size Allahü teâlâ tarafından gönderilmiş emîn bir peygamberim. (Zâten aranızda da emîn olmakla tanınırım). O hâlde, Allahü teâlâdan korkun ve (tevhid ve tâat hakkındaki emrimde) bana itâat edin. (Sizi Allahü teâlâya îmân etmeye dâvet ve sizlere çok nasîhat ettiğim için) sizden herhangi bir ücret istemiyorum. Benim ecrim ve mükâfâtım ancak âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlâya mahsustur. Siz her yüksek mevkide bir köşk binâ eder, geçenlerle alay mı edersiniz? Ve içlerinde ebedî kalacakmış gibi muazzam kaleler ve havuzlar ediniyorsunuz. Bir kimseyi yakaladığınız zaman zorbaca, merhametsizce (döverek, söverek) yakalıyorsunuz. Artık Allahü teâlâdan korkun ve bana itâat edin.

Size bildiğiniz şeyler (nimetler) le yardım eden ve size davarlar, oğullar, Cennet misâli çok güzel bahçeler, pınarlar ihsân eden Allahü teâlâdan korkun, (O'na şirk koşmaktan, karşı gelmekten) sakının. Gerçekten ben, üzerinize büyük bir günün azâbının erişmesinden korkuyorum. (Zirâ her nîmetin sâhibi olup, kullarına ihsân etmeye kâdir olan Allahü teâlâ, nîmetlerine nankörlük eden, râzı olmadığı şekilde kullananlardan da intikâm almaya kâdirdir. Hûd aleyhisselâmın bu nasîhatlerine onlar hiç kulak asmıyorlardı. Karşılık olarak) dediler ki: Sen bize nasîhat etsen de etmesen de (azab ile korkutsan da korkutmasan da) birdir. Biz bu hâlimizden vazgeçecek (eski hâlimizi) değiştirecek değiliz. (Senin) bu (söylediğin şeyler) eskilerin yalanlarından, başka bir şey değildir. Biz, azâba uğratılacak da değiliz."

Hûd aleyhisselâm bir defâsında, kavmin toplu bulunduğu bir sırada yanlarına gitmiş ve onları îmâna dâvet etmişti. Kavmin reisi olan Halcân da, Hazret-i Hûd'a karşı; "Sen bize gâlib geleceğini mi zannediyorsun. Bir gün ve bir gece içinde bizim bin çocuğumuz oluyor" demişti. Onun bu sözü

gayret-i ilâhiyeye dokunup, Allahü teâlâ o günden sonra onlara evlât vermedi. Çocukları olmadı. Ne yaptılarsa bir çâresini bulamadılar. Ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Bu hâllerin, Hazret-i Hûd'un sözlerine îtirâz etmeleri sebebiyle başlarına geldiğini tahmin edip, durumu Halcân'a bildirdiler. O ise, ihtimâlden ziyâde apaçık bir hakîkat olan bu durumu hemen kapatmak istedi. Kuru kuruya bir inâd ile, ne pahasına olursa olsun inanmamak, kabûl etmemek istiyordu. Yanına gelenlere; “Hayır. Durum sizin bildiğiniz gibi değildir. Ben rüyâda bir şey gördüm. Eğer onu yaparsanız çocuklarınız olur” dedi ve gördüğünü de; “Putlarınızı çıkartıp, onları vesîle ederek çocuk isteyeceksiniz. Hem ihtiyaçlarınız giderilecek, hem de Hûd'a (aleyhisselâm) karşı böylece zafer kazanmış olacaksınız” şeklinde anlattı. Halcân'ın, samîmi olmayan bu uydurma sözlerini dinleyen Âdlılar, yine de onun söylediği şekilde davrandılar, buna rağmen çocukları olmadı.

Hazret-i Hûd da bir taraftan onlara; “Ey kavmim! Sizi yaratan, her nîmeti veren Allahü teâlâdan korkun. O'na itâat edin ki, isteğinizi kabûl etsin. Size çocuk versin. Mülkünüze mülk, kuvvetinize kuvvet katsın. Ben sizi, Allahü teâlâya îmân ve yalnız O'na ibâdet etmeye dâvet ediyorum. Eğer icâbet eder, dâvetimi kabûl ederseniz, nîmete kavuşursunuz. Şâyet icâbet etmezseniz, Allahü teâlâ size azâb eder” dedi.

Hazret-i Hûd böyle söyleyince, Âdlılar onun üzerine hücûm edip, dövmeye başladılar. Hattâ mübârek başından çıkan kanlar yüzüne aktı. O sırada îmân etmiş olanlardan biri gelip, Âdlılara; “Peygamberimize hakâret husûsunda çok ileri gidiyorsunuz. Onun haber verdiği acı azâbdan korkunuz” dedi. Âdlılar onun mü’min olduğunu bilmiyorlardı. “Sen bizim aleyhimizde bir şey söylemeye cesâret edersin ha!” diyerek ona ve tekrar Hazret-i Hûd'a dil uzattılar. Sataşıp, terslediler. Hazret-i Hûd o kimseye teşekkür etti. Onu övdü ve; “Sen kavmine nasîhatte bulundun. Allahü teâlâ dilediğini dalâlette bırakır” buyurdu.

Âd kavmi kuraklığa dayanamıyor:

Rivayet edildiğine göre, Âd kavmi, kendilerini perişân eden kuraklığa dört yıl müddetle tahammül ettiler. Nihâyet melikleri olan Halcân'ın yanına geldiler. İleri gelenleri vâsıtasıyla, Halcân'a; "Artık daha fazla dayanamıyoruz. Hûd'un (aleyhisselâm) söylediklerinin, haber verdiklerinin doğru olmasından korkuyoruz. Yâni ona îmân etmekten başka çâremiz kalmadığını hissediyoruz" dediler.

Halcân, o kadar zulüm ve haksızlıklarına, aşağılık ve alçaklıklarına, şirk ve isyânlarına, küfürdeki inâd ve ısrârlarına bir yenisini daha ekleyerek, kavminin bu sözlerine şiddetle karşı çıktı ve; "İçinde bulunduğunuz zorluklar sebebiyle Hûd'un dînine girmeye azmettiğinizi haber aldım. Kumları yemek ve idrarlarınızı içmek pahasına da olsa onun dînine girmeyeceksiniz" dedi. "O çok yalan söyleyen sihirbazın biridir" gibi hezeyânlarla da Hazret-i Hûd'a dil uzattı. Bu saçma sözlerini kendi bozuk mantığı ile güyâ şöyle isbât etmeye çalışıyordu: "Bu belâ bize, ona itâat etmediğimiz için isâbet etmiş ise, o hâlde niye davarlarımız, ehlî ve vahşî hayvanlar açlıktan helâk oldular? Onların böyle bir günahları yok ki. Bize isâbet eden, aynen onlara da isâbet etti. Şüphesiz, bu belâ size ve sizin dışınızda olanların hepsine isâbet etmiştir. Siz bu hâle bir miktar daha sabredin. Bu böyle devam edecek değil ve siz de hep bu hâlde kalacak değilsiniz." Halcân'ın bu sözlerinden sonra Âdlılar, Hazret-i Hûd'a tâbi olmaktan yine vazgeçtiler. Halcân'ın sözlerine aldanarak olanca güçleri ile açlığa tahammül etmeye, bu sıkıntılara göğüs germeye çalıştılar.

Bu esnâda Hazret-i Hûd, yüksek bir tepeye çıkarak şöyle nidâ etti: "Ey Âdlılar! Beni inkâr etmeye devam ediyorsunuz. Ama biliniz ki, şu içinde bulunduğunuz hâl benim, sizi, kendisiyle korkuttuğum azâbın başlangıcıdır. Benim sözlerime iltifât etmez, inanmazsanız o azâba kavuşursunuz. Şâyet Allahü teâlâya îmân ederseniz, gökten size yağmur yağdırması, yerden ot bitirmesi için O'na duâ ederim."

Musîbetten kurtulmak için, Hûd aleyhisselâma uymanın şart olduğunu bir türlü anlayamayan Âdlılar bunu dinledikten sonra, birbirlerine; "Bu dört sene içinde yapabildiğimiz kadar güçlüklere göğüs gerdik. Bunu hepiniz biliyorsunuz. Korkarız ki, bu hâl bizim aleyhimize devam edecek, İstiska (yağmur duâsı) için Mekke'ye heyet gönderelim. Çünkü nerede ise helâk

olacağız” diyerek bir heyetin yağmur duâsı için Mekke'ye gitmesine karar verdiler.

Âd kavminin Kâbe'den imdâd istemesi:

O zamanda, mü’min, müşrik hangi din ve milletten olursa olsun; herhangi bir kimsenin bir sıkıntısı olsa, başı daralsa, haksızlığa uğrasa veya bir şey isteyecek olsa, Kâbe-i muazzamanın yanına gelerek duâ ederdi. Burası, yapılan duâların mutlaka kabûl olması sebebiyle, Âdem aleyhisselâmdan beri Beytullah olarak tanınmış ve hürmet yönü dâimâ gözetilmiştir. Bu yüzden Mekke hiç boş kalmazdı. Değişik beldelerden gelen çeşitli insanlar toplanırlar ve duâda bulunurlardı. Beytullah'ın yerinde, o zaman kırmızı bir tepeciğin olduğu söylenmektedir.

Mekke ahâlisi, Nûh aleyhisselâmın oğlu Sam'ın torunu olan Amelîk bin Lâvüd (veya Lâvez) bin Sâm'ın neslinden gelenlerdendi. Mekke'nin halkına da, dedeleri olan Amelîk'a nispetle Amâlika denilmiştir. Amâlika kabîlesinin reisi, Muaviye bin Bekr isminde birisi olup, annesi Keldehe, Âd kavminden Hayr (veya Hayberî) isimli birinin kızı idi. Mekke hâkimi Muaviye'nin sarayı ise şehrin dışında bulunuyordu.

Dört seneden beri devam eden kıtlık ve yağmursuzluktan çok muzdarip olan Âd kavminin insanları, bütün bu sıkıntıların, Hûd aleyhisselâma karşı çıkmaları yüzünden olduğunu bir türlü anlayamamışlardı. Nihâyet onlar da zamanın âdetlerine göre, kavmin ileri gelenlerinden yetmiş kişiyi seçerek, Kayl bin Amr isimli birinin başkanlığında, süslü develerle bir heyet hâlinde, duâ edip, kavimlerindeki kıtlığın sona ermesi için Mekke'ye gönderdiler. Heyette, Mersed bin Sa'd bin Ufeyr isminde bir zât vardı. Hûd aleyhisselâma îmân etmiş fakat kavminin müşriklerinden çekindiğinden müslümanlığını gizlemişti. Bununla beraber, kavmin ileri gelenlerinden olması sebebi ile heyete dâhil edilmişti. Heyette, Mu’âviye bin Bekr'in dayısı Cülhüme bin Hayr’dan başka; Muaviye'nin kızkardeşi Hüzeyle ile evli olan eniştesi Lükaym bin Hezzâl da bulunuyordu.

Lükaym'ın; Ubeyd, Amr, Âmir ve Umeyr ismindeki çocukları, Mekke'de dayıları Mu'âviye'nin yanında duruyor ve nezâretinde bulunuyorlardı. Âd kavminin tamâmen helâk olmasından sonra, bu dört çocuktan gelen nesle Lükaym oğulları denilmiş ve bunlar Âd kavminin bâkiyesi (kalanları) kabûl edilmiştir.

Mu'âviye bin Bekr'in, Mekke reisi olması, bir de Âdlıların onun dayıları mesâbesinde bulunmasından dolayı, Âd kavminden gelen heyet, doğruca Mu'âviye'nin sarayına indi ve orada misâfir oldu. Akrabâlık yüzünden Mu'âviye de onlara çok ikrâmlarda bulunup, o zaman Mekke'de bulunan ve kendilerine Kaynetân denilen meşhûr iki şarkıcı kadını da şarkı söylemeleri için kirâladı.

Âdlılar, Mekke'ye bir ayda gelmişlerdi. Bir ay da Mu'âviye'nin sarayında kaldılar. Devamlı içki içip, eğleniyorlardı. Mersed ismindeki mü'min zât ise onlara karışmaz, bir köşede gizlice ibâdet ederdi. Ötekiler buradaki zevk ve eğlenceyi görünce, asıl geliş maksatlarını, geride bıraktıkları yakınlarının kuraklık sebebiyle neler çektiklerini âdetâ unutmuşlardı. Mu'âviye, onların zevk ve eğlenceye dalıp, geliş maksatlarını unutmalarına, vurdum duymazlıklarına ve çok kalmalarına içerlemeye başladı. Kavimlerinin, kendilerine isâbet etmiş olan kıtlık belâsının kaldırılması için, duâ etmek üzere gönderdiği bu insanlar ise ne yapıyorlardı? Mu'âviye bunları düşündükçe çok üzülüyordu. "Benim dayılarım, yakınlarım, akrabâm (Âd kavmi) orada helâk olurken, bunlar yanımda duruyorlar ve gitmiyorlar. Misâfirim oldukları için bir şey diyemediğim gibi, onlara nasıl muâmele edeceğimi de bilemiyorum. Kavimlerinin onları buraya gönderme maksatları olan, duâ etmeyi hatırlatsam ve evimden çıkmalarını emretsem, çok kalmaları sebebiyle benim darıldığımı, sıkıldığımı zannederler. Geride bıraktıkları (Âd kavmi) ise açlık ve susuzluktan helâk oluyorlar. Acabâ ne yapsam ki..." şeklinde bir düşüncenin içinde idi.

Mu'âviye kendi kendine böyle düşünürken hatırına şarkıcı kadınlar geldi. Onlara durumdan yakınarak, düşündüklerini bildirdi. Şarkıcılar, Mu'âviye'ye; "Sen bize bu dediklerini anlatan bir şiir söyle. Biz de o şiiri şarkı şeklinde misâfirlere okuyalım. O zaman anlayıp harekete geçerler" şeklinde cevap verdiler.

Bunun üzerine Mu’âviye şu meâlde bir şiir söyledi: “Şüphesiz Âd kavmi, açlık ve susuzluk şiddetiyle bir şey söyleyemeyecek, iki kelimeyi bir araya getiremeyecek şekilde hâlsiz ve perişân olmuştur. Kadınları da, açlık ve susuzluğun had safhada olması sebebiyle pek zor durumdadır. Âd kavmi o kadar hâlsiz ve hareketsiz kalmışlardır ki, vahşî hayvanlar, onların yanlarına kadar sokulabilmekte, bir ok ve mızrak darbesi gelir diye çekinmemektedirler. Sizler ise burada, gece-gündüz zevk-ü safâdasınız. Kavminiz sizi, duâ etmek üzere, kendileri nâmına buraya elçiler olarak gönderdi. Siz ise buna riâyet etmediniz. Sizin bu elçiliğiniz kavminizin şânına yakışır bir elçilik değildir.”

Muganniyeler (şarkıcı kadınlar) bu şiiri okudukları zaman, Âd kavminin gönderdiği heyet, vazifelerini hatırladılar. Birbirlerine; “Ey topluluk! Kavminiz sizi, kendilerine gelmiş olan belânın def’i için duâ etmeye göndermişti. Siz ise onların verdiği vazifede çok geciktiniz. Haydi Harem-i şerîfe girip, kavminiz için duâ edin” diyerek geciktikleri için hem hayıflandılar hem de bu husûsta kabahati birbirlerine yüklediler.

Sonunda duâ etmek üzere Harem'e gidelim diye kalktıkları sırada, Mersed ismindeki zât onlara; “Siz, (Âd kavmine) peygamber olarak gönderilen Hûd aleyhisselâma îmân ve itâat edip tevbe etmedikçe, Allahü teâlâ duânızı kabûl etmez” dedi. Böylece müslüman olduğunu, Hûd aleyhisselâma îmân ettiğini açıkladı. Onun bu sözlerinden îmân etmiş olduğunu anlayan Âdlılar, fenâ hâlde kızıp, çok hakâret ederek ağızlarına geleni söylediler. O da bu hakâretlerden çok incinip, ağladı. Âdlılar, Mu’âviye’ye ve Mu’âviye'nin babası Bekr'e de; “Bunu bizden uzaklaştırınız. Harem'e bizimle birlikte gelmesin. Çünkü o, bizim dînimizi terk ederek Hûd'un (aleyhisselâm) dînine girdi” dediler.

Bunun üzerine aslında tâ baştan beri onlardan ayrı olan ve eğlencelerine hiç katılmayıp, tek başına bir köşede ibâdetle meşgûl olan Mersed bin Sa'd onlardan ayrıldı. Âdlılar, Beytullah'da duâ etmek için Mu’âviye’nin evinden çıktıktan sonra, Mersed de yola düştü. Rivâyet olunduğuna göre, îmân etmiş olan Mersed, devesi üzerinde Harem-i şerîfe doğru gelirken, yolda bir kısım melâike onu karşıladılar. “Hoş geldin! Merhâbâ ey Mersed!” diye iltifâtta bulunup, nereye gittiğini sordular. O da Harem-i şerîfe gitmek üzere

olduğunu söyleyince; melekler, devesinden indirip, getirdikleri bir deveye bindirerek Harem-i şerîfe geldiler.

Mersed, Harem-i şerîfe geldiğinde melekler, Harem'in sağından ve solundan gelerek her tarafı tuttular. Her birinin elinde, bembeyaz, nûrdan âlemler (bayraklar) vardı.Her biri: “Ey Rabbimiz! Kavmine karşı, Hûd'a (aleyhisselâm) yardım et!” diye duâ ediyorlardı.

Mersed'in, Harem-i şerîfte duâ ettiği sırada, Âd heyeti de duâ ediyordu. Fakat Mersed, onlara hiç karışmadı ve; “Yâ Rabbî! Bana yalnız benim dileğimi, isteğimi ihsân et! Âd kavminden gelen, heyetin yaptığı duânın içine beni sokma! Onlarla beraber gelmiş isem de, onlardan farklıyım. Yâ Rabbî! Sana ve peygamberine inandım, îmân ettim. Ben onların isteklerinin, duâlarının dışındayım” diye duâ etti. Bunun üzerine gizliden bir ses; dileğinin ne olduğunu sorunca, o, doğruluk ve iyilik istediğini söyledi ve buna kavuştu.

Bundan sonra Âd kavminden gelen heyet; “Bizim dileğimiz Kayl'ın dileğidir. O ne isterse biz de onu istiyoruz” diye duâ etti.

Kayl da kalkarak; “Yâ Rabbî! İçimizde peygamber olduğunu söyleyen Hûd aleyhisselâm, eğer dâvâsında sâdık ise yağmur yağdır ve bize su ver! Şüphesiz biz helâk olduk” diye duâ etti.

Kayl bilerek veya bilmeyerek Hazret-i Hûd'u vesîle ettiği için, Allahü teâlânın izni ile o sırada gökyüzünde, beyaz, kızıl ve siyah olmak üzere üç ayrı bulut göründü. Gaybden; “Ey Kayl! Kendin ve kavmin için bu bulutlardan birini seç!” diye bir ses geldi. Kayl ve yanındakiler; “Beyaz bulut boş ve faydasızdır, kızıl renkli bulutun, sâdece rüzgâr ile dolu olduğu çok vâkidir. Siyah bulut ise yağmur ile dolu ve pek faydalıdır” diyerek hepsi birden siyah bulutu tercih edince, başkanları olan Kayl; “Siyah bulutu seçtim. Çünkü siyah bulut, suyu en çok olandır” dedi. Bunun üzerine tekrar nidâ geldi. O ses; “Sen o bulutu seçmekle; evleri, ocakları yıkıp yok edecek çok şiddetli bir azâbı seçtin. O azâb, Âd kavminden hiç kimseyi bırakmaz. Herkesi yok eder” diyordu. Fakat onlar bunu tercih ettiklerinden, o bulut Âd kavminin bulunduğu memlekete doğru gitti. Geride kalanlar, gelen nidâya

hiç aldırış etmiyor, bunun yağmur yüklü bir bulut olduğunu zannediyorlardı.

Bu arada, Âd heyetinde bulunan Lokman bin Âd ismindeki bir kimse de, duâ esnâsında heyette bulunanlardan geri kalmıştı. Daha sonra kendi başına, yalnız olarak; “Yâ Rabbî! Ben sana sırf kendi hâcetimi istemek üzere geldim. Benim isteğimi ver” dedi ve uzun ömürlü olmağı diledi. Buna; “Bir zaman seçip, ne kadar ömür istediğini söyle; zîrâ, devamlılık ölümsüzlük mümkün değildir ve ölüm mutlakâ gelecektir” denildi. O da, yedi kerkenez (veya Akbaba) ömrü istedi. Ona da dileği kadar ömür verildi.

Lokman bin Âd, bu duâdan sonra yumurtadan yeni çıkmış bir kerkenez yavrusu alıp besledi. Bu ölünce başka bir kerkenez yavrusu aldı. Böylece yedi kerkenez besledi. Kaynakların ekserisinde bildirildiğine göre, her kerkenez seksen sene yaşıyordu. Yedinci kerkenezin İsmi Lübed (veya Lübend) idi. Lübed onların lisânında; dehr yâni uzun zaman demek olup, bu son kerkenezin daha uzun ömürlü olması ümidiyle bu ismi vermişti. Yedinci kerkenezin ömrü seksen seneyi doldurmak üzere iken yeğeni (kardeşinin oğlu), Lokman bin Âd'a dedi ki: “Ey amca! Bu kerkenezden sonra artık ömrün kalmadı.” Lokman bin Âd da ona; “Ey kardeşimin oğlu! Bu lübeddir (yani çok uzun ömürlü olacak)” dedi.

Lokman bin Âd'ın, Lübed'den başka çok kerkenezleri vardı. Hattâ bu mânâya nispetle kendisine Sâhib-ün-nüsûr denilirdi. Onlarla meşgûl olur, eğlenir, zevkle uçuşlarını seyrederdi. Artık Lübed'in ömrü seksen seneye ulaşmıştı. Bir gün Lokman bin Âd, aşağıdan, dağın tepesinde bulunan kerkenezlere seslendi. Hepsi uçup geldi. Fakat o da ne? Lübed gelmemişti. Seksen senedir bu hâl ilk defâ oluyordu. Bunun sebebini merâk ederek gidip tepedeki yuvalarına bakmaya karar verdi. Kerkenezlerle birlikte tepeye doğru çıkmaya başladı, fakat kendisini çok zayıf ve halsiz hissetti. Daha önce hiç zayıf ve tâkâtsiz kaldığı görülmemişti. Tepeye vardığında, Lübed'in diğer kerkenezlerin önünde yattığını görünce; “Kalk, kanatlan, ey Lübed!” diye seslendi. Lübed, kalkmak için son defâ gayrete geldi. Lâkin kalkamadı ve düşüp can verdi. Lokman bin Âd da o anda öldü.

Rivâyet edilir ki, Harem-i şerîfte, Âd kavminden olan üç kişi, (Mersed, Lokman ve Kayl) duâ ederlerken, Mersed ve Lokman husûsî olarak kendileri, Kayl da kavmi için duâ etmişti. O sırada Kayl'a gizli bir nidâ gelip, "Yakınında bulunan arkadaşlarının (Mersed ve Lokman) sırf kendilerine duâ ettikleri gibi sen de sâdece kendin için dilekte bulun" denildi. O da; "Kavmime ne gelirse, bana da aynısının gelmesini isterim" deyince, o gizli ses; "Kavmin için helâk olmak vardır" dedi. Buna rağmen, o, kararını değiştirmeyip; "Kavmime gelen bana da gelsin. Helâk ise hiç aldırış etmeden helâk olurum. Kavmim helâk olduktan sonra, benim geride kalmamın ne mânâsı var, bunu istemem" dedi. Bunu, aslında kavmine olan bağlılığından değil, böyle bir belâ ve musîbet geleceğine inanmadığı için söylüyordu. Netîcede kavmine gelen musîbet onu da bularak helâk oldu.

Âd kavminin helâki:

Mersed ve Lokman bin Âd hariç, Kayl bin Ayr ve beraberindeki heyet, kendileri ve kavimleri için; "O bir azâb bulutudur" diye ikaz olunduğu hâlde seçtikleri siyah bulut, Allahü teâlânın izni ve kudretiyle, onlar daha Mekke'den ayrılmadan, Âd kavminin bulunduğu vadiye doğru gitti. Kayl ve yanındakiler de, kendi kanaatlerine göre, kavmimiz artık rahata ve bol suya kavuştular düşüncesiyle, sevinç içerisinde Mu'âviye'nin sarayına döndüler.

Diğer taraftan azâb yüklü siyah bulut, Âd kavminin bulunduğu yere, Magîs dedikleri bir vâdi tarafından gelerek yaklaştı. Ufuktaki bulutu, ilk önce Âd kavminden ismi, Mehded ve Fehded şeklinde de bildirilen Mehder adlı bir kadın gördü. Mehder, buluttaki azâbı görür görmez bir çığlık attı ve bayılıp düştü. Bir zaman sonra kendine geldiğinde; "Sana ne oldu! Ne gördün de birdenbire bayılıp düştün?" deyince, kadın; "Şu bulutu, görüyorsunuz ya, onu parıldayarak etrâfa kıvılcım saçan korkunç bir ateş şeklinde gördüm ve onun içinde, heybetli ve güçlü kuvvetli bir takım kimselerin o ateş bulutunu alarak bizim bulunduğumuz yere doğru ilerlediklerini görünce, bu dehşetli hâlden bayılıp düştüm" diye cevap verdi. Buna rağmen, Âd kavminin insanları bu hâle hiç ehemmiyet vermiyorlar, gelenin yağmur yüklü bir bulut olduğunu zannettiklerinden, çok sevinip, birbirlerine müjde veriyorlardı. Nitekim âyet-i kerîmede meâlen buyruldu ki: "Onlar kendi

vâdilerine karşı gelen azâbı, bir bulut parçası olarak görünce, memnun olup sevinerek; İşte şu görülen şey bize çok yağmur yağdıracak bir buluttur dediler. (Hûd aleyhisselâmda onların bu sözlerine karşı): Hayır. O, yağmur yağdırıcı bir bulut değil, bilakis o, sizin acele gelmesini istediğiniz azâbdır. O bulut zannettiğiniz şey, kendisinde azâb-ı elîm bulunan bir rüzgârdır. O rüzgâr, Rabbimin emriyle uğradığı her şeyi helâk eder (dedi). (Ahkâf sûresi: 24)

Hûd aleyhisselâm, devamlı olarak onları Allahü teâlânın şiddetli azâbları ile korkuttukça, Ahkâf sûresinin 22. âyetinde bildirildiği gibi; “Haydi, bizi korkutmakta olduğun azâbı getir (de görelim)” diyerek taşkınlıkta daha ileri giderlerdi. İşte Âdlıların yağmur yüklü bulut zannettikleri o şiddetli azâbın, Magîs vâdisi tarafından geldiği görülünce, müşriklerin sevinmelerine karşı, Hûd aleyhisselâm, onların yukarıdaki; “Azâbı getir de görelim” şeklindeki sözlerine cevap olmak üzere; “O sizin acele gelmesini istediğiniz azâbdır” buyurdu. (Ahkâf sûresi: 24) Artık bu apaçık sözleri duyduktan sonra, îmân etmeye koşmaları, böylece iki cihânda saâdete kavuşmaları gerekirken, inâd ve inkârlarında ısrâr edip taşkınlıkta bulundular ve bozuk yoldan ayrılmadılar.

Âd kavmi helâk oluyor:

Âyet-i kerîmelerde sarâhaten (açıkça) bildirildiği gibi, kendilerine peygamber olarak gönderilen Hûd aleyhisselâma inanmayıp, müşriklikte ısrâr eden, azgınlık ve taşkınlıkta, kibir ve gururda haddi aşan, hattâ Allahü teâlânın emir ve yasaklarını tebliğ eden zâta hücûm ederek, inciten azgın Âd kavmi, şiddetli rüzgâr ile helâk edilmiştir. Nitekim, İmâm-ı Ahmed bin Hanbel'in (radıyallahü anh) naklettiği, İmâm-ı Buharî ve İmâm-ı Müslim'in (rahmetullahi aleyhima), Abdullah ibni Abbâs'dan (radıyallahü anhümâ) rivâyet ettikleri bir hadîs-i şerîfte; “Ben saba rüzgârı ile yardım olundum, Âd (kavmi) ise debûr ile helâk edildi” buyrulmuştur. Allahü teâlâ, kullarının ibret alması ve âhıret yolculuğunda hazırlıklı olmaları için, geçmiş ümmetlere âit bâzı kıssaları bildirmiş, Kur’an-ı kerîmin çeşitli âyetlerinde Âd kavminin hâlini ve başlarına gelen azâbı da haber vermiştir.

Âd kavminin helâk edilmesinde, sebep olan şiddetli rüzgâr için, âyet-i kerîmelerde; azâb-ı elîm, rîh-i akîm, sarsar ve âtiye gibi kelimeler geçmektedir. Azâb-ı elim, elem verici, şiddetli azâb demektir.

Rîh, yâni yel, rüzgâr normalde çok faydalıdır. Çirkin kokuları giderip, hoş kokular getirir. İnsana ferahlık, rahatlık verir. Ağaçlara su yürütür. Rîh-ı akîm ise, bu faydaları bulunmayan rüzgârdır.

Yine âyet-i kerîmede geçen sarsar kelimesi; soğuğu çok şiddetli ve pek gürültülü rüzgâr mânâsına gelir. Bir de pek soğuk mânâsında olup, soğukluğu, dokunduğu yeri yakacak derecede olan demektir. Âtiye ise aman vermeyen ve çok şiddetli esen rüzgâra denir. Şiddeti nihâyet derecesinde olup, ölçüsü, tartısı yok demektir. Hiç kimse bu rüzgârdan kendini koruyamaz. Nitekim Âd kavmini helâk eden rüzgâr, uzun boylu ve iri cüsseli insanları kaldırıp kaldırıp çarpıyor, kendilerini korumak için tutundukları büyük kayalar ve içlerine sığındıkları muazzam binâların hiç biri işe yaramıyordu. Çünkü azâb fırtınası, bu kavmin insanlarını tutundukları kayalarla ve içine girdikleri evlerle birlikte hemen havaya, çok yükseğe kaldırdığı gibi bırakıveriyordu. Böylece şiddetli olan bu rüzgâra âtiye de denilmiştir.

Gördükleri bulut, bir taraftan yaklaşırken, Âd kavminin insanları sevinç ve neşe içersinde onu karşılamak üzere toplanmışlardı. Bunun yağmur yüklü bir bulut olmadığı, şiddetli bir azâb taşıdığı husûsunda, Hûd aleyhisselâmın ve bulutu görür görmez bayılıp düşen kadının sözlerine hiç aldırış etmeyen Âd kavminin insanları, onun yağmur yüklü olduğunu zannediyorlardı. Nihâyet o buluttan şiddetli bir gürültü ve fırtına çıktı.

Allahü teâlâ rüzgâr ile vazifeli meleğe, rüzgârın bulunduğu hazînenin bâzı kapaklarını açarak, rüzgârın normalden çok esmesini emretti.

Cebrâil (aleyhisselâm), rüzgâra; “Ey rüzgâr! Âd kavmine azâb olarak, Hûd aleyhisselâm ve ona tâbi olanlara da rahmet olarak es!” diye emir verdi.

Hûd (aleyhisselâm) yanında mü’minler bulunduğu hâlde, yüksek bir dağdan kavmine seslenerek; “Ey Âd kavmi! Sizi gölgeleyen ve bulut şeklinde gelen azâbı, o bulutta olan sarsar ve rîh-ı akîmi görmüyorsanız yazıklar olsun.

Başınıza belâ gelmeden ve azâbdan kurtuluş için kaçacak yer kalmayacağı zamandan önce Allahü teâlâya îmân ediniz” demesine karşılık, bu insanlar, Hûd'un (aleyhisselâm) sözlerine hiç önem vermeyip; “Sabredelim. Bu, yağmur öncesinde görülen bir rüzgârdır ve arkasından çok yağmur yağacağına işârettir” dediler.

Azâb bulutu vadiyi geçip, üzerlerine doğru ilerleyince, kendilerine pek güvenen mağrur Âdlılar, birbirlerine; “Gelin! Hep beraber oraya gidelim. Üzerimize gelen kasırgayı, vâdiyi kaplayan uğultuyu bertaraf edelim. Mehder'in dedikleri ve gördükleri doğru ise, o rüzgâr bulutunda bulunan ve ellerinde ateşlerle gelen kimseleri geri çevirelim” dediler. İçlerinde reisleri Halcân'ın da bulunduğu bu adamlar, hep beraber gelmekte olan buluta doğru gidip yakınına vardıklarında, buluttan korkunç sesler, çöl fırtınasına benzer, kuvvetli rüzgârlar, çok kuvvetli esen kasırgalar zuhûr etti. Âd kavminden oraya gelen insanların hepsini yere seren bu kuvvetli rüzgârın müthiş bir uğultusu ve dayanılmaz bir soğuğu vardı. Fırtına, hiç mağlubiyete alışmamış, birinin karşısında yenilmek nedir bilmeyen Âdlıların hepsini yere serdi. Kızarak geri geri kaçmaya başladılar. Başları olan Halcân bir taraftan dağa doğru kaçıyor, bir taraftan da; “Bu rüzgâr beni dize getirmeseydi, ben onu dize getirirdim” diye söyleniyordu. Evlerine çekildiler ve ortalık biraz sâkinleşince, bol yağmura kavuşmak ümidiyle tekrar çıktılar. Hûd aleyhisselâm bunları görüp, olanlardan sonra herhâlde uslandılar, îmân etmeye, tâbi olmaya geliyorlar diye düşündü. Halbuki onlar inâdlarında ısrâr edip, Hûd aleyhisselâmı yalanlamaya devam ettiler. Hûd aleyhisselâm bunların, îmânsızlıkta bu kadar ısrâr etmelerine çok üzülüyor, bile bile inâd ile kendilerini ebedî azâblara, felâketlere atmalarına çok acıyordu.

Tayin olunan vakit gelince, vazifeli melekler, bulut ile beraber bu kavmin etrâfını kuşattılar. Küfür ve inâdlarında direnen bu insanlar, âilelerini muhkem kalelere ve yer altındaki sığınaklara bırakarak azâb bulutu ile, vazifeli meleklere karşı (güyâ) harbetmek için ok ve silâhlarını aldılar.

Bu hâlde, bulut ve melekler, Allahü teâlânın emrini beklerken, Hûd (aleyhisselâm) ve ona tâbi olan mü’minler de bu şaşkın kavmin îmâna gelmesini istiyorlardı. Onlar ise, bu bekleyişi, bulutun ve buluttaki

meleklerin saldırmaya cesâret edemedikleri şeklinde yorumluyorlar, hattâ, Hazret-i Hûd'a (aleyhisselâm); "Ey Hûd! Kuvvet bakımından bizden daha şiddetli kimsenin olamayacağını şimdi göreceksin" diyerek, kendilerinin üstün geleceğini emîn bir şekilde söylemekten çekinmiyorlardı.

Nitekim, Fussilet sûresi 15. âyet-i kerîmesinde, onların kuvvetlerinin çokluğuna aldanmalarının câiz olmadığını beyân için, onlar hakkında meâlen buyruldu ki: "Onlar bilmediler mi ki, onları yoktan yaratan, kendilerine kuvvetli olmak husûsiyetini veren, üzerlerine azâb gönderip hepsini helâk etmeğe kâdir olan Allahü teâlâ, kuvvet ve kudrette onların hepsinden daha üstün, daha şiddetlidir. Onlar, Allahü teâlânın kâdir bir zât olduğunu, başkalarının yapmaya kâdir olamadıkları şeylere gücünün yettiğini, pek kuvvetli olduğunu düşünmediler mi? Fakat onlar bizim âyetlerimizin hak olduğunu bildikleri hâlde, bile bile inkâr ediyorlardı."

"Tefsîr-i kebir"de bu âyet-i kerîmenin tefsîrinde buyruluyor ki: "Onlar, boy ve cüsse bakımından, başkalarından daha kuvvetli iseler de, onları yaratan, onlardan elbette daha kuvvetlidir. O hâlde onlara lâyık olan, kuvvetleriyle zayıfları ezmek değil, kendilerinden çok daha kuvvetli olan Allahü teâlâya itâat etmek idi. Fakat onlar kibir ve inkâr yolunu tutmuşlardı. Katiyen o bozuk yoldan dönmediler. Şiddetli azâbı hak ettiler.

Allahü teâlâ, Kur'an-ı kerîmde onların bu hâllerini haber verdi ki, insanlar ibret alsınlar, kavuştukları dünyâlık nîmetlere aldanmasınlar, âhırete yönelsinler, orası için hazırlıkta bulunsunlar."

Nihâyet bir Çarşamba günü sabahı, buluttan rüzgâr esmeye başladı. Rüzgâr estikçe şiddetleniyordu. Esmeye başladığının ikinci gününde, ağaçları köklerinden söküp, havaya fırlatacak kadar oldu. Fırtına gittikçe şiddetlendiği gibi, uğultusu ve soğuğu da devamlı artıyordu. Fırtınadan; yağmur yerine, târifi mümkün olmayan şiddetli bir ses ve soğuk geliyordu.

Âdlılar, bu rüzgârın çok şiddetli olduğunu, develeri ve dev cüsseli insanları havaya uçurduğunu görünce, koşuşarak pek muhkem ve çok emîn bildikleri muazzam köşklerine girip kapılarını kilitlediler. Fakat rüzgâr çok şiddetli

estiğinden, ne ev ne de ağaç bırakıyordu. O muazzam evleri, muhteşem köşkleri söküp söküp havaya fırlattı ve içindekileri helâk etti.

O uğultulu fırtına, Âd kavminin insanlarını tutundukları büyük ağaç ve kocaman kayalarla birlikte göz açıp kapayıncaya kadar yerden kaldırıp, göklere çıkarıyor ve çok yükseklerden bırakıveriyordu. Bu dayanılmaz rüzgâr; “Bizden daha kuvvetli kim olabilir ki” (Fussilet sûresi: 15) diye büyüklük taslayanları saman çöpleri gibi havada uçuruyordu. Rüzgâr onları o kadar yükseğe kaldırdı ki, büyük cüsseleriyle, havada, ancak çekirge kadar görünürlerdi. Sonra rüzgâr, onlardan her birini, o kadar yükseklikten yere, yüzüstü çarpıverirdi. Sonra Allahü teâlâ rüzgâra emretti. Rüzgâr, Âdlıların etrâflarında bulunan kum tepelerini onların üzerlerine yığdı. Yedi gece ve sekiz gün, bu kum yığınlarının altında inlediler. Allahü teâlâ yine rüzgâra emredince, rüzgâr onların üzerlerinden kumları kaldırdı ve hepsini denize attı. Onlar kum yığınları altında helâk olduktan sonra, Allahü teâlânın emri ile siyah bir kuşun, onların cesetlerini denize taşıdığı da rivâyet olunmuştur.

Allahü teâlâ, Âd kavmine gelen şiddetli azâbı bildirerek meâlen buyuruyor ki:

“Hûd'u (aleyhisselâm) ve dinde ona tâbi olanları rahmetimizle kurtardık. Bizim âyetlerimizi tekzip edip (yalanlayıp), mü’min olmayanların ise silsile ve köklerini kestik.” (A’râf sûresi: 72)

“Vaktâ ki azâb emrimiz geldi. Hûd'u (aleyhisselâm) ve ona îmân edenleri rahmetimizle kurtardık ve azâb-ı galîzden (ağır azâbdan veya âhıret azâbından) da necât (kurtuluş) verdik.” (Hûd sûresi: 58)

Tefsîr âlimleri, bu âyet-i kerîmelerde; (…Rahmetimizle…) buyrulmasında şu iki husûsu bildirmişlerdir:

1- Bir kimse, îmân sâhibi olmakta ve sâlih ameller işlemekte ne kadar ileri ve gayretli olursa olsun, ancak Allahü teâlânın rahmeti ve merhameti ile kurtulabilir. O'nun rahmeti olmadan, hiç kimse, ibâdet ve tâati sebebiyle azâbdan kurtulamaz. Şu kadar var ki, rahmet ve merhametine, kullarının, hâlis îmân ve hâlis ibâdetlerini sebep, vâsıta kılmıştır.

2- Allahü teâlâ, Hazret-i Hûd'a ve ona tâbi olan mü'minlere merhamet ederek, kâfirlere gelen umûmî azâbdan onları muhâfaza buyurdu.

"Biz de üzerlerine dünyâ hayatında zillet ve rüsvâ olmak azâbını tattırmak için uğursuz günlerde çok soğuk (kavurucu) bir rüzgâr gönderdik. Onların âhıretteki azâbları ise (dünyâdaki azâblarından elbette) daha şiddetlidir. Onlar (dünyâda ve âhırette) yardım da görmezler." (Fussilet sûresi: 16)

Nühûsetli günler; meş'ûm yâni uğursuz günler demektir. Âd kavmi üzerine, şiddetli rüzgâr olarak gönderilen azâbın geldiği günlerin, onlar hakkında fenâ günler olduğunu beyân eder. Eyyâm-ı nahs (uğursuz, fenâ günler), onların helâk oldukları günlerdir ve bu günlerin fenâ olması o zamana mahsustur. Peygamberimizin ümmetinde böyle, eyyâm-ı nahs yoktur. Nitekim bir hadîs-i şerîfte; "Müslümanlıkta, uğursuzluk ve hastalığın, sağlam kimseye muhakkak geçmesi yoktur" buyruldu.

Kaynak eserlerde zikredildiğine göre, Âd kavmini helâk eden rüzgâr bir kış mevsiminin sonunda, Şevvâl ayında bir Çarşamba günü başladığından, bâzı kimseler, Çarşamba gününü tetayyur etmişler yâni uğursuz saymışlardır. Hattâ bir çok kimse, o günü, uğursuz saydığı için Çarşamba günü hiç bir iş yapmazlar, evlerinden çıkmazlar. Bu kimselerin böyle inanç ve îtikâd edinmeleri çok yanlıştır. Nitekim dînimizde uğursuzluğun olmadığı hadîs-i şerîflerde bildirilmiştir.

Yedi gece ve sekiz gün süren şiddetli azâb rüzgârı ile mahv-ü perişân olan Âd kavminin insanlarını, o soğuk ve uğultulu rüzgâr, çok feci şekilde helâk etmiş; onlardan hiç biri, değil başkalarını, kendilerini dahî koruyarak azâbdan kurtulmaya muvaffak olamamıştır. Nitekim Zâriyât sûresinin 41 ve 42. âyet-i kerîmelerinde meâlen; "Âd kavminin helâk edilmesinde de bir ibret vardır. Hani üzerlerine o helâk edici rüzgârı göndermiştik (O rüzgârda ne hayır, ne de bereket vardı. Helâk rüzgârıydı.) Her nereye uğradıysa (mallarından, hayvanlarından ve canlarından) hiç bir şeylerini bırakmayıp hepsini kül gibi savurdu (helak etti)." buyruldu.

Ayrıca Hâkka sûresinin 6, 7 ve 8. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: "Âd kavmine gelince onlar da, kasıp kavuran, uğultulu, azgın ve şiddetli bir

kasırga ile helâk edildiler. Allahü teâlâ o rüzgârı, yedi gece ve sekiz gün devamlı olarak onların üzerlerine musallat etti. (Öyle bir hâle geldiler ki, o vakit orada bulunsaydın bu müddet zarfında) onların, köklerinden kopup, yere serilen kof hurma kütükleri gibi, nasıl ölüp, yıkıla kaldıklarını görürdün. Şimdi onlardan bir kalan görebiliyor musun?"

Tabiînin büyüklerinden Şehr bin Havşeb'in (rahmetullahi aleyh) Abdullah ibni Abbâs'dan (radıyallahü anhümâ) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte, Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Allahü teâlânın gökten indirdiği hiç bir yağmur ve esen rüzgâr yoktur ki, ölçüsüz olsun. Ancak Nûh tûfanında ve Âd kavminin helâk edildiğinde böyle olmadı. Nûh tûfanı günü, su, Allahü teâlânın emri ile hazînelerinden taştı ve ona hiç bir yol, ölçü olmadı. Âd kavminin helâk edildiği zaman da rüzgâr, Allahü teâlânın emri ile hiç bir ölçü ve yol olmadan her yerden korkunç bir şekilde esti."

Âd kavmini helâk etmek için esen rüzgâr, Allahü teâlâya âsî olan ve O'nun emirlerini, hiçe sayıp alay eden o azgın kavmin insanlarını yok etti. Ancak peygamberlerine tâbi olanlar kurtuldular.

Rivâyet edildiğine göre, Âd kavminden îmân etmeyip, cehâlet ve şirkte inâd edenlerin hepsi helâk olurken, en son reisleri Halcân kalmıştı. Halcân can korkusuyla bir taraftan dağa doğru kaçarken, bir yandan da, kavminin başına gelen bu felâketi anlayamamanın ve hakîkati kabûl edememenin verdiği hayretle karışık bir korku içinde mırıldanıyordu. O, bu zavallılık hâlinde ve acınacak durumda iken bile îmân etmeyi düşünmüyor ve ahmaklığında ısrâr ediyordu. O sırada, Hazret-i Hûd onu gördü ve; "Kendine yazık ediyorsun ey Halcân! Bile bile ebedî felâkete gidiyorsun. Gel, müslüman ol! Ancak bu şekilde kurtulursun" buyurunca, Halcân; "Müslüman olursam, Rabbinin katında benim için ne var?" dedi. O da; "Cennet var" deyince, Halcân; "Peki, kavmimi helâk eden şu bulutun içinde gördüğüm çok heybetli kimseler kimdir?" dedi. Hazret-i Hûd; "Rabbimin melekleridir" karşılığını verdi. Halcân; "Şâyet müslüman olursam, Rabbin beni onlardan korur mu?" diye sorunca; Hûd aleyhisselâm; "Yazık sana. Sen hiç pâdişah gördün mü ki, o, bir kimseyi ordusundan, askerinden koruyamıyor olsun?" cevâbını verdi. Bunun üzerine Halcân; "Keşke Rabbin

benim râzı olduğumu yapıp, kavmimi helâk etmeseydi. Güç ve kuvvetimiz, mal ve servetimiz devamlı olsaydı" dedi ve yine îmân etmedi. Nihâyet, şiddetli rüzgâr gelip onu da helâk etti.

Zâriyât sûresi 41 ve 42. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: "Âd kavminin helâk edilmesinde de bir ibret vardır. Hani, üzerlerine, (kendisinde ne hayır, ne de bereket bulunan ve bir helâk rüzgârı olan) o kısır rüzgârı göndermiştik. O rüzgâr her nereye uğradıysa, (Âdlıların canlarını, mallarını, hayvanlarını, her şeylerini) bırakmayıp kül gibi savurdu (helak etti)".

Diğer taraftan, Mekke'de Harem-i şerîfte duâ eden Âd kavmi heyeti, daha sonra, tekrar Mu'âviye bin Bekr'in sarayına dönüp orada bulunuyorlardı. O sırada mehtaplı bir gecede, devesinin üzerinde bir kişinin, kendilerine doğru yaklaşmakta olduğunu gördüler. Yanlarına gelince, o kimseye nereden gelip, nereye gittiğini sordular. O da, Yemen tarafından geldiğini, Mısır'a gitmek için yolda bulunduğunu söyledi. Âdlılar buna sevinip, hemen, kavimlerinden haber sormaya başladılar. O kimse; "Âd kavminden olanların işi bitti. Debdebeli hayatları, kahredici rüzgârla sona ererek perişân oldular. Köşkleri, kemerli yüksek binâları, gösterişli kaşaneleri yerle bir oldu" deyip, Âd kavminin helâk edildiğini haber verdi ve olanları da uzun uzun anlattı. Mu'âviye'nin evinde bulunanlar, başka bir kavimden olan ve olup bitenleri uzaktan gören bu zâtın anlattıklarına bir türlü inanamıyorlardı. Hayrete düşerek gelen kimseye, Hûd aleyhisselâmı ve ona tâbi olanların hâllerini sorunca; "Onları geçtiğimde deniz sahilinde ilerliyorlardı" cevâbını verdi. Yâni Âd kavminin helâkından sonra Hûd aleyhisselâm, kendisine îmân etmiş olanlarla birlikte, Yemen'den ayrılarak sâhil yolundan Mekke-i mükerremeye doğru geliyordu.

Mu'aviye bin Bekr'in evinde bulunanlar, gelen kimsenin büyük bir heyecanla anlattıkları haberlere bir türlü inanamadıklarından, hâlâ tereddüt içinde idiler. Mu'âviye bin Bekr'in kızkardeşi Hüzeyle binti Bekr; "Mekke'nin Rabbine yemîn ederim ki, gelen kimsenin anlattıkları doğrudur. Zâten Harem'de duâ edilip, siyah bulut seçildiğinde, gizli bir münâdî, bunun, Âd kavminden hiç kimseyi bırakmayıp helâk edecek bir azâb olduğunu söylememiş miydi?" dedi.

Daha sonra Kayl bin Ayr ve heyeti üzerine, Âd yurdunda, Âdlıları helâk eden rüzgâra benzeyen şiddetli bir rüzgâr esti. Onlar da aynı şekilde helâk oldular. Böylece Harem-i şerîfte duâ eden Mersed, Kayl ve Lokmân'ın her birine istedikleri verilmiş oldu.

Yemen tarafından gelen kimsenin, Âd kavminin helâkini anlatmasını dinledikten ve Kayl ile beraberindekilerin fecî âkıbetlerini de gördükten sonra, Mersed'in şu meâlde bir şiir söylediği rivâyet edilmiştir: “Âd kavmi, peygamberlerine inanmayıp isyân etti. Bu yüzden semâ onları ıslatmadı ve bir damla yağmur bile düşmedi. Susuzluk içinde kıvrandılar ve su bulmak için, bir ay yol yürüyüp Kâbe'ye geldiler. Fakat kör olduklarından, niçin bu musîbete uğradıklarını bir türlü anlamak istemiyorlar, anlasalar bile kabûl etmiyorlardı. Onlarda körü körüne bir inâd; küfür ve isyânda, zulüm ve haksızlıkta kuru kuruya bir ısrâr vardı. Üstelik; semûd, sadâ ve hebâ adını verdikleri putlara tapıyorlar, Allahü teâlâya şirk koşuyorlardı.

Pek azgın ve haddi aşan, kalbleri boş bir sahrâ gibi olan ve her türlü mânevî düşünce ve hislerden uzak bulunan bu kavim, Hazret-i Hûd'un nasîhatlerini dinlemeyip, azâb ile korkutmasına aldırış etmedi.

Rablerini açıktan açığa inkârları yüzünden susuzluğa düçâr oldular. Zâten onların bozuk hâlleri, aslında, büyük bir belâya tutulacaklarının habercisi idi. Nâsîhat; susuzluğa düşenlerin akıllarını başlarına toplamalarına ve uyanmalarına yetmedi. Sonunda susuzlukla beraber, üzerlerine kara bir bulut gelerek helâk olup gittiler. Hûd (aleyhisselâm), kavmine saâdet yolunu gösterdi. Biz hidâyeti onun vesîlesiyle gördük. Hazret-i Hûd'un ilâhı olan Allahü teâlâ, benim de ilâhım ve Rabbimdir. Yâni ben O'na inanıp, îmân getirip, îtimâd ve tevekkül ettim. O'na güvendim. O'nun rahmetini ve yardımını ümîd ederim. Kendim, çoluk-çocuğum Hazret-i Hûd'un yoluna fedâ olsun. Hazret-i Hûd ve ona tâbi olanlar, buraya geldiklerinde, inşallah bende onlara katılacağım.”

Rivâyet edildiğine göre, Âd kavminin helâki, kış mevsiminin sonunda, Şevvâl ayının üçüncü haftasında bir Çarşamba günü başlamıştı. Bu îtibârla azâb günlerinin sürdüğü zamana Eyyâm-ı e’câz denilmiştir. İhtiyâr bir kadın, rüzgâr beni bulamasın diye çok gizli ve emniyetli zannettiği bir

yerde saklanmıştı. O korkunç fırtına, başladığının sekizinci ve son gününde ihtiyâr kadını da gizlendiği yerde helâk etti. Buna nispetle bu azâb günlerine Eyyam-ı acûz da denilmiştir.

Kışın sonuna rastlayan bu günlere Araplar da Berd-ül-acûz demişlerdir. Aynı günlerdeki şiddetli soğuklara Türkçe'de de Kocakarı soğuğu tabiri kullanılmak âdet olmuştur. Ekseriya, şiddeti pek çok olup, sebze ve meyveleri yakan bu soğuk günlerin, Âd kavminin âkıbetinden haberdâr olmak ve ibret almak için halk arasında kaldığı bildirilmektedir.

“Sahîh-i Buhârî”de Âişe'den (radıyallahü anhâ) şöyle rivâyet olunmaktadır: Âişe vâlidemiz demiştir ki: Nebî (sallallahü aleyhi ve sellem), semâdan yağmur yüklü sanılan bir bulut görünce, (ona karşı) yönelir, geri döner, (eve) girer, çıkardı. (Endişeli olduğundan mübârek) yüzünün rengi değişirdi. Gökten yağmur yağdığında, O'ndaki bu hâl kaybolurdu. (Âişe (radıyallahü anhâ) devam ederek:) Ben bu hâlin sebebini, O'ndan anlamak, öğrenmek istedim. Bana; “Bilmiyorum ki, belki o (bulut, Âd) kavminin dediği gibi bir buluttur” buyurup, sonra; “Âdlılar kendi vâdilerine karşı gelen azâbı bir bulut parçası şeklinde görünce, memnun olup, sevinerek; İşte şu görülen şey, bize çok yağmur yağdıracak bir buluttur dediler. (Hûd aleyhisselâm onların bu sözlerine karşı); Hayır, o bulut yağmur yağdırıcı bir bulut değildir. Bilakis o, sizin acele gelmesini istediğiniz azâptır. O bulut zannettiğiniz şey, kendisinde elem verici, şiddetli azâb bulunan bir rüzgârdır. O rüzgâr, Rabbinin emriyle uğradığı her şeyi helâk eder dedi” meâlindeki Ahkâf sûresinin 24 ve 25. âyet-i kerîmelerini okudu.”

Âd kavmi bu korkunç azâb ile müthiş bir şekilde helâk olurken, Hûd aleyhisselâm ve ona îmân edenler, hep birlikte avlu gibi bir yerde bulunuyorlardı. Zâten, Hûd aleyhisselâma azâbın geldiği bildirilince, o gün, gün ağarırken eshâbını bir yere toplamıştı. İnsanları havalara uçurup, evleri harâb eden, dağları deviren, ahkâf denilen kum tepelerini, Âdlıların üzerlerine yığan o şiddetli kasırga, Allahü teâlânın izni ile Hûd aleyhisselâmın ve ona tâbi olanların yüzlerine gâyet hoş gelen, tatlı ve serinletici bir rüzgâr şeklinde esmişti. Hûd'a (aleyhisselâm) îmân edenlerin dörtbin kadar olduğu rivâyet olunmuştur.

Eski zamanlarda, azan ve doğru yoldan ayrılan bir kavmin insanlarına, Allahü teâlâ peygamber gönderir onlar, gelen peygambere inanmaz, eziyet ve hakârette bulunup, azgınlık ve taşkınlıkları son haddine ulaşınca, bir musîbet ile onları helâk ederdi. Bu durumdaki peygamber ve kendisine îmân edenler, bulundukları beldeden ayrılıp, Mekke-i mükerremeye gelirler hac yaparlar. Bir müddet veya vefâtlarına kadar orada kalıp, ibâdetle meşgûl olurlardı.

Rivâyet edildiğine göre, Âd kavmi o korkunç rüzgâr ile helâk edilince Hûd (aleyhisselâm), îmân edenlere; "Burada yaşayanlar Hak teâlâ hazretlerinin kahrına, gadabına uğradıkları için artık bizim burada durmamız uygun değildir. Bu sebepten bu yerlerden hareket edip gitmemiz gerekir" buyurdu. Îmân edenlerle birlikte Mekke-i mükerremeye geldiler ve Kâbe-i muazzamanın bulunduğu yerde, ibâdet ve tâatla meşgûl oldular. Hûd aleyhisselâm, orada vefât etti. Vefâtında 150, 472 veya 464 yaşlarında olduğu ve kabrinin Harem-i şerîfte Hicr denilen yerde bulunduğu rivâyet edilmektedir. Târih-i Taberî'de 500 sene ömür sürdüğü, peygamberliğinin yâni insanları saâdete dâvet etmesinin ise, 50-70 veya 100 sene olduğu bildirilmiştir.

Rivâyete göre, Harem-i şerîfte Rükn, Makâm ve Zemzem arasında; Hûd, Sâlih, Şuayb ve İsmâil'in de (aleyhimüsselâm) bulunduğu doksan dokuz peygamber medfûndur.

Bütün hâdiselerde olduğu gibi, Âd kavminin helâk olmasında da, mü'minlerin ibret almaları ve sakınmaları gereken husûslar vardır. Bunlardan bâzıları "Hüsn-üt-tenebbüh" kitabında şöyle bildirilmektedir:

1- Şirk ve küfürden, putlara ve başka mahlûklara ibâdet etmekten çok sakınmalıdır. Hakikat apaçık meydanda iken, körü körüne, inâd ederek Cehennem'e gitmemelidir. Bu husûsta kendini haklı göstermek için, baba ve dedelerinin yolunda olduğunu söylemek, insanı azâbdan kurtarmamakta, helâkine mâni olamamaktadır.

2- İster küfrü icâbettirsin, ister büyük günah olsun, dinde hiç bir bid'at ortaya çıkarmamalıdır. Nitekim Âd kavmi, putlara tapmayı çıkardılar. Bu

bid'atleri müşriklik, yâni küfür idi. Bu hâlleri, kendilerine peygamber gönderilerek ikaz edildi. Fakat onlar, şirk ve isyânda ısrâr ettiler. Bu sebepten Allahü teâlâ onların dâbirini (kökünü) kesti. Yeryüzü onlardan temizlendi ve haberleri, kendilerinden sonrakilere ibret olarak kaldı.

3- Doğruluğu ile tanınmış kimseleri yalanlamaktan ve yalan söylemekten çok sakınmalıdır. Bilindiği gibi, bütün peygamberler, peygamberliklerinin bildirilmesinden önce ve sonra, kavimleri arasında sâdık ve emîn olarak bilinen, meşhûr kimselerdir. Peygamber olduğu bildirildikten sonra; bunlar, Allahü teâlâdan, kıyâmet ve âhıret hâllerinden anlatmaya, insanları saâdete dâvet etmeye başlayınca; inanmayanlar tarafından yalancılıkla, sihirbazlıkla, aklını kaybetmek gibi sıfatlarla ithâm edilmişlerdir. Îmân edenlerin dışında herkes bu hatâya düşmüş, bundan dolayı yalan; bütün dinlerde haram kılınmıştır.

Nitekim, Kâf sûresinin 12, 13 ve 14. âyet-i kerîmelerinde Kureyş müşriklerinden önce Nûh kavmi, Eshâb-ı Ress, Semûd kavmi, Âd kavmi ve Fir'avnun da kendilerine gönderilen peygamberleri yalanladıkları bildirilmektedir.

4- Hak ve doğru olan zâhir olup, açıkça meydana çıktıktan sonra, bâtılda ısrâr etmekten sakınmalıdır. Çoğu defâ; bir kavme peygamber geldiğinde, o zâtın peygamber olduğunu kabûl etmeyenler; "Peygamberlik iddiasında sâdık isen, bize açık deliller getir, bunu biz de anlayalım" diyerek mûcize isterlerdi. Peygamber olan zât, Allahü teâlânın izni ile onlara mûcize gösterince de insâfı olanlar, bu apaçık hüccet (delil) karşısında îmân ile şereflenirler, kuru kuruya bir inâd ve bâtılda ısrâr edenler ise, hakîkat bu derece ortada iken yine kabûl etmeyip, üstelik o peygamberi bir de yalancılık ve sihirbazlıkla ithâm ederlerdi.

5- Allahü teâlânın rızâsı için, insanlara vâz ve nasîhat veren, onları Allahü teâlânın azâbı ile korkutan bir zâtın, bu işi, mutlakâ dünyâlık menfaat elde etmek için yapıyor olduğunu tahminden ve böyle düşünmekten çok sakınmalıdır. Bu şekilde bir düşünce, o yüce kişiyi dünyâ menfaatine düşkün olmakla ithâm etmek olacağından, bunun çirkinliği hemen ortaya çıkar. Hazret-i Hûd da kavmine maksadının onlara nasîhat etmek olduğunu,

bunun için kendilerinden bir ücret talep etmediğini, vazifesine karşılık ecrin ve mükâfâtın Allahü teâlâ tarafından verileceğini söylerdi. İstisnâsız olarak bütün peygamberler (aleyhimüsselâm), Allahü teâlânın emir ve yasaklarını, karşılıksız olarak, ücret almadan öğretmişlerdir. Yâni onların hiç birisi, bu husûsta ücret ve karşılık almamış ve böyle bir şey beklememişler, her zaman bundan uzak durmuşlardır.

6- Ma'siyetlerde (günah işlemekte) ısrâr etmekten, tevbe ve istiğfârı geciktirmekten veya terketmekten de çok sakınmalıdır.

İbn-i Asâkir (rahmetullahi aleyh), Dahhâk'ın (rahmetullahi aleyh) şöyle dediğini rivâyet etmiştir: "Hazret-i Hûd'un dâvetine icâbet etmeyen Âd kavmine, Allahü teâlâ uzun müddet yağmur vermedi. Kur'an-ı kerîmde zikrolunduğuna göre, Hazret-i Hûd, kavmine; "Rabbinize istiğfâr edin. (Ondan mağfiret dileyin.) Sonra O'na tevbe edin" (Hûd sûresi: 52) dedi. Bu âyet-i kerîme, istiğfâr etmenin ukûbeti (cezâyı) uzaklaştırdığını ve pek çok faydalar te'min ettiğini; günahta ısrârın ise rızka mâni olduğunu göstermektedir."

Âd kavminin, helâk edilmesine sebep olan ahlâk ve amelleri:

Yukarıda da anlatıldığı üzere; Âd kavminin, şiddetli rüzgâr ile helâk edilip, köklerinin kazınmasına sebep olan ahlâk ve amellerinden bâzıları maddeler hâlinde özetle şöyledir:

1- Âdlılar, Allahü teâlânın evliyâsından yüz çevirip onlara buğzediyorlar ve sevdiği peygamberine karşı geliyorlar, onlarla birlikte bulunmaktan kaçınıyorlardı. Kötülerle beraber olmayı üstün görüp onlara uyuyorlar, onların yaptıkları işlere meylediyorlardı.

Nitekim Hûd sûresi 59 ve 60. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyuruldu ki: "İşte Âd kavmi, Rablerinin âyetlerini inkâr ettiler ve O'nun peygamberlerine isyân ettiler. Her inâdçı zorbanın emrine tâbi olup gittiler. Onlar bu dünyâda (rîh-ı akîm) ve âhırette (azâb-ı elîm ile) lânete (azâb ve

cezâya) tâbi tutuldular. Dikkat edin. Âd kavmi, Rablerini (ve O’nun nîmetlerini) inkâr ettiler. Haberiniz olsun. Hûd'un kavmi olan Âd, Allahü teâlânın rahmetinden uzaktır.”

Âd kavmi, kendilerine peygamber olarak gönderilen Hazret-i Hûd'u tekzip etmişlerdir. Halbuki âyet-i kerîmede Allahü teâlânın peygamberlerine isyân ettikleri bildirilmiştir. Bu husûsu âlimler şöyle îzâh etmişlerdir: Bir peygamberi inkâr etmek, hepsini inkâr etmek olur. Onlar Hazret-i Hûd'u inkâr ettiklerine göre, peygamberlerin hiç birine inanmamışlardır. Hattâ şüpheli olarak söylemiş olsa yine böyledir.

Nitekim, ilmihal kitaplarında; “Bir kimse, peygamberlere (aleyhimüsselâm) inandım. Fakat; Âdem aleyhisselâm peygamber midir bilmiyorum dese, îmânsız olur” buyurulmaktadır.

2- Allahü teâlânın peygamberi olan Hazret-i Hûd'a ve Allahü teâlânın evliyâsına, yâni Hazret-i Hûd'a tâbi olanlara eziyet ederler, kötülük yaparlardı. Onların kadr-ü kıymetlerini alçaltıcı hareketlerde bulunurlardı.

3- Putlara ibâdet ederler, onların fayda ve zarar vereceklerine inanırlardı.

4- Allahü teâlânın kendilerine ihsân ettiği güç ve kuvvetlerini beğenirler, buna güvenirler ve bu hâlleriyle övünüp kibirlenirlerdi. Üstünlük husûsunda, daha doğrusu; övünmek, kibirlenmek, üstünlük taslamak gibi çok kötü olan şeylerde âdetâ yarış ederlerdi.

Nitekim, “Taberânî”de ve “Kıvam-üs-sünne'de İsfehânî’nin (rahmetullahi aleyh) “Tergib ve Terhib”inde Abdullah ibni Mübârek’in, Abbâs bin Abdülmuttalîb'den (radıyallahü anhüm) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) “Bu din zâhir olur. Hattâ, denizleri bile aşar. Allah yolunda denizlere atlarla girilir. Sonra Kur'ân-ı kerîm okuyan bir kavim gelir; Biz Kur’an-ı kerîmi okuduk. Bizden daha kârî (Kur’an-ı kerîmi daha iyi okuyan), bizden daha fakîh (fıkıh ilmini iyi bilen) ve bizden daha âlim kim var? derler. Onlarda hiç hayır var mıdır?” Bunun üzerine Eshâb-ı kirâm; “Hayır, yâ Resûlallah! Onlarda hiç hayır yoktur” deyince, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) de; “Onlar bu ümmetin içersindedirler. Onlar, Cehennem’in yakacaklarıdır” buyurmuştur.

5- insanlara zulüm ve onlara karşı azgınlık ve taşkınlık yaparlar, mallarını cebr kullanarak (zorla) alırlar ve haksız yere döverler, hattâ öldürürlerdi. İnsanlara karşı büyüklenmekten, zorbalık yapmaktan zevk alırlardı.

6- Güç ve kuvvetlerine güvendikleri için aldanırlar, hiç ihtiyaçları olmadığı hâlde, yüksek yerlere muhteşem binâlar yapmakta bir birleriyle yarış ederlerdi.

7- Âd kavminin insanları gâyet dik kafalı, inâdçı ve çok kibirli olmalarının yanında, uzun emel sâhibi idiler. Allahü teâlâya ibâdet ve tâatla vakit geçirmeyi bilmediklerinden, bilseler de kabûl etmediklerinden, oyun ve eğlenceye dalıp boş ve uygunsuz işlerle zamanlarını ziyân ederlerdi. Garib ve zavallı kimselerle, yoldan gelip geçenlerle eğlenirler ve Allahü teâlânın lütfettiği nîmetlere nankörlük ederlerdi.

8- Hûd (aleyhisselâm), kavmine; hâllerini, gittikleri yolun iyi olmadığını, böyle devam ederse, akıbetlerinin pek fenâ olacağını haber verirdi. Onlara, Allahü teâlânın ihsân ettiği nîmetleri hatırlatır, kendilerini Allahü teâlânın azâbı ile korkuturdu. Allahü teâlâya îmân etmelerini, O'ndan korkmalarını, O'na itâat ve ibâdet etmelerini söylerdi. Allahü teâlânın, çok mal, evlâd, bahçeler ve sular vererek ihsânda bulunduğunu, bütün bunlara nankörlük etmeye devam ederlerse, kendilerine, büyük bir azâbın gelmesinden korktuğunu bildirdikçe; Âdlılar gaflet ve cehâlet uykusuna tamâmen dalmış olduklarından, onun vâz ve nasîhatlerine kulak asmazlar hattâ; “Sen bize nasîhat etsen de etmesen de bizim için farketmez.” (Şuarâ sûresi: 136) Bu hal, bizden öncekilerin, baba ve dedelerimizin ahlâkıdır. Biz bunları terkedip de senin söylediklerine tâbi olacak değiliz derlerdi.

Hazret-i Hûd, tebliğ vazifesine devam ederek, kavmine Allahü teâlânın ihsân ettiği nîmetleri, bunlara karşı onların yaptıkları kötülükleri anlatır, maksadının, onları gafletten uyandırmak olduğunu bildirirdi. Bütün bunlara rağmen, Âdlıların gafleti, kalblerinin kör oluşundan, öldükten sonra tekrar dirilmeye inanmadıkları için âhırette, bu dünyâda yapmış olduklarının karşılığını görmeyi inkâr etmeleri ve Hazret-i Hûd'u yalanlamaları, ebedî felâketlerine sebep oldu. Nitekim, Şuarâ sûresinin 139. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Böylece onu (Hûd peygamberi) tekzip ettiler (yalanladılar). Biz de

onları helâk ettik. Muhakkak ki, onlara yaptığımız bu işte, sonrakiler için bir ibret vardır” buyruldu.

9- Âd kavmi mensuplarının kötü huylarından biri de, çok iftirâcı olmaları idi. Doğru yoldan o kadar ayrılmış, hak ve hakîkatten o kadar uzaklaşmışlardı ki, akıl ve kemâl sâhiplerini câhil görürlerdi, işlerinde doğru olup isâbet edenleri, hatâya düşmekle ve kusurlu olmakla ithâm ederlerdi.

Nitekim Hazret-i Hûd, Âd kavmini îmâna dâvet edip, onları, Allahü teâlânın azâbı ile korkuttuğu zaman, kabûl etmemişler; üstelik, A’râf sûresinin 66. âyet-i kerîmesinde bildirildiği gibi; “...Gerçekten biz seni sefâhet (akıl azlığı, çılgınlık) içinde görüyoruz ve seni hakîkaten yalancılardan zannediyoruz” demişlerdi.

Kendilerini hak mâbud olan Allahü teâlâya îmân ve yalnız O'na ibâdet etmeye dâvet eden bir peygambere böyle söylemeleri, onların, büyüklere karşı, cür’etkâr davrandıklarını ve hitâb ederken edebi gözetmediklerini; bunun yanında, aklı kemâlde, irfânı zirvede olan Hazret-i Hûd'u sefih olmakla ithâm etmeleri, onların pek düşük, bayağı ve alçak kimseler olduğunu göstermektedir. Bir kimsenin, kendisinde bulunan aşağı ve bayağı bir vasfı, kâmil bir zâta isnât etmesi gülünç olmasının yanında ne kadar garib ve ne derece cür’etkâr bir davranıştır.

Hâl böyle iken Hûd (aleyhisselâm) onlara; “Hayır! Bilakis sefîhler sizlersiniz” veya; “Sefîhlik ancak sizde bulunur” diye cevap vermedi. Çünkü böyle cevap vermesi, onları tamâmen ürkütür ve uzaklaştırırdı. O yine, A’râf sûresinin 67 ve 68, âyet-i kerîmelerinde bildirildiği gibi, kavmine şu hikmetli cevâbı verdi: “...Ey kavmim! Bende çılgınlık, akıl azlığı ve câhillik yoktur. Ben ancak, âlemlerin Rabbi tarafından size gönderilmiş bir peygamberim. Ben, Rabbimin risâletini (bana vahyettiklerini) size tebliğ ediyorum. Size nasîhat (ve sizi tevbeye dâvet) ediyorum. Ben, sizin için, güvenilir, emîn bir nasîhatçiyim. (Peygamberliğimde sâdık ve emînim).” Hûd (aleyhisselâm) kavminin karşı çıkmalarına, yalanlamalarına karşı, kendi hâline en uygun şekilde böyle cevap verirdi. Daha değişik bir tarzda cevap vermiş olsaydı, bu durum

onlara ağır gelirdi. Hem böyle bir cevap, nasîhat edenin sabırsızlığına delâlet eder. Halbuki emr-i mâruf ve nehy-i münker yapanın, sabır yolundan ayrılmaması lâzımdır.

Sefîhin sefîhliğine, câhilin câhilliğine, onun sözünün ve işinin benzeri ile karşılık vermek, akıllı kimseye yakışmaz. İşte, kötü kimselere cevap verirken öyle bir cevap vermelidir ki, verilen cevapla, hem onlar, Hakk'a ve hakîkate dâvet edilmiş; hem de kötülüklerden men edilerek, cehâletleri de en iyi şekilde yok edilmiş olsun.

10- Âd kavminin husûsiyetlerinden birisi de, çok şımarık, azgın, kendini beğenmiş, kibirli, hakkı, doğruyu kabûl etmeyen kimseler olmaları idi. Tamâmen oyun, eğlence ve kumara dalmışlar, böylece Hak ve hakîkatten büsbütün uzaklaşarak, söz dinlemeyen, nasîhat kabûl etmeyen bir hâle gelmişlerdi. Bu hal, onların şiddetli rüzgâr azâbı ile helâk edilmelerine sebep oldu.

11- Âdlılar, nefslerine uyarak yaptıkları bozuk amellerine îtimâd edip nefse güvenirler ve bu kötü işlerine cezâ verileceğini düşünmedikleri gibi, üstelik bu çirkin amellerine sevâb ve mükâfât beklerlerdi. Nitekim, Ahkâf sûresi 24. âyet-i kerîmesinde meâlen buyruldu ki: “Onlar, kendi vâdilerine karşı gelen azâbı, bir bulut parçası olarak görünce, memnun olup sevinerek ve birbirlerine müjde vererek; “İşte şu görünen şey bize çok yağmur yağdıracak bir buluttur dediler.”

İmâm-ı Şâfii (rahmetullahi aleyh) “El-Ümm” isimli eserinde, Abdullah ibni Abbâs'ın (radıyallahü anhümâ) şöyle rivâyet ettiğini bildirmektedir: “Ne zaman bir rüzgâr esse, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) mübârek iki dizleri üzerine çöker; “Ey Allah'ım! Onu rahmet eyle. Onu azâb kılma. Allah'ım! Onu riyâh (nimet getirici) kıl, rîh (rîh-ı sarsar) kılma!” buyururdu. Nitekim, Fussilet sûresi 16 ve Kamer sûresinin 19. âyet-i kerîmelerinde; (Âdlıların) üzerlerine rîh-ı sarsar (çok soğuk bir rüzgâr) gönderdik” buyurulmaktadır.

Âlimlerin bildirdiğine göre; Âd kavmini helâk etti diye rüzgâra sebbetmek yâni onu lânetlemek mekrûhtur. Çünkü rüzgârı Allahü teâlâ gönderir.

Rüzgâr, O'nun izni ve emri ile rahmet de olabilir, azâb da.

12- Âd kavminden olanlar, Allahü teâlânın âyetlerini gördükleri, kendilerine gelen azâbı ayân beyân bildikleri hâlde, günahlara tesmîm ederler, yâni günahları terk etmemeğe, kat'î karar vermiş gibi bir hâl ile bozuk işlerine devam ederlerdi. Kendilerinde bulunan, büyüklenmek, tekebbür sıfatları son haddine varmıştı. Hazret-i Hûd'un gösterdiği mûcizeleri gördükleri, böylece onun söylediklerinin doğru olduğu iyice anlaşıldığı hâlde yine inanmayıp, yalanlamışlardı. Kendi sözlerinin bâtıl ve yanlış olduğunu, hasım saydıkları Hazret-i Hûd'un ise doğru söylediğini bildikleri hâlde, habis ve alçak tıynetleri îcâbı yine de kabûle yanaşmazlar, inâd ve muhâlefete devam ederlerdi. Tefekkür etmeyip hiç bir şeyden ibret almazlar, sâdece kuvvetlerine ve kalabalık olmalarına güvenirler ve bunda aşırı giderlerdi.

Meselâ, onları helâk eden rüzgâr, bir bulut şeklinde gelip esmeye başlayınca, âilelerini ortalarına alıp, kendileri onların etrâfında halka oldular. Elbiselerinin eteklerini birbirlerine bağlayarak, ayaklarını yere, kuvvetlice dayayıp, ellerini de birbirlerine kenetleyerek durdular. Güyâ, rüzgâr ne kadar kuvvetli ve şiddetli eserse essin, onlara bir şey yapamayacak, yerlerinden oynatamayacaktı. Nitekim bu hâlde iken Hazret-i Hûd'a; "Bizim ayaklarımızı buradan kim giderip, kaldırabilir" dediler. Biraz sonra rüzgâr bunları yerden alıp, havaya fırlattı ve her biri, içi boş, kof hurma kütükleri gibi yerlere atıldılar.

Akıllı insan, böyle hâller karşısında her şeyin sâhip ve mâlikinin yalnız Allahü teâlâ olduğunu anlar, O'ndan korkar. Dâima uyanık olur, hep O'nun râzı olduğu, beğendiği amelleri yapar.

İbn-i Ebî Şeybe (rahmetullahi aleyh), Şerh bin Havşeb'den (radıyallahü anh) şöyle rivâyet etmiştir. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) zamanında, Medîne-i münevverede zelzele olmuştu. O zaman Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Muhakkak Rabbiniz sizden hoşnutluğunu (yani rızâsını kazanmanızı) istiyor, öyleyse Allahü teâlâdan râzı olduğu şeylere dönmeyi isteyiniz."

İmâm-ı Ahmed, Buharî, Müslim, Nesâî ve Hâkim (rahmetullahi aleyhim), Abdullah bin Ömer'den (radıyallahü anhümâ) şöyle rivâyet etmişlerdir:

Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) gök gürültüsü ve yıldırımları duyunca; “Allah'ım! Bizi gadabınla öldürme! Azâbınla helâk etme! Bundan önce bize âfiyet ver” diye duâ ederdi.

İbn-i Asâkir'in Sâlim bin Ebî Ca'd'dan (rahmetullahi aleyhima) rivâyet ettiğine göre, Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) huzûrunda peygamberler zikrediliyordu. Hûd aleyhisselâm zikredilince; “O halîlullahdır (Allahü teâlânın dostudur) buyurdu.

Allahü teâlânın dostu olmak, Hazret-i İbrâhim’de açıkça görüldüğünden ona Halîl-ür-Rahmân denildi. Bu vasıf onda daha zâhir ise de, yalnız ona âit olmayıp, diğer peygamberler için de söylenmektedir.

Nitekim sahîh bir hadis-i şerîfte, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem), kendisi hakkında Eshâb-ı kirâma; “Sâhibiniz (yani ben) Allahü teâlânın halîliyim” buyurmuştur.

Hazret-i Hûd'un mûcizeleri:

Hûd aleyhisselâmın belli başlı mûcizeleri dört nevî idi:

1- Allahü teâlânın izni ile rüzgârları istediği tarafa döndürürdü.

Bu mûcizenin meydana gelmesine sebep şudur: Îmân etmek için, kavmi kendisinden mûcize istediklerinde Hazret-i Hûd, onlara; “Nasıl mûcize istersiniz?” diye sordu. Kavmi; “Rüzgârı istediğimiz tarafa çevir, döndür” dediler. Hûd (aleyhisselâm) duâ etti. Vahiy gelip, Allahü teâlâ; “Ne tarafa istersen, elinle işâret et!” buyurdu. Bundan sonra Hazret-i Hûd, rüzgârı sağ tarafa döndürmek isterse sağ eliyle, sol tarafa döndürmek isterse sol eliyle işâret ederdi. Böyle işâret etmesiyle rüzgârın o tarafa dönmesi bir olurdu.

Âd kavmi, bir mûcize gösterirsen îmân ederiz dedikleri ve bu mûcizeyi gördükleri hâlde îmân etmedikleri için, yine rüzgâr cinsinden ve âyet-i kerîmede rîh-ı sarsar diye bildirilen şiddetli rüzgâr ile helâk olundular.

Âd kavminin insanları güçlü, kuvvetli, iri cüsseli kimseler idi. Gelip geçmiş bütün insanlar içinde boy, cüsse ve kuvvet bakımından en ileride olanlar Âd kavmine mensuptu. Bu kadar iri cüsselerine ve kuvvetlerine rağmen, şiddetli rüzgâr onları helâk etti. Öylesine kaldırıp yere vurdu ki, onlardan hiç birisi aslâ karşı koyamadı; zâten buna güçleri de yetmezdi.

Âyet-i kerîmelerde, onların her birinin, rüzgâr kendilerine çarptıktan sonra, rüzgârlara tahammülü pek az olan hurma ağaçları gibi yere devrildikleri haber verilmiştir.

2- Âd kavminin bulunduğu havâlide, taş ve kayalıklardan ibâret bir dağ vardı. Bu dağda ne bir ot biter, ne de bir su çıkardı. Âd kavmi, Hazret-i Hûd'a peygamberlik iddiasında sâdık olduğuna delil olmak üzere, bu dağı, koyunlarını ve diğer hayvanlarını otlatmak üzere mera hâline çevirmesini söylediler. O da bunun için Allahü teâlâya duâ etti. Duânın hemen akabinde, o kayaların hepsi, bir anda temiz, verimli toprağa dönüşüverdi. Üstelik bu dağ, yemyeşil olup, her taraf çiçeklerle donanmıştı. Etrâfta güzel çeşmeler peydâ olmuş, her yer gönül alıcı bir güzellikle, güllük gülistanlık hâline gelmişti.

Bu mûcizeyi de gözleriyle gören Âdlıların kalbleri, toprak hâline gelmiş olan kayalardan daha katı olduğundan, yine îmân etmediler.

3- Hazret-i Hûd'un mûcizelerinden biri de, duâsı bereketiyle yünün, ibrişim (ipekten işlenmiş bir çeşit iplik) şekline gelmesidir.

Âd kavmi, mûcize olarak ondan, koyunlarının yünlerini ibrişim hâline getirmek için cenâb-ı Hakk'a duâ etmesini istemişlerdi. O da duâ edip, bütün yünler, Allahü teâlânın izni ile ibrişim hâline gelmiş idi.

4- Hazret-i Hûd bir zaman bâzı kimselerle birlikte sefere çıkmıştı. Yolculuk esnâsında şiddetli yağmura tutuldular. Yürümeye imkanları olmadığı gibi, sığınıp rahat edebilecek kapalı bir yer de yoktu. Hûd'un (aleyhisselâm) duâsı üzerine Allahü teâlâ rüzgâr vâsıtasıyla onlara, sığınılacak bir menzil yapabilmek için ne lâzımsa hepsini gönderdi. Onlar da o ıssız vâdide kendilerine yetecek kadar sığınaklar yapıp, hava rahatlayıncaya kadar orada kaldılar. Daha sonra yollarına devam ettiler.

Âd kavminin helâk olmasından sonra, Sâlih (aleyhisselâm) Semûd kavmine peygamber olarak gönderildi.

Hazret-i Hûd'un hilyesi (görünüşü):

Hazret-i Yûsuf'tan sonra, insanlar içinde Hazret-i Âdem'e en çok benzeyen Hûd aleyhisselâm idi. Orta boylu, gür saçlı ve nûr yüzlü idi. Sabâhati pek fazla, yâni mübârek yüzü çok güzel idi. Mübârek çehresi ay misâli parlardı ve mübârek vücûdu kıllı idi.

Hazret-i Hûd'un sıfatı; zühd, ibâdet, sehâ (cömertlik) ve şefkât idi. Fakirlere çok sadaka verirdi. Helâl yoldan geçimini te'min etmek için zaman zaman ticâretle meşgûl olurdu.

Kur'an-ı kerîmde; A'râf, Hûd, Mü'minûn, Şuarâ, Fussilet, Ahkâf, Zâriyât, Kamer, Hâkka ve Fecr sûrelerinde, Hazret-i Hûd ve peygamber olarak gönderildiği Âd kavminden bahsedilmektedir. Yâni ona ve kavmine âit haberler, bu sûrelerde zikredilmektedir.

----

1) Tefsîr-i Beydâvî

2) Tefsîr-i Taberî

3) Tefsîr-i Tibyân

4) Tefsîr-i Menâkıb

5) Tefsîr-i Mazharî

6) Tefsîr-i kebîr

7) Garâib-ül-Kur'an ve Ragâib-ül-fürkân (Tefsîr-i Nîşâburî)

8) El-Câmi-u li-ahkam-il-Kur'an (Tefsiri Kurtubî; cild-16, sh. 203

9) Müsned-i Ahmed bin Hanbel; cild-3, sh. 481, cild-6, sh. 182

10) Sünen-i Tirmizî; cild-5, sh. 66

11) Feth-ul-Bârî (Buhârî Şerhi); cild-6, sh. 267

12) Ravdat-ül-ebrâr; cild-1, sh. 20

13) Delâil-ün-nübüvve; sh. 105

14) Lügât-i târih ve coğrafya (Osmanlıca); cild-7, sh. 174

15) Hasâis-ül-kübrâ; cild-2, sh. 180

16) El-Meârif; sh. 14

17) Târih-ul-ümem vel-müluk (Târih-i Taberî); cild-1, sh. 110

18) Kısas-ül-enbiyâ (Arâis-ül-mecâlis); sh. 61

19) Kasas-ül-enbiyâ (Abdülvehhâb en-Neccâr); sh. 49

20) Bedâi'uz-zühûr; sh. 78

21) Kâmus-ül-a'lam; cild-5, sh. 3037, cild-6, sh. 4768

22) Rehber Ansiklopedisi; cild-7, sh. 322

23) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; cild-3, sh. 13

24) Tam İlmihal Seâdet-i Ebediyye; sh. 1071

25) Mir’ât-ı Kâinat; cild-1, sh. 75

36) Künh-ül-ahbâr; cild-2, sh. 95

27) Hüsn-üt-tenebbüh (Necmüddîn Gazzi, Süleymâniye Kütüphânesi Murâd Buharî kısmı No: 69)

28) Bedv-üd-dünyâ ve kısas-ül-enbiyâ (Kısâî); cild-1, sh. 92

29) Ahsen-ül-enbâ fî ma'şer-i-enbiyâ; sh. 7

30) Mu'cizât-ül-enbiyâ; sh. 25

SÂLİH ALEYHİSSELÂM

Semûd kavmine gönderilen peygamber. Nesebi; Sâlih bin Ubeyd bin Âsif bin Mâşıh bin Ubeyd bin Hâzir bin Semûd bin Âbir bin İrem bin Sâm bin Nûh'dur (aleyhisselâm). Hazret-i Âdem'in ondokuzuncu kuşaktan torunudur. Meşhûr kavle göre genç yaşında, Nûh'un (aleyhisselâm) şeriatını (dînini) kuvvetlendirmek için peygamber olarak gönderildi. İkiyüz sene ömür sürdüğü kaynaklarda geçmekte ise de bu hususta başka rivâyetler de vardır. Kabr-i şerîfi Mekke-i mükerreme de Dâr-ün-Nedve'de yâhut Rükn ile Makâm arasındadır. Bu durum “Fevâyih-i Mıskiyye” adlı eserde yer alan bir hadîs-i şerîfte; “Nûh, Hûd, Sâlih, Şuayb'ın (aleyhimüsselâm) kabirleri, Mekke'de Zemzem ile Makâm arasındadır” diye zikredilmiştir.

Semûd kavmi:

Semûd, Arab-ı bâideden yâni tamâmen helâk ve yok olmuş ve helâk edilişleri dillere destan olarak kalmış meşhûr bir kavimdendir. Kur’an-ı kerîmde çeşitli sûrelerde îmân etmedikleri, bunun netîcesinde helâk oldukları beyân buyurulmaktadır.

Hûd aleyhisselâmın peygamber olarak gönderildiği Âd kavmi, âsî olup, şiddetli rüzgârla helâk edilince, îmân ettikleri için bu azâbdan kurtulan mü’minler, kendilerine yeni yurtlar bulmak için çeşitli bölgelere dağıldılar. Bu büyük felâketten kurtulanlardan birisi de, Nûh'un (aleyhisselâm) oğlu Sâm'ın neslinden gelen Semûd idi. Semûd ve beraberindekiler, Şam ile Hicaz arasında bulunan Hicr mevkîinde yerleştiler. Semûd'un torunları bu beldeden ayrılıp, Âd kavminin helâk edildiği yerlere göç ettiler. Kâdî, Hâzin ve Nîmetullah efendilerin beyânlarına göre; “Âd kavminin helâkinden sonra Semûd kavmi onlara halef oldu. Onların yurtlarına yerleşip imar ettiler.” Burada çoğalan Semûd'un torunları önce bir kabîle, sonra da büyük bir kavim (topluluk) oldular. Dedeleri Semûd'a nispetle Semûd kavmi denildiği gibi, az su demek olan Semed'den dolayı Semûd denildiği de rivâyet edilmektedir. Kur'ân-ı kerîmde “Eshâb-ül Hicr” şeklinde zikredilen bu

kavim, Âd kavminin devamı olması ve onun yerini alması sebebiyle Âd-ı sânî (ikinci Âd) diye de anıldı.

İbn-i İshak dedi ki; “Allahü teâlâ Âd kavmini şiddetli rüzgârla helâk edince, onların memleketlerini yurt edinen Semûd kavmi dağlarda kayaları oyup evler yaptılar. Allahü teâlâ onlara çok mal verdi.” Semûd kavmi on kabîle olup, her bölük, kadınlar ve çocuklar hariç ikibin kişiden fazla idi. Sonraları daha da çoğalıp nüfusları kendilerinden önce yaşayan Âd kavmi kadar oldu. Bu kavim tıpkı Âd kavmi gibi taşları yontup, dağları oyarak kayalara, tepelere saraylar yapıp, ovalara köşkler kurup, bağlar, bahçeler meydana getirdiler. Ömürleri uzun, dünyâ için çok çalışan bu kavmin insanları taş oymacılığında pek ileri gittiler. Bu husûsta Ebû Sa’îd İstahrî; “Semûd kavminin Vâdi-ül Kurâ havalisindeki kayalara oydukları meskenler ince ve san’atlı, evleri de tam teşkilatlı idi” demektedir.

Allahü teâlâ, Âd kavmi gibi bunlara da bol nîmetler ve çok uzun ömür verdi. Meskenlerinde her türlü nîmetler içinde yüzüp, üçyüz sene ile bin sene arasında ömür sürdüler. Önceleri bu nîmetlere şükrederlerken, sonraları unutup terk ederek, zevk ve sefâya düştüler. Üstelik kabîle reisleri başta olmak üzere zulüm ve haksızlığa dayalı çeteler kurup, karışıklıklar çıkardılar. İnsanları ifsâd ettiler ve putlara tapmaya başladılar.

Kavmin içinde îmân sâhibi olup, daha önce gönderilen Hûd'a (aleyhisselâm) inananlar, Semûdlulara, Allahü teâlânın Âd kavmini isyânları sebebiyle nasıl helâk ettiğini anlattılar. Reisleri olan Halcan'ın yaptıklarını ve Hûd'un (aleyhisselâm) onlara olan nasîhatlerini hatırlattılar. Çok kere bunu dinleyen Semûdlular; “Âd kavmi kendilerine sağlam binâlar yapmadıkları için helâk oldular. Zirâ onlar evlerini ve çadırlarını kumlar üzerine kurduklarından, esen rüzgâr evlerini ve kendilerini aldı götürdü. Biz ise dağlarda kayaları oyup, sağlam, kapıları demirden olan evler yapıyoruz. Rüzgâr onları yıkamaz ve bizlere de zarar veremez. Biz kendi ilâhlarımıza (putlarımıza) sımsıkı bağlıyız. Onlara her zaman hizmet eder, kurbanlar keseriz” dediler. Önceleri evleri dağlarda kayalarda değildi. Sonraları kayaları oyarak oraları yurt edindiler.

Kavmin reisi Cenda bin Amr idi. Semûdlular bir gün toplanıp reisleri Cenda'ya geldiler ve; "Biz kendimiz için ibâdet edeceğimiz ilâhlar yapmak istiyoruz, öyle ki onun bir benzerini Âd kavmi görmemiştir. Nûh'un (aleyhisselâm) kavmi de görmedi. Bu husûsta fikrinizi almaya geldik" deyince; Cenda onlara izin verip san'atları olan kaya oymacılığı işinde çalışmalarını söyledi. Semûdlular Kesîb adındaki dağa çıkıp büyük bir kayayı yonttular. Ona; göz, sığır göğsü gibi bir göğüs, at ayağı gibi ayaklar yapıp altın ve gümüş ile kapladılar. Başına da altından yapılmış bir taç koydular. Ayrıca çeşitli mücevherlerle donatıp karşısına geçerek secdeye kapandılar.

Ona, kurbanlar adayıp kestiler. Sonra reislerine gidip onu hazırladıklarını söylediler ve tapınmak için gelmesini ricâ ettiler. Reisleri Cenda bin Amr da onların dâvetini kabûl ederek büyük küçük herkesin reisleriyle beraber ilâhlarının yanında toplanmaları îlân edildi. Çok süslü bir binekle putun önüne gelen Cenda, atından inip secdeye kapandı. O zaman beraberindekiler de yerlere kapandılar. Daha sonra Cenda bu put için; büyük bir binânın inşâ edilerek altın ve gümüşlerle süslenmesini, yerlerin ipeklerle döşenmesini, bir de putlar koymak ve kandiller yakmak için puthâne çevresinde çok sayıda evlerin yapılmasını tembih etti. O zaman aralarında bulunan Rabab bin Sakrilâhir isimli birisi; "Ey reisim! Bu ilâhlara hizmet edecek eşrâftan kimseler lâzımdır" deyince, Cenda onu tasdik etti ve; "Semûd kavminden neseb, şeref ve her bakımdan üstün kimseleri puthânemizin hizmetine tâyin ettim" dedi. Böylece, oraya hizmetçiler ve çok miktarda altın tahsisi yapıldı ve Semûdlular puthânelere sâhip oldular. Ved, Ced, Hed, Şems, Menâf, Menât, Lât ve başka isimlerle andıkları putlarına uzun seneler taptılar. Yıllar uzadıkça uzadı ve sürüp gitti. Öyle ki küçükler ihtiyârladı. Semûd kavmi de küfür ve fesatta alabildiğince ileri gitti. Aynı zamanda mal, mülk ve servetler içinde yüzdüler. Hayvanları vâdileri doldurdu. Ağaçlar senede iki defâ meyve verdi. Her türlü dünyâ nîmetlerine gark oldular. Ahlâksızlık ve zinâ çok yayıldı, öyle ki kadın erkeği zinâya dâvet ederdi. Emâneti korumak kalmadığı gibi, yalan, haksızlık, adam öldürme gibi günah işlemede âdetâ birbirleriyle yarıştılar.

Semûdlular, Allahü teâlânın ikrâm ve ihsân ettiği bu nîmetleri ve bolluğu putlarından bilip, günden güne küfürlerinde azdılar.

Sâlih (aleyhisselâm) ve peygamberliği:

Semûd kavmi, küfür ve fesâd üzerinde iken, Sâlih (aleyhisselâm) dünyâyı teşrîf etti. Sâlih (aleyhisselâm), Semûd'un orta halli bir âilesine mensup idi. Fakat neseb (soy) îtibâriyle kavminin en şereflisi idi. Babası Ubeyd (başka bir rivâyette Kânûh) muhterem bir zât idi. Bir gün puthâne önünden geçerken kendinde tuhaf bir hâl hissetti. Evine gelip uyuduğu zaman, gaipten bâzı sesler duydu. “Hak geldi bâtıl yıkıldı, Allahü teâlânın kulu ve peygamberi Sâlih (aleyhisselâm) dünyâya gelecektir Allahü teâlâ onunla insanlara kurtuluş yolunu bildirir” dendi. Ubeyd bundan korktu. Başına bâzı şeyler geleceğini anladı. Başka bir gün puthâne önünden geçerken putlardan sesler gelip; “Senin nesebinde Allahü teâlânın dünyâya getirip peygamberlik vereceği bir zât var” dendi ve o anda alnındaki nûr ile bütün yeryüzü aydınlanarak kuvvetli bir rüzgâr esti. Bütün putlar yüz üstü düşüp, büyük putun başındaki taç yuvarlandı. Bu hâdise üzerine Ubeyd, kavminin kendisine zarar vermesinden korkup kaçmaya başladı. O esnâda bir melek kendisini tutup sür’atle uzaklaştırdı ve ağaçları bol bir vâdiye getirdi. Uzun zaman orada kaldı. Bir gün hanımı da oraya getirildi ve bir müddet beraberce yaşadılar. Ubeyd'in vefâtından sonra hâmile olan hanımı, yine melek vâsıtasıyla eski evine götürüldü.

Sâlih (aleyhisselâm) Muharrem ayının bir Cumâ gecesinde dünyâyı teşrîf edince, kara, deniz ve sahrâlarda ilâhî bir ses onun doğumunu müjdeledi. Doğum gecesinde, rahmet melekleri yeryüzüne indi. Ağaçlar ve hayvanlar, Sâlih'in (aleyhisselâm) doğumu sebebiyle Allahü teâlâya şükür secdesi ettiler. Semûd'un putları da yüzüstü devrildiler. Puthaneye bakan Dârit bin Amr derhal gidip hâdiseyi haber verdi. Reisleri Cenda ve ileri gelenler kalkıp puthâneye gittiler. Putlarının ne hâle geldiğini görünce daha da şaşırdılar. Hep birlikte büyük putu kaldırarak başına tâcını yeniden koydular. Cenda, puta saygı ile yaklaşarak; “Bu hâl nedir?” dedi. O esnâda mel’ûn şeytan putun içine girip; “Ey Semûd kavmi! Şu an sizi Hûd'un (aleyhisselâm) dînine dâvet edecek birisi doğdu. Fakat ondan dolayı size bir zarar yoktur” dedi. Bunun üzerine Semûd kavmi ileri gelenleri dağılıp gittiler.

Semûdlular büyük bir bayram gecesinde eğlenirken bütün ağaçlar Allahü teâlânın izniyle dile gelerek; “Ey Semûd kavmi! Niçin ibret alan kimseler değilsiniz. Allahü teâlâ size senede iki defâ ağaçlarınızda meyveler veriyor. Siz ise; hâlâ çeşit çeşit ve bol bol nîmetler gönderen Allahü teâlâya değil de putlarınıza ibâdet ediyorsunuz” dedi. Bunu duyan Semûd kavmi öfkelendi ve bu hâl içinde meyve ağaçlarını kestiler. Ancak bu defâ ehlî hayvanlar dile gelerek aynı sözleri söylediler. Semûdlular hayvanları da kesmeye başladılar. Sonra dağlardan vahşî hayvanlar dile gelip seslendiler; “Ey Semûdlular! Size yazıklar olsun. Niçin ağaçları kesiyor, neden o hayvanları öldürüyorsunuz? Onlar doğru söylediler” deyince, Semûdlular silâhlarına sarılıp vahşî hayvanların peşine düştüler. Hayvanlar hem kaçıyor hem de; “Bizim ilâhımız ve mevlâmız sonsuz kuvvet ve kudret sâhibi Allahü teâlâdır. Yâ Rabbî! Semûd kavmi senin verdiğin bol nîmetlere şükretmediler. Nimetleri vereni inkâr edip senden başka kendi elleriyle yaptıkları putlara taptılar. Yeryüzüne zulüm ve fesâdı yaydılar. Yâ Rabbî! Sen mutlak adâlet sâhibisin. Hâkimsin. Sen yeryüzünü kulun ve peygamberin Sâlih (aleyhisselâm) ile ıslâh eyle. Yâ Rabbî! Onunla fesâdı kaldır” diye seslendiler. Semûd kavminin insanları bu sözleri işitince; “Bunlar putlarımıza karşı geliyorlar” diye söylendiler.

Sâlih'in aleyhisselâm vasıfları:

Yüzü beyaz, yanakları kırmızı olan Sâlih'in (aleyhisselâm) çok güzel bir sûreti vardı. Tatlı sözlü olup, çok fasîh (düzgün) konuşurdu. Büyüdükçe kavminin sevgisini kazandı. Herkesle iyi geçinmesi, güler yüzlülüğü, fakir ve düşkünlere yardımı, zayıfları koruması, hastaları ziyâreti ve başka olgun hâlleri ile bütün insanlar tarafından sevildi ve takdir gördü. Semûdlular; “Bunda büyük bir kâbiliyet var, ileride çok istifâde ederiz” dediler. Bu yüzden putlara tapmayışına ses çıkarmadılar.

Sâlih (aleyhisselâm) yedi yaşında iken kavmi arasında dolaşır onlara; “Ey Semûdlular! Benim haseb (şeref) ve nesebimi (soyumu) inkâr eder misiniz? Ben Ubeyd'in oğluyum. Annem de falancadır” derdi. Onlar da; “Biz senin soy ve şerefini biliriz” derlerdi. Her geçen sene olgunluğu artıyor, kavmindeki insanlardan ayrılığı apaçık ortaya çıkıyordu. Yirmi yaşına

bastığında yüzündeki nûr ve güzellik çok fazlalaştı. Kimse yüzüne bakmaya tâkât getiremezdi. Semûdlular onun için Âdem'in (aleyhisselâm) oğlu Şîs'e (Şît) (aleyhisselâm) benziyor derlerdi. Otuz yaşına geldiğinde, ilim, hikmet, vakâr, sekine ve bir çok fazîletler (üstünlükler) ihsân edildi. Sâlih'in (aleyhisselâm) elbisesi yünden olup nalın giyerdi. Huy ve yaratılış bakımından zamanındaki insanların en üstünü olup; en tatlı ve en fasîh (açık) konuşanı idi. Ticâretle meşgûl olur, çantacılık yapar ve elinin emeği ile kazandığını yerdi.

Kavmini îmâna dâveti:

Allahü teâlâ sapık Semûd kavmini îmâna dâvet için hazret-i Sâlih'i peygamber olarak gönderdi. Bir rivâyette Sâlih (aleyhisselâm) 40 yaşına girdiğinde; Allahü teâlâ Cebrâil'e (aleyhisselâm) emrederek Sâlih'e (aleyhisselâm) gitmesini ve ona peygamber olduğunu bildirmesini, kavmini îmâna, itâate “La ilâhe illallah ve enne Sâlihan Abdullahi ve resûlühü” “Sâlih (aleyhisselâm) Allahü teâlânın kulu ve peygamberidir” demeye dâvet etmesini bildirdi. Cibrîl-i emîn, bir anda Sâlih'e (aleyhisselâm) geldi. Selâm verdi. Sâlih (aleyhisselâm) onun heybetinden dolayı kendinden geçti. Cebrâil (aleyhisselâm); “Ey Sâlih! Şimdi kavmini Allahü teâlâya îmâna çağır ve tevhide dâvet et. Şirk ve putlara tapmaktan uzak durmalarını söyle. Allahü teâlânın kendilerine ihsân buyurduğu nîmetleri hatırlat. Ayrıca Âd kavminin şiddetli rüzgârda niçin ve neden helâk olduklarını sor” dedi ve risâletini tebliğ etti. Sonra ona Cennet elbiselerinden yeşil bir elbise giydirdi. Sağ eli üzerine nübüvvet mührünü basarak Âdem'in (aleyhisselâm) asâsını verdi. Sonra da; “Ey Sâlih! Sen, Nûh ve Hûd aleyhimüsselâm zamanlarında olmayan bir çok acâib hâlleri müşâhede edeceksin” buyurdu ve semâya yükseldi.

Sâlih (aleyhisselâm) bu ilâhî emir üzerine hemen kavminin toplandığı yere (putlara tapıp kurbanlar keserlerken yanlarına) gitti. Reisleri Cenda bin Amr da orada idi. Sâlih (aleyhisselâm) onun yanına vardı. Reis Cenda onu görür görmez târifi imkansız bir korkuya kapıldı. Sâlih (aleyhisselâm) ona güler yüz ve tatlı dille hitâbederek; “Ey Cenda, sana nasîhat ederim. Allahü teâlâ beni size peygamber olarak gönderdi. Seni ve kavmimi “La ilâhe illallah”

demeye ve beni tasdîke yâni Allahü teâlânın kulu ve resûlü olduğuma inanmaya çağırıyorum” dedi. Cenda da; “Ey Sâlih! Neler söylüyorsun. Semûd kavmi senin Allahü teâlânın peygamberi olduğunu kabûl etmez. Kavmime bildireyim bakayım ne derler. Sen yarın gel” dedi. Sonra eşrâfını (önde gelenleri) toplayıp, Sâlih'in (aleyhisselâm) söylediklerini bildirdi. Kavmin ileri gelenleri; “Ey Cenda! Gelsin söylediklerini biz de duyalım” dediler. Ertesi gün Sâlih (aleyhisselâm) oraya teşrîf etti. Peygamber olarak gönderildiğini söyleyip, onları Allahü teâlâya îmâna ve itâate çağırdı ve; “Ey kavmim! Kendisinden başka ilâh olmayan Allahü teâlâya îmân ve ibâdet ediniz. Sizi ve her şeyi yaratan O'dur. Bu topraklarda size uzun ömür ve çok nîmetler verdi. O'na tevbe ve istiğfârda bulunun. O, tevbeleri kabûl edicidir” şeklinde nasîhatlerde bulundu.

Allahü teâlâ, Kur’an-ı kerîmde, Sâlih'in (aleyhisselâm) kavmine peygamber olarak gönderilişini ve dâvetini şöyle bildirmektedir: “Biz Semûd kavmine (nesebde) kardeşleri Sâlih'i resûl olarak gönderdik. (Sâlih aleyhisselâm) onlara dedi ki: “Ey kavmim! Allahü teâlâyı tevhîd ediniz (bir biliniz). O'na ibâdet edin. O'ndan başka ilâhınız yoktur. O (Allahü teâlâ) babanız Âdem'i (aleyhisselâm) topraktan yarattı. Siz onun (Âdem'in (aleyhisselâm)) evlâdısınız. Sizi orada (yeryüzünde) geçinmek ve orasını îmâr yapmaya (mâmur hâle getirmeye) me’mûr etti, güç verdi. Şimdi ondan mağfiret dileyin. Sonra başkasına ibâdetten vazgeçin. Tâat ve ibâdetle Allahü teâlâya dönünüz. Benim rabbim (müminlere, kendisine îmân edenlere, rahmetiyle) yakındır, (Dua edenlerin duâlarına) icâbet edicidir.” (Hûd sûresi: 61).

“Semûd kavmi, gönderilmiş olan peygamberlerini (Sâlih aleyhisselâmı) tekzip ettiler (yalanlayıp kabûl etmediler). Onların (nesebde, soyda) kardeşleri Sâlih aleyhisselâm, onlara dedi ki: Allahü teâlâdan korkmaz mısınız ki O'na şirk koşarsınız. Ben, Allahü teâlâdan size gönderilen emîn bir resûlüm (peygamberim). Şimdi Allahü teâlâdan korkun. Size tebliğ ettiğim (bildirdiğim) O'nun emir ve yasaklarında bana itâat edin. Bunun için (tebliğim için) sizden ücret istemem. Bilin ki benim ücretim ancak âlemlerin Rabbi Allahü teâlânın üzerinedir.” (Şuarâ sûresi: 141-145)

Sâlih (aleyhisselâm) dalâlette (küfürde) olan kavmini îmâna dâvet ettiğinde, pek az kimse inandı. Çoğunluğu hak dîni kabûl etmemekte direndiler.

Servetlerine güvenip zevk ve sefâ içinde kendilerinden geçip zulme başvurdular. Sâlih aleyhisselâma da; “Ey Sâlih! Sen bundan evvel (yani bizi putlara ibâdeti terke çağırmadan önce) bizim aramızda ümîd edilen (güvenilen) bir kimse idin. Sende rüşd ve efendilik alâmetlerini görüp bize baş ve işlerimizde müsteşar (danışılan bir kimse) olmanı, dînimizi kabûl etmeni beklerdik. Şimdi sen bizi babalarımızın ibâdet edegeldiği ilâhlara (putlara) ibâdetten nehy mi ediyorsun? (Vaz geçirmek mi istiyorsun?) Halbuki sen bizi dâvet ettiğin Allah'a ibâdetten (tevhidden) şüphe içindeyiz dediler.” (Hûd sûresi: 62)

“Sâlih (aleyhisselâm) (onlara) dedi ki: “Ey kavmim! Bana haber verin. Rabbim teâlâ bana açık bir beyyine (mûcize) ve rahmet (peygamberlik) vermişken eğer ben risâleti tebliğ ve sizi Allahü teâlâya dâvet etmeyip O'na âsî olursam, beni O'nun (Allahü teâlânın) azâbından kim kurtarır. Beni kendinize tâbi kılmakla bana hüsrândan başka bir şey arttırmazsınız.” (Hûd sûresi: 63)

Semûd kavmi, peygamberleri Sâlih (aleyhisselâm) onları îmâna dâvet edip, nasîhatte bulunduğu zaman tekzip ettiler. Bu husûs Kur’an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirildi: “Dediler ki: O da bizden bir kimse değil mi? Üzerimize bir üstünlüğü olmayan kimseye tâbi mi olacağız. Ona uyduğumuz takdirde dalâlete düşer delilik yapmış oluruz. Aramızda vahye daha lâyık var iken ona vahiy mi olundu? Doğrusu o yalancı ve mütekebbirdir.” (Kamer sûresi: 23-25)

Semûd kavmi, Sâlih aleyhisselâmı büyülenmiş, yalancı ve mütekebbir diye ithâm etmelerine rağmen, Sâlih (aleyhisselâm) Kur’an-ı kerîmde bildirildiği şekilde, tatlı dille îmâna dâvete ve nasîhatlerine devam etti:

(Ey kavmim) Şu bulunduğunuz hâlde, bahçeler, pınarlar, ekinler ve latîf (hoş) tomurcuklanmış hurma ağaçları arasında ve dağlardan yonttuğunuz ve yaptığınız (kaşâneler, köşkler, saraylar) içinde, (ölüm ve azâbdan) emîn ve ferah olarak terk olunur musunuz? Öyle bırakılacağınızı mı zannediyorsunuz? Allahü teâlâdan korkun, tûl-i emelde (uzun emelde) olmayın. Artık bana itâat edin. Çünkü, benim emrime (dediklerime) itâat, Allahü teâlâya itâattir!) (Şuarâ sûresi: 146-150)

Semûd kavmi, Sâlih'i (aleyhisselâm) iyi bir insan olarak görüyordu. Ancak onun iyiliğini putlara hizmette görmek istiyorlardı. Sâlih aleyhisselâm peygamber olduğunu bildirince; “Sâlih'in maksadı bizi kandırıp elimizdeki mallara konmaktır” dediler. Diğer bir kısmı ise; “Hayır Sâlih'in bizim malımıza ihtiyâcı yoktur. Onun maksadı olsa olsa bize reis olmaktır” diyordu. Bir başka grup da; “Onun reislikte de gözü yoktur. Belki akıl hastalığından dolayı böyle bir takım anlaşılmaz şeyler söylemiş olabilir” dedi. Daha sonra mel’ûn şeytan da sapıklara vesvese verip; “Ne garip şey! Daha dün bir çoban gibi aranızda bulunan kişi, şimdi birden bire korkutucu sözler söylüyor. Bütün putları bir kenara itip, görünmeyen bir mâbuda tapmamızı söylüyor. Herkesin kendi etrâfında toplanmasını, sözünü dinlemelerini, böylece insanlara daha iyi bir hayat vereceğini söylüyor. Ama nasıl ve neyle? belli değil. Hepimizin sapık, kendisinin tek başına bize yol gösterici olduğunu söylüyor. Aklının, hepimizin aklından çok olduğunu ve âlemlerin Rabbi ile irtibatta bulunduğunu söylüyor. Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir? Başkalarının yapamadığını o nasıl yapabilir? Yoksa ayı gökyüzünden yere mi indirecek, yoksa yeryüzünü güneşe mi yaklaştıracak? Yoksa ölüyü mü diriltecek” dedi. Semûdlular da kalkıp Sâlih aleyhisselâma gittiler ve ona; “Şimdiye kadar kimse senin ceddinden ve soyundan bir kötülük görmedi. Fakat, sen insanların hayatını perişân edecek sözler söylüyorsun. Sen bu mâbutların hiç birini kabûl etmiyorsun ve karışıklık çıkarmaktasın. Sen bu yeni sözleri nereden getirmişsin? Ve görülmeyen mâbud seni nasıl vazifelendirmiştir. Söz ve iddia ile bir şey sabit kılınamaz. Eğer doğru söylüyor isen, hiç kimsenin yapamadığı bir işi yapman gerekir. Doğru söz delil ister. Sen bütün insanları, senin mâbudunun yarattığını ve herkesten güçlü olduğunu söylüyorsun. Eğer böyleyse; bu mâbud meselâ geceyi gündüz yapabilir. Biz de her şeyi bildiğimizi söylemiyoruz. Yaşadığımız bir dünyâ vardır. Eğer sen de yeni bir iş yapamayacaksan ve insanlarla aranda yeni bir fark bulunmuyorsa bu dâvâdan vazgeç” dediler. Sâlih aleyhisselâm: “Söylediğim her şeyi Rabbimin irâdesiyle söylüyorum. Rabbim dilerse düşündüğünüz bütün şeyler, istediğiniz her alâmet meydana gelir” buyurdu. O zaman Semûdlular Kur’an-ı kerîmde meâlen buyrulduğu üzere; “Sen çok sihre (büyüye) uğramışsın (aklına halel getirmişlerdensin) dediler.” (Şuarâ sûresi: 153)

İbn-i Abbâs'dan (radıyallahü anh) rivâyet olundu ki: “Sâlih (aleyhisselâm) kavminin îmân etmeyeceğini anlayınca çok üzüldü. Rabbine yalvarıp; “Yâ Rabbî! Bir sefere çıkayım. Yolculuğumda sâlih kimselerle karşılaşıp onlarla dost olayım” dedi. Hak teâlâ ona izin verdi. Oradan ayrıldı. Bir çok yerlerden geçti. Bir gün kendini ibâdete vermiş bir kişiye rastladı. Ona; “Niçin tenhâlarda yalnızlığı seçtin” dedi. O da; “Bu yerde bir köy vardı. Ahâlisinin tamamı Allahü teâlâya inanmaz idi. Cümlesi helâk olup yalnız ben kurtuldum. Geri kalan ömrümü o belâdan kurtulduğum için Allahü teâlânın şükrüne sarfettim. Bu sebeple tenhâlarda ibâdet ederim” dedi. Sâlih (aleyhisselâm) onun sözlerinden ve hâlinden ibret alıp daha fazla şükürle meşgûl oldu. Sonra yolu bir deniz kenarına uğradı ve bir adaya geldi. Adada ibâdet eden, namaz kılan bir şahıs gördü. Ona da tenhâlarda ibâdet etmesinin sebebini sordu. O da; “Ey Sâlih (aleyhisselâm)! Bu adada bir cemâat ile idim, onlar çok habis (kötü) insanlardı. Bir gün onlarla birlikte bir gemiye bindim. İçlerinde benden başka Hak teâlâya inanan yoktu. Netîcede gemi battı. Benden başka hepsi boğuldular. Kurtuluş nîmetinin şükrünün edâsı için burasını seçtim” dedi. Sâlih (aleyhisselâm) vedâ edip ayrıldı. Çok yerler geçip, halkının tamamı îmânsız olan bir şehre geldi. Sâlih (aleyhisselâm) orada iki mü’min kimse buldu. Bunlar gündüzleri helâl kazanıp akşam kendilerine yetecek kadar yiyecek alıkoyup fazlasını fakirlere sadaka verirlerdi. Bir akşam birlikte otururlarken heybetli bir ses işittiler. Sâlih aleyhisselâm bu sesin sebebini sorunca; “Burada yırtıcı bir hayvan vardır. Sesi her gün bu saatte duyulur. Kimi bulursa helâk eder” dediler. Sâlih de aleyhisselâm; “Eğer şehirdekiler bana mallarının bir kısmını verirlerse onları bu hayvanın şerrinden kurtarırım” dedi. Onlar gidip, Sâlih'in (aleyhisselâm) sözlerini şehir halkına söylediler. Herkes malının bir kısmını getirip bir yere yığdı. Sonra da Sâlih'ten (aleyhisselâm) dediğini yapmasını istediler. Sâlih (aleyhisselâm) Allahü teâlâya duâ etti. Duâsı netîcesinde o vahşî hayvanın iki parça olduğu görüldü. Şehir halkı sözlerinde durup mallarını Sâlih'e (aleyhisselâm) verdiler. Daha sonra Sâlih (aleyhisselâm) o iki kişiye bu malları kabûl etmelerini söyledi. Fakat onlar istemediler ve; “Bize alın terimizle kazandığımız kifâyet eder” dediler. Bunun üzerine sâhiplerine geri verdi. Sonra da Allahü teâlâya duâ edip; “Yâ Rabbî! Sana şükürler olsun ki kullarından sülehâyı (salih kimseleri) bana gösterdin. O zaman Allahü teâlâdan vahiy geldi: “Ey Sâlih! Dünyânın nizâmı, âlemin intizâmı benim sevgili kullarımın mevcût olmaları iledir.

Dünyânın nizâmını, âlemin intizamını sevgili kullarımın varlığına bağladım. Eğer onlar olmasa bütün isyân edenleri göz açıp kapayıncaya kadar helâk ederim.” Sâlih (aleyhisselâm) daha sonra kendisine îmân etmemiş olan kavminin yanına döndü.”

Cebrâil (aleyhisselâm) bir gün Sâlih'e (aleyhisselâm) gelerek, kendisi ve mü’minler için bir mescid inşâ etmesini bildirdi. Bunun üzerine mü’minlerle beraber mescid yapmaya başladı. Melekler de yardım ettiler ve yapılan bu mescitte ibâdete başladılar. Sâlih (aleyhisselâm) her gün kavmi arasında dolaşır, güler yüz, tatlı dil ve yumuşaklıkla onları îmâna dâvet eder, itâate çağırır, Âd kavminden bahseder; onların başlarına gelen azâbdan ibret almalarını söylerdi. Buna karşılık, kavminin alaylı ve hakâret dolu sözlerine sabreder, cevap vermeyip üzüntülü bir şekilde mescide dönerdi. Ayrıca kâfirler, mü’minlerle de her yerde istihzâ ederlerdi. Kavminin kendisiyle ve mü’minlerle alay edişleri Kur’an-ı kerîmde şöyle bildirilmektedir.

“Îmâna gelmeyip, tekebbür üzere olan o kavmin ileri gelenleri, zayıf ve âciz addettikleri mü’minlerle istihzâ (alay) ederek dediler ki: Siz, Sâlih'in gerçekten Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu biliyor musunuz? Mü’minler (tam bir îmân bütünlüğü içinde, sağlam bir îmânla); Evet, onun bize ve size peygamber olduğunda şek ve şüphemiz yoktur dediler. (O zaman) o îmân etmeyi kibirlerine yediremeyenler; Biz sizin îmân ettiğiniz şeye inanmıyor inkâr ediyoruz dediler.” (A’râf sûresi: 75-76)

Ayrıca; “Ey Sâlih! Sen bizi görmediğimiz bir şeye inanmaya çağırıyor, babalarımızın taptığı putlarımızı bırakmamızı söylüyor ve Âd kavminin başına gelenlerle korkutuyorsun. Halbuki onların evleri, çardakları kumlar üzerine kurulmuştu. Rüzgâr elbette onları yıkar. Bizim saraylarımız öyle olmayıp, dağlara kayalara oyulmuştur. Rüzgârın kayaları yıkması mümkün değildir. Senin Rabbinin de bize gücü yetmez” dediler. O esnâda şiddetli bir sesle irkildiler; “Sâlih (aleyhisselâm) hakîkaten Allahü teâlânın peygamberidir. Putlar bâtıldır” sesiyle bütün putlar devrildiler. Bu hâli açıkça görenler hayret ve dehşetle; “Bu olsa olsa Sâlih'in sihridir” dediler. Küfürleri ve düşmanlıkları gittikçe fazlalaştı; “Sâlih aramızda doğru bir kişi idi. Şimdi yalanı, sihri, bühtânı, putlarımıza muhâlefeti apaçık meydana

çıktı” dediler. Sâlih de (aleyhisselâm) elindeki Âdem'in (aleyhisselâm) asâsını kaldırıp kavmine seslendi. O zaman kalplerine korku düşüp her birisi bir tarafa kaçıştılar. İzdihamdan ölenler oldu. Sâlih aleyhisselâm bunların kendi bağırmasından dolayı ve küfür üzerine ölmelerine çok üzüldü. Semûdlular daha sonra yine toplandılar ve; “Ey Sâlih! Peygamber olduğun doğru ise bize vahşî hayvanlardan birkaç tane çağır da gelip senin peygamber olduğunu söylesinler. O zaman gerçekten sana inanacağız” dediler. Sâlih (aleyhisselâm) da onların bu istekleri karşısında Allahü teâlâya duâ etti ve; “Ey hayvanlar geliniz. İstedikleri şehâdeti söyleyiniz” diye seslendi. Büyük bir aslan kükreyerek çıkageldi ve dile gelerek; “Buyur ey Sâlih aleyhisselâm” deyip, Allah'ın birliğine Sâlih'in (aleyhisselâm) peygamberliğine şehâdet etti. Boynunu eğdi. Kafirler; “Şu sihre bakınız” dedi. O anda aslan o kâfire hücûm etti. Kafirlerden her biri dağılıp evlerine kapanarak kapılarını da kilitlediler. Sonra da pişman olup; “Ey Sâlih bu belâyı def et seni dinleyeceğiz” diye özür dilediler. Sâlih'in (aleyhisselâm) işâreti ile arslan geri dönüp kayboldu. O gün Semûdlulardan bir grup îmânla şereflendi. Bunlardan son îmân eden, Sâlih'in (aleyhisselâm) amcasının oğlu Sâlim bin Sa'd idi.

Cenâb-ı Hak isyân ve taşkınlığın (küfrün) zirvesine çıkan bu kavmin de, Hûd (aleyhisselâm) kavminde olduğu gibi, kadınlarını kısır bıraktı. Ağaçlar kuruyup meyve vermedi. Sığırlar buzağılamayıp davarlar kuzulamadı. Semûdluların bir kuyusu hariç hepsi kurudu. Bu durum karşısında Semûd kavminin insanları kin ve öfke ile; “Ey Sâlih aramıza fesâd karıştırdın. Mallarımıza, çoluk-çocuğumuza, bizlere zarar verdin. Buradan çekil git, yoksa seni öldürürüz” dediler. Sâlih (aleyhisselâm) mescidine döndü ve mü’minlere; “Ey îmân edenler! Siz mescide devam ediniz. Ben bir müddet yalnız kalıp dağlarda Rabbime ibâdet edeceğim” diyerek oradan ayrıldı. Dağlara çıktı. Bir yer ararken akşam oldu. Bir su görüp abdest aldı ve namazını kıldı. Nur dolu, içinden misk kokusu gelen bir mağaraya rastladı ve oraya girdi. Etrâfta koltuk ve yaygılar gördü. Mağara, mücevherden süslü bir kandille aydınlatılmıştı. Hayretler içinde koltuğa oturdu. Sonra da orada bulunan yatağa uzanınca, Allahü teâlâ kendisine uyku verdi ve tam kırk sene uyudu. Sâlih'in (aleyhisselâm) hâlinden mü’minler dâhil kimsenin haberi olmadı. Kimse yerini bilemedi ve öğrenemedi. Mü’minler, peygamberleri Sâlih'i (aleyhisselâm) aradılar fakat bir haber alamadılar.

Uzun seneler firâk (ayrılık) ateşiyle ağladılar. Ancak zaman zaman insan şekline girmiş bir melek onlara; "Niçin ağlıyorsunuz. Bedenleriniz üzüntüden zayıf düştü. Hâliniz değişti" der teselli verirdi. Mü'minler de; "Nebîmiz Sâlih'i (aleyhisselâm) kaybettik. Ondan bir haber alamadık" dediklerinde melek de; "Kendinizi üzüp sabırsız olmayınız. O bir himâye ve muhâfaza altındadır. Şimdi onu görmeniz mümkün değildir. Ancak Allahü teâlânın irâde ettiği zaman görürsünüz" derdi. Mü'minler ayrılık ve ibâdetle günlerini geçirdiler. Kuvvetleri azaldı. Teker teker vefât ettiler. Bir kısmı da eski putperestliklerine döndüler. Her vefât eden mescidin bitişiğine defnedildi. Kabir taşına da bu filanın kabridir yazıldı. Kırk sene dolunca Sâlih (aleyhisselâm) uykudan uyandı. Kendi kendine; "İki rekat namaz kılıp kavmimi dâvete koşayım. Nasıl oldu da uykuyu, Rabbime ibâdete tercih ettim" dedi. Abdest alıp namaz kıldı. Sonrada yola koyuldu. Giderken gâibden bir sesle; "Ey Sâlih acele etme. Zirâ sen kırk senedir kavminden ayrı bırakıldın. Allahü teâlâ sana kırk sene süren bir uyku verdi. Şimdi ikinci defâ Allahü teâlâ seni kavmine gönderiyor. Onlara git; vâz-ü nasîhatte bulunarak, Allahü teâlâya îmâna ve itâate çağır. Fakat acele etme. Muhakkak, senin Rabbin aceleci değildir. Ey Sâlih! Kavmine dön. Putlara tapmaktan el çekmelerini söyle. Onlara Allahü teâlânın intikâm alıcı olduğunu bildir" dendi. Sâlih (aleyhisselâm) bu husûsu iyice anladı. Secdeye kapandı ve; "Yâ Rabbî! Senin gücün her şeye yeter. Sen her şeye kâdirsin" diye niyâzda bulundu.

Sâlih (aleyhisselâm) dönüşte yollarda çok değişiklikler gördü. Nihâyet mescidine geldi, fakat her tarafı harâb buldu. Mescidde meleklerden başka kimseler yoktu. O zaman; "İlâhî! Geriye bıraktığım bu mesciddeki mü'min kardeşlerim nerede kaldı" dedi. Melekler; "Ey Sâlih! Ölüm, onları âhırete götürdü. Yalnız bir kısmı senden ümidi kesince kavmine dönüp onların dînini seçti, kâfir oldu" dediler. Sâlih (aleyhisselâm) kavminin yanına gitti. Onlar bayramları sebebiyle bir yere toplanmışlardı. Reisleri süslü elbiseler giymişti. Putları da sağ ve soluna dizmişler, altın ve gümüşten kürsîlere koymuşlardı. Reisleri Cenda', altın ve gümüşle süslü bir tahta kurulmuş oturuyordu. Başında da meliklere âit taç vardı. Erkânı, eşrâfı etrâfına toplanmıştı. Sâlih (aleyhisselâm) oraya gelince; "Ey kavmim! La ilâhe illallah. Sâlih, Allahü teâlânın kulu ve peygamberidir deyiniz. Ey kavmim size bir kere peygamber olarak gönderildim. Şimdi ikinci defâ

gönderiliyorum” dedi. Kavmi bunu duyunca hayrette kaldılar. O esnâda putlar yüzüstü düştü ve hayvanlardan konuşmalar duyuldu; “Rabbimizden hak geldi” dediler. Reisleri Cenda’; “Sen kimsin?” diye sordu. Sâlih de (aleyhisselâm); “Ben Sâlih'im” dedi. Cenda’; “Sen hakîkaten Sâlih misin? Uzun zaman oldu, seni göremedik. Kırk sene kadar aramızda yoktun. Kaybolmuştun. Ey kişi! Sen Sâlih olamazsın. Sen bir sihirbazsın” deyip ölümle tehdit etti. O zaman bir kartal; “Ey Semûdlular! Siz yalan söylüyorsunuz. Bu, Allahü teâlânın size gönderdiği Sâlih'tir (aleyhisselâm)” diye seslendi. Daha başka acâib hâller de görüldü. Reis Cenda'nın, Hedîl bin Lakîm isminde ve amcasının oğlu olan biri; “Ey Sâlih biz seni tanıdık. Sen bize nasîhat edensin. Lâkin biz senin nasîhatine muhtâç değiliz. Buradan git. Bizi rahat bırak” dedi. Sâlih (aleyhisselâm) ona dönerek; “Ey kişi! Sen bugün, çoluk çocuğun da falan saatte ölecek. Yarın da anan ve baban ölecekler. Çabuk îmân et. Eğer îmânlı vefât edersen Allahü teâlâ seni yarın diriltir ve bir mûcize olarak Semûd kavmine gösterir. Ömrünü, sonuna kadar sıddîk bir kimse olarak yaşar gidersin” buyurdu. Bunu duyan Hedîl bin Lakîm derhal değişti îmân edip, Sâlih'in (aleyhisselâm) hak peygamber olduğuna şehâdet getirdi. Sonrada insanların bakışları arasında oradan ayrıldı. Sâlih'in (aleyhisselâm) dediği vakit gelince hakîkaten o kişi vefât etti. Arkasından da hanımı ve çocukları öldüler. Bu hâdise Semûd kabîlesi arasında yayıldı. Ertesi gün, baba ve annesi öldü. Semûdlular daha çok şaşırdılar. Reis Cenda’ da korku ve telâşla bu olanları tâkip ediyordu. Sâlih (aleyhisselâm); “Ey Semûdlular! O ilk vefât eden kişi aranızda nasıl bir kimse idi” diye sordu. Onlar; “Sevdiğimiz hayırlı biri idi” dediler Sâlih (aleyhisselâm); “Eğer Allahü teâlâ onu benim duâmla diriltirse îmân eder misiniz?” diye sordu. Onlar da; “Putlarımıza tapmaktan vazgeçer sana îmân ederiz” dediler. Sonra beraberce ölen kişinin evine gittiler. O kişi, eşi, çocukları, anası, babası her biri bir köşede yatıyorlardı. Sâlih (aleyhisselâm) Allahü teâlâya duâdan sonra, o ilk vefât edene ismiyle hitap etti. O meyyit; “Buyur ey Allahü teâlânın peygamberi” deyip kelime-i şehâdet getirdi. Semûdlular bu mûcizeyi gördüler. Lâkin îmân edeceklerine dâir verdikleri sözde durmayıp yine Sâlih'e (aleyhisselâm) sihirbaz dediler, iftirâda bulundular. Telâşla kalkıp puthânelerine gelerek, Sâlih'in (aleyhisselâm) mûcizesini putlarına anlattılar. Mel’ûn şeytan putlara girerek; “Sözünüzü anladım. Eğlencenizin başına dönerek, yeyip içip kendinizden geçiniz. Sâlih'i görürseniz ona, senden önce gelen Nûh ve Hûd peygamberlerin

getirdiği burhanlardan (mûcizelerden) getir, göster de görelim" deyin diye seslendi. Semûdlular sevinç ve neşe ile geriye döndüler. Sâlih'i (aleyhisselâm) görüp şeytanın dediklerini ilettiler. Sâlih (aleyhisselâm); "Ey kavmim! Bu güne kadar peygamberliğime burhan (delil) olan çok alâmetler gördünüz. Size; vahşî hayvanlar, kuşlar, ağaçlar, ölüler ses verip şehâdette bulundular. Bunlar yetmez mi ki hâlâ şek ve şüphedesiniz. Mâdemki bunlar yetmedi, öteki isteklerinizi de söyleyin. Nasıl bir mûcize istersiniz?" deyince onlar; "Ey Sâlih! Bizimle beraber bayramımıza iştirâk edersin. Sen kendi ilâhına biz de kendi ilâhlarımıza duâ ederiz. Eğer senin duân kabûl olursa, biz sana tâbi oluruz" dediler. Sâlih (aleyhisselâm) "Bayram günü yanınıza inşallah geleceğim" dedi. O gün gelince bütün Semûdlular eğlence yerinde toplandılar. Reisleri Cenda' bin Amr da orada altın tahtlar üstünde ve ipek elbiseler içinde idi. Sâlih de (aleyhisselâm) bayram yerine gitmek için hazırlandı. Mescidinden çıkmak üzere iken Cebrâil aleyhisselâm geldi. Selâm verdi ve Âdem'in (aleyhisselâm) elbisesini giydirip, İdrîs'in (aleyhisselâm) yüzüğünü taktı. Nûh'un (aleyhisselâm) kılıcını kuşatarak Âdem'in (aleyhisselâm) asâsını da eline verdi. O zaman Sâlih'in (aleyhisselâm) güzelliği kat kat fazlalaştı. Sâlih (aleyhisselâm) abdest alıp iki rekat namazdan sonra, Allahü teâlâya duâ ve niyâzda bulunup yola çıktı. Yolda bir çok mûcizeler zuhûr etti. Ağaçlar eğiliyor, kuşlar gölge yapıyor, hayvanlar muvaffakiyeti için duâ ediyorlardı.

Sâlih (aleyhisselâm) gelince kavmi onu tanıyamadı. Heybetinden ürktüler. Sâlih (aleyhisselâm) doğruca reis Cenda' bin Amr'ın karşısına gitti. Orada toplananlara; "Ey kavmim! Ben, Allahü teâlânın size gönderdiği peygamberim. Bana itâat edin ki azaptan kurtulasınız" dedi. Cenda'; "Ey Sâlih; Eğer doğru söylüyorsan ve peygamberlik dâvâsında isen seni imtihân etmek istiyoruz. Bu imtihânımız şöyle olacak. Biliyorsun ki, bölgemizde El-Kâtibe isminde büyük bir kaya vardır. Oraya gideceğiz. Senin ilâhın o kayadan kızıl tüylü, doğurmak üzere olan dişi bir deve çıkarsın ve taştan çıkan deve yavrulasın, yavrusunun da rengi anasına benzesin" dedi. Puthane bakıcısı Dârid bin Amr da başka vasıflarını saydı. Alayla; "Sütü; yazın soğuk, kışın sıcak olacak. Hasta içtiğinde şifâ bulacak, fakir içtiğinde fakirlikten kurtulacak" dedi. Diğerleri de başka şeyler söylediler. İbn-i İshak ve öbür siyer müelliflerinin îzâhlarına göre Sâlih'ten (aleyhisselâm) mûcize

olarak deve istenmesi, Semûdluların en kıymetli mallarının deve olması sebebiyledir.

Sâlih (aleyhisselâm) müşriklerin kendini âciz bırakıp kalabalığın önünde mahcub etmek için teklif ettikleri bu istekler karşısında hiç telâşlanmayıp namaza durdu. Allahü teâlâya münâcât edip (yalvarıp) bu mûcize isteğinden rızâsı var mı yok mu diye vahiy bekledi. Allahü teâlâ Kamer sûresi 27 ve 28. âyet-i kerîmelerinde beyân buyurduğu üzere o mübârek peygamberinin doğruluğunu meydana çıkarmak için, öyle bir devenin meydana çıkarılacağını kendisine şu şekilde müjdeledi: (Ey Sâlih!) Şüphe yok ki, biz onları imtihân için, diledikleri minval üzere (şekilde) taştan bir deve çıkarır ve göndeririz. Artık onların yaptıklarına bak, helâklerini bekle ve ezâlarına sabret. Onlara haber ver ki, kendilerine mahsus olan büyük kuyunun suyu, kendileri ile deve arasında taksim olunmuştur. Bir gün devenin, bir gün de onların ve hayvanlarınındır. Her birisi su nöbetinde hazır bulunsun. (Devenin nöbetinde onlardan hiç bir kimse gelmesin).”

Sâlih (aleyhisselâm), kavminin mûcize isteklerini kabûl etti. Onlara, bu istedikleri mûcize olduğu takdirde ne yapacaklarını sordu. Hep birlikte îmân edeceklerini söylediler. Semûdlular aslında böyle bir devenin ortaya çıkabileceğine hiç ihtimâl vermiyorlardı. Sâlih (aleyhisselâm) duâ etti. O zaman önüne geldikleri o kaya büyümeye başladı. Gebe bir deve şekline döndü. Bir takım sancılı sesler peydâ olup, kaya çatladı. “La ilâhe illallah Sâlih Nebîyyullah. Ben Allahü teâlânın gönderdiği bir deveyim. Yaratıcımı tesbîh ederim. Beni bir mûcize kıldı” dedi. Reis Cenda’, bu mûcizeyi büyük bir dikkatle seyretti ve sonunda koltuğundan kalkıp Sâlih'in (aleyhisselâm) yanına gelerek alnından öptü. Sonra da kavmine dönüp; “Ey Semûd kabîleleri! Bu kadar körlük yeter. Ben ona inandım. Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve enne Sâlihan Nebîyyullah” dedi ve onunla birlikte kavminden yüz kişi îmânla şereflendi. Semûd kabîlesi insanlarının yavaş yavaş îmân ettiklerini gören puthâne muhâfızı Dârid bin Amr yüksek bir sesle; “Ey Semûd kabîleleri! Sihir olan bir şeye ne kadar çabuk meylediyor ve Sâlih'i peygamber kabûl ediyorsunuz. Gelin putlarımıza gidelim de bundan daha acâibini onlar bize göstersin” diye bağırdı. Bu sözler karşısında bir çoğu tereddüt gösterip îmân etmediler. Cenda'nın kardeşi Şihab bin Amr îmân etmek üzereyken vazgeçip şekâveti, küfrü seçti. Semûdlular onu görüp

îmânsızlıkta ısrâr ettiler ve kendilerine kumandan, reis seçtiler. Tacı onun başına koydular. Cenda’ şehre döndü. Evindeki putları kırıp koltuğunu parçaladı. Kendine âit malları îmân edenlere taksim etti. Sert keçeleşmiş bir elbise giydi ve Semûdlular arasında dolaşmaya başladı. Onlara; “Ey Semûd oğulları, devenin söylediğini söyleyiniz, lâ ilâhe illallah Sâlih Nebîyyullah deyiniz” dedi. Semûd kabîleleri kötü sözlerle onunla alay etmeye başlayarak; “Yazıklar olsun sana Ey Cenda’! Sâlih'in sihrine kandın” dediler. O da; “Sizin aranızdaki îtibârımı ne çabuk unuttunuz. Ben kendim için bu dîni seçtim. Rabbimin azâbından korkum çoktur” dedi. Daha sonra Cenda’, Sâlih'ten (aleyhisselâm) hiç ayrılmaz oldu. Allahü teâlâya ibâdete başladı.

Sâlih (aleyhisselâm), kayadan istedikleri cins deve çıkınca, onlara Allahü teâlânın; “İşte istediğiniz dişi deve; su bir gün o devenin, bir gün de sizindir. Su içmekte ona dokunmayın. Sakın ona bir kötülük yapmayın (gerek dövmek, öldürmek gibi). Yoksa sizi büyük bir günün azâbı yakalar.” (Şuarâ sûresi: 155, 156) şeklindeki kesin azâb emrini de tebliğ etti.

Deve, yavrusuyla birlikte dağlara çıkar, ağaçlar kendisine dallarını eğerdi. O da en lezzetti yaprakları yer, sonra vâdilerde otlardı. Semûd'un hayvanları onu görünce korkar kaçarlardı. Deve, akşam olduğunda şehre gelir, fasîh (açık ve anlaşılır) bir lisânla; “Kim süt isterse gelsin alsın” derdi. Semûdlular gelir kaplarını doldurur giderlerdi. Sağmak zahmeti olmadan, süt, kaplarına akardı. Deve, daha sonra Sâlih'in (aleyhisselâm) mescidi civarına gelir, orada kalır, sabaha kadar Allahü teâlâyı tesbîh eder, sabah olunca tekrar meralara giderdi. Allahü teâlâ onun için her gün yeni bir mera (otlak) bitirirdi. Semûdluların bir su kuyusu olup etrâfında bir havuzu vardı. Deve su nöbetinde oraya gelir doyuncaya kadar su içer ve; “Beni suya kandıran ve Semûd kavmine bir mûcize olarak gönderen Allahü teâlâya hamd ederim” derdi. Her gün sabah olduğunda; “İlâhî, benden süt içen ve Sâlih'e (aleyhisselâm) îmân edenlerin îmân ve yakînlerini arttır. Yâ Rabbî! Sana ve peygamberin Sâlih'e (aleyhisselâm) îmân etmeyenlerden benden süt içenlere de, ilacı olmayan bir dert ver. Sen her şeye kâdirsin” derdi.

Semûdlular, bir gün su, bir gün de devenin sütünü içiyorlardı. Su nöbetlerinde, kuyunun suyu deveye kalmasın diye çok su biriktiriyorlardı.

Zamân zaman birbirlerine; “İşte görüyorsunuz, ağaçlar dallarını, yapraklarını yesin diye deveye eğiyor. Her gün meralarda deve için otlar bitiyor. Hayvanlarımız ondan kaçıyor. Helâk oluyor. Sütünü içtiğimizde bedenlerimizde hastalık oluyor. Bu deve bize hayır getirmiyor. Buna bir çıkar yol bulalım” dediler ve deveyi helâk etmek yollarını aradılar. Fakat Sâlih'in (aleyhisselâm) haber verdiği azâb sebebiyle de korkup karar veremediler.

Semûd kavmi içinde, sürüleri zarar gördüğü için devenin öldürülmesini çok isteyen iki kadın vardı. Birisi, yaşlı fakat malı-mülkü çok bir kadın olan, cemâl sâhibi (güzel) kızları bulunan Uneyze binti Ganem idi. Diğeri Sadûf binti Muheyya idi ki, hem cemâl sâhibi (güzel), hem de malı-mülkü pek fazla idi. Sâlih'e (aleyhisselâm) en çok bu kadın düşmandı. Bu sebeple Semûd kavminden îmân etmeyenleri, o deveyi boğazlamaları için teşvik etti. Bir gün ismi Mısda’ bin Mehrec olan amcası oğlunu çağırdı. Ona; “Ey Mısda’! Eğer büyük zararını gördüğümüz Sâlih'in (aleyhisselâm) devesini öldürürsen sana varırım. Her şeyimle senin olurum” dedi. Bu teklifinde ısrâr ederek sonunda onu iknâ etti. Gidip durumu Uneyze'ye anlattı. Ona; “İknâ ettiğim Mısda'nın yanına yardımcılar lâzımdır. Kavmimiz içinde Kıdâr bin Sâlif isminde evlenmemiş birisi var, kızlarını ona teklif et. Kabûl ederse onu da yardımcı vererek deveyi boğazlatmış oluruz” dedi. Uneyze kabûl edip, kızlarından en güzelini giydirip süsledi ve Kıdâr'a gösterdi. Kıdâr, kavmi içinde çok çirkin ve babası belli olmayan biri idi. Teklifi kabûl etti. Kıdâr ile Mısda’ görüşüp deveyi öldürmede hemfikir oldular. Yanlarına Mısda'nın kardeşi, Herîl bin Mîlâd, Düayr bin Dâir, Dârid bin Amr, Reyyân bin Duâyn, Lübeyd bin Helmes, Mesred bin Mehil isimli bedbahtları da alarak tam dokuz kişi oldular. Bunlar kabîleleri dolaşıp yapacakları işi anlattılar ve taraftar topladılar. Semûd oğullarının küçüğü-büyüğü, kadını-erkeği, devenin öldürülmesine rızâ göstermişti. Devenin öldürüleceği gün, Uneyze, kızını süsleyip Kıdâr'ın yolu üzerine çıkardı. Kıdâr, evlenmek arzusuna kavuşmak için deveyi beklemeye başladı.

Kur’an-ı kerîmde Neml sûresinin 48. âyet-i kerîmesinde toplanan bu fesâd ehli şöyle bildirilmektedir: (O (Semûd kavminin bulunduğu) şehirde dokuz kimse vardı. (Reisleri Kıdâr bin Sâlif idi. Bunlar deveyi öldürmeye teşebbüs ettiler.) Bunlar orada (o şehirde) ıslâh ile değil ifsâd ile meşgûl idiler.”

Bu dokuz kişi plânları gereği devenin geçeceği yolda pusuya yattılar. Deve yaklaşınca Mısda’, bir ok atıp deveyi yaraladı ve yere düşürdü. Kıdâr ve yanındakiler de üzerine atılıp boğazladılar. Kur’an-ı kerîmde A’râf sûresinin 77. âyet-i kerîmesinde beyân olunduğu üzere; “(Semûd kavmi) o deveyi kestiler. Rablerinin emrine uymayıp isyân ettiler.” Sâlih'in (aleyhisselâm), “Deveyi kendi hâline bırakın yesin, içsin.” emrine karşı gelip taşkınlık yaptılar. Devenin yavrusu korkup dağa kaçtı. Bir rivâyette onu da yakalayıp öldürdüler. Semûdlular devenin etlerini pay ettiler ve pişirip yediler. O zaman kuşlar ve yırtıcı hayvanlar dile gelerek; “Şimdi Semûd kavmi helâk oldu. Rabbimizin emrine karşı gelip isyân ettiler” diye çağrıştılar. Sâlih (aleyhisselâm) durumu öğrenip mü’minlerle birlikte oraya gitti. Devenin hâlini görünce çok üzüldü. Sâlih'in (aleyhisselâm) gözyaşları mübârek sakallarına aktı ve; “İlâhî! Âhır zamanda gönderilecek âlemlere rahmet olacak olan Muhammed Mustafa (sallallahü aleyhi ve sellem) hakkı için kavmime hidâyet eyle” diye duâda bulundu. Semûd'un azgın müşrikleri alaya, hakârete devam ederek; “Ey Sâlih! Eğer gönderilen peygamberlerden isen, bize vâd ettiğin azâbı getir dediler.” (A’râf sûresi: 77) Sâlih (aleyhisselâm) kavmine; “Ey kavmim. Ben size Rabbimin risâletini tebliğ ettim ve size nasîhat ettim. Lâkin siz nasîhat edenleri sevmezsiniz” (A’râf sûresi: 79), “Ey kavmim! Niçin tevbeden evvel azâbın gelmesine acele edersiniz. (Zirâ onlar azâbın gelmesi ânında tevbe ederiz derlerdi.) Niçin Allahü teâlâdan mağfiret isteyerek îmân etmezsiniz. Keşke Allahü teâlâya istiğfâr etseniz de merhamet olunsanız.” (Zirâ azâb geldiğinde tevbe kabûl olmaz.) buyurdu. (Neml sûresi: 46)

Müşrikler Sâlih'in (aleyhisselâm) şefkât ve merhamet dolu nasîhatlerine karşı; “(Ey Sâlih!) Biz seninle ve sana tâbi olanlarla (müminlerle) teşe’üm ederiz. (yani uğursuzluğa uğradık. Sen bu dîni ortaya attığından beri bizim başımız belâdan kurtulmuyor. Sen böyle bir din getirmeden önce bu belâlardan hiç birisine maruz kalmazdık)” dediler. (Neml sûresi: 47)

Semûd kavmi, kıtlık ve mallarının telef olması gibi sevmedikleri bir takım âfetlerin başlarına gelmesine hazret-i Sâlih'in (aleyhisselâm) ortaya koyduğu hak dînin sebep olduğuna inandıklarından; “Biz sizinle teşe’üm ederiz ve kötülüklere sebep sizsiniz” demişlerdir.

Sâlih (aleyhisselâm) onlara cevap olarak buyurdu ki: “(Ey kavmim!) Hayır ve şerden size erişen, Allahü teâlânın emriyledir. O takdir olmuştur. Belki siz bir kavimsiniz ki; hayr, şer, izzet, zillet, rahat ve şiddetle tecrübe olunuyorsunuz ve lâkin bilmiyorsunuz.” (Neml sûresi: 47)

Allahü teâlâ Sâlih'e (aleyhisselâm) vahiy gönderip; “Kavmine azâbın geleceğini bildir” buyurdu. Bu durum Kur’an-ı kerîmde Hûd sûresi 65. âyet-i kerîmesinde şöyle bildirilmektedir: “Nihâyet o devenin ayaklarını keserek öldürdüler. Bunun üzerine Sâlih şöyle dedi: Hânelerinizde üç gün yaşayınız. (Çarşamba, Perşembe ve Cumâ günü. İlk günde yüzleriniz sararır, ikinci günde kızarır, üçüncü günde kararır, dördüncü gün de helâk olursunuz.) Bu yalan olmadık bir vâddir.”

Bu âyet-i kerîmenin üç hükmü ihtivâ ettiği bildirildi. Birincisi, Sâlih'in (aleyhisselâm) kavminin mûcize olan deveyi öldürmeleri; ikincisi, Sâlih'in müşrik Semûdlulara kendi beldelerinde ve hânelerinizde üç gün yaşayın demesi; üçüncüsü, helâklerine üç gün kalıp, üç günden ziyâde yaşayamayacaklarına dâir vâdin doğru bir vâd olup yalan olmadığını beyân etmesidir.

Semûdlular, Sâlih'in (aleyhisselâm) azâb vadi karşısında; “Ey Sâlih! Elinden geleni ardına koyma. Biz deveyi öldürerek etini yedik. Sen uzun zamandır bizi azâbla korkutursun. Biz ondan bir eser göremiyoruz” dediler. O gecenin sabahında bir takım acâib hâllerle karşılaştılar. Devenin bastığı yerlerden kan fışkırdığını, ağaçların yapraklarının kızardığını, kuyu suyunun kan kırmızısı, yüzlerinin de sapsarı olduğunu görüp, birbirlerine haber verdiler. Sonra Sâlih'e (aleyhisselâm) gittiler ve; “Ey Sâlih! Sen bizim renklerimizde ve etrâfta olan değişikliğe ne dersin” dediler. Sâlih de (aleyhisselâm); “Bu, Allahü teâlânın azâbının ilk alâmetidir. Bu ilk gününüzdür” buyurdu. Semûdlulardan deveyi öldüren dokuz kişi; “Sâlih bizlere ne sihir varsa yapıyor. Üç güne kadar da azâb vâdi var. O gelmezden önce Sâlih'i, âilesini ve ona inananları öldürelim” dediler ve yola çıktılar. Gece olduğunda Sâlih'in (aleyhisselâm) mescidine geldiler. Cebrâil aleyhisselâm birer taşla her birini öldürdü. Ertesi gün Semûdlular bu dokuzunun cesetlerini buldular. Kur’an-ı kerîmde bu durum şöyle bildirilmektedir:

“Onlar bu şekilde (Sâlih'i (aleyhisselâm) öldürmek için) hîle yaptılar. Biz de onların bu hîlelerinin cezâsını verdik. Halbuki onların bundan haberleri yoktu.” (Neml sûresi: 50)

“İşte bak, o tuzaklarının âkıbeti nice oldu. Çünkü biz onları da kavimlerini de (Cebrâil'le (aleyhisselâm) ve ateşle) helâk ettik.” (Neml sûresi: 51)

Allahü teâlâ Sâlih'e (aleyhisselâm) Cebrâil'i (aleyhisselâm) göndererek müşriklerin tuzaklarından ve başlarına geleceklerden haberdâr etti. O da îmân edenlerle birlikte (dörtbin kişi olduğu rivâyet edilmiştir) o beldeyi terk ettiler. Bunların kurtulmalarına sebep îmânları idi. Allahü teâlâ bu durumu Hûd sûresi 66. âyet-i kerîmesinde şöyle bildirmektedir; “Vaktâ ki azâbımız veya azâbla emrimiz gelince Sâlih'i ve onunla beraber mü’minleri indimizde rahmetle o azâbdan ve o günün rüsvâlığından halâs ettik (kurtardık). Muhakkak senin Rabbin azâbında kuvvetli ve düşmanlarına gâliptir.”

“Sâlih'e ve onunla olan mü’minlere necât verdik. Onlar küfür ve günahtan sakınırlardı.” (Neml sûresi: 53)

İkinci günde Semûdluların yüzleri kana boyanmış gibi kıpkırmızı oldu. Azâbın geleceğine kanaat getirip feryâd ettiler, bağrıştılar, ağlaştılar. İki gün geçti dediler. Üçüncü günü yüzleri simsiyah oldu. Sanki yüzlerine zift sürülmüştü. Hepsi me’yûs olup; “Azâb hangi taraftan gelir” diyerek sağa-sola ve semâya doğru bakıştılar.

Azâb geldiğinde, Allahü teâlâ Cebrâil'i (aleyhisselâm) gönderip; “Semûd kavmi bana îmân etmediler. Nimetlere şükretmediler. Benim hâlık (yaratıcı) ve Rab olduğumu inkârla kendilerine mûcize olarak gönderdiğim nâkayı (deveyi) öldürdüler. Resûlüm Sâlih'i (aleyhisselâm) yalanladılar. Şimdi onlara şiddetli sayha ile azâbı indir. Saraylarını, diyârlarını harâb et” buyurdu. Bu ilâhi emir üzerine bir sabah vakti azâb sayhası, Semûd kavminin insanlarını yakaladı. Cebrâil (aleyhisselâm) onları muhkem binâlarda helâk etti. Fahreddîn-i Râzî'nin beyânına göre, sayhanın şiddet ve heybetinden hepsinin ödleri patlamak sûretiyle öldüler. Allahü teâlâ Kur’an-ı kerîmde meâlen bu hâli şöyle bildirmektedir:

“Onları (Semûd kavmini) sabah vaktinde Cebrâil aleyhisselâmın şiddetli sayhası yakaladı. Hepsi helâk oldular. Kazanageldikleri (işledikleri) o şeyler (muhkem evler, mal ve nüfusça çoğalmış olmaları) onlardan azâbı def edemedi.” (Hicr sûresi: 83-84)

“Onların üzerine Cebrâil'in bir sayhasını gönderdik de hayvan ağılına konan kuru çalı, çırpı ve otlar gibi mahv oluverdiler.” (Kamer sûresi: 31)

“Onlar; (gökten) heybetli sesle yerde zelzele olup, kalpleri parçalanarak yüzleri üzerine düşüp, evlerinde helâk oldular.” (A’râf sûresi: 78)

“Küfürle nefslerine zulüm edenleri; Cebrâil'in sayhası alıp, kalpleri parçalanıp, evlerinde yıkılıp helâk oldular.” (Hûd sûresi: 67)

“Onları azâb yakaladı. Muhakkak bunda bir ibret vardır. Onların çoğu îmân edici olmadı. Muhakkak ki senin Rabbin azîzdir, rahîmdir.” (Şuarâ sûresi: 158-159)

Bu âyet-i kerîmede, onların çoğu veya yarısı îmân edici olsa idi yâni Sâlih'e (aleyhisselâm) îmân etse idiler onlara azâbın gelmeyeceğine, gönderilmeyeceğine dâir işâret olduğu bildirilmektedir.

“Biz Semûd kavmine hayr ve şer yolunu gösterdik. Onlar körlüğü (yani cehl ve dalâleti) hidâyet üzerine tercih ve ihtiyâr ettiler. Onları, (dünyâda) kazandıkları (küfür ve isyân) sebebiyle azâb sâikası (yani Cebrâil'in (aleyhisselâm) sayhası) alıp, zelîl ve helâk oldular.” (Fussilet sûresi: 17)

İbn-i Abbâs'dan (radıyallahü anh) rivâyeten “Tefsîr-i Hazin”de beyân edildiğine göre; Sayha ile helâk olan ümmet ikidir: Birincisi, Sâlih'in (aleyhisselâm) ikincisi Şuayb'ın (aleyhisselâm) ümmetidir. Şu kadar ki, Sâlih'in (aleyhisselâm) ümmetine sayha, memleketlerinin altından ve Şuayb'ınkine (aleyhisselâm) memleketlerinin üstünden geldiği rivâyet edilmiştir. Zirâ Şuayb'ın (aleyhisselâm) kavmi de nasîhat dinlemeyip sonunda sayha ile helâk oldular.

Sâlih (aleyhisselâm) kavminin helâkinden sonra, kendisine îmân edenlerle birlikte Mekke'ye veya Şam taraflarına gitti. Remle kasabasına yerleşti.

(Hadramut tarafına gittiğine dâir rivâyetler de vardır).

Sâlih aleyhisselâmın bâzı mûcizeleri:

1- Meyvesiz ağaçların meyve vermeleri: Sâlih aleyhisselâmın gönderildiği Semûd kavminin çevresinde hamt diye bilinen dikensiz ve meyveleri olmayan ağaçlar vardı. Orada bunlardan başka ağaç bulunmazdı. Bir gün Semûd kavminin önde gelenleri Sâlih aleyhisselâma gelip; "Sen, gerçekten peygamber isen bu ağaçlar meyve versin" dediler. Sâlih aleyhisselâmdan mûcize göstermesini istediler. Onların bu teklifi üzerine Sâlih aleyhisselâm duâ etti. Orada hamt cinsinden ne kadar ağaç var ise hepsi meyve verdi.

2- Taştan su çıkması: Sâlih aleyhisselâm mûcize olarak duâ edince büyük bir kayadan su çıktı. Sâlih aleyhisselâmın kavminin bulunduğu yerde tek bir kuyu olup, başka su ve kuyu yoktu. Susuzluktan dolayı bu beldede mahsul elde edilemediğinden, Semûd kavmi gelip; "Gerçekten peygamber isen şu taştan su çıkar" dediler. Sâlih (aleyhisselâm) onların bu teklifi üzerine Allahü teâlâya duâ etti. Onun bu duâsı üzerine kendisine vahiy geldi ve; "O taşın çevresinde yedi kere dolaş" buyruldu. Sâlih aleyhisselâm vahiy mucibince hemen o taşın çevresinde dolaşmaya başladı. Dolaşırken, o büyük taştan göz göz sular akmaya başladı. Semûdlular bu sularla boş arâzilerini suladılar. Kurak arâzileri; bağlar, bahçeler hâline getirdiler.

3- Ateşin yakmadığı çadır: Sâlih aleyhisselâmın çadırına ateş atıldı, fakat hiç tesir etmedi. Sâlih aleyhisselâmın kavmi olan Semûdlular, koyunculuk da yaparlardı. Bunun için senenin bâzı aylarını sahralarda, yaylalarda çadır kurarak geçirirlerdi.

Yaylada bulundukları bir sırada îmân etmeyenlerden bir kişi gizlice Sâlih aleyhisselâmın çadırını ateşe verdi. Çadır ateş aldı. Oradaki kâfirler alaya başladılar; "Sen gerçekten peygamber isen çadırındaki yangını söndür de görelim" dediler. Bunun üzerine Sâlih aleyhisselâm duâ etti. Ateş hemen etrâftaki çadırlara sıçradı. Kafirlerin bütün çadırları yanıp kül olduğu hâlde Sâlih aleyhisselâmın çadırına bir şey olmadı.

Semûd kavminin helâk edilmesine sebep olan bâzı husûsiyetler:

1- Küfür üzere idiler. Sâlih'i (aleyhisselâm) yalanlıyorlardı. Tuğyan yâni küfürde çok ileride idiler. Kötülüklerin en kötüsü, Allahü teâlâya inanmamak, ateist yâni dinsiz olmaktır. İnanılması lâzım olan bir şeye inanmamak küfür olur. Meleklerin, insanların ve cinnin îmân etmeleri, inanmaları emrolundu. Allahü teâlânın var olduğunu anlamamak, düşünmemek günah olur. Allahü teâlâ tarafından bildirilenlerden birine inanmamak, hepsine inanmamak olur. Her birini bilmeden, hepsine inandım demek de îmân olur. Îmân hâsıl olmak için, küfür alâmeti olan şeylerden sakınmak da lâzımdır. Dinin emir ve yasaklarından birini hafif görmek, Kur'an-ı kerîm ile, melekle, peygamberlerden biri ile alay etmek, küfür alâmetlerindendir. İnkâr etmek, yâni işittikten sonra inanmamak, tasdik etmemek demektir. Bundan dolayı, şüphe etmek de, inkâr olur.

2- Dînin temeli olan hususlarda Sâlih'e (aleyhisselâm) itâat etmeyip, nefslerinin arzu ve isteklerine uydular. Düşmanlık ve kibir gösterdiler.

Kur'an-ı kerîmde; "Semûd kavmi, gönderilmiş olan peygamberlerini (Sâlih'i (aleyhisselâm)) tekzip ettiler (yalanlayıp kabûl etmediler). (Şuarâ sûresi: 141), "Îmâna gelmeyip tekebbür üzere olan o kavmin ileri gelenleri, zayıf ve âciz addettikleri mü'minlerle istihzâ (alay) ederek dediler ki: Siz, Sâlih'in gerçekten Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu biliyor musunuz? Mü'minler (tam bir îmân bütünlüğü içinde sağlam bir îmânla); Evet, (onun) bize ve size peygamber olduğunda şek ve şüphemiz yoktur dediler. (O zaman) îmân etmeyi kibirlerine yediremeyenler; Biz sizin îmân ettiğiniz şeye inanmıyor, inkâr ediyoruz dediler." Buyruldu. (A'râf sûresi: 75, 76) Nefse uymak kötü huylardandır. Bunun kötü olduğu, âyet-i kerîmelerde açıkça bildirilmiştir. Nefsin arzularının, insanı Allah yolundan saptırıcı olduğu, Kur'an-ı kerîmde haber verilmiştir. Çünkü nefs, dâimâ Allahü teâlâyı inkâr, O'na inâd, isyân etmek ister. Her işte, nefsin arzularına uymak, nefse tapınmak olur. Nefsine uyan, küfre veya bid'at sâhibi olmağa, yâhut fıska yâni haram işlemeğe başlar. Ebû Bekr Tamistânî diyor ki: "Nefse uymaktan kurtulmak, dünyâ nîmetlerinin en büyüğüdür. Çünkü nefs,

Allah ile kul arasındaki perdelerin en büyüğüdür.” Sehl bin Abdullah Tüsterî diyor ki: “İbadetlerin en kıymetlisi, nefse uymamaktır.” Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), uzun bir hadîs-i şerîfinin sonunda buyurdu ki: “İnsanı felâkete sürükleyen şeyler üçtür: Hasislik, nefse uymak, kendini beğenmek.” İmâm-ı Gazâlî buyurdu ki: Allahü teâlânın, insana yardımına mâni olan perdelerin en kötüsü, ucbdur. Yâni ayıplarını görmeyip, kendini beğenmektir.”

Hadîs-i şerîfte; “Ümmetimin, iki kötü huya yakalanmalarından çok korkuyorum. Bunlar, nefse uymak ve ölümü unutup, dünyâ arkasında koşmaktır” buyruldu. Nefse uymak, İslâmiyete uymaya mâni olur. Ölümü unutmak, nefse uymaya sebep olur.

Hadîs-i şerîfte, “Aklın alâmeti; nefse gâlip ve hâkim olmak ve öldükten sonra lâzım olanları hazırlamaktır. Ahmaklık alâmeti, nefse uyup, Allahü teâlâdan af ve merhamet beklemektir” buyruldu.

3- Rey (Kendi görüşlerine uymak): Semûd kavmi kendi görüşlerini dînin nasslarına (esaslarına) tercih ediyor, ona uyuyorlardı. Kur’an-ı kerîmde; “Sâlih (onlara) dedi ki: “Ey “Kavmim! Bana haber verin. Rabbim teâlâ bana açık bir beyyine (mûcize) ve rahmet, peygamberlik vermişken, eğer ben risâleti tebliğ ve sizi Allahü teâlâya dâvet etmeyip O'na âsî olursam, beni O'nun azâbından kim kurtarır. Beni kendinize tâbi kılmakta, bana hüsrândan başka bir şey arttırmazsınız” buyruldu. (Hûd sûresi: 63) Bu âyet-i kerîmede Semûd kavmini nassa muhâlefetle hâsıl olan şeyden korkutmak ve onları günahlardan sakındırmak mânâsı vardır.

4- Nâsîhat edenlere buğz etmek, kızmak, ondan rahatsız olmak: Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde, Sâlih'in (aleyhisselâm), kavmine meâlen şöyle söylediğini buyurdu: “Ey kavmim! Ben size Rabbimin risâletini tebliğ ettim ve size nasîhat ettim. Lâkin siz nasîhat edenleri sevmezsiniz.” (A’râf sûresi: 79)

Hâris bin Esed Muhâsibî (radıyallahü anh) kitabında Hazret-i Ömer'in şöyle buyurduğunu bildiriyor: Birbirine nasîhat etmeyen ve nasîhat edenleri sevmeyen bir kavimde (cemiyette) hayır yoktur.

Beyhekî “Şuab-ül-îman” kitabında, İbn-i Mes’ûd'dan (radıyallahü anh) şöyle rivâyet etti: “Allahü teâlânın katında en büyük günah, bir kimse diğerine Allahü teâlâdan kork dediği zaman, diğerinin ona; “Sen kendine bak, sen mi bana emrediyorsun?” demesidir.”

5- Yeryüzünü ifsâd edenlere itâat etmek, yaptıkları fesâd ve bozuk işlerinde muvafakat etmek: Kur’an-ı kerîmde; “Şimdi, Allahü teâlâdan korkun. Size tebliğ ettiğim (bildirdiğim) O'nun emir ve yasaklarında bana itâat edin. Yeryüzünde bozgunculuk yapanların, ıslâh yapmayanların emrine itâat etmeyin” buyruldu. (Şuarâ 150-151) Bu âyet-i kerîmede; “Onlar ıslâh yapmazlar” diye te’kid yapılmasında, onların fesatlarında salâh olmadığı, onların iyi hasletlerinin bulunmadığına işâret vardır.

6- Hayır ehli ile (mü’minlerle) tetayyür, yâhut mutlak tayâre ve teşe’üm: Sâlih'in (aleyhisselâm) nasîhatleri üzerine kavmi; “Ey Sâlih! Biz seninle ve sana îmân eden maiyetinle (mü’minlerle) teşe’üm ederiz. Zirâ bu dîni kavmine anlattığından beri bizim başımız belâdan kurtulmuyor ve biz sizin sebebinizle uğursuz olduk. Bir çok musîbetlere uğradık. Bunların hepsi sizdendir. Çünkü siz böyle bir din meydana koymadan evvel, bu belâlardan hiç birisine maruz kalmazdık” demekle Sâlih'e (aleyhisselâm); sertlik, kabalık, küstahlık gösterdiler. Sâlih (aleyhisselâm), onların mukâbelelerini (karşılıklarını) işitince; “Ey kavmim! Sizin uğursuzluğunuz Allah katında takdir edilmiştir. Zirâ siz irâdenizi küfre ve belâ icap edecek bir takım günahlara sarf ettiğinizden, Allahü teâlâ sizin başınıza gelecek belâları takdir etmiştir. Siz öyle bir kavimsiniz ki; hayr, şer, izzet, zillet, rahat ve şiddetle imtihân olunuyorsunuz. Lâkin bilmiyorsunuz” buyurarak teşe’ümün yâni uğursuzluğun kendi işleri netîcesi olduğunu bildirdi. Semûd kavmi kıtlık ve mallarının telef olması gibi sevmedikleri bir takım âfetlerin meydana gelmesine, Sâlih'in (aleyhisselâm) ortaya koyduğu hak dîni sebep saydıklarından; “Biz seninle tetayyür yâni teşe’üm ederiz ve kötülüklere sebep sizsiniz” demişlerdir.

7- Kadınlara itâat etmek: Kıdâr ve Mısda'ı deveyi öldürmeye iten sebep, Sadûf ve Uneyze isimlerindeki kadınlara itâat etmeleri idi. Kadınlara kanarak deveyi boğazlayan bu insanlar, evvel gelenlerin en şakîsi oldu. Kadının, haram yolla kendisini veya başkasını erkeğe teklif etmesi en

büyük günahlardandır. Sadûf ve Uneyze'nin durumu böyledir. Allahü teâlâ ikisini de takbih buyurdu. Çünkü bunlar Mısda’ ve Kıdâr'a mubâh olan evliliği teklif etmeyip haram ve gayr-i meşru olanı teklif ettiler. Kudâî, İbn-i Asakir, hazret-i Âişe'den (radıyallahü anhâ) rivâyet ettikleri hadîs-i şerîfte; “Kadınlara itâat, nedâmettir” buyruldu. Allahü teâlâ Nisâ sûresi 34. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Erkekler, kadınlar üzerine hâkimdirler. Çünkü Allahü teâlâ bâzı kullarını bâzısından üstün yaratmıştır. Hem de, erkekler, kendi mallarını, onlar için harcederler. Kadınların iyileri Allahü teâlâya itâat eder ve zevclerinin haklarını gözetirler. Zevcleri hazır olmadıkları zaman, onların nâmuslarını ve mallarını, Allah'ın yardımı ile korurlar. Hıyânet etmesinden korktuğunuz kadınlara, zevc haklarını öğretin ve tatlı sözlerle nasîhat edin! Onları yatağınızdan ayırın” buyrularak erkeklerin kadınlardan üstün olduğunu bildirdi.

8- Cemâl sâhiplerine (güzel kadınlara) rağbetten dolayı, masiyete günaha ve belâya düşmek. Bir kimse sâdece malından ve güzelliğinden dolayı bir kadın ile evlenirse, o kimsenin dînine zarar gelir. Nitekim Kıdâr ile Mısda'ın durumu böyledir.

Evlenebilmek için önce, dînin emir ve yasaklarını öğrenmek, nefsi dîne uyar hâle getirmek, gönül sâhibi olmak, olgunlaşmak lâzımdır. Ondan sonra, sünneti yerine getirmek niyeti ile evlenir. Edebi, hayâsı, ahlâkı olan; dînini, îmânını, İslâmın şartlarını öğrenmiş, dîne uyan, sokakta İslâmiyetin emrettiği gibi örtünen bir kızla nikâhlanır. İffet sâhibi, dînini kayıran bir kız aramalıdır. Malı ve güzelliği çok olanı aramamalıdır. Mal için, güzellik için iffeti ve salâhı elden kaçırmamalıdır. Hadîs-i şerîfte buyruldu ki; “Kadın,ya malı için, veya güzelliği için, yâhut dîni için alınır. Siz dîni olanı alınız! Malı için alan, malına kavuşamaz. Yalnız cemâl için alan, cemâlinden mahrûm kalır.” Din ile cemâlin (güzelliğin) birlikte olması çok iyi olur.

9- Dünyâ malına aldanmak: Semûd kavmi, ömürlerinin uzunluğuna, rahatlıklarına, mallarının-mülklerinin çokluğuna güveniyorlardı. Ölümün ansızın kendilerine geleceğinden korkmuyorlardı. Sâlih (aleyhisselâm) onlara dedi ki: “(Ey kavmim!) Şu bulunduğunuz hâlde, bahçeler, pınarlar, ekinler ve latîf (hoş) tomurcuklanmış hurma ağaçları arasında ve dağlardan yonttuğunuz, yaptığınız kaşâneler, saraylar içinde ölüm ve azâbdan emîn ve

ferah olarak terk olunur musunuz? Öyle bırakılacağınızı mı zannediyorsunuz? Allahü teâlâdan korkun; tûl-i emelde olmayın. Artık bana itâat edin. Zirâ ki benim emrime itâat, Allahü teâlâya itâattir." (Şuarâ sûresi: 146-150)

Semûdlular sâhip oldukları dünyâlıkları sebebiyle şımarmışlardı. Kavuştukları geçici nîmetler sebebiyle taşkınlık ve azgınlık içinde yaşıyorlardı. Fakat, kendilerine verilen bu nîmetlerde cimrilik ediyorlar, ihtiyaç sâhiplerini gözetmiyorlardı. Dünyâlık kazanmak ve kazandıklarını muhâfaza edip, koruyabilmekte çok dikkatli idiler. Pek çok dünyâ malına sâhip oldukları hâlde, gözleri doymuyor, aşırı derecede düşkünlük gösteriyorlardı. Kendilerini ve yaptıkları iş ne olursa olsun, onları güzel görüyorlar ve beğeniyorlardı. Allahü teâlânın mekrinden yâni hîlesinden emîn bir hâlde idiler. Allahü teâlânın verdiği nîmetlerin şükrünü yapmıyorlar, bilakis nankörlükte bulunuyorlardı. Türlü türlü nîmetlerden faydalandıkları hâlde, isyân içinde idiler. Bir gün gelip ölecekleri, yaptıklarının tek tek hesâbını verecekleri hiç akıllarına gelmiyordu. Semûd kavmi, tûl-i emel ve nîmetlere nankörlük üzere idiler. Tûl-i emel, çok yaşamayı istemektir. İbâdet yapmak için çok yaşamağı istemek, tûl-i emel olmaz. Tûl-i emel sâhipleri, ibâdetleri vaktinde yapmazlar. Tevbe etmeyi terk ederler. Kalbleri katı olur. Ölümü hatırlamazlar. Vâz ve nasîhatten ibret almazlar. Hadîs-i şerîfte; "Lezzetlere son veren şeyi (ölümü) çok hatırlayınız." buyruldu. Hadîs-i şerîflerde; "Ölümden sonra olacak şeyleri bildiğiniz gibi, hayvanlar da bilselerdi, yemek için semiz hayvan bulamazdınız." ve "Gece ve gündüz ölümü hatırlayan kimse, kıyâmet günü şehidler yanında olacaktır." buyruldu. Tûl-i emel sâhibi, hep dünyâ malına ve mevkîine kavuşmak için ömrünü harcar. Âhıreti unutur. Yalnız zevk ve sefasını düşünür. Çoluk-çocuğunun bir senelik ihtiyâcını hazırlamak, uzun emel olmaz. Hadîs-i şerîflerde: "İnsanların en iyisi, ömrü uzun ve ameli güzel olan kimsedir." ve "İnsanların en kötüsü, ömrü uzun, ameli kötü olandır." ve "Ölmek istemeyiniz. Kabr azâbı çok acıdır. Ömrü uzun olup İslâmiyete uymak, büyük saâdettir." ve "Müslümanlıkta beyazlaşan kıllar, kıyâmet günü nûr olacaklardır." buyruldu.

Tûl-i emelin sebepleri, dünyâ zevklerine düşkün olmak ve ölümü unutup sıhhat ve gençliğine aldanmaktır. Bu hastalıktan kurtulmak için, sebepleri

yok edip, ölümün her an geleceğini düşünmelidir. Sıhhatin ve gençliğin, ölüme mâni olmadıklarını unutmamalıdır. Çocuklardaki ve gençlerdeki ölüm sayısının yaşlılardaki ölüm sayısından çok olduğunu istatistikler göstermektedir. Çok hastaların iyi olup yaşadıkları, çok sağlam kişilerin çabuk öldükleri, her zaman görülmektedir. Tûl-i emel sâhibi olmanın zararlarını ve ölümü hatırlamanın faydalarını öğrenmelidir. Hadîs-i şerîfte; "Ölümü çok hatırlayınız. Onu hatırlamak, insanı günah işlemekten korur ve âhırete zararlı olan şeylerden sakınmağa sebep olur." buyruldu. Eshâb-ı kirâmdan Berâ bin Âzib diyor ki: "Bir cenâzeyi götürdük. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) kabir başına oturup, ağlamağa başladı. Mübârek gözyaşları toprağa damladı. Sonra; "Ey kardeşlerim! Hepiniz buna hazırlanınız." buyurdu." Ömer bin Abdülaziz (rahmetullahi aleyh) bir âlimi görünce, nasîhat istedi. O da; Şimdi halîfesin istediğin gibi emredersin. Yarın öleceksin dedi. Biraz daha söyle deyince; "Âdem'e (aleyhisselâm) kadar, bütün dedelerin ölümü tattı. Şimdi sıra sana geldi dedi." Halîfe uzun zaman ağladı. Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem; "İnsanlara vâiz olarak ölüm yetişir. Zenginlik isteyene kazâ ve kadere îmân etmek yetişir.", "İnsanların en akıllısı ölümü hatırlayandır. Ölümü çok hatırlayan insana; dünyâda şeref, âhırette yüksek dereceler nasîb olur.", "Allahü teâlâdan hayâ ediniz. Başkalarına kalacak olan şeyleri toplamakla vaktinizi gayb etmeyiniz. Kavuşamayacağınız şeyleri ele geçirmek için uğraşmayınız. İhtiyacınızdan fazla binâlar yapmakla hayatınızı harcamayınız.", (Evlerinizi haram malzeme ile yapmayınız. Dininizin ve dünyânızın harâb olmasına sebep olur." buyurup, çok sevdiği Üsâme bin Zeyd'in bir ay sonra ödemek üzere yüz altına bir köle satın aldığını işitince de; "Siz buna hayret etmediniz mi? Üsâme tûl-i emel sâhibi olmuş." buyurdu. İhtiyaç maddelerinin veresiye de alınmaları câizdir. Bir hadîs-i şerîfte; "Cennet'e gitmek isteyen, uzun emel sâhibi olmasın. Dünyâ işleri ile uğraşması ölümü unutturmasın. Haram işlemekte Allahü teâlâdan hayâ etsin." buyruldu. Haram olan lezzetler içinde yaşamayı düşünerek uzun emel sâhibi olmak haramdır. Çok yaşamayı değil, sıhhat ve âfiyet ile yaşamayı istemelidir.

10- Allahü teâlâya ahd ve mîsâkı bozdular: Semûdlular, Sâlih'e (aleyhisselâm); "Bize kayadan deve çıkarırsan sana îmân edeceğiz. Senin Rabbine itâat edeceğiz" dediler. Sâlih aleyhisselâm da Allahü teâlânın izni

ile kayadan deveyi çıkarınca, hak sözden rücu ettiler, yâni döndüler. Sonra da azâba uğradılar.

Hâkim, Câbir'den (radıyallahü anh) rivâyet etti: Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) Hicr'e uğramıştı. Bu sırada buyurdu ki: "Mûcize istemeyiniz. Muhakkak Sâlih'in kavmi mûcize istedi de, Allahü teâlâ onlara deve gönderdi. Deve bu yoldan suya gelir, şu taraftan giderdi. Sonra onlar, Rablerinin emrinden (hak sözden) dönüp haddi aştılar. Allah'ın hareminde olan bir kişi dışında (ve îmân edenler müstesnâ) Semûd kavminden herkesi helâk eden bir sayha, onları yakalayıverdi." Eshâb-ı kirâm, o bir kişi kimdi? diye sorduklarında, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); "Ebû Rigâl'dir, Harem'den çıktığında kavmine isâbet eden azâb ona da isâbet etti."

Tefsîr âlimleri bildirdiler ki; "Sâlih aleyhisselâm ve ona tâbi olanların dışında Semûd zürriyetinden Ebû Rigâl denilen bir kişi hariç, hiç kimse kalmayıp hepsi helâk oldu. Ebû Rigâl, o sırada Mekke-i mükerremede Harem-i şerîfte idi. Bu sebepten ona bu musîbetten bir şey isâbet etmedi. Günlerden bir gün Harem'den çıktığında gökten bir taş düşüp onu öldürdü."

Abdürrezzak dedi ki: Mamer'in, İsmâil bin Ümeyye'den naklettiğine göre; Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Ebû Rigâl'in kabrine uğradı ve Eshâb-ı kirâmına; "Bu kimdir biliyor musunuz?" diye sordu. Onlar da; "Allah ve Resûlü daha iyi bilir." dediler. O zaman Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); "Bu, Ebû Rigâl'in kabridir. Semûd kavminden birisidir. Allahü teâlânın Harem'inde idi. Bu mekân onu azâbdan korumuştu. Oradan çıkınca, kavminin başına gelen, onun da başına geldi ve burada defnolundu. Onunla birlikte altın bir dal da gömülmüştü" buyurdu. Halk onun kabrini kazmaya ve o altını aramaya koyuldular ve altın dalı çıkardılar.

Buharî, Abdullah bin Dinâr'dan, o da, Abdullah ibni Ömer'den rivâyet ettiğine göre; Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Tebük gazâsında Semûd kavminin helâk olduğu vadide konakladığı zaman, Eshâb-ı kirâmına (radıyallahü anhüm) buranın kuyusundan su içmemelerini ve buradan su almamalarını tembih etti. Eshâb-ı kirâm; "Yâ Resûlallah

(sallallahü aleyhi ve sellem) ! Biz bu kuyunun suyundan alıp hamur yoğurduk ve kaplarımızı da doldurduk" demeleri üzerine, Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem); "Öyle ise hamuru atınız, aldığınız suyu da dökünüz" buyurdu.

Ebû Hüreyre'den (radıyallahü anh) rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte, Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem), Semûd kavminin vâdisine geldiği vakit; "Nefslerine zulmeden kimselerin meskenlerine girmeyin ki onlara dokunan azâb, size de dokunmasın. Ancak ağlayarak girerseniz bir beis yoktur" buyurarak, bürdesini yâni hırkasını başına alarak oradan uzaklaştığı beyân olunmuştur.

11- Emâneti zâyi etmek (koruyamamak): Deve, Semûdluların yanında Allahü teâlânın emâneti idi. Onlar bu emâneti korumak bir yana, ihânet edip onu boğazladılar. Emâneti gözetmemek münâfıklık alâmetidir ve büyük günahtır. Emânet, malda olduğu gibi sözde de olur. Hadîs-i şerîfte; "Münâfıklık alâmeti üçtür: Yalan söylemek, vâdini îfâ etmemek, emânete hıyânet etmek" buyruldu. Kendisine mal veya söz yâhut sır emânet olunan kimsenin bunlara hıyânet etmesi münâfıklık olur.

"Buharî"de yazılı, Amr ibni Âs'ın (radıyallahü anh) oğlunun bildirdiği hadîs-i şerîfte; "Dört şey münâfıklık alâmetidir: Emânet olunana hıyânet etmek, yalan söylemek, vâdini bozmak ve ahdine gadr etmek ve mahkemede doğruyu söylememek" buyruldu. İbn-i Hâcer buyurdu ki: "Nifâk yâni münâfıklık, zâhirîn bâtına uymaması demektir. Sözü, özüne uymaz. Îtikâd edilecek şeylerde münâfıklık yapmak, küfürdür. İşlerinde ve sözlerinde münâfıklık yapmak, haram olur. Îtikâdda, îmânda münâfıklık, diğer küfürlerden daha fenâdır.

12- Mâsiyet ehlinin (günah işleyenlerin) yaptığı günah ve küfür işlerini tasvip etmek. Emr-i mâruf ve nehy-i münkeri (iyiliği emredip kötülükten menetmeyi) terk etmek: Aslında, deveyi bir veya iki kişi, yedi kişinin yardımı ile boğazlamıştır. Fakat Allahü teâlâ onların hepsine, onu tekzip ettiler, deveyi bağladılar diye nispet buyurdu. Onların hepsine azâbı gönderdi. Çünkü onlar, zâlimlerin o işi yapmasına mâni olmadılar. Üstelik

onlar deveyi boğazlayanların bu işinden râzı idiler. Günahın işlenmesine rızâ göstermek, mâsiyetin ta kendisidir.

İmâm-ı Ahmed, Ebû Dâvûd ve İbn-i Mâce'nin Cerîr bin Abdullah Beclî'den (radıyallahü anh) rivâyet ettikleri hadîs-i şerîfte, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: “Bir kavmin arasında mâsiyet işlenir, onlar o mâsiyeti yapandan daha üstün ve kalabalık oldukları hâlde, o mâsiyeti (kötülüğü) değiştirmezlerse, (ona mâni olmazlarsa) Allahü teâlâ o kavmin hepsine umûmi azâb gönderir.”

13- Zarûret olmadan vakıf olan hayvanı boğazlamak ziyân etmektir: Sütünden içmeleri için fakirlere vakfedilen koyun, hac edeceklere vakfedilen katır, cihâda gidecek olanlar için vakfedilen at böyledir. Kimse, bunlara kötülük ile dokunamaz. Kim bunu çiğnerse, deveyi boğazlayan Semûd kavmine benzemiş olur. O devenin sütü onlara sebil idi. Deve, kimsenin mülkiyetinde değildi. Onun sâhibi ancak Allahü teâlâ idi. Aynı şekilde vakıf olan akarât (gelirler) ve diğerleri dînimizde Allahü teâlânın mülküdür. Telef, tahrip, tâmir ve satmak sûreti ile vakıflara hıyânet etmek bu kâbildendir. Yine ihtiyaçların giderilmesi için müslümanların ortak mallarına da hıyânet bu kâbildendir. Bu şekilde davrananlar hâinlik yapmak hususunda Semûd kavmine benzer.

14- Dokuz kişinin fesadda ileri olması: Semûd kavminden dokuz kişinin yapmadıkları fesâd yoktu. Bunlar her türlü kötülüğü yaparlar, başkalarının malını zorla elinden alırlar ve kadınlarına tecâvüz ederlerdi.

Mücâhid ve başkalarından rivâyet edildi ki: “Semûd kavmi deveyi boğazlayınca, Sâlih (aleyhisselâm) onlara üç gün sonra size azâb gelir buyurdu. O zaman bu dokuz kişi ittifâk edip; “Eğer o, tehdidinde yalancı ise, ona lâyık olduğu cezâyı verelim. Doğru ise, azâb bize gelmeden önce işini bitirmekte acele edelim de kendimizi böyle bir azâbdan kurtaralım” diyerek, Sâlih'i (aleyhisselâm) öldürmek için evine gittiler.

Abdullah ibni Abbâs buyurdu ki: “Dokuz kişi, Sâlih'in (aleyhisselâm) evine geldiler. Kılıçlarını çektiler. Fakat Cebrâil (aleyhisselâm) onları taşlarla

öldürdü. Ancak onlar Cebrâil'i görmeyip, sâdece kendilerine atılan taşları görüyorlardı.”

Katâde (radıyallahü anh); “Dokuz kişi sür’atle Sâlih'in (aleyhisselâm) evine geldiler. Allahü teâlâ elinde kaya bulunan bir meleği onlara gönderdi. O, hepsini helâk etti” diye bildirdi.

Dokuz kişi, diğer Semûdlulardan fazla olarak: mekr (hîle), dînar ve dirhemleri kırmak, başkalarının kadınlarına sarkıntılık etmek, öldürmeye azmetmek gibi çeşitli günahları işlemekte çok ileri gitmişlerdi.

Kur’an-ı kerîmde Neml sûresi 50 ve 51. âyet-i kerîmelerinde meâlen buyruldu ki: “Onlar bu şekilde (Sâlih'i (aleyhisselâm) öldürmek için) hîle yaptılar. Biz de onların bu hîlelerinin cezâsını verdik. Halbuki onların bundan haberleri yoktu. İşte bak, o tuzaklarının âkıbeti nice oldu. Çünkü biz onları da kavimlerini de (Cebrâil (aleyhisselâm) ile ve ateşle) helâk ettik.”

Dokuz kişinin, başkalarının yapmadığı ortak husûsiyetlerinden biri de günah işlemekte yardımlaşmaları idi. Bilhassa inananları öldürmek, öldürmeye teşvik ve bunun için hep birlikte yemîn etmek pek kötü ve çok çirkin günahlardır. Bir müslümanın öldürülmesine bir parça söz ile de olsa yardımcı olan kimsenin alnına; “Allah'ın rahmetinden ümidini kesmiştir” yazılır. Bu damga ile Allahü teâlânın huzûruna çıkar.

Beyhekî, “Şuâb” adlı eserinde şöyle anlattı: Mâlik bin Dînar, Neml sûresi 48. âyet-i kerîmesini okudu ve; “Bugün yeryüzünde ifsâd yapan ve ıslâh etmeyen nice kimseler vardır” dedi. Mâlik bin Dinâr'ın (rahmetullahi aleyh) zamanının hâli böyle olursa, diğer zamanların nasıl olduğu artık meydandadır. Akıllı kimse, zamanın bozukluğu içerisinde (onun akışına kendini kaptırmaz) dâimâ ölümü hatırlar, ölümün bir müddet sonra da olsa geleceğini aslâ unutmaz. Rabbinin rızâsını kazanmak için gayret sarfeder. Geçmiş milletlerin çok kuvvetli ve pek zengin olmalarına rağmen, ölüme karşı koyamadıklarından ibret alır. Halbuki onların ömürleri pek uzundu. Geniş arâzileri ve mülkleri vardı. Fakat sonunda helâk oldular ve sâhip oldukları hiç bir şey fayda vermedi.”

----

1) Tefsîr-i Taberî

2) Tefsîr-i Kurtubî

3) Tefsîr-i Kebîr

4) Tefsîr-i Mazharî

5) Garâib-ül-Kur’an (Nişâbûrî)

6) Tefsîr-i Rûh'ul-Beyân

7) Zâd-ül-Mesîr

8) Feth-ül Bârî; cild-6, sh. 268

9) İhyâu Ulumiddîn

10) Metâlib-ül aliyye; cild-3, sh. 271

11) Kısâs-ı Enbiyâ (Arâis-ül-Mecâlis) cild-1, sh. 171

12) Hasâis-ül-Kübrâ; cild-2, sh. 180

13) El-Kâmil fit târih; cild-1, sh. 90

14) Bedâyi-üz Zühûr, sh. 83

15) Târih-i Taberî; cild-1, sh. 115

16) Ravdat-ül ebrâr; sh. 19

17) Mir’ât-ı Kâinat; sh. 77

18) Lügat-ı Târihiyye ve Coğrafya; cild-2, sh. 173

19) Hüsn-üt Tenebbüh; Vr. 230

20) Ahsen-ül-Enbiyâ; sh. 6,

21) Kısas-ı Enbiyâ (Kısaî) cild-1, 108 a.b,

22) Ravdat-üs Safâ; sh. 149

23) Rehber Ansiklopedisi; cild-15, sh. 60

24) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; cild-4, sh. 141

25) İslâm Ahlâkı; sh. 110

26) Şemâil-i Şerif; sh. 531

ZÜLKARNEYN ALEYHİSSELÂM

Peygamber veya velî. Kur'an-ı kerîmde kıssası, doğuya ve batıya seferleri zikredilmiştir. Nûh'un (aleyhisselâm) oğlu Yafes'in soyundandır. Asıl ismi İskender'dir. Doğuya ve batıya gittiği için, İskender-i Zülkarneyn namıyla anılmıştır. Yemen'de yaşamış olan Münzir İskender ile Aristo'nun talebesi olan Makedonyalı İskender'den daha önce yaşadı. İbrâhim'le (aleyhisselâm) birlikte haccetti. Onun elini öpüp duâsını aldı. Teyzesinin oğlu olan Hızır'ı (aleyhisselâm), ordusuna kumandan tâyin etti. Ye'cüc ve Me'cüc kavminin insanlara zarar vermelerine mâni olmak için taş ve demirden bir sed yaptı. Asya ve Avrupa kıtalarına hâkim oldu. Her tarafa Allahü teâlânın emir ve yasaklarını yaydı. Kafirlerle savaşıp, mü'minlere güzel muâmelede bulundu. Vazifesini bitirip ömrünü tamamlayınca, Medîne ile Şam arasında, Şam'a beş günlük mesâfedeki Dûmet-ül-Cendel denilen yerde vefât eyledi. Mekke'de veya yine o civarda Tehâme dağlarında defnedildi.

İskender-i Zülkarneyn, doğuya ve batıya (yeryüzüne) hâkim olan bir cihângirdi. Nitekim Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bir hadîs-i şerîflerinde; "İsmini duyduğunuz kimselerden, yeryüzüne dört kişi mâlik oldu. İkisi mü'min, ikisi de kâfir idi. Mü'min olan ikisi, Zülkarneyn ile Süleymân aleyhisselâm idi. Kafir olan ikisi de, Nemrûd ile Buhtunnasar idi. Beşinci olarak yeryüzüne benim evlâdımdan biri, yâni Mehdî mâlik olacaktır" buyurmuşlardır.

Mûsâ'ya (aleyhisselâm) gelen Tevrât'ın bir yerinde hazret-i Zülkarneyn'den bahsediliyordu. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Mekke'de peygamberliğini îlân edip, geçmiş ümmetlerin başlarına gelen ibretli hâdiselerden bahsedince; Kureyş müşrikleri, O'na karşı muhâlefet etmek için kendilerince daha ilgi çekici olan hikâyeler bulup anlatmaya başladılar. Yahudilerden ve İranlılardan duydukları masallar ve geçmiş ümmetlere dâir hikâyelerle, Resûlullah efendimize (sallallahü aleyhi ve sellem) karşı çıkmaya kalkıştılar. O sırada âhır zaman peygamberinin kendi içlerinden çıkacağı ve oraya hicret edeceği inancıyla Medîne'ye gelip yerleşmiş olan birçok yahudi vardı. Mekkeli müşrikler, Medîne

yahudilerine adam gönderip, Resûlullah efendimizi (sallallahü aleyhi ve sellem) imtihân için malûmat istediler. Medîne yahudileri onlara; Eshâb-ı Kehf'i, yeryüzünün doğusuna ve batısına gidip fetheden Zülkarneyn'i ve rûhun mâhiyetini sormalarını tavsiye ettiler. Sonra da; "Eğer bu üç şeyden haber verirse peygamberdir, O'na uyun. Eğer cevap veremezse yalancının biridir, istediğinizi yapın" dediler. Yahudilerden bu bilgileri öğrenen Mekkeli müşrikler, Resûlullah efendimize (sallallahü aleyhi ve sellem) gelip bu üç soruyu sordular. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), kimseden ilim öğrenmemişti, okuması yazması bile yoktu. İnsanlara söyledikleri, Allahü teâlânın kendisine vâsıtalı ve vâsıtasız olarak bildirdiği veya kalbine ilham ettiği şeylerdi. Tabi ki, O, ne Eshâb-ı Kehf'i, ne rûhun mâhiyetini, ne de Zülkarneyn'i (aleyhisselâm) bir yerden öğrenmiş değildi. Müşrikler gelip sorularını sorunca Allahü teâlâ, Resûlüne Kehf sûresini inzâl buyurdu. Bu sûrenin 83-98. âyet-i kerîmelerinde Zülkarneyn'in (aleyhisselâm) doğuya ve batıya seyahati, bu sırada karşılaştığı kavimler ve kâfirlere olan muâmelesi anlatıldı. Bu vesîleyle müslümanlar da Zülkarneyn aleyhisselâm hakkında en doğru bilgilere sâhip oldular. Bu âyet-i kerîmelerde meâlen buyruldu ki:

"Senden Zülkarneyn'i (aleyhisselâm) sorarlar. Sen; Ben size onun hâlinden (Allahü teâlâ katından) haber vereyim de! Biz onu yeryüzünde bir kudrete erdirdik. (Onu dünyâda hâkimiyete, güzel bir tasarrufa muktedir kıldık) ve ona her (istediği) şeyden bir sebep verdik. (Onu ilme, kudrete ve başka ne lâzımsa hepsine malik eyledik.) O da, (batıya doğru) bir yol tuttu. Nihâyet güneşin battığı yere ulaştı. Onu (güneşi) sanki kızgın siyah çamurlu bir pınar içine batarken buldu. Ve onun yanında bir kavim buldu. Ey Zülkarneyn! (Sen muhayyersin. İslâm'a gelmezlerse dilersen öldürmek sûretiyle bu kavme) azâb et! Yâhud onların hakkında hüsn-i muâmele (onları, hak dîne çağırarak kendilerini irşâda çalışırsın. Kendilerine dînî mes'eleleri talim) edersin" dedik. Zülkarneyn hak dîne dâveti seçip), dedi ki: Her kim (ben dîne dâvet ettiğim hâlde küfürde ısrâr ile nefsine) zulmederse biz ona öldürmekle azâb ederiz. Sonra da o, kıyâmette Rabbine döndürülür. Allahü teâlâ ona işitilmemiş şiddetli azâbı ile azâb eder. Ama, kim îmân eder, sâlih amelde bulunursa, onun için dünyâ ve âhırette çok güzel bir mükâfât (Cennet) vardır. Ona emrimizden kolay tarafını da söyleyeceğiz. Sonra o, başka bir yol tuttu (doğuya gitti). Nihâyet üstüne

güneşin (ilk önce) doğduğu yere ulaştığı zaman, onu bir kavmin üzerine doğuyor buldu ki, biz onlar için buna karşı (korunacak) hiç bir siper yapmamıştık. İşte (Zülkarneyn'in işi) böyle idi. (Kudreti, mülkü, saltanatı anlatılanlar gibi idi.) Halbuki onun yanında olan (asker, aletler ve kuvvetin gizli ve açık) cümlesini ilmimizle kuşatmışızdır. Sonra yine bir yol buldu (doğudan kuzeye gitti). Nihâyet iki dağ arasına ulaştığı zaman, onların önünde hemen hiç söz anlamaz bir kavim buldu. Onlar (tercümanları vâsıtasıyla); Ey Zülkarneyn! Ye'cüc ve Me'cüc tâifesi bu yerde fesâd (katil, tahrip, zirâatı telef) edicilerdir. Acabâ biz sana masrafını tâyin etsek de bizimle onların arasına sed yapsan dediler. (Zülkarneyn;) Rabbimin bu işte bana verdiği kudret, sizin vereceğiniz haraç ve masraftan hayırlıdır. Haydi siz bana (bedenî) kuvvetle (ve lâzım olan aletlerle) yardım edin de, sizinle onların arasına sağlam bir sed (duvar) yapayım. Bana demir kütleleri getirin dedi. (Onu getirdiler. O iki dağın arasını su çıkıncaya kadar kazdılar. Temelini kayalarla doldurup üzerine bir kat demir, bir kat odun döşediler.) Tâ ki, iki yanı (iki dağın arası) eşit oldu. (Sonra çalışanlara) Üfleyin (körüklerle ateşi tutuşturun) dedi. Nihâyet o (demir) ateş gibi olunca; Getirin bana, üstüne erimiş bakır dökeyim dedi. Artık (Ye'cüc ve Me'cüc kavmi) onu aşmaya güç yetiremedikleri gibi, onu (duvarı) delip geçmeye de kâdir olamadılar. (Zülkarneyn); İşte bu (sed) Rabbimin bir rahmetidir. Fakat Rabbimin vâdi geldiği vakit (kıyâmet yaklaştığı zaman) ise, o bunu dümdüz yapar. Rabbimin vâdi bir haktır" dedi."

Bu âyet-i kerîmeleri tefsîr eden müfessirler, hadîs-i şerîflerde ve çeşitli rivâyetlerde bildirilen haberlerle oldukça geniş açıklamışlardır. Bu bilgilerin ışığında Zülkarneyn'in (aleyhisselâm) hayatı ve hâlleri şöyle anlatılmıştır:

Sâlih bir zât olan Zülkarneyn'i (aleyhisselâm) Allahü teâlâ, yeryüzündeki insanlara, emir ve yasaklarını tebliğ ile vazifelendirdi. Zülkarneyn (aleyhisselâm), Allahü teâlâya niyâzda bulunup; "Yâ Rabbî! Bana tevcih ettiğin bu işte ancak sen yardıma kâdirsin. Beni hangi ümmetlere gönderdiğini, onlara hangi asker ve kuvvetle ve nasıl gâlib geleceğimi, bunun için hangi çârelere baş vuracağımı, onlara karşı çoğunluğu nasıl elde edeceğimi, hangi hilm ve sabırla karşı duracağımı, nasıl hitâb edeceğimi ve lisânlarını nasıl anlayacağımı, sözlerini hangi kulak ile duyacağımı, hangi göz ile onlara nüfûz edeceğimi, karşılarına hangi hüccetle çıkacağımı,

işlerini hangi hikmetle düzenleyeceğimi, aralarında hangi ilim ve adâletle hükmedeceğimi bilmiyorum. Bu bahsettiğim şeylerden hiçbiri bende yok. Yâ Rabbî! Sen Rahimsin. Sen hiç kimseye gücünün yeteceğinden başkasını yüklemezsin. Bilakis sen, kullarına merhamet edensin" dedi. Bunun üzerine Allahü teâlâ şöyle buyurdu:

"Sana verdiğim vazifeyi yapabilmen için kuvvet ihsân ederim. Göğsünü açarım. Her şeye gücün yetecek hâle gelirsin. Anlayışını açar, konuşmanı genişletirim, kulağını açarım, ta uzaktakileri işitirsin. Basîretini genişletirim, çok uzakları görür, her şeye nüfûz edersin. Tedbirli olmak istidâdını veririm, her şeyi sağlam yaparsın. İstediğin her şeyi ihsân ederim. Bunları, senin için muhâfaza ederim. İstediğini her zaman bulursun. Ayağını sağlam bastırırım. Sana heybet veririm, hiç bir kimse sana kötü gözle bakamaz. Ben sana yardım ederim. Hiç bir şey sana zarar veremez. Seni kuvvetlendiririm, hiç bir şeye yenilmezsin. Kalbine kuvvet veririm, hiç bir şeyden korkmazsın. Nur (aydınlık) ve zulmeti (karanlığı) emrine verir, onları senin askerin yaparım. Nur, önünde yol gösterir; zulmet, arkandan seni muhâfaza eder."

Allahü teâlâ bulutları ve başka vâsıtaları Zülkarneyn'in (aleyhisselâm) emrine verdi. Ona ilim ve kudret, insanlar üzerinde tasarruf ve hâkimiyet verdi. Ayrıca; beyaz ve siyah olmak üzere iki sancak ihsân etti. Zifiri karanlık olan gecede beyaz sancağı açınca ortalık aydınlığa gark olurdu. Gündüz harp ederken düşman askerinin karanlıkta kalmasını arzu ederse, siyah sancağını açar, düşman tarafı zifiri karanlık, kendi tarafı aydınlık olur, böylece kısa zamanda düşmana gâlib gelirdi. Her sefere çıkışında, önü aydınlık, arkası karanlık olurdu. Çok geçmeden memleketi genişledi, devleti güçlendi. Allahü teâlânın emir ve yasaklarını bütün dünyâya yaymayı azmetti. Teyzesinin oğlu olan Hızır'ı (aleyhisselâm) kendisine vezir, ordusuna kumandan tâyin etti.

Allahü teâlânın emriyle, mü'minlerden meydana gelen ordusu ile birlikte, ilk önce batıya yürüdü. Vardığı her yerde kâfirleri hak dîne dâvet etti. İnananlara iltifât ve ikrâmda bulunup inanmayanlarla harp etti. Batıda meskûn yerlerin sonuna vardı. Artık karalar bitmiş, hep deniz başlamıştı. Oraya vardığı sırada güneşin batma vakti idi. Güneş kızarmış bir hâlde

sanki bir çamur pınarında batıyor gibiydi. İnsan gözü güneşin o şekilde battığını zannediyordu. Elbette ki, güneş, değil o denizden, dünyâdan bile defâlarca büyüktü. Zülkarneyn (aleyhisselâm) orada bir kavim buldu. Bu kavmin fertleri kâfir idi. Vahşî hayvan derilerinden elbise giyerler, denizin dışarı attığı balık cinsinden şeyleri yiyerek geçinirlerdi. Değişik bir dille konuşan, bu güçlü kuvvetli kimselerin acayip tabîatları, yadırganacak âdet ve huyları vardı. Allahü teâlâ, Zülkarneyn'i (aleyhisselâm), onlar hakkında serbest bıraktı. Dilerse îmân etmeyenleri öldürmesini, isterse onların hak dîni kabûl etmeleri için gayret göstererek güzel muâmelede bulunmasını bildirdi. Zülkarneyn'e (aleyhisselâm) Allahü teâlânın bildirmesi; eğer kendisi peygamber ise, melek ile; değilse, yanında bulunan bir peygamber ile veya tâbi olduğu peygamberin dîni dairesinde kendisinin yaptığı ictihâd iledir.

Zülkarneyn aleyhisselâm bunlardan ikincisini tercih edip, hüsn-i muâmelede bulundu ve onlara; “Her kim nefsine zulmederek dâvetimi kabûl etmez, küfürden ayrılmazsa; elbette onu öldürürüz. Sonra da âhırette Rabbimizin mahkeme-i kübrâsına sevk olunur. Allahü teâlâ da onu şiddetli ve ebedî olan Cehennem azâbıyla cezâlandırır. Ama kim dâvetimi kabûllenir, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını gözetir ve tasdik eder, yapması emredilen ibâdet ve vazifeleri yerine getirirse, onun için çok güzel ve ebedî olan Cennet vardır. Böyle îmân eden kimse için kendisine emrettiğimiz şeylerde kolaylık söyler, ona; namaz, zekât, cihâd gibi yapabileceği şeyleri teklif eder, yapamayacağı meşakkatli şeyleri emretmeyiz” dedi. Onları îmâna dâvet etti. Bir kısmı îmânla şereflendi, bir kısmı da yüz çevirdi. Zülkarneyn (aleyhisselâm), îmân etmeyenlerin üzerine yürüdü ve karanlık içinde bıraktı. Onlar karanlıkta ne yapacaklarını bilemediler. Helâk olacak bir hâle gelince, Zülkarneyn'e (aleyhisselâm) yalvararak tevbe edip, dâvetine icâbet ettiler. Allahü teâlânın varlığına ve birliğine îmân edip, O'nun emir ve yasaklarına canla başla tâbi olacaklarına söz verdiler.

Zülkarneyn (aleyhisselâm), bu müslümanlardan kalabalık bir ordu kurdu. Bu ordunun arkasını karanlıkla emniyete aldı. Beyaz bayrağı nûr ile önünü aydınlattı. Ordusu ile uğradığı her yerde, ne kadar millete rastlamışsa hepsini hak dîne dâvet etti. Allahü teâlâya îmâna ve ibâdete çağırdı. Îmân

etmeyenler cezâlarını gördüler. Yaya olarak Mekke-i mükerremeye gitti ve haccetti. İbrâhim'le (aleyhisselâm) görüştü. Hayır duâsını aldı. Nâsîhatlerine mazhâr oldu.

Zülkarneyn (aleyhisselâm) daha sonra doğuya yöneldi. Güneşin ilk ışıklarının vurduğu en uçtaki kara parçasına vardı. Orada güneşten korunacak kaya ve ağaç cinsinden hiç bir şey yoktu ve buranın insanları, güneş doğunca, yeraltındaki mahzenlerine veya denize girerlerdi. Güneşin şiddetli sıcağı geçince, girdikleri yerlerden çıkıp, ihtiyaçlarını gidermeye çalışırlardı. Zülkarneyn (aleyhisselâm), onları da hak dîne dâvet etti.

Zülkarneyn (aleyhisselâm), daha sonra, kuzeye bir sefer yaptı. İki dağ arasına vardı. O iki dağın yakınında oturan kalabalık bir kavimle karşılaştı. Bilmediği bir dille konuştuklarından bir şey anlamıyordu. Bir tercümân vâsıtasıyla veya Allahü teâlânın ihsânı olarak Zülkarneyn (aleyhisselâm), onların sözlerini anladı. O kavmin pâdişahı, Zülkarneyn'i (aleyhisselâm) iyilikle karşıladı. Hediyeler takdim etti. Bütün kavmi ile birlikte hak dîni kabûl etti. Zülkarneyn'in (aleyhisselâm) iltifâtına mazhar oldu. O kavim, Zülkarneyn'e (aleyhisselâm) Ye’cüc ve Me’cüc'den şikâyet etti. O kavimle birlikte Ye’cüc ve Me’cüc'ün zararından korunmak için sed yaptılar.

Zülkarneyn (aleyhisselâm) yaptığı seferlerin birinde, bir ülkeye uğradı. Oradaki insanların elinde dünyâ serveti namına bir şey yoktu. Rızıklarını sebzeden te’min ederlerdi. Sebzelerini korumakta çok ihtimam gösterirlerdi. Ayrıca bu kavimde herkes kendi mezârını kazar, her gün mezârını temizler ve ibâdetlerini burada yapardı. Zülkarneyn (aleyhisselâm), bunların hükümdârlarını çağırttı. Hükümdâr; “Ben kimseyi istemiyorum. Beni isteyen de yanıma gelir” dedi. Zülkarneyn (aleyhisselâm) bu söz üzerine hükümdârın yanına giderek; “Ben seni dâvet ettim, niye gelmedin?” dedi. Hükümdâr; “Sana bir ihtiyâcım yok, olsa gelirdim” cevâbını verdi. Bunun üzerine Zülkarneyn (aleyhisselâm); “Bu hâliniz nedir? Sizdeki bu hâli kimsede görmedim” deyince, hükümdâr; “Evet biz altın ve gümüşe kıymet vermiyoruz! Çünkü baktık ki; bunlardan bir miktar, bir kimsenin eline geçerse, bu sefer daha fazlasını isteyecek ve huzûru bozulacak. Onun için dünyâlık peşinde değiliz” dedi. Zülkarneyn (aleyhisselâm); “Bu mezârlar nedir? Neden bunları kazıyor ve ibâdetlerinizi burada yapıyorsunuz?” diye

sordu. Hükümdâr; “Dünyâlık peşinde koşmamak için bunu böyle yaptık. Mezârları görüp de oraya gireceğimizi hatırlayınca, her şeyden vaz geçeriz” dedi. Zülkarneyn (aleyhisselâm); “Niçin sebzeden başka yiyeceğiniz yoktur? Hayvan yetiştirseniz, sütünden, etinden istifâde etseniz olmaz mı?” dedi. Hükümdâr; “Midelerimizin, canlı hayvanlara mezâr olmasını istemedik. Bitkilerle geçimimizi sağlıyoruz. Zâten boğazdan aşağı geçtikten sonra hiç birinin tadını alamayız” diye cevap verdi.

Bir gün birisi Zülkarneyn'e; “Bana, îmân ve yakînimi kuvvetlendirecek bir şey öğret” dedi. O da; “Gadab edip kimseye kızma, zirâ şeytanın insana en çok hulûl edebileceği zaman, insanın hiddetli ânıdır. Bunun için, hiddetini sükûnetle yenmeye çalış. Sakın acele etme, zirâ acele ettiğin zaman, nasîbini kaybedersin. Yakın ve uzağına karşı yumuşak ol; inâdçı, inkârcı ve zâlim olma” diye cevap verdi.

Zülkarneyn (aleyhisselâm), Allahü teâlânın yardımı ile doğu, batı ve kuzeydeki bütün ülkeleri fethedip, her tarafa Allahü teâlânın emir ve yasaklarını yayma vazifesini tamamladıktan sonra, askerine izin verdi. Kendisi Medîne ile Şam arasındaki Dûmet-ül-Cendel denilen yerde insanlardan ayrıldı. Yalnız Allahü teâlâya ibâdet ve tâatla meşgûl oldu. Az bir zaman sonra da vefât etti. Mekke'ye veya Mekke civarındaki Tehâme dağlarında bir yere defnedildiğine dâir rivâyetler vardır.

Zülkarneyn (aleyhisselâm) vefât etmeden önce yakınlarına; “Ben vefât edince, usûlüne uygun yıkayıp kefenleyin. Sonra tabuta koyun. Yalnız kollarım, dışarıda sarkık kalsın! Hazînelerimi de katırlara yükleyin” diye vasiyette bulundu. Söyledikleri aynen yapıldı. Definden sonra, âlim olan büyük bir zât, onun bu sözlerini şöyle açıkladı. “İskender-i Zülkarneyn, demek istedi ki: Arkamdan gelen ordular ile doğu ve batıya hâkim oldum. Hizmetçilerim emrimden çıkmadı. Dünyâyı baştan başa tuttum. Sayısız hazînelerim vardı. Fakat bütün bu dünyâ nîmetleri, kalıcı değildir. Gördüğünüz gibi, mezâra eller boş gidiliyor. Dünyâ malı, dünyâda kalıyor sizler, âhırette de faydalı olacak işleri yapın.”

Zülkarneyn'in (aleyhisselâm) vasıfları:

Zülkarneyn aleyhisselâm beyaz-kırmızı benizli, orta boylu idi. Güzel ahlâklı, Hakk'a teslimiyeti huşû içinde ve tam, halkına karşı mütevazı ve adâlet sâhibi idi. Cenâb-ı Hakk'ın çeşitli ihsânlarına kavuşmuştu. Gazâ ve cihâda çıkmakta, beldeleri tâmirde çok gayretli idi. Dünyâ malına rağbet etmez, haram ve şüphelilerden çok sakınır, elinin emeği, alnının teri ile geçinirdi. Bunun için sabahtan akşama kadar kendi eli ile zenbil örer; kendine çoluk-çocuğuna bu paradan harcar, artanını fakirlere sadaka verirdi. Güzel ve kerîm bir zât idi.

Zülkarneyn (aleyhisselâm) âyet-i kerîmede beyân buyrulduğu gibi, insanlara çok büyük zararlar ve sıkıntı veren Ye'cüc ve Me'cüc kavminin zararlarına mâni olmak için, bir sed yaptı. Bu seddi rivâyetlere göre, Asya'nın kuzey doğusundaki mü'min Türklerin ricâsı üzerine inşâ etti. İki dağ arasında, taş ve demirden yapılmış olan bu sed, bugünkü Çin seddinden başkadır. Böyle bir seddin yapılmasına sebep olan ve kıyâmete yakın seddi yıkıp yeryüzüne dağılması gereken bu kavmin nasıl olduğu; özellikleri, üremeleri, dünyâya yayılışları ve ortadan kaldırılışları ne şekilde olacaktır? Bu husûslar, âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerde nasıl bildirilmiştir? Bunlar, İslâm âlimlerinin eserlerinde geniş anlatılmıştır.

Ye'cüc ile Me'cüc:

Kıyâmetin kopmasına yakın yeryüzüne dağılacak iki kötü millet. Ye'cüc ve Me'cüc denilen bu kimseler, Nûh'un (aleyhisselâm) oğlu Yafes'in soyundandırlar. Yüzleri yassı, gözleri küçük, kulakları çok büyük, boyları kısadır. Her birinin bin çocuğu olur. Sayıları insanların ve cinlerin toplamının onda dokuzu kadardır. Çok eski zamanda bir duvar arkasına bırakıldıkları, kıyâmete yakın yeryüzüne yayılacakları, Kur'an-ı kerîmde haber verilmektedir. Arkeolojik araştırmalar yer altında kalmış şehirleri, dağ tepelerindeki deniz fosillerini bulduğuna göre, o duvarın bugün meydanda bulunması ve bu insanların çok sayıda olmaları lâzım gelmez. Nitekim, bugünkü milyarlarca insan nasıl iki kişiden meydana geldi ise, o iki milletin de, bugün nerede oldukları bilinmeyen bir kaç kişiden üreyerek yeryüzünü kaplayacakları düşünülebilir.

Kur’an-ı kerîmde Zülkarneyn'in (aleyhisselâm) Ye’cüc ve Me’cüc'e karşı seddi binâ ettikten sonra, meâlen; “Zülkarneyn; işte bu sed, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin vâdi geldiği vakit (kıyâmet günü yaklaştığı zaman), O (Allahü teâlâ) bunu dümdüz yapar. Rabbimin vâdi bir haktır dedi” buyrulmuştur. (Kehf sûresi: 98)

Yine Enbiyâ sûresinin 96. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Ye’cüc ve Me’cüc'ün seddi açılıp da her tepeden koşmaya başlayacakları (yeryüzüne yayılacakları) zamana kadar (yeryüzündeki insanların ihtilafları devam edip duracaktır)” buyrulmuştur.

Ye’cüc ve Me’cüc'ün diğer faaliyetleri ve helâk olmaları ile ilgili hadîs-i şerîfler de vardır. Bunlardan İbn-i Mâce'nin bildirdiği hadîs-i şerîfte buyruldu ki: “Ye’cüc ve Me’cüc (seddi delmek için) her gün kazarlar. Nihâyet (delik açılarak) güneşin ışığını görmeleri yaklaşınca başlarındaki reisleri; Geri dönün, kalan kısmını yarın kazarsınız diye emir verir. (Kazı yapan amele de işi bırakıp geri döner.) Allahü teâlâ da orasını eski bulunduğu vaziyetten daha sağlam bir hâle çevirir. Nihâyet Ye’cüc ve Me’cüc'ün orada kalma müddetleri sona erip, Allahü teâlânın onları insanların üzerine (bir musîbet olarak) göndermeyi istediği zaman (gelince) tekrar kazı yaparlar. Fakat güneşin ışığını görmelerine (deliğin açılmasına) çok az bir mesâfe kalınca, başlarındaki kimse; Geri dönün! İnşâallah geri kalan kısmı yarın kazarsınız diyerek istisnâ (yani inşallah) kelimesini söyler. Onlar ertesi günü tünelin bulunduğu yere geldiklerinde, orasını bıraktıkları zamanki hâlinde (kapanmamış olarak) bulurlar. Hemen geri kalan kısmı delip çıkarak insanlara saldırırlar ve bütün suları içip kuruturlar. İnsanlar onlardan kurtulmak için kalelerine, barınaklarına kapanırlar…” Müslim'in, “Sahîh"inde bildirdiği hadîs-i şerîfte; “Îsâ, Deccâl'i öldürdükten sonra, Hak teâlâ ona; Ey Îsâ! Ben öyle bir tâife gönderirim ki, bütün dünyâda hiç bir kimse onlarla harp edemez. Kullarımı Tûr'a götürerek koru diye vahyeder” buyruldu.

Ye’cüc ve Me’cüc, Mekke, Medîne, Kudüs ve Tûr dağından başka dünyânın her tarafını dolaşırlar. Buldukları insanları öldürürler. Geçtikleri yerde ne bulurlarsa yeyip bitirir, içip kuruturlar.

İmâm-ı Müslim'in “Sahîh”inde bildirdiği hadîs-i şerîfin devamında buyruldu ki: “Cenâb-ı Hak, Ye’cüc ve Me’cüc'ü gönderir. Bunlar yüksek yerlerden akın edeceklerdir. Bu sûretle öncüleri Taberiye gölüne uğrayacak ve içindeki suyu içecekler. Sonra gelenler de oradan geçecekler ve; “Vaktiyle burada çok su varmış” diyeceklerdir. Nebîyyullah Îsâ ve eshâbı, Tûr dağında mahsur kalacaklar. Öyle ki muhâsaranın şiddetinden bir öküz başı, onlardan her biri için, bu günkü paranızla yüz dinârdan daha makbûl olacak. Bunun üzerine Nebîyyullah Îsâ ve eshâbı, onların belâsından kurtulmak için Allahü teâlâya yalvarırlar. Allahü teâlâ onların duâsını kabûl edip, Ye’cüc ve Me’cüc kabîlesinin enselerine, nugaf denilen küçük kurtçukları musallat eder. Sabahleyin hepsi de Allahü teâlânın kudretiyle tek bir nefes gibi, bir anda helâk olurlar. Sonra Îsâ ve eshâbı Tûr dağından yere inerler. Yeryüzünde onların kokmuş leşlerinin olmadığı bir karış yer bulamazlar.

Îsâ ve eshâbı, yine Allahü teâlâya yalvarırlar; cenâb-ı Hak, Horasan develerinin boyunları gibi kuşlar gönderir. Onlar leşleri alıp Allahü teâlânın istediği yere atarlar. Sonra cenâb-ı Hak, pek çok yağmur indirir ki, hiç bir ev ve çadır, yağmurun inmesine engel olamaz. O yağmur, bütün yeryüzünü tertemiz, yemyeşil bir hâle getirir. Sonra yeryüzüne; “Meyvelerini bitir. Evvelki gibi feyz ve bereket ver” diye emrolunur. İşte o gün bir cemâat, tek nardan yiyip doydukları gibi, onun kabuğu ile de gölgelenirler. Merâya gönderilen deve, sığır, koyun ve keçilerin de sütleri bereketli olur. Öyle ki sağmal devenin sütü, kalabalık bir cemâati, sığırınki bir kabîleyi, koyunun sütü de yakın akrabâdan bir cemâati doyurur. İşte bunlar, böylece bolluk içinde huzûrlu bir hayat geçirirken, Allahü teâlâ hoş bir rüzgâr gönderir. Bu latîf rüzgâr onları koltuklarından tuttuğu hâlde, her mü’min ve müslümanın rûhları kabzolunur. Ortada en şerli insanlar kalır. O zaman da birbirleriyle boğuşurlar. Merkepler gibi halkın huzûrunda alenen zinâ ederler, işte bu fenâ kimseler üzerine de kıyâmet kopar.”

Yine İbn-i Mace'nin (rahmetullahi aleyh) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte buyruldu ki: “Ye’cüc ve Me’cüc'ün seddi açılıp, Allahü teâlânın; Her tepeden ve dereden akın ettikleri vakit...” (Enbiyâ sûresi: 96) buyurduğu veçhile çıktıklarında, bütün insanların başına musallat olup yeryüzünü kaplayacaklar. Mü’minler onlardan kaçıp şehirlere ve kalelerine

sığınacaklar. Hayvanlarını da yanlarına alacaklar. Ye’cüc ve Me’cüc, yeryüzünün sularını içecekler. O kadar ki, onlardan bir kısmı bir nehre uğrayıp ondaki suyun hepsini içecek ve orayı kupkuru bir hâlde bırakacak. Ondan bir sonraki grup bu nehire uğradığında; “Burada bir keresinde su vardı” diyecek. İnsanlardan bir kalede veya bir şehirde bulunanlar hâricinde hiç kimse kalmayınca, içlerinden birisi; “Bunlar yeryüzü ehlidir. Onların işlerini bitirdik, gök ehli kaldı” diyecek. Sonra onlardan birisi mızrağını sallayıp onu göğe atacak. Mızrak, kendine bir imtihân ve fitne vesîlesi olarak, kana bulanmış olduğu hâlde geri dönecek. Onlar bu hâlde iken, Allahü teâlâ birden onların boyunlarından, çekirgelerin boynunda çıkan nugaf kurtçuğu gibi bir kurtçuk gönderecek. Hiç bir hareket ve ses işitilmeyen ölüler hâline gelecekler. Müslümanlar; “Allah için kendini fedâ edip şu düşmanın ne yaptığına bakacak bir kimse yok mu?” diyecekler. İçlerinden birisi kendini ölmüş sayarak aralarından sıyrılıp çıkacak, onları birbirleri üzerine yığılmış ölüler hâlinde bulup; ”Ey müslümanlar topluğu! Müjdeler olsun. Allahü teâlâ sizin için düşmanınıza kâfi olup, sizin yerinize onların hakkından geldi” diye nidâ edecek, şehirlerden ve kalelerden çıkıp hayvanlarını serbest bırakacaklar. Hayvanların, onların (Ye’cüc ve Me’cüc'ün) etlerinden başka bir otlamaya ihtiyaçları olmayacak, hayvanları daha önce bulup yedikleri hiç bir bitki ile semirmedikleri kadar güzel bir şekilde semizlenecekler.”

Ye’cüc ve Me’cüc ortaya çıktıktan sonra insanların Mekke-i mükerremeye gelip hac ve umre yapacakları da hadîs-i şerîfte bildirildi.

Taberânî’nin, Nevas'dan (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadis-i şerîfte; “Müslümanlar; onların silâhlarının kılıflarını, yaylarını, kalkanlarını, oklarını yedi sene yakacaklar” buyruldu.

Ebû Sa’îd-i Hudrî'nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte, kıyâmet günü, Allahü teâlânın Âdem'e (aleyhisselâm) hitâb buyurup; “Yâ Âdem! Evlâdından Cehennem’e lâyık olan gönder!” diyeceği, Âdem de (aleyhisselâm); “Yâ Rabbî! Ne kadar?” diye sorunca; “Her bin kişiden dokuzyüzdoksandokuzu Cehennem’e ve biri Cennet’e” buyrulacağı ve mahşer halkının bu dehşetli hâlin verdiği korkudan şaşkına dönecekleri bildirildi. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), bu hâli haber

verince, Eshâb-ı kirâm (radıyallahü anhüm); “Yâ Resûlallah! O (binde) bir hangimiz olabilir?” diye sordular. Resûlullah efendimiz de (sallallahü aleyhi ve sellem) “Size müjdeler olsun. Sizden bir kişiye mukâbil Ye’cüc ve Me’cüc'den bin kişi” (Cehennem’e gönderilecektir) buyurdu. Sonra da; “Hayatım yed-i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn eder ve ümîd ederim ki, siz (Muhammed ümmeti) Cennet ehlinin dörtte birini teşkil edersiniz” diye müjdeleyince, Eshâb-ı kirâm; (Allahü ekber) dediler. Bunun üzerine Resûlullah; “Umarım ki Cennet ehlinin üçte biri olursunuz” buyurdu. Eshâb-ı kirâm yine tekbir getirdiler. Bunun üzerine de; “Umarım ki Cennet ehlinin yarısı olursunuz” buyurdu. Eshâb-ı kirâm da tekbir getirdiler. En son Resûlullah; “Siz, mahşer halkının tamamına kıyas edilince, ancak bir beyaz öküzün derisi üzerindeki siyah bir tüy mesabesindesiniz. Yâhud da, siyah bir öküz derisinde sanki beyaz bir tüy” buyurdu.

----

1) Tefsîr-i Kebîr; cild-21, sh. 163, 171

2) Tefsîr-i Kurtubî; cild-11, sh. 45, 65

3) Rûh-ul-beyân; cild-5, sh. 290, 300

4) Garâib-ül-Kur’ân; cild-16, sh. 21-28

5) Zâd-ül-Mesîr; cild-5, sh. 183, 195

6) Dürr-ül-mensûr; cild-4, sh. 240, 252

7) Bahr-ül-muhît; cild-6, sh. 157, 160

8) Şeyhzâde; cild-3, sh. 272, 273

9) Meâlim-üt-tenzil; cild-4, sh. 228

10) Tefsîr-i Taberî; cild-16, sh. 8, 15, 27, 28, cild-17, sh. 87, 92

11) Târih-i Taberî

12) Sahîh-i Müslim; cild-4, sh. 2254

13) Fethul-bârî; cild-6, sh. 270, 273

14) Et-Tebsıra; sh. 165

15) Künh-ül-Ahbâr; cild-2, sh. 125

16) Mir’ât-ı Kâinat; cüz-1, sh. 186, 190, cüz-4, kısım-8, sh. 8, 9

17) El-Meârif; sh. 25

18) Bedâi-üz Zühûr; sh. 185

19) Huccetullahi alel âlemin; sh. 841

20) Tezkirât-ül-Kurtubî

21) El Kâmil; cild-1, sh. 281, 282

22) Ahsen-ül-Enbâ’î; sh. 27

23) Arâis-ül-Beyân; sh. 361, 367

24) Ravdat-üs-Safâ; sh. 154, 155

25) Râmuz-ül-Ehâdîs; cild-2, sh. 200, cild-3, sh. 24

26) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; cild-9, sh. 207, cild-14, sh. 119

27) Rehber Ansiklopedisi; cild-18, sh. 130

28) Tam İlmihâl Seâdet-i Ebediyye; sh. 61, 709, 1040, 1083

İBRÂHİM ALEYHİSSELÂM

Keldânî kavmine gönderilen peygamber. Ülü'l-azm adı verilen altı büyük peygamberden biridir. Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmdan sonra, peygamberlerin ve insanların en üstünüdür. Kendisine on suhuf indirildi. Allahü teâlâ ona; Halîlim (dostum) buyurdu. Bu sebeple Halîlürrahmân olarak zikredilir. Oğulları, hazret-i İsmâil ve hazret-i İshak da peygamberdir. Torunlarından da peygamberler gönderilmiş olduğu için Ebü'l-enbiya (peygamberler babası) denilmiştir. Babası Târuh'tur. Bir rivâyete göre annesinin adı Emîle'dir. İbrâhim aleyhisselâmdan önce de her kavme peygamber gönderildi. Araplar, İbrâhim aleyhisselâmın ilk oğlu hazret-i İsmâil'in; Benî İsrâil de, ikinci oğlu olan hazret-i İshak'ın soyundandırlar.

İbrâhim aleyhisselâm, Keldânîlerin memleketi olan Bâbil'in doğu tarafında ve Dicle nehri ile Fırat nehirleri arasındaki bölgede doğdu. Babası, Târuh isminde temiz bir mü'min idi. Annesi, İbrâhim aleyhisselâma hâmile iken, babası Târuh vefât etti. Bundan sonra İbrâhim aleyhisselâmın annesi, İbrâhim aleyhisselâmın amcası olan, Âzer ile evlendi. Âzer, üvey babası ve amcası olup, putperest idi.

İbrâhim aleyhisselâm, sevgili peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın ecdâdındandır. Peygamberimizin soyu ona dayanır. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bir hadîs-i şerîfte; "Ben babam (ceddim) İbrâhim'in (aleyhisselâm) duâsı, kardeşim Îsâ'nın (aleyhisselâm) müjdesi ve annemin rüyâsıyım" buyurdu.

Âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîflerden anlaşıldığı ve binlerce İslâm kitabında yazıldığı üzere, Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) anaları ve babaları arasında bulunmakla şereflenen bahtiyârların hepsi; zamanlarının ve memleketlerinin en asîl, en şerîf, en cemîl, en temiz zâtları idi. Hepsi de; azîz, mükerrem ve muhterem idi. İbrâhim aleyhisselâmın babası Târuh da, böylece, mü'min idi ve fenâ ahlâktan, âdî ve çirkin sıfatlardan uzak idi.

Âl-i İmrân sûresinin başında bildirildiği üzere, Kur'an-ı kerîmin âyetleri iki türlüdür: Biri muhkemât olup, mânâsı açık, meydanda olan âyetlerdir. İkincisi; müteşâbihât olup, görülen, anlaşılan, meşhûr olan mânâyı vermeyip, meşhûr olmayan mânâsı verilen âyetlerdir. Yâni, bunların açık ve meşhûr mânâlarını vermek, akla ve dîne uygun olmazsa, meşhûr olmayan mânâ vermek, yâni te'vil etmek icâb eder Açık mânâlarını vermek günah olur. Meselâ, tefsîr âlimleri "el" kelimesine kudret, gücü yetmek mânâsını vermişlerdir. İşte, bunlar gibi, En'âm sûresinde meâl-i şerîfi; "İbrâhim, babası Âzer'e dediği zaman..." olan yetmiş dördüncü âyet-i kerîmesinde, "Âzer" kelimesi, "Ebîhi" kelimesinin atf-ı beyânı olduğu Beydâvî tefsîrinde yazılıdır. Bir kimsenin iki ismi olup, bu iki isim, birlikte söylendiği vakit, birinin meşhûr olmadığı, ikincisinin meşhûr olduğu anlaşılır ki, bu ikincisine, atf-ı beyân denir. Bunun için, belâgat, fesâhat ve îcâz kâidelerine göre, İbrâhim aleyhisselâm iki kimseye baba demektedir. Birisi, kendi babası, diğeri, baba dediği başkasıdır. Âyet-i kerîmenin mânâsı; "İbrâhim, Âzer olan babasına dediği zaman" demektir. Böyle olmasaydı, Kur'an-ı kerîmde; "Babası Âzer'e dediği zaman" demeyip; "Âzer'e dediği zaman" veya "Babasına dediği zaman" demek yetişirdi. Âzer, kendi babası olsaydı; "Babası" kelimesi fazla olurdu.

Mûsâ aleyhisselâmın dîninin hak olarak tatbik edildiği seneler içinde, Tevrât âlimlerinin hepsi ve Îsâ aleyhisselâmın havârîleri ve bunlara tâbi olan papazlar, Âzer'in asıl baba olmayıp, İbrâhim aleyhisselâmın amcası olduğunu söylemişlerdir. Bâzı hakîkatten habersiz olanların yazdığı gibi, Târuh kelimesi, Âzer isminin İbranî karşılığı değildir. Yâni, ikisi de, bir adamın ismi değildir. Kur'an-ı kerîmde, Tevrât ve İncil'e uygun âyet-i kerîmeler pek çoktur. Hindistan'daki İslâm âlimlerinden Rahmetullah Efendi (rahmetullahi aleyh), "Beyân-ül-hak" kitabının Türkçe tercümesi, otuzuncu sahifesinde diyor ki: "Nesh, yâni Allahü teâlânın değiştirmesi, yalnız emirlerde ve yasaklarda olur. İmâm-ı Begavî'nin "Meâlim-üt-tenzil" ismindeki tefsîrinde; "Nesh, kısas ve haberlerde olmaz. Fen bilgilerinde ve hesap ile bulunan bilgilerde de olmaz. Yalnız, emir ve yasaklarda olur" diye yazılıdır. Nesh; emir ve yasakları değiştirmek demek değildir. Bunların yürürlük zamanlarının bittiğini haber vermek demektir. Kur'an-ı kerîm, Tevrât'ın ve İncil'in hepsini değil, birkaç yerini nesh etmiş, yürürlükten

kaldırmıştır.” Bu âyet-i kerîmeyi, bu bakımdan da, te’vil etmek lâzım gelmektedir.

Bakara sûresinde, Ya’kûb aleyhisselâma, çocuklarının; “Ve senin babaların İbrâhim ve İsmâil ve İshak'ın da Rabbi” dedikleri meâlindeki yüzotuzüçüncü âyet-i kerîmeden, İsmâil aleyhisselâmın, Ya’kub aleyhisselâmın babası olduğu anlaşılmaktadır. Halbuki, Ya’kub aleyhisselâm, İshak aleyhisselâmın, bu ise İbrâhim aleyhisselâmın oğludur. İshak aleyhisselâm da, İsmâil aleyhisselâmın kardeşidir. Şu hâlde, İsmâil aleyhisselâm, Ya’kub aleyhisselâmın babası değil, amcasıdır. Demek ki, Kur’an-ı kerîmde amcaya, baba denildiği de vâkidir. Arabînin çeşitli lügatlerinde, amcalara, baba denildiği, tefsîr kitaplarında, bu âyetin tefsîrinde yazılıdır. Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) bir köylü Araba, amcası Ebû Tâlib ve Ebû Leheb'e, Hazret-i Abbâs'a çok defâ baba dediği, kitaplarda yazılıdır. Her millette, her lisânda, her zaman, amcalara, üvey baba ve kayın pederlere ve her hâmî ve yardımcıya baba denilmesi âdet hâlindedir. Hem de, Âzer, İbrâhim'in aleyhisselâm hem amcası, hem de üvey babası idi. Fîrûzâbâdî de, “Kamus”da böyle olduğunu bildirerek; Âzer, İbrâhim aleyhisselâmın amcasının ismidir. Babasının ismi Târuh'tur diyor. Din kitaplarının bu kadar açık beyânı karşısında; Âzer'in amca olması kavli zayıftır. Kuvvetli kavle göre, Âzer babasıdır demek, zayıf ve çürük bir sözdür. Âlimlerin sözlerindeki inceliği anlamamak olur.

İmâm-ı Süyûtî (rahmetullahi aleyh) “Kitab-üd-derc-il-münîfe” kitabında, Âzer'in, İbrâhim aleyhisselâmın babası olmadığını, amcası olduğunu vesîkalarla ispat etmektedir. Bu kitap, Süleymâniye Kütüphânesi'nin Reis-ül-küttâb Mustafa Efendi kısmında 1150 numarada kayıtlıdır.

“Envâr-ül-Muhammediyye”de diyor ki, Hazret-i Ali'nin (radıyallahü anh) bildirdiği hadîs-i şerîfte; “Âdem aleyhisselâmdan babam Abdullah'a gelinceye kadar, hep nikâhlı ana-babalardan geldim. Hiç bir babamın nikâhsız, zinâ ile çocuğu olmadı.” buyruldu.

İslâmî ilimlerin; tefsîr, hadis, fıkıh ve tasavvuf kısımlarında derin bilgisi olan ve çok kıymetli kitapları ile insanlara büyük hizmet eden, ebedî saâdet yolunu gösteren Senâullah-ı Dehlevî (Pani-püti) hazretleri, “Tefsîr-i

Mazharî”nin birinci ve üçüncü ciltlerinde buyuruyor ki: “En’âm sûresindeki (Âzer) kelimesi, (Ebîhi) kelimesine atf-ı beyândır. Âzer'in, İbrâhim aleyhisselâmın babası değil, amcası olduğunu bildiren haberler daha doğrudur. Arabistan'da, amcaya baba denilir. Kur'ân-ı kerîmde de, İsmâil aleyhisselâma, Ya’kûb aleyhisselâmın babası denilmiştir. Halbuki amcasıdır. Âzer'in asıl ismi Nâhûr idi. Nâhûr, dedelerinin hak dîninde idi. Nemrûd'un veziri olunca, dînini dünyâya değişerek kâfir oldu. Fahreddîn-i Râzî ve selef-i sâlihinden çoğu da Âzer'in amca olduğunu bildirdiler. Zerkanî (rahmetullahi aleyh), “Mevâhib-i ledünniyye”yi şerh ederken, İbn-i Hâcer-i Heytemî'nin (rahmetullahi aleyh); “Âzer'in amca olduğunu, Ehl-i kitap ve târihçiler sözbirliği ile bildirmişlerdir” sözünü vesîka olarak yazmıştır. İmâm-ı Süyûtî; Âzer'in, İbrâhim aleyhisselâmın babası olmadığını, esas babasının Târuh olduğunu, İbn-i Abbâs (radıyallahü anhümâ) bildirdi diyor. İbn-i Abbâs'ın bu sözünü, Mücâhid ve İbn-i Cerîr ve Süddî, senetleri ile bildirmişlerdir, İbn-i Münzir'in tefsîrinde de Âzer'in amca olduğunun açıkça bildirildiğini yine Süyûtî haber vermektedir.”

“El-Müstened” kitabında; Âzer'in, İbrâhim aleyhisselâmın babası olmadığını, amcası olduğunu, İmâm-ı Süyûtî ispat etmektedir. “Babam ve baban Cehennem’dedirler” hadîs-i şerîfi, Ebû Leheb'in Cehennem’de olduğunu bildirmektedir demektedir.

İbrâhim aleyhisselâmın peygamber olarak gönderildiği Keldânî kavmi, yıldızlara ve putlara tapıyordu. Bu kavmin o devirdeki kralı Nemrûd idi. İnsanlara; putlara ve kendine tapmayı emreden Nemrûd, cebbâr, zâlim ve büyüklük taslayan ve çok zulmeden azgın bir kraldır. Nemrûd'un babası Ken’ân, Hâm soyundandır. Nemrûd, dünyânın meskun bölgelerine hâkim idi. İlk taç giyen odur. Gurur ve sefâhat, cehâlet ve ahmaklıkla hâşâ uluhiyyet dâvâsında bulundu. O zaman insanların pek çoğu ona boyun eğmişti.

Bir hadîs-i şerîfte buyruldu ki: “İsmini duyduğunuz kimselerden, yeryüzüne dört kişi malik oldu. İkisi mü’min, ikisi de kâfir idi. Mü’min olan iki kişi, Zülkarneyn ile Süleymân aleyhisselâm idi. Kâfir olan ikisi de Nemrûd ile Buhtunnasar idi. Beşinci olarak, yeryüzüne, benim evlâdımdan biri, yâni Mehdî mâlik olacaktır.”

Kur’an-ı kerîmde Bakara sûresi 258. âyet-i kerîmede meâlen; “Allah, kendisine saltanat ve mülk verdi diye (azarak) İbrâhim ile Rabbi hakkında mücâdele edeni (Nemrûd'u) görmedin mi?... (Haberi sana ulaşmadı mı? Habîbim elbette sen bilirsin. Kur’an-ı kerîmde sana haber verildi) buyrulmaktadır.

“Mearic-un-nübüvve” adlı eserde kaydedildiğine göre Nemrûd, saltanatının ilk yıllarında adâlet ve insâf ile idâre etti. Sonradan şeytanın vesvesesine aldanarak kibre kapıldı ve ilâhlık dâvâsında bulundu. Bütün insanları kendine taptırmak istedi. Kendisinin heykellerini yaptırıp, her tarafa gönderdi. İnsanlar, Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmeyi bırakıp, Nemrûd'a, yıldızlara ve putlara tapmağa başladılar.

Nemrûd ve ona tâbi olanlar, azgınlık ve isyân içinde yaşamakta iken, bir gün Nemrûd bir rüyâ gördü. Bir rivâyete göre, rüyâsında gökyüzünde bir nûrun parladığını, güneşin, ayın ve yıldızların bu nûrun ışığında kaybolduğunu gördü. Diğer bir rivâyete göre ise, rüyâsında bir kimse gelip kendisini tahtından kaldırıp yere vurduğunu gördü. Müneccimlerini toplayıp gördüğü bu korkunç rüyâyı tâbir ettirdi. Müneccimler; Yeni bir peygamber ve din gelecek, senin saltanatını temelinden yıkacak! Ona göre tedbirini almalısın diye tâbir ettiler. Nemrûd, bu işin tedbiri kolaydır dedi. Buna mâni olacağı zannına kapılıp, gücüne güvenerek önemsemedi ve; “Bundan sonra kimse çocuk sâhibi olmayacak. Hanımlardan uzak durulacak. Doğan çocuklar, erkekse öldürülecek, kızsa bırakılacak!” emrini verdi. Bu işi gerçekleştirmek için me’murlar tâyin etti. Her on âilenin başına bir me’mûr vazifelendirip, halkı o sene kontrol altına aldı. Bütün erkekleri şehirden dışarı çıkardı. Şehrin çevresine de nöbetçiler dikti ve erkeklerin şehre girmesini engelletti. Yeni doğan erkek çocukları derhal öldürtüyordu. Bu sûretle yüzbin masum bebeğin öldürüldüğü nakledilmiştir.

Doğacak erkek çocukların öldürülmesi için emir verildiğinde, annesi İbrâhim aleyhisselâma hâmile idi. Babası Târuh ise bu sıralarda vefât etmişti. İbrâhim aleyhisselâmın annesi, Târuh'un kardeşi Âzer ile evlendi.

Mü’mine bir hanım olan bu kadın, Âzer'in şerrini bildiği için, doğacak çocuğa bir zarar vermesinden korkuyordu. Kurtulmak için; “Eğer

karnımdaki bu çocuk erkek doğarsa, götürüp Nemrûd'a teslim edersin. Böylece Nemrûd seni daha çok sever ve sana kıymet verir" demesi üzerine Âzer buna sevindi. Doğum zamanı yaklaşınca, onu başından savarak zararından korunmak için; "Kadınların doğum yapmasında ölmek tehlikesi de vardır. Çok korkuyorum. Sen puthâneye git, benim için duâ et kurtulayım" dedi. Böylece hîle ile Âzer'i yanından uzaklaştırdı. Âzer puthâneye giderek içeri kapanıp çıkmadı. Bu sırada İbrâhim aleyhisselâmın annesinin doğum zamanı geldi. Hemen doğum hazırlıklarını tamamlayıp gizlice bir mağaraya gitti. Orada İbrâhim aleyhisselâm dünyâya geldi. Nemrûd gibi zâlim bir diktatörün bütün tedbirleri boşa gitmiş ve İbrâhim aleyhisselâm dünyâya gelmişti. Annesi onu iyice emzirip, mağaranın veya onu bıraktığı ark gibi bir yerin ağzını iyice kapatıp şehre döndü. Âzer'e haber gönderip eve gelmesini istedi. Âzer eve gelip merâkla hâlini sorunca; "Başın sağolsun, bir erkek çocuk doğurdum. Çocuk zayıf doğdu ve hemen öldü" dedi. Buna Âzer de inandı. İbrâhim'in aleyhisselâm annesi, Âzer evden çıkıp gidince gizlice çocuğunu bıraktığı mağaraya gider, onu emzirip dönerdi. Çocuğunun yanına gittiğinde bâzan onu, parmaklarını emer bir hâlde görürdü. Dört parmağından ağzına; yağ, bal, süt ve hurma şırası gelirdi. Ne zaman yalnız kalsa Allahü teâlâ Cebrâil aleyhisselâmı gönderir bu gıdaları parmaklarına akıtırdı.

İbrâhim aleyhisselâmın mağarada ne kadar kaldığı husûsunda rivâyetler muhtelif olup; yedi, onüç, onaltı veya onyedi yaşına, kadar kaldığı rivâyet edilmiştir. Mağaradan çıktıktan sonra, Keldânî kavmine doğru yolu anlatmaya başlamıştır. Bu kavim putlara ve yıldızlara tapıyordu. Azgın kralları Nemrûd da ilâhlık iddia ediyor, insanları kendine taptırıyordu. İbrâhim aleyhisselâm putlara ve yıldızlara tapmanın bâtıl ve yanlışlığını, Nemrûd'un da âciz bir insan olduğunu açık delillerle ve anlayacakları bir usûlle anlattı. Bu husûs, Kur'an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirildi; "Biz (büluğundan) önce İbrâhim'e, tevhîde ve putlara tapmaktan sakınmaya yol bulabilecek rüştünü (veya Mûsâ ve Hârun'dan önce peygamberlik) verdik. Biz onun buna lâyık olduğunu biliyorduk." (Enbiyâ sûresi: 51) Müfessirler bu âyet-i kerîmenin tefsîrinde şöyle buyurmuşlardır: "Biz İbrâhim'e (büluğundan) önce rüştünü verdik" buyrulan âyet-i kerîmede, eğer İbrâhim aleyhisselâmın büluğundan önceki zaman murâd ise; "Onun rüştünün" mânâsı; din ve dünyâ iyiliğine yol bulmasıdır.

İbrâhim aleyhisselâm mağaradan çıkıp üvey babası Âzer'in evine gittiği zamanlar, başta kavmin kralı Nemrûd olmak üzere insanlar korkunç bir sapıklık ve azgınlık içinde idiler. İbrâhim aleyhisselâm, Allahü teâlânın verdiği rüşd ve hidâyet ile insanların hidâyete kavuşmaları, Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmeleri için tebliğe başladı. Önce üvey babası olan Âzer'e, putlara tapmaktan vazgeçip, Allahü teâlâya îmân etmesini söyledi. İbrâhim aleyhisselâm üvey babası Âzer'e, peygamberlik gereği, gâyet yumuşak bir tavırla, putların; işitmeyen, görmeyen, fayda ve zarar vermekten âciz; onlara tapmanın ise sapıklık ve boş bir şey olduğunu söyledi. Üvey babasını îmâna dâvet etmesi ve nasîhati, Kur'ân-ı kerîmde Enbiyâ sûresinde bildirilmiştir. Bu husûs ile ilgili âyet-i kerîmelerin tefsîrinde müfessirler şöyle bildirmişlerdir: İbrâhim aleyhisselâm üvey babasına; "Niçin bir fayda vermekten âciz olan şeylere taparsın? Duâ, niyâz ve ibâdet ancak, her şeye kâdir olan, her şeyi bilen Allahü teâlâya yapılır. Putlar kendilerini bile korumaktan âciz şeylerdir. Hiç onlara tapılır mı?" dedi. Yine Âzer'e; "Ey babacığım! Bana; vahiy yoluyla sana gelmeyen, senin bilmediğin bir ilim; Allahü teâlâyı tanımak, îmân etmek ve O'nun hükümleri geldi. Bana tâbi ol, söylediğim şeyleri kabûl et. Seni, doğru bir yola, doğru bir îmâna kavuşturayım. Tâ ki sapıklıktan kurtulup hidâyete kavuşasın. Ey babacığım! Şeytanın seni aldatmasına kapılma, şeytanın seni aldatmak için süslü gösterdiği putlara tapma. Küfründen vazgeç. Şüphesiz ki şeytan, Allahü teâlânın emrine uymayıp isyân etmiştir. Böylesine âsî olan şeytana uyma! Eğer putlara tapmakla küfürde, îmân etmemekte ısrâr edersen, şeytana uyarsan, korkarım ki bu isyânın sebebiyle azâba düşer, ebediyyen felâkete uğrarsın! Şeytanı dost edinmiş olursun ve şeytanla birlikte Cehennem'e atılırsın. Böylece ebedî bir felâketi düşün de şeytana uyma, putlara tapmaktan vazgeç! Allahü teâlâya îmân et ve ebedî saâdete kavuş" dedi. İbrâhim aleyhisselâmın, üvey babası Âzer'e nasîhati ve onu îmâna çağırması Kur'an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirilmiştir:

"(Ey Resûlüm!) kitâbda (Kur'an'da bildirilen) İbrâhim'in (babasıyla olan) kıssasını (İslâm'a dâvet ettiğin kimselere), zikret, anlat. Çünkü o sıddîk (doğruluğu tam, sıdkı bütün) bir peygamber idi. Yine hatırla ki, İbrâhim babasına şöyle demişti: "Ey babam! işitmez, görmez ve sana hiç bir faydası olmaz şeylere niçin tapıyorsun? Ey babam! Gerçekten bana, sana gelmeyen

bir ilim (vahiy yoluyla tevhid ilmi) gelmiştir. O hâlde bana uy da, seni doğru yola ileteyim.

Ey babam! (Allahü teâlâya ortak koşarak, putlara ibâdet ederek) şeytana uyma, çünkü şeytan, Rahmân'a (Allah'a) âsî oldu.

Ey babam! Doğrusu ben korkarım ki, (şeytana uyman sebebiyle) sana Rahmân'dan bir azâb gelir de şeytana (Cehennem'de) yâr, (yardımcı, arkadaş) olursun." (Meryem sûresi: 41-45)

Âzer, İbrâhim aleyhisselâmın yumuşaklıkla söylemesine ve Allahü teâlâya îmâna dâvet etmesine rağmen bunu kabûl etmedi ve sert bir lisânla; "Ey İbrâhim! Nedir bu öğütler? Yoksa sen bizim putlarımızı, tanrılarımızı red mi ediyorsun? Eğer tanrılarımızı kötülemekten vaz geçmezsen, sana çirkin sözler söylemekten geri durmam veya seni öldürürüm. Evimden yurdumdan çık, uzaklaş, git!" dedi.

Puthanenin nâzırı yâni bakıcısı olan Âzer, put yapıp satarak geçimini te'min ederdi. Yaptığı putları çocuklarına sattırırdı. İbrâhim aleyhisselâmın da satmasını ister ona da verirdi. Âzer'in oğulları, putları halk arasında överek satarlardı. İbrâhim aleyhisselâm da, satmak için kendine verilen puta ip bağlayıp; sürükleyerek pazara götürürdü. İnsanların yaptığı bu putların; güçsüz, kudretsiz olduğunu göstermek için, sürükleyerek götürdüğü putun başını suya sokar, alay ederek; "Hadi iç!" derdi. Böylece insanlara, bu âciz putlara tapmalarının mânâsızlığını, gösterirdi. Âzer, kıyâmet günü, yüzü simsiyah ve toz toprağa batmış bir hâlde İbrâhim aleyhisselâma gösterilecektir. İbrâhim aleyhisselâm ona, ben sana dünyâda iken benim bildirdiklerime îmân et (putlara tapma) demedim mi? deyince, Âzer; "İşte bu gün sana âsî olmayacağım" diyecek. Fakat iş işten geçmiş olacak, artık affolunmayacak. Bundan sonra Âzer, kana bulanmış bir sırtlan sûretinde İbrâhim aleyhisselâma gösterilecek ve ayaklarından tutulup Cehennem'e atılacaktır. Bu husûslar "Sahîh-i Buhârî"de rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte bildirilmiştir.

O zaman insanların putlara tapması; yıldızları ilâh kabûl etmeleri ve putları da, ilâh kabûl ettikleri yıldızlara yaklaşma vâsıtası olarak düşünmeleri

sebebi ile idi. İbrâhim aleyhisselâm Keldânî kavmini bu husûsta da uyararak, yıldızlara tapmanın, onları ilâh kabûl etmelerinin bâtıl ve yanlış olduğunu, gâyet açık bir şekilde, anlayacakları tarzda bildirdi. Bu husûs Kur'an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirildi: "Vakta ki İbrâhim (üvey) babası Âzer'e; Sen putları kendine tanrılar mı ediniyorsun? Gerçekten ben, seni ve kavmini açık bir sapıklık içinde görüyorum demişti. Biz İbrâhim'e (Âzer'in ve kavminin dalâlette olduğunu öğrettiğimiz gibi) tevhidde yakîn üzere sabitlerden olması için, göklerin ve yerin melekûtunu (mülkünü de) öylece gösterdik." (En'âm sûresi: 74, 75) Bu âyet-i kerîmede zikredilen "Melekût" kelimesi için Mücâhid ve Sa'îd bin Cübeyr (rahmetullahi aleyhima); "Arş'a kadar yedi kat semâ ve arzın tabakalarıdır" demişlerdir. Katâde (radıyallahü anh) ise, "Melekût" kelimesini şöyle tefsîr etmiştir: "Semânın melekûtu; güneş, ay ve yıldızlar, arzınki ise; dağlar, ağaçlar ve denizlerdir." Bütün bunlar; Allahü teâlânın büyüklüğünü, her şeye kâdir olduğunu ve âlemleri yoktan var ettiğini gösteren birer işâret ve delildir. İbrâhim aleyhisselâma, semâvatın ve arzın melekûtu gösterildiği beyân buruldduktan sonra, meâlen şöyle buyruldu: "Vakta ki İbrâhim'in üzerini gece bürüdü (hava karardı). Yıldız gördü. Bu mu benim Rabbim? dedi. Yıldız batınca (kaybolunca); Ben böyle batanları sevmem dedi. Sonra ayı doğarken gördü. Rabbim bu mudur? dedi. Fakat o da batıp kaybolunca; Yemîn ederim ki, eğer Rabbim benî hidâyet üzerinde sâbit kılmasaydı elbette ben dalâlete düşenler topluluğundan olacaktım demişti. Daha sonra güneşi doğar hâlde görünce; Rabbim bu mudur? Bu gördüklerimden daha büyük dedi. Batınca da şöyle dedi: "Ey kavmim, bu gördükleriniz hep yok olan varlıklardır, ben sizin Allah'a şirk koştuğunuz şeylerden kat'î olarak uzağım" dedi. Şüphesiz ben bir muvahhid (Allahü teâlâya îmân eden) olarak, yüzümü, gökleri ve yeri yaratan Allah'a çevirdim. Ben Allah'a ortak koşanlardan (müşriklerden) değilim." (En'âm sûresi: 76-79)

İbrâhim aleyhisselâmın yıldızları, ayı, sonra da güneşi göstererek; "Bu mu benim Rabbim" dediğini bildiren âyet-i kerîmeler, Mazharî tefsîrinde şöyle tefsîr edilmiştir: "Gece vakti gösterdiği yıldızlar zühre ve müşteri yıldızı idi. Yıldızları, ayı ve güneşi göstererek; "Bu mu benim Rabbim" demesi, yıldızlara tapanları ilzam içindir. Onun bu ifâde şekline baş vurması; batıp kaybolan bu varlıkların ilâh olmadığını, bunları yaratanın Allahü teâlâ olduğunu, O'na îmân etmek lâzım geldiğini kesin ve kat'î deliller ile

göstererek, yıldızlara tapanları sükuta mecbûr etmek için idi. Çünkü puta ve yıldıza tapan Keldânî kavmi, yıldızları ilâh tanıdıklarından, işleri yıldızlara bağlıyorlardı. İbrâhim aleyhisselâm böyle davranmakla; onları içinde bulundukları dalâletten, sapıklıktan kurtarmak, delil göstererek hakîkati bildirmek ve Hakk'a kavuşturmak istedi. Bu sebeple de; yıldızları, ayı, güneşi göstererek; "Size göre güyâ bu benim Rabbimdir öyle mi?" dedi." Yukarıdaki âyet-i kerîmenin tefsîri, Beydâvî tefsîrinin "Şeyhzade hâşiyesi"nde ise şöyle yapılmıştır:

İbrâhim aleyhisselâm böyle söylemekle yıldızlara tapan bir kavme, delil göstermek yoluyla hakîkati bildirmek istemiştir. Onları iyice düşünmeye ve anlamaya sevketmek istemiştir. Yıldızları, ayı ve güneşi gösterip her biri için; "Bu mu benim Rabbim?" diyerek önce dikkatlerini çekmiş, sonra da böyle inanmalarının bâtıl olduğunu söylemiştir. Yâni âdetâ şöyle demiştir. İyice bir düşünün. İlâh dediğiniz bu yıldızlardan daha parlak olan ay ve güneş doğup batıyor. Bunların hepsi dâimâ değişiyor, başkalaşıyor, yâni doğuyor, batıyor. Bunlar nasıl ilâh olabilir. Bunları bir yaratan vardır. O da Allahü teâlâdır. O, noksan sıfatlardan münezzeh ve her şeye kâdirdir.

İbrâhim aleyhisselâm, Keldânî kavmini sapıklıktan kurtarmak ve hidâyete kavuşturmak için, taptıkları yıldızların ve putların ilâh olmadığını anlayabilecekleri açık delillerle gösteriyordu. Onlara; "Nedir bu taptığınız bir takım heykeller, sûretler? Bu cansız ve âciz şeylerin ne faydası ne de zararı vardır. Ey kavmim! Taştan, ağaçtan yaptığınız putlara tapmayı bırakınız, Allah'a şirk koşmayınız! Kesinlikle biliniz ki, sizin ibâdet ettiğiniz şeyler, aslâ size fayda verme gücüne sâhip değildirler. Her şeye kâdir olan Allahü teâlâya îmân ediniz ve O'na ibâdet yapınız. Eğer Allahü teâlâya ibâdet ederseniz mükâfâtını; şirk koşarsanız, azâb ve cezâsını göreceksiniz. Döneceğiniz yer âhırettir. Yaptıklarınızın hesâbını Allah'a vereceksiniz!" şeklinde îkâzda bulundu. Fakat, Keldânî kavmi İbrâhim aleyhisselâma şöyle dedi: "Biz babalarımızı, putlara ibâdet ediciler olarak bulduk. Böylece onlara uyarak putlara tapmaktayız." Bu cevap karşısında İbrâhim aleyhisselâm; "Ey putlara tapan kavim! Yemîn ederim ki siz de, babalarınız da apaçık bir sapıklık içinde bulunmaktasınız!" dedi.

Bu husus Kur’an-ı kerîmde bildirilmiş olup, meâlen şöyledir: “Biz (büluğundan) önce İbrâhim'e, tevhîde ve putlara tapmaktan sakınmaya yol bulabilecek rüştünü (veya Mûsâ ve Hârun'dan önce peygamberlik) verdik. Biz, onun buna lâyık olduğunu biliyorduk. O zaman o, babasına ve kavmine; “Sizin tapmakta olduğunuz bu heykeller nedir?” demişti. Onlar; Biz atalarımızı bunların tapıcıları olarak bulduk (ve biz onlara uymaktayız) dediler. (İbrâhim) dedi ki: “Yemîn ederim ki siz de, atalarınız da apaçık bir sapıklık içindesiniz.” Onlar (İbrâhim'in aleyhisselâm, atalarına dalâlet izâfesine ihtimâl vermedikleri için hayretle); “Sen bize bu sözü gerçek olarak mı söylüyorsun? Yoksa latîfe mi yapıyorsun? (bizimle eğleniyor musun?).” dediler. O da; “Hayır, sizin Rabbiniz hem göklerin, hem de yerin Rabbidir ki, bunları O yaratmıştır ve ben de bu dediğime şâhidlik edenlerdenim. Allah'a yemîn ederim ki, siz arkanızı dönüp (bayram yerinize) gittikten sonra ben putlarınızı elbette kıracağım dedi.” (Enbiyâ sûresi: 51-57) Mücâhid (radıyallahü anh) ve Katâde'nin (radıyallahü anh) kavillerine göre İbrâhim aleyhisselâm; “Putlarınızı kıracağım” diye herkesin duyacağı şekilde açıkça değil, gizlice söylemiş, bunu da bir kişi duymuştu.

İbrâhim aleyhisselâmın putları kırması:

İbrâhim aleyhisselâm Keldânî kavmini, dâimâ Allahü teâlâya îmâna dâvet eder, onları içinde bulundukları sapıklıktan kurtarmaya çalışırdı. Bâbil halkı onu bu tutumundan dolayı üvey babası olan Âzer'e şikâyet etmişlerdi. Âzer, İbrâhim aleyhisselâmı azarlamak istedi ve bu işten vaz geçmesini söyledi. İbrâhim aleyhisselâm, onun sözlerine hiç aldırmayıp; “Benden delil isteyin göstereyim. Bana hidâyet veren, doğru yolu gösteren Allahü teâlâ beni sizden ayırdı. Sizin içinde bulunduğunuz sapıklığa düşürmedi. Sizi ve pullarınızı sevmiyorum.” dedi. Bunun üzerine Âzer hiddetlenip, İbrâhim aleyhisselâmın, yanından uzaklaşmasını istedi.

İbrâhim aleyhisselâm, Allahü teâlânın emri üzerine büyük-küçük kim olursa olsun insanları îmâna dâvet ediyordu. Bu sırada, insanlara topluca açık bir tebliğde bulunmayı, putların mânâsız ve âcizliğini, onlara tapmanın apaçık bir dalâlet, sapıklık olduğunu gâyet açık bir şekilde göstermek istiyordu. O

zaman Keldânî kavmi senede bir gün toplanıp, kendilerine göre, bayram yapardı. O gün gelince, halk bayram yapmak üzere bir yerde toplanırdı. Bayram yaptıktan sonra puthâneye gidip, putlara secde ederek taparlar, sonra evlerine dönerlerdi. Keldânî kavminin toplanıp bayram yapacakları yere gittiği zaman, İbrâhim aleyhisselâmın üvey babası ve puthânenin bekçisi olan Âzer ona; "Bu gün, bayram yapmaya sen de bizimle gel!" dedi. İbrâhim aleyhisselâm onlarla birlikte, toplanacakları yere doğru yola çıktı. Biraz gittikten sonra; "Ben hastayım" diyerek geri döndü. İnsanlar bayram yerinde toplandıkları zaman şehirde kimse kalmamıştı. İbrâhim aleyhisselâm şehre girip doğruca puthâneye gitti. Burada yetmiş kadar put vardı. Putların önüne, çeşit çeşit yemekler konmuştu. Putperestler bayram yapmaya giderken bu yemekleri putların önüne koyup; "Yemeklerimiz bereketlenir dönünce yeriz" demişlerdi. İbrâhim aleyhisselâm putların önüne dizilmiş olan bu yemekleri görünce, alay ederek putlara; "Niçin yemiyorsunuz? Niçin konuşmuyorsunuz?" diye bağırdı. Bu putlar gümüşten, pirinçten, bakırdan ve ağaçtan yapılmıştı. En iri putu altından yapmışlar ve altından bir taht üzerine yerleştirmişlerdi. Üzerine sırmalı elbiseler giydirip, başına da süslü bir taç koymuşlardı.

İbrâhim aleyhisselâm yanında getirdiği bir balta ile bütün putları kırıp, parça parça etti. Sâdece en iri putu kırmadı ve baltayı bunun boynuna asarak oradan uzaklaştı. Putperest Keldânî kavmi bayramdan dönünce âdetleri üzere puthâneye gittiler. İçeri girdikleri zaman putların kırılıp parça parça edildiğini görünce şaşırdılar. Bunu kim yaptı diye bağrışmaya başladılar. Putları kıranı cezâlandıracağız dediler: Sonra araştırmaya başladılar ve; "Bu işi, yapsa yapsa İbrâhim yapar. Hastayım diyerek bizimle bayram yerine gelmedi" dediler. Zâten İbrâhim aleyhisselâmın, kendilerini puta tapmaktan vaz geçip, Allahü teâlâya îmân etmeye çağırdığını, putlardan nefret ettiğini biliyorlardı. İbrâhim aleyhisselâmı derhal yakalayıp cezâlandırmaya karar verdiler, durumu Nemrûd'a da bildirdiler. Nihâyet İbrâhim aleyhisselâmı bulup, halkın önünde sorguya çektiler.

"Ey İbrâhim! Bizim ilâhlarımız olan putları sen mi kırdın? Bu hakâreti sen mi yaptın" dediler. İbrâhim aleyhisselâm bu sapık kişilerin açık delillerle uyanmalarını, sapıklıklarını anlamalarını ve böylece hidâyete kavuşmalarını istiyordu. Bu sebeple onlara; "Bu işi olsa olsa, boynunda balta asılı duran şu

en iri put yapmıştır. Ben varken bu küçük putlara niçin tapıyorlar? demiştir. Siz ona bir sorunuz. Belki o yapmıştır” dedi. Putperestler; “Putlar konuşamaz ki sen bize onlara sor diyorsun” dediler. Bunun üzerine İbrâhim aleyhisselâm; “O hâlde daha kendilerini kırılmaktan kurtaramayan, size hiç bir faydası olmayan bu putlara ilâh diyerek niçin tapıyorsunuz, hâlâ akıllanmayacak mısınız? Size ve taptığınız bu putlara yazıklar olsun!” dedi.

Bu husûslar Kur’an-ı kerîmde bildirilmiş olup, meâlen şöyledir: “Nihâyet o, putları paramparça etti, yalnız bunların büyüğünü bıraktı (ve baltayı büyük putun boynuna astı). Umulur ki (putların âcizliklerini görürler de) İbrâhim'e ve dînine dönerler (veya büyük puttan hâdiseyi sorarlar.) Kâfirler bayram yerinden döndükleri zaman dediler ki: Bunu bizim ilâhlarımıza kim yaptı? Muhakkak o kimse kendisine zulüm edip tehlikeye atanlardandır. (Yine bir kısmı) dediler ki: İşittik ki bir genç bunları (putları) kötülüyor, kendisine İbrâhim deniyormuş. (Nemrûd ve kavminin ileri gelenleri şöyle) dediler: Öyle ise, onu insanların gözleri önüne getirin ki onun hakkında bildikleri şeye şâhidlik etsinler. (Böylece delilsiz onu yakalamış, cezâlandırmış olmayalım. Hazret-i İbrâhim'i getirdikleri zaman); Ey İbrâhim! ilâhlarımıza bunu sen mi yaptın? dediler. İbrâhim dedi ki: Belki bunu onların şu büyükleri yapmıştır. Sorun bakalım, o küçük putlara, eğer konuşabiliyorsalar size cevap versinler. Bunun üzerine kalbleri ile tefekkür edip, akıllarına dönüp (birbirlerine) dediler ki: Doğrusu siz, konuşmayan, işitmeyen şeye tapmakla zâlimlerdensiniz. Sonra yine eski küfür ve isyânlarına döndüler ve dediler ki: Sen gerçekten biliyorsun ki, bu putlar konuşmazlar. Niçin onlara sorunuz dersin? İbrâhim; O hâlde Allah'ı bırakıp da size hiç bir fayda vermeyecek şeylere mi tapıyorsunuz? Üf (yazıklar olsun) size ve Allah'tan başka taptıklarınıza! Hâlâ akıllanamayacak mısınız? dedi.” (Enbiyâ sûresi: 58-67)

İbrâhim aleyhisselâmın ateşe atılması:

İbrâhim aleyhisselâm, putları kırınca; putperestler bu işi onun yaptığını anladılar ve cezâ vermek üzere hapsettiler. Durumu ilâhlık dâvâsında bulunan kralları Nemrûd'a bildirdiler. Bunun üzerine Nemrûd; “Onu bana getirin” dedi. İbrâhim aleyhisselâmı Nemrûd’un yanına götürdüler. O

zaman insanlar, Nemrûd'un yanına girince, Nemrûd'a secde ederlerdi. İbrâhim aleyhisselâm, Nemrûd'a secde etmedi. Nemrûd; "Niçin secde etmedin?" dedi. İbrâhim aleyhisselâm; "Ben, beni yaratan Allahü teâlâdan başkasına secde etmem" buyurdu. "Senin hâlıkın, seni yaratan kimdir?" deyince, İbrâhim aleyhisselâm; "Benim Rabbim, dirilten (hayat veren) ve öldüren Allah'tır" dedi. Nemrûd; "Ben de diriltir ve öldürürüm" diyerek zindandan iki kişi getirtti. Birini serbest bırakıp, birini öldürdü. Güyâ böylece diriltmiş ve öldürmüş olduğunu gösterdi. Nemrûd, diriltmenin hayatı olmayana hayat vermek, yâni yaratmak; öldürmenin de, rûhu almak olduğunu ve bunu ancak her şeye kâdir olan Allahü teâlânın yapacağını bilmiyordu. Nemrûd'un bu hareketi karşısında İbrâhim aleyhisselâm; "Benim Rabbim güneşi doğudan getirir, doğdurur. Eğer gücün yetiyorsa sen de batıdan doğdur!" dedi. Nemrûd bu söz karşısında şaşırıp, âciz kaldı. Bu husûs Kur'an-ı kerîmde Bakara sûresi 258. âyet-i kerîmede bildirilmiş olup, meâlen şöyledir: "Allah kendisine saltanat ve mülk verdi diye (azarak) İbrâhim ile Rabbi hakkında mücâdele edeni (Nemrûd'u) görmedin mi? (Haberi sana ulaşmadı mı? Habîbim elbette sen bilirsin. Kur'ân-ı kerîmde sana haber verildi.) İbrâhim ona; Benim Rabbim hem diriltir, hem öldürür dediği vakit, o (Nemrûd); Ben de diriltir ve öldürürüm demişti. İbrâhim; Allah güneşi doğudan getiriyor, hadi sen onu batıdan getir deyince, o kâfir şaşırıp tutuldu. Allah zâlimler kavmini muvaffak etmez."

Nemrûd'un, İbrâhim aleyhisselâmla yaptığı mücâdeleyi bildiren bu âyet-i kerîme "Tefsîr-i Mazharî"de şöyle tefsîr edilmiştir: "Nemrûd'un, İbrâhim aleyhisselâm ile mücâdeleye girmesi onun akılsızlığını ve şaşılacak bir hâlde bulunduğunu göstermektedir. Nemrûd'un ben de diriltir ve öldürürüm diyerek zindandan iki mahpus kimse getirtip birini salıverip, diğerini öldürmesi, onun; ihyâ etmenin yâni yaratmanın ve öldürmenin, rûhu almanın ne demek olduğunu bilmeyen ve ilâhlık iddiâ eden bir ahmak olduğunu göstermektedir. İmâm-ı Begavî (rahmetullahi aleyh), tekebbür ederek, kibirlenip yeryüzünde ilk ilâhlık dâvâsında bulunan kişinin Nemrûd olduğunu bildirmiştir. Nemrûd'un, ilâhlık iddiâsı ve İbrâhim aleyhisselâm ile mücâdelesi, mülküne ve saltanatına bakarak şımarıp, taşkınlık göstermesi sebebiyledir. Veya iyilik yapana kötülük yapmak gibi, Allahü teâlânın, kendisine verdiği mülk ve saltanata şükretmesi gerekirken, aksini yapmasındandır. İbrâhim aleyhisselâmın, Nemrûd'a; "Rabbim dirilten, hayat

veren ve öldürendir" demesi, Allahü teâlânın var olduğunu ve her şeye gücünün yettiğini bildirmek için idi…"

Nemrûd'un, İbrâhim aleyhisselâmla yaptığı bu mücâdelenin vukû bulduğu zaman husûsunda iki rivâyet vardır. Birincisi, İbrâhim aleyhisselâm putları kırınca, onu yakalayıp hapsettiler. Sonra ateşe atmak için hapisten çıkarıp, Nemrûd'un yanına götürdüklerinde vukû bulmuştur. Diğer rivâyet ise, insanlar arasında bir kıtlık çıkmıştı. Yiyecek almak için Nemrûd'a gidiyorlardı. Nemrûd kendisinden yiyecek almaya gelenlere; "Senin Rabbin kimdir?" diye soruyor ve; "Benim Rabbim sensin" diyenlere gıda maddeleri veriyordu, İbrâhim aleyhisselâm yiyecek almaya geldiğinde, Nemrûd ona da; "Senin Rabbin kimdir" deyince, İbrâhim aleyhisselâm; "Benim Rabbim dirilten, hayat veren ve öldürendir" dedi. Bunun üzerine, ilâhlık iddiasında bulunan Nemrûd, İbrâhim aleyhisselâm ile mücâdeleye kalkıştı. Yine bir rivâyete göre İbrâhim aleyhisselâm, Nemrûd'un ilâhlık iddiâsını red edince, Nemrûd ona yiyecek maddesi, verilmemesini ve satılmamasını emretti.

İbrâhim aleyhisselâm Keldânî kavmini dalâletten kurtarıp, hidâyete kavuşturmak için gâyet açık tebliğlerde bulundu. Yıldızlara, putlara ilâhtır diyerek tapmalarının, Nemrûd'a boyun eğmelerinin ve Nemrûd'un ilâhlık dâvâsında bulunmasının tam bir sapıklık olduğunu anlattı. Ayrıca onlara, ibret alabilecekleri hâdiseler ile açıkça gösterdi. Alay ederek yıldızları gösterip; "Bu mu benim Rabbim? Batıp gidenler Rab olur mu?" ve; putları kırıp, sorduklarında da; "Belki şu büyüğü onları kırmıştır ona sorun!" diyerek, putların fayda ve zarardan uzak olduğunu anlatmak istedi. Yine Nemrûd kendisiyle mücâdeleye girişince, onun da âciz, azgın ve taşkın bir kimse olduğunu ispat etti. Bütün bunlara rağmen Keldânîler bir türlü îmâna gelmediler. Üstelik mahlûk olan, yaratılmış şeylere ilâh diyerek tapmaya devam ettiler. Daha da ileri giderek İbrâhim aleyhisselâma nasıl bir cezâ verebileceklerini düşünmeye başladılar. Önce bir müddet hapsettiler. Sonra hapisten çıkarıp yakmaya karar verdiler. Rivâyete göre Nemrûd'a, İbrâhim aleyhisselâmı ateşte yakmayı Henûn adında biri hatırlatmıştır. Bir rivâyete göre, Allahü teâlâ bunu hatırlatan kimseyi yere batırmıştır. Yakma işini Nemrûd'un düşündüğü de rivâyet edilmiştir. Nemrûd ve Keldânî kavmi, şiddetli kin ve düşmanlık içinde, İbrâhim aleyhisselâmı yakmak için hazırlığa başladılar. Onu, içinde yakacakları geniş bir yer hazırladılar.

Herkesin buraya odun taşımasını, karşı çıkanın ise İbrâhim aleyhisselâm ile birlikte ateşe atılacağını îlân ettiler. Putperest kavmin hepsi bir ay kadar odun taşıdılar. Aralarında hasta bir kadın vardı. O da putun önüne giderek; “Eğer hastalığım geçerse şu kadar odun satın alıp vereceğim” demişti. Bir başka kadın ise ip eğirip satar, parasıyla odun alıp, verirdi. Nihâyet her taraftan taşıyıp getirdikleri odunları büyük bir dağ gibi yığıp, yakmaya başladılar. Yedi gün yanan ateşin alevleri gökleri kaplayıp çok uzaklardan görünüyordu. Ateşin değil yakınından, uzağından geçen kuşlar bile sıcaklığın şiddetinden yanıyordu. Nemrûd, kendine yaptırdığı yüksek bir yerden bu hâli kibir içinde seyrediyordu. Keldânî kavmi de aynı merâkla büyük bir kalabalık hâlinde ateşin çevresinde toplanmışlardı. Nemrûd'un yardımcıları ve hizmetçileri ise, hazır bir vaziyette emrini bekliyorlardı. Nemrûd, şiddetle yanan bu korkunç ateşe atılması için; İbrâhim aleyhisselâmın hapsedildiği yerden getirilmesini emretti. Onu boynunda zincir, elleri kelepçeli, ayaklarında bukağı, halka olduğu hâlde, bekçiler ve halk, ortalarına alıp getirdiler.

Allahü teâlânın Halîli, dostu İbrâhim aleyhisselâm tevekkül ve yakînin en yüksek mertebesinde olduğu için kalbine zerre kadar korku gelmedi. Oraya toplanan azgın kavmin bakışları karşısında gâyet vakârlı idi. Nemrûd'un önüne götürüldüğünde, herkes yanan ve gökleri tutan ateşin içerisine onun nasıl atılacağını düşünmeye başlamıştı. Bir rivâyete göre bedbaht bir kimse, bir başka rivâyette ise şeytan insan kılığına girip yanlarına gelerek; onu ancak mancınıkla atabilecekleri teklifini yapmıştır. Bu teklif, Nemrûd'un ve putperestlerin hoşuna gitmişti. İbrâhim aleyhisselâmı, alevleri göklere çıkan kocaman ateş yığınının içine fırlatmak üzere kurdukları mancınığa bağladılar. İbrâhim aleyhisselâm her zaman olduğu gibi şimdi de Allahü teâlâya tam bir tevekkül ve muhabbet içinde idi. Tam bir teslimiyet içinde, kendinden geçmiş bir hâlde olduğundan, mancınığa ve yanan korkunç ateşe hiç aldırmıyordu. Yerde ve gökte bütün mahlûkât, feryâd edip; “Aman yâ Rabbî! Halîlin İbrâhim (aleyhisselâm) ateşe atılıyor! O, her an seni zikreder ve seni bir an unutmaz. Ona yardım etmek için bize izin verir misin?” dediler. Rivâyet edilir ki, İbrâhim aleyhisselâma bir melek gelip: “Allahü teâlâ rüzgârı emrime verdi. Emredersen, bu ateşi rüzgâr ile darmadağın edeyim!” dedi. Bir başka melek gelip; “Sular benim emrimdedir. İstersen bu ateşi şu anda söndürürüm!” dedi. Bir melek daha gelip; “Yeryüzü emrime

verilmiştir. Emir verirsen bu ateşi yere yuttururum!" dedi. İbrâhim aleyhisselâm bu meleklere; "Dost ile dostun arasına girmeyin. Rabbim ne dilerse yapsın. Kurtarırsa lütfundandır, şükrederim. Eğer yakarsa benim hizmetimdeki kusurumdandır, sabrederim" cevâbını verdi.

Putperestler; yaptıkları bütün hazırlıklardan sonra, kendilerini dünyâ ve âhırette saâdete kavuşturacak, ebediyyen kurtuluşa götürecek yolu gösteren yüce peygamber İbrâhim aleyhisselâmı dinlememe, onu, reddetme felâketi içerisinde ateşe atıyorlardı. Nihâyet benzeri görülmemiş bir bedbahtlık ve azgınlık içinde İbrâhim aleyhisselâmı mancınıkla korkunç ateşe fırlattılar. İbrâhim aleyhisselâm, mancınığa konulup, ateşe atılmak üzereyken; "Hasbiyallah ve nî'mel vekil" (Allahü teâlâ bana yetişir. O çok iyi vekildir) dedi. Ateşe düşerken, Cebrâil aleyhisselâm gelip; "Bir dileğin var mı?" deyince; "Var, amma sana değil" diye cevap verdi. Böylece "Hasbiyallah" sözünün eri olduğunu gösterdi. Bunun için Necm sûresinde; "Sözünün eri olan İbrâhim" meâlindeki 37. âyet-i kerîme ile medh buyruldu. Cebrâil aleyhisselâm, "Niçin Hak teâlâdan istemiyorsun?" dedi. "Hâlimi biliyor, istemeye ne hacet. Hem, Allahü teâlâ yakmak dileyince, O'nun takdirine râzı olmaktan başka ne istenir" buyurdu. "Ateşten Hak teâlâya sığın, O'ndan yardım iste" deyince de; "Ateş kimin emriyle yanıyor? Yakma kimin işidir?" diye cevap verdi. Cebrâil aleyhisselâm "Allahü teâlânın emriyle yanıyor" dedi. Bunun üzerine İbrâhim aleyhisselâm; "Halîl (yani ben), Celîl'in (yani yüce Allah'ın) işinden râzıdır" buyurdu. İbrâhim aleyhisselâm tam ateşe düşerken Allahü teâlâ ateşe, meâlen; "Ey nâr (ateş)! İbrâhim'in üzerine serin ve selâmet ol." buyurdu (Enbiyâ sûresi: 69) Bu ilâhî hitâb üzerine ateşin sıcaklığı gidip soğudu. Cebrâil aleyhisselâm kanadıyla ateşi sıvadı. İbrâhim aleyhisselâm düşerken iki melek kollarından tutup yere indirerek oturttular. İndiği yer güllük, gülistanlık oldu. Bülbüller, kumrular ötmeye başladı. İbrâhim aleyhisselâm için oradan tatlı bir pınar kaynayıp akmaya başladı. Cennet'ten bir gömlek getirildi, (Hazret-i İbrâhim'e giydirilen bu gömlek sonra oğlu İshak'a (aleyhisselâm) giydirildi. Hazret-i İshak da oğlu Hazret-i Ya'kûb'a giydirdi. O, oğlu Hazret-i Yûsuf'a giydirdi. Hazret-i Yûsuf kuyuya atıldığında bu gömlek üzerinde idi. Üzerinde Cennet'in kokusu bulunan bu gömlek bir hastaya giydirildiğinde, hasta sıhhate kavuşurdu. Hazret-i Yûsuf'un babası Hazret-i Ya'kûb'un gözleri görmez olunca, gözlerine sürmek için gönderdiği gömlek bu gömlek idi.)

Allahü teâlâ, ayrıca İbrâhim aleyhisselâmın sûretinde bir melek gönderdi. Bu melek, ona hizmet ederdi. Mikâil aleyhisselâm Cennet'ten yemek getirdi. Rivâyet edilir ki, Allahü teâlâ ateşe; "Serin ve selâmet ol!" buyurunca, dünyâdaki bütün ateşler sıcaklığını kaybetti. Görünüşte ateş olup hiç sıcaklıkları bulunmuyordu. Meâlen; "Ey ateş! İbrâhim üzerine serin ve selâmet ol!" buyurulan âyet-i kerîme Tefsîr-i Mazharî de şöyle tefsîr edilmiştir: Begavî (rahmetullahi aleyh) şöyle buyurdu: Meşhûr rivâyettir ki; "Ey ateş! İbrâhim üzerine serin ve selâmet ol" buyrulduğu gün, yeryüzündeki bütün ateşler söndü ve faydasız hâle geldi, sıcaklık vermedi. Eğer; "İbrâhim (aleyhisselâm) üzerine serin ol" buyrulmasaydı, bütün ateşler ebediyyen soğuk kalırdı. Zâhiren anlaşılan mânâ ise ateş aynı hâliyle kaldı, fakat Allahü teâlâ ateşe; "İbrâhim üzerine serin ol" buyrulmasının gösterdiği gibi, İbrâhim aleyhisselâmı yakmayacak ve tesir etmeyecek bir hâle soktu. İbn-i Abbâs buyurdu ki: "Şâyet; "Selâmet ol" buyrulmasaydı ateşin soğukluğu, serinliği İbrâhim aleyhisselâmı öldürür idi."

Süddî (radıyallahü anh) da şöyle buyurdu: İbrâhim aleyhisselâm mancınıkla fırlatılıp yüksekten ateşin ortasına düşerken iki melek kollarından tutup, koltuklarına girerek yere indirdiler ve oturttular. İbrâhim aleyhisselâmı ateşin ortasında oturttukları yerden birdenbire tatlı bir pınar kaynayıp akmaya başladı. Gayet güzel kırmızı bir gül ağacı yeşerdi. Ka'b-ül-Ahbâr (radıyallahü anh) da şöyle buyurdu: İbrâhim aleyhisselâm ateşe atılınca ateş onu yakmadı. Sâdece İbrâhim aleyhisselâma bağladıkları bağları, ipleri yaktı. Keler hâriç yeryüzündeki bütün canlılar ateşi söndürmek için çalışmışlardır.

İbrâhim aleyhisselâm ateşin ortasında bu saâdetli hâlde iken, Nemrûd onu yüksek bir yerden seyrediyordu. Gürül gürül yanan ateşin ortasında İbrâhim aleyhisselâmın, yemyeşil bir bahçe içerisinde oturduğunu ve yanında da onun sûretinde birinin bulunduğunu gördü. Hayretler içerisinde; "Ey İbrâhim! Senin bildirdiğin ilâhının kudreti çok büyükmüş, seni böyle korudu. Şu gördüğüm hâli sana verdi. Oradan çıkıp gelebilir misin?" dedi. İbrâhim aleyhisselâm; "Evet çıkabilirim" dedi. Bunun üzerine Nemrûd; "Sen bu ateşin içinde kaldığın zaman sana zarar vermesinden, yakmasından korkar mısın?" deyince, o; "Hayır korkmam" dedi. "Öyleyse oradan çık

gel” dedi. İbrâhim aleyhisselâm kalktı ve etrâfında yanan ateşin arasından geçerek dışarı çıktı. Nemrûd'un yanına varınca, Nemrûd; “Ey İbrâhim! Senin yanında, senin sûretinde gördüğüm kişi kimdir?” dedi. İbrâhim aleyhisselâm; “O bir melektir. Rabbim onu bana orada arkadaşlık etmesi için gönderdi” dedi. Nemrûd bunu da öğrendikten sonra; “Ey İbrâhim! Israrla O'ndan başka ilâh olmadığını söylediğin ve O'ndan başkasına îmân ve ibâdet etmediğin Rabbinin, senin hakkındaki kudretinden ve âzametinden dolayı ben O'na dörtbin sığır kurban keseceğim!” dedi. Nemrûd'un bu sözü karşısında İbrâhim aleyhisselâm; “Sen, içinde bulunduğun sapıklıktan dönüp, Allahü teâlâya îmân etmedikçe, Allahü teâlâ senin kurbanlarını kabûl etmez!” diye karşılık verdi. Nemrûd; “Mülkümü, saltanatımı terkedemem. Fakat kurbanları keseceğim!” dedi. Nemrûd söylediği kurbanları kesti ve İbrâhim aleyhisselâm ile mücâdele etmekten âciz kaldığını anlayıp, bu işten vazgeçti. Fakat îmân etmediği için Allahü teâlâ onun kurbanlarını kabûl etmedi. Şu’ayb el-Cemâî; “İbrâhim aleyhisselâm ateşe atıldığı sırada onaltı yaşında idi” demiştir. İbrâhim aleyhisselâmın ateşe atılmasını ibretle tâkip edip seyredenlerin bir kısmı îmâna geldi. İbrâhim aleyhisselâmın kardeşinin oğlu Lût (aleyhisselâm) ve İbrâhim aleyhisselâmın amcasının kızı hazret-i Sâre de îmân edenlerden idi. Nemrûd ise inâd ve kibir göstererek îmân etmedi ve ebedî saâdetten mahrûm kalıp, sonsuz bir felâkete düştü.

İbrâhim aleyhisselâmın ateşe atılması ve ateşten kurtarılması, Kur’an-ı kerîmde bildirilmiş olup, meâlen şöyledir; (Nemrûd ve kavmi şöyle) dediler: Bunu (İbrâhim'i cezâların en şiddetlisi olan ateş ile) yakın ve ondan intikâm alarak ilâhlarınıza yardım edin! Böylece ilâhlarınıza yardım etmiş olursunuz. Biz de dedik ki: “Ey ateş! İbrâhim'in üzerine serin ve selâmet ol.” (Enbiyâ sûresi: 68, 69) (Hazret-i İbrâhim, îmâna dâvet edince) kavminin cevâbı; “Öldürün onu, yâhut yakın onu demekten başka bir şey olmadı. (Bunun üzerine kavmi, İbrâhim'i ateşe attığı zaman) Allah da onu ateşten kurtardı. Elbette bunda (Allahü teâlânın onu ateşten korumasında) îmân edecek bir kavim için şüphe götürmez ibretler var.” (Ankebût sûresi: 24)

“İbrâhim'e (böyle) bir tuzak kurmak istediler. Fakat biz kendilerini daha ziyâde hüsrâna düşenlerden kıldık.” (Enbiyâ sûresi: 70)

İbrâhim aleyhisselâm, ateşten kurtulduktan sonra, Keldânî kavmini bir müddet daha îmâna dâvet etti. Bütün gayretlerine rağmen, putperest kavim îmân etmeye bir türlü yanaşmıyor, üstelik ona hakâret ve işkence ediyorlardı. İbrâhim aleyhisselâm ise bunlara, sabır ve tevekkül ile tahammül gösteriyordu. Bütün gayretlerine rağmen az bir cemâat îmân etmişti. Nihâyet, İbrâhim aleyhisselâm putperestlere son dâvetlerini yaptı ve îmân etmedikleri müddetçe, inananlarla aralarında buğz ve düşmanlığın süreceğini; îmân ettikleri takdirde, dost ve kardeş olacaklarını ve ebedî saâdete kavuşacaklarını söyledi. Îmân edenlerle birlikte onlardan alakayı kesti. Bu husûs Kur'an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirildi: "İbrâhim ve onun mâiyetindekiler de (ona îmân edenlerde) sizin için hakîkaten (sözlerinde, işlerinde ve hareketlerinde) güzel bir nümûne vardır. Vaktiyle kavimlerine dediler ki; Biz sizden ve Allah'ı bırakıp da tapmakta olduğunuz şeylerden kat'îyetle uzağız. Allah'ın birliğine îmân etmedikçe sizi (dininizi) tanımıyoruz. Siz, Allah'ın birliğine îmân edinceye kadar, bizimle aranızda ebedî düşmanlık ve buğz başlamıştır." (Mümtehine sûresi: 4)

"İbrâhim, kavmine dedi ki: Siz dünyâ hayatında Allahü teâlâdan yüz çevirip, putlara tapmayı aranızda sevişme vesîlesi edindiniz. (Fakat) sonra kıyâmet gününde ise bâzınız bâzınıza küfür ve inkâr isnat edecek, bâzınız da bâzınıza lânet edecektir. Sizin yeriniz Cehennem'dir. Orada sizi ateşten kurtaracak hiç bir yardımcı da yoktur." (Ankebût sûresi: 25)

Putperest müşrikler, İbrâhim aleyhisselâma ve îmân edenlere karşı şiddetli ve görülmedik bir inâdla karşı duruyor ve onları ağır işkencelere de maruz bırakıyorlardı. Bu durum hat safhaya ulaşmış ve dayanılmaz bir hâl almıştı. Allahü teâlâ İbrâhim aleyhisselâma, ibâdet ve tâatlarını rahat yapmaları için, bulunduğu beldeden hicret etmesini emir buyurdu. İbrâhim aleyhisselâm böylece Şam tarafına hicret etti. Bu husûsta Kur'an-ı kerîmde meâlen şöyle buyruldu: "…İbrâhim şöyle dedi: Ben kavmimin arasından Rabbimin emrettiği yere hicret edeceğim. Şüphe yoktur ki, Allah azîzdir; her şeye gâliptir, hâkimdir; hükmünde hikmet sâhibidir." (Ankebût sûresi: 26)

Nemrûd'un ve Keldânî kavminin helâk edilmesi:

Allahü teâlâ Âdem aleyhisselâmdan îtibâren insanlara îmân etmelerini bildirdi. Saâdet yolunu gösterdi. Dünyâdaki hayatlarının her safhasında nasıl yaşayacaklarını, nelere uyup nelerden sakınacaklarını ve ebedî saâdete nasıl kavuşacaklarını, emîn ve sâdık resûllerle, peygamberleri vâsıtası ile bildirdi. Servetine ve saltanatına bakıp, şımarıp kibre ve gurura kapılan ve böylece ilâhlık iddia edip, insanları kendine taptıran Nemrûd'a ve yıldızlara, putlara tapan azgın Keldânî kavmine de İbrâhim aleyhisselâmı peygamber olarak gönderdi. Fakat Nemrûd ve Keldânî kavmi, İbrâhim aleyhisselâmın bildirdiklerine îmân etmediler. Şeytana ve nefislerine uydular. İbrâhim aleyhisselâma karşı direndiler, saptıkları bozuk yolda sürüklenip gittiler. İbrâhim aleyhisselâmın kendilerine yaptığı açık uyarmalarla da sapıklıktan vazgeçmediler. Onu öldürmeye kastedip, ateşte yakmaya kalkıştılar. Bir mûcize olarak yanmadığını gördükleri hâlde bile îmân etmediler. Nihâyet tıpkı îmân etmedikleri için helâk edilen Âd ve Semûd kavmi ve Nûh aleyhisselâm zamanında helâk edilen azgın insanlar gibi Nemrûd ve Keldânî kavmi de, isyânları sebebiyle helâk edildi.

Nemrûd ve Keldânîlerin, İbrâhim aleyhisselâma yapmak istedikleri zarar ve öldürme teşebbüsleri boşa çıktı, mağlûb ve perişân oldular. Bu husus, Kur’an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirilmektedir: “İbrâhim'e bir tuzak kurmak istediler. Fakat biz kendilerini daha ziyâde hüsrâna düşenlerden kıldık.” (Enbiyâ sûresi: 70)

İbrâhim aleyhisselâm Nemrûd ve Keldânî kavmini son bir defâ daha îmâna dâvet ettikten sonra Bâbil'den hicret etti. Son dâvetle de îmâna gelmeyen Nemrûd ve putperest Keldânî kavmi, üzerlerine sürüler hâlinde gökyüzünü tamâmen kaplayan sivrisinekler gönderilerek helâk edildiler. Sivrisinekler onların kanlarını emip, kupkuru bir hâlde bıraktılar.

Nemrûd'a sivrisineklerden bir tanesi musallat olup, peşini bırakmadı. Ne tarafa kaçsa ve nereye saklansa sinek hemen karşısına çıkıyor, üzerine, yüzüne ve başına konuyordu. Nemrûd bu sineği öldürmek istediği hâlde âciz kalmıştı. Saltanatına ve servetine bakarak kibirlenen ve ilâhlık iddia eden bu azgın hükümdâr, küçücük bir sinek karşısında âciz ve çâresiz kalmıştı! Nemrûd kendisine musallat olan bu sinekten kurtulmak için çâre ararken, sivrisinek, burnuna girip beynine kadar ilerledi. Sinek beynini

kurcaladıkça Nemrûd deliriyor ve başına bir tokmakla vurdurarak sineğin hareket etmesine mâni olmaya çalışıyordu. Bu hâl uzun müddet devam etti. Artık Nemrûd için en makbûl kimse, tokmakla başına vuran idi. Çünkü o, bir an da olsa beynindeki sineğin vereceği acıdan kurtulma yolları arıyordu. Nihâyet sivrisinek onun çâresizlik ve ızdıraplar içinde ölmesine sebep oldu. Bir rivâyete göre, Nemrûd'un başına tokmakla yavaş yavaş vuran hizmetçi, artık bu işten usanıp, tepesine şiddetli bir darbe indirerek başını parçalamıştır. Defalarca dâvet edilmesine rağmen îmân etmeyen, başkalarının da îmân etmesine mâni olan Nemrûd'un hayatı, saltanatı, serveti, mülkü, hâsılı nesi varsa hepsi bu şekilde hebâ olup gitti. Böylece hem kendisi hem de ona tâbi olanlar için dünyâ hayatı sona ererken, ebedî felâkete ve Cehennem azâbına düçâr oldular.

Allahü teâlânın, insanları ebedî saâdete kavuşturmak için gönderdiği peygamberlere her asırda karşı çıkan ve insanların hidâyete kavuşmasını engellemek isteyen zâlimler olmuştur! Fakat bu zâlimlerden hiç biri îmânı yok edememiştir. Kendileri kahrolmuş, çok acı ve perişân hâlde saltanatlarından ayrılmışlar, zevklerine doyamadan ölümün pençesine düşmüşler, isimleri lânet ile anılmış veya unutulmuştur. Allahü teâlâ, bir peygamber veya bir âlim göndererek, îmân ışığı ile yeryüzünü yeniden aydınlatmıştır. Beyt:

Ne kendi etti rahat, ne âlem etti huzûr,

Yıkıldı gitti cihândan, dayansın ehl-i kubur.

Nemrûd'un azmasına ve ilâhlık iddia etmesine, sonunda da helâk olmasına sebep cebbârlık yapmasıdır. Allahü teâlâya âsî olan, hakkı kabûl etmekte inâd eden, haddi aşan, zorba ve isyânkar insana cebbâr denir.

Şu işleri yapan kişi cebbâr kimselere benzemiş olur: Sâdece kendisini ve kendi faydasına olan şeyleri düşünmek. Yalnız kendi görüşünü ve hareketlerini beğenmek. Meselâ, kendisini beğenerek yürümek, kasılmak; kibrinden, hakîr ve aşağı gördüğü için insanlardan tarafa bakmaya tenezzül etmemek. Meclislerde, toplantı yerlerinde herkesin önüne geçmek, kendisini temize çıkarıp, başkasını kötülemek.

İnsanların âzâlarında ve zâhirînde görülen bütün bu tecebbür ve tekebbür hareketleri kalbin inanmaması ve kibirli olmasından doğmaktadır. Böyle hâllerin insanda ve âzâlarında görünmesi tecebbür, böyle kimseye de cebbâr denir. Yeryüzünde tecebbür ve tekebbür eden ilk kral Nemrûd'dur.

Ebû Nuaym'ın, Câbir'den (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: “Ceberût (kahır), kalbdedir.”

Bir hadîs-i şerîfte buyruldu ki: “İnsanın bedeninde bir et parçası vardır. Bu iyi olursa, bütün uzuvlar iyi olur. Bu kötü olursa, bütün organlar bozuk olur. Bu, kalbdir.”

Tirmizî'nin bildirdiği bir hadîs-i şerîf de Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: “Kişi kibirlene kibirlene cebbârlardan yazılır. Cebbârların başına gelen azâb onların başına da gelir.”

Hâkim, Beyhekî ve Tirmizî şöyle rivâyet ettiler. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: “Kibirlenen kul ne kötü kuldur. Cebbâr olan Allahü teâlâyı unutup, tecebbür ve zulmeden ne kötü kuldur. Kabri ve orada çürüyeceğini unutup, gaflette bulunan, oyun ve eğlenceye dalan kul ne kötü kuldur. Başlangıcını ve sonunu unutup, haddi aşan kul ne kötüdür. Dünyâsını dînine tercih eden kul ne kötüdür. Şüphelileri yapmak sûretiyle dînine halel (bozukluk) getiren kul ne kötüdür. Tamâın peşinden giden kul ne kötüdür. Hevâsı kendini saptıran (doğru yoldan çıkaran) kul ne kötüdür. Vermekten korkan kul ne kötüdür.”

Hadîs-i şerîfte: “Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse Cennet’e girmez.” buyruldu. Kibrin aksine tevâdu denir. Tevâdu kendini başkaları ile bir görmektir. Başkalarından daha üstün ve daha aşağı görmemektir. Tevâdu, iyi huylardandır. Hadîs-i şerîfte; “Tevâdu edene müjdeler olsun” buyruldu. Tevâdu sâhibi, kendini başkalarından aşağı görmez. Zelîl ve miskin olmaz. Malını helâlden kazanıp çok hediye verir. Âlimlerle, fen adamları ile tanışır. Fakirlere merhamet eder. Hadîs-i şerîflerde; “Tevâdu eden, helâl kazanan, huyu güzel olan, herkese karşı yumuşak olan ve

kimseye kötülük yapmayan, çok iyi bir insandır" ve "Allah için tevâdu edeni, Allahü teâlâ yükseltir" buyruldu.

Nemrûd ve Fir'avn gibi kibir ve tekebbür gösterenlerin tekebbürleri, âciz, zayıf, elinden bir şey gelmeyen, hattâ kendinden ve bedeninin yapısından haberi olmayan kulun, kendi mâlikine, sâhibine, kuvveti, gücü sonsuz olan Rabbine karşı bir savaş idi. Vaktiyle iblis de, böyle tekebbür etti. İblise, Âdem aleyhisselâma karşı secde etmeleri emrolununca; "Toprağa karşı niçin secde edeyim? Ben ondan daha üstünüm. Beni ateşten, onu çamurdan yarattın" diyerek, Allahü teâlânın emrine karşı geldi. Ateşin alevini, latîfliğini ve ışık yaydığını görünce, onu sudan ve topraktan üstün sandı. Halbuki üstünlük, kendini üstün görmekte değil, tevâdu göstermektedir. Cennet'te toprak vardır ve misk gibi kokacaktır. Cennet'te ateş yoktur. Ateş, Cehennem'de azâb vâsıtasıdır. Ateş, harâb etmeye, toprak, binâ yapmaya yarar. Mahlûklar toprak üstünde yaşamaktadır. Hazîneler, defineler toprakta bulunur. Kâbe topraktan yapılmıştır. Ateşin ışığı gecelere son verir, gündüzü getirir ise de, topraktan çiçekler, meyveler hâsıl olmaktadır. Kâinatın, varlıkların en üstünü olan Muhammed aleyhisselâmın yeri topraktır.

Götürmez aşk işin pâk olmayanlar,

Bitirmez şâh-ı gül hâk olmayanlar.

Hadîs-i şerîfte buyruldu ki: "Allahü teâlâ buyuruyor ki: Kibriyâ, (üstünlük) ve azamet bana mahsustur. Bu ikisinde bana ortak olan Cehennem'e atarım, hiç acımam."

Bir hadîs-i şerîfte; "Kıyâmet günü, dünyâdaki kibir sâhipleri, küçük karınca gibi zelîl ve hakîr olarak kabirden çıkarılacaktır. Karınca gibi, fakat insan şeklinde olacaklardır. Herkes bunları hakîr göreceklerdir. Cehennem'in en derin ve azâbı en şiddetli olan bolis çukuruna sokulacaklardır. Buraya girenler kurtulmaktan me'yûs (ümitsiz) oldukları için, bolis denilmiştir. Ateş içinde gayb olacaklardır. Su istediklerinde kendilerine Cehennem'dekilerin irinleri verilecektir" buyruldu.

Hadîs-i şerîfte; “Önceki ümmetlerde kibir sâhibi birisi, eteklerini yerde sürüyerek yürürdü. Gayret-i ilâhiyyeye dokunarak, yer bunu yuttu” buyruldu.

Tekebbür etmek, kibirlenmek haramdır. Tekebbür, Allahü teâlânın bir sıfatıdır. Kibir ve kibriyâ sıfatı, O'na mahsustur. İnsan, nefsini ne kadar aşağılarsa, Allahü teâlâ indinde kıymeti o kadar yükselir. Kendine kıymet verenin, Allahü teâlâ katında kıymeti olmaz. Kibrin zararını bilmeyen kimse için âlim demek, yalan olur. İnsanın ilmi arttıkça, Allahü teâlâdan korkması artar. Günah işlemeye cesâret edemez. Bunun için, peygamberler (aleyhimüsselâm), tevâdu sâhibi idiler. Allahü teâlâdan çok korkarlardı. Kendilerinde kibir ve ucb gibi kötü huylar hiç olmamıştır. Küçüklere, fâsıklara ve fâcirlere karşı da kibirli olmamalıdır. Yalnız, tekebbür sâhibine karşı tekebbür etmek lâzımdır. Bir âlim, câhili görünce; bu, bilmediği için günah işliyor. Ben ise, bilerek işliyorum, demelidir. Bir âlimi görünce, bu benden daha çok biliyor ve ilminin hakkını veriyor. İhlâs ile amel yapıyor. Ben böyle değilim, demelidir. Kendinden daha yaşlı bir kimseyi görünce, bu benden daha çok ibâdet etti, demelidir. Gençleri görünce, bunların günahı az, benim günahlarım çok demelidir. Kendi yaşındakileri görünce, günahlarımı biliyorum, onun ne yaptığını bilmiyorum. Bilinen kötülükleri tahkir etmek lâzımdır, demelidir. Bir bid’at sâhibini veya kâfiri görünce, insanın hâli son nefeste belli olur. Acabâ benim hâlim ne olacak demeli, bunlara da tekebbür etmemelidir. Fakat, bunları sevmemelidir.

Nemrûd'un kibirlenmesi; malı mevkîi ve saltanatı sebebi ile idi. Mal, evlâd, mevkî ve rütbe ile tekebbür etmek, insana hiç yakışmaz. Çünkü bunlar, kendinde bulunan üstünlükler değildir. Gelip geçen, kendinde kalmayan, insandan çabuk ayrılan şeylerdir. Bunlar; ahlâksızlarda, kötü kimselerde de bulunur. Hem de onlarda daha çoktur. Bunlar üstünlük olsalardı, bunlara kavuşmayanların ve kavuşup da ayrılanların, çok aşağı kimseler olmaları lâzım gelirdi. Mal, şeref vesîlesi olsaydı, hırsızların, az zamanda bile olsa şerefli kimseler olmaları lâzım gelirdi.

Kibirden kurtulmak veya kibre düşmeyip, tevâdu sâhibi olabilmek için, dünyâya nerden geldiğini, nereye gideceğini bilmek lâzımdır. Hiç yok idi. Önce bir şey yapamayan, hareket edemeyen bebek oldu. Şimdi de, her an

hasta olmak, ölmek korkusundadır. Nihâyet ölecek, çürüyecek ve toprak olacaktır. Hayvanlara, böceklere gıdâ olacaktır. Îdam odasına sokulmuş olup, îdâm olunacağı zamanı bekleyen kimsenin, ölüm odasında çektiği sıkıntılar gibi, dünyâ zindanında, her an ne zaman azâba götürüleceğini beklemektedir. Ölecek, leş olacak, böceklere yem olacak, kabir azâbı çekecek, sonra diriltilip kıyâmet sıkıntılarını çekecektir. Cehennem'de sonsuz yanmak korkusu içinde yaşayan kimseye tekebbür yakışır mı? Tevâdu sâhibi olması, kibirlenmemesi lâzımdır. İnsanların yaratıcısı, yetiştiricisi, her an tehlikelerden koruyucusu olan ve kıyâmette hesâba çekecek, sonsuz azâb yapacak olan, sonsuz kuvvet, kudret sâhibi, benzeri, ortağı olmayan tek hâkim ve kâdir olan Allahü teâlâ; tekebbür edenleri sevmediğini, tevâdu edenleri sevdiğini haber vermektedir. Âciz, elinden hiçbir şey gelmeyen zavallı insana, bunlardan hangisini yapmak yakışır? Aklı başında olan, kendini ve Rabbini tanıyan kimse, hiç tekebbür edebilir mi? İnsan; aşağılığını, âcizliğini, Rabbine karşı her an izhâr etmek mecbûriyetindedir. Bunun için, her an, her yerde aczini göstermesi, tevâdu üzere bulunması lâzımdır. Ebû Süleymân Dârânî (rahmetullahi aleyh); "Bütün insanlar, beni, olduğumdan daha aşağılamak, hakâret etmek isteseler, bunu yapamazlar. Çünkü, herkesin, hakâret derecelerinin en aşağısı olarak düşünebileceklerinden daha aşağı olduğumu biliyorum" diyerek, üstün bir tevâdu göstermiştir. İnsan, kendini herkesten, hattâ iblisten, Nemrûd'dan, Fir'avn'dan daha aşağı düşünebilir mi? Çünkü bunlar ve bunlara benzeyenler kâfirlerin en kötüleridir. Tanrılık dâvâsı eden, dilediğini yapmaları için milyonlarca insanı öldüren ve işkence altında inletenlerin, kâfirlerin en aşağısı oldukları muhakkaktır. Allahü teâlâ, bunlara gadab etmiş, küfrün en kötüsüne düşürmüştür. Bana ise, merhamet etmiş, îmân ve hidâyet ihsân etmiştir. Dileseydi, bunun aksini yapardı. Elhamdülillah, yapmadı. Bununla beraber, bu yaşa gelinceye kadar, çok günah işledim. Kimsenin yapmadığı kötülükleri yaptım. Son nefesimin nasıl olacağını da bilmiyorum, diyerek tevâdu yapması lâzım geldiğini, kendi kendine anlatmalıdır.

Hadîs-i şerîfte buyruldu ki: "Allahü teâlâ, tevâdu üzere olmayı bana emreyledi. Hiçbiriniz, hiçbir kimseye tekebbür etmeyiniz!"

İbrâhim aleyhisselâmın hicreti:

İbrâhim aleyhisselâm Allahü teâlânın emri üzerine Bâbil'den Harrân'a hicret etti. (Harrân, Urfa'nın güneyinde bir yerdir.) Hicret etmeden önce Nemrûd'a ve Keldânî kavmine son tebliğini yaptı. Onları son olarak, bir kere daha îmâna çağırdıysa da kabûl etmediler. Daha sonra kendisine îmân eden hazret-i Lût ve zevcesi olan hazret-i Sâre ile birlikte hicret ettiler. Bir rivâyete göre îmân edenlerden az bir topluluk da onlarla beraberdi. Hazret-i Lût, İbrâhim aleyhisselâmın kardeşi Hârân'ın oğlu, Hazret-i Sâre de amcasının kızı idi.

İbrâhim aleyhisselâm Irak sınırları içinde bulunan Bâbil şehrinin Kûsâ köyünden hicret etti. Nemrûd'un onunla mücâdelesi Kûsâ'da vukû bulmuştu. Kûsâ'dan Harrân'a gelip, bir müddet kaldıktan sonra Şam'a, oradan da Filistin'e geçti. Buradan da Mısır'a gitti. Mısır'da bir müddet kalıp, tekrar Şam'a (Filistin'e) döndü. Lût aleyhisselâm ise Mü’tefike'ye (Sedûm'a) yâni Lût kavminin yaşadığı ve isyânları sebebiyle alt-üst edilip helâk edildikleri yere gitti. (Altı üstüne çevrildiği için bu bölgeye Mü’tefike denilmiştir. Bugün Lût gölünün bulunduğu bölgedir.) Lût aleyhisselâma da orada peygamberlik verilmiştir, (Bkz. Lût aleyhisselâm)

İbrâhim aleyhisselâm ateşten kurtulduktan sonra hicret etmek üzere hazırlanıp, kavmine; “Bu küfür diyârından ayrılıp, Allahü teâlânın emir buyurduğu bir yere gitmek üzereyim. Rabbim elbette beni doğru bir yola iletir. Orada ibâdet ve tâatlarımı emniyet içinde yaparım” dedi. Bu husûs Kur’an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirildi: (Ateşten kurtulduktan sonra) İbrâhim (aleyhisselâm) şöyle dedi: Ben Rabbimin bana emrettiği yere hicret ediyorum. Rabbim beni doğru yola ulaştırır.” (Saffât sûresi: 99)

Hicret ederken de: “Ey Rabbimiz, ancak sana tevekkül ettik ve (taatla) sana yöneldik ve âhırette de dönüşümüz ancak sanadır.” diye duâ ettikleri, Mümtehine sûresinin 4. âyet-i kerîmesinde bildirildi. Yâni duâlarında şöyle dediler: “Ey Rabbimiz! Her işimizde sana güvenerek bizi muvaffakiyete kavuşturman niyâzında bulunduk. Senin râzı olduğun şeyleri yapmaya

yöneldik. Kabirlerimizden kalkınca da (öldükten sonra dirilince) senin tâyin buyuracağın yere gideceğiz. Âkıbetimizi hayr eyle yâ Rabbî!"

İbrâhim aleyhisselâm Harrân'da, bir müddet de Filistin'de kaldı. Daha sonra ise zevcesi hazret-i Sâre ile birlikte Mısır'a gitti. Rivâyete göre bu zamanda otuzsekiz yaşında idi. O zaman Mısır'da fir'avn ünvânı verilen hükümdârlar hüküm sürüyordu. İbrâhim aleyhisselâmın Mısır'a gittiği sırada ise, bu fir'avnlardan çok zâlim ve cebbâr, Sinân bin Ulvân adlı, Dahhâk'ın kardeşi olan pek kibirli, büyüklük taslayan bir hükümdâr bulunuyordu. Ayrıca isminin Sâruk olduğu da söylenmiştir. İbrâhim aleyhisselâm Mısır'a girince, hükümdârın adamları, bir kimsenin yanında çok güzel bir kadınla şehre geldiğini haber verdiler. Gerçekten hazret-i Sâre çok güzel olup, bir benzeri ve eşi bulunmaz derecede hüsn-ü cemâl sâhibi idi. Gelişleri Mısır hükümdârına haber verilince, bu zâlim ve zorba melik, hazret-i Sâre'yi almak istedi. İbrâhim aleyhisselâma; "Yanındaki bu kadın kimdir?" deyince, İbrâhim aleyhisselâm onun musallat olmasını engellemek için din bakımından kardeşi olduğuna niyet ederek; "Kız kardeşimdir" dedi. Sonra, hazret-i Sâre'nin yanına gelip; "Sakın beni yalanlama! Çünkü ben onlara senin için kız kardeşimdir dedim. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, bu yerde benden ve senden başka Allahü teâlâya inanan, îmân etmiş hiç bir mü'min yoktur. Yâni sen benim din bakımından kardeşimsin" dedi.

Pek zâlim olan bu hükümdâr, hazret-i Sâre'yi almak isteyip sarayına çağırttırdı. Fakat musallat olmak isteyince nefesi kesilip, elleri, ayakları tutmaz oldu. Yere yıkılarak debelenmeye başladı. Allahü teâlâ hazret-i Sâre'yi onun şerrinden korudu. Hükümdâr bu durum karşısında korkusundan Hazret-i Sâre'ye musallat olmaktan vazgeçip, hazret-i İbrâhim'in yanına gönderdi. Bu hâdise, Sahîh-i Buhârî'de Ebû Hüreyre'den (radıyallahü anh) rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte şöyle zikredilmiştir: Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "İbrâhim (aleyhisselâm) Sâre ile hicret edip, bir şehre gelmişti. Orada meliklerden bir melik veya cebbârlardan bir cebbâr hükümdâr idi. Bu zâlime denildi ki; İbrâhim, çok güzel bir kadınla şehre geldi. Melik; "Yâ İbrâhim! Bu seninle birlikte olan kadın kimdir (neyindir)? diye haber gönderdi. İbrâhim (aleyhisselâm) (din cihetinden) kız kardeşimdir, diye cevap verdi. Sonra dönüp Sâre'nin yanına geldi ve; "Sakın sözümü tekzip etme, yalanlama!

Ben onlara senin için kız kardeşimdir, dedim. Vallahi yeryüzünde (burada) benden ve senden başka îmân eden hiç bir kişi yoktur.” dedi. (Melik'in zorbalıkla istemesi üzerine mecbûren) Sâre'yi melike gönderdi. (Hazret-i Sâre saraya varınca) melik Sâre'ye kıyam etti (musallat olmak istedi). Sâre de hemen abdest alıp namaza durdu. (Namazdan sonra); Yâ Rabbî Ben sana îmân ettimse (sana îmân ettim) ve senin peygamberine îmân ettimse, (ettim) ben kadınlığımı zevcimden (kocamdan) başkasına karşı ebedî muhâfaza eyledimse, (eyledim) benim üzerime şu kâfiri musallat etme! diye duâ etti. (Melikin) derhal nefesi kesildi, yere düştü. Horlamaya, hattâ ayağıyla yere vurup debelenmeye başladı.” Ebû Hüreyre rivâyetine şöyle devam etmiştir;

“Sâre; Allah'ım! Eğer bu (adam) ölürse; bunu, bu kadın öldürdü denilir dedi (endişelendi). Bunun üzerine (melik) kurtarıldı. (Nefesi açılıp rahatladı.) Sonra melik, Sâre'ye (ikinci defâ) musallat olmaya kalkıştı. Sâre de derhal abdest alıp namaza durdu. Sonra; Allah'ım! Ben sana ve senin peygamberine îmân ettimse; ben kadınlık şerefimi, zevcim müstesnâ olmak üzere, herkese karşı korudumsa, şu kâfiri üzerime musallat etme! diye duâ etti. (Melikin) derhal nefesi tıkandı, horlamaya hattâ ayağı ile yere vurup debelenmeye başladı. (Ebû Hüreyre rivâyetine devam ederek dedi ki;) “Sâre; “Yâ Rabbî! Bu (adam) ölürse; bunu, bu kadın öldürdü denilir dedi (endişelendi). Bunun üzerine (melik tutulduğu sara gibi hâlden) ikinci yâhut üçüncüde de kurtarıldı. Bundan sonra melik, saraydaki yakınlarına; Siz bana (insan değil) muhakkak bir şeytan göndermişsiniz. Bu kadını, İbrâhim'e (aleyhisselâm) geri gönderiniz. Hâcer'i de ona veriniz dedi, Sâre İbrâhim'e (aleyhisselâm) dönüp geldi. Ve ona (hadiseyi anlatarak); Allah, kâfiri zillete düşürdü. Bir câriyeyi de (bize) hizmetçi verdi dedi.” Sahîh-i Müslimde, Ebû Hüreyre'nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte de şöyle buyuruldu: “...İbrâhim, Sâre yanında olduğu hâlde cebbâr (zalim) bir hükümdârın memleketine geldi. Sâre, insanların en güzeli idi. İbrâhim, Sâre'ye; Şu cebbâr hükümdâr senin, benim zevcem (hanımım) olduğunu bilirse, senin için bana galebe çalar (seni benden alır!) Eğer sana sorarsa benim kız kardeşim olduğunu söyle. Muhakkak ki, sen benim İslâm'da kız kardeşimsin (din kardeşimsin). Çünkü ben yeryüzünde (burada, bizim îmân ettiğimiz esaslara) benden ve senden başka îmân eden hiçbir Müslüman kişi bilmiyorum dedi. O zâlim melikin memleketine girdiklerinde, onun adamlarından biri Sâre'yi gördü. Zâlim hükümdâra

gelip; Senin memleketine öyle bir kadın geldi ki, senden başka hiç bir kimseye lâyık değildir dedi. Zâlim hükümdâr hemen Sâre'yi getirtmek için adam gönderdi. Ve onu getirtti. Bunun üzerine İbrâhim (aleyhisselâm) kalkıp namaza durdu. Sâre, yanına girince, zâlim hükümdâr kendine hâkim olamayıp, ona elini uzattı. Eli şiddetli bir tutuluşla tutuldu. Bunun üzerine Sâre'ye; "Elimin serbest bırakılması için Allah'a duâ et. Ben de sana hiç bir zarar yapmayacağım" dedi. Sâre duâ etti, eli salındı (eli açıldı). Tekrar el uzattı ve eli birincisinden daha şiddetli bir şekilde tutuldu. Yine, duâ et bir şey yapmayacağım dedi. Sâre duâ etti. Fakat gene el uzattı. Bu sefer birinci ve ikincisinden daha da şiddetli bir şekilde eli tutuldu. Zâlim hükümdâr, Sâre'ye; "Elimin salınıvermesi için Allah'a duâ et. Allah şâhid olsun ki sana zarar vermeyeceğim" diye yemîn etti. Sâre tekrar duâ etti, eli salınıverdi. Sâre'yi getiren adamı çağırıp; "Sen bana insan değil, bir şeytan getirmişsin. Bu kadını benim arâzimden dışarı çıkar ve kendisine Hâcer'i ver" dedi. Sâre, zâlimin şerrinden kurtulunca, yürüyerek, İbrâhim'in (aleyhisselâm) yanına geldi. İbrâhim (aleyhisselâm) Sâre'yi görünce; "Hâlin nicedir?" diye sordu. Sâre; "Hayırdır. Allah, fâcirin (zalim hükümdârın) elini men etti. Bana da bir hizmetçi ihsân etti." dedi."

Bu husûsta "Sahîh-i Buhârî"de bildirilen hadîs-i şerîf, Buhârî şerhi "Feth-ul-Bârî"de açıklanırken; Müslim'deki hadîs-i şerîften de bahsedilerek şu îzâhlar yapılmıştır: İbrâhim aleyhisselâm Mısır'a girdiğinde, oraya hâkim olan zâlim hükümdâra, zevcesi hazret-i Sâre için kız kardeşim demesinin ve Hazret-i Sâre'ye de bu sözünü yalanlamamasını tenbih etmesinin sebebi şu idi: O zâlim hükümdâr evli kadınlara musallat oluyor ve sâhip olmak istediği kadının kocasını da öldürüyordu. Yine onun inancına göre, kızları almak hakkı, önce kızların oğlan kardeşlerine aitti. İbrâhim aleyhisselâm böyle söylemekle onun zararından kurtulmak istedi. Ayrıca; "Kız kardeşimdir" derken görünüşteki mânâyı değil, din kardeşliği sebebiyle olan mânâyı kastetmiştir. İbrâhim aleyhisselâmın, zevcesi Hazret-i Sâre'ye: "Yeryüzünde senden ve benden başka mü'min yoktur" demesinden maksadı da şu anda bulunduğumuz bu yerde, yâni Mısır'da yoktur, şeklinde idi. Çünkü o sırada onlardan ayrılarak Mü'tefike'ye (Sedûm'a) giden Hazret-i Lût'un da îmân edenlerden olduğu Kur'an-ı kerîmde bildirilmiştir.

Zâlim hükümdâr, hazret-i Sâre'ye musallat olmak istediğinde; ellerinin tutulup, nefesi kesilerek sara hastalığına tutulmuş bir kimsenin hâline benzer bir duruma düştüğü, hattâ sarayının sallandığı zaman hazret-i Sâre'den, kurtulması için duâ etmesini istemişti. O da duâ etmişti. Hazret-i Sâre'nin, onun düştüğü fecî hâlden kurtulması için duâ etmesinin sebebi; bu hükümdârı, bu kadın öldürdü diye üzerine suç atılmasından korktuğu içindir. Zâlim hükümdârın güç, kuvvetten düşüp âciz kalınca; “Bana insan değil bir şeytan getirmişsiniz” demesi; hazret-i, Sâre'ye ilişmek istediği sırada saralı bir hasta durumuna düşmesi ve onu cin zannetmesi yüzündendir. Çünkü onlar buna benzer fevkalâde hâdiselerin cin ve şeytandan olduğunu zannederlerdi. Hazret-i Sâre'ye bir câriye, hizmetçi hediye etmesinin yâni Hâcer'i (radıyallahü anhâ) vermesinin sebebi; onu cin zannedip, zararından ancak böyle kurtulabileceği düşüncesi iledir. Hazret-i Sâre'nin; “Yâ Rabbî! Sana ve senin peygamberine îmân ettimse... Şu kâfirin bana musallat olmasına müsâde etme” diye duâ etmesi; Allahü teâlânın inâyetine tam itimadını ifâde içindir. Yâni; “Yâ Rabbî! Ben sana îmân ettim, sana sığındım, beni koru” mânâsında söylemiştir.

Bu hâdiseden sonra İbrâhim aleyhisselâm, Hazret-i Sâre ve ona hediye edilen hazret-i Hâcer ile birlikte Mısır'dan ayrılıp Filistin'e gittiler. Hazret-i Hâcer asîl bir âileden idi. Onlara katılmakla lâyık olduğu yere kavuşmuştu.

İbrâhim aleyhisselâm Mısır'dan Filistin'e dönüp, Filistin topraklarında o zaman, ıssız, kupkuru bir yer olan Sebu’ denilen yere yerleşti. Hazret-i Sâre ve hazret-i Hâcer ile birlikte bir müddet burada ikâmet etti. Sebu’ denilen bu yerde hiç su yoktu. İbrâhim aleyhisselâm burada bir kuyu kazdı. Buradan gâyet hoş ve tatlı bir su çıkıp, çeşme gibi akmaya başladı. Zamânla bu sudan insanlar ve hayvanlar faydalandı. Rivâyet edilir ki, buraya yerleştikten bir müddet sonra yiyecekleri kalmamıştı. İbrâhim aleyhisselâm, yiyecek getirmek niyetiyle eline bir çuval alıp, şehre gitmek üzere oradan ayrıldı. Sahraya düşüp bir müddet yol aldı. Şehir uzak olduğu gibi, şehre varsa bile, buğday alacak parası da yoktu. Bu hâlde iken çâresiz geri dönüp, hazret-i Sâre'nin ve hazret-i Hâcer'in yanına geldi. Onlara teselli olsunlar diye elindeki boş çuvala da bir miktar kum ve çakıl doldurdu. Yanlarına gelince, çuvalı bir kenara koyup uyudu. İbrâhim aleyhisselâm uykuda iken hazret-i Sâre, Hâcer'e (radıyallahü anhâ) “Çuvalı aç bakalım, içinde ne

var?” dedi. Çuvalı açınca buğday olduğunu gördüler. Kum ve çakıl buğday olmuştu. Hemen buğdayın bir kısmını un hâline getirip hamur yaptılar ve ekmek pişirdiler. İbrâhim aleyhisselâmı da uyandırıp; “Sıcak ekmek pişirdik, buyur ye!” dediler. İbrâhim aleyhisselâm sıcak ekmeği görünce; “Unu nereden buldunuz?” dedi. “Senin getirdiğin buğdaydan yaptık!” cevâbını verdiler, İbrâhim aleyhisselâm, bunun, Allahü teâlânın kudreti ve ihsânı ile olduğunu anladı ve O'na şükretti. Sonra İbrâhim aleyhisselâmın, bu buğdayın bir kısmını ekip biçerek rençberlik yaptığı rivâyet edilmiştir. Hazret-i İbrâhim, zamanla çok mala kavuştu. Yarım milyonu sığır olmak üzere, davarları; ovaları, vâdileri doldurdu. Çok zengin oldu. Bu sebeple duâlarda; “Allahü teâlâ Halîl İbrâhim bereketi versin” denilmektedir.

İbrâhim aleyhisselâmın yerleştiği Sebu’, zamanla meskun bir yer hâline geldi. Çevreden insanlar gruplar hâline gelerek oraya yerleştiler ve nüfusları çok arttı. İbrâhim aleyhisselâmın açtığı kuyudan çıkan su, artık sırayla alınıyor ve nöbet çok geç geliyordu. Buraya sonradan gelenler yüzsüzlükte bulunarak İbrâhim aleyhisselâma, kendi kazdığı kuyunun suyunu vermemeye ve davarlarının içmesine mâni olmaya başladılar. İbrâhim aleyhisselâm onlardan çok incindi. Sebu’dan ayrılıp oraya yakınlığı ile bilinen “Kıst” adlı yere göçtü. Onun Sebu’dan gitmesi üzerine, suyunun güzelliği ile tanınan kuyunun suyu çekilmeye başladı. İnsanlar suyun azaldığını görünce hep birlikte, İbrâhim aleyhisselâmın yanına giderek af dilediler. Tekrar Sebu’ya dönmesi için yalvardılarsa da artık oraya gitmedi. Gelen cemâat, İbrâhim aleyhisselâmın geri dönmeyeceğini anlayınca; “Mâdem gelmeye râzı değilsiniz, bize duâ edin de suyumuz eksilmesin” diye ricâda bulundular, İbrâhim aleyhisselâm da onlara nasîhat edip, dîninden bâzı husûslar öğretti ve bu bildirdiği şeylere göre hareket etmelerini sıkı sıkıya tenbih etti. Buna uydular ve su eskisi gibi aktı. Fakat zamanla tenbih ettiği husûslara uymadıkları ve doğru yolu bıraktıkları için su çekilip, kuyu tamâmen kurudu… Başka, bir rivâyete göre, İbrâhim aleyhisselâm Kıst'ta da bir kuyu kazdı. Malı ve davarları bütün o bölgeyi kapladı. Bu ülkede onun malından istifâde etmeyen ve servetinden yemeyen kimse kalmadı.

Malı, serveti yemekle bitmezdi. Hattâ İbrâhim aleyhisselâm dört-beş saatlik mesâfedeki uzak yerlere gidip misâfir arar ve adamlar gönderip, insanları

yemeğe dâvet ettirirdi. İbrâhim aleyhisselâma bu vasfından dolayı Ebüd-dayfân (misafirlerin babası) denmiştir. Lût aleyhisselâmın bulunduğu ve peygamber olarak gönderildiği yer de oraya yakın idi.

İbrâhim aleyhisselâm, bir defâsında, büyük bir ziyâfet vermişti. Ziyâfette ikiyüz mecûsî vardı. Ziyâfetten sonra mecûsîler, hazret-i İbrâhim'e teşekkür edip, bir miktar karşılıkta bulunmayı arzu ettiler. İkrâmlarına karşı onlar da onun bir işini görmek istediler. Bu arzularını söylediklerinde, kendilerine bir iş gösterir, çalıştırır zannettiler. “Bize ne emredersen yapalım” dediler. “Sizden bir dileğim var” buyurdu, “O nedir?” dediklerinde; “Benim Rabbime bir kere secde etmenizi istiyorum” dedi. Onlar böyle şeyi beklemiyorlardı. Çünkü daha evvel kendilerini îmâna dâvet etmiş, onlar ise kabûl etmemişlerdi. Aralarında konuştular ve; “Bu zâtın ihsânları, ziyâfetleri meşhûrdur. Bunu kırmayıp, bir secde eder, sonra gidip yine kendi ilâhlarımıza tapınırız. Bir zararı olmaz. Böylece hem onu kırmamış, hem de ziyâfetlerinden mahrûm kalmamış oluruz. İtirâz edersek, bundan sonra bize ziyâfet vermeyi kesebilir” dediler. Kabûl edip secdeye kapandılar. Bunlar secdede iken, İbrâhim aleyhisselâm; “Yâ Rabbî! Bunları hidâyete, saâdete kavuşturmak, ancak senin kudretindedir. Bunlara müslümanlık nasîb eyle!” dedi. Duâsı kabûl olup, hepsi müslüman oldu.

İbrâhim aleyhisselâmın, ölülerin nasıl diriltileceğini görmek istemesi:

Rivâyet edilmiştir ki, bir gün İbrâhim aleyhisselâm deniz kenarında bir hayvan leşi gördü. Denizin dalgaları yükselince, balıklar ve denizde yaşayan diğer canlılar, dalgalar çekilince de karadaki canlılardan kuşlar ve yırtıcı hayvanlar bu leşten yiyorlardı. Böylece bu leşin her bir parçası bir canlının karnına gidiyordu. İbrâhim aleyhisselâm bu manzarayı görünce, Allahü teâlânın, canlıların parça parça yiyerek tükettiği bu hayvanın zerreler hâlinde dağılan cesedini, nasıl bir araya getirip dirilteceğini gözüyle görmek istedi. İbrâhim aleyhisselâm, Allahü teâlânın dirilttiğini ve öldürdüğünü yâni yaratanın da öldürenin de Allahü teâlâ olduğunu kesin, olarak biliyor ve inanıyordu. Nitekim daha önce Nemrûd'a; “Benim Rabbim diriltir ve öldürür.” demişti. Bu husûsta aslâ şüphesi yoktu. Bu hâdiseyi

görerek; “Yâ Rabbî! Ölüyü nasıl diriltirsin bana göster?” demesi, İlm-el-yakîn bildiği şeyi ayn-el-yakîn derecesinde yâni bizzât görerek bilmek istemesi sebebiyledir. Bunun için duâ edince, Allahü teâlâ; “Sen benim kudretimle ölüleri dirilteceğime îmân ettin, bu sana kifayet etmez mi?” buyurdu. İbrâhim aleyhisselâm; “Yâ Rabbî! Ben muhakkak îmân ettim ki, sen ölüleri diriltmeye kâdirsin. Bunu kesin olarak biliyorum. Fakat, senin kudretinin tecellisini dünyâda iken gözümle de görmüş olayım” dedi. Bunun üzerine Allahü teâlâ, İbrâhim aleyhisselâma dört kuş tutup, bu kuşları iyice görüp tanımasını emretti. Bu kuşların ne olduğu hakkında çeşitli rivâyetler vardır. İbrâhim aleyhisselâm bunları iyice tanıyıp, özelliklerini öğrendi. Sonra keserek tüylerini yoldu. Her birini inceden inceye parçalayıp, parçalarını da birbirine iyice karıştırdı. Başlarını yanında bıraktı. Karıştırdığı parçaları ise dörde ayırıp, dört ayrı dağın üzerine koydu. Bundan sonra her birini ismiyle yanına çağırdı. Parçalar havada birbirinden ayrılıp, aynı cinsten olanlar birleştiler. Böylece her hayvanın kendi parçası toplanıp, bir araya geldi. Sonra İbrâhim aleyhisselâmın yanında başlarıyla birleşip dirildiler. Bu husûs, Kur’an-ı kerîmde şöyle bildirildi; “Ey Habîbim! Hatırla ki, İbrâhim (aleyhisselâm) şöyle demişti: “Ey Rabbim! Ölüleri nasıl diriltirsin? Bana göster.” Allahü teâlâ; “Ölüyü diriltmeye kâdir olduğuma inanmadın mı?” buyurdu. İbrâhim (aleyhisselâm); Evet. Kesin olarak inandım. Lâkin (gözümle de görerek) kalbim mutmain olsun istedim dedi. Allahü teâlâ buyurdu ki: “Kuşlardan dört cins tut ve bu kuşları iyice tanıdıktan sonra kendi elinle parçala ve her dağ başına onlardan birer parça koy. Sonra onları; Allahü teâlânın izniyle yanıma gelin diye kendine çağır; onlar sür’atle sana geleceklerdir. Bil ki Allahü teâlâ azîzdir, irâde ettiği şeyi yapmaya kâdirdir. Her işinde hikmet sâhibidir.” (Bakara sûresi: 260)

Bu hâdisenin sebebi, Sa’îd bin Cübeyr'den (rahmetullahi aleyh) şu şekilde olduğu da rivâyet edilmiştir: Allahü teâlâ, İbrâhim aleyhisselâmı kendisine, halîl yâni dost edinince, Azrâil aleyhisselâm, Allahü teâlânın izni ile bunu müjdelemek için İbrâhim aleyhisselâma geldi. Bu müjdeyi verince, İbrâhim aleyhisselâm; “Bunun alâmeti nedir?” diye sordu. Azrâil aleyhisselâm; “Allahü teâlâ senin duânı kabûl eder, duân ile ölüleri diriltir” dedi. Bunun üzerine İbrâhim aleyhisselâm, “Yâ Rabbî! Ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster!” diye duâ etti. Bu sebeple duâsı kabûl olunup, kuşların diriltilmesi hâdisesi vukû buldu.

İbrâhim aleyhisselâmın Hazret-i Hâcer ile evlenmesi ve İsmâil aleyhisselâmın doğması:

İbrâhim aleyhisselâmın zevcesi hazret-i Sâre'den çocukları olmuyordu. Yaşları da gittikçe ilerliyordu. İbrâhim aleyhisselâm kavuştuğu nîmetlere şükredip, bir de evlâd ihsân etmesi için Allahü teâlâya; “Ey Rabbim! Bana sâlihlerden bir oğul bağışla ki, dâvet ve tâatta yardımcım, ve gurbette mûnisim olsun” (Saffât sûresi: 100) diye niyâzda bulundu. Hazret-i Sâre de böyle istiyordu. Fakat çocuğu olmuyordu. Hazret-i Sâre Mısır'da kendisine hizmetçi olarak verilen Hazret-i Hâcer'i âzâd edip, İbrâhim aleyhisselâm ile evlenmesini istedi. “Belki ondan senin çocuğun olur” dedi. Bunun üzerine İbrâhim aleyhisselâm hazret-i Hâcer ile evlendi. Bu evlilikten İsmâil aleyhisselâm dünyâya geldi. Muhammed aleyhisselâmın nûru, İsmâil aleyhisselâma intikâl etti. İbrâhim aleyhisselâm onu çok sever ve hiç yanından ayırmazdı.

Hazret-i Sâre, nûrun kendisine intikâl edeceğini umuyordu. Bu sebeple hazret-i Hâcer'e karşı kalbinde gayret hâsıl oldu. İbrâhim aleyhisselâm ise hazret-i Sâre'yi hoş tutuyor, devamlı hatırını soruyor, gönlünü alıp, onu incitmemeğe gayret ediyordu. Nihâyet hazret-i Sâre'nin gayreti iyice arttı ve İbrâhim aleyhisselâmdan, hazret-i Hâcer ile oğlu İsmâil'i (aleyhisselâm) başka bir yere götürüp bırakmasını istedi. Allahü teâlâ, İbrâhim aleyhisselâma hazret-i Sâre'nin bu isteğini yerine getirmesini bildirdi. İbrâhim aleyhisselâm, Allahü teâlânın emriyle, Hâcer hâtun ve İsmâil'i (aleyhisselâm) yanına alıp Şam'dan ayrılarak, onları o sırada susuz ve ıssız bir yer olan Mekke'ye götürdü. Bundan sonrası İmâm-ı Buharî'nin Abdullah ibni Abbâs hazretlerinden rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte şöyle anlatılmaktadır:

“İbrâhim (aleyhisselâm), İsmâil'in anası Hâcer ve emzirmekte olduğu oğlu İsmâil ile beraber Mekke'ye geldi. Hâcer ile İsmâil'i Beyt-i şerîfin yanında yüksek bir yerde ve Zemzem kuyusunun üzerinde büyük bir ağacın yanına bıraktı. Halbuki o târihte Mekke'de hiç bir kimse olmadığı gibi, içecek su da yoktu. İşte İbrâhim (aleyhisselâm), Hâcer ile oğlunu burada bıraktı. Yanlarına içi hurma dolu bir sepet ve içi su dolu bir testi de koydu. Sonra, İbrâhim (aleyhisselâm) Şam'a gitmek üzere oradan döndü. İsmâil'in anası

Hâcer, İbrâhim'in arkasını tâkip etti ve; “Ey İbrâhim! Görüp görüşecek bir ferd, yiyip içecek bir şey bulunmayan bir vâdide bizi bırakıp nereye gidiyorsun?” dedi. Hâcer, tekrar tekrar bu sözleri söylemesine rağmen, İbrâhim aleyhisselâm ona iltifât etmeyip yoluna devam etti. Nihâyet Hâcer ona; “Bizi burada bırakmayı sana Allahü teâlâ mı emretti?” diye sordu, İbrâhim; “Evet, Allahü teâlâ emretti” diye cevap verince, Hâcer; “Öyleyse Allahü teâlâ bizi zâyi etmez ve korur” diyerek, oğlunun yanına döndü. İbrâhim (aleyhisselâm) de ayrılıp Mekke'nin üst tarafında Hâcer ile İsmâil'in gözlerinden kayboldu. Seniyye mevkîine varınca, yüzünü Kâbe'ye çevirdi. Sonra ellerini kaldırarak (meâlen) şöyle duâ etti: “Ey Rabbimiz! Ben soyumdan bir kısmını (İsmâil ile onun zürriyetini) hürmeti vâcib olan mukaddes evinin (Kâbe'nin) yanına ekin bitmez bir vâdiye yerleştirdim. Ey Rabbimiz! Orada namazı dosdoğru kılsınlar diye, insanlardan bir kısmının gönüllerini o yerlere yönelt. (Kâbe'yi ziyârete gelsinler.) Onları çevreden gelecek her türlü meyvelerle rızıklandır ki, sana şükretsinler. (İbrâhim sûresi: 37) Artık İsmâil'in anası, oğlu İsmâil'i emziriyor ve testideki sudan içiyordu. Nihâyet testideki su tükenince, hem Hâcer, hem de çocuğu susadı. Hâcer, çocuğunun susuzluktan toprak üstünde yuvarlandığını görünce, yavrunun bu acıklı hâline bakmaktan üzüldü. Onun yanından kalkıp, o mıntıkada Kâbe'ye en yakın dağ olan Safâ tepesini buldu ve bunun üstüne çıktı. Sonra vâdiye karşı durup; “Bir kimse görebilir miyim?” diye baktı. Fakat hiç bir kimseyi göremedi. Bu defâ Safâ tepesinden indi. Vâdiye varınca, ayağını çelmesin diye entârisinin eteğini topladı. Sonra, çok müşkül bir işle karşılaşan bir insan azmiyle koştu. Nihâyet vâdiyi geçip Merve tepesine geldi. Orada da biraz durdu ve; “Bir kimse görebilir miyim?” diye baktı, fakat hiç bir kimse göremedi. Hâcer, bu sûretle Safâ ile Merve arasında yedi defâ gidip geldi. İşte bunun için hacılar, Safâ ile Merve arasında sa'y ederler. Hâcer, son defâ Merve üzerine çıktığında bir ses işitti ve kendi kendine hitâb ederek; “Sus, iyice dinle” dedi. Sonra dikkatle dinleyince, bu sesi evvelki gibi bir defâ daha işitti. Bunun üzerine Hâcer, sesin geldiği tarafa bakıp; “Ey ses sâhibi, sesini duyurdun. Eğer sen bize yardım edebilecek vaziyette isen, imdadımıza yetiş, bize yardım et” dedi. Ve böyle der demez (şimdiki) Zemzem kuyusunun bulunduğu yerde bir melek, Cibrîl aleyhisselâm göründü. (Bir rivâyette) Cebrâil aleyhisselâm; “Kimsin?” diye sordu. Hâcer; “İbrâhim'in çocuğu olan İsmâil'in anası Hâcer'im” dedi. “Sizi kime emânet etti?” deyince; “Allahü teâlâya”

cevâbını verdi. Cebrâil aleyhisselâm; “Sizi her şeye kâdir olana emânet etmiş” dedi.” İbn-i Abbâs rivâyetine devam ederek şöyle dedi: Topuğu ile (veya kanadıyla) toprağı kazıp suyu (Zemzem'i) meydana çıkardı. Hâcer (bu durumu görünce), taşıp zâyi olmasın diye hemen suyun etrâfını çevirip havuz hâline getirdi. Bir taraftan da testisini doldurmağa çalışıyordu. Su ise, avuç avuç alındıkça tekrar fışkırıyordu. Allahü teâlâ, İsmâil'in anasına rahmet etsin! O, Zemzem'i kendi hâline bırakmış olsaydı, yâhut suyu avuçlamasa idi, muhakkak Zemzem, akar bir ırmak olurdu. Hâcer, bu sudan içti. Çocuğa süt olup emzirdi. Cibrîl aleyhisselâm Hâcer'e; “Sakın mahvoluruz diye korkmayınız! İşte şurası Beytullah'ın yeridir. O beyti, şu çocukla babası yapacaktır. Muhakkak ki Allahü teâlâ, o beytin ehlini zâyi etmez” dedi. Beytullah'ın mahalli, tepe gibi yerden yüksekçe idi. (Zamanla) seller, sağını solunu kazıp aşındırmıştı.

Hâcer bu şekilde yaşarken, günün birinde Cürhüm kabîlesinden veya onların ehl-i beytinden bir cemâat, Kedâ’ yoluyla gelip Mekke'nin alt tarafına kondular. Cürhümîler, Zemzem kuyusunun bulunduğu yerde bir takım kuşların dolaştığını görünce; Kuş kısmı, muhakkak bir suyun başında döner, dolaşır. Halbuki biz bu vadide su bulunmadığını biliyorduk; (durumu) anlayalım diyerek, oraya, ayağına çevik bir iki kişi gönderdiler. Onlar, orada Zemzem kuyusunu bulunca, dönüp suyun mevcût olduğunu haber verdiler. Bunun üzerine Cürhümîler de kuyunun yanına gelip, yerleştiler. Cürhümîler geldiğinde, İsmâil'in anası da su başında idi. Cürhümîler ona; “Bizim, de şuraya gelip, civarınızda barınmamıza müsâde eder misiniz?” dediler. Hâcer de; “Evet, inebilirsiniz ve bu sudan istifâde edebilirsiniz. Fakat bu suda mülkiyet iddia edemezsiniz” dedi. Onlar da râzı oldular. Kadınlarla, muhabbetle sohbet etmeye muhtâç olduğu bir sırada, Cürhümîlerin gelişi, Hâcer'in arzusuna muvafık oldu. Böylece, Cürhümîler Mekke civârına yerleştiler. Sonra kabîlelerinden başka insanlara haber gönderdiler. Onlar da gelip Mekke'de yerleşerek ev-bark sâhibi oldular.”

İbrâhim aleyhisselâmın, İsmâil aleyhisselâmı kurban etmesi:

İbrâhim aleyhisselâm, Bâbil'den hicret ederken Nemrûd'a ve putperest Keldânî kavmine; “Ben, Rabbimin bana emrettiği yere hicret ediyorum. Rabbim beni doğru yola ulaştırır.” (Saffât sûresi: 99) diyerek oradan ayrılmıştı. Bu hicretinde Allahü teâlâya niyâzda bulunarak kendisine sâlih bir evlâd ihsân etmesini istemişti. Bu duâsı üzerine Allahü teâlâ ona, evlâd olarak, İsmâil aleyhisselâmı verdi. Bu husûsta Kur’an-ı kerîmde meâlen şöyle buyruldu: “(İbrâhim aleyhisselâm); Ey Rabbim! Bana sâlihlerden bir oğul bağışla ki dâvet ve tâatta yardımcım ve gurbette mûnisim olsun (diye duâ etti). Biz de ona (küçüklüğünde âlim, büyüklüğünde) hâlim bir oğul müjdeledik. Vakta ki o çocuk İbrâhim'in yanında koşmak çağına yetişti. (yani yedi veya onüç yaşına bastı.) İbrâhim (aleyhisselâm) ona dedi ki: “Oğulcuğum! Ben rüyâmda seni boğazladığımı gördüm. Bu husûsta re’yin, kanaatin nedir?” Oğlu ona şöyle dedi: “Babacığım! Sana ne emrediliyorsa yap! İnşaallah beni (emrolunduğun şeye) sabredenlerden bulacaksın.” Vakta ki, bu sûretle ikisi de, (baba-oğul) Allahü teâlânın emrine teslim oldular. İbrâhim, çocuğu yüz üstü yatırdı. Biz ona şöyle nidâ ettik; “Ey İbrâhim! Gerçekten rüyâna sadâkat gösterdin. Şüphe yok ki biz (İbrâhim'i, oğluna kurban etmekten muaf tutup ve bol mükâfât verdiğimiz gibi) ihsân sâhiplerini de ihsânları sebebiyle işte böyle mükâfâtlandırırız. Muhakkak ki bu (muhlis ile muhlis olmayanı ayıran) açık bir imtihândır ve ona (İbrâhim'e) bir büyük kurbanlık (semiz koç) bedel verdik. Yine ona, sonradan gelenlerin İbrâhim'e selâm etmeleri olan güzel bir senâyı, övgüyü bıraktık. İhsân sâhiplerini işte böyle mükâfâtlandırırız.” (Saffât sûresi: 100-110)

Bu âyet-i kerîmelerin tefsîrinde müfessirler şu malûmatı vermişlerdir: İbrâhim aleyhisselâm hanımı hazret-i Hâcer ile henüz iki yaşında olan oğlu hazret-i İsmâil'i Mekke vâdisine bıraktıktan sonra diğer hanımı Hazret-i Sâre ile Şam'da ikâmet etti. Arada bir hazret-i Hâcer'i ve oğlu hazret-i İsmâil'i görmek için Şam'dan yanlarına gidip dönüyordu. Böylece aradan yıllar geçti. İsmâil aleyhisselâm yedi veya onüç yaşına girmişti. Bu sırada İbrâhim aleyhisselâm Mekke'ye gitmişti. Orada bir rüyâ gördü. Rüyâsında ona; “Şüphesiz ki Allahü teâlâ sana oğlun İsmâil'i kurban etmeni emrediyor” denildi. İbrâhim aleyhisselâm bu rüyâyı görünce, uyanıp tereddüt etmeye başladı. O gün hep; “Acabâ bu rüyâ rahmânî mi, şeytanî mi?” diye düşündü. Düşündüğü bu gün Zilhicce ayının sekizinci günü idi.

Bu güne Terviye günü denildi. Aynı rüyâyı ikinci gece tekrar gördü ve rüyânın rahmânî olduğuna kanaat getirdi. Bu güne de Arefe günü denildi. Üçüncü gece de aynı rüyâyı görünce artık bunun Allahü teâlânın emri olduğunu kesinlikle anlayıp, hiç şüphesi kalmadı. Bu gün, kurban bayramının birinci günü olan Zilhicce ayının onuna rastlıyordu. Bu güne de Nahr günü denildi.

Rivâyete göre, İbrâhim aleyhisselâm; "Allahü teâlâ bana bir oğul verirse kurban edeceğim" diye nezretmişti. Dileği hâsıl olunca, nezrini yerine getirmesi bildirildi. Bir rivâyette de, Allahü teâlâ İbrâhim aleyhisselâmı üç şeyle imtihân etmiştir. Birincisi canı, ikincisi malı, üçüncüsü de evlâdıyladır.

İbrâhim aleyhisselâm önce; bu emri nasıl yerine getireceğini ve biricik oğlu hazret-i İsmâil'e bu mes'eleyi nasıl açacağını ve onun tavrının ne olacağını düşündü. Bu işin Allahü teâlânın emri olduğunu kesin bir şekilde anladığından, yerine getirmek husûsunda hiç tereddüt etmedi. Hanımı hazret-i Hâcer'e; "İsmâil'i yıka, temiz elbiselerini giydir, gözlerine sürme çek ve güzel kokular sür, onu dostuma götüreceğim" dedikten sonra; İsmâil'e de; "Yanına iple bıçak al" buyurdu. İsmâil aleyhisselâm; "Bunları ne yapacağız?" diye sorunca; İbrâhim aleyhisselâm; "Allah rızâsı için kurban keseriz" cevâbını verdi. Sonra İsmâil'i yanına alıp, Mekke'den çıkarak Arafat ovasına doğru (hacıların kurban kestiği yere) götürdü.

Ebû Hüreyre (radıyallahü anh) şöyle rivâyet etmiştir; İbrâhim aleyhisselâm oğlu hazret-i İsmâil'i kurban edeceğinde, şeytan; "Eğer bugün İbrâhim'in (aleyhisselâm) evinde bir fitne çıkaramazsam, bundan sonra onları hiç fitneye düşüremem!" diyerek harekete geçti. İnsan kılığına girerek önce hazret-i Hâcer'in yanına gitti ve ona; "İbrâhim aleyhisselâm, oğlunu nereye götürdü biliyor musun?" dedi. Hazret-i Hâcer; "Bir dostunu ziyârete" diye cevap verdi. Bunun üzerine şeytan; "Hayır, yemîn ederim ki, onu boğazlamaya götürdü" dedi. Hazret-i Hâcer, şeytana; "İbrâhim aleyhisselâm onu pek çok sevmektedir. Bu sevgisi onu boğazlamasına mâni olur, boğazlayamaz" dedi. Bunun üzerine şeytan; "İbrâhim aleyhisselâm kendisine Allahü teâlânın böyle emrettiğini zannettiği için onu boğazlayacak" dedi. Hazret-i Hâcer, şeytanın bu sözüne de; "Eğer Allahü

teâlâ ona böyle bir şey emretmişse Allahü teâlânın emrine uyması elbette en güzel iştir" diye cevap verdi. Şeytan, hazret-i Hâcer'i aldatamayınca hemen İsmâil aleyhisselâmın yanına gidip insan kılığında gözüktü. Hazret-i İsmâil babası Hazret-i İbrâhim'in peşinden yürüyordu. Şeytan yanına yaklaşarak; "Biliyor musun baban seni nereye götürüyor?" diye sorunca; Hazret-i İsmâil; "Dostunu ziyârete" cevâbını verdi. Şeytan: "Hayır, yemîn ederim ki, baban seni boğazlamaya götürüyor!" deyince, İsmâil (aleyhisselâm); "Niçin boğazlasın?" dedi. Bunun üzerine şeytan; "Baban Rabbinin kendisine böyle emrettiğini zannediyor" dedi. Hazret-i İsmâil şeytanın bu sözü üzerine; "Eğer Allahü teâlâ emretmişse O'nun emrini seve seve yerine getirir" dedi. Bir rivâyete göre de yanından kovup, arkasından taş attı. Şeytan onu da aldatamayacağını anlayınca, İbrâhim aleyhisselâmın karşısına çıkıp; "Ey ihtiyâr zât, böyle nereye gidiyorsun?" diye sordu. İbrâhim aleyhisselâm da; "Bir iş için şu tarafa doğru gidiyorum" cevâbını verdi. Şeytan ona; "Vallahi anlıyorum ki rüyânda şeytan gelip sana oğlunu boğazlamanı emretmiştir!" deyince, İbrâhim aleyhisselâm bunun şeytan olduğunu derhal anladı. Sonra; "Ey Allahü teâlânın düşmanı! Rabbimin emrini mutlak yerine getireceğim!" dedi. Böylece şeytanın hîleleri boşa çıktı, hiç birini aldatamadı. İbn-i Abbâs'dan (radıyallahü anh) da şöyle rivâyet edilmiştir: "İbrâhim aleyhisselâm, oğlu hazret-i İsmâil'i Allah için kurban etmeye götürürken, şeytan onu aldatmak için karşısına çıkınca, İbrâhim aleyhisselâm onu reddedip, yoluna devam etti. Cemret-ül-ûlâ denilen yere gelince, şeytan yine karşısına çıktı. İbrâhim aleyhisselâm ona yedi tâne küçük taş atarak kovdu, o da dönüp gitti. Cemret-ül-vustâ'ya vardıklarında şeytan tekrar geldi. İbrâhim aleyhisselâm yedi taş daha atarak şeytanı kovdu. Cemret-ül-kübrâ'ya vardıklarında şeytan aldatmak maksadıyla yeniden geldi. İbrâhim aleyhisselâm bu kere de yedi taş daha attı ve böylece şeytanı kovdu. Şeytana bu taşları İsmâil aleyhisselâmın attığı da rivâyet edilmiştir.

İbrâhim aleyhisselâm ile Hazret-i İsmâil, Minâ'ya yaklaştıkları vakit melekler; "Sübhânallah! Bir peygamber bir peygamberi boğazlamaya götürüyor" diyerek sızlandılar. Nihâyet İbrâhim aleyhisselâm durumu Hazret-i İsmâil'e açıp; "Ey oğlum! Bana rüyâmda seni kurban etmem emredildi. Sen ne dersin?" buyurdu. İsmâil aleyhisselâm babasının bu teklifi karşısında hiç bir telâş göstermeden tam bir teslimiyet içerisinde; "Allahü teâlâ mı emretti?" dedi. Babası; "Evet" deyince; "Ey babacığım!

Sana ne emrolunduysa onu yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın” diyerek, hâlim, selim, akıllı, sabırlı ve metânetli olduğunu gösterdi. Allahü teâlâ için canını fedâ etmeye hazır olduğunu bildirdi. İbrâhim aleyhisselâm oğlunun bu cevâbı üzerine sevinip, ferahladı.

Vehb bin Münebbih'den (rahmetullahi aleyh) şöyle rivâyet edilmiştir: İbrâhim aleyhisselâm, oğluna; “Seni kurban edeceğim” deyince, İsmâil aleyhisselâm; “Allahü teâlâ sana bunu emretti mi?” dedi. Karşılığında; “Evet emretti” cevâbını alınca o kadar çok sevindi ki, babası; “Ey oğlum! Seni kurban edeceğimi, boğazlayacağımı söylüyorum. Sen ise seviniyorsun” dedi. Hazret-i İsmâil; “Ey babacığım! Nasıl sevinmeyeyim? Benim yegâne arzum, Allahü teâlânın rızâsına kavuşmaktır. Böylece rahmetine ve Cennet’ine nâil olurum. Eğer dünyânın ömrü müddetince eziyet çeksem bu nîmet ve saâdete kavuşmak mümkün değildir. Şimdi ise, bu saâdet kolay ele geçecek. Ey babacığım! Emrolunduğun işi yap. Sana, Allah için oğlunu; bana da canımı fedâ eylemek düşer. Ey babacığım! Nemrûd seni ateşe atınca sabrettin. Allahü teâlâ senden râzı oldu. Ben de Allah için kurban olmaya râzı olup, sabredeyim. Belki Allahü teâlâ benden de râzı olur. Eğer senden ayrılırsam, Rabbime; dünyâ nîmetlerinden ayrılırsam, Cennet nîmetlerine kavuşurum. Boğazlanmak acısı bir anlıktır ve ona sabretmek kolaydır! Emrolunduğun şeyi hemen yap; zirâ canım Rabbime kavuşmak için acele ediyor! Benim üzüntüm; kendi evlâdını elinle boğazlamanın acısını ve benim hasretimi ömrün boyunca unutamamandır. Ömrün boyunca bana hasret kalırsın. Babacığım! Bu işi önce haber verseydin, annemle vedalaşarak sarılıp ağlaşsaydık” dedi. İbrâhim aleyhisselâm; “Senden veya annenden bir gevşekliğin hâsıl olmasından ve bu sebeple azarlanmamızdan çekindim” cevâbını verdi. Hazret-i İsmâil kurban edilmek üzere yatırılacağı sırada şöyle dedi: “Babacığım! Ben senin râzı olmanı isterim. Senin gibi bir babanın hakkını ödemek, saâdetimin sermâyesidir. Kaldı ki, bu işte Allahü teâlânın rızâsı ve emri vardır. Eğer müsâde edersen bir kaç vasiyetim var, onları zâtıalinize söyleyeyim” deyince, babası; “Söyle ey saâdetli oğlum” buyurdu. Hazret-i İsmâil şöyle söze başladı: “Birincisi, iple ellerimi ve ayaklarımı bağla ki can acısı ile bir kusur etmeyeyim. İkincisi, mübârek eteğini topla ki üzerine kanım sıçramasın. Üçüncüsü, bıçağı iyice bile ki hemen kessin, can vermek kolay olsun ve senin işin çabuk görülsün. Dördüncüsü, bıçağı boynuma çalarken

yüzüme bakma. Babalık şefkâtiyle dayanamayıp emri geciktirirsin" dedi. Hazret-i İbrâhim; "Ey benim oğulcuğum! Ne iyi yardımcısın." buyurduktan sonra, hazret-i İsmâil vasiyetine devamla "Beşinci vasiyetim beni kurban etmeden önce, üzerimden gömleğimi çıkar. Beni kurban ettikten sonra bunu anneme götür. Ona benden selâm söyle. Benim kokumu bu gömlekten alsın, ağlamasın, teselli olsun. Benim için çok elem çekmesin. Anneme; Oğlun sana şefâatçi olarak Hak teâlâya gitti de! Altıncı vasiyetim, her nerede benim yaşımda bir çocuk görürsen, beni hatırla!" İbrâhim aleyhisselâm, oğlu hazret-i İsmâil'in bu yürek parçalayıcı sözlerini dinlerken mübârek gözlerinden yaşlar boşandı. Çok ağladı ve; "Yâ Rabbî! Bana bu hâlimden dolayı ihtiyârlığım sebebiyle rahmet et" diye duâ etti. Hazret-i İsmâil de ellerini kaldırıp; "Yâ Rabbî! Bu işte bana sabır ve tahammül ver" diyerek niyâzda bulundu. Sonra yüzünü hazret-i İbrâhim'e dönüp; "Babacığım! Görüyor musun, gök kapıları açılmış melekler bize bakıp hayretlerinden Allahü teâlâya secde ediyorlar. Meleklerden bir kısmı, Allahü teâlâya münâcât edip; "Yâ Rabbî! Bir peygamber bir peygamberi kurban etmek üzere! Senin rızânı gözetmek için onu boğazlamak istiyor! Sen onlara merhamet eyle diye yalvarıyorlar" dedi. İbrâhim aleyhisselâm bu sözleri oğlundan duyunca ellerini yüzüne kapayıp çok ağladı. Melekler de onunla birlikte ağlaştılar.

İsmâil aleyhisselâm ise; "Muhabbetin şartı, emri yapmakta gecikmemektir" diyerek tam teslimiyetini gösterdi. İbrâhim aleyhisselâm bıçağı iyice biledi. Hazret-i İsmâil'in başı ucunda oturdu. Boğazını tutup; "Yâ Rabbî! Bu benim oğlum gözümün nûru, gönlümün sürûrüdür. Bunu kurban etmemi emir buyurdun. Şu anda emrini yerine getirmek üzere hâlis niyetle hazırım. Sana hamd ve senâ ederim. Yâ Rabbî! Bu kıymetli yavrumu kurban etmekte bana sabır ve metanet ver" diyerek bıçağı hazret-i İsmâil'in boynuna dayadı. "Ey yavrum! Kıyâmete kadar sana vedâ olsun. Tekrar görüşmek kıyâmet günü olur" dedi. Sonra bıçağı kuvvetle hazret-i İsmâil'in boğazına çaldı. O anda Allahü teâlâ Cebrâil aleyhisselâma; "Yetiş bıçağı çevir" buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm Sidret-ül-müntehâdan bir anda gelip bıçağı ters çevirdi. Bıçak kesmedi. İbrâhim aleyhisselâm bıçağı kuvvetlice bir daha çaldı, yine kesmedi. Sonra Allahü teâlâ; "Ey İbrâhim! Gerçekten rüyânı tasdik ettin, sadâkat gösterdin" diye vahyetti. Bundan sonra, Cebrâil aleyhisselâm Allahü teâlânın emri ile Cennet'ten bir koç getirdi. Cebrâil aleyhisselâm

koçu indirince; “Allahü ekber, Allahü ekber” dedi. İbrâhim aleyhisselâm bu tekbiri işitince; “La ilâhe illallahü vallahü ekber” dedi. İsmâil aleyhisselâm da; “Allahü ekber velillahil hamd” dedi. Arefe günü sabah namazından kurban bayramının dördüncü günü ikindi namazına kadar, yirmiüç vakit namazın farzını kıldıktan sonra böylece teşrik tekbiri getirmek, bu ümmete, yâni biz müslümanlara vâcib kılındı.

Cebrâil aleyhisselâm koçu yanlarına getirince; “Bu koç uzun zaman Cennet’te beslendi. Bu senin oğluna fedâdır, bunu kurban et” buyurdu. İbrâhim aleyhisselâm, Cebrâil aleyhisselâmın Cennet’ten getirdiği bu koçu kurban etti. Bundan sonra oğlu hazret-i İsmâil ile birlikte Mekke'ye Hazret-i Hâcer'in yanına döndüler. Hazret-i Hâcer kapıda durup, hazret-i İbrâhim'i ve oğlu hazret-i İsmâil'i bekliyordu. İsmâil aleyhisselâm annesinin kapıda kendilerini beklemekte olduğunu görünce, ağladı. Annesi; “Ey oğlum! Niçin ağlarsın?” deyince, İbrâhim aleyhisselâm olanları anlattı. Hazret-i Hâcer oğlu Hazret-i İsmâil'e sarılıp hem ağladı, hem de Allahü teâlâya şükretti. Bundan sonra İbrâhim aleyhisselâm Mekke'den Şam'a, yâni Hazret-i Sâre'nin yanına döndü.

İbrâhim aleyhisselâm üç şekilde imtihân edilmiştir. Nemrûd tarafından ateşe atıldığı zaman nefsi ve canı, oğlu hazret-i İsmâil'i Allah için kurban etmesi emredilince evlâdı, bir de malı ile imtihân edilmiştir. Malı ile imtihân edildiğinde de ovaları ve vâdileri dolduran sürülerini Allah için bağışlamıştır. “Mearic-ün nübüvve”de şöyle bildirilmiştir; “Allahü teâlâ İbrâhim aleyhisselâmı Halîl, dost edinince melekler; “Ey Rabbimiz! İbrâhim sana nasıl dost olabilir, nefsi, evlâdı ve malı vardır. Onun kalbinin bunlara bağlılığı da vardır” dediler. Bunun üzerine İbrâhim aleyhisselâm nefsi, canı ve evlâdı ile imtihân edildiği gibi malı ile de imtihân edildi. İbrâhim aleyhisselâmın onikibin sürüsü vardı. Sürüleri her tarafı kaplıyordu. Bu sürülerin her biri için koruyucu olarak bin köpeği bulunmaktaydı. Bu köpeklerin her birinin boynuna altın tasmalar takmıştı. Böylece dünyâ malının değersiz olduğunu ve buna kıymet vermediğini gösteriyordu. Bir gün İbrâhim aleyhisselâm sahrâya sürülerinin yanına gitmişti. Bu sırada Cebrâil aleyhisselâm insan kılığında yanına gitti. Selâm verdikten sonra; “Yâ İbrâhim! Bu sürüler kimindir?” dedi. İbrâhim aleyhisselâm; “Allahü teâlânındır. Benim elimde emânet olarak bulunuyor”

cevâbını verdi. “Bana birini satar mısın” deyince, İbrâhim aleyhisselâm; “Allahü teâlânın ismini bir kere söyle, bu sürülerin üçte birini sana vereyim” dedi. Cebrâil aleyhisselâm bir kere “La ilâhe illallah” dedi. (Bir rivâyete göre de, Cebrâil aleyhisselâm; “Sübbûhun, Kuddûsün, Rabbünâ ve Rabbül melâiketi verrûh” diyerek Allahü teâlâyı zikretti.) İbrâhim aleyhisselâm bunu işitince pek ziyâde zevklenip; “Bir kere daha söyle, diğer üçte birini daha vereyim” diye teklifte bulundu. Cebrâil aleyhisselâm Allahü teâlânın mübârek ismini bir kere daha söyledi. İbrâhim, aleyhisselâm daha ziyâde zevklenip; “Bir kere daha söyle, sürülerin hepsini sana vereyim” dedi. Tekrar söyleyince bütün sürülerini verdi. İbrâhim aleyhisselâm iyice şevke gelip; “Bir kere daha söylersen, köpeklerin hepsini altın tasmalarıyla birlikte sana veririm” dedi. Cebrâil aleyhisselâm da; “La ilâhe illallah” dedi. İbrâhim aleyhisselâm sürülerini teslim etmek isteyince, Cebrâil aleyhisselâm durumu açıklayıp; “Ben, Allahü teâlânın emriyle seni imtihâna geldim. Bunların hepsini al, hepsi senindir” dedi. Rivâyet edilir ki, İbrâhim aleyhisselâm da o sürüleri satıp onların parası ile arâzi ve mülk satın alıp, insanların faydalanması için vakfetti.

İbrâhim aleyhisselâma oğlu Hazret-i İshak'ın doğacağının müjdelenmesi:

İbrâhim aleyhisselâm putperest Keldânî kavmini ve onların azgın kralı Nemrûd'u, açık bir şekilde defâlarca îmâna dâvet ettiyse de, îmân etmediler. Bunun üzerine Allahü teâlânın emri ile onların yaşadığı Bâbil diyârından Şam'a hicret etti. Bu hicretinde Allahü teâlâya duâ edip sâlih bir evlâd ihsân etmesini istedi. Sonra Mısır'a gidip tekrar Şam'a döndü. Bundan sonra da Hazret-i Hâcer ile evlendi ve ondan oğlu hazret-i İsmâil doğdu. Hazret-i İsmâil büyüyünce imtihân için rüyâsında bu oğlunu kurban etmesi emredildi. İbrâhim aleyhisselâm bu emir üzerine oğlu hazret-i İsmâil'i kurban etmeye teşebbüs etti. Fakat Allahü teâlâ Cebrâil aleyhisselâma Cennet’ten bir koç götürmesini ve hazret-i İbrâhim'in o koçu kurban etmesini emir buyurdu. İbrâhim aleyhisselâm bu imtihân karşısında sadâkat gösterdi. Bunun mükâfâtı olarak, Allahü teâlâ ona ihtiyâr yaşında bir oğul daha ihsân etti. Bu oğlu da İshak aleyhisselâmdır.

Kur’an-ı kerîmde İbrâhim aleyhisselâmın oğlu Hazret-i İsmâil'i kurban etmesi emredilince teşebbüse geçip, bu husûsta hem İbrâhim aleyhisselâmın hem de hazret-i İsmâil'in gösterdiği sadâkat bildirildikten sonra meâlen şöyle buyruldu: “Bir de ona sâlihlerden bir peygamber olmak üzere İshak'ı müjdeledik. Hem İbrâhim'e, hem de İshak'a bereketler verdik. Her ikisinin soyundan mü’min olan da var, nefsine apaçık zulmeden kâfir de var.” (Saffât sûresi: 112-113)

İbrâhim aleyhisselâma oğlu Hazret-i İshak'ın doğacağını melekler müjdelediler. Rivâyete göre; bir oğullarının olacağı müjdelendiği sırada İbrâhim aleyhisselâm yüzyirmi, hazret-i Sâre ise doksan veya doksandokuz yaşında idi. Bu haberden bir sene sonra hazret-i İshak doğdu. Bu müjdeyi vermek üzere gelen melekler gâyet güzel yüzlü birer genç sûretinde İbrâhim aleyhisselâmın karşısına çıktılar. Bunların; Cebrâil aleyhisselâm, Mikâil aleyhisselâm ve İsrâfil aleyhisselâm olduğu İbn-i Abbâs'dan rivâyet edilmiştir. Cebrâil aleyhisselâm ile birlikte yedi veya dokuz; veya onbir yâhut da oniki meleğin bulunduğu da rivâyet edilmiştir. Melekler, İbrâhim aleyhisselâma bu sevinçli haberi verdikten sonra; o zaman azgınlıkları son hadde ulaşan Lût kavmini helâk etmeye gittiler.

Melekler güzel yüzlü genç sûretinde İbrâhim aleyhisselâma gözüküp; “Selâmün aleyke” deyince; o da; “Aleyküm selâm” diyerek mukâbelede bulundu. Onları evinde en iyi yere oturttuktan sonra ikrâm etmek üzere hemen kızartılmış bir buzağı (dana) getirdi. Bu nefis yiyeceği misâfirlerin önüne koyup; “Buyurunuz, yiyiniz” dedi. Fakat bu misâfirler yemeğe hiç el uzatmadılar. Bu hâl karşısında İbrâhim aleyhisselâm tedirgin olup, kalbine gizli bir korku düştü. Katâde hazretlerinden rivâyet edildiğine göre o zamanki âdete göre bir eve misâfir geldiğinde, misâfir ikrâm edilen şeyleri yerse, o misâfirden emîn olunur; yemezse, bu misâfirin zarar vermek üzere geldiğine hükmedilir ondan çekinilirdi. Hattâ böylelerinin hırsız olduğundan ve zararından korkulurdu. İbrâhim aleyhisselâmın kalbine bu sebeple bir endişe doğduğu rivâyet edilmiştir. Yine tefsîrlerde rivâyet edildiğine göre; aslında İbrâhim aleyhisselâm bu gelenlerin insan sûretine girmiş melekler olduğunu anlamıştı. İçindeki korkunun sebebi; Allahü teâlânın gadab ettiği bir şey mi oldu, yoksa benim kavmimin helâk edileceğini mi haber vermeye geldiler endişesi idi.

İbrâhim aleyhisselâm ikrâm ettiği nefis yemeği koyup; “Buyurun, yemez misiniz?” dediğinde, melekler; “Biz yemeğin ücretini vermeden yemeyiz” dediler. İbrâhim aleyhisselâm da; “Yiyiniz de bedelini veriniz. Bu yemeğin bir ücreti vardır” buyurdu. Melekler; “Bu yemeğin ücreti nedir?” deyince; “Yemeğin başında Allahü teâlânın ismini söylemek, Bismillâh demek, sonunda da Elhamdülillah demektir” buyurdu. Bunun üzerine Cebrâil aleyhisselâm, Mikâil aleyhisselâma bakarak; “Bu zât, Allahü teâlânın dost (halîl) edinmesine lâyık bir kimsedir” buyurdu.

Bundan sonra melekler; “Ey İbrâhim! Korkma. Biz Lût kavmini helâk etmek için gönderildik!” diyerek melek olduklarını açıkladılar. Böylece yemeği yememelerinin sebebi de anlaşıldı. Çünkü melekler yemezler, içmezler. Bu sırada İbrâhim aleyhisselâmın hanımı hazret-i Sâre perde arkasında ayakta duruyordu. Âyet-i kerîmede onun için; “Dahiket” buyruldu. Mücâhid ve İkrime hazretleri bu kelimeye o sırada hazret-i Sâre hayz oldu, mânâsını vermişlerdir. Ayrıca kelime Arapça'da hem gülmek; hem de hayz olmak mânâsına kullanılmıştır. Bu sebeple ekseriyet de hazret-i Sâre için güldü mânâsını vermişlerdir. Ayrıca gülmesinin sebebi de değişik şekilde rivâyet edilmiştir. Denildi ki, misâfirlerin melekler olduğunu anlayınca, korkma demeleri üzerine kendisinden ve hazret-i İbrâhim'den korkunun gitmesi sebebiyle sevinerek güldü. Bir rivâyete göre de İbrâhim aleyhisselâm ile melekler arasında yukarıda zikredilen konuşma geçince, Cebrâil aleyhisselâmın Mikâil aleyhisselâma; “Bu zât Allahü teâlânın halîl (dost) edinmesine lâyıktır” demesi üzerine gülmüştür. Bu husûsta daha başka rivâyetlerde vardır. Daha sonra İbrâhim aleyhisselâmın korkusu dağılınca, melekler ona bir oğlunun yâni hazret-i İshak'ın olacağını müjdelediler denmiştir. Hazret-i Sâre bulunduğu yerden meleklerin bu müjdesini işitince, hayrete kapılarak ellerini yüzüne kapayıp; “Hayret, benim mi çocuğum olacak? Ben artık ihtiyârladım. Çocuk doğuracak hâlde değilim! Siz nasıl olur da böyle söylersiniz. Üstelik benim kocam da ihtiyârlamıştır. Bu görülmemiş bir iştir” dedi. Ellerini yüzüne kapaması; yaşlılığında hayz görmesinden ve bunun farkına varıp hayâsı sebebiyle utanmasından ileri geldiği de bildirilmiştir.

Hazret-i Sâre'nin bu sözleri üzerine melekler ona; “Sen Allahü teâlânın emrine mi, takdirine mi şaşıyorsun? Muhakkak, Allahü teâlâ neyi dilerse o

olur. Allahü teâlânın rahmeti ve bereketi sizin üzerinizedir. Şüphesiz ki, Allahü teâlâ kendisine şükür ve hamd edilmesini gerektiren işleri yapar, yaratır ve O'nun kullarına hayrı ve ihsânı pek çoktur. O kerem sâhibidir. Sizi de nice nîmetlere kavuşturmaya kâdirdir" dediler. Hazret-i Sâre'nin bu habere şaşmasının sebebi îtirâz için değildi. Çünkü o, Allahü teâlâya îmân etmişti ve O'nun her şeye gücünün yettiğini biliyordu. Onun şaşırmasının sebebi; hiç görülmediği hâlde, bilinenin ve âdetin dışında, ihtiyârlamış çok yaşlı kimselerin çocuğunun olacağı idi.

Melekler İbrâhim aleyhisselâma kendilerini tanıtıp, bir oğlu yâni hazret-i İshak'ın olacağını müjdeledikten sonra, İbrâhim aleyhisselâm meleklerin böyle topluca gelmelerinin başka bir sebebi olduğunu da anlayıp, niçin geldiklerini sordu. Melekler, Lût kavmini helâk etmek üzere geldiklerini söylediler. İbrâhim aleyhisselâm Lût kavminin helâk edileceğini öğrenince, meleklere; "Lût kavmini hemen mi helâk edeceksiniz? O kavmin helâk edilmesi tehir edilse, küfürden ve isyândan dönmelerini, îmân etmelerini düşünmez misiniz?" diye temennide bulundu. Melekler, onlara duâ ve benzeri şeyler ile geri çevrilemeyecek bir azâbı Allahü teâlânın emrettiğini, îmân edenlerin ise azâbdan kurtarılacaklarını söylediler. Sonra melekler Lût aleyhisselâma gittiler. (Bkz. Lût aleyhisselâm)

Bu husûslar Kur'an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirildi; "Muhakkak ki resûllerimiz (yani melekler) İbrâhim'e müjde ile gelip; "Selâmün aleyke" dediler. O da onlara; Aleyküm selâm dedi ve hemen gidip (onlara) kızartılmış bir buzağı getirdi. İbrâhim (aleyhisselâm) ellerinin buna uzanmadığını görünce onlardan çekindi ve kalbinde onlardan bir nevî korku duydu. Onlar; Korkma, çünkü biz melekleriz, yemez ve içmeyiz. Lût kavmine azâb için gönderildik dediler. İbrâhim'in hanımı (perde arkasında) ayakta idi. (Bu söz üzerine) güldü. Biz de ona İshak'ı, İshak'ın ardından da (torunu) Ya'kûb'u müjdeledik. (İbrâhim'in (aleyhisselâm) hanımı) şöyle dedi: Vah hâlime! Ben doğuracak mıyım? Ben bir ihtiyâr kadınım. Kocam da bir ihtiyârdır. Doğrusu bu, çok şaşılacak bir şey." (Melekler ona) dediler ki: Allah'ın emrine mi şaşıyorsun? (O'nun emrine şaşırma! Zirâ, Allahü teâlâ neyi irâde ederse o şey muhakkak olur.) Ey Ehl-i beyt-i İbrâhim! Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. Şüphesiz ki Allah, nîmet vermesiyle asıl hamde lâyık ve kullarına hayr ve ihsânı pek çoktur.

İbrâhim'den korku gidince ve kendisine (bir çocuğu doğacağına dair) müjde gelince, Lût kavmi hakkında resûllerimiz olan meleklerle mücâdeleye (konuşmaya) başladı. (Lût aleyhisselâmın ve ona inananların da o azâba düşeceğinden korkuyor, onlara acıyordu.) Çünkü İbrâhim, hâlim (kötülük yapanlardan intikâm almakta acele etmeyen), zellelerine çok âh edip insanların hâline üzülen ve dâimâ Allahü teâlâya yönelen bir zât idi.

Melekler; Ey İbrâhim bundan (mücadeleden) vazgeç. Zirâ hakîkat şudur ki, Rabbinin emri geldi. Muhakkak sûrette onlara (dua ve benzeri ile) geri çevrilmesi imkansız bir azâb gelecektir dediler." (Hûd sûresi: 69-76)

İbrâhim aleyhisselâma verilen müjdeden bir sene sonra hazret-i İshak doğdu. Gerek Ya'kûb aleyhisselâm, gerekse Yûsuf aleyhisselâm olsun, Benî İsrâil'e gönderilen peygamberler, hazret-i İshak'ın soyundan geldi. (Bkz. İshak aleyhisselâm)

Meleklerin, İbrâhim aleyhisselâma oğlu hazret-i İshak'ın doğacağını müjdelemek için gelmeleri, Kur'an-ı kerîmde Hicr ve Zâriyât sûrelerinde de bildirilmiştir. Meâlleri şöyledir: "Kullarıma İbrâhim'in misâfiri olan meleklerden haber ver ki, onlar İbrâhim'in (aleyhisselâm) yanına girip selâm vermişlerdi. (O da meleklerin selâmına cevap verdikten sonra yemek getirdi. Onlar ise o yemekten yemediler. İbrâhim aleyhisselâm bunun üzerine); Biz sizden endişe ediyoruz, korkuyoruz dedi. Melekler ona dediler ki: Bizden korkma. Biz (Rabbinin elçileriyiz). Sana ilm-i nübüvvete ulaşacak bir oğul müjdeliyoruz. İbrâhim (aleyhisselâm); Benim bu ihtiyârlığımda bana evlâd mı müjdelersiniz? Bu ne acayip müjdedir dedi. Melekler dediler ki: "Biz seni hak ile müjdeledik. (Zirâ Allahü teâlâ babasız, anasız insan da yaratmaya kâdirdir. Buna kâdir olan Allahü teâlâ ihtiyâr bir kimseden ve âcûze bir kadından çocuk yaratır.) Sen Hakk'ın rahmetinden ümîd kesme. (İbrâhim aleyhisselâmın şaşması böyle bir işin âdet olmadığından dolayı idi.) İbrâhim; Allahü teâlânın rahmetinden kim ümîd keser! Ancak, Allahü teâlânın rahmetinin bolluğunu bilmeyen azgınlar ümîd keserler. Ey Allahü teâlânın resûlleri! Bana, bu müjdeden başka ne maksatla geldiniz (bana söyleyiniz) dedi. Melekler; Biz mücrim (günahkâr) bir kavme gönderildik ki, tuğyânları (azgınlıkları) sebebiyle onları (Lût kavmini) helâk edeceğiz dediler." (Hicr sûresi: 52-58)

Zâriyât sûresinde ise bu hâdise meâlen şöyle bildirilmiştir: “Yâ Muhammed! İbrâhim'in hizmetleriyle ikrâm olunan misâfirlerinin sözleri ve haberi sana geldi mi? O misâfirler, İbrâhim'in evine girdiklerinde selâm verdiler. İbrâhim selâmlarına cevap verip (kendi kendine); “Bunlar bilmediğim değişik kimselerdir dedi. İbrâhim, misâfirlerinden habersiz, hanımına gitti. Semiz bir dana kızartıp geldi. O kızartmayı önlerine koydu. Yemez misiniz?” dedi. Onlar, ondan yemediler. Onların yemekten kaçındıklarını görünce, kalbine korku girdi. Melekler onun korkusunu anlayıp; “Korkma!” dediler ve onu, büluğunda ilimde kâmil olacak İshak adında bir oğulla müjdelediler. İbrâhim'in zevcesi (Sâre), bu oğul müjdesini işitince (hayret etti ve) vâveyla ile kalkıp elleri ile yüzüne vurarak odasına yönelirken; Ben acûze bir ihtiyâr kadın iken doğurur muyum? dedi. Melekler; Rabbin müjdelediğimiz gibi buyurmuştur. O hâkim ve âlimdir, her şeye kâdirdir dediler.” (Zâriyât sûresi: 24-30)

İbrâhim aleyhisselâmın Hazret-i İsmâil'i ziyâreti:

İsmâil aleyhisselâm büyüyüp gençlik çağına girmişti. Cürhümîlerden Arapça öğrenmiş ve onlar arasında çok sevilen bir genç olmuştu. Asâleti ve üstün hâlleri ile Cürhümîleri hayran bırakıyordu. Bu sebeple evlenecek çağa girdiğinde onu kendi kabîlelerinden bir kız ile evlendirdiler. Oraya gelen insanların kalbleri onlara ısınmış, o belde emîn ve ma’mûr bir yer olmuştu. Hayatları böyle hoş bir şekilde sürüp giderken günün birinde hazret-i Hâcer vefât etti. Vefât ettiğinde doksan yaşında idi. Hazret-i Hâcer'i Kâbe'nin bitişiğinde bir yer olan ve Hicr denilen yere defnettiler.

İbrâhim aleyhisselâm bir gün onları görmek için Mekke'ye doğru yola çıktı. Bu sırada hazret-i Hâcer vefât etmiş, İsmâil aleyhisselâm da evlenmişti. Babası İbrâhim aleyhisselâmın kendilerini görmeye geldiği sırada, İsmâil aleyhisselâm yiyeceklerini te’min etmek için evinden dışarı çıkmıştı. İbrâhim aleyhisselâm oğlu İsmâil aleyhisselâmın evine yarıp, hazret-i İsmâil'in hanımından onu sordu. “Yiyeceğimizi kazanmak için dışarı çıktı, evde yok” dedi. “Geçiminiz, hâliniz nasıldır?” diye sordu. İsmâil aleyhisselâmın hanımı; “Şiddetli bir darlıkta ve sıkıntılı bir hâldeyiz” diyerek hâllerinden şikâyetçi oldu. İbrâhim aleyhisselâm ona; “Kocan

geldiğinde benden selâm söyle, kapısının eşiğini değiştirsin!" dedi. Sonra da ayrılıp gitti. İsmâil aleyhisselâm evine geldiğinde evinde güzel bir koku duydu. "Evimize gelen oldu mu?" diye sorunca, hanımı; "Evet yaşlı bir zât geldi" diyerek İbrâhim aleyhisselâmı târif etti. Sonra; "Bana mâişetimizi, geçimimizi sordu. Ben de şiddetli bir darlık içinde bulunduğumuzu söyledim" dedi. Bunun üzerine İsmâil aleyhisselâm; "Bana söylemen için bir tavsiye ve tenbihte bulundu mu?" diye sordu. Hanımı da; "Evet, sana selâm söylememi ve kapının eşiğini değiştirmeni söylememi tenbih etti" dedi. İsmâil aleyhisselâm bunları işitince; "O gelen ihtiyâr zât benim babamdır. Bana, senden ayrılmamı emretmiştir. Artık sen âilenizin evine gidebilirsin" dedi. Ondan ayrılıp Cürhümîlerden başka bir kadınla evlendi.

İbrâhim aleyhisselâm, bir müddet sonra tekrar, oğlu İsmâil aleyhisselâmı görmeye geldi. İsmâil aleyhisselâm yine evde yoktu. İsmâil aleyhisselâmın yeni hanımına onu sordu. O da; "Mâişetimizi te'min etmek için gitti" dedi. "Geçiminiz, hâliniz nasıl, iyi midir?" dedi. Hazret-i İsmâil'in hanımı; "Biz; hayır, saâdet ve bolluk içindeyiz" diyerek Allahü teâlâya hamdetti. "Ne yiyip ne içiyorsunuz?" deyince de; "Et yeyip, zemzem içiyoruz" dedi. İbrâhim aleyhisselâm; "Yâ Rabbî! Bunların etlerini ve sularını mübârek kıl, bereket ihsân eyle" diye duâ etti. Buharî'de İbn-i Abbâs'dan şöyle rivâyet edilmiştir: Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); "İbrâhim (aleyhisselâm) zamanında Mekke civarında hububât bilinmiyordu. Av etiyle gıdalanılırdı. Eğer o zaman hububât malûm olsaydı, İbrâhim aleyhisselâm hububât hakkında duâ ederdi" buyurmuştur. İbn-i Abbâs buyurdu ki:" İbrâhim aleyhisselâmın bu duâsı bereketiyle Mekke sıcak olmasına rağmen, et ile su, burada diğer yerlere nazaran insanlara daha faydalıdır."

"Mearic-ün-nübüvve" kitabında da şöyle yazılmıştır:

"İbrâhim aleyhisselâm, oğlu hazret-i İsmâil'in ikinci hanımına "Hâliniz nasıldır" buyurduğunda; "Elhamdülillah iyiyiz, hayır içindeyiz" dedi ve İbrâhim aleyhisselâma çok hürmet ve ikrâmda bulundu. Buyurun evimizi şereflendirin, hazırda ne varsa size ikrâm edeyim" dedi. İçeri girmeyip döneceğini söyleyince, İbrâhim aleyhisselâma; "Başınız toz içinde kalmış,

müsâde ederseniz tozları silip temizleyeyim" dedi. Müsâde etti, o da tozları temizleyip güzel koku sürdü. Atına binip gideceği sırada bir tabak içinde peynir getirip eliyle tuttu. İsmâil aleyhisselâmın bu hanımının ismi Hâle idi. İbrâhim aleyhisselâm onun hizmetinden memnun oldu. Ona; "Kocan geldiğinde benden selâm söyle evinin eşiğini iyi muhâfaza etsin" buyurdu. Sonra İbrâhim aleyhisselâm onların berekete kavuşması için duâ etti ve geri Şam'a döndü.

Akşam hazret-i İsmâil evine döndü. Hanımına; "Bugün kimse geldi mi? deyince, hanımı; "İhtiyâr bir zât geldi, alnında ve yüzünde büyüklük ve peygamberlik nûru parlıyordu. Sana selâm söyledi, evinin eşiğini iyi muhâfaza etsin diye tenbih etti" dedi. İsmâil aleyhisselâm ağlayarak; "O gelen benim babamdır. Evin eşiğinden maksadı sensin. Ey Hâle sana müjdeler olsun! Âhır zaman peygamberi Habîbullah'ın (Muhammed aleyhisselâmın) mübârek nûru sana nasîb olacak (senden geçecek)" buyurdu. İsmâil aleyhisselâmın bu hanımı Hâle'den bir oğlu oldu. Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın nûru bu oğluna geçip ondan da evlâtlarına intikâl etti."

İbrâhim aleyhisselâm bir müddet sonra Şam'dan İsmâil aleyhisselâmın bulunduğu yere, Mekke'ye tekrar geldi. Bu gelişinde, İsmâil aleyhisselâm Zemzem kuyusunun yakınında, büyük bir ağacın altında okunu yontup düzeltmekte idi. Babası İbrâhim aleyhisselâmı görünce hemen kalkıp, karşıladı. Uzun zamandan beri birbirlerine hasret idiler. Kucaklaşıp, hoş geldin dedi ve elini öptü. O da oğlunun gözlerinden öptü. Oturup hasretlerini giderdikten sonra İbrâhim aleyhisselâm; "Ey İsmâil! Allahü teâlâ bana muazzam bir iş emretti" dedi. İsmâil aleyhisselâm da; "Ey babacığım! Allahü teâlâ ne emrettiyse o emri yerine getir!" dedi. "Fakat sen bana yardımcı olacaksın" deyince; "Babacığım ben sana her türlü yardımı yaparım" cevâbını verdi. Sonra İbrâhim aleyhisselâm, yüksekçe bir yere işâret ederek; "Allahü teâlâ bana burada bir beyt (Kâbe'yi) yapmamı emretti!" dedi. İşaret ettiği yerde, Kâbe'nin temellerini bulup birlikte yeniden inşâ ettiler.

İbrâhim aleyhisselâmın Kâbe'yi inşâ etmesi:

Kâbe-i muazzamanın, yeryüzünde yapılan ilk binâ ve ilk mâbet olduğu Kur'an-ı kerîmde bildirilmiştir. İlk defâ kimin tarafından yapıldığı husûsunda ise çeşitli rivâyetler vardır. Bir rivâyete göre; Allahü teâlâ, yeryüzünde bir beyt (Kâbe) yapılmasını isteyince meleklerden bir kısmını yeryüzüne gönderip; "Yeryüzünde benim için bir beyt binâ ediniz. Semâda Beyt-i ma'mûr tavâf olundukça, yapacağınız bu beyt de yeryüzünde bulunanlar tarafından ziyâret ve tavâf edilsin" buyurdu.

Allahü teâlâ, Âdem aleyhisselâma da; "Ey Âdem! Sen sağ oldukça Beytullah'ı tâmir et. Senden sonra gelecek peygamberler ve ümmetler de zaman zaman onu tâmir edecekler. En son Peygambere kadar bu böyle devam edecektir. Son Peygamberden önce Beytullah'ın şerefini, ismini, zikrini, medh-ü senâsını lâyıkıyla yapacak olan bir peygamber göndereceğim. Bu, O'nun dedelerinden İbrâhim'dir. Kâbe'nin temellerini o yükseltecek, inşâ ve tâmirini onun elinde tamamlayacağım. Ona, Harem'i ve Hil'i (Harem'in dışında kalan yerler) göstereceğim. Onu kendime itâatli, emirlerimi tutan ve benim yoluma dâvet eden bir peygamber yapacağım. İnsanlar arasından seçip, ona doğru yolu göstereceğim. İmtihâna çekeceğim, sabredecek. Afiyet vereceğim, şükredecek. Çocukları ve kendinden sonra gelecek olan nesli için duâ edecek. Ben de kabûl edeceğim. Onu, onlar hakkında şefâatçi yapacağım. Benim için adayacak. Benim için vâd edecek ve vâdini yerine getirecek. Neslini Beyt'imin halkı yapmak sûretiyle, bozulup bid'atlere sapmalarına kadar Kâbe'nin hizmetçileri, mütevellîleri, perdedârları ve bekçileri yapacağım. Onlar saptıkları zaman dilediğimi, istediğim şekle çevirmeye gücüm yeter. İbrâhim'i, bu Beyt halkının ve bu din ehlinin rehberi yapacağım. Buralarda bulunan insanlar ve cinlerin hepsi onun yolunda gidecekler. Onun yoluna uyup, orada, onun gibi kurban kesecekler. Onlardan kim bunu yaparsa adağını îfâ etmiş, hac ibâdetini yerine getirmiş olur. Yapmayanlar da haclarını zâyi etmiş, nasiplerini kaybetmişlerdir..." buyurdu.

Âdem aleyhisselâm, meleklerin yol göstermesiyle bugünkü Kâbe'nin olduğu yere geldi. Burada melekler yedi kat yere kadar varan bir temel kazdılar. Otuz kişinin kaldırabileceği kayaları temele koydular. Sonra Allahü teâlâ melekler vâsıtasıyla bu temelin üzerine, Cennet'ten bir beyt indirdi.

Bâzı rivâyetlere göre; Cennet'ten gelen Beytullah (Kâbe-i muazzama), Âdem aleyhisselâmın vefâtından sonra tekrar göklere kaldırıldı. Âdem aleyhisselâmın evlâtları, önceki temellerin üzerine taştan ve çamurdan bir binâ yaptılar. Bu binâ, Nûh aleyhisselâm zamanındaki tûfana kadar zaman zaman tâmir edildi ise de tûfanda yıkıldı. Allahü teâlâ, tûfandan önce, Hacer-ül-esved'i Ebû Kubeys Dağı'na konmasını emretti. Böylece Kâbe'nin yeri kesin olarak bilinmez hâle geldi. Sâdece, hangi bölgede olduğu biliniyordu.

Burası kırmızı topraklı ve hafif tümsek bir tepe durumunda idi. Bu yerde yapılan duâlar kabûl olup duâ eden herkes murâdına kavuşurdu. Her millet buraya saygı gösterirdi. Bu belirsiz hâl, Nûh aleyhisselâmdan İbrâhim aleyhisselâm zamanına kadar devam etti.

İbrâhim aleyhisselâm, Allahü teâlânın emri ile Kâbe-i muazzamayı yapmak için, Mekke'ye gitti. Oğlu İsmâil aleyhisselâm ile Zemzem kuyusunun başında karşılaştılar. Senelerdir hiç görüşemeyen baba-oğul, sevinçle birbirlerine sarılıp hasretlerini giderdiler. Zemzem kuyusunun başında oturdukları zaman İbrâhim aleyhisselâm; "Ey İsmâil! Allahü teâlâ, bana kendi zâtı için bir beyt yapmamı emrediyor. Sen de yardım eder misin?" buyurdu, İsmâil aleyhisselâm da; "Elbette yardım ederim" diye cevap verdi. İbrâhim aleyhisselâm; "Yâ Rabbî! Kâbe'yi nerede yapayım?" diye suâl etti. Cenâb-ı Hak; "Biz sana onun yerini göstereceğiz" buyurdu. Bir rivâyete göre Kâbe'nin yerini Cebrâil aleyhisselâm gösterdi. Böylece İbrâhim aleyhisselâm oğlu İsmâil aleyhisselâm ile birlikte temel kazmaya başladı. Âdem aleyhisselâm zamanında kazılan temeli buldular. Aynı temel üzerine, Kâbe'yi inşâ etmeye başladılar. Cebrâil aleyhisselâmın târifine göre İbrâhim aleyhisselâm, İsmâil aleyhisselâmın getirdiği taşlarla, binâyı yapıyordu. Nihâyet Kâbe'nin duvarları yükseldi ve yukarıya taş yetişemez oldu. Bunun üzerine büyükçe bir taş getirdiler. İbrâhim aleyhisselâm bu taşa basarak duvarı örmeye devam etti. Mübârek ayağının izi çıkan bu taşa da Makâm-ı İbrâhim dendi. Kâbe'de tavâf namazı bu taşın bulunduğu yer olan Makâm-ı İbrâhim'de kılınır. Binanın yapımında, melekler, taş getirmede İsmâil aleyhisselâma yardım ettiler. Sıra Hacer-ül-esved'e gelince İbrâhim aleyhisselâm; "Ey İsmâil! İyi bir taş getir ki, hacılara işâret olsun!" buyurdu. İsmâil aleyhisselâm bir taş getirdi. İbrâhim aleyhisselâm; "Bundan

daha iyi bir taş getir” deyince, Ebû Kubeys Dağı’ndan; “Cebrâil aleyhisselâm tûfanda bana bir taş emânet etti. Gel onu al!” diye bir ses işitti. Bunun üzerine Hacer-ül-esved taşı, Ebû Kubeys dağından alınıp, Kâbe'deki yerine konuldu.

Baba-oğul, Kâbe'yi yapıp bitirince, Bakara sûresi 127. âyet-i kerîmesinde meâlen bildirildiği gibi; “Yâ Rabbî! Bizden bu hayırlı işi kabûl et! Muhakkak ki sen, duâmızı işitici, niyetimizi bilicisin.” diye duâ ettiler.

İbrâhim aleyhisselâm, Kâbe-i muazzamayı yapınca Cebrâil aleyhisselâm; “Ey İbrâhim! Beytullah'ı yedi defâ tavâf et” dedi. İbrâhim aleyhisselâm, oğlu İsmâil aleyhisselâm ile birlikte, Kâbe'yi tavâf etmeye başladı. Her tavâfta rükünlerin hepsinde istilâm yaptılar. Yedi tavâfı bitirdikten sonra Makâm-ı İbrâhim'in arkasında ikişer rekat namaz kıldılar. Bundan sonra Cebrâil aleyhisselâm, İbrâhim aleyhisselâma hac ile ilgili bütün ibâdet yerlerini; Safâ, Merve, Minâ, Müzdelife ve Arafat'ı gösterdi. Cebrâil aleyhisselâm Arafat'a kadar olan her yerde yapılacak ibâdetleri yaptırdı ve tek tek öğretti. Arafat meydanına geldikleri zaman; “Ey İbrâhim! Hac vazifesini yapacağın yerleri öğrendin mi?” diye sordu. İbrâhim aleyhisselâm da; “Evet, öğrendim” diye cevap verdi.

İbrâhim aleyhisselâm, İsmâil aleyhisselâmla haccın erkânını yerine getirdikten sonra, oğluna Kâbe'ye bakması ve onu koruması için tenbihatta bulundu ve Şam'a gitmek istedi. Gitmeden önce bir gün Arafat'a çıkmıştı. Mekke-i mükerremeye baktı. Burası bir vadi içinde olup, taşlı ve kumlu idi. Oğlu İsmâil aleyhisselâmın evlâdını düşünerek, şefkât edip mübârek ellerini kaldırdı ve; “Yâ Rabbî! İsmâil'in evlâdına rahmet eyle” diye duâ buyurdu. Gideceği sırada kendisine vahy gelerek, Hac sûresinin 27. âyet-i kerîmesinde bildirildiği gibi meâlen; “Bütün insanlara haccı îlân et. Gerek yaya olarak, gerek her uzak yoldan zayıf develer (binekler) üzerinde tavâf için Kâbe'ye gelsinler” buyruldu. Bunun üzerine İbrâhim aleyhisselâm; “Yâ Rabbî! Benim sesim nereye kadar ulaşır ki?” dedi. Cenâb-ı Hak'dan; “Seslenmek senden, seni insanlara duyurmak benden. Tâ ki, insanlar gelip bu evi ziyâretle şereflensinler” emr-i ilâhîsi geldi. İbrâhim aleyhisselâm mübârek yüzünü Yemen tarafına çevirip; “Ey insanlar! Allahü teâlâ, bir ev binâ ettirdi ve bu evi ziyâret etmenizi emreyledi. Geliniz, Kâbe'yi ziyâret

ediniz” diye seslendi. Her yöne doğru dönerek birer defâ bağırdı. Hak teâlâ İbrâhim aleyhisselâmın sesini bütün dünyâya duyurdu. İnsanlar bu sesi duyunca; “Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk (emrine âmâdeyim Allah'ım!)” diye cevap verdiler. O zaman, ana rahminde ve baba sulbünde ne kadar hacca gidecek kimse varsa, hepsi “Lebbeyk” dediler. Bir defâ hac yapacak olanlar bir defâ, iki defâ hacca gidecekler iki defâ, daha fazla yapacaklar da ziyâdesiyle cevap verdiler. Sonra İbrâhim aleyhisselâm, oğlu İsmâil aleyhisselâm ve Cürhümîlerle beraber hac yaptı ve Şam'a döndü. Ertesi sene hac mevsiminde refîkası Sâre vâlidemizi ve oğlu İshak aleyhisselâmı da alarak Mekke'ye geldi. Haccı edâ ettikten sonra, tekrar Şam'a döndüler.

Kâbe-i muazzama, Mescid-i Haram'ın ortasında, dört köşe taştan bir oda olup, 17 m. yüksekliktedir. Kuzey duvarı 8,8 m. güney duvarı 7 m. doğu duvarı 11,9 m. batı duvarı 12,8 m. uzunluğundadır. Doğu ve güney duvarları arasındaki köşede Hacer-ül-esved taşı vardır. Hacer-ül-esved’in yüksekliği, yere nazaran bir metreden fazladır. Hacıların ellerini, yüzlerini sürmeleri ve öpmeleri sebebiyle çukurlaşmıştır. Kâbe'nin doğu duvarında bir kapı vardır. Kapı yerden 1,7 m. yükseklikte olup, eni 1,7 m. boyu 2,7 m.dir. Duvarlarının iç yüzü ve zemini renkli mermerlerle kaplıdır.

Kâbe'nin dört köşesine Rükn denir. Şam'a karşı olan köşeye Rükn-i Şâmî, Bağdat'a karşı olana Rükn-i Irâkî, Yemen tarafında olana Rükn-i Yemânî, dördüncü köşeye de Rükn-i Hacer-ül-esved denir. Rükn-i Irakî hizasında; yedisi mermer, diğer basamakları ağaçtan 27 basamaklı, minâre merdiveni gibi yuvarlak olan merdiveni, Osmanlı sultânlarından ikinci Mustafa Han yenilemiştir. Kapının sağ tarafında çukur ve tavana kadar yükselen üç direk bulunmaktadır. Kâbe'nin dış yüzü ipekten yapılmış siyah bir perde ile örtülüdür. Kapının perdesi yeşil atlastır.

Zemzem kuyusu, Mescid-i Haram içinde, Hacer-ül-esved köşesi karşısında ve köşeden 8 m. uzakta bir odada olup, 1,8 m. yüksekliğinde taştan yapılmış bir bileziği vardır. Birinci Sultân Abdülhamid Han'ın yaptırdığı bu odanın zemini mermer döşeli ve duvarlara doğru meyillidir.

Kâbe'nin kuzey duvarı üzerinde altın oluk vardır. Yerde bu oluk hizasında, kavis şeklinde duvarcık ile Kâbe-i muazzama arasında kalan yere Hatim

denir. Dünyâda Mekke-i mükerremede bulunan Kâbe'den başka ikinci bir Kâbe yoktur ve burası yeryüzünün en kıymetli yeridir.

Kâbe-i muazzamaya bakmak sevâbdır. Beytullah ilk görüldüğünde yapılan duâlar kabûl olunur. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Kâbe'yi gördüğü zaman mübârek ellerini kaldırıp; "Ey Allah'ım! Bu beytin şerefini, saygısını, heybetini, kerâmetini arttır. Hac ve Umre yapanların da şerefini, din gayretini, âzametini ve keremini ziyâde et" diye duâ ederdi. Ayrıca Kâbe'yi tavâf ederlerken Hacer-ül-esved rüknünde hazret-i Âişe vâlidemize buyurdular ki: "Ey Âişe! Bu taş, eğer câhiliyet devrinin pislikleri ve kirleri ile kirletilmiş olmasaydı, onunla her türlü hastalık, veba ve musîbetten kurtulmak için Allahü teâlâdan şifâ istenir ve hâlen de cenâb-ı Hakk'ın ilk indirdiği şekilde bulunurdu, Hak teâlâ elbette bir gün onu ilk yarattığı şekle döndürecektir. O, Cennet yâkutlarından beyaz bir yâkut idi. Fakat Allahü teâlâ, onu, kötülerin günahı sebebiyle değiştirip; zînetini, zâlim ve günahkârlardan gizledi. Zirâ onlar, Cennet'ten çıkma bir şeye bakmaya lâyık değillerdir." Bir hadîs-i şerîflerinde de; "Allahü teâlâ Hacer-ül-esved'i kıyâmette mahşer meydanına getirecek, onun, göreceği iki gözü, konuşacağı bir dili olacak ve kendisine istilâm yapanlara (el sürüp, öpenlere) hakkıyla şâhidlik yapacaktır" buyurdu.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Hacer-ül-esved rüknü ile Rükn-i Yemânî arasında şu duâyı okurlardı: "Ey Allah'ım! Sen Allahü teâlâsın. Sen Rahmânsın. Senden başka ilâh yoktur. Sen varsın, senden başka Rab yoktur. Sen, gâfil olmayan, devamlı var olansın. Sen, görüneni de görünmeyeni de yaratansın. Ey Allah'ım! Beni ihsân ettiğin rızka kanaat ettir. O rızka, benim için bereket ver ve beni, bana malûm olmayan her şeyde hayırla muhâfaza et. Şüphesiz sen, her şeye kâdirsin." Rükn-i Yemânî'ye gelince de; "Ey Allah'ım! Küfürden, zilletten, fakirlikten dünyâ ve âhırette îtibâr kaybettirecek yerlerde durmaktan sana sığınırım. Ey bizim Rabbimiz! Sen bize dünyâda da, âhırette de nîmet ver ve bizi Cehennem azâbından koru" diye duâ buyururlardı.

Kâbe'yi tavâf etmenin fazîleti hakkında sevgili Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) pek çok hadîs-i şerîfleri vardır. Bunlardan birkaçı şöyledir: "Kim Beytullah'ı tavâf ederse, Allahü teâlâ, onun her adımına bir

sevâb yazıp, bir günahını siler.”, “Bu beyt, İslâmın direğidir. Kim bu beyti ziyâret etmek maksadıyla hac veya umre yapmaya çıkarsa (bu yolda) öldüğü takdirde, Allahü teâlâ, onu Cennet’ine koymayı, sağ kaldığı takdirde, ganîmet ve mükâfâtla memleketine döndürmeyi taahhüt eder.”

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bir gün eshâbından birine Kâbe-i muazzamayı ziyâret ile ilgili buyurdular ki: “Şüphesiz sen, Beytullah'ı ziyâret kastıyla evinden çıktığın zaman, bindiğin deve, ayağını her kaldırıp indirdikçe, Allahü teâlâ sana bir sevâb yazıp bir günahını da siler. Cenâb-ı Hak katındaki mevkîin dahî bir derece yükselir. Kâbe-i muazzamayı tavâf esnâsında, ayağını her kaldırıp indirdikçe, Hak teâlâ, sana bir sevâb verir, bir hatânı yok eder. Allahü teâlâ katındaki mevkîin de bir derece yükselir. Tavâftan sonra kılacağın iki rekat namazın sevâbı ise, İsmâil aleyhisselâm neslinden yetmiş köle âzâd etmekle birdir. Safâ ile Merve arasında dolaşman, bir köle âzâd etmek kadar sevâbdır. Allahü teâlâ, Arafat'ta meleklerine karşı sizinle öğünerek buyurur ki: “Bu benim kullarım, engin vâdileri aşarak, toz toprak içinde benim emrimi yerine getirmeye geldiler. Benim rahmetimi istiyorlar. Onların günahları; denizdeki kumlar, yağmurlardaki damlalar, yâhut denizdeki dalgaların köpükleri kadar çok olsa da, günahlarını mağfiret edeceğim. Hem sizleri hem de şefâatçi olduğunuz kimseleri affediyorum.” Cemreleri taşlarken attığınız bir taş, günahınızı yok eder. Kestiğin kurban da Allahü teâlâ katında senin için saklanacaktır. Başından tıraş ettiğin veya kısalttığın saç kıllarının her biri senin için bir sevâbdır. Her kıla karşılık olarak da Allahü teâlâ senden bir hatâyı siler.”

Bu müjdeyi alan o kimse; “Yâ Resûlallah! Eğer günahlar daha az ise ne olacaktır?” diye suâl edince de buyurdular ki: “Kıyâmete kadar hasenâtın senin için saklanır. Bu işlerden sonra Beytullah'ı tekrar tavâf ederken, tamâmen günahsız olarak tavâf edersin. Sonra bir melek gelip; Geçmiş bütün günahların affedilmiştir. Artık istikbâlin için amel et der.”

Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Kâbe'ye bakmanın fazîletiyle ilgili olarak da; “Her gün ve her gece Allahü teâlâ Beytullah'ın üzerine yüzyirmi rahmet indirir. Bunların altmışı tavâf edenler, kırkı namaz kılanlar, yirmisi de Kâbe'ye bakanlar içindir” buyurdu. Sa’îd bin Müseyyib

hazretleri buyurdu ki: “Kim Allahü teâlâya inandığı ve sırf O'nu tasdik ettiği için Kâbe-i muazzamaya bakarsa, anasından doğduğu gibi günahlarından, sıyrılır.” Ebû Saib (radıyallahü anh) da buyurdu ki: “Kim Allahü teâlâya inandığı ve tasdik ettiği için Kâbe'ye bakarsa, ağacın yaprakları döküldüğü gibi, günahları da ondan dökülür. Mescid-i Haram'da oturup tavâf etmese ve namaz kılmasa, sâdece Beytullah’a baksa; ona bakmayıp evinde nâfile ibâdet ve namaz kılmakla meşgûl olan kimseden daha çok sevâb kazanır.”

Makâm-ı İbrâhim'in fazîleti hakkında Abdullah bin Amr hazretleri buyurdu ki: “Şüphesiz Hacer-ül-esved ile Makâm-ı İbrâhim, Cennet’ten çıkmadırlar” İbn-i Abbâs'dan rivâyet edildiğine göre; “Dünyâda Hacer-ül-esved ile Makâm-ı İbrâhim'den başka Cennet varlığı yoktur. Zirâ onlar Cennet cevherlerindendir. Eğer onlara müşrikler ellerini dokundurmasalardı, onlara dokunan dert sâhiplerine Allahü teâlâ mutlakâ şifâ verirdi.”

Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Eshâbına (radıyallahü anhüm) Medîne-i münevverede bulunan Mescid-i Nebî için buyurdu ki: “Allahü teâlâya yemîn ederim ki, burada namaz kılmak, diğer memleketlerde namaz kılmaktan bin derece daha fazîletlidir.” Başka bir hadîs-i şerîfinde de; “Mescid-i Haram'da namaz kılmanın fazîleti, benim bu mescidimde yüz namaz kılmaktan daha fazîletlidir.” buyurdu.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Mekke'nin fethinde, Mekke'nin fazîletini bildiren bir hadîs-i şerîfinde; “Ey insanlar! Şüphesiz Allahü teâlâ, gökleri ve yeryüzünü, güneş ile ayı yarattığı zaman Mekke'yi yasak bölge (harem) yapmıştır. Şu iki dağı da buraya koymuştur. Mekke, kıyâmete kadar haremdir. Allahü teâlâya ve âhıret gününe inanan kimseler için; burada, kan akıtmak, ağaç kesmek, helâl olmaz. Eğer; “Resûlullah Harem'de harp etmiştir…” denilecek olursa; “Allahü teâlâ bunu Resûlüne helâl kılmıştır, size mubâh etmemiştir” deyiniz” buyurdular.

Kâbe'nin çeşitli zamanlarda yapılan tâmir ve inşâsı sırası ile şöyledir: 1- Meleklerin ve Âdem aleyhisselâmın inşâsı, 2- Şît aleyhisselâmın inşâsı, 3- İbrâhim aleyhisselâmın inşâsı, 4- Amalikalıların inşâsı, 5- Cürhüm kabîlesinin inşâsı, 6- Kusayy'ın inşâsı, 7- Kureyş'in inşâsı, 8- Abdullah bin

Zübeyr'in inşâsı, 9- Haccac'ın inşâsı, 10- Sultân Dördüncü Murad Han'ın inşâsı.

İbrâhim aleyhisselâmın dîni ve dîninin esasları:

İbrâhim aleyhisselâmın dîni hanîf dînidir. Hanîf kelimesi (Hanef) masdarından türemiş olup sıfat-ı müşebbehedir. Yanlış ve sapık olan şeye hiç dalmadan doğruya yönelen mânâsına gelmektedir. Kelime bâzan meyletmek, bâzan da istikâmet (doğruluk) mânâsına kullanılır. Hanîf'in çoğulu (Hunefâ) dır. Hunefâ (hanîfler); İslâmiyetten önce putlara tapmayan, putperestlerden bu husûsta ayrılan, hac yapan, sünnet olan, kısacası hazret-i İbrâhim'in dîninde bulunan araplardan bir cemâate de denmiştir. Ümeyye bin Ebî Salt ile İslâmiyetten evvel Arabistan'daki hatiplerin meşhûrlarından olan ve herkesi İsmâil aleyhisselâmın dînine çağıran Kus bin Saîde bunlardandır. Külliyat-ı Ebi'l-Beka'da diyor ki: "Hanîf kelimesi, Kur'an-ı kerîmde müslim lâfzı ile beraber zikredildiğinde, hac yapan, tek başına zikredildiğinde, müslüman olan mânâları murâd edilmiştir."

İsmâil aleyhisselâm da İbrâhim aleyhisselâmın dînini bildiren bir Nebî idi. Hanîflerden Kus bin Saîde, İslâmiyetin gelmesine yakın bir zamanda, Ukaz panayırında okuduğu bir hutbesinde; "...Yemîn ederim ki, Allah'ın indinde bir din vardır. Şimdi bulunduğunuz dinden daha sevimlidir. Ayrıca gelmesi yaklaşan bir peygamberin gölgesi başınız üstüne düştü. Ona îmân eden bahtlı kişiye ne mutlu. Vay ona isyân ve muhâlefet eden talihsizlere ve yazıklar olsun ömürlerini gaflette geçiren ümmetlere!..." diyerek insanlara gelecek olan âhır zaman peygamberini müjdelemiştir.

İbrâhim aleyhisselâm için Kur'an-ı kerîmde Hanîf buyrulması bâtıla değil, Hakk'a yönelmesi sebebiyledir. Yâni Keldânî kavminin taptığı putlara aslâ tapmayıp, onları tahkîr edip, Allahü teâlâya ibâdet ettiği içindir. Hanîf olmak; dinde istikâmet üzere olmak demektir. İstikâmet ise, yalnız Allahü teâlâya yönelmek ve sâdece Allahü teâlâyı Rab bilip, bütün işlerinde O'nun emrine tâbi olup, bu istikâmette yürümektir. Bu husûsta Bakara sûresi 112. âyet-i kerîmede meâlen şöyle buyruldu: "Hayır, onların dediği gibi değil! Kim tâat ve amelinde ihsân mertebesine yükselerek yüzünü (kendini)

tamâmen Allahü teâlâya çevirirse (teslim ederse), işte ona Rabbi katında amelinin ecri (olarak Cennet) vardır. Onlara hiç bir korku yoktur. Onlar, mahzûn da olmazlar.” Yine Ahkâf sûresi 13. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Rabbimiz, Allah'tır deyip, O'nun vahdâniyetini (bir olduğunu) ikrâr edenlere, (bu, ilmin hulâsâsıdır), sonra din işlerinde (amellerin nihâyeti olan) istikâmet üzere bulunanlara, bir korku yoktur. Onlar, mahzûn da olmazlar.” buyrulmaktadır.

Hanîf dîni tâbiri de; kendisinde eğrilik bulunmayan, dosdoğru olan din mânâsınadır ki bu da İslâmiyettir. Hanîflik de, İslâm dîni mânâsınadır. Hanîf, daha çok İbrâhim aleyhisselâmın milleti ve müşrikliğin zıddı olarak bildirilmiştir. Nitekim Bakara sûresi 135. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Yahudi ve hıristiyanlar, müslümanlara; Bizim dînimize girerseniz hidâyete erersiniz dediler. (Yâ Muhammed)! De ki, hanîf olduğu (her bâtıl inanıştan uzaklaşıp, hak dinde bulunduğu) hâlde, İbrâhim'in dînine tâbi oluruz” buyrulmaktadır.

Hanîf kelimesi bâzan da tevhid ve ihlâs ile, dinde istikâmet üzere olmayı te’kit için zikredilmektedir. Beyyine sûresi 5. âyet-i kerîmede meâlen; “Onlar, kitaplarında, hanîfler olarak (batıl îtikâd ve dinlerden yüz çevirip) İslâm'a meylederek yalnız Allahü teâlâya ihlâs ile ibâdet etmek, farz namazları vaktinde kılmak, zekâtı mahalline vermekle emrolundular” buyuruldu. Bu âyet-i kerîmedeki Hunefâ kelimesi, tevhid ve ihlâs ile dinde istikâmet üzere olmayı te’kid için zikredilmiştir. Hanîf kelimesi bu iki şekilden başka mânâda da gelmiştir.

Kısaca hanîflik, İbrâhim aleyhisselâmın dîninin esas vasfıdır. Bununla beraber, bu husûs yalnız ona mahsus değildir. Hanîflik, umûmiyetle müşrikliğin (Allahü teâlâya, şirk, ortak koşmanın) zıddı olarak, bütün peygamberlerin bildirdikleri tek bir îmânın, yalnız Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmenin adıdır. Bu sebeple Şihristânî, “El-milel ven-nihal” adındaki eserinde, hunefâyı (hanîfleri), umûmî mânâda müşriklerin, daha umûmî mânâda ise sâbitlerin (yıldıza tapanların) zıddı olarak almıştır. Sâbiîlik de, umûmî mânâsıyla müşrikliğin esası, temeli olan eski ve bâtıl bir dindir.

Hunefâ (hanîfler); şirk olan bütün bâtıl inanışlardan uzak durmayı şiâr edinen, sâdece Allahü teâlâya îmân ve ibâdete çağıran ve hakkın mücâdelesini veren, peygamberlerin yolunda gidenler demektir. Hanîfliğin en bariz vasfı; şirkten uzak durup, Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmektir. Hac sûresi 30 ve 31. âyet-i kerîmelerinde meâlen şöyle buyruldu: "Rics olan putlara ibâdet ve tâzimden kaçının. Yalan söylemekten, yalancı şâhidlik etmekten de sakının. Allah'a şirk koşmayın. Allah için hâlis müslümanlar, O'na şirk koşmayanlar olun. Kim Allah'a şirk koşarsa, sanki o, gökten düşerek helâk olup da kuşların onu kaptığı, yâhut rüzgârın, onu, helâkine sebep olacak uzak bir yere attığı şey gibidir. (Yani kim îmândan küfre düşerse nefsinin arzu ve istekleri onu perişân eder. Şeytanın vesvesesi onu dalâlet vâdisine düşürür)."

Hanîflik; putlara tapmak sefâletinden ve herhangi bir şeyi mâbud edinmekten kurtulup, yalnız Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmektir. Kısaca kâmil bir mü'min ve müslüman olmaktır. Bu mânâ kelimenin kökünden gelmektedir. Netîce îtibâriyle hanîflik; bütün bâtıl inanışlardan uzak durup, İslâm'a dönmek ve İslâm üzere olmaktır.

İbrâhim aleyhisselâma indirilen suhufda yer alan ve dîninin esaslarından olan husûslardan bir kısmı, Kur'an-ı kerîmde bildirilmiştir:

1- "Kimse kimsenin günahını yüklenmez. Kimse başkasının günahından muâhaze olunamaz." (Necm sûresi: 38) Kureyş kâfirlerinin ileri gelenlerinden biri olan Velîd bin Mugîre, Peygamber efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) bildirdiği husûsları ve nasîhatleri dinler ve bunları dinledikçe de epeyce etkilenirdi. Bu hâliyle, Peygamberimize (sallallahü aleyhi ve sellem) tâbi olmaya ve îmân etmeye meyletmişti. Ebû Cehil'in de amcası olan Velîd bin Mugîre'nin bu hâli, Kureyş müşriklerinin dikkatini çekmişti. Ona; "Yoksa ecdadının dînini, (putlara tapmayı) terk mi ediyorsun? Müslüman mı oluyorsun?" dediler. Velîd bin Mugîre onlara; "Ben, Muhammed'in (sallallahü aleyhi ve sellem) îmân etmeyenler ve müslüman olmayanlar için bildirdiği azâba düşmekten korkuyorum. Ben, o

azâblara dayanamam” dedi. Bunun üzerine, müşriklerden biri Velîd bin Mugîre'ye; “Sen malının yarısını bana ver, senin azâbını ben üzerime alayım” dedi. Güyâ ona garanti verdi. O da kabûl edip malından vermeye râzı oldu. Böyle bir teklife inandığı için, îmân etmekten mahrûm oldu. Sonra, kendisini aldatan müşriğe söz verdiği maldan bir kısmını verip, bir kısmını vermedi. Kendisi gibi bir müşriğe aldanıp mal vermekle, Cehennem azâbından kurtulacağını zanneden Mugîre, böylece îmândan mahrûm oldu. Bu âyet-i kerîme, Velîd'e günahını yükleneceği husûsunda söz veren o müşriğin, sözünün doğru olmadığını ortaya koymaktadır.

İbn-i Abbâs (radıyallahü anh) şöyle buyurdu: İbrâhim aleyhisselâmdan önce, bir kimse başkasının işlediği suçtan dolayı cezâlandırılırdı. Meselâ bir kimsenin babası, oğlu, kardeşi, hanımı veya kölesi, birini öldürse, buna karşılık, onların yerine o kimse öldürülürdü. Bu durum, İbrâhim aleyhisselâm zamanına kadar devam etti. İbrâhim aleyhisselâm böyle haksız bir muâmeleden onları menetti. Kimsenin başkasının günahı yüzünden hesâba çekilemeyeceğini Allahü teâlânın emriyle onlara bildirdi. Bu husus İslâm Hukuku'nda; “Ukubatta niyâbet cârî olmaz” tâbiri ile ifâde edilmektedir. Bu bir kâide-i külliyedir. Bu bakımdan kimse, başkasının günahını boynuna almakla onu kurtaramaz. Fakat taahhüdünün cezâsını çeker.

Ayrıca hadîs-i şerîfte; “Bir kimse, İslâm'da kötü bir çığır açarsa, bunun günahı ve kıyâmete kadar bunu yapanların günahları kendisine verilir” buyruldu. Kötü çığır açanların bu şekilde günahkâr olmaları, başkalarının günah işlemelerine sebep oldukları içindir.

2- Bir diğer husûs da meâlen şöyledir: “İnsan için, (ahirette), ancak (dünyâda) ihlâsla işlediği sâlih ameller ve niyeti fayda verir.” (Necm sûresi: 39)

Bu da İbrâhim aleyhisselâmın suhufunda ve Mûsâ aleyhisselâmın Tevrât'ında bildirilen husûslardandır. Bir kimse, sebebiyet vermediği müddetçe başkasının günahından mesul olmadığı gibi, başkasının işlediği sâlih amelden dolayı da mükâfâta müstehak olmaz. Ancak haberlerde meyyit nâmına sadaka vermenin, başkasının yerine hac etmenin onlara

faydası olduğu bildirilmiştir. Başkasının yaptığı iş, yine o kimsenin bizzât çalışmasına bağlıdır. Faydası da bu şekilde olur.

Meselâ, peygamberlerin aleyhimüsselâm şefâatinden, meleklerin istiğfârından, müslümanların duâsından ve evlâd-ü iyâlin yâni çoluk-çocuğun verdikleri sadakadan faydalanmak, faydalanan kimsenin îmân sâhibi olmasına bağlıdır. Bu faydalanma, kişinin îmân etmesi ve hâlini düzeltmek için çalışıp gayret göstermesinin semeresidir. Bundan anlaşılıyor ki, başkasının, bir kimse hakkında yaptığı iyiliğin fayda vermesi, fayda görecek kimsenin îmânlı olmasına, bu husûsta çalışıp gayret göstermesine bağlı oluyor. Bu takdirde, başkasının çalışması ve gayreti de sanki, fayda görecek kimsenin çalışması ve gayreti gibidir. Çünkü, başkasının yaptığı işin, bir kimse hakkında faydalı olması, o kimsenin îmân sâhibi olmasına bağlıdır. O kimse îmânlı olmasa idi, ne kendi yaptığının, ne de başkasının onun nâmına yaptığının faydası olurdu. Çünkü kâfir bir kimsenin bunlardan faydalanması imkansızdır. Bir kimse, iyi bir iş yapar, başkalarının da bu işin sevâbından hisse almasına niyet ederse, o kimse de yapılan işin sevâbından faydalanır.

Bir kimse adına, başkasının yaptığı sâlih bir amelin fayda verdiğine dâir bildirilen haberlerden bâzısı şunlardır:

İbn-i Abbâs'dan (radıyallahü anh) şöyle rivâyet edilmiştir: Bir kadın, çocuğunu Resûlullah efendimize arzedip; “Yâ Resûlallah (sallallahü aleyhi ve sellem)! Bunun için hac olur mu?” diye suâl etti. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) “Evet, onun için ve senin için bunun ecri olur.” buyurdu.

Yine Eshâb-ı kirâmdan birisi Resûlullah efendimize (sallallahü aleyhi ve sellem) “Benim annem vefât etti. Onun için sadaka versem, ona sevâbı olur mu?” diye sorunca, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) “Evet olur.” buyurdular.

3- “Onun (her mükellef insanın) hayır ve şerden ibâret olan ameli, kıyâmet gününde mîzânında görülür.” (Necm sûresi: 40) Yâni insan kıyâmet gününde amelini mîzânda görür. Burada mü’min için müjde, kâfir için hüzün vardır. Çünkü Allahü teâlâ mü’mine sevinmesi için sâlih amellerini gösterir. Kâfir ise, kötü amellerini görünce üzülür; gamlı ve çok kederli olur.

4- “İnsana, çalışmasının karşılığı (kıyâmet günü) tam olarak verilecektir.” (Necm sûresi: 41) Yâni herkes çalışmasının karşılığını görecektir. Günah işlemişse, o günahından dolayı cezâ çekecektir. Îmân sâhibi günahkârın günahlarının affedilmesi de umulur. Sâlih amel işleyen mü’min de ihlâsına göre, işlediği güzel amelin sevâbının en az on misli sevâba kavuşur. Yediyüz misli sevâba nâil olacak olan mü’minler de bulunacaktır.

5- “(Öldükten sonra) bütün mahlûkâtın dönüşü ancak Rabbinedir.” (Necm sûresi: 42)

Bu âyet-i kerîmede muhatab hakkında iki husûs vardır: 1- Muhâtab umûmîdir. Buna göre âyet-i kerîmenin meâl-i âlisi şöyledir: "Ey akıl sâhipleri! Bütün mahlûkâtın dönüşü ancak Rabbinedir." Buna göre, âyet-i kerîmede kötülük yapanın, kötülüğünden vazgeçmesi için şiddetle tehdit edildiğini, iyi kimsenin de, iyiliğinde devam etmesi ve iyiliğini çoğaltması için aynı şekilde teşvik olunduğunu anlamaktayız. 2- Yâhud muhatab Resûlullah efendimizdir (sallallahü aleyhi ve sellem). Buna göre Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) teselli buyrulmaktadır. O zaman âyet-i kerîmenin meâl-i âlisi şu şekildedir; “Ey Resûlüm! Sen, kâfirlerin muâmelelerinden dolayı hüzünlenme. Çünkü, bütün mahlûkâtın dönüşü ancak Rabbinedir. Onlar âhırette lâyık oldukları cezâya çarptırılacaklardır.”

6- “Muhakkak ki; güldüren de ağlatan da O'dur (Allahü teâlâdır).” (Necm sûresi: 43)

Tefsîr âlimleri bu âyet-i kerîmeyi şöyle tefsîr etmişlerdir: 1- Birbirine zıt olan gülmek ve ağlamayı bir mahalde (insanda) yaratmaya kâdir olan Allahü teâlâdır. Burada, insanın bütün yaptıklarının Allahü teâlânın kazâ ve kaderi ile olduğuna delil vardır. Gülmeye ve ağlamaya kadar insanın bütün

yaptıklarını Allahü teâlâ yaratır. 2- Cennet ehlini Cennetle güldüren, Cehennemlikleri Cehennem'de ağlatan O'dur. 3- Yeryüzünü bitkilerle güldüren gök yüzünü yağmurla ağlatan O'dur. 4- Sevindiren ve mahzûn eden O'dur. Çünkü sevinç gülmeye, hüzün ağlamaya sebeptir.

7- "Muhakkak ki; (dünyâda) öldüren, (ahirette) dirilten O'dur." (Necm sûresi: 44) O'ndan başkasının öldürmeye ve diriltmeye kudreti yoktur. Hattâ, kâtil maktûlü (öldürüleni) yaraladığında, ölüm, Allahü teâlânın yaratması ile meydana gelir.

8- "Nutfe rahme inzâl olunduğu zaman, Allahü teâlâ, nutfeden (her canlıdan) erkek ve dişi iki sınıfı yarattı." (Necm sûresi: 46) Allahü teâlânın nutfeden (meniden) yaratması O'nun yüce kudretini göstermektedir. Nutfe tek bir şey olduğu hâlde, Allahü teâlâ ondan muhtelif uzuvlar, farklı tabîatlar, erkek ve dişi yaratmaktadır. Bütün bunlar Allahü teâlânın kudretiyle olmaktadır.

9- "Kıyâmette yeniden diriltmek de O'na (Allahü teâlâya) aittir." (Necm sûresi: 47)

İnsanlar öldükten sonra Allahü teâlâ onları tekrar diriltecek. Herkes yaptığının, karşılığını bulacak; iyi amel işleyenler mükâfâtını görecek, kötü amel işleyenler de cezâsını çekecektir.

Bu husûslar, Mûsâ aleyhisselâma vahyedilen Tevrât'da da bildirilmiştir.

"Mearic-ün-nübüvve" kitabında şöyle bildirilmiştir: "İbrâhim aleyhisselâma vahyedilen suhufda bildirilen şeylerin ekserîsi ibret verici kıssalar (hadiseler) ve nasîhatler idi. Bunlardan bir kısmı Ka'b-ül-Ahbâr'dan (radıyallahü anh) rivâyet edilmiş olup şöyledir:

1- Hak teâlâ hazretleri buyuruyor ki: "Ey Âdemoğlu! Ben sizin her gün yaptığınız ibâdetlere râzıyım. Siz de benim her gün verdiğim rızıklara râzı olun."

2- Ey Âdemoğlu! Acele etme, rızk taksim olunmuştur. Hırslı olan mahrûm kalır. Cimri olan kötülenir. Hased eden üzülür. Dünyâ devamlı değildir. Rızk verici, sizi yaratan ve yaşatan Allahü teâlâdır.

3- Ey Âdemoğlu! Şimdi fırsatın var iken elinde olanı Allahü teâlâ için ver ki, ilerde sana rehber olsun.

4- Ey Âdemoğlu! Nimet verene şükreyle.

5- Ey Âdemoğlu! Bütün ömrünü dünyâyı istemekle geçirdin. Ya âhıreti ne vakit taleb edeceksin?

6- Ey Âdemoğlu! Size göz verdim. Görmesi câiz olmayan şeylerden gözünüzü çeviresiniz. Ağzınızı yarattım. Söylenmesi câiz olmayan sözü söylemeyesiniz.

7- Ey Âdemoğlu! Uzun emel ile dünyâyı ve az ameli ile âhıreti isteyenlerden olma! Sözü abidlerin kelâmına işi münâfıkların ameline uygun olanlardan ve ihsân olmadığı zaman kanaat; murâdı hâsıl olmayınca da sabr etmeyenlerden olma. Eğer bunlardan olursan sana öyle bir belâ veririm ki, herkese ibret olursun.

8- Ey Âdemoğlu! Her kim seni dost edinirse kendisi için edinir. İzzet ve celâlime yemîn ederim ki, ben seni senin için dost edinirim. Sakın kendini benden uzak eyleme.

9- Ey Âdemoğlu! Sen dâimâ kendi ayıblarını gözet; başkasının ayıblarını araştırma. Aksine davranırsan insâfsız olursun.

10- Ey Âdemoğlu! “La ilâhe illallah” diyen kimsenin, bununla beraber bir çok ameller yapması da lâzımdır. Bunlar; Tevâzu sâhibi olmak, ömrünü benim zikrimle geçirmek, nefsini haramlardan korumak; benim rızâm için gariplere yanında yer vermek, fakirlere ihsân eyleyip yetimlere acımaktır.

11- Ey Âdemoğlu! Ne zaman kalbinde bir kasâvet, sıkıntı ve darlık duysan, malında noksanlık bulsan yâhut bedeninde hastalık hissetsen veya

nafakanda bereketsizlik olsa, bilmiş ol ki, söylediğin mâlâyâni (faydasız boş) bir sözün netîcesidir.

12- Ey Âdemoğlu! Eğer Cennet'i seviyorsan Hak teâlâ da tâatı sever. Sen Hak teâlânın sevdiğini işle ki, O da seni sevdiğine kavuştursun. Eğer Cehennem'i sevmiyorsan, Hak teâlâ da günahı sevmez. Sen Hak teâlânın sevmediğini terket ki, O da seni sevmediğinden korusun.

13- Ey Âdemoğlu! Şüpheli şeylerden sakın ki, beni bilesin. Açlığı âdet eyle ki beni tanıyasın. Bana ibâdet etmekle kendinden geçerek bana kavuşasın.

14- Ey Âdemoğlu! Eğer dünyâya çalıştığın kadar âhıret için çalışsaydın, hesapsız Cennet'e girerdin. Eğer kanâat etseydin, herkesten zengin olurdun. Eğer haramdan sakınsaydın, dînini hâlis ederdin. Eğer yalan söylemeği terk etseydin sıddîklardan olurdun.

15- Ey Âdemoğlu! Gücünün yettiği şeyi muhtâçlardan esirgemezsen, murâdını hâsıl ederim. Ben senin misâfirine ikrâm ettiğim gibi, sen de benim misâfirime ikrâm eyle. İbrâhim aleyhisselâm; "Yâ Rabbî! Senin misâfirin kimdir?" deyince, Hak teâlâ; "Kapınıza gelen her fakir ve garib benim misâfirimdir" buyurdu.

16- Ey Âdemoğlu! Sizler günah işleyici, ben ise affediciyim. Günahınıza pişman olarak bana gelirseniz sizi affederim ve günahınıza bakmam.

17- Ey Âdemoğlu! Sana gadab geldiği zaman beni hatırlarsan, gadablanınca, seni anar ve sana acırım.

18- Ey Âdemoğlu! Kim benim verdiğim az rızka râzı olursa ben de onun az amelinden râzı olurum.

19- Ey Âdemoğlu! Üç şey vardır: Biri bana mahsustur. Biri sana. Diğeri de ikimiz arasındadır. Bana mahsus olan rûhtur. Sana mahsus olan bedendir. İkimiz arasında olan da; senden duâ, benden kabûl etmektir. Sakın aramıza haram lokma ile perde çekme.

20- Ey Âdemoğlu! Ne kadar dünyâya gönül bağlarsan, kalbinden muhabbetimi o kadar çıkarırım. Ne kadar dünyâya sarılırsan îmânının parlaklığını o kadar gideririm. Ey Âdemoğlu! Seni dünyâlık toplaman için değil, bana ibâdet edesin diye halk ettim. Mazlumların bedduâsıyla dergâhıma gelme, Zirâ ben, mazlumların duâsını elbette kabûl ederim.

21- Ey Âdemoğlu! Sana yeni rızık göndermediğim hiç bir gün yoktur. Verdiğim rızkı yer, bana isyân eder ve günah işlersin. Sonra duâ edersin, kabûl eder, istediğini veririm. Seni Cennet'ime dâvet edince, kabûl etmezsin. Senin bu işin insâfa sığmaz.

22- Ey Âdemoğlu! Duâ etmeyi ihmâl etme! Duânı kabûl ederim. Ne kadar günah işlesen benden ümîdini kesme. Benim rahmetim her şeyden, çoktur. Ey Âdemoğlu! Sen istemeden îmân verdim. Zannediyor musun ki, bu kadar istemene ve yalvarmana rağmen sana Cennet vermeyeyim. Elbette veririm.

23- Ey Âdemoğlu! Sana ihsân etmeyene sen ihsân eyle. Sana söylemeyene sen söyle (dargın durma), ve sana hıyânet edene sen nasîhatte bulun ve iyilik eyle. Sana zulmedeni sen affeyle. Kötülük yapana iyilik et. Eğer böyle yaparsan Cennet'e önce girenler arasında bulunur, rahmetime kavuşanlardan olursun. Sana da peygamberlerin sevâbını veririm.

24- Ey Âdemoğlu! Sefer azığı hazırla! Çünkü gidecek yol uzundur ve günah yükünü hafif eyle! Zirâ azâb şiddetlidir. Gemini sağlam yap ki deniz derindir. Amelini hâlis eyle! Çünkü Rabbin her şeyi gören ve bilendir.

İbrâhim aleyhisselâmın fazîletleri ve husûsiyetleri:

İbrâhim aleyhisselâm ülü'l-azm peygamberlerin ikincisidir. Ülü'l-azm; Allahü teâlânın emirlerini insanlara tebliğ etmek, bildirmek husûsunda gayret ve azm sâhibi, bu husûsta insanlardan gelen işkence ve sıkıntılara sebâtla, yılmadan katlanan demektir. İbrâhim aleyhisselâm, peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmdan sonra bütün peygamberlerden ve resûllerden üstündür. Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm ise, her zamanda, her memlekette yâni dünyâ yaratıldığı günden kıyâmet kopuncaya kadar, gelmiş

ve geleceklerin her bakımdan en üstünüdür. İbrâhim aleyhisselâmdan sonra gelen bütün peygamberler onun neslindendir. Bu bakımdan Ebü'l-enbiya yâni peygamberler babası diye isimlendirilmiştir. Kur'an-ı kerîmde, şu sıfatlarla anılmıştır: Halîm (yumuşak huylu); Reşîd (doğru yolda giden, doğru yolu gösteren); Evvâh (çok duâ eden, merhametli, ince kalbli, îmânı kuvvetli); Münîb (Hakk'a bağlanan); Kânit (itaat eden, boyun eğen); Şâkir (şükür ve hamd edici); Sıddîk (sıdkı, doğruluğu tam); Sâlih (iyilik ve salâh sâhibi); İctibâ ve İstıfâ (seçilmiş).

İbrâhim aleyhisselâm, peygamberlik vazifesini yapması, sıkıntı ve belâlara katlanmasıyla da medhedilmiştir.

Kur'an-ı kerîmde Bakara sûresi 124. âyet-i kerîmede meâlen şöyle buyruldu: "Bir vakit Rabbi İbrâhim'i bir takım kelimeler (emirler ve yasaklar) ile imtihân etti. İbrâhim onları tamâmen yerine getirdi. Allahü teâlâ; "Ben seni insanlara imâm (dinde önder, rehber) yapacağım." buyurdu..." Hazret-i İbrâhim'in imâmlığı umûma olup ve ebedîdir. Zirâ sonra gelen peygamberler onun neslindendir. Ayrıca, ondan sonra gelen peygamberler, dinlerinin îmân edilecek temel esaslarında ve insana âit bütün kemâllerde, ona uymakla, bereketli ve emîn olan yolundan gitmekle emrolunmuşlardır. İbrâhim aleyhisselâm Allahü teâlâya, sonra gelecek ümmetler içinde hayırla yâd edilmesi için duâ etti. Bu duâsı kabûl olundu. Allahü teâlâ onu bütün insanlara imâm kıldı. Kıyâmete kadar bütün dinlerdeki insanlar, dağınık tâifeler din ve mezhepte bâzıları, hesap ve nesepte ise hepsi, İbrâhim aleyhisselâma mensup olduklarını söylediler. Bütün dünyâ milletleri İbrâhim aleyhisselâma karşı muhabbet ve tâzime riâyet ettiler. Kıyâmete kadar insanlar arasında, kalblerin mahbubu, azîzi ve mergûbudur. Muhammed aleyhisselâmın ümmeti her namazda salavât okurken; "Yâ Rabbî! İbrâhime ve İbrâhim'in âline salât (rahmet) ettiğin gibi Muhammed'e (sallallahü aleyhi ve sellem) ve âline de salât et" demektedir. Kur'an-ı kerîmde meâlen şöyle buyruldu: "Gerçekten İbrâhim, hak dîne yönelen, Allah'a itâat üzere bulunan, bütün iyi hasletleri kendinde toplayan bir imâm idi (rehberdi)." (Nahl sûresi: 120) İmâm (rehber) buyrulması çok ümmetlerde toplu olarak bulunmayan üstünlükleri, fazîletleri, kemâl dereceleri kendinde topladığı içindir. Veya zamanında bütün insanlar küfr

üzere olup, ondan başka îmân eden olmadığı içindir. “Fevâyîh-i Mıskiyye” de bildirilen bir hadîs-i şerîfte; “Kıyâmet günü bütün insanlar kabirlerinden kalkınca, melekler, İbrâhim aleyhisselâm elbisesiz olarak ateşe atıldığı için, Cennet’ten getirdikleri hullelerden ilk önce ona giydirirler.” buyruldu.

Kur’an-ı kerîmde İbrâhim aleyhisselâmın vasıflarını bildiren bâzı âyet-i kerîmeler meâlen şöyledir:

“Hakîkaten İbrâhim bir ümmetti. Allah'a itâatkardı. (Bâtıl dinlerden uzak ve) Hanîf idi (muvahhid bir müslümandı.)” O (hiçbir zaman) müşriklerden olmamıştır. O (Allah'ın) nîmetlerine şükredendi. Allahü teâlâ onu beğenip seçmiş, kendisini doğru yola iletmişti. Biz ona dünyâda bir hasene vermiştik. Şüphesiz ki o, âhırette de sâlihlerdendir. (Ey Muhammed!) Sonra biz sana bütün bâtıl dinlerden uzak olan İbrâhim'in dînine (tevhidde, yumuşaklık ve mudâra ile hak dîne dâvette, müşriklere deliller getirmekte ona) tâbi ol. “O, müşriklerden olmadı diye” vahyettik (O, tevhid dîninde olanların başı idi).” (Nahl sûresi: 120-123)

Bu âyet-i kerîmenin tefsîrini müfessirler şöyle bildirmiştir:

1- Âyet-i kerîmede İbrâhim aleyhisselâmın tek başına bir ümmet olduğu bildirilmiştir. Bunun tefsîrinde birkaç husus vardır: 1- İbrâhim aleyhisselâm hayır yolu gösterir, bunu öğretirdi. Bir ümmette bulunan güzel hasletler yalnız onda toplanmıştı. Bu sebeple başlı başına bir ümmet olmuştu.

2- Mücâhid (radıyallahü anh) şöyle buyurdu: O zaman insanlar küfür üzere iken, sâdece İbrâhim aleyhisselâm mü’min idi. Bu sebeple yalnız başına bir ümmet olmuştur. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem), Zeyd bin Ömer bin Nüfeyr hakkında; “Allahü teâlâ onu tek başına bir ümmet olarak gönderir.” buyurdu.

3- Tevhid ve hak dîni üzere bir ümmetin meydana gelmesine vesîle olduğu için, ona başlı başına bir ümmet buyrulmuştur.

2- “Allahü teâlâya itâatkar idi.” Emirlerini yerine getirirdi. Ebü’d-Derdâ (radıyallahü anh) buyurdu ki: İbrâhim aleyhisselâm namaz kılarken kalbinin

cızırtısı çok uzak mesâfeden duyulurdu.

3- “Hanîf idi.” Hanîf, tam olarak İslâm’a meyleden, yönelen demektir. İbn-i Abbâs (radıyallahü anh) şöyle buyurdu: İlk önce İbrâhim aleyhisselâm sünnet olmuş, hac vazifelerini yerine getirmiş ve kurban kesmiştir. Bunlar hanîfliğin husûsiyetlerindendir.

4- “O müşriklerden değildi.” Yâni, İbrâhim aleyhisselâm küçüklüğünde de, büyüdüğü zaman da tevhid îtikâdı üzere idi. Kureyş müşrikleri kendilerinin İbrâhim aleyhisselâmın dîni üzere olduklarını söylüyorlardı. Onların iddia ettikleri gibi, İbrâhim aleyhisselâm müşriklerden değildi. Çünkü o, tevhid (kelâm) ilminin esaslarını ortaya koydu. Zamânın kralına karşı kâinatın yaratıcısının varlığını delillerle ispat etti. “Benim Rabbim, dirilten ve öldürendir” dedi. Sonra; “Ben batanları (kaybolanları) sevmem” buyurarak putlara ve yıldızlara ibâdet edilmesinin bâtıl ve boş bir şey olduğunu ispat etti. Putları da kırdı. Bu yüzden Nemrûd ve kavmi tarafından ateşe atıldı. Allahü teâlâ, kuşları diriltmek sûretiyle, ona, ölüleri nasıl dirilttiğini gösterdi.

5- Az olsun, çok olsun Allahü teâlânın bütün nîmetlerine şükredici idi ve misâfirsiz yemek yemezdi.

6- Allahü teâlâ, onu peygamber olarak seçti.

7- Allahü teâlâ, onu doğru yola yâni tevhid dîni olan İslâm’a hidâyet etti.

8- Allahü teâlâ, ona dünyâda hasene verdi. Bu hasene, Allahü teâlânın ona peygamberlik vermesi, kendisini halîl (dost) kılması, ihtiyârlığında evlâd ihsân etmesi, Muhammed aleyhisselâmın ümmetinin namazlarında Muhammed aleyhisselâma salât okudukları gibi, İbrâhim aleyhisselâma da salât okumasıdır. Yâni namazlarda; “Allahümme salli alâ Muhammedin ve ala âli Muhammedin kemâ salleyte alâ İbrâhim...” demeleridir.

Katâde (radıyallahü anh) şöyle buyurdu: “Allahü teâlâ İbrâhim aleyhisselâmı bütün mahlûkâta sevdirdi. Bütün dinlerin mensupları ondan memnun idiler, onu çok severlerdi.”

Allahü teâlânın İbrâhim aleyhisselâmı, Halîl (hâlis bir dost) edinmesi, onu ilâhî sırlara vâkıf kılarak ihsân buyurmasıdır.

İbrâhim aleyhisselâma “Halîl” isminin verilmesinin sebebi ile ilgili çeşitli rivâyetler yapılmış olup, en mûteberi; Allahü teâlâya karşı pek ziyâde muhabbeti olması ve Allahü teâlânın rızâsını ve muhabbetini celbeden ibâdet ve tâatları yapması sebebiyledir.

İbrâhim aleyhisselâm İbranîce konuşurdu. İbrânice Arapça'ya benzerdi. İbrâhîm ismi, İbrânice olup, mânâsı; “Ebî rahîm” yâni merhametli baba demektir. İbrâhim aleyhisselâm peygamberler babası olup, bütün insanlara karşı merhametli olduğu için bu isimle anıldı. İbrâhim aleyhisselâmın kumaş tüccarlığı ve zirâatla de meşgûl olduğu rivâyet edilmiştir. İnsanları doyurmak, misâfirlere ziyâfet vermek için zirâat yapardı. Sürüleri, koyunları ve sığırları sayılamayacak kadar çoktu. Bütün bunları insanların menfaatine harcamıştır. Köy, kasaba ve şehirler îmâr etmiştir.

İbn-i Abbâs'dan şöyle rivâyet edilmiştir: “Allahü teâlâ İbrâhim aleyhisselâma çok mal ve zenginlik verdi. İbrâhim aleyhisselâm misâfir, yolcu ve garipler için iki kapılı bir misâfirhane yapmıştı. İçinde kışın kışlık, yazın yazlık elbiseleri ve dâimâ yiyeceklerle dolu bir sofrayı hazır bulundururdu. Muhtâc kimseler bir kapıdan girer, karnını doyurur, istediği elbiseyi giyer ve diğer kapıdan çıkıp giderdi. Misâfirhanede; yiyecek, içecek ve giyecekler eksildikçe tamamlardı.” Onun bu işteki sadâkatinden dolayı mezârının bulunduğu Halîlurrahmân'da (bugün İsrâil işgalindeki Hebron), onun vefâtından sonra da, oraya gelen misâfirlere kusursuz ikrâmda bulunulurdu. (Osmanlı Devleti zamanında ve daha önceki devirlerde buraya gelen misâfirlere ikrâmı karşılamak için, gelir olarak köyler vakfedilmişti.)

İbrâhim aleyhisselâmın sünneti olan misâfirperverlik ve cömertlik, her dinde çok öğülmüş, hadîs-i şerîf de; “Misâfirperver olmayanda hayır yoktur.” buyrulmuştur. Ancak bu hususta da ölçüyü gözetmek lâzımdır.

Dinimizde esas olan, misâfir gelince; tekellüf etmemeli, kendisini sıkıntıya sokmamalıdır. Nitekim hadîs-i şerîfte; “Misâfir için tekellüf etmeyiniz.

Sonra ona düşman olursunuz. Misâfire düşman olan, Allahü teâlâya düşman olmuş olur. Allahü teâlâya düşman olana da, Allahü teâlâ düşman olur." buyrulmuştur. Garib bir misâfir gelirse, onun için borç yapmak ve tekellüf etmek câizdir. Fakat birbirlerini ziyârete gelen dostlar için sıkıntıya girmemelidir. Gidip gelmemeye sebep olur. Ebû Râfi' anlatır: Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) bana şöyle buyurdu: "Filan yahudiye söyle, Receb ayına kadar borç un versin. Misâfirim gelmiştir." Yahudi; Teminat vermeyince vermem dedi. Döndüm ve; "Yâ Resûlallah (sallallahü aleyhi ve sellem)! Teminat istiyor dedim. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); "Vallahi ben gökte emînim, yerde emînim. Eğer verirse, geri veririm. Şimdi zırhımı te'minat göster." buyurdu. Götürdüm ve te'minat verdim.

Bir dostunu, bir sevdiğini misâfir edip, yemek vermek; birçok sadakadan daha üstündür. Hadîs-i şerîfte; "Üç şeyden suâl yoktur: Kulun sahurda yediğinden, iftar ettiğinden, misâfirlerle yediğinden." buyruldu. Ca'fer bin Muhammed buyurdu ki: "Din kardeşlerinle sofraya oturduğun zaman, acele etme ki uzun sürsün. Çünkü bu zaman ömürden sayılmaz." Hasen-i Basrî hazretleri; "Kendine, babasına, annesine sarf ettiğinin hesâbı vardır. Ama misâfirlere ikrâm edilen yemekten suâl yoktur" buyurdu. Büyüklerden bâzıları misâfir gelince sofraya çok yemek koyarlar ve; Hadîs-i şerîfte; "Misâfirlerden artan yemeği yiyene, bu yediğinden suâl yoktur." buyruldu. Bunun için, sizin önünüzden kaldırıldıktan sonra, bunları yiyeceğim derlerdi.

Emîr-ül-mü'minîn hazret-i Ali buyurdu ki: "Müslümanların önüne çeşitli ve fazla fazla yemek koymayı, bir köle âzâd etmekten daha çok severim." Hadîs-i şerîfte buyruldu ki: "Allahü teâlâ kıyâmet gününde; "Ey insanoğlu! Dünyâda acıktım, bana yemek vermedin buyurur. Bütün âlemlerin sâhibi iken, Sen nasıl acıkırsın? derler. Bir din kardeşin aç idi. Ona yedirseydin, Bana yedirmiş olurdun buyurur." Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); "Bir din kardeşine doyuncaya kadar yemek ve su vereni, Allahü teâlâ Cehennem'den yedi hendek uzaklaştırır. Her bir hendek arasında beşyüz senelik yol vardır." buyurdu ve yine buyurdu ki: "Sizin hayırlınız, yemeği çok vereninizdir."

Dinimize uygun olarak bir kardeşine misâfir gitmenin ve gelen misâfire ikrâm etmenin nasıl olacağını, İslâm âlimlerinin büyüklerinden İmâm-ı Gazâlî (rahmetullahi aleyh) şöyle açıklamıştır:

Birbirine ziyârete giden dostların şu dört edebe dikkat etmeleri lâzımdır:

1- Çağrılmadığı yere yemek vaktinde gitmemelidir. Hadîs-i şerîfte;

"Çağrılmadan bir kimseye yemeğe giden, giderken günah işler, yemekte ise haram yemiş olur." buyruldu. Ama tesâdüfen giderse, izinsiz yememelidir. Buyurun, yiyin denirse, kalbden söylenmediğini bilirse, yine yememelidir. Bir sebep, söyleyerek güzellikle el çekmelidir. Fakat güvendiği bir dostunun evine giderse, kalbinden geçeni bilirse câizdir. Hattâ dostlar arasında bu sünnettir. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Hazret-i Ebû Bekr ve Hazret-i Ömer acıktıkları zaman, Ebû Eyyûbe'l-Ensârî ve Ebül-Heysem-i Tehyân'ın evlerine giderler, yemek isterlerdi. Ev sâhibinin böyle bir şeyi çok sevdiği bilinince, böyle davranmakla onun iyilik yapmasına yardım edilmiş olur. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Berîre'nin (radıyallahü anh) evine gider, o evde olmasa da yemeğinden yerdi. Çünkü buna sevineceğini bilirdi. Muhammed ibni Vasi' (rahmetullahi aleyh) verâ sahiblerinin büyüklerindendi. Talebesi ile Hasen-i Basrî'nin (rahmetullahi aleyh) evine gider ve bulduklarını yerlerdi. Hasen-i Basrî eve gelince, buna sevinirdi. Bâzı insanlar, Süfyân-ı Sevrî'nin evinde böyle yaptılar. "Bizden öncekilerin âdetini bana hatırlattınız, çünkü onlar böyle yaparlardı." buyurdu.

2- Arkadaşı misâfirliğe gelince hazırda olanı getirmeli, tekellüf ve zahmet etmemelidir. Bir şeyi yoksa borç almamalıdır. Çoluk-çocuğuna yetecek kadardan fazla bir şeyi yoksa, onlara vermemelidir, yâni çoluk-çocuğun ihtiyâcına öncelik vermelidir. Hazret-i Ali'yi bir kimse yemeğe dâvet etti. Buyurdu ki: "Üç şartla gelirim: Pazardan bir şey getirmeyeceksin, evinde olandan başka bir şey almayacaksın, çoluk-çocuğunun nasîbini kısmadan vereceksin." Fudayl bin Iyâd (rahmetullahi aleyh); "Birbirinden kesilen insanlar, tekellüf sebebiyle kesilmişlerdir. Tekellüf (zahmet) aradan kalkarsa, çekinmeden birbirlerine gidip gelebilirler" buyurdu. Büyüklerden

birine, bir dostu tekellüfte bulundu. Buyurdu ki: “Yalnız yesen böyle yemezsin, ben de yalnız olsam böyle yemem. Bir araya gelince, niçin bu tekellüfe lüzum görülüyor? Ya tekellüfü aradan kaldır, yâhut bundan sonra bir daha gelmem.” Selmân-ı Fârisî (radıyallahü anh); “Bize, Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) tekellüf etmememizi ve hazır olanı misâfire ikrâmdan kaçınmamamızı söylerdi” buyurdu. Enes bin Mâlik ve diğer Eshâb-ı kirâm (radıyallahü anhüm) birbirlerinin önüne ekmek ve kuru hurma getirirler; “Hazır olanı aşağı görüp misâfirin önüne koymamak mı; yoksa önüne geleni beğenmeyerek, aşağı görüp yememek mi, daha çok günahtır, bilmiyoruz” derlerdi. Yûnus aleyhisselâm, misâfirlerin önüne ekmek ve kendi ektiği tere otundan getirir ve; “Allahü teâlâ tekellüf edenlere (yani misâfire hazır olandan başka şeyler ikrâm edenlere) lânet etmeseydi, tekellüf eder, size çok şey ikrâm ederdim” buyururdu. Buradan, işlerde tekellüf etmektense, doğruluk üzere ve olduğu gibi görünmenin daha iyi olduğu anlaşılmaktadır.

3- Ev sâhibini zorlamamalıdır. İki şey arasında onu serbest bırakırsa, kolayını seçmelidir. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bütün işlerde böyle yapardı. Selmân-ı Fârisî'nin (radıyallahü anh) yanına birisi geldi. Önüne bir parça arpa ekmeği ve tuz getirdi. O kimse; “Eğer kekik olsaydı, bu tuzla iyi giderdi” dedi. Selmân'ın (radıyallahü anh) bir şeyi yoktu. Hemen gidip su kabını rehin bırakarak kekik satın atıp geldi. O kimse yemeği yiyince de; Allahü teâlâya hamd olsun ki, verdiği rızka bizi kanaat edici eyledi dedi. Selmân (radıyallahü anh) “Sende kanaat olsa, su kabım rehinde olmazdı” buyurdu. Zor olmadığını, hattâ ev sâhibinin memnun olacağını bildiği yerde, misâfirin ev sâhibinden istemesi câizdir. İmâm-ı Şafiî (rahmetullahi aleyh) Bağdat'ta Za’ferânî'nin evinde idi. Za’feranî her gün, çeşit çeşit, yemekler pişirirdi. Bir gün İmâm-ı Şâfiî (rahmetullahi aleyh) kendi yazısıyla bir kâğıda istediği yemeği yazdı. Za’ferânî hizmetçisinin elinde bu yazıyı görünce çok sevindi ve bu nîmete şükür olarak hizmetçisini âzâd eyledi.

4- Ev sâhibi gelenlere; “Cânınız ne ister, ne seversiniz?” demelidir. Onların istediklerine kalben râzı olursa, bunun sevâbı daha çok olur. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) “Bir müslüman kardeşinin arzusunu yerine getirene, milyon sevâb yazılır ve milyon günahı silinir, milyon

derece kazanır. Firdevs, Adn ve Huld Cennetlerinden nasîb alır.” buyurdu. Bir şey getireyim mi, getirmeyeyim mi? diye sormak, mekruh ve çirkindir. Hazırda ne varsa getirilir, yemezse geri götürülür.

Dâvet ve icâbetin (dâvete gitmenin) edebleri:

Dâvet eden kimsenin, iyi insanları çağırması sünnettir. Çünkü yemek vermek kuvvet vermektir. Fâsıka (günah işleyen kimseye) kuvvet vermek, fıskına, günahına yardım etmek olur. Zenginleri de fakirleri de çağırmalıdır. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) “Yemeklerin en fenâsı, fakirlerin değil, zenginlerin çağrıldığı velîme (düğün) yemeğidir.” buyurdu. Akrabâ ve yakın dostları unutmamalıdır. Böyle yapan dinde olmayan şeyi yapmış olur. Övünmek için veya desinler diye dâvet etmemelidir. Sünneti yerine getirmeye ve fakirleri doyurup rahat ettirmeye niyet etmelidir. Gelmesi zor olacak kimseyi dâvet etmemelidir. Onu üzmüş olur. Dâvetine aldırmayan, kabûl etmek istemeyeni de çağırmamalıdır. Çünkü gelirse, yemeği mekruh olarak yemiş olur. Bu ise günaha sebeptir.

Dâveti kabûl etmenin edebleri:

1- Fakir zengin ayırmamalı, fakirin dâvetinden imtinâ etmemelidir. Çünkü, Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) fakirlerin dâvetine giderdi. Bir gün Hasen bin Ali (radıyallahü anhümâ) fakirlerin bulunduğu bir yere vardı. Onlar bir ekmek çıkarmış yiyorlardı. Buyurun, ey Allah'ın Resûlünün torunu, beraber yiyelim dediler. Hayvandan indi. Oturup, onlarla beraber yedi ve; “Allahü teâlâ kibirlileri, gururluları sevmez” buyurdu. Yemekten sonra; “Peki yarın da ben sizi dâvet ediyorum, buyurunuz” dedi. Ertesi gün onlara güzel yemekler yaptı. Oturup yine beraberce yediler.

2- Misâfir, ev sâhibinin verdiği yemeği başına kakacağını bilirse, bir özür bulup dâvetine gitmemelidir. Bunun gibi, malında şüphe olduğunu bilirse, yâhut çağrıldığı yerde günah bir şey varsa, ipek halı, gümüş buhurdan, duvarda veya tavanda canlı resimleri varsa, yâhut şarkı söyleniyor, çalgı çalınıyorsa, yâhut birisi hokkabazlık yapıyorsa veya çirkin sözler söylüyorsa, kadınlar erkekleri görmeye geliyorsa, kadın erkek karışık

oturuluyorsa böyle bir dâvete gitmek icâbetmez. Dâvet eden, bid'at sâhibi, fâsık ve zâlim ise, yâhut dâvetten maksadı gururlanmak ve desinler için ise gitmemelidir. Böyle bir yere gider de, kötü veya günah olan bir şey görür ve mâni olamazsa, oradan çıkması lâzım olur.

3- Yolun uzaklığı sebebi ile gitmemezlik etmemelidir. Hattâ, âdet olarak götürebileceği şeyi götürmelidir. Eski ümmetler arasında; bir mil uzağa gidip hastayı ziyâret eylemek, iki millik yere cenâze teşyii için gitmek, üç mil uzaktaki yere dâvet edilince kabûl etmek, dört millik yere, din kardeşini ziyâret için gitmek iyi âdetlerdendi.

4- Oruçlu ise de gitmeli, orada bulunmalıdır. Ev sâhibi üzülmeyecekse, ikrâm edilen güzel koku ve tatlı söze kanaat etmelidir. Oruçluya ikrâm böyle olur. Eğer oruçlu olmasına üzülecekse, (nâfile olan) orucunu açmalıdır. Çünkü bir müslümanın gönlünü yapmak, nâfile oruçtan daha üstündür. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) böyle yapan, yâni orucunu açmayan bir kimseye; "Din kardeşin senin için hazırlık yapar, sen de oruçluyum dersen, günaha girersin." buyurdu.

5- Dâvete giderken karnını doyurmak niyeti ile gitmemelidir. Peygamber efendimizin sünnetine uymaya niyet etmelidir. Peygamber efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) "Çağrılıp da gitmeyen, yâni dâvete icâbet etmeyen, Allahü teâlâya ve Resûlüne âsî olmuş olur." buyurduklarından olmamaya çalışmalıdır. Bunun için bâzı âlimler; "Dâvete icâbet vâcibdir" demişlerdir. Bir müslüman kardeşine iyilik etmek niyetiyle, dâvete icâbet etmelidir. Hadîs-i şerîfte; "Mü'mine ikrâm eden, Allahü teâlâya ikrâm etmiş olur." buyruldu. Din kardeşini sevindirmeye niyet etmelidir. Hadis-i şerîfte; "Mü'mini sevindiren, Allahü teâlâyı sevindirmiş olur." buyruldu. Ev sâhibini ziyârete niyet etmelidir. Çünkü din kardeşlerini ziyâret, Allahü teâlâya yaklaştıran sebeplerin büyüklerindendir. Fenâ huyludur, yâhut gururludur, çağırdık da gelmedi şeklinde hakkında söz söylemekten ve gıybete sebep olmaktan onları korumalıdır. Bu niyetlerin her biri için ayrı ayrı sevâb vardır. Bu gibi niyetlerle övülmek, Allahü teâlâya yakınlık sebeplerindendir. Din büyükleri, her hareket ve duruşlarında, din üzere olmaya niyet ederlerdi. Hattâ bir nefesleri bile boş geçmezdi.

Misâfirlikte bulunmanın edebleri:

Ev sâhibini bekletmemeli, acele de etmemelidir. Çok iyi yerde değil, ev sâhibinin gösterdiği yerde oturmalıdır. Diğer misâfirler baş köşeyi ona verirlerse, kabûl etmek istememelidir. Yemek getirilen tarafa sık sık bakmamalıdır. Oturduğu zaman, yanındakilere selâm vermeli ve "Nasılsınız?" demelidir. İslâmiyete uymayan şey görürse, men etmelidir. Yapamazsa oradan çıkmalıdır. Eğer misâfir gece orada yatacaksa, ev sâhibinin kıbleyi ve helâyı göstermesi edebdendir.

Yemek vermenin edebleri:

1- Acele etmelidir. Bu, misâfiri bekletmemek için bir ikrâmdır. Herkes gelip, bir kişi kaldıysa, bulunanların hakkını gözetmek, bir kişiyi bekletmekten iyidir. Fakat gelmeyen fakir yâhut kalbi kırık bir kimse ise, onu üzmemek niyetiyle beklemek iyi olur. Hâtem-i Âsem; "Acele şeytandandır. Yalnız beş şeyde değil: Misâfire yemek vermek, ölüyü erken kaldırmak, kızlarını evlendirmek, borcunu vermek ve günahlarından tevbe etmek" buyurdu. Ziyâfette acele etmek ise sünnettir.

2- Önce meyve ikrâm etmelidir. Sofrada yeşillik bulunmalıdır. Çünkü sofrada yeşillik olursa, meleklerin orada bulunacağı hadîs-i şerîfte beyân buyruldu. Daha iyi yemekleri önceden verip, onlardan doyurmalıdır. Çok yemek için önce mideye ağır gelen şeyleri yemek, çok yiyenlerin âdetidir. Bu mekruhtur. Bâzıları da, herkesin dilediğinden yemesi için bütün yemekleri bir defâda getirmeyi âdet edinmişlerdir. Çeşitli yemekler gelince, tabaklardaki yemekleri bitmeden kaldırmakta acele etmemelidir. O yemeklerden arzu edenler olabilir.

3- Yemeği az koymamalıdır. Mürüvvetsizlik olur. Çok da koymamalıdır. Gururlanmak olur. Ancak misâfirden artandan suâl yoktur, niyeti ile olursa zararı yoktur.

İbrâhim Edhem (rahmetullahi aleyh) sofraya çok yemek koyardı. Süfyân-ı Sevrî (rahmetullahi aleyh); "İsrâf olacağından korkmaz mısın?" dedi. İbrâhim Edhem; "Yemek vermekte isrâf olmaz" buyurdu. Gözleri sofrada

olmamak için önce çoluk-çocuğunun hissesini ayırmalıdır. Çünkü onlara bir şey kalmazsa, misâfirlere dil uzatırlar. Bu ise hıyânet sayılır. Bâzılarının yaptığı gibi, yemekten sonra misâfirlerin, artan yemekleri alıp götürmeleri câiz değildir. Ancak, ev sâhibi misâfirlerden utanarak değil, seve seve alınız derse, veya bunu kalbinden söylediğini bilirlerse câiz olur. Fakat burada da herkes hissesine düşeni almalıdır. Fazla alırsa ve ev sâhibi râzı olmazsa, haram olur. Hırsızdan bir farkı yoktur.

Misâfirlikten ayrılırken ev sâhibinden izin alıp çıkmalıdır. Ev sâhibi misâfiri kapıya kadar uğurlamalıdır. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) böyle buyurmuştur; “Uğurlarken ev sâhibi, güzel sözlü ve güler yüzlü olmalıdır.” Ev sâhibi bir kusur görürse, görmemezlikten gelip, örtmelidir. İyi huylu olmalıdır. Çünkü güzel ahlâk bir çok iyi şeylerden daha iyidir.

Başkalarıyla yemek yerken şu husûslara da dikkat etmelidir:

1- İlim, yaş, verâ, veya bir başka sebeple kendinden ilerde olan kimseden önce yemeğe başlamamalıdır.

2- Yemek yerken susup durmamalıdır. Acemlerin âdetidir. Fakat lüzumsuz konuşmayıp, zâhidlerin hikayelerini anlatmalı, yâhut faydalı şeyler konuşmalıdır.

3- Berâber yediği arkadaşından fazla yememek için, kendi yediği yere dikkat etmelidir. Çünkü yemek ortak olunca, fazla yemek haram olur. Hattâ arkadaşını kendine tercih edip, iyisini onun önüne koymalıdır. Üç defâdan fazla; “Çabuk yiyiniz” dememelidir. Israr etmemelidir. And vermemelidir. Çünkü yemek yemek and vermekten, daha aşağıdır.

4- Bir zarûret olmadıkça, arkadaşına; “Buyurun yeyin” deyip, kendisi çekilmemeli, onunla beraber yemelidir. Her zamanki âdetinden daha az yememelidir. Çünkü bu riyâ olur. Fakat yalnızken de, insanlarla beraber yediği gibi edepli olmalıdır. Arkadaşını fazla yedirmek niyeti ile, kendisi az yerse iyi olur. Diğerlerini memnun etmek için de, çok yerse yine iyi olur. İbn-i Mübârek (rahmetullahi aleyh) fakirleri dâvet ettiği zaman, hurmaya

bakıp; “Kim daha çok yerse, o kadar gümüş vereceğim” der ve sonra çekirdekleri sayar, çekirdek sayısı gümüş verirdi.

5- Kendi önüne bakmalı, başkalarının lokmalarına bakmamalıdır. Başkalarından önce yemekten el çekmemelidir. Çünkü diğerleri de yemekten çekinir. Eğer az yemek âdeti ise elini biraz yavaş tutup, sonuna kadar neşeyle devam etmelidir. Eğer yiyemeyecekse, başkalarının utanmamaları için özrünü söylemelidir.

6- Başkalarının hoşuna gitmeyen şeyler yapmamalıdır. Elini tabağa sokmak, yâhut ağzını kaseye yaklaştırmak gibi. Çünkü ağzından bir şey çıkıp, kaba düşebilir. Ağzından bir şey çıkarırken yüzünü çevirmelidir. Yağlı lokmayı, sirkeye sokmamalıdır. Dişleriyle parçaladığı lokmayı, kaseye koymamalıdır. Çünkü, bunlar beğenilmeyen şeylerdir. Sofrada hoşa gitmeyen sözler söylememelidir.

7- Elini leğende yıkarken, insanların gözü önünde, ağzını yıkadığı suyu leğene dökmemelidir. Hürmet edilmesi îcâbeden zât, ellerini önce yıkamalıdır. Eğer kendisine ikrâm ederlerse, yâni; “Önce siz yıkayın” derlerse, kabûl etmelidir. Yıkamaya sağdan başlamalıdır. El yıkanan suları bir leğene toplamalıdır. Hepsine ayrı ayrı leğen tutmak acemlerin âdetidir. Hepsi bir arada daha iyi olur ve alçak gönüllülüğe daha yakın olur. Ağzını yıkadığı suyu ağzından dökerken başkasının üstüne sıçramaması için yavaş dökmelidir. El yıkarken su dökenin ayakta durması, oturmasından daha iyidir.

İnsanlara hitâpda bulunmak, fakirlere ziyâfet yermek, ok ve yay yapmak, hastalık tedâvisi için iğne yapmak, göze sürme çekmek, dostlar ile kucaklaşmak, müsâfaha etmek, rüyâ tabir etmek, Hak yolunda hicret etmek, İbrâhim aleyhisselâmın yaptığı işlerdendir. İbn-i Abbâs'dan (radıyallahü anh) şöyle rivâyet edilmiştir; “Şu on şey İbrâhim aleyhisselâmın dîninde müslümanlara farz idi. Ağzı su ile yıkamak, burnu su ile yıkamak, başı tıraş etmek, bıyık kırkmak, misvâk kullanmak, sünnet olmak, kasık tıraş etmek, koltuk altını tıraş etmek, tırnak kesmek, su ile istincâ etmek, yâni su ile temizlenip tahâretlenmek.”

“Kitâb-ül-evâil”de şöyle bildirilmiştir: Allah için ilk önce gazâ eden, savaşa sancak götüren ve savaşta askere sağ cenah, sol cenah ve orta cenah şeklinde savaş tertibi veren İbrâhim aleyhisselâmdır. Kardeşinin oğlu Lût aleyhisselâm ile Rumlar savaş yapınca, İbrâhim aleyhisselâm Rumlara savaş açarak Lût aleyhisselâma yardım edip, onları Rumların tasallutundan kurtardı.

Sakalı ve saçı ilk ağaran İbrâhim aleyhisselâmdır. Oğlu İshak aleyhisselâm, İbrâhim aleyhisselâma çok benzerdi. Yakından tanımayanlar ayırt edemezlerdi. Fark edilmesi için alâmet verilmesi husûsunda duâ etti. Bunun üzerine bir sabah uyanınca sakalının bir kısmının ağardığını gördü. Ne alâmettir diye merâk edince, “Nur ve zînet, süstür” diye vahyolundu. Sevinerek “Yâ Rabbî, nûrumu artır” diye duâ etti.

Büyük İslâm âlimi ve ikinci bin yılının müceddidi İmâm-ı Rabbânî hazretleri buyurdu ki:

“İbrâhim aleyhisselâmın bu kadar büyük olması ve bütün insanlar arasında, ikinciliği kazanması ve peygamberler babası olmakla şereflenmesi, hep Allahü teâlânın düşmanlarından teberrî etmesi yâni yüz çevirip sevmemesi sebebi ile idi. Allahü teâlâ, Kur'an-ı kerîmde, Mümtehine sûresinde meâlen; “Ey mü’minler! İbrâhim aleyhisselâmın gösterdiği güzel yolda yürüyünüz! Yâni siz de, onun gibi ve onunla beraber bulunan mü’minler gibi olunuz! Onlar, kâfirlere dedi ki: “Bizden sevgi beklemeyiniz! Çünkü siz, Allahü teâlâyı dinlemeyip başkalarına tapıyorsunuz. O taptıklarınızı da sevmiyoruz. Sizin, uydurma dîninize inanmıyoruz. Bu ayrılık, aramızda düşmanlığa sebep oldu. Siz, Allahü teâlânın, bir olduğuna inanmadıkça ve emirlerini kabûl etmedikçe, bu ayrılık, kalbimizden silinmeyecek, her şekilde kendini gösterecektir.” buyuruyor.

İbrâhim aleyhisselâmın vefâtı:

İbrâhim aleyhisselâm yüzyetmişbeş yaşında Hazret-i Hâcer ve Hazret-i Sâre'den sonra Kudüs'te vefât etti. Vefât etmeden önce oğlu hazret-i İsmâil'e şu vasiyette bulundu: “Ey oğlum! Alnında parlayan bu nûr, son peygamber

Muhammed aleyhisselâmın nûrudur. Bütün baba ve dedelerimizin vasiyeti; bu nûru iyi muhâfaza edip, zâyi etmeyip ehline teslim etmektir. Bu mübârek nûru iyi muhâfaza et, nikâhlı, afif ve temiz kadınlara teslim eyle. Sen evlâdına da böyle vasiyette bulun." Bu hususta hazret-i İsmâil'den kuvvetli söz alıp vasiyetini tamamladı.

İbrâhim aleyhisselâmın ibâdet ettiği bir evi var idi. Bir gün evden çıkıp kapıyı kilitledi ve bir müddet sonra döndü. Kapıyı açıp girince, içerde birisinin oturduğunu gördü. "Bu eve seni kim koydu?" diye sorunca, o şahıs; "Ev sâhibi koydu" diye cevap verdi. "Ev sâhibi benim. Ben seni içeri koymadım!" deyince de; "Senden ve benden başka bir sâhip vardır. O her şeyin sâhibidir" dedi. Bunun üzerine oturanın melek olduğunu anladı. Kimsin diye sordu ve Melek-ül mevt, yâni ölüm meleği olduğunu öğrendi. Sonra İbrâhim aleyhisselâm; "Mü'minlerin rûhunu nasıl alırsın bana göster" buyurdu. Azrâil aleyhisselâm; "Mübârek yüzünü yan tarafa çevir" dedi. Yüzünü çevirince gâyet güzel bir sûret gördü. Hiç öyle güzel yüz görmemişti. Bunun üzerine; "Ey Melek-ül mevt! Eğer ölen bir kimseye bu sûret gösterilirse ona kâfidir" buyurdu. Bundan sonra "Îmân etmeyenlerin, kâfirlerin rûhunu nasıl alıyorsun onu da göster?" deyince, Azrâil aleyhisselâm; "Tâhâmmül edemezsin" buyurdu. Görmek isteğinde ısrâr edince; "Yüzünü yana çevir" dedi. İbrâhim aleyhisselâm yan tarafa dönüp bakınca, çok korkunç bir sûret gördü. Bu hâli gördü ve kendinden geçti. Kendine gelince de; "Eğer kâfire bundan başka kötü şey göstermeseler bu ona yeter." buyurdu.

İbrâhim aleyhisselâm bundan sonra da Melek-ül mevt'e yâni Azrâil aleyhisselâma; "Ziyârete mi geldin? Rûhumu almaya mı?" buyurdu. "Eğer izin verirsen rûhunu almaya!" diye cevap verdi. İbrâhim aleyhisselâm; "Dost dostun canını alır mı?" deyince; "Yâ İbrâhim (aleyhisselâm) bu hususu Allahü teâlâya arz edeyim, ne buyurursa sana bildireyim" buyurdu. Azrâil aleyhisselâm gidip hemen geldi. Allahü teâlâ; "Dost dosta kavuşmak istemez mi?" buyurdu dedi. İbrâhim aleyhisselâm bunu işitince; "Çabuk gel kardeşim, hemen canımı cânâna kavuştur, benim için bundan büyük müjde olamaz" buyurdu. Bunun üzerine Azrâil aleyhisselâm mübârek rûhunu kabzetti.

İbrâhim aleyhisselâm Kudüs civârında Habrun kasabasında bir mağaraya defnedilmiştir. Bu kasaba, İbrâhim aleyhisselâmın Halîl (Allahü teâlânın dostu) ismine izâfeten Halîlürrahmân ismiyle meşhûrdur. Bu beldede; hazret-i Lût, hazret-i İshak ve hazret-i Ya'kub'un ve daha pek çok peygamberin kabrinin bulunduğu rivâyet edilmiştir. Müslüman hükümdârlar orada bulunan mescidleri ve türbeleri kendi devirlerinde tâmir ettirmişlerdir. Halîlürrahmân'daki mescid ve türbeleri ise son olarak, Osmanlı Sultânı ikinci Abdülhamid Han tâmir ettirmiştir.

İbrâhim aleyhisselâmın mûcizeleri:

1- İbrâhim aleyhisselâmın mübârek vücûduna ateş tesir etmedi. Nemrûd onu ateşe attığında Allahü teâlâ; "Ey ateş! İbrâhim üzerine serin ve selâmet ol." buyurunca ateş onu yakmadı.

2- Cansız olan, parça parça edilmiş ve parçaları ayrı ayrı yerlere konmuş olan kuşlar (dört kuş), İbrâhim aleyhisselâmın çağırması üzerine yeniden dirilmişlerdir.

3- İbrâhim aleyhisselâmın mûcizesi ile taşlar kömür gibi yanmıştır. Rivâyete göre İbrâhim (aleyhisselâm) Şam tarafına hicret ettiğinde çayırlık, çimenlik bir yerde konaklamıştı. Orada yakacak hiç bir şey bulamayan, buldukları az bir şeyle ihtiyaçlarını karşılayamayan ahâli, durumlarını İbrâhim aleyhisselâma anlattı. İbrâhim aleyhisselâm taşları toplattı ve kömür gibi yaktı. Bu mûcizeyi gören pek çok kimse îmân etti.

4- Bazen yırtıcı ve yabanî hayvanlar İbrâhim aleyhisselâm ile beraber giderler ve dile gelerek gâyet açık olarak onunla konuşurlardı. Bir defâsında, hanımı hazret-i Hâcer'le ve oğlu hazret-i İsmâil'le görüşmek ve onları ziyâret etmek için Mekke'ye gitmişti. Şam'a geri dönüşünde bir çok yabânî hayvan, İbrâhim aleyhisselâm ile beraber yürüyüp, onunla açıkça konuştular.

5- İbrâhim aleyhisselâm duvarların ve dağların arkasını da görürdü. Bu mûcizesi Mısır'a gittiğinde zevcesi Hazret-i Sâre'ye musallat olmak isteyen

zamanın kralı Fir’avn, Hazret-i Sâre'yi sarayına alınca, İbrâhim aleyhisselâm dışardan içeriyi seyretmiştir. Sarayın duvarları ona cam gibi olmuş ve gözünden perde kaldırılmıştır. Böylece Hazret-i Sâre'ye el uzatmaya kalkışan Fir’avn'un ellerinin kuruyup, ayaklarının tutmayarak yere yıkıldığına şâhid olmuştur.

6- İbrâhim aleyhisselâmın bastığı taşın üzerinden ağaç bitip yeşermiştir. Bu istek dîne dâvet ettiği bir beldenin ahâlisinden geldi. Duâsı netîcesinde bu mûcizeyi gösterdi.

7- İbrâhim aleyhisselâmın oturduğu yerden güzel kokular yayılırdı. Ayrılsa bile, senelerce güzel kokusu oradan çıkmazdı. Hazret-i İsmâil de babasının evine gelip gittiğini, onun kokusundan anlamıştı.

----

1) Hâşiyetü şeyh-zâde ala tefsîr-i Beydâvî

2)Tefsîr-i Mazharî

3) Câmi'ul-beyân an te’vîl-il-Kur’ân

4) Câmi-u ahkâm-ül-Kur'ân

5) Tefsîr-i kebir

6) Tefsîr-i Rûh-ul-beyân

7) Tefsîr-i Hüseynî

8) Hâşiyet-üs-Sâvî alel-Celâleyn

9) Sahîh-i Buhârî

10) Feth-ul-Bârî Şerh-ul-Buharî; cild-6, sh. 275, 280, 289, 293

11) Sahîh-i Müslim

12) Mektûbât (İmâm-ı Rabbânî); cild-1, 251, 260, 266. mektub

13) Tam İlmihal Seâdet-i Ebediyye; sh. 1078

14) Mir’ât-ı Kâinat; cild-1, sh. 80

15) İslâm Ahlâkı; sh. 110, 114, 118, 128

16) Arâis-ül-mecâlis; sh. 72

17) Meâric-ün-nübüvve; sh. 308

18) El-Kâmil fit-târih; cild-1, sh. 94

19) Ahbâr-u Mekke; sh. 30

20) Târih-ül ümem vel-mülûk; cild-1, sh. 128, 135, 158, 160

21) Mu'cizât-ül-enbiyâ; sh. 29

22) Bedâyi-üz-zühûr; sh. 88

23) Tabakât-ı İbn-i Sa'd; cild-1, sh. 46

24) Hüsnü't-tenebbüh; Süleymâniye Kütüphânesi, Murâd Buharî kısmı. No: 69 V. 235 vd.

25) Ravdat-üs-safâ; sh. 158

26) Ravdat-ul-ebrâr, cild-1, sh. 20

27) Mir’ât-ül-Haremeyn (Mir’ât-ı Mekke kısmı); sh. 135 vd.

28) Rehber Ansiklopedisi; cild-8, sh. 37, cild-12, sh. 20

29) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; cild-2, sh. 108, cild-5, sh. 21, cild-6, sh. 190, 317, cild-7, sh. 277, cild-8, sh. 324, cild-9, sh. 209, cild-12, sh. 143,

cild-10, sh. 162, cild-13, sh. 349, cild-14, sh. 164, cild-15, sh. 121, cild-16, sh. 349

30) Kavl-ul-fasl; sh. 4

31) Kısâsı enbiyâ (Ahmed Cevdet Paşa); cild-1, sh. 5

32) Delâil-ün-nübüvve; sh. 109

33) Kısâs-ı enbiyâ (Kısai); cild-1, v. 146 a, vd.

34) Kitâbu derc-il-münîfe (İmâm-ı Süyûti, Süleymâniye Kütüphânesi, Reis-ül-küttâb kısmı No: 1150)

LÛT ALEYHİSSELÂM

Lût gölü yanında, Sedûm şehri halkına gönderilen peygamber. İbrâhim aleyhisselâmın kardeşi Hârân'ın oğludur. Kur’an-ı kerîmde yirmiyedi defâ zikredilmiştir. İbrâhim'i (aleyhisselâm) ateşe atan Nemrûd'un memleketinden diğer inananlarla birlikte hicret edip, Şam'a geldikten sonra, azgın bir kavim olan Sedûm ahâlisine peygamber olduğu bildirildi. Yıllarca durup dinlenmeden kavmine nasîhat edip, hak yola dâvet etti. Kavmi îmân etme şerefine erişemeyip, azgınlıklarını daha da artırdı. Lût'a (aleyhisselâm) eziyet etmek bedbahtlığına düştüler. Allahü teâlânın azâbına düçâr olup üzerlerine taş yağdırıldıktan sonra şehirleri ile birlikte yerin dibine batırıldılar. Ancak Lût aleyhisselâm ve ona inanan bir hâne halkı kurtuldu. Nifakı sebebiyle îmân etme şerefine erişememiş olan Lût'un (aleyhisselâm) hanımı bile bu azâbdan kurtulamadı. Lût aleyhisselâm, kavminin helâkinden sonra, Şam bölgesine gidip, amcası İbrâhim'in (aleyhisselâm) yanında yedi sene kaldı. Sonra Hicaz'a gidip, seksen yaşında iken orada vefât etti. Kabrinin, İbrâhim'in (aleyhisselâm) kabrinin de bulunduğu Filistin'deki Halîlürrahmân'da veya Mekke-i mükerremede Kâbe yanında Hatim denilen yerde olduğu rivâyet edilir.

Peygamberliği ve kavminin husûsiyetleri:

Lût (aleyhisselâm) kendisine peygamberliği bildirilmeden önce, amcası İbrâhim'le (aleyhisselâm) birlikte Şam bölgesinde bir müddet kaldı. Allahü teâlâ, İbrâhim'e (aleyhisselâm) vahyedip; Lût'u (aleyhisselâm), Sedûm ahâlisine peygamber olarak göndermeyi dilediğini bildirdi. İbrâhim (aleyhisselâm), Allahü teâlânın emrini, yeğeni Lût'a (aleyhisselâm) tebliğ edip; “Sedûm şehrine git! O bölge halkını bir olan Allahü teâlâya ibâdet etmeye dâvet et. Allahü teâlânın emirlerini bildir, yasaklarından sakındır” dedi.

Lût'un (aleyhisselâm) peygamber olarak gönderildiği Sedûm ahâlisi (Lût kavmi), Kur’an-ı kerîmde; El-mü'tefikât (Alt-üst edilen yer) olarak bildirilen bölgede yaşarlardı. Bu bölge, bu günkü İsrâil ile Ürdün devletleri

arasında bulunan Lût gölü civarındaydı. Bu bölgede başta en büyükleri Sedûm olmak üzere; Sûd, Saîd, Dumâ ve Âmura adında beş şehir vardı. Bu şehirlerden Sedûm'un etrâfı taş ve kurşundan surlarla çevrilmişti. Her bir şehirde sayısız insan yaşıyordu. Bu bölgede yaşayan insanlar; putlara tapıyorlar, yol kesip soygunculuk yapıyorlar ve o zamana kadar hiçbir kavim ve millet tarafından işlenmemiş, bugün en tehlikeli hastalıklardan aids'in baş sebeplerinden olduğu tespit ve ispat edilmiş olan livata (erkeğin erkeğe yaklaşması) çirkin ve iğrenç fiilini açıkta, herkesin içinde işliyorlardı. Adaletsizlik ve zulüm kol geziyor, zayıf insanlar eziliyor, fuhuş ve ahlâksızlık olan söz ve fiiller, herkesin içinde alenî olarak yapılıyordu.

Edeb ve hayâ tamâmen yok olmuştu. Ayıp ve günah bilinen her şey topluluk içinde yapıldığı gibi, yapanlar daha çok îtibâr görüyorlardı. En kötüsü; bu yapılan çirkin ve iğrenç hareketlerden kimse kimseyi sakındırmıyor, bu hareketleri yapmayanlar ise, toplumun dışına itilip ayıplanıyordu.

İşte böylesine azgın bir kavim üzerine peygamber olarak gönderilen Lût aleyhisselâm, yürüyerek Sedûm diyârına gitti. Sedûm şehri, Nemrûd'un yakınlarından Sedûm bin Hârik isimli bir kral tarafından idâre ediliyordu. Lût aleyhisselâm, Sedûm şehrine varınca, çarşının ortasında durdu. Onları bir olan Allahü teâlâya îmâna ve O'na ibâdet etmeye dâvet etti. Yapmış oldukları sapıklıklardan ve kötü işlerden vazgeçtikleri takdirde, dünyâda ve âhırette mes’ûd ve huzûrlu olacaklarını; kötülüklerine devamda ısrâr ettikleri takdirde, dünyâda ve âhırette şiddetli şekilde azâb göreceklerini bildirdi. “Ey insanlar! Allahü teâlâdan korkunuz ve O'na itâat ediniz. Putlara ibâdet etmekten vaz geçiniz. Sizden önce hiç bir milletin yapmadığı kötü çirkin işleri bırakınız. Ben, Allahü teâlânın size göndermiş olduğu peygamberiyim” dedi. Allahü teâlâ bu husûsu, Kur’an-ı kerîmde meâlen şöyle bildiriyor: “Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Doğrusu ben size gönderilmiş emîn ve güvenilir bir peygamberim. Artık Allah'tan korkun ve bana itâat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, âlemlerin Rabbine aittir. Siz, Rabbinizin sizin için yarattığı zevcelerinizi bırakıp da, insanların içinden erkeklere mi gidiyorsunuz? Hayır siz helâlden harama tecâvüz eden bir kavimsiniz dedi.” (Şuarâ sûresi: 161-166)

Sedûm şehri halkı bu dâvete uymadı. Lût aleyhisselâmı yalanladılar. Onu dinlemediler. Nitekim Kur'an-ı kerîmde meâlen; "Lût kavmi, resûllerini yalanladılar" buyruldu. (Şuarâ sûresi: 160) Lût'un (aleyhisselâm) hiç kimseden çekinmeden insanları doğru yola dâveti kendisine ulaştığı zaman, kral; "Onu bana getirin" dedi. Lût aleyhisselâm, amcası hazret-i İbrâhim'i ateşe atan Nemrûd'un yakınlarından olan kralın yanına varınca, kral ona; "Sen kimsin? Seni kim gönderdi ve niçin geldin?" dedi. Kralın yanında bulunanlar; "Onun ismi Lût'dur. Kavmini kötülüklerden sakındırmak, Allah'a ibâdet etmelerini bildirmek üzere peygamber olarak gönderilmiş" dediler. Kral bu husûsları Lût'dan da (aleyhisselâm) işitince, kalbine şüphe ve korku düştü. Lût aleyhisselâma; "Ben kavmimin içinden bir kişiyim. Rabbinin emir ve yasaklarını onlara anlat, eğer kabûl ederlerse ben de onlarla beraberim" dedi.

Lût (aleyhisselâm), kralın yanından ayrıldıktan sonra, tekrar kavmini bir olan Allahü teâlâya ibâdet etmeye, isyân ve kötülüklerden sakındırmaya, Allahü teâlânın azâbıyla korkutmaya başladı. Doğru yoldan tamâmen ayrılmış olan insanlara yaptıkları işlerin fenâlığını ve çirkinliğini anlatıp, kötülüklerini yüzlerine vurdu. Lût'un (aleyhisselâm) kavmine söyledikleri, Kur'an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirilmektedir: "Lût, kavmine, bu âlemde sizden önce hiç kimsenin yapmadığı hayâsızlığı mı yapıyorsunuz? Siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere varıyorsunuz. Doğrusu çok aşırı giden azgın bir kavimsiniz." (A'râf sûresi: 80, 81)

"Siz, çirkin olduğunu bile bile o kötülüğü yapacak mısınız? Siz kadınları bırakıp da şehvetle erkeklere mi yanaşacaksınız? Gerçekten siz, cehâletle yaptığınız işin kötü âkıbetini düşünmezsiniz." (Neml sûresi: 54, 55)

"Rabbinizin sizin için yarattığı zevcelerinizi terk edip, erkeklere meyletmekle, muhakkak siz azmış bir milletsiniz" (Şuarâ sûresi: 165-166)

Lût'un (aleyhisselâm) bütün bu sözlerine, onlara doğru yolu göstermek için gayretlerine, kavminin cevâbı; onu ve inananlarını şehirlerinden kovmaya kalkışmak oldu. Onların kendi aralarında yaptıkları bu husûstaki konuşmaları, âyet-i kerîmede meâlen şöyle haber verildi:

“Kavminin cevâbı; “Çıkarın onları memleketinizden. Çünkü onlar, fazla temizlik yapan insanlardır demelerinden başka (bir şey) olmadı.” (A’râf sûresi: 82)

Aralarında konuşup karar aldılar. Lût'u (aleyhisselâm) ve ona tâbi olanları Sedûm şehrinden çıkararak, kötülüklerine tam bir serbestiyet içerisinde devam etmeye karar verdiler. Lût'a (aleyhisselâm) varıp onu yurtlarından çıkarmakla tehdit ettiler. Bu husus, âyet-i kerîmede meâlen şöyle beyân buyuruldu: “Onlar, yâ Lût! Eğer sen bizi bu amelimizden nehyetmekten vaz geçmezsen, elbette bizim diyârımızdan çıkarılırsın, dediler.” (Şuarâ sûresi: 167)

Onların bu hareketlerine ve sözlerine karşı Lût aleyhisselâm; “Ben sizin bu amelinize şiddetli buğz edenlerdenim” (Şuarâ sûresi: 168) diye cevap verdi. Onları, Allahü teâlânın azâbı ile korkuttu. Onlar yine aldırış etmediler. Hattâ alay edip; “Eğer doğru sözlü isen, Allahü teâlâdan bizim için vâd olunan azâbı getir dediler.” (Ankebût sûresi: 29) Yıllarca (bir rivâyette 40 yıl) bıkıp, usanmadan kavmini ıslâha çalışan Lût (aleyhisselâm), onların ıslâh olacaklarından ümîd kesip, şerlerinden Allahü teâlâya sığındı. Âyet-i kerîmede buyrulduğu gibi; “Yâ Rabbî! Bana ve ehlime, onların uğursuzluk ve azâbından kurtuluş ver.” (Şuarâ sûresi: 169) “Yâ Rabbî! Bozguncular kavmi üzerine azâb indirerek bana nusret ver” dedi.

Lût kavmi her geçen gün işi iyice azıttılar. Kötülüklerine kötülük eklediler. Lût'un (aleyhisselâm) misâfir kabûl etmesini dışardan gelen gariplere sâhip çıkmasını bile yasakladılar. Sedûm kavminin bu isyân ve azgınlıklarından dolayı, yeryüzü bile dayanamayıp, Allahü teâlâya ilticâ ederek üzüntüsünü arz etti. Allahü teâlâ yeryüzüne; “Ben hâlimim, bana isyân edenlere cezâsını vermekte acele etmem. Takdir edilen zaman gelince de bir saat ileri ve geri bırakmam” buyurdu. Allahü teâlâ; inanmayıp, isyân edenlere, gereken cezâyı vermek ve mü’minleri kurtarmak üzere üç melek vazifelendirdi. Bu melekler; Cebrâil, İsrâfil ve Azrâil (aleyhimüsselâm) idi. Bir rivâyete göre de Cebrâil'in (aleyhisselâm) beraberinde oniki melek vardı. Hepsi birlikte İbrâhim'e (aleyhisselâm) vardılar. Kendi yaşı yüzonu, hanımının yaşı doksanı geçmiş olan hazret-i İbrâhim'e, Allahü teâlânın emriyle İshak'ı (aleyhisselâm) müjdelediler. Meleklerle İbrâhim

(aleyhisselâm) arasındaki konuşmaların bundan sonrası, âyet-i kerîmede meâlen şöyle anlatılmaktadır: “İbrâhim (aleyhisselâm), meleklere; Ey Allah'ın elçileri! Sizin buraya teşrîfinizden maksadınız nedir? Niçin geldiniz? dedi. Melekler; Biz günahkâr bir kavmin (Lût kavminin) helâk edilmesi için gönderildik. Onların üzerine ateşte pişirilmiş çamurdan taşlar atacağız. Rabbin indinde o haddi aşan mücrimler için her bir taşta, helâki takdir edilmiş olan şahsın ismi nakşolunmuştur dediler.” (Zâriyât sûresi: 31-34)

“Bu karye (Sedûm) ahâlisini helâk edeceğiz. Onlar, çeşitli kötülüklerle küfür ve zulüm edicilerden oldular. İbrâhim (aleyhisselâm), meleklere; “Orada Lût vardır. O, zâlimlerden değildir.” dedi. Melekler; Biz oradaki mü’min ve kâfirleri biliriz. Biz Lût'a ve ehline kurtuluş veririz. Ancak zevcesi, azâba dâhil olanlardandır dediler.” (Ankebût sûresi; 31-32)

“İbrâhim'den (aleyhisselâm) korku gidip müjde gelince, Lût kavmi hakkında bizim elçilerimizle mücâdeleye (konuşmaya) başladı. Muhakkak İbrâhim'in (aleyhisselâm) hilmi, kalbinin yumuşaklığı ve intikâmda teennîsi onu mücâdeleye sevketti. Zirâ insanlar için ah ve teessüfle, merhamet ederek hazret-i Gaffâr'a münâcaat ediciydi. Melekler; Ey İbrâhim! Bu mücâdeleden vaz geç. Muhakkak bunların azâbı, Rabbinin hükmüyle gelmiştir ve elbette gelip olacaktır. O azâb, mücâdele ve duâ ile geri çevrilmez" dediler.” (Hûd sûresi: 74-76)

Melekler, İbrâhim aleyhisselâmın yanından ayrılıp, Sedûm şehrine doğru yola çıktılar. Sedûm şehrine öğle vakti parlak, güzel yüzlü delikanlılar şeklinde gelip, hazret-i Lût'u tarlada çalışırken buldular. Bir rivâyette de akşam vakti geldiler. Şehrin dışında, Lût aleyhisselâmın kızlarına rastladılar. Büyük kızı su dolduruyordu. Gelen topluluğu görünce; “Bu günahkâr ve azgın kavmin arasına ne diye geldiniz? Bu şehirde sizi bir kişiden başka kimse misâfir etmez. O da bu kavmin azgınlıklarına üzülüyor” dedi. Kızları, misâfirleri olduğunu haber verince, Lût aleyhisselâm onların yanına gitti.

Lût aleyhisselâm bu güzel yüzlü gençleri görünce; “Siz benim bilmediğim kimselersiniz. Buraya niçin geldiniz?” diye sordu. Onlar da kendisinde

misâfir kalmak için geldiklerini söylediler. Hazret-i Lût onları reddetmedi. Ancak azgın ve sapıtmış olan kavminden, genç ve güzel yüzlü olan bu misâfirlere bir zarar geleceği endişesiyle içi sıkıldı. Sonra onlara; "Nerden geldiniz?" diye sorunca, melekler; "Uzak yoldan geldik" dediler. Allahü teâlâ meleklere; Lût kavminin kötülükleriyle ilgili, Lût aleyhisselâmın dört defâ şâhidlik etmesini beklemelerini emretmişti. Lût (aleyhisselâm); "Bu kavmin azgınlık ve sapıklıklarını biliyor musunuz?" dedi. Bu söz üzerine Cebrâil aleyhisselâm diğer meleklere dönerek; "Bu birinci şahadetidir" dedi. Melekler, Lût aleyhisselâma yönelip; "Yâ Lût! Biz senin misâfiriniz. Kavminin azgınlıkları nedir, anlat!" dediler. Hazret-i Lût; "Yeryüzünde bu belde ahâlisinden daha azgın ve şerli bir kavim yoktur. Onlar livâta ederler, Allah onlara lânet etsin" deyince, Cebrâil (aleyhisselâm) diğer meleklere dönerek; "Bu ikinci şahâdetidir" dedi.

Lût aleyhisselâm onlara; "Şurada karanlık bastırıncaya kadar oturunuz. Sonra şehre girersiniz ve sizin geldiğinizi kimse hissetmez. Çünkü, bu kavim çok azgındır. Allah'ın lâneti onların üzerine olsun" dedi. Cebrâil (aleyhisselâm) tekrar diğer meleklere yönelip; "Bu üçüncü şahadetidir" dedi. Bir müddet sonra Lût (aleyhisselâm) önde, onlar arkada yürüyerek, Hazret-i Lût'un evine geldiler. Hazret-i Lût onları içeri alıp kapısını kilitledi. Daha sonra hanımını çağırıp, ona; "Bunlar benim misâfirlerimdir. Onlar sebebiyle kalbime korku düştü. Bu husûsu gizli tut, kimseye söyleme" diyerek tenbih etti. Karısı, bu husûsu gizleyeceğine ve kimseye söylemeyeceğine söz vermesine rağmen, hıyânet ederek evlerinde misâfir olduğunu kavmine haber verdi ve; "Ey kavmim! Lût, sizin yasaklamanıza rağmen evine erkek misâfirler getirdi. Bizim evimizde şimdiye kadar hiç görmediğim güzel yüzlü genç kimseler vardır" dedi. Böylece Hazret-i Lût'un evine misâfir geldiğini öğrenen zâlimler, bu haberi bir anda her tarafa yaydılar. Süratle toplanıp Hazret-i Lût'un evine geldiler. Evin etrâfını çevirdiler. Hazret-i Lût'u dışarıya çağırıp, misâfirlerini kendilerine teslim etmesini istediler. Misâfirlere de kötü fiillerini yapmak istediklerini açıkça söylediler. Kavminin bu isteği karşısında, Lût aleyhisselâmın içi sıkıldı, çok sıkıntıya düştü. Onlara nasîhat etmeye çalıştı. Bu nasîhatleri Kur'an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirilmektedir:

“Ey kavmim! Bunlar benim misâfirlerimdir. Onlara karşı beni mahcub etmeyin. Allah'tan korkun. Beni rezil etmeyin dedi.” (Hicr sûresi: 68-69) Kavminden insâf bekliyordu. Fakat ümîdleri boşa çıktı. “Kavmine dedi ki: İçinizde aklı başında kimse yok mudur?” (Hûd sûresi: 78) Bunun üzerine inâdçı ve sapık kavmi ona; “Biz seni âlemin işine karışmaktan (bizim bu gibi işlerimize müdâhale etmekten) men etmemiş miydik? dediler.” (Hicr sûresi: 70) Hazret-i Lût, misâfirlerini korumak ve insanları bu çirkin kötülükten vazgeçirmek için; “Ey kavmim! İşte kızlarım, sizin için onlar daha temizdir, (imana gelip onları) nikâhla alın dedi.” (Hûd sûresi: 78, Hicr sûresi: 71) Ama Sedûm ahâlisi iyice kudurmuştu. Hazret-i Lût'a, meâlen; “Senin kızlarınla bir işimiz olmadığını biliyorsun. Doğrusu bizim ne istediğimizi sen bilirsin dediler.” (Hûd sûresi: 79)

Lût aleyhisselâm bu azgın ve ahlâksız insanlara her türlü nasîhati yaptı. Fakat kapıda toplanan halk bir türlü dağılmıyordu. Hazret-i Lût içi daralmış, çâresiz kalmıştı. Meâlen; “Keşke size yetecek bir kuvvetim olsa, veya sağlam bir kaleye sığınabilseydim” (Hûd sûresi: 80) dedi ve ellerini semâya kaldırıp, onların şerrinden Allahü teâlâya sığındı. Bu esnâda Cebrâil (aleyhisselâm) diğer meleklere dönüp; “Bu dördüncü şahâdetidir” dedi.

Hazret-i Lût'un bu kadar sıkılıp daraldığını gören melekler, ona mes’eleyi açtılar. Melek olduklarını bildirip, vazifelerini açıkladılar. Allahü teâlâ bu husûsta Kur’an-ı kerîmde meâlen şöyle buyurdu: “Ey Lût! Emîn ol, biz senin Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana kat’îyen dokunamazlar.” (Hûd sûresi: 79) “Biz sana sâdece şüphe edip durdukları azâbı getirdik. Sana Hakk'ın emri ile geldik. Biz şüphesiz doğru söyleyenleriz.” (Hicr sûresi: 63) “Korkma, üzülme! Doğrusu biz seni ve hanımın dışında kalan âileni kurtaracağız. Ancak hanımın azâba uğrayan ve helâk olanlardandır. Bu belde halkının üzerine, yapmakta oldukları kötülükler sebebiyle gökten elbette bir azâb indireceğiz.” (Ankebût sûresi: 33-34) Melekler; “Ey Lût! Kapıyı aç ve geriye çekil! Korkma ve çekinme, gelsinler” dediler. Lût aleyhisselâm öyle yaptı. Kapıyı açtı, geriye çekildi. Azgınlar içeriye girdiler. Misâfir olan melekleri elde etmeğe çalıştılar. Cebrâil aleyhisselâm onlara kanadıyla vurunca, yüzleri siyahlaştı ve gözleri görmez oldu. Şaşkın şaşkın geriye kaçıştılar. Bu durum, Kur’an-ı kerîmin Kamer sûresi 37. âyetinde meâlen şöyle haber verildi: “Lût'dan, kavmi, misâfir melekleri

istediler. Anadan doğma gibi kör oldular. İşte azâbımı ve tehditlerimin âkıbetini tadın dedik.”

Kalb gözleri mühürlenmiş azgın ve sapık insanlar bu azâbdan da nasiplerini alamayıp, Lût aleyhisselâma; “Yâ Lût! Yarın sana yapacaklarımıza hazır ol!” diye tehdit ederek, neye uğradıklarını şaşırmış bir hâlde evlerine döndüler. Bütün bunlara rağmen; “Lût, evine sihirbaz ve büyücüler getirmiş” diyerek, îmânsızlıklarından vazgeçmediler. Bundan sonra Lût'un (aleyhisselâm) nasıl hareket ettiği, Kur’an-ı kerîmde meâlen şöyle bildirildi:

“Melekler, Lût'a; “Gecenin bir kısmında (sonunda) âileni (bu şehirden) yürüt. Sen de arkalarından git. Sizden hiçbir kimse arkasına bakmasın...” (Hicr sûresi: 65) “Yalnız hanımın müstesna. Çünkü onlara (kavmine) isâbet edecek azâb, hiç şüphesiz ona da gelecektir. Onlara vâd olunan helâk zamanı sabah vaktidir. Sabah vakti de yakın değil mi?” dediler.” (Hûd sûresi: 81)

Lût aleyhisselâm, Allahü teâlânın emrine uyarak kızlarını alıp, inananlarla birlikte şehirden çıktı. Lût aleyhisselâmın hanımı Vâhile, Sedûm ahâlisinden idi. Lût aleyhisselâm, birinci hanımının vefâtından sonra onunla evlenmişti. Lût aleyhisselâma dıştan inanıyor görünüp, kalbden teslim olmamıştı. Ayrıca misâfirler (melekler) eve gelince de kavmine gidip; meleklerin Lût aleyhisselâmın misâfiri olduğunu haber vermiş ve hıyânet etmişti. Lût aleyhisselâm, kendine tâbi olanlarla ve kızlarıyla birlikte yola çıkacakları sırada, karısı da onları görüp; “Nereye gidiyorsun?” diye sordu. Lût aleyhisselâm da olacakları haber verip; “Bunlar Rabbimin melekleridir. Bu kavmi ve bu şehirleri helâk etmek üzere geldiler” dedi. Hanımı bir rivâyete göre yola çıkmadan önce, bir rivâyete göre de Lût aleyhisselâmla birlikte yola çıktıktan sonra, başına çamurdan pişirilmiş taş düşüp helâk oldu. Bâzı rivâyetlerde ise hiç yola çıkmayıp azgın ve sapık olan Sedûm ahâlisiyle helâk oldu denilmektedir.

Rivayet edildiğine göre, azâb için bildirilen saat gelince, Cebrâil aleyhisselâm bu şehirlerin altına kanadını yaydı. İsrâfil aleyhisselâm şehirlerin etrâfını topladı. Azrâil aleyhisselâm da rûhlarını almak için hazırlandı. Nihâyet sabah vakti olunca, Cebrâil aleyhisselâm; “Kâfirlerin

sabah vakti ne kötüdür", İsrâfil aleyhisselâm; "Mücrimlerin sabahı ne kötüdür", Azrâil aleyhisselâm da; "Gâfillerin sabahı ne kötüdür" diye nidâ ettiler. Cebrâil aleyhisselâm, şehirlerin altını üstüne getirdi. O derece yükseldi ki, gök ehli olan melekler dediler ki: "Bu gazâba, uğrayanlar kimlerdir?" O meleklere; "Bunlar Lût'un (aleyhisselâm) kavmidir" denildi. Nihâyet Cebrâil aleyhisselâm, altını üstüne getirdiği şehirleri Allahü teâlânın emriyle yere bıraktı. O şehirlerin ahâlisi üzerine, kime isâbet edeceği belli olan, ateşte pişmiş taşlar yağdırıldı. O şehirler olduğu gibi yere batırıldı. O şehir ahâlisinden olup, azâbın geldiği sırada orada bulunmayanları, diğer memleketlere gidenleri de kendileri için işâretlenmiş taşlar, gidip buldu. Onları helâk etti. Hattâ o sırada Mekke'de Harem-i şerîfte bulunan bir kimsenin taşı, kırk gün başının üzerinde bekleyip, o mübârek yerden çıkınca helâk ettiği de rivâyet edilmiştir. Allahü teâlâ Kur'an-ı kerîmde onların şehirlerini "Mü'tefikât" olarak bildirdi. O bölge harâb olup, cenâb-ı Hakk'ın gadabının nişânesi olarak pis kokulu ve siyah bir su çıkıp göl oldu. O şehirler işlek yollar üzerinde hâlâ durmaktadır. Bunda insanlar için ibret vardır. Allahü teâlâ Zâriyât sûresi 37. âyetinde meâlen; "Can yakıcı azâbdan korkanlar için o beldede bir işâret bıraktık" buyurarak, bu durumu haber verdi.

Bugün Sedûm bölgesinin yerindeki göl, Lût gölü adıyla anılmaktadır. Bu, Filistin'in doğusunda, Şeria nehrinin döküldüğü göldür. Ölü Deniz de denir. Kudüs'ün 24 km. doğusundaki Ürdün vâdisinde bulunan gölün kuzeyden güneye uzunluğu 74 km. ve en fazla genişliği 16 km. dir. Deniz seviyesinden 369 m. daha aşağıda olan gölün, suyu kokuludur. Alan 930 km. olup, ortalama derinliği 300 metredir. En derin yeri ise 401 metredir. Bu durumu ile dünyâda, sathı deniz seviyesinden en düşük su topluluğu husûsiyetine sâhiptir. Başlıca su kaynağı, Ürdün (Şeria) nehridir. Lût gölü dünyânın en tuzlu göllerindendir. Suyunda balık cinsi canlılar mevcût değildir. Çevresindeki taşlar üst üste olup, dibinde ve yüzünde toplanan zift sebebiyle suyu siyahtır. Allahü teâlânın kudretinin, büyüklüğünün ve düşmanlarından intikâm almasının işâreti olarak, her devirde yaşayan insanlara büyük bir ibrettir. Allahü teâlânın, peygamberlerine inanmayan ve yalanlayanlardan, azgınlık yapıp şehvetlerine uyanlardan ve kendisine isyân edenlerden intikâm almasının bir delilidir. Târihte ismi en çok zikredilen bu

göle, her millet değişik isim vermiştir. Bunlardan en meşhûr olan el-Bahr-ül-meyyit (ölü deniz) ismidir.

Lût kavminin azgınlıkları:

Bu kavmin kötülükleri, feci bir şekilde helâk edilmelerinin sebepleri, âyet-i kerîmelerde, hadis-i şeriflerde ve İslâm âlimlerinin kitaplarında beyân edilmiştir. Bu husûsta buyrulanlardan bir kısmı şöyledir.

“Râmuz-ül-Ehâdîs” de Hasen-ül-Basrî'den mürsel olarak rivâyet edilen hadîs-i şerîfte Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: “On şey vardır ki, Lût kavmi onları yapmış ve o yüzden helâk edilmiştir. Ümmetim ise onlara bir de kendisi katar. Bunlar; livâta (erkek erkeğe münâsebet), fındık gibi topaç taşlarını sapanla atmak, güvercinle (kumar) oynamak, def çalmak (kadınlar için düğünlerde rûhsat vardır), içki içmek, (özürsüz) sakal kesmek, (emredilenden fazla) bıyık uzatmak, ıslık çalmak, el çırpmak, ipek gömlek giymek (erkekler için), bir tane de ümmetim ilave eder ki, o da kadın kadına münâsebette bulunmaktır.” Bunlar, Lût'un (aleyhisselâm) dîninde yasak idi.

Tirmizî'nin ve Ahmed bin Hanbel'in (rahmetullahi aleyhim) bildirdikleri hadîs-i şerîfte; Resûlullah efendimize (sallallahü aleyhi ve sellem), “Hâlâ erkeklere gidecek, yol kesecek (bazı müfessirlere göre; erkeklere giderek neslin yolunu kesecek), toplantı yerlerinizde meşru olmayanı yapıp duracak mısınız?” (Ankebût sûresi: 29) meâlindeki âyet-i kerîmeden sorulunca; “Onlar yoldan geçenlere çelme takıp düşürür ve onlarla alay ederlerdi. İşte yapa gelmekte oldukları fenâ şeyler budur” buyurdu.

Ümm-i Hânî'nin (radıyallahü anhâ) rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte, aynı âyet-i kerîmenin tefsîriyle ilgili olarak; “Onlar, yollarda oturuyorlar, yoldan geçenlere (çakıl) taşları atıyorlar, onlarla alay ediyorlardı” buyruldu.

İbn-i Mürdeveyh, Câbir bin Abdullah'tan (radıyallahü anh) Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) parmaklarla çakıl taşı atmaktan men ettiği ve

bu âyet-i kerîmenin (Ankebût sûresi: 29), bu husûsu bildirdiğini beyân buyurduğunu rivâyet etti.

Bu âyet-i kerîmenin tefsîri, Kâsım bin Muhammed bin Ebî Bekr'e soruldu; “Onlar meclislerinde yelleniyorlardı. Birbirlerinin yanında bu işi yapmaktan utanmıyorlardı” buyurdu.

“Hüsn-üt-tenebbüh” kitabının yazarı Necmeddîn Gazzî (rahmetullahi aleyh), âyet-i kerîmede geçen Münker'le ilgili olarak; “Kadınların meclislerde bulunması, avret yerlerini açmaları, parmaklarını birbirine geçirerek oturmaları, erkeklerin kadınlara, kadınların erkeğe benzemeye çalışması olduğunu” söyledi.

“Sirâc-ül-Mülûk” kitabının yazarı olan Tartûşî, Lût kavminin belli başlı husûsiyetlerini kısaca şöyle bildirdi: “Onlar; puta tapıyorlar, yollara, meyve veren ağaçların altına, akar suların içine veya kenarlarına büyük abdestlerini yapıyorlardı. İnsanlara çakıl taşları atıyorlar, meclislerde oturdukları zaman açıktan sesli olarak yellenmek sûretiyle kötülüğü izhâr ediyorlardı. Mecliste bulunanların boyunlarına tokat atıyorlardı. Büyük abdestlerini yapacakları zaman, kimsenin bulunmadığı bir yer aramaksızın, alenî olarak avret mahallerini açıp gideriyorlardı.”

Lût kavminde bulunan kötü fiiller:

1- Putlara tapmak: Sedûm ahâlisi, kendilerini ve bütün kâinatı yaratan, zâtında ve sıfatlarında eşsiz ve benzersiz olan, Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmeyi düşünmeyip, insanlara faydası olmayan taş parçalarına, putlara taparlar, onlara ibâdet ederlerdi. Hattâ, Sedûm bin Hârik adındaki kralları, putları için büyük ve süslü bir puthâne ile, putların üzerlerine konulabileceği yaldızlı kürsîler yaptırmıştı. Lût aleyhisselâmın, bir olan Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmeye dâvet edip, Cehennem azâbı ile korkutmasına aldırış etmediler. Aksine ona karşı çıktılar, hattâ onu Sedûm'dan çıkarmaya kalkıştılar.

2- Livâta (erkeğin erkeğe yaklaşması): Lût kavminden önce hiç bir kavmin işlemediği bu çirkin ve iğrenç fiil hakkında, Kur’an-ı kerîmin Enbiyâ 74. âyetinde; “Habis iştir” buyuruldu.

Livâta, büyük günahların en büyüklerindendir. Allahü teâlâ, Kur’an-ı kerîmin A’râf sûresi 80. âyetinde meâlen; “Sizden önce âlemlerden hiç birinin yapmadığı hayâsızlığı (livata) mı yapıyorsunuz” buyurarak çirkin bir fiil olduğunu bildirdi.

Helâk oluşlarının sebebi de, Ankebût sûresi 34. âyetinde meâlen; “Biz bu belde ahâlisi üzerine, fıskları sebebiyle gökten taş yağdıracağız.” şeklinde haber verildi.

Hûd sûresi 82 ve 83. âyet-i kerîmelerinde meâlen; “Onlara azâb emrimiz gelince, o memleketin üstünü altına getirdik ve üzerlerine arka arkaya ateşte pişirilmiş çamurdan taşlar yağdırdık. Ki onlar, Rabbinin katında damgalanmışlardı. Bu taşlar, senin ümmetinin zâlimlerinden de uzak değildir.” buyruldu. O taşlar birbirini tâkip eden yağmur taneleri gibi olup, Cehennem’den çıkarılmış idi. Ayrıca, her taşın üstünde kimin üzerine, düşeceği yazılı idi.

Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn-i Mâce ve Beyhekî'nin, İbn-i Abbâs'dan (radıyallahü anh) rivâyet ettikleri hadîs-i şerîfte; “Lût kavminin yaptığı

çirkin işi yapanı görürseniz, fâili (yapanı) de mefûlü (yapılan) de öldürünüz” buyuruldu.

Ahmed bin Hanbel'in, İbn-i Abbâs'dan rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) üç kere şöyle buyurdu: “Lût kavmi'nin işini (livâta) yapan, mel’ûndur.”

“Gurer-ül Ahbâr” kitabında, İmâm-ı Ahmed, Tirmizî, İbn-i Mâce ve Hâkim'in, Câbir bin Abdullah'tan (radıyallahü anh) bildirdikleri hadîs-i şerîfte de; “Benden sonra ümmetim hakkında en korktuğum şey, Lût kavminin yaptığını yapmalarıdır” buyruldu.

Ebû Dâvûd, Tayâlisî, Taberânî ve Beyhekî'nin, Ebû Mûsâ el-Eş'ârî'den rivâyet ettikleri hadis-i şerîfte; “Livâta yapan ile yapılanın ikisi de zinâ yapmış olur.” buyruldu.

Hâtib'in, Enes bin Mâlik'ten (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte ise; “Ümmetimden Lût kavminin amelini (livata) yaptığı hâlde ölen kimseyi, Allahü teâlâ onlarla (Lût kavmiyle birlikte) haşreder” buyruldu.

İbn-i Ömer'in (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte; “Lûtî olanlar (livata yapanlar), kıyâmet gününde, maymun ve domuz sûretinde haşr olunacaklardır” buyuruldu.

“Hüsn-üt-tenebbüh”de bildirilen İbn-i Ömer'in (radıyallahü anh) rivâyet ettiği, hadîs-i şerîfte; “Erkek, erkek ile livâta yaparken arş titrer, sallanır. Melekler de bu iğrenç işe muttalî olup, yâ Rabbî emretsen de, yeryüzü o ikisini ta’zir etse, gökyüzü onların üzerine taş yağdırsa derler. Allahü teâlâ; Ben hâlimim, acele etmem. Benden bir şey kaçmaz buyurur” buyruldu.

Arşın titremesi iki mânâda açıklanabilir. Birinci mânâ; bu iğrenç işler, Allahü teâlânın gadabına sebep olan işlerdir. Allahü teâlânın gadablanmasından dolayı, melekler yerlerinde duramaz olurlar. Meleklerin bu hareketleri sebebiyle arş sallanır. İkinci mânâ; Allahü teâlâ arşda bu çirkin işlerden rahatsız olacak şekilde idrâk yaratır. O da bu çirkin işlerden rahatsız olup titrer.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bir hadîs-i şerîflerinde; “Receb'in ilk Cumâ gecesini ihyâ edene, Allahü teâlâ kabir azâbı yapmaz. Duâlarını kabûl eder. Yalnız yedi kimseyi affetmez ve duâlarını kabûl etmez. Fâiz alan veya veren, müslümanları aşağı gören, anasına-babasına eziyet eden, karşı gelen evlâd, müslüman olan ve İslâmiyetin emirlerine uyan kocasını dinlemeyen kadın, şarkı ve çalgıcılığı san’at edinenler, livâta ve zinâ edenler, beş vakit namazı kılmayanlar” buyurdu.

Ebû Tâlib-i Mekkî “Kût'ul-kulûb” adlı eserinde şöyle nakleder: “Üç şeyden dolayı, Allahü teâlâ gadaba gelip arş titrer. Haksız yere adam öldürmek, erkeğin erkeğe ve kadının kadına gidip livâta yapmasıdır.”

Mücâhid (rahmetullahi aleyh) buyurdu ki: “Lûtî olan (livata yapan) kimse, tevbe edip bu pis fiilden vazgeçmedikçe, gökte ve yerde olan bütün sularla yıkansa, yine temizliği noksan olur.”

“Cevhere” kitabında diyor ki: “Gerek hayz (âdet) hâlinde, gerekse temiz iken, erkeğin, kadınına dübüründen yaklaşması haramdır. Büyük günahtır. Zevcesine böyle yapan mel’ûndur. Cinsi sapıklık denilen oğlan kirletmek (homoseksüellik) daha büyük günahtır. Buna livâta denir.”

Mâlik bin Dinâr buyuruyor ki: “Geçmiş ümmetlerden hiç birinde erkeğin erkeğe yaklaştığı işitilmedi. Ancak bu çirkin fiil, Lût kavmi arasında zuhûr etti. Onlara şeytan gelip bu fiili öğretti. İnsan tabîatına aykırı olan bu çirkin fiili yaptıkları için Allahü teâlânın gadabına uğradılar. Bu husûsta Allahü teâlâ, Şuarâ sûresi 165 ve 166. âyetinde meâlen; “Siz kadınlarınızı bırakıp da şehvetle erkeklere mi gidiyorsunuz? Muhakkak ki siz helâlden harama tecâvüz eden azgın bir kavimsiniz.” buyurdu.

Halbuki insan neslinin çoğalması için, erkeklere değil kadınlara yaklaşmak gerekir. Nikâhla olan bu evlilikten nesebi sahih kız ve oğullar meydana gelir. Allahü teâlâ insana şehveti bunun için vermiştir. Onun veriliş gâyesinden ve hikmetinden gâfil olarak hareket etmek, insanın cehâletinden ve azgınlığındandır.

Her dinde haram ve büyük günah olduğu bildirilen livâta, bugün sür’atle yayılan korkunç aids hastalığına sebep olmaktadır. Livâta eden insanda it

uru ve aids hastalığı ortaya çıkmaktadır. 1985 yılında virüsü teşhis edilebilen bu hastalığın, domuz eti yiyenlerde görüldüğü de tespit edilmiştir. Hâlâ hastalığın tedâvisi yapılamadığı gibi belli bir ilacı da yoktur. Hastalık bilhassa livâta ve fuhşun yaygın olduğu cemiyetleri tehdit etmekte, Amerika ve Avrupa'da korkunç şekilde yayılmaktadır. Ayrıca insanlar arasında mânevî bir şâibe de bırakmaktadır.

3- Livâta ile öldürmek: Bu en çirkin fiil de, Lût kavminin helâk olmasına sebep olan fiillerdendir. Çok kötü bir iş ve en azgın bir zulümdür. Lût kavmi bir kimseyi öldürmek istedikleri zaman, ona livâta yapılmasını emrederler. Bu şekilde eziyet ettikten sonra öldürürlerdi.

4- Meclislerde açıktan livata yapmak veya şehvet verici fuhuş sözler söylemek: Lût kavmi yaptıkları çirkin fiilleri gizlemez ve alenî olarak yaparlardı. “Kitab-ül Arais”de; “Lût kavminin erkekleri, yollarda birbirleriyle livata yaparlardı” diye bildirilmektedir.

Ebû Nu'aym; İmâm-ı Ahmed'den, Meymûn bin Mihrân tarîki ile şöyle nakletti: “Bir kavim helâk olacağı zaman, onların meclislerinde münker, kötü ve mâsiyet işler yapılır.”

5- Kötü işler ve livâta yapmayanları ayıplamak: Lût kavmi, kötülüklerden ve fuhuş sözlerden sakınmadıkları gibi, bu işlerden sakınanları ayıplarlardı. Lût aleyhisselâm onları Hakk'a dâvet edip çirkin işlerden sakındırdığı zaman, kendi aralarında konuşup kararlaştırdılar ve Şuarâ sûresi 167. âyet-i kerîmede buyrulduğu gibi Lût'a (aleyhisselâm) gelerek; “Ey Lût! Bu sözlerden (bu dâvâdan) vaz geçmezsen, mutlakâ (memleketimizden) koğulacaksın” dediler.

6- Lût kavminin kötü ve çirkin işlerinden biri de, kadınlara arkalarından yaklaşmak idi. Beyhekî, İbn-i Ebî Şeybe, İbn-i Münzir ve İbn-i Ebî Hâtem şöyle naklettiler: “Ali (radıyallahü anh) minberde bulunduğu sırada; “Bana; bilmediklerinizi sorunuz” buyurdu. Orada bulunanlardan birisi; “Kadınlara arkalarından yaklaşılır mı?” diye sordu. Hazret-i Ali; “Sizden önce âlemlerden hiçbirinin yapmadığı çirkin işi mi (livata) yapıyorsunuz” (A’râf sûresi: 80) meâlindeki âyeti duymadınız mı?” buyurdu. Allahü teâlâ bu

âyet-i kerîmede, kadınlara da arkalarından yaklaşmanın kötü bir iş olduğunu ve Lût kavminin bu işi yaptığını beyân buyurdu. Arkadan yaklaşmanın, erkeğin nikâhlı hanımına bile olsa, çirkin ve haram olduğunu bildirdi.

7- Yol kesmek: Lût kavmi yol kesici idiler. Zulüm yaparlardı. Kendi memleketlerine dışarıdan gelen yabancı kimselerin mallarını zorla alırlardı. Onları fuhuş yapmaya (livâtaya) zorlarlardı. Allahü teâlâ bu husûsu Ankebût sûresi 29. âyetinde haber verdi.

Kâdı Beydâvî hazretleri: "Yol kesiyorsunuz" meâlindeki âyet-i kerîmeyi, yoldan geçenlere saldırarak, onların mallarını almak ve kadınlara yüz çevirip erkeklere gitmekten dolayı, neslin yolunu kesmek mânâlarında tefsîr etmiştir.

8- Çakıl taşlarını yoldan geçenlere veya mecliste bulunanlara atmak: Lût kavminin kötü işlerinden birisi de çamurdan yapılmış ufak taşları, mecliste bulunanlara veya yoldan geçenlere atmalarıdır. Onlar yol üstünde otururlar, yanlarında çakıl taşı dolu bir çanak bulundururlar, yabancı birisi geçince ona taş atarlardı. Kimin taşı isâbet ederse, onunla livâta yapmaya o kimsenin daha lâyık olduğunu kabûl ederlerdi.

9- Koğuculuk (söz taşımak): Lût kavminin helâk olmasına sebep olan kötü işlerden birisi de söz taşımaktır. Nitekim Lût aleyhisselâmın karısı Vâhile, evlerine gelen misâfirleri kavmine haber verdiği için helâk olmuştur.

Beyhekî, İbn-i Asâkir, Ebü'l-Kâsım İsfehânî; Dehhâk'dan (rahmetullahi aleyh) şöyle rivâyet ettiler: "Tahrim sûresinin; "O iki kadın, kullarımızdan birer sâlih kulun (Nûh ile Lût peygamberin) nikâhları altında idiler. Böyle iken kocalarına hâinlik ettiler" meâlindeki 10. âyeti hakkında Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) "Onların hıyânetleri nemîme, koğuculuk idi" buyurdu.

10- Cimrilik: Lût kavmi vâcib olan hakları yerine getirmekte cimri idiler. Yolculara haklarını vermezlerdi. Sadakayı terk etmişlerdi.

11-Lût kavminin azgınlıklarından biri de, kendilerini başkalarından üstün görüp, insanlarla alay etmeleri idi. Hadîs-i kudsîde Allahü teâlâ buyurdu ki: "Kibriya, üstünlük ve âzamet bana mahsustur. Bu ikisinde bana ortak olanı Cehennem'e atarım, hiç acımam." Hadîs-i şerîfte; "Kalbinde zerre kadar kibir (küfür) olan Cennet'e girmeyecektir" buyuruldu. Diğer bir hadîs-i şerîfte de; "Kıyâmet günü, dünyâdaki kibir sâhipleri, küçük karınca gibi zelîl ve hakîr olarak kabirden çıkarılacaktır. Karınca gibi, fakat insan şeklinde olacaklardır. Herkes bunları hakîr görecektir. Cehennem'in en derin ve azâbı en şiddetli olan bolis çukuruna sokulacaklardır. Buraya girenler kurtulmaktan me'yûs oldukları için, bolis denilmiştir. Ateş içinde gayb olacaklardır. Su istediklerinde kendilerine Cehennem'dekilerin irinleri verilecektir" buyuruldu.

Bir kimse ile alay etmek, ona gülmek, sözünü ve işlerini gülünç şekilde anlatmak, o kimsenin kırılmasına sebep olursa haramdır. Allahü teâlâ meâlen; "Ey Îmân edenler! Bir kavim, diğer bir kavimle alay etmesin. Olur ki (alay edilenler, Allah indinde) kendilerinden (yani alay edenlerden) daha hayırlıdır" (Hucurât sûresi: 11) buyurdu. Resûlullah efendimiz de (sallallahü aleyhi ve sellem) "Bir kimseyi, tevbe etmiş olduğu bir günahtan dolayı gıybet eden kimse, o günaha müptelâ olmayınca ölmez", bir defâ da; "İnsan benzerini yaptığı işe niçin güler?" buyurdu. Yine buyurdu ki: "Alay edene ve insanlara gülene, kıyâmet günü Cennet'in kapısını açarlar ve ona, gel gir derler. Yaklaşınca kapıyı kapatırlar. Dönünce yine bağırırlar, başka bir kapı açarlar. Sıkıntılı ve üzgün olarak bu kapıya gider, yaklaşınca kapı kapanır. Bu hâl o kadar devam eder ki, artık adama gel diye seslendikleri hâlde gidemez bir hâl alır."

Alaya alma (istihzânın) haram olan şekli, onu küçümsemek ve ona eziyet vermek sûretiyle yapılandır. Sözüne, acayip hareketlerine, yazısına, işine, kılık ve kıyafetine, kusur ve noksanına gülmek gibi.

Lût aleyhisselâmın mûcizeleri:

İbrâhim aleyhisselâmın, Nemrûd'un ateşinden kurtulmasından sonra, onunla beraber Şam'a gelen Lût aleyhisselâm; o zamana kadar hiç bir kavmin yapmadığı çirkin fiilleri, şeytanın vesvesesiyle işleyen azgın ve sapıtmış olan Sedûm bölgesi ahâlisine, peygamber olarak gönderildi. Kırk sene kadar süren peygamberliği müddetince, kavmine nasîhat edip bir olan Allahü teâlâya inanmalarını ve O'na ibâdet etmelerini, sapıklıklarından ve kötü işlerinden vazgeçmelerini istedi. Nâsîhat ile yola gelmeyen kavmini, Allahü teâlânın azâbıyla da korkuttu. Onlara, hidâyete ererler ve kurtulurlar ümidiyle mûcizeler de gösterdi. Bu mûcizelerin bâzıları şunlardır:

1- Bulutsuz havada yağmur yağdırması: Lût aleyhisselâm kavmini hak yola ve Allahü teâlâya îmân ve ibâdete dâvet etmek ve kötülüklerden sakındırmak için köylere giderdi. Bir bölgede ondan mûcize istediler ve; “Hakikaten peygamber isen bulutsuz havada yağmur yağdır” dediler. Bunun üzerine Lût aleyhisselâm duâ edip, Allahü teâlâdan bulutsuz havada yağmur yağdırmasını istedi. Allahü teâlâ, duâsının kabûl olduğunu ve eliyle havaya işâret etmesini vahy etti. Lût aleyhisselâm, aldığı emir üzerine eliyle semâya işâret eder etmez, yağmur yağmaya başladı. Fakat Hazret-i Lût'un peygamberliğine yine inanmadılar. Bulutsuz havada yağmur yağması mûcizesi, başta sevgili Peygamberimiz olmak üzere başka peygamberlerde de görülmüştür.

Aslında bulutlar insanlar için bir perdedir. Bulutları yaratan Allahü teâlâ, bulutsuz yağmur yağdırmaya da kâdirdir. Ancak, bulutları bir sebep olarak yaratmıştır. Hiç bir şeyi sebepsiz olarak yaratmamaktadır. Fakat, peygamberlerin, peygamberliklerini ispatlamaları için ve velî kulları için bâzı şeyleri sebepsiz olarak yaratmaktadır.

2- Ot bitmeyen dağda ot bitirmesi: Hazret-i Lût kavmini yaptıkları kötü işten (livâtadan) sakındırıyordu. Kavmi, onun bu sakındırmasına engel olmak, ondan intikâm almak istiyordu. Bunun için de, Lût aleyhisselâmın koyunlarının otlu yerde yayılmasına engel oluyorlardı. Beldelerinde otsuz

bir dağ vardı. Hazret-i Lût'un koyunlarını o dağa sürmüşler, oradan çıkmamaları için gözcü koymuşlardı.

Lût aleyhisselâm, otsuz dağda ot bitirmesi için, cenâb-ı Hakk'a duâ etti. Allahü teâlâ peygamberinin duâsını kabûl buyurup, o zamana kadar hiç ot bitmeyen dağda yeşil otlar bitirdi. Lût aleyhisselâm yaşadığı müddetçe, o dağdan otlar eksik olmadı. Başka ilgi çekici bir taraf ise; Lût aleyhisselâmın koyunları, o otlardan yediği hâlde bir şey olmuyor, sapık ve azgın kavminin koyunları yediği zaman, ölüyordu.

3- Atılan taşların dokunmaması: Lût aleyhisselâmın kavmi onun dâvetini kabûl etmediği gibi, ona taş atarlardı. Bu taşların hiç birisi, Allahü teâlânın korumasıyla Hazret-i Lût'a değmezdi.

4- Taşların yumuşaması: Lût aleyhisselâm bir taş üzerinde yatsa, sünger gibi yumuşak olurdu.

Lût aleyhisselâmın kavmi, bir gün onu öldürmeye karar vermişti. Bu husûsu Allahü teâlâ ona vahy ile bildirip, bir dağa gitmesini emir buyurdu. Emr-i ilâhîye uyarak bir dağa gitti. Yolda çok yorulduğundan, bir yere yatıp uyumuştu. Kavminden yedi kişilik bir grup onun izini tâkip ederek buldular. Bir taş üzerinde uyuduğunu, üzerinde yatmış olduğu taşın sünger gibi yumuşak olduğunu, yattığı yerin çukurlaşmış olduğunu gördüler ve insâfa gelip îmân ettiler.

5- Uzak yerlerdeki işleri görüp haber vermesi: Uzak yerlerde olan hâdiseleri görüp haber vermek de, Lût aleyhisselâmın mûcizelerinden idi.

Bir gün Hazret-i Lût'a, kavminden olup, inanmayanlardan birisi geldi ve şöyle dedi: “Oğlum kayboldu, onun ayrılığına dayanamıyorum. Nerede olduğunu da bilmiyorum. Hakikaten peygamber isen, onun nerede olduğunu ve ne yaptığını bana haber ver.”

Bunun üzerine Hazret-i Lût, Allahü teâlâya duâ edip, o kimsenin istediği haberin bildirilmesini diledi. Allahü teâlâ Hazret-i Lût'un duâsını kabûl buyurdu. Lût aleyhisselâm ile o çocuk arasındaki çok uzak mesâfeyi açtı.

Hazret-i Lût, o çocuğun nerede bulunduğunu, ne yaptığını ve çocuğun şeklini haber verdi. Hazret-i Lût'dan bu haberi alan kimse îmân etti.

6- Kumların ve çakıl taşlarının konuşması: Lût aleyhisselâm kavmini îmâna, ibâdete, dünyâ ve âhıret saâdetine dâvet ediyordu. Fakat kavmi onunla eğlenmekten ve alay etmekten hiç geri durmuyorlardı. Sonunda ufacık taşlar ve kumlar dile gelip, Lût aleyhisselâma şöyle dediler: “Kavminin îmân etmeyeceği sana göre kesin ise, Rabbine duâ et, onları yakmak için bizi ateş etsin, onları yakalım” dediler.

Lût aleyhisselâm da bu şekilde duâ edip, îmân etmeyenlerin hepsi ateşte pişirilmiş taşlarla helâk edildiler. Bu husûs Kur’an-ı kerîmde zikredilmektedir. Bu, Lût'un (aleyhisselâm) mûcizesidir.

Lût aleyhisselâmın kavmine duâsı:

Peygamberler; insanlığın helâki ve felâketi için değil, onların dünyâ ve âhıret saâdetlerine kavuşması için, Allahü teâlâ tarafından yol gösterici olarak vazifelendirilmiş, üstün yaratılışlı kimselerdir. Onlar, kavimlerinden gelen sıkıntılara katlanırlardı. Allahü teâlânın emirlerini bildirirken; câhillerin, soysuzların hücûmlarına uğrar, çok sıkıntı çekerlerdi. Nitekim, o büyüklerin en üstünü, seçilmişi, Allahü teâlânın sevgilisi olan Muhammed aleyhisselâm; "Benim çektiğim eziyet gibi hiçbir peygamber eziyet görmedi." buyurdu.

Bu derece sıkıntı çekmelerine rağmen, kavimlerine kötü duâ etmemişler, devamlı olarak onların hidâyeti ve kurtuluşu için çalışmışlar ve duâ etmişlerdir.

Lût aleyhisselâm kavminin dünyâ ve âhırette huzûra kavuşması için, onlara nasîhat etti. Allahü teâlânın geleceğini vâd buyurduğu azâbla korkuttu. Fakat kavmi onun sözlerini kabûl etmeyip, karşı çıkarak yalanladılar. Onunla alay edip; "Bizim işlediklerimiz, herkesin yaptığı ve atalarımızdan kalma âdetlerdir" diyerek hakîkate kulaklarını kapattılar.

Bütün nasîhatlerine ve korkutmalarına rağmen yola gelmeyen kavmi hakkında, Lût aleyhisselâm; "Rabbim! Bozguncular karşı bana yardım et. Rabbim! Beni ve âilemi bunların elinden kurtar" diye duâ etti. Lût aleyhisselâmın bu duâsı peygamberlik vazifesinin son noktasıydı.

Lût aleyhisselâmın hilyesi ve ahlâkı:

“Mir’ ât-ı Kâinat” kitabında, Lût aleyhisselâmın hilyesi şu şekilde yazılıdır: Orta boylu, siyah gözlü, iri yapılı, uzun bacaklı ve uzun kollu idi.

Lût aleyhisselâm, Allahü teâlânın, zamanındaki insanlar arasından seçerek gönderdiği peygamber olduğu için, bütün güzel huylarla huylanmıştı. Güçlük ve sıkıntılara karşı sabırlı ve cömert idi. Çiftçilik ve zirâatla uğraşırdı. Herkese iyilik yapmayı sever, insanları Hakk'a ve doğru yola çağırırdı. Amcası İbrâhim aleyhisselâmın getirdiği dînin emir ve yasaklarını insanlara anlatmakla meşgûl olur, onların kurtuluşa ermeleri için çırpınır ve duâ ederdi.

Lût aleyhisselâmın sahâbîleri:

Lût aleyhisselâma inanan kimseler çok az idi. Bâzı kaynaklarda ona inananların oniki kişi ile birlikte iki kızı olduğu, veya iki kızıyla birlikte on kişinin azaptan kurtuldukları belirtilmektedir. Zâriyât sûresi 35 ve 36. âyetlerinde meâlen; “Orada (Lût'un memleketinde bulunan) mü’minlerden kim varsa çıkardık, (ki kalan kâfirleri helâk edelim). Orada müslümanlardan bir hâne (Lût aleyhisselâm ile iki kızından) başkasını da bulmadık” buyrulmasından, bâzı âlimler; inananların sâdece Lût aleyhisselâmın âile fertleri olduğunun haber verildiğini anlamışlardır. Müfessirlerin ekserisi, inananların sâdece Lût aleyhisselâmın (hanımı hariç) hâne halkı olduğunu bildirmişlerdir. Hâne halkından murâdın ise, iki kızı veya onüç kişi olduğu rivâyet edilir.

Lût aleyhisselâmın hanımları ve evlâtları:

Lût (aleyhisselâm) peygamber olarak vazifelendirildiği zaman, kendine inanan Fevât isminde bir hanımı var idi. Bu hanımı, peygamberliğinden yirmi sene geçtikten sonra vefât etmişti. Onun vefâtından sonra Sedûm ahâlisinden Vâhile isminde bir hanım ile evlendi. Vâhile, münâfık bir kadındı. O da kavminin îmânsızlıklarına ve ahlâksızlıklarına karşı sessiz kalıyor, hattâ Lût aleyhisselâma karşı kavmini destekliyordu. Evlerine; akşam vakti, kavmini helâk etmekle vazifeli melekler, güzel yüzlü gençler sûretinde gelince, hemen kavmine gidip; onları haber vermek sûretiyle, Lût aleyhisselâma hıyânet etmiş ve o da kavmi gibi helâk olmuştu.

Lût aleyhisselâmın; büyüğü Rîsa ve küçüğü Zurta isimli iki kızı var idi. İkisi de Lût aleyhisselâma inanmışlardı. Lût kavminin helâk edilmesi esnâsında, babalarıyla birlikte Sedûm şehrinden çıkıp, azâbdan kurtulmuşlardı. Babalarıyla birlikte, İbrâhim aleyhisselâmın yanına gitmişlerdi. İbrâhim aleyhisselâm onları, kavminden kendine inanan kimselerle evlendirdi.

----

1) Tefsîr-i Mazharî

2) Tefsîr-i Taberî

3) Tefsîr-i Kebîr

4) Sahîh-i Müslim muhtasarı

5) Sahîh-i Müslim; Kitâb-ül-fedâil

6) Tirmizî; cild-5, sh. 22

7) Müsned-i Ahmed bin Hanbel; cild-6, sh. 341

8) Râmûz-ül-Ehâdîs; cild-2, sh. 315, 316, 338, 341, 444, 446

9) Câmi-us-Sagîr (Süyûtî); cild-1, sh. 60

10) Mir'ât-ı kâinat; sh. 90

11) Künh-ül-Ahbâr; cild-2, sh. 167

12) Arâis-ül-Mecâlis; sh. 102, 107

13) Ravdat-üs-Safâ; sh. 170

14) Târih-ül-ümem vel-Mülûk (Taberî Târihi); cild-1, sh. 150

15) Lügât-i târih ve Coğrafya; cild-2, sh. 144

16) Bedv-üd-Dünyâ ve Kısas-ül-Enbiyâ (Ebû Abdullah Muhammed Kısâî); cild-1, vr. 182, 191

17) Tam İlmihal Seâdet-i Ebediyye; sh. 136

18) İslâm Ahlâkı; sh. 182, 201, 204, 226, 303, 510

19) İhyâu Ulûmiddîn

20) Hüsn-üt-Tenebbüh; 237

21) El-Kâmil fit-târih; cild-1, sh. 111

22) Mucizat-ül-enbiyâ; sh. 40, 101

23) Rehber Ansiklopedisi; cild-11, sh. 114, 115

24) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; cild-8, sh. 325

25) Bedâyi-üz-Zühûr; sh. 104

26) Ravdat-ül-Ebrâr; cild-1, sh. 31

İSMÂİL ALEYHİSSELÂM

Yemen'den gelip Mekke ve civârında yerleşen Cürhüm kabîlesine gönderilen peygamber. İbranîcede adı, Allahü teâlâya itâat edici mânâsına gelen İşmuyel'di. Arablar, İsmâil dediler. Kur'an-ı kerîmde de İsmâil olarak geçmektedir. İsmâil aleyhisselâm Hazret-i İbrâhim'in büyük oğlu olup, Muhammed aleyhisselâmın dedelerindendir. Annesi Hâcer hâtun, asîl bir soydan gelmekteydi.

İsmâil aleyhisselâmın babası olan Hazret-i İbrâhim, Allahü teâlânın emriyle yurdundan ayrılıp, hanımı Sâre ile birlikte Mısır'a gitti. Irz düşmanı olan Fir'avn'un adamları, Sâre hâtunu Fir'avn'a götürdüler. Fir'avn ona karşı üç defâ harekete yeltendi ise de üçünde de nefesi kesilip, horlayarak yere yığılıp debelenmeğe başladı ve her defâsında Sâre hâtunun duâsıyla kurtuldu. Üçüncüsünde çok korkup kötü niyetlerinden vaz geçti. Sâre hâtunun zarar vermesinden korkarak, Hâcer'i câriye olarak ona verdi ve tekrar yurtları olan Filistin'e döndüler. Yaşı bir hayli ilerleyen Sâre hâtunun çocuğu olmuyordu. Mısır'dan döndükten on sene sonra, câriyesi Hâcer'i İbrâhim'e (aleyhisselâm) verip, "Cenâb-ı Hak, belki sana bundan bir evlât ihsân eder" diyerek nikâh etmesini istedi. İbrâhim aleyhisselâm Hazret-i Hâcer'i nikâhladı ve o sene İsmâil aleyhisselâm dünyâya geldi. İbrâhim aleyhisselâm Allahü teâlânın emriyle, Hâcer hâtun ve İsmâil'i (aleyhisselâm) yanına alıp Şam'dan ayrılarak, onları susuz ve ıssız bir yer olan Mekke'ye götürdü. Bundan sonrası İmâm-ı Buharî'nin Abdullah ibni Abbâs hazretlerinden rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte şöyle anlatılmaktadır:

"İbrâhim aleyhisselâm, İsmâil'in anası Hâcer ve emzirmekte olduğu oğlu İsmâil ile beraber Mekke'ye geldi. Hâcer ile İsmâil'i, Beyt-i şerîfin yanında yüksek bir yerde ve Zemzem kuyusunun üzerinde büyük bir ağacın yanına bıraktı. Halbuki o târihte Mekke'de hiç bir kimse olmadığı gibi, içecek su da yoktu. İşte İbrâhim aleyhisselâm, Hâcer ile oğlunu burada bıraktı. Yanlarına içi hurma dolu bir sepet ve içi su dolu bir testi de koydu. Sonra İbrâhim Şam'a gitmek üzere oradan döndü. İsmâil'in anası Hâcer, İbrâhim'in arkasını tâkip etti ve; "Ey İbrâhim! Görüp görüşecek bir ferd, yiyip içecek bir şey

bulunmayan bir vâdide bizi bırakıp nereye gidiyorsun?” dedi. Hâcer, tekrar tekrar bu sözleri söylemesine rağmen, İbrâhim aleyhisselâm ona iltifât etmeyip yoluna devam etti. Nihâyet Hâcer ona; “Bizi burada bırakmayı sana Allahü teâlâ mı emretti?” diye sordu. İbrâhim; “Evet, Allahü teâlâ emretti” diye cevap verince; Hâcer; “Öyleyse Allahü teâlâ bizi zâyi etmez ve korur” diyerek, oğlunun yanına döndü. İbrâhim aleyhisselâm da ayrılıp Mekke'nin üst tarafında Hâcer ile İsmâil'in gözlerinden kayboldu. Seniyye mevkîine varınca, yüzünü Kâbe'ye çevirdi. Sonra ellerini kaldırarak (meâlen) şöyle duâ etti: “Ey Rabbimiz! Ben soyumdan bir kısmını (İsmâil ile onun zürriyetini) hürmeti vâcib olan mukaddes evinin (Kâbe'nin) yanına, ekin bitmez bir vâdiye yerleştirdim. Ey Rabbimiz! Orada namazı dosdoğru kılsınlar diye, insanlardan bir kısmının gönüllerini o yerlere yönelt. (Kâbe'yi ziyârete gelsinler.) Onları çevreden gelecek her türlü meyvelerle rızıklandır ki, sana şükretsinler.” (İbrâhim sûresi: 37) Artık İsmâil'in anası, oğlu İsmâil'i emziriyor ve testideki sudan içiyordu. Nihâyet testideki su tükenince, hem Hâcer hem de çocuğu susadı. Hâcer, çocuğunun susuzluktan toprak üstünde yuvarlandığını görünce, yavrunun bu acıklı hâline bakmaktan üzüldü. Onun yanından kalkıp, o mıntıkada Kâbe'ye en yakın dağ olan Safâ tepesini buldu ve bunun üstüne çıktı. Sonra vâdiye karşı durup: “Bir kimse görebilir miyim” diye baktı. Fakat hiç bir kimseyi göremedi. Bu defâ Safâ tepesinden indi. Vâdiye varınca, ayağını çelmesin diye entârisinin eteğini topladı. Sonra, çok müşkül bir işle karşılaşan bir insan azmiyle koştu. Nihâyet vâdiyi geçip Merve tepesine geldi. Orada da biraz durdu ve; “Bir kimse görebilir miyim?” diye baktı, fakat hiç bir kimse göremedi. Hâcer, bu sûretle Safâ ile Merve arasında yedi defâ gidip geldi. İşte bunun için hacılar, Safâ ile Merve arasında sa'y ederler. Hâcer, son defâ Merve üzerine çıktığında bir ses işitti ve kendi kendine hitâb ederek; “Sus, iyice dinle” dedi. Sonra dikkatle dinleyince, bu sesi evvelki gibi bir defâ daha işitti. Bunun üzerine Hâcer, sesin geldiği tarafa bakıp; “Ey ses sâhibi, sesini duyurdun. Eğer sen bize yardım edebilecek vaziyette isen, imdadımıza yetiş, bize yardım et” dedi. Ve böyle der demez (şimdiki) Zemzem kuyusunun bulunduğu yerde bir melek, Cibrîl aleyhisselâm göründü. (Bir rivâyette) Cebrâil aleyhisselâm; “Kimsin?” diye sordu. Hâcer; “İbrâhim'in çocuğu olan İsmâil'in anası Hâcer'im” dedi. “Sizi kime emânet etti?” deyince; “Allahü teâlâya” cevâbını verdi. Cebrâil aleyhisselâm; ”Sizi her şeye kâdir olana emânet etmiş” dedi. İbn-i Abbâs

rivâyetine devam ederek şöyle dedi:”Topuğu ile (veya kanadıyla) toprağı kazıp suyu (Zemzemi) meydana çıkardı. Hâcer (bu durumu görünce), taşıp zâyi olmasın diye hemen suyun etrâfını çevirip havuz hâline getirdi. Bir taraftan da testisini doldurmağa çalışıyordu. Su ise, avuç avuç alındıkça tekrar fışkırıyordu. Allahü teâlâ, İsmâil'in anasına rahmet etsin! O, Zemzemi kendi hâline bırakmış olsaydı, yâhut suyu avuçlamasa idi, muhakkak Zemzem, akar bir ırmak olurdu. Hâcer, bu sudan içti. Çocuğa süt olup emzirdi. Cibrîl aleyhisselâm Hâcer'e; “Sakın mahvoluruz diye korkmayınız! İşte şurası Beytullah'ın yeridir. O beyti, şu çocukla babası yapacaktır. Muhakkak ki Allahü teâlâ, o beytin ehlini zâyi etmez” dedi. Beytullah'ın mahalli, tepe gibi yerden yüksekçe idi. (Zamânla) seller sağını solunu kazıp aşındırmıştı.

Hâcer bu şekilde yaşarken, günün birinde Cürhüm kabîlesinden veya onların ehl-i beytinden bir cemâat, Kedâ’ yoluyla gelip Mekke'nin alt tarafına kondular. Cürhümîler, Zemzem kuyusunun bulunduğu yerde bir takım kuşların dolaştığını görünce; “Kuş kısmı, muhakkak bir suyun başında döner, dolaşır. Halbuki biz bu vâdide su bulunmadığını biliyorduk; (durumu) anlayalım” diyerek, oraya, ayağına çevik bir iki kişi gönderdiler. Onlar, orada Zemzem kuyusunu bulunca, dönüp suyun mevcût olduğunu haber verdiler. Bunun üzerine Cürhümîler de kuyunun yanına gelip, yerleştiler. Cürhümîler geldiğinde, İsmâil'in anası da su başında idi. Cürhümîler ona; “Bizim de şuraya gelip, civarınızda barınmamıza müsaade eder misiniz?” dediler. Hâcer de; “Evet, inebilirsiniz ve bu sudan istifâde edebilirsiniz. Fakat bu suda mülkiyet iddiâ edemezsiniz” dedi. Onlar da râzı oldular. Kadınlarla muhabbetle sohbet etmeye muhtâç olduğu bir sırada, Cürhümîlerin gelişi, Hâcer'in arzusuna muvâfık oldu. Böylece Cürhümîler Mekke civârına yerleştiler. Sonra kabîlelerinden başka insanlara haber gönderdiler. Onlar da gelip Mekke'de yerleşerek ev-bark sâhibi oldular.

Hâcer'in oğlu İsmâil, Cürhümîler arasında büyüdü ve Arapça öğrenip iyi hâlleriyle kıymet kazandı, onların takdir ve dikkatlerini çekti. Buluğ çağına erişince, onu kendilerinden bir kızla evlendirdiler. Günün birinde İsmâil'in anası vefât etti. İsmâil evlendikten sonra, İbrâhim aleyhisselâm, bıraktığı Hâcer'i ve oğlunu görmeğe geldi. İsmâil o sırada evde yoktu. İsmâil'in hanımına; “Nereye gitti?” diye sordu. O da; Rızkımızı (bir rivâyette av eti)

tedârik etmek üzere gitti diye cevap verdi. Sonra İbrâhim ona, maîşetlerinden ve durumlarından sordu. İsmâil'in zevcesi; “Gayet fenâ bir hâldeyiz, şiddetli darlık ve sıkıntı içindeyiz” diye şikâyette bulundu. İbrâhim aleyhisselâm; “Kocan geldiğinde benden ona selâm söyle, kapısının eşiğini değiştirsin” dedi. İsmâil avdan dönünce, hanımına; “Evimize gelen oldu mu?” diye sordu. O da; “Evet, şu şekilde yaşlı bir adam geldi, seni sordu. Ben de ava çıktığınızı haber verdim. İdâre ve maîşetimizden sordu. Çok sıkıntılı bir durumda bulunduğumuzu söyledim” deyince, İsmâil; “Sana bir şey tavsiye etti mi?” diye sordu. Âilesi de; “Evet, sana selâm söylememi ve kapının eşiğini değiştirsin, dememi tembih etti” dedi. İsmâil hanımına; “O gelen ihtiyâr, babamdır. Bana, senden ayrılmamı emretmiştir. Artık sen, âilenizin evine gidebilirsin” dedi ve onu boşayıp Cürhümîlerden başka bir kızla evlendi. İbrâhim (aleyhisselâm), Allahü teâlânın dilediği bir müddet oradan uzak kaldı. Tekrar geldiği vakit aynı şekilde İsmâil'i evde yine bulamadı. Bunun üzerine İsmâil'in hanımının yanına geldi. Aynı şekilde ona da, İsmâil'in nereye gittiğini sordu. O da; “Maişetimizi tedârik etmeye çıktı” diye cevap verdikten sonra İbrâhim aleyhisselâm; “Ne hâldesiniz, idâreniz, maîşetiniz nasıldır?” diye sordu. “Allahü teâlâya hamd ve şükür olsun, hayır ve bolluk içinde mes’ûd yaşıyoruz” diye cevap verince, İbrâhim aleyhisselâm; “Ne yiyor, ne içiyorsunuz?” diye tekrar sordu. Kadın; “Av eti yiyor ve Zemzem içiyoruz” deyince, İbrâhim (aleyhisselâm); “Allah'ım. Bunların etlerini ve sularını mübârek kıl, bereket ihsân buyur” diye duâ etti. Hazret-i İbrâhim zamanında, Mekke'de hubûbat nâmına bir şey yoktu. Eğer olsaydı, hazret-i İbrâhim, hubûbat için de duâ ederdi. İbrâhim'in bu duâsı bereketiyle, et ile su, Mekke'den başka muhîtlerde, oradaki kadar, hiç bir kimsenin sıhhatine muvâfık düşmez.”

Buhârî’nin bir rivâyetinde; “İbrâhim, Mekke'ye gelip; “İsmâil nerededir?” diye sordu. İsmâil'in hanımı; “Ava gitti. Buyursanız da, yemek yiyip su içseniz” dedi. İbrâhim; “Yiyeceğiniz ve içeceğiniz nedir?” deyince, İsmâil'in hanımı; “Taâmımız av eti, meşrûbâtımız da Zemzem suyudur” dedi. İbrâhim de; “İlâhî! Bunların yiyip içeceklerini mübârek kıl!” diye duâ etti.” buyrulmuştur.

“İbrâhim, İsmâil'in hanımına hitâben; “Kapının eşiğini iyice tutsun” diye emretti ve yine Şam'a gitti. İsmâil avdan geldiğinde, haremine; “Evimize gelen oldu mu?” diye sorunca; “Evet, güzel yüzlü bir ihtiyâr geldi” dedi ve İbrâhim'i medh-ü senâ etti. Sonra hanımı sözüne devamla; “Seni sordu. Ben de haber verdim” “Geçiminiz nasıl?” dedi. Ben de; “Hayır ve saâdet içindeyiz” dedim dedi. Sonra İsmâil; “Sana bir şey tavsiye etti mi?” diye sordu. O da; “Evet, sana selâm söyledi ve kapının eşiğini iyi tutmanı emreyledi” dedi. Bunun üzerine İsmâil, hanımına; “İşte o zât, babam İbrâhim aleyhisselâmdır. Sen de evimizin eşiğisin. Babam bana, seni hoş tutup iyi geçinmemi emreylemiş” dedi.

Sonra İbrâhim, Allahü teâlânın dilediği bir müddet daha İsmâil ve âilesinden uzakta yaşadı. Ondan sonra, Mekke'ye geldi. O sırada İsmâil, Zemzem kuyusunun civârında büyük bir ağacın altında okunu düzeltiyordu. İsmâil babasını görünce, hemen kalkıp karşıladı. Her ikisi de çoktan beri hasret çeken bir babanın oğluna, bir oğlun da babasına karşı ne yapmaları gerekirse, en uygun şekilde sevgi ve saygıda bulundular. Sonra İbrâhim oğluna; “Yâ İsmâil! Allahü teâlâ bana şerefli bir iş emretti” deyince, İsmâil; “Rabbin ne emretti ise onu yerine getir” diye cevap verdi. İbrâhim; “Oğlum, bu işte sen de bana yardım edeceksin” deyince, İsmâil; “Babacığım! Ben sana her bakımdan yardım ederim” dedi. Bunun üzerine Hazret-i İbrâhim, etrâfında bulunan yüksekçe bir tepeye işâret ederek; “Allahü teâlâ, burada bir beyt yapmamı emir buyurdu” dedi. Orada baba-oğul, Kâbe'nin esas temelini bulup duvarlarını yükselttiler. İsmâil taş getirir, İbrâhim de binâ ederdi. Nihâyet Beyt-i şerîfin binâsı ilerleyip duvarları epeyce yükselince, İsmâil, (şimdi Makâm-ı İbrâhim namıyla ziyâretgah olan) taşı getirdi. Hazret-i İbrâhim de onu ayağının altına (iskele olarak) koydu, üzerinde inşaata devam etti. İsmâil aleyhisselâm taş taşır, İbrâhim aleyhisselâm binâyı yapardı.

Binanın yapımı bitirildikten sonra, her ikisi de Allahü teâlâya (şu meâlde) duâ ve niyâzda bulundular: ”Ey Rabbimiz! Bizden bu hizmeti kabûl buyur. Şüphe yok ki, duâmızı duyan, niyetimizi bilen sensin.” (Bakara sûresi: 127)

İsmâil aleyhisselâmın peygamberliği, vefâtı ve evlâtları:

İbrâhim (aleyhisselâm) Kâbe'nin inşaatı bitince, Cebrâil'in (aleyhisselâm) târifi üzere, oğlu ve inananlarla birlikte hac ettikten sonra, Kâbe'nin bakım ve emniyetini oğlu İsmâil'e (aleyhisselâm) havâle ederek, tekrar Filistin'e dönüp, bir müddet sonra orada vefât etti ve Kudüs yakınlarında, bugün Halîlürrahmân ismiyle meşhûr olan yerin civârında bir mağaraya defnedildi.

İsmâil (aleyhisselâm), aralarında yaşamakta olduğu; Yemen'den gelip, Mekke'ye yerleşen Cürhüm kabîlesine peygamber olarak gönderildi ve kendisine başka kitap ve din verilmedi. Babası İbrâhim aleyhisselâmın dînini hükümleri ile amel ederek, bunu insanlara tebliğ etmesi emredildi. İnsanları elli yıl îmâna dâvet etti, ancak pek az kimse îmânla şereflendi. İsmâil aleyhisselâmın dîni, İslâmiyete kadar doğru bir şekilde devam etti. Cürhümîlerden iki defâ evlenip dillerini yâni Arapça'yı öğrenerek onlardan daha fasîh konuştu. İsmâil'in (aleyhisselâm), Cürhümî kabîlesi reisinin kızı olan, ikinci defâ nikâhladığı Râle (veya Hâle) adındaki mübârek hâtundan, kızları ve oğulları oldu. Muhammed aleyhisselâmın nûru da bu mübârek hâtunun oğullarından olan Kaydar'a (veya Kayzar) intikâl etti. Böylece onun soyundan gelen îmân sâhibi kimseler, Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) nûrunu taşımakla şereflendiler. Nitekim, Kâdızade'nin Amentü şerhi adlı eserinin Peygamberlere îmân, bahsindeki hadîs-i şerîfte; “Allahü teâlâ, âdemoğullarından hazret-i İsmâil'i seçti. İsmâil’in evlâdından Benî Kinâne'yi seçti. Benî Kinâne'den Kureyş'i seçti ve ayırdı. Kureyş'ten Benî Hâşim'i seçti. Benî Hâşim'den de beni seçti ve ayırdı.” buyrulmuştur.

İsmâil (aleyhisselâm) vefâtına yakın, kardeşi İshak'ı (aleyhisselâm) yanına dâvet edip, kızını, İshak'ın (aleyhisselâm) oğlu Iys'a nikâhladı ve bâzı vasiyetlerde bulundu. Mekke'de 133 veya 137 yaşlarında iken vefât edince, Mescid-i Haram'da Kâbe-i muazzamanın kuzey duvarı önünde bulunan ve annesi Hazret-i Hâcer'in de yattığı Hatim denilen yere defnedildi.

Abdullah bin Abbâs hazretlerinin bildirdiğine göre; İsmâil aleyhisselâmla Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) yirmibirinci babası olan Adnan arasında otuz baba vardır. Adnan'la İsmâil aleyhisselâm arasındaki babaların isimleri kesin olarak belli değildir. Adnan'dan başlayarak, Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) mübârek babaları olan Abdullah'a kadar, yirmi mübârek zâtın isimleri ihtilâfsız olarak bildirilmiştir. Bunlar; Adnan oğlu Mead oğlu Nizâr oğlu Mudar oğlu İlyâs oğlu Müdrike (Âmir) oğlu Huzeyme oğlu Kinâne oğlu Nadr oğlu Mâlik oğlu Fihr oğlu Gâlib oğlu Lüeyy oğlu Ka'b oğlu Mürre oğlu Kilâb oğlu Kusayy (Zeyd) oğlu Abd-i Menâf (Mugîre) oğlu Hâşim (Amr) oğlu Abdülmuttalîb (Şeybe)'dir. Hazret-i İsmâil'den Muhammed aleyhisselâma kadar Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) bütün babaları İbrâhim aleyhisselâmın dîninde, müslüman olup, bu dîne göre ibâdet ederlerdi. Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) dedelerinden birinin iki oğlu olsa, yâhut bir kabîle iki kola ayrılsa, Hâtem-ül-enbiyâ'nın (sallallahü aleyhi ve sellem) soyu, en şerefli ve en hayırlı olan tarafta bulunur ve her asırda, O'nun dedesi olan zât, yüzündeki nûrdan belli olurdu. Bu nûr, Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) Âdem aleyhisselâma emânet edilen mübârek nûru olup, İsmâil'e de babasından intikâl etmişti ve alnında sabah yıldızı gibi parlardı. Netîcede bundan da evlâtlarına geçerek, Resûlullaha (sallallahü aleyhi ve sellem) kadar geldi.

İsmâil'in (aleyhisselâm) oniki oğlu olup, bunlar, Kâbe'nin hizmetini yapar, emniyet ve muhâfazasını sağlarlardı. Onun soyuna ve Kâbe-i muazzamaya hürmet ve îtibâr eden kavimler, Mekke'de yıllarca kaldılar. Fakat inanmayanlar Kâbe-i muazzamaya hürmetsizliklerinden ve onu ziyârete gelenlere zulmettiklerinden dolayı, başka kavimlerin taarruzuna uğrayarak dağılıp gittiler. Îmân etmemekte ısrâr eden kavimler, Kâbe'nin içinde çok çirkin hareketler yapacak kadar ileri gittiler. Gelen bir sel, şehri alt-üst edip, Kâbe-i muazzamayı bile yıktı. Ahâli çevreye dağıldı ve birçokları öldü. İsmâil'in (aleyhisselâm) çoğalan çocukları, zamanla Arabistan'ın çeşitli bölgelerine yayıldılar. Her gittikleri yerde gâlib gelerek dindarlıkları sebebiyle hürmet gördüler. İsmâil'in (aleyhisselâm) soyu ilk defâ Adnan'da kabîlelere ayrıldı ve Arabların birçok kabîleleri onların soyundan meydana geldi. Resûlullah'ın yirminci babası Adnan'ın iki oğlundan Akk, Yemen'e gidince; Mead da Mekke'de kaldı. Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) dünyâya teşrîflerinde Mekke'ye Adnan'ın soyundan gelen

Kureyşoğulları Hâkim olmuşlardı. Kureyşoğulları, İsmâil aleyhisselâmın torunları idiler ve onun konuştuğu Arabça ile konuşuyorlardı. Nitekim Kur'an-ı kerîm de, Kureyş lisânında inmiştir. İsmâil'in (aleyhisselâm) torunları, baba ve dedelerinin dîninden bâzı güzellikleri örf ve âdet olarak muhâfaza etmekle beraber, zamanla çok az sayıdaki mü'minlerden ve Muhammed aleyhisselâmın nûrunu taşıyan âileden başkaları azıtıp, doğru yoldan ayrılarak, putlara tapar oldular. Hattâ Kâbe'nin içini bile putlarla doldurdular. Bu hâl Muhammed aleyhisselâmın gelişine kadar devam etti.

İsmâil aleyhisselâmın mûcizeleri:

Mu'cizât-ül-Enbiyâ kitabında İsmâil aleyhisselâmın beş mûcizesi yazılıdır, Bunlar:

Dikenli bir arâzide yaşayan müşriklerin teklifi üzerine duâ edip, dikenli ağaçlarda çeşitli meyvelerin bitmesidir.

Kısır koyundan süt çıkarmasıdır. İsmâil aleyhisselâm kendisine peygamberlik gelince, Zemzem kuyusunun çevresine yerleşen Cürhümîleri îmâna dâvet etti. Onlarda mûcize isteyip; "Şu kısır koyundan süt çıkar" dediler. O da mübârek elini koyunun sırtına koyarak; "Beni peygamber olarak gönderen Allahü teâlânın ismi ile..." dediği anda, koyunun memelerinden süt akmaya başladı. O koyunu,Hazret-i İsmâil'e verdiler. Koyun sağ kaldığı müddetçe sütü hiç eksilmedi.

İsmâil aleyhisselâmın duâsı bereketiyle koyunların yünleri ipek olmuş ve sayıları çoğalmıştır.

Kendisine misâfir gelen ikiyüz Yemenliye ikrâm edecek bir şey bulamayınca, mahcub oldu. O anda duâ etti ve yanındaki kumlar un oldu. Bunu gören misâfirlerin hepsi îmânla şereflendiler.

İsmâil'in (aleyhisselâm) mûcizelerinin en meşhûru; o zamanda hiç su bulunmayan Mekke-i mükerremede, onun teşrîfiyle Zemzem suyunun ortaya çıkmasıdır.

Zemzem:

Allahü teâlânın, halîli İbrâhim'in (aleyhisselâm) oğlu ve habîbi Muhammed aleyhisselâmın dedesi olan İsmâil'e (aleyhisselâm) bir ihsânı olan Zemzem'in etrâfını, ilk önce Hazret-i Hâcer kum ile çevirdi. Sonradan İbrâhim aleyhisselâm tarafından kazılarak kuyu hâline getirildi. Önceleri kurak ve ıssız bir yer olan Mekke, Zemzem'in ortaya çıkmasıyla şenlenerek, kuşlar gelip cıvıl cıvıl ötmeye başladı. Yemen kabîlelerinden Cürhümîler, burada yerleşip Mekke şehrini kurdular. İsmâil aleyhisselâm büyüyünce, babasına yardım edip, Allahü teâlânın emriyle Kâbe'yi yaptılar. Allahü teâlâ Mekke'yi mübârek kılıp, insanların Kâbe'yi tavâf etmesini emreyleyince, her taraftan, akın akın Kâbe'yi tavâfa geldiler ve Zemzem'in suyundan içtiler. Açlar doyup, susuzlar kandı ve hastalar şifâ buldu. İsmâil aleyhisselâm ve çocukları, gelen hacıların ibâdetlerini kolayca yapmalarını sağlayıp, İsmâil'in (aleyhisselâm) akrabâları olan Cürhümîler de onların hukûkuna riâyet ettiler. Yıllar sonra İsmâil aleyhisselâm vefât etti. Muhammed aleyhisselâmın nûrunu taşıyan oğlu Kaydar da fânî dünyâdan ebedî âleme göçtü. Cürhümîler, akrabâlıkları münâsebetiyle Kâbe'nin idâresini ele geçirdiler. Zamânla Kâbe'ye ve Harem-i şerîfe hürmetsizlik edip, Beytullah'a gelen hediyeleri gizli ve açık olarak yemeye başladıkları gibi, Harem-i şerîfte hayâsızca günah işlediler. İsmâil'in (aleyhisselâm) evlâtlarını üzdüler ve başlarındaki reislerini dinlemediler. İsmâil'in (aleyhisselâm) torunları çevreye dağıldılar. Sonunda Cürhümîler de, düşmanları olan Huzâa kabîlesi tarafından Mekke'den çıkarıldı. Huzâalar, Mekke'ye ve Kâbe'nin idâresine hâkim oldular. Cürhümîler, çıkarlarken Zemzem kuyusuna Kâbe'nin kıymetli eşyalarını doldurup, ağzını kapatarak, kuyuyu belirsiz hâle getirdiler. Yıllar geçince hâfızalardan silinerek tamâmen unutuldu. Resûlullah efendimizin dedesi Abdülmuttalîb'in rüyâsındaki târife göre Zemzem kuyusunu kazıp suyu tekrar çıkarıncaya kadar, kapalı kaldı.

Zemzem'in isimleri ve husûsiyetleri:

Zemzem'in otuz kadar ismi olup, her ismi bir özelliğinden dolayı verilmiştir. Yavaş yavaş ak, mânâsına Zemzem ismi verildiği rivâyet

edilmişse de, bu husûsta başka nakiller de vardır. Suyunun çokluğundan dolayı bu ismin verildiği de söylenmektedir.

Allahü teâlâ, Zemzem ile İsmâil'i (aleyhisselâm) suya kandırdığı için; Sakıyyullah-ı İsmâil adı verilmiş, Allahü teâlânın birliğine inananlara büyük faydalar sağladığı için de Nâfia denilmiştir. Zemzem'in suyunu doya doya içen mü'minlerin bütünü nûra gark olup, Cehennem azâbından emîn olacakları müjdelendiği için, Büşrâ adı verilmiş; berrak ve saflığından dolayı Sâfiye denilmiştir. Tatlılığı sebebiyle Muazzibe; Dehr sûresi 21. âyet-i kerîmesinde (bir kavle göre) Zemzem'e işâret buyrulduğu için Tâhire adı verilmiş: bütün âzâlara, safâ bahşettiği için Mermiye denilmiş; bozulma göstermemesinden dolayı Sâlime ismi uygun görülmüştür. Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) sünneti olduğu için sıhhat ve berekete sebep olmuş ve bu yüzden Meymûne adıyla anılmıştır. Yemeğin yerini tutup kâfi geldiği için Kâfiye; içenlere rahatlık, sıhhat ve âfiyet verdiği için Âfiye; cümle evliyâ-ı kirâm ve sâlihlerin içtikleri ve Resûlullah efendimizin de (sallallahü aleyhi ve sellem) içerek mübârek tükrükleri kuyuya dâhil olduğu için, Zemzem'in kadr-ü kıymeti arttığından Şerab-ül-ebrâr da denilmiştir.

Seçilmiş olan âlimler söz birliği ile, Zemzem'in yeryüzünde bulunan suların en latîfi ve en üstünü olduğunu bildirmişlerdir.

Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem), "Annemden sonra annemdir." buyurdukları Ümmü Eymen (radıyallahü anhâ) buyurdular ki: "Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) açlık ve susuzluktan şikâyet ettiklerini hiç görmedim. Sabahları bir miktar yemek yerler, üzerine mübârek Zemzem suyundan biraz içerler ve ondan sonra her ne zaman yemek yedirmek istesem; "Benim karnım toktur." cevâbını verirlerdi."

Câbir'in (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte; "Zemzem suyu ne için içilirse, ona şifâdır." buyruldu. Abdullah ibni Abbâs (radıyallahü anh) "Zemzem-i şerîfin kendisine mahsus en bariz husûsiyeti, hangi niyetle içilirse faydasının da ona göre olmasıdır" buyurdu. Eğer içen şifâ niyeti ile içerse şifâ bulur, muhâfaza için içerse hıfzolunur; harâret gidermek için içilirse, harâreti giderir. Bütün bunlar, hadîs-i şerîfte bildirileni denemek

kastıyla değil, hâlis niyetle olmalıdır. Yoksa Hak teâlâ, imtihân için hareket edeni rezil ve rüsvây eder.

Hadîs-i şerîflerde buyruldu ki:,

“Zemzem suyundan kana kana içmek, nifaktan berâttır.”

“Zemzem-i şerîfin suyu mübârektir.”

“Zemzem-i şerîf, içeni doyurur.”

“Kulun karnında hiçbir zaman, Zemzem ile Cehennem ateşi bir araya gelmez.”

“Beş şey ibâdettendir; Mıshafa (Kur'ân-ı kerîme) bakmak, Kâbe'ye bakmak, anaya-babaya nazar etmek (bakmak), günahları döken Zemzem suyuna bakmak ve âlimin yüzüne bakmak.”

“Yeryüzünde bulunan kuyuların en hayırlısı, Zemzem suyunun mübârek kuyusudur.”

“Kim hac niyeti ile Beyt-i şerîfe gelip, bir usbû tavâf etse (yani Kâbe-i şerîfin etrâfında yedi kere dolaşsa), sonra Makâm-ı İbrâhim'e gelip iki rekat tavâf namazı kılsa, ondan sonra Zemzem kuyusuna gelip suyundan içse, cenâb-ı Hak onu, anasından doğduğu gün gibi günahından tertemiz yapar.”

“Bahr-ul-Amik” ve “Menasik-i İbn-ül-Acemî”de buyruldu ki: Zemzem-i şerîfi, cenâb-ı Hak'tan mağfiret talebiyle içenlerin; “Yâ Rabbî! Ben, Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) “Zemzem-i şerîf her ne niyetle içilirse, şifâsı onun içindir.” buyurduklarından haberdâr oldum. Yâ Rabbî! İşte ben onu günahlarımın affedilmesi için içiyorum. Ey Allah'ım! Beni mağfiret eyle” diyerek içmelidir. Hastalıklardan şifâ için içenler ise; “İlâhî! Ben Zemzem-i şerîfi şifâ talebiyle içiyorum. Yâ Rabbî! Muzdarip olduğum bu hastalıktan beni kurtar!” tarzında duâ ederek içmelidir.

Hazret-i Ebû Bekr-i Sıddîk'ın (radıyallahü anh) torunu Muhammed (radıyallahü anh) anlatır: “Bir gün İbn-i Abbâs'ın (radıyallahü anh)

huzurundaydık. Bir adam geldi. İbn-i Abbâs ona nereden geldiğini sordu. Zemzem kuyusundan geldiğini söyleyince; Resûlullah efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) sünnet-i şerîfi üzere Zemzem içebildin mi? buyurdu. O zât da; Zemzem içtim. Ama sünnet-i şerîf üzere nasıl içildiğini târif ederseniz memnun olurum deyince; Zemzem içileceği vakit kıbleye dönmeli ve Allahü teâlânın ismini anarak doyuncaya kadar içmeli. İçme esnâsında üç nefes alıp, sonunda Allahü teâlâya hamdetmelidir. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) "Münâfıklarla bizim aramızdaki fark, Zemzem suyundan bir kova su alıp, kana kana içmektir. Münâfıklar aslâ Zemmem suyundan kana kana içemezler." Buyurdu" diye târif etti." Hakîm ve Dâre Kutnî (rahmetullahi aleyhima) hazırladıkları hâdis kitaplarında Abdullah ibni Abbâs'ın bu sözlerinin hadîs-i şerîfe tam muvâfık olduğunu tasdik ettiler.

Zemzem suyunun Harem hâricine nakli, müslüman memleketlerine teberrüken götürülmesi, abdest alınması ve gusül edilmesi câizdir. Ancak o su ile istinca yapanlar, sıkıntılı hastalıklara müptelâ olurlar. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Zemzem-i şerîfi, Harem dışına götürdükleri için, hacıların dönüşlerinde Zemzem götürmeleri sünnet-i şerîf olmuştur.

Zemzem'le ilgili bâzı menkıbeler:

Yemek yemeye düşkün olan bir kimse, doyuncaya kadar Zemzem-i şerîf içtikten sonra, tam bir ihlâsla; "Yâ Zemzeme zemmî" dese, çok yemek yeme illetinden kurtulur.

İmâm-ı Yafiî, asrının sâlihlerinden birinden şöyle nakleder: Bir gün Kâbe yanında otururken, ansızın yüzü şal ile örtülü bir adam geldi. Zemzem kuyusuna giderek matarasını doldurup, bir miktarını içtikten sonra yanıma geldi. Matarasını isteyip kalan suyu içtim. O güne kadar tatmadığım değişik bir lezzet duydum. Sanki mataradaki Zemzem, saf bal ile karıştırılmış bir şerbetti. O zâtın mübârek yüzüne bakmak istediysem de, matarayı elimden alarak hemen döndüğü için, kim olduğunu bilemedim. Belki yine gelir düşüncesi ile ertesi günü seher vakti Zemzem kuyusunun yanına oturduktan

biraz sonra, o zât örtülü olarak yine geldi. Zemzem kuyusundan bir kova su çekip içti. Ben de kovada kalan suyu içtim. Sanki içtiğim Zemzem suyu değil de, bal ile karıştırılmış süt idi.

Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), bir gün Zemzem kuyusunu şereflendirdiler. Vazifeliler, bir kova su çekip takdim ettiler. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) takdim edilen suyun birazını içip, geri kalanını mübârek ağızlarının suyu ile karıştırdılar. Vazifeliler o suyu teberrüken Zemzem kuyusuna döktüler. Bunun için Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) "Zemzem suyu hastalara şifâ verir. Onu içenler yemek yemiş gibi açlıklarını giderirler." buyurdular.

Eshâb-ı kirâmdan Ebû Zer Gıfârî (radıyallahü anh) Mekke-i mükerremede kaldığı müddetçe, yiyecek bir şeyi olmayınca, gider Zemzem içer, açlık ve susuzluğunu bu sûretle giderirdi.

Tecrübe edenlerin bildirdiklerine göre, Zemzem, mideye kuvvet verir, yemeğin hazmını kolaylaştırır, aç karına içilince bağırsakları temizler ve vücut harâretini teskin eder.

Zemzem suyunun, Kevser'den daha fazîletli olduğunun hadîs-i şerîfle bildirildiği, Eyyûb Sabri Paşa'nın "Mir'ât-ı Mekke" kitabında yazılıdır. İçenin dünyâya karşı hırs ve tamâını yok eder, müzmin olan ve olmayan hastalıkları düzeltir. İbâdet ve tâata sevk edip bu husûsta hırslandırdığı gibi kalb gözünün nûrunu, anlayışı, izânı ve ilmi arttırıp, kalbe yumuşaklık verir. Vücut hastalıklarını, Allahü teâlânın gadabını giderir. İçenler, Allahü teâlâyı hoşnut, şeytanı mahzûn ederek sünnet-i şerîfe uymak yönüyle îmânlarına kuvvet vermiş olurlar.

Her peygamber gibi İsmâil aleyhisselâm da çeşitli şekilde imtihânlardan geçirilmiş ve Allahü teâlâ katındaki derecesi yükseltilerek, Kur'an-ı kerîmde bâzı üstünlükleriyle zikredilmiştir. Nitekim Meryem sûresi 55 ve 56. âyet-i kerîmelerde meâlen; "Kur'an'da İsmâil'i de zikreyle. O, vâdinde sâdık, resûl ve Nebî oldu. O, kavmine namaz ve zekâtla emrederdi ve Rabbi katında rızâya kavuşmuş idi." buyrularak medhedildi.

İsmâil aleyhisselâmın husûsiyetleri:

İsmâil aleyhisselâm, birisine bir yerde buluşmak için söz vermişti. Söz verdiği yere gidip üç gün beklemesine rağmen o şahıs gelmedi. Bununla birlikte aslâ yerinden ayrılmadı. Allahü teâlâ, Kur'an-ı kerîmde Meryem sûresi 54. âyet-i kerîmede onu överek meâlen; "O, vâdinde, sözünde sâdıktı." buyurdu.

Sözünde durmak büyük bir fazîlettir. İnsanın şeref ve üstünlüğünü arttırır. Verilen sözden dönmek ise büyük günah olup, münâfıklık alâmetidir. Sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); "Münâfıklık alâmeti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler. Söz verdiğinde sözünde durmaz. Kendisine bir şey emânet edildiğinde hıyânet eder."

"Din kardeşinle münâkâşa yapma. Ona söz verip de, sözünden dönme!" buyurmuşlardır.

Hazret-i İsmâil'in husûsiyetlerinden biri de; kavmine namaz ve zekâtı emrederek emr-i bil-ma'rûfta bulunmasıydı. Nitekim o, Meryem sûresinin 56. âyet-i kerîmesinde meâlen; "Kavmine namaz ve zekâtı emrederdi ve Rabbi katında söz ve hâllerinin doğruluğu ile makbûl idi." buyrularak, bu husûsiyeti ile de medh edilmiştir.

İsmâil aleyhisselâmın husûsiyetlerinden biri de Zebîhullah olması yâni Allahü teâlâ için kurban edilmesidir.

İsmâil aleyhisselâmın kurban edilmesi:

İbrâhim aleyhisselâm ateşten kurtulunca meâlen; "Rabbimin bana emrettiği mekâna hicret ederim. Rabbim beni yakında, dünyâ ve âhıretime sâlih olan şeye hidâyet eder. Yâ Rab! Bana sâlihlerden bir çocuk ihsân buyur" diye duâ etti. (Saffât sûresi: 99-100) Allahü teâlâ onu İsmâil'le (aleyhisselâm) müjdeledi. Âyet-i kerîmede meâlen; "Biz de ona hâlim bir oğul müjdeledik" (Saffât sûresi: 101) buyrularak bu hâl haber verilmekledir. İbrâhim aleyhisselâm Allahü teâlânın emri ile, İsmâil aleyhisselâm ve annesi Hâcer

hâtunu Mekke'ye bırakıp Şam'a döndü. Zamân zaman gider, onları Mekke'de ziyâret ederdi. Yüzünde Muhammed aleyhisselâmın temiz babalardan temiz ve afîf analara geçip gelen nûru parlayan İsmâil aleyhisselâm çok güzeldi. Bu sebepten İbrâhim'in aleyhisselâm, oğlu İsmâil'e karşı muhabbeti fazla idi. İsmâil aleyhisselâm yedi veya onüç yaşında iken, bir gün İbrâhim aleyhisselâm ibâdet ettiği mihrabta, bu muhabbet içinde uyudu. Rüyâsında oğlu İsmâil ile otururken, bir melek gelip; "Ben, Allahü teâlânın elçisiyim. Allahü teâlâ bu oğlunu kurban etmeni istiyor" dedi. İbrâhim aleyhisselâm korku ile uyandı. "Rüyâ Rahmânî midir, yoksa şeytanî midir?" diye tereddüt etti. O gün hep bu rüyâyı düşündü. Onun için bugüne terviye denildi. İkinci gece aynı rüyâyı gördü. Rahmânî olduğunu anladı. Bu güne arefe denildi. Üçüncü gece yine aynı rüyâyı gördü. Artık Hak teâlânın emri olduğuna şüphesi kalmadı.

Hanımı Hâcer'in yanına geldi. "Ey Hâcer, benim gözümün nûru oğlum İsmâil'i yıka, en iyi elbisesini giydir, saçını tara, onu dostuma götüreceğim" dedikten sonra; İsmâil'e de; "Yanına iple bıçak al" buyurdu. İsmâil aleyhisselâm; "Bunları ne yapacağız?" diye sorunca, İbrâhim aleyhisselâm; "Allah rızâsı için kurban keseriz" cevâbını verdi. Yolda giderken, İsmâil aleyhisselâm, babasına; "Nereye gidiyoruz?" dedi. Babası da; "Dostuma" deyince; "Evi nerededir?" dedi. İbrâhim aleyhisselâm; "O, evden ve mekândan münezzehtir. Yer ve gök O'nun mülküdür" deyince, İsmâil aleyhisselâm; "Babacığım! O bizimle oturup yemek yer mi?" diye sordu, Hazret-i İbrâhim; "O, yemekten ve içmekten de münezzehtir" buyurdu.

O sırada şeytan, bir fırsatını bulup, yaşlı bir adam kıyafetinde Hazret-i İbrâhim'in hanımı Hâcer'in yanına geldi. Ona; "İbrâhim, oğlunu nereye götürdü?" deyince, Hâcer; "Bir dostunu ziyârete" diye cevap verdi. Bir rivâyete göre de; "Şu çevreden yakacak toplamaya gittiler" dedi. Şeytan; "Hayır, onu kesmeye götürdü" dedi. Hâcer hanım; "Baba, oğlunu boğazlamaz. Şefkât buna mânidir" karşılığını verdi. Şeytan; "Öyle zannederim ki, Allah emretmiştir" deyince, Hâcer hanım; "Allahü teâlânın emrine uymak elbette lâzımdır, O'nun emrini, cân-u gönülden kabûl ederiz" dedi. Şeytan ondan yüz bulamayınca, yine aynı kıyafette İsmâil'in (aleyhisselâm) yanına geldi ve ona; "Baban seni nereye götürüyor biliyor musun?" diye sordu. O da; "Dostunun ziyâretine" deyince, şeytan; "Vallahi

seni öldürmeğe götürüyor" dedi. İsmâil aleyhisselâm; "Hiç babanın oğlunu öldürdüğünü gördün mü?" dedi. Şeytanın; "Öyle zannederim, Allah emretmiştir" demesi üzerine, İsmâil aleyhisselâm: "O emretti ise, cân-u gönülden râzıyım" dedi ve babasına: "Bu ihtiyâr beni rahatsız ediyor, kalbime vesvese vermek istiyor" dedi. İbrâhim aleyhisselâm; "Taş at! Yanından uzaklaşsın" buyurdu. İsmâil aleyhisselâm taş atarak şeytanı yanından uzaklaştırdı. Bu sırada Minâ'da oldukları ve hacıların şeytan taşlamasının buradan kaldığı rivâyet edilir. İsmâil'den de (aleyhisselâm) yüz bulamayan şeytan, Hazret-i İbrâhim'in yanına sokularak; "Ey İbrâhim, sen yanlış hareket ediyorsun. Şeytan sana vesvese verdi. Sakın oğlunu boğazlama, sonra pişman olursun. Ama fayda etmez." deyince, İbrâhim aleyhisselâm onun şeytan olduğunu anladı ve; "Vallahi bu Hak teâlânın emridir ve sen şeytansın. İbrâhim'e ve akrabâsına zarar yapamazsın" buyurunca, şeytan rezil olup geri döndü. Bir rivâyette şeytanı taşlayanın İbrâhim aleyhisselâm olduğu bildirilmiştir. İblis dağın içinde saklanıp; "İsmâil, şimdi senin kanın akacak, kabrin benim içimde olacak" dedi. İsmâil aleyhisselâm babasına şikâyetçi olup; "Babacığım şu dağdan şöyle şöyle sesler duyuyorum" deyince, İbrâhim aleyhisselâm; "Şeytan söylüyor, iltifât etme" buyurdu. Nihâyet Buseyr Dağı'na vardıklarında göğün yedi katındaki melekler; "Sübhânallah! Bir peygamber, bir peygamberi boğazlamaya götürüyor." diyerek üzüldüler. Hazret-i İbrâhim oğluna dönüp; "Ey oğlum! Rüyâmda seni kurban etmem emredildi. Buna ne dersin." deyince, İsmâil aleyhisselâm; "Babacığım! Hak teâlâ beni boğazlamanı emretti mi?" diye sordu. Babası "Evet!" buyurdu. İsmâil aleyhisselâm babasının; "Evet" demesi üzerine, Rabbinin emriyle kurban edileceğini, buna sabrederse Hak teâlânın rızâsına kavuşacağını anlayıp çok sevindi. Babası, onun bu sevincine hayret edip; "Evlâdım! Seni öldüreceğimi haber veriyorum, sen ise seviniyorsun." buyurdu. İsmâil aleyhisselâm; "Babacığım nasıl sevinmeyeyim. Benim tek arzum, Allahü teâlâya, O'nun rızâsı üzere kavuşmaktır. Böylece O'nun rahmet ve Cennet'ine de nâil olurum. Dünyânın ömrü müddetince eziyet çeksem, bu devlete kavuşmak çok zor. Şimdi ise bu devlete kolayca kavuşacağım. Babacığım, nasıl emir almışsan onu yap. Oğul fedâ eylemek senden, can fedâ eylemek de bendendir, işini çabuk bitir. Zirâ canım dosta kavuşmakta acele ediyor. Babacığım, Nemrûd seni ateşe atınca sabrettin ve Hak teâlâ senden râzı oldu. Ben de boğazlanmağa sabredeceğim. O zaman belki Hak teâlâ benden

de râzı olur. Böylece Cennet nîmetlerine kavuşurum. Babacığım, kesilmek acısı bir anlık olup, ona sabretmek kolaydır. Benim asıl tasam, senden dolayıdır. Çünkü kendi elinle oğlunu boğazlayacaksın. Ömrün boyunca unutamadığın gibi, evlât hasreti de ölünceye kadar senden gitmez. Keşke daha önce haber verseydin de anneme vedâ edip, birbirimizin boynuna sarılıp ağlasaydık.” deyince, İbrâhim aleyhisselâm; “Haber verince senden veya annenden bir gevşeklik olur da azarlanırız diye korktum.” buyurdu. İsmâil aleyhisselâm; “Babacığım, senin rızândan başka murâdım yoktur ve senin gibi babanın hakkını ödemek, saâdetimin sermâyesidir. Kaldı ki, bu işte, Allahü teâlânın rızâsı ve emri vardır. Eğer izin verirsen, size söyleyecek birkaç vasiyetim var.” deyince, İbrâhim aleyhisselâm: “Söyle, ey saâdetli oğlum” dedi.

İsmâil aleyhisselâm; “Birincisi; bu ip ile elimi ve ayağımı kuvvetlice bağla ki, can acısı ile bir kusur işlemeyeyim. İkincisi; mübârek eteğini topla ki, kanımdan sıçramasın. Üçüncüsü; bıçağı iyi bile ki, can vermek kolay olsun ve senin işin iyi görülsün. Dördüncüsü; bıçağı vururken yüzüme bakıp da babalık şefkâtiyle emri geciktirme. Beşincisi; gömleğimi çıkarıp boğazla ki, kan bulaşmasın. Sonra o gömleği anneme götür ve benden selâm söyle. Benim kokumu bu gömlekten alsın, ağlamasın, teselli olsun. Benim için çok elem çekmesin. Ona; oğlun sana şefâatçi olarak Allahü teâlâya gitti. Kıyâmet gününde cenâb-ı Hak'tan senden başka bir şey istemez de! Ümîd edilir ki, Hak teâlâ benim bu isteğimi red eylemez. Altıncı vasiyetim; her nerede benim yaşımda bir çocuk görürsen beni hatırla” dedi. İbrâhim aleyhisselâm, oğlunun yürek parçalayan bu sözlerini dinleyince, mübârek gözlerinden yaşlar boşandı ve çok ağladı. Sonra; “Yâ Rabbî! Bana bu hâlimden dolayı rahmet et, acı. Eğer günahım sebebiyle bana acımıyorsan, bu temiz mâsuma acı.” dedi. Sonra İsmâil aleyhisselâm günahsız ellerini kaldırıp; “Yâ Rabbî! Bu hâl için bana sabır ver” diye niyâzda bulunduktan sonra, babasına dönüp; “Babacığım! Görüyor musun? Gök kapıları açılmış, bâzı melekler bize bakıp hayretlerinden cenâb-ı Hakk'a secde etmişler. Bâzıları da Hak teâlâya münâcât edip; “Yâ Rabbî! Bir peygamber bir peygambere bıçak çekmiş, başı ucunda duruyor. Senin rızânı gözetmek için onu boğazlamak istiyor. Sen onlara merhamet eyle” diyorlar.” dedi.

Daha sonra İbrâhim aleyhisselâm oğlunu güzelce bağladı, yüzükoyun yatırıp, boğazını tuttu ve; "Yâ Rabbî! Bu benim oğlum, gözümün nûru, gönlümün sürûrudur. Kurban etmemi emrettin. Şu anda emrini yapmak için hâlis niyetle geldim. Kurban etmeğe hazırım. Sana hamd ve senâ ederim. Yâ Rabbî! Bu kıymetli yavrumu kurban etmekte bana sabır ver." deyip, bıçağı oğlunun boynuna yaklaştırdı ve; "Ey yavrum! Kıyâmete kadar sana vedâ olsun. Tekrar görüşmek, kıyâmet günü olur." dedi. Bu arada İsmâil aleyhisselâm; "Ey babacığım! Acele et. Rabbimizin emrini çabuk yerine getir. Emir yapmakta geciktiğimiz için Rabbimizin bizi azarlamasından korkuyorum. Babacığım, elimi ayağımı çöz, melekler, kendi isteğimle kurban olduğumu görsünler ve Halîl'in oğlu, Allahü teâlânın işinden râzıdır desinler." dedi. İbrâhim aleyhisselâm, bu söz üzerine ellerini çözüp bıçağı boğazına dayayınca, İsmâil aleyhisselâm güldü. "Ey oğlum, bu hâlde iken niçin güldün?" dedi. "Babacığım, bu bıçakta Bismillâhirrahmânirrahîm yazılı olduğunu görüyorum. Üzerinde dostun ismi yazılı olan bıçak, nasıl keser?" diye cevap verdi. İbrâhim aleyhisselâm, Hak teâlânın ismini zikrederek bütün gücüyle bıçağı oğlunun boynuna çaldı. O anda Hak teâlâ, Cebrâil'e emrederek; "Yetiş bıçağı çevir." buyurdu. O da Sidret-ül-Müntehâ'dan bir anda gelip, bıçağı ters çevirdi. Bıçak kesmedi. Bir daha çaldı, yine kesmedi ve ne kadar uğraştı ise kâr etmedi. İsmâil aleyhisselâm; "Babacığım! Ne kadar şefkâtlisin, bıçağı kuvvetli vuramıyorsun. Yüzüme bakma, böylece hizmette kusur etmezsin" dedi. Hazret-i İbrâhim, bıçağı tekrar biledi ve oğlunun boğazına daha kuvvetli çaldı. Yine kesmedi. İsmâil aleyhisselâm; "Babacığım, bıçağın ucunu şah damarıma bastır" deyince, öyle yaptı ve diziyle de bastırdı. Bıçak iki kat olmasına rağmen boynuna izi bile çıkmadı. İbrâhim aleyhisselâm, üzülüp bıçağı taşa çalınca, taş ikiye bölündü. Bıçak dile gelip; "Ey İbrâhim aleyhisselâm! Nemrûd seni ateşe attığı vakit seni niçin yakmadı?" dedi. İbrâhim (aleyhisselâm); "Hak teâlâ, yakma, diye emreylediği için." deyince, bıçak; "Ey İbrâhim! Hak teâlâ ateşe bir kere "yakma" diye emreylediyse, bana yetmiş defâ kesme diye emreyledi. Beni mâzur gör." dedi. İbrâhim (aleyhisselâm) durdu. İsmâil (aleyhisselâm); "Babacığım, Rabbimizin emrine itâat eyle, günahkâr olmayalım." dedi. İbrâhim (aleyhisselâm) iki emir arasında şaşırdı. O anda Allahü teâlâ nidâ edip; "Yâ İbrâhim! Elbette sen rüyânı tasdik ettin. Sana düşen vazifeyi tam olarak yaptın. Şimdi bana münâsip olan lütûf ve keremimi görmek için başını kaldırıp dağa bak!" buyurdu. Hazret-i İbrâhim

dağa bakınca, bir koç gördü. Uzun zaman Cennet'te otlamış idi. Cenab-ı Hak; "Bu, senin oğluna fedâdır." buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm, koçu getirirken; "Allahü ekber!", Hazret-i İbrâhim koçu yakalarken; "La ilâhe illallahü vallahü ekber", İsmâil aleyhisselâm da gözlerini açıp; "Allahü ekber ve lillahil hamd" dedi. Bu sırada Cebrâil aleyhisselâm, İsmâil aleyhisselâma; "Ey İsmâil, Allahü teâlâ senin için ne isterse vereyim buyuruyor." deyince, İsmâil aleyhisselâm başını eğip, ellerini kaldırarak; "Yâ Rabbî! Dünyâdan îmân ile ayrılıp sana gelen mü'minleri mağfiret eyle" diye duâda bulundu. Allahü teâlâ da; "Kabûl ettim." buyurdu.

Sonra İsmâil aleyhisselâmın yerine, Cebrâil aleyhisselâmın getirdiği koç kurban edildi. Bu koçun boynuzları, Abdullah ibni Zübeyr zamanına kadar Kâbe duvarında asılı kaldı. O zaman çıkan yangında o boynuzlar da yandı. İbrâhim aleyhisselâmın, koçu kurban ettiği yerin, Minâ olduğu rivâyet edildiğinden, hacılar kurbanlarını burada keserler.

Kur'an-ı kerîmde bu hâdise meâlen şöyle anlatılmaktadır: "Yâ Rabbî! Bana iyilerden bir oğul ver. Biz de, ona hâlim bir oğlan müjdeledik. Çocuk, İbrâhim ile yürüyecek çağa gelince, İbrâhim; "Ey oğulcuğum! Rüyâda, seni boğazladığımı görüyorum. Bir bak, ne dersin?" dedi. "Babacığım, sana emredilen ne ise, onu yap! İnşallah beni sabr edicilerden bulursun" dedi. İkisi de, Allah'ın emrine teslim olunca, İbrâhim, oğlunu alnı üzere yere yatırdı. (Bıçak çocuğu kesmedi) Ey İbrâhim! Rüyâya sâdık oldun, iyi hareket edenleri biz böyle mükâfâtlandırırız, dedik. Bu iş, açık bir imtihân idi. Oğlunun yerine (kesilmek üzere) büyük bir koç verdik." (Saffât sûresi: 102-107) Bundan sonra, ona iyilerden İshak'ı peygamber olarak müjdeledik. Ona ve İshak'a bereket verdik. Onların soylarından iyi olanlar da, nefsine zulüm edenler de vardır." (Saffât sûresi: 110-113) Hazret-i İsmâil'e bu hâdiseden dolayı, Zebîh (kurbanlık) lakabı verildi.

Hazret-i İbrâhim ve İsmâil aleyhisselâm arasındaki kurban hâdisesinin bir benzeri de yine Resûlullah efendimizin dedesi Abdülmuttalib ile babası Abdullah arasında geçmişti. Abdülmuttalib gördüğü rüyâlar üzerine. Muhammed aleyhisselâmın nûrunu taşıyan oğlu Abdullah'ı kurban etmeye karar verdi. Kavminin müdâhalesi üzerine zamanın âlimlerinden birine danışıldı ve sevgili oğlu Abdullah'ın yerine, diyet olarak, yüz deve kesti. Bu

hâdiseden dolayı Abdullah'a da Zebîh lakabı verildi. İsmâil'de (aleyhisselâm) Zebîh lakabını taşıdığı için, Resûlullah efendimize (sallallahü aleyhi ve sellem) İbn-üz-Zebîhayn (iki kurbanlığın oğlu) denildi. Nitekim Fahreddîn-i Râzî hazretlerinin Saffât sûresi 102-113. âyet-i kerîmelerinin tefsîrinde, Hâkim'in “Müstedrek”inde ve Hindistan âlimlerinin büyüklerinden Abdülhâk-ı Dehlevî hazretlerinin Medâric-ün-nübüvve adlı eserinde bildirdikleri hadîs-i şerîfte, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) “Ben iki kurbanlığın oğluyum.” buyurmuştur.

Dinimizde kurban:

Peygamberimize (sallallahü aleyhi ve sellem) Kevser sûresi nâzil olup; “O hâlde (bayram) namazını kıl ve kurban kes!” buyrularak kurban kesmesi emrolundu. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) hem kendisi, hem de ümmeti için kurban keserler, kurban kesmeyi ve kurban kesenleri överlerdi. Nitekim hadîs-i şerîflerde şöyle buyruldu:

“Hasislerin (cimrilerin) en kötüsü, (kesmesi vâcib olduğu hâlde) kurban kesmeyendir.”

“Kurbanlarınızı büyük ve yağlı yapınız! Muhakkak ki, onlar sırat üzerinde sizin binekleriniz olacaktır.”

“İnsanın yediği her lokma kurban eti, ona, Cennet’te iki hörgüçlü deve gibi büyük kuş olur.”

“Kurban edilen hayvanın üzerindeki kıllar sayısınca, sâhibine sevâb yazılır.”

“Âdemoğlu için, Kurban bayramı günü, Allah katında, kurban kanı akıtmaktan daha sevgili bir şey yoktur.”

“Ey Fâtıma! Kalk! Kurbanının yanına git. Ve kesilirken şu duâyı oku: İnne salâtî ve nüsükî ve mahyâye ve memâtî lillahi rabbilalemine, lâ şerîke leh. (Manası: Şüphesiz benim namazım, ibâdetlerim, hayatım ve ölümüm, âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun ortağı yoktur.) Muhakkak ki,

kurbanından yere damlayan ilk kan damlası ile, ömründe işlemiş olduğun her günah bağışlanır. Muhakkak yarın kıyâmet günü, kestiğin bu kurbanın kanını ve etini yetmiş kat fazlasıyla getirip terâzinin sevâblar kefesine koyarlar.” Bu müjdelere kurban kesen bütün müslümanlar ortaktır.

Dinimizde kurban; koyun, keçi, sığır ve deveden birini kurban bayramının ilk üç gününün herhangi birinde kurban niyeti ile kesmek demektir. Horoz, tavuk ve vahşî hayvanları, meselâ geyiği kurban etmek haramdır. Köyde, çölde, şehirde mukîm olan (Hanefî mezhebine göre; orada onbeş gün ve daha fazla kalmaya niyet eden), âkil ve bâliğ olmuş, hür ve müslüman erkek ve kadının, ihtiyâcından fazla doksan altı (96) gram altını, parası veya bu değerde malı varsa, Kurban bayramı için niyet ederek belli günlerde, belli hayvanı kesmeleri vâcib olur. Kurban bayramı, Hazret-i İbrâhim'in İsmâil'i (aleyhisselâm) kurban etmek istediği Zilhicce'nin onuncu günü ve bunu tâkip eden onbirinci, onikinci, onüçüncü günleridir. Kurbanın şartları ve nasıl kesileceği ilmihal kitaplarında uzun yazılıdır.

Rızâ:

Allahü teâlâ, İbrâhim aleyhisselâma oğlu İsmâil'i (aleyhisselâm) kurban etmesini emir buyurarak onları imtihân etti. İbrâhim aleyhisselâm, Allahü teâlânın emrine uyarak oğlunu kurban etmek için yatırıp boynuna bıçak çaldı. İsmâil aleyhisselâm da Allahü teâlânın emrine rızâ gösterip, babasına itâat ederek başını fedâ kıldı. Kendisini boğazlamak için elinde bıçak bekleyen babasına teslim olup, hükm-i kazâya rızâ gösterdi. Hükm-i kazâya rızâ ve rızânın hakîkati hakkında İmâm-ı Gazâlî (rahmetullahi aleyh) buyurdu ki: Allahü teâlânın kazâsına rızâ göstermek, makâmların en yükseğidir ve bundan üstün başka bir makâm yoktur. Çünkü muhabbet, makâmların en iyisi; Allahü teâlânın kazâsına rızâ ise, bunun netîcesidir. Bu da her muhabbetten değil, ancak kemâl üzere olan muhabbetten ileri gelir. Bunun için Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); “Allahü teâlânın kazâsına rızâ büyük makâmdır” buyurmuştur. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Eshâb-ı kirâmdan (radıyallahü anhüm) bir topluluğa; “Sizin îmânınızın alâmeti nedir?” diye sorunca; “Belâlara sabrederiz, nîmetlere şükrederiz, kazâya râzı oluruz” diye cevap

verdiklerinde; “Kâbe'nin Rabbine yemîn ederim ki, siz mü’minsiniz.” buyurdu. Diğer bir rivâyette ise, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) “Onlar, hikmet sâhibi âlimlerdir. Dinde anlayışlarının yüksekliğinden ötürü peygamberler gibidirler.” buyurdu. Yine şöyle buyurdu:”Kıyâmet günü ümmetimden bir kısmına Cennet’e uçmaları için kanat yaratılır. Melekler onlara; “Hesâbınız, ameliniz tartıldı mı, sıratı gördünüz mü?” derler. Biz bunların hiç birini görmedik diye cevap verince, melekler; “Siz kimsiniz?” derler. “Hazret-i Muhammed'in ümmetiyiz” derler. Melekler; “Ne amel islediniz ki, bu ihsâna kavuştunuz?” derler. “Bizim iki hasletimiz vardır; biri, yalnız iken günah işlemeye utanırdık; ikincisi Allahü teâlânın bize verdiği az bir rızka râzı olurduk” derler. Melekler; “Bu dereceye kavuşmak hakkınızdır” derler.” Mûsâ aleyhisselâma kavmi; “Allahü teâlâya sorun; neden râzı ise onu yapalım” deyince, vahiy geldi ve; “Benden râzı olun, sizden râzı olayım” buyruldu. Dâvûd aleyhisselâma vahiy geldi ki: “Evliyâ kullarımın üzüntü ile inlemeleri, kalblerinde, benimle münâcâtın tatlılığını arttırır, Ey Dâvûd! Dostlarımdan benim sevdiğim, rûhânî olanlardır. Onlar, bir şeye üzülmezler. Dünyâda hiç bir şeye gönül bağlamazlar.” Peygamber efendimiz de (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurdu ki: “Allahü teâlâ buyuruyor: “Ben O Allah'ım ki, benden başka ilâh yoktur, belâlarıma sabretmeyene, nîmetlerimin şükrünü yerine getirmeyene ve kazâma râzı olmayana söyle, benim semâmın altından çıksın ve kendisine başka Rab arasın.” Resûlullah efendimiz yine buyurdu: “Allahü teâlâ buyuruyor, takdir ettim, tedbir ettim ve kendi sun'umu muhkem eyledim (ölçtüm biçtim ve sağlam yaptım). Olacak şeylerin hepsine hüküm verdim. Râzı olandan râzı olurum, râzı olmayana hışım ederim. Bana kavuşuncaya kadar böyle devam eder.” Yine buyurdu:”Allahü teâlâ buyuruyor ki, iyilik ve kötülüğü yarattım. Ne mutlu o kimseye ki, onu hayır için yarattım ve hayrı, iyiliği onun elinde kolay eyledim. Kötülük için yarattığıma yazıklar olsun. Onların elinde kötülük kolay olur. Niçin ve nasıl diyene de yazıklar olsun.”

Enes (radıyallahü anh) der ki: Yirmi sene Resûlullah’a (sallallahü aleyhi ve sellem) hizmet ettim. Yaptığım hiç bir şey için; “Bunu niçin yaptın?” demedi. Yapmadıklarım için de; “Niçin yapmadın?” demedi. Fakat Ehl-i Beyt'ten biri, bana kızınca; “Bırakın, eğer mukadder olaydı olurdu” buyururdu. Allahü teâlâ, Dâvûd aleyhisselâma vahyedip; “Ey Dâvûd! Sen

istersin, ben de isterim, ancak benimki olur. İstediğimi kabûl edersen istediğinde sana yetişirim. Elbette benim istediğimden başkası olmaz" buyurdu.

Ömer bin Abdülaziz buyurdu ki: "Takdir edilene sevinirim." "Acabâ takdir nedir? Ne istersin?" dediklerinde; "Allahü teâlânın alnıma yazdığını isterim" dedi. İbn-i Mes'ûd (radıyallahü anh) buyuruyor ki: "Olan bir şeye; Keşke olmasa idi veya olmayan bir şeye; Keşke olsaydı demektense taş yemeyi tercih ederim."

Benî İsrâil'de uzun zamandır çok ibâdet eden bir âbid vardı. Sonra rüyâsında; "Cennet'te senin arkadaşın filan kişidir" dediler. Ona gidip, ibâdetini görmek istedi. Farzlardan başka ne gece namazı, ne de nâfile oruç gördü. "Senin amelin nedir, söyle?" dedi. "Gördüğün kadardır" diye cevap verdi. Fazla ısrâr edince nihâyet hatırladı ve; "Bende bir haslet vardır, o da; başıma bir belâ gelse veya hastalansam kurtulmak istemem. Güneşte oturursam gölgeye gitmeyi; gölgede olursam güneşe çıkmayı aslâ arzu etmem ve Allahü teâlânın yaptığına râzı olurum." Abid bunu duyunca, elini başına koydu ve; "Bu büyük bir haslettir" dedi.

Allahü teâlâyı sevmeyi ve O'nun sevgisi ile meşgûl olmayı kabûl eden, rızâyı inkâr edemez. Çünkü seven, sevdiğinin her yaptığına râzı olur. Sevgi gâlib olunca, isteklere uymayan şeylere rızâ iki şekilde mümkündür. Birincisi; aşka öyle dalmış ve kendinden o derece geçmiş olur ki, hiç bir şeyden haberi olmaz. Nitekim bir kimse, düşman karşısında kendini unuturcasına harbeder de, yaralansa farkına varamaz ve görünce anlar. Bir kimse mühim bir hizmete giderken, ayağına batan dikeni hissetmez. Kalb meşgûl olunca, açlık ve susuzluk aklına gelmez. Bütün bunlar, bir mahlûkun aşkında ve dünyâ hırsında mümkünken, Allahü teâlânın aşkında ve âhiret sevgisinde niçin olmasın. Kalbdeki mânevî sûretlerin güzelliğinin, aslında çöplük ve pislik üzerine çekilmiş bir deriden ibâret olan dış görünüş güzelliğinden daha büyük olduğunu herkes bilir. Kalb güzelliklerini idrâk eden basîret gözü, çok defâ yanılan baş gözünden daha açık ve daha keskindir. Büyüğü küçük, uzağı yakın görür. İkincisi; acı hisseder, fakat bilir ki sevdiğinin rızâsı bundadır. Bundan dolayı râzı olur. Nitekim bir sevdiği ona; Kan aldır veya şu acı ilacı iç dese, sevdiğinin rızâsını

kazanmak için buna râzı olur. O hâlde Allahü teâlânın rızâsının kendi başına gelende olduğunu bilen kimse, fakirliğe, hastalığa, belâya sabreder, râzı olur. Nitekim dünyâ emellerine kavuşmak için sıkıntılı yolculuklara, denizdeki tehlikelere ve zor işlere râzı olur. Sevenlerin birçoğu bu dereceye kavuşmuşlardır. Cüneyd-i Bağdâdî diyor ki: “Sırrî-yi Sekatî'ye; “Muhib (seven) acı duyar mı?” diye sordum. “Hayır” dedi. Kılıçla kesilse yine duymaz mı?” deyince; “Hayır, bir değil yetmiş kılıç vursalar yine duymaz” dedi.” Evliyâdan biri buyurdu ki: “O'nun sevdiğini ben de severim.” Bişr-i Hafî buyurdu ki: “Bağdat'ta bir kimseye bin değnek vurdular, ağzından hiç ses çıkmadı. Niçin feryâd etmedin? dedim; “Sevdiğim hazır idi, beni görüyordu” dedi. “O âzametli mâşûku, sevgiliyi görseydin ne yapardın?” dedim, feryâd edip canını teslim etti.” Kur’an-ı kerîmde, Yûsuf aleyhisselâma bakan kadınların, onun âzamet ve celâlinden ellerini kesip haberleri olmadığı bildirilmektedir. Mısır'da kıtlık olmuştu. Aç olanlar Yûsuf aleyhisselâmı görmeye gider, açlıklarını unuturlardı. Bu bir mahlûkun güzelliğinin tesiridir. Her şeyi yaratan Allahü teâlânın güzelliği, bir kimseye gösterilirse, belâları duymamasına niçin şaşılsın. Sahrada oturan bir kimse vardı. Allahü teâlânın her hükmettiğine; “Bu hayırlıdır” derdi. Eşyasını kollayan bir köpeği, yükünü yüklediği bir merkebi, bunları ve kendilerini uyandıran bir de horozu vardı. Aç bir kurt gelip merkebi parçaladı. “Bunda bir hayır var” dedi. Horozu da köpek öldürdü. Yine; “Bir hayır var” dedi. Köpek de başka bir sebeple öldü. Yine; “Bir hayır var” dedi. Hanımı ve çocukları üzülüp; “Her ne olursa, bunda bir hayır var diyorsun, bu ne biçim hayırdır. Elimiz, ayağımız bunlar idi, hepsi öldü” dediler. “Belki hayır bunlarda olur” dedi. Ertesi gün kalkınca, etrafında bulunanları; merkep; horoz ve köpek sesleri sebebi ile hırsızların öldürüp, mallarını almış olduklarını ve bunlarınkiler öldüğü için kendilerini bulamadıklarını gördü. Hanımına; “Allahü teâlânın her işinde, bunda bir hayır var demenin hikmetini anladın mı?” dedi.

Îsâ aleyhisselâm; kör, cüzzamlı, iki tarafı felç, elsiz, ayaksız bir kimseye uğradığında; “Allahü teâlâya hamdolsun ki, bir çok insanların tutuldukları belâdan beni korudu” dediğini duydu. “Sana verilmeyen belâ yok, seni hangisinden korudu” buyurdu. Cevabında; “Kalbinde, benim kalbimde olan mârifetin yaratılmadığı kimseden sıhhatliyim” dedi. Sonra Îsâ aleyhisselâm

elini ona sürdü, hastalığı geçti, yüzü güzelleşti. Îsâ (aleyhisselâm) ile bir müddet sohbet ve ibâdet eyledi.

Şiblî'yi deli diye hastahaneye kaldırdılar. Yanına birkaç kişi geldi. “Siz kimsiniz?” dedi. Sizi sevenleriz dediler. Onlara taş atmaya başlayınca, kaçtılar. Bunun üzerine; Yalan söylüyorsunuz. Beni sevseydiniz meşakkatime sabreder, attığım taşlardan kaçmazdınız buyurdu.

Din düşmanları; “Rızânın şartı, duâ etmemektir. Olmayanı Allahü teâlâdan istemeyin. Olana râzı olun. Günah ve fıskı kötü görmeyin, nehy-i münker yapmayın. Onlar da Allahü teâlânın kazâsı iledir. Bir şehirde, günah, vebâ ve belâ çok olursa, oradan kaçmak, kazâdan kaçmak olur” diyorlar. Bunların hepsi yanlıştır. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) duâ etti ve; “Dua, ibâdetlerin özüdür.” buyurdu. Hakikatte duâ; kalbe incelik, kırıklık, yalvarma, âcizlik, tevâzû verir ve Allahü teâlâya sığınmaya sebep olur ki bütün bunlar beğenilen sıfatlardır. Belânın gitmesi için duâ etmek de böyledir. Hattâ bir sebep olarak bildirilen ve yapılması emredilen şeyi yapmamak, rızâsızlık olur. Çünkü. Allahü teâlâ; “Dua ediniz, benden isteyiniz.” buyuruyor. Günaha râzı olmak, nasıl câiz olur? Bu yasak edilmiştir. Nitekim; “Günaha rızâ gösteren, onu işleyene ortak olur.” ve; “Doğuda bir kimseyi öldürseler, batıda bulunan bir kimse, buna râzı olsa, günahta ona ortak olur.” buyurmuştur. Günah, Allahü teâlânın kazâsı, yaratması ise de, iki tarafı vardır. Biri, kul bunun kendi ihtiyârında olduğunu bilir. Bunu işleyenin, Allahü teâlânın düşmanı olacağını da bilir. Diğeri, Allahü teâlânın kazâ ve takdiri ile olduğunu bilmesidir. Allahü teâlâ, âlemin günah ve küfürden tamâmen kurtulamayacağını ezelde takdir etmiştir. Yâni ilk kazâya rızâ gösterilir. Fakat günah ve küfrün, insanın ihtiyârı ile olduğunu, onun sıfatı olduğunu ve Allahü teâlânın bunu sevmediğini bildiği hâlde günaha rızâ göstermek olamaz. Burada bir tenâkuz yoktur. Bir kimsenin sevmediği bir kimse ölse, o kimse kendisini sevmese de hem üzülür, hem de sevinir. Bir bakıma sevinir. Bir bakıma üzülür. Tenâkuz olması için ikisi de aynı cinsten olmalıdır! Bunun gibi, günah işlemenin gâlib olduğu yerden kaçmak lâzımdır. Kur’an-ı kerîmde meâlen; “Yâ Rabbî! İnsanları zâlim olan bu yerden, bizi çıkar.” (Nisâ sûresi: 75) buyruldu. Geçmiş büyüklerimiz, başkalarına zarar vermese de günahın zulmetinden korunmak için, başka şehirlere gitmişlerdir. Bir

şehirde kıtlık ve sıkıntı olsa, başka yere gitmek câizdir. Yalnız tâûn (vebâ) hastalığının bulunduğu yerden başka yere gitmek yasak edilmiştir. Çünkü sağlam olanlar, giderse, hastalara bakacak kimse kalmaz, hepsi helâk olurlar. Başka şehre gitmeleri karantina bakımından da yasak edilmiştir. Diğer belâlar böyle değildir. Bilakis, O'nun hükmü olduğu için emre uyup, bildirilen sebeplere başvurmak gerekir. Emri yerine getirdikten sonra râzı olmak ve bunda bir hayır vardır demek lâzımdır.

İmâm-ı Ebü'l-Kâsım, “Kuşeyrî Risalesi”nde buyurur ki: Râbiat-ül-Adviyye'ye; “Kul ne zaman rızâ mertebesine ulaşır?” denilince; “Allahü teâlânın nîmeti kadar, musîbeti de kendisini memnun edince” diye cevap verdi.

Ömer bin Hattâb (radıyallahü anh) Ebû Mûsa'l-Eş'arî’ye (radıyallahü anh) yazdığı mektubunda; “Hayrın tamamının rızâda olduğunda şüphe yoktur. Gücün yeterse rızâdan ayrılma! Aksi hâlde sabırlı ol!” buyurdu.

Ana ve babaya itâat:

İsmâil (aleyhisselâm), Allahü teâlânın emrine ve babaya itâatte, insanlar için pek güzel bir örnek oldu. Allahü teâlâ, Kur’an-ı kerîmde sâdece kendisine ibâdeti emretti. Kendisine ibâdetten sonra ana-babaya itâati bildirdi. İnsanın varlığının hakîkî sebebi, Allahü teâlânın yaratması; zâhirî sebebi de ana ve babasıdır.

Allahü teâlâ, İsrâ sûresinin 23. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Rabbin kesin olarak şunları emretti: Ancak kendisine (Allahü teâlâya) ibâdet edin, ana-babaya güzellikle muâmele edin, eğer onlardan biri veya ikisi senin yanında ihtiyârlık hâline ulaşırsa, sakın onlara “Öf” bile deme ve onları azarlama. İkisine de iyi ve yumuşak söz söyle.” buyurdu.

İbn-i Ömer (radıyallahü anh) âyet-i kerîmeyi tefsîr ederken; “Ana ve babaya hitâb ederken, babacığım, anneciğim demelidir” buyurdu.

Atâ bin Ebî Rebâh (rahmetullahi aleyh) yukarıdaki âyet-i kerîmeyi tefsîr ederken; “Onların yanında konuşurken, gözü onlara doğru çevirmemeli,

onlara bakmadan konuşmalıdır” buyurdu.

Mücâhid (radıyallahü anh) “Ana-babanızı isimleri ile çağırmayınız. Onları yalanlamayınız. Onlarla yumuşak konuşunuz. Onlara boş söz söylemeyiniz.” buyurdu.

Ana-babaya iyilik yapmak, dil uzatmamak, ve karşı gelmemek onlara itâatten olup, aksini yapmak ve böyle davranmamak büyük günahtır. Dînen mahzurlu olmayan husûslarda ana-babaya karşı gelmemelidir.

İmâm-ı Kurtubî buyurdu ki; “Ana-babaya iyilikte bulunmak onlara itâat etmek, sâdece müslüman ana-babaya mahsus değildir. Ana-baba kâfir bile olsalar, onlara iyilik yapılır.”

Gerek hayatta iken ve gerekse vefâtlarından sonra, ana-baba hakkına riâyet edilir. Ana-babanın vefât ettikten sonra haklarına riâyet, her namazın peşinden onlar için duâ etmekle olur.

Tabiînden bir zât buyurdu ki: Her gün beş vakit namazda ana ve babasına duâ eden kimse, onların hakkını yerine getirmiş olur. Çünkü Allahü teâlâ Lokman sûresi 14. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Allahü teâlâya ve ananıza-babanıza şükredin.” buyurmuştur. Günde beş defâ Allahü teâlâya şükrediyoruz. Ana-babaya şükür ise, günde beş vakit namazda onlara duâ etmek sûretiyle olur.

Ana-babanın çocuğu üzerinde on hakkı vardır. 1- Ana-baba aç oldukları zaman onları doyurur. 2- Giyeceğe muhtâç oldukları zaman, eğer gücü yeterse, onları giydirir. 3- Hizmete muhtâç iseler onların hizmetini görür. 4- Onlar kendisini çağırdıkları zaman, dâvetlerine icâbet eder ve hemen yanlarına gider. 5- Bir şey emrettikleri zaman emirlerini günah olmadığı müddetçe yerine getirir. 6- Ana-baba ile konuşurken yumuşak konuşur. 7- Onları isimleri ile çağırmaz. 8- Onlarla beraber yürürken arkalarından yürür. 9- Kendisi için istediğini onlar için de ister. Kendisi için istemediği bir şeyi onlar için de istemez. 10-Kendisine duâ ettiğinde, onlar için de af ve mağfiret diler.

Vefâtlarından sonra ana-babayı râzı etmek, üç şeyle mümkün olur: 1- Çocuk, Allahü teâlânın emirlerine uyup, yasaklarından sakınmak sûretiyle sâlih olursa. Çünkü ana-baba; çocuklarının sâlih olmasına sevinmesi kadar hiç bir şeye sevinmez. 2- Ana-babanın akrabâ ve dostlarını ziyâret etmekle. 3- Ana-baba için Allahü teâlâdan af ve mağfiret dilemek, onlar için sadaka vermek ve iyilik yapmakla onlar râzı olurlar.

Selemeoğullarından bir kimse, Resûlullaha (sallallahü aleyhi ve sellem) gelerek; "Yâ Resûlallah! Anam-babam vefât ettiler. Acabâ onlara yapabileceğim bir iyilik var mı?" diye sordu. Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) "Evet, onlar için Allahü teâlâdan af ve mağfiret dilemen, onların verdikleri sözleri yerine getirmen, onların dostlarına ikrâmda bulunman, onlar tarafından olan akrabâlarını ziyâret etmendir." buyurdu.

Bir kimse, Resûlullah efendimize (sallallahü aleyhi ve sellem) "Biat için sana geldim. Ana-babamı ağlayarak bıraktım" deyince, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); "Ana-babana dön, onları ağlattığın gibi güldür." buyurdu.

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), "Burnu yere sürtülmüştür, burnu yere sürtülmüştür." buyurdu. "Kimin, yâ Resûlallah?" dediler. "Ana ve babasından birinin veya ikisinin, yanında ihtiyârladığı hâlde, Cennet'e gitmeyenin." buyurdu.

Bekr bin Hakem, babasından, o da dedesinden anlatır. "Yâ Resûlallah! En önce kime iyilik edeyim? dedim. "Annene" buyurdu. "Sonra kime?" dedim. Yine; "Annene" buyurdu. Üçüncü defâ sordum. Yine; "Annene" buyurdu. "Sonra kime?" dedim. "Babana ve sonra sırasıyla akrabâlarına" buyurdu. Annenin, babadan önde tutulması, onun çocuk için daha çok zahmet çekip yorulmasından; daha ziyâde şefkâtli ve çocuğa hizmetinin çok olmasındandır.

Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) "Size günahların en büyüğünü bildireyim mi?" diye üç defâ buyurdular. Eshâb-ı kirâm

(radıyallahü anhüm); “Evet. Bildir, yâ Resûlallah!” dediler. “Allahü teâlâya ortak koşmak, ana-babaya karşı gelmek ve yalan söylemektir.” buyurdu.

Avm bir Huveys isminde bir zât şöyle anlattı: “Bir köye gitmiştim. O köyün yanında bir kabristan vardı. İkindiden sonra, burada bulunan bir kabir açılır, başı merkep başı, bedeni insan bedeni gibi olan birisi çıkar, üç defâ merkep gibi anırdıktan sonra kabir kapanırdı. Orada yaşlı bir kadın yün eğiriyordu. Kabirden çıkan şahsın annesi olduğunu söylediler. Oğlunun hâlini şöyle anlattı: “Oğlum içki içerdi. Ben de ona; Allah'tan kork! Ne zamana kadar içki içmeğe devam edeceksin?” deyince, bana; “Tıpkı merkepler gibi anırıyorsun" derdi. Bir ikindi vaktinden sonra öldü. İşte şimdi görüyorsun. Her gün ikindiden sonra böyle kabirden çıkar, üç kere anırır, sonra kabri kapanır” dedi.

Akıllı kimsenin, ana-babasına nasıl hürmet edileceğini öğrenmesi, onlara karşı gelmemesi, itâat etmesi gerekir. Allahü teâlâ; Tevrât, İncil, Zebûr ve Kur'ân-ı kerîmde ve gönderdiği bütün kitaplarda, ana-babaya itâat ve hürmet edilmesini, onlara karşı gelinmemesini bildirmiş ve peygamberlerine de böyle emretmiştir.

Büyüklerden birisi şöyle buyurdu: “Çocuğun, ana-babasının yanında, onların izni olmadan konuşmaması, önlerinde, sağlarında ve sollarında yürümemesi lâzımdır. Ancak çağırdıklarında yanlarına gider ve arkalarından yürür.”

Sabır:

İsmâil (aleyhisselâm), Allahü teâlânın emirlerine uymakta, ibâdet etmekte, Allahü teâlâ tarafından gönderilen sıkıntılara, musîbet ve meşakkatlere katlanmakta sabr etti ve Kur’an-ı kerîmde, Enbiyâ sûresi: 85. âyet-i kerîmede sabredenlerden olduğu bildirildiği gibi, bizzât Allahü teâlâ tarafından övüldü.

İsmâil aleyhisselâmın Kur’an-ı kerîmde açıkça övülmesine sebep olan sabrın mâhiyeti ve üstünlüğü nedir? Nelere karşı sabredilirse sevâb alınır?

Sabır, kişinin haramdan sakınıp, nefsin kötü arzularını yapmamasıdır. Böylece, sonu pişmanlık olan lezzetlerden yüz çevirir. Sabır ikiye ayrılır. Biri, günah işlememek için sabretmektir. Şeytan, insanın kendi nefsi ve kötü arkadaşlar, insana günah işletmek isterler. Bunları dinlemeyip sabretmek çok sevâbdır. İkincisi; dertlerin, belâların acılarına sabredip, bağırıp çağırmamaktır. Çok kimse sabır deyince yalnız bu sabrı anlar. Bu sabır da sevâbdır ve her ikisi de farzdır. Bu husûsta Resûlullahın (sallallahü aleyhi ve sellem) dördüncü halîfesi ve damadı, dünyâda iken Cennetle müjdelenmiş ve ilmin kapısı olduğu hadis-i şerîfle bildirilmiş olan Hazret-i Ali buyurdu ki: “Sabır üç kısımdır: İbâdet ve tâatlarda sabır, günahlara karşı sabır, musîbet ve sıkıntılara karşı sabırdır. Kim ibâdet ve tâatlarda, Allahü teâlânın emirlerini yapmada, beş vakit namazı muntazaman vaktinde kılmada sabır gösterirse, kendisine yüz derece verilir ve her bir derece gökle yer arası kadardır. Kim günahlara düşmemek ve haram işlememek için sabrederse, Allahü teâlâ kendisine kıyâmet günü altıyüz derece ihsân eder. Kim de musîbetlere, başına gelen sıkıntı ve eziyetlere sabır gösterirse, ona da Allahü teâlâ hesapsız dereceler ihsân eder.”

Fakih Ebü'l-Leys Semerkandî hazretleri; “Belâlara sabredip, musîbetler karşısında Allahü teâlâyı hatırlamak insana elbette lâzımdır. Çünkü insan, bu sabrı ve zikri gösterirse Allahü teâlânın kazâ ve kaderine rızâ göstermiş ve şeytanı kovmuş olur.” buyurdu.

Hilm:

Kur’an-ı kerîmde, Sâffât sûresi 101. âyet-i kerîmede beyân buyrulduğu gibi, Allahü teâlâ, İbrâhim aleyhisselâmı “Hilm sâhibi bir oğul” la müjdeledi. Tefsîr âlimlerinin bildirdiklerine göre, hilm sâhibi olmak ile vasfedilen ve bu sıfatı ile övülen, İbrâhim aleyhisselâmın oğlu ve Muhammed aleyhisselâmın dedesi olan İsmâil aleyhisselâmdır. Hilm vasfının, insanlara faydası pek çoktur. Bunu İslâm âlimleri, eserlerinde oldukça geniş anlatmışlar ve bu husûsta Resûlullah efendimizin buyurduklarını kitaplarında nakletmişlerdir.

Hilm; gadaba gelmemek, öfkeye kapılmamak yâni yumuşaklık demektir. Hilm, gadabını yenmekten daha efdâl olup, aklın çokluğuna alâmettir. Hadîs-i şerîfte; “Gadaba sebep olan şey karşısında hilm göstereni, Allahü teâlâ sever.” ve “Allahü teâlâ, hayâ, hilm ve iffet sâhiplerini sever. Fuhuş söyleyenleri ve sarkıntılık yaparak dilenenleri sevmez.” buyruldu. İffet; başkasının malına göz dikmemektir. Fuhş; çirkin, ayıb şeylerdir. Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), “Yâ Rabbî! Bana ilm, hilm, takvâ ve âfiyet ihsân eyle!” duâsını çok söylerdi. (İlm-i nâfi; kelâm, fıkıh ve ahlâk ilimleridir. Âfiyet; dînin ve îtikâdın bid’atlerden, amelin ve ibâdetin âfetlerden, nefsin şehvetlerden, kalbin hevâ ve vesveseden, bedenin de hastalıklardan selâmet bulması, kurtulması demektir.) Resûlullah’tan (sallallahü aleyhi ve sellem), duâların efdâli hangisidir diye sorulunca; “Allahü teâlâdan âfiyet isteyiniz, îmândan sonra, âfiyetten daha büyük nîmet yoktur.” buyurdu. Afiyete kavuşmak için, çok istiğfâr etmelidir. Ayrıca; “İlm ve sekîne sâhibi olunuz! Öğrenirken ve öğretirken yumuşak söyleyiniz! İlm ile tekebbür etmeyiniz!” buyurmuştur. Sekîne; ağır başlı, vakâr sâhibi olmaktır. Hadîs-i şerîflerde; “İslâmiyete uyan ve yumuşak olan kimseyi, Cehennem ateşi yakmaz.” ve “Yumuşak olmak, bereket getirir. İşinde taşkınlık ve gevşeklik yapmak, gaflete sebep olur.”, “Rıfk sâhibi olmayan kimseden hayr gelmez!” ve “Rıfk, insana zînet verir, kusurlarını giderir!”, “İlm; öğrenmekle, hilm de gayretle hâsıl olur. Allahü teâlâ, hayırlı şey için çalışanı, maksadına kavuşturur. Kötülükten sakınanı, ondan korur.” buyruldu.

Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Âişe'ye (radıyallahü anhâ) “Yumuşak davran! Sertlikten ve çirkin şeyden sakın! Yumuşaklık insanı süsler ve çirkinliğini giderir.” buyurdu.

----

1) Tefsîr-i Mazharî; Metinde geçen âyet-i kerîmelerin tefsîrleri

2) Tefsîr-i Taberî

3) Hâşiyetü Şeyhzâde alâ tefsîr-i Kâdı Beydâvî (İstanbul 1978); cild-1, sh. 420

4) Tefsîr-i Kebîr

5) Tefsîr-i Tıbyân

6) Tefsîr-i Mevâkıb

7) Tefsîr-i Kurtubî

8) Hâşiyetü Sâvî; cild-3, sh. 38, 322

9) Hâşiyetü Cemel; cild-3, sh. 544

10) Sahîh-i Müslim

11) Müsned-i Ahmed ibni Hanbel; cild-1, sh. 353

12) Mir'ât-ı Kâinat; cild-1, sh. 91, cild-2, sh. 181

13) Mir'ât-ül-Haremeyn (Mir'ât-ı Mekke kısmı); cild-1, sh. 222, 226

14) Mecmû-üz-zevâid; cild-8, sh. 201

15) Mu'cizât-ül Enbiyâ; sh. 93

16) Kısâs-ül-enbiyâ (Arâis); sh. 100

17) Ahsen-ül-Enbâi fî ma'şeri enbiyâî; sh. 6

18) Ravdat-ul-ebrâr; cild-1, sh. 32

19) Feth-ül-Bâri fî şerh-il-Buharî; cild-6, sh. 277, 280, 283, 295

20) Es-Sîret-ül Hâlebî; cild-1, sh. 18

21) Künh-ül-ahbâr; cild-2, sh. 184, 219, 221, 223

22) Hasâis-ül-kübrâ; cild-2, sh. 181

23) Ravdat-üs-safâ; sh. 174, 177, 188, 190

24) Delâil-ün-nübüvve; sh. 122, 132

25) Medâric-ün-nübüvve; cild-2, sh. 12, 17

26) Bedâyi-üz-zühûr; sh. 97

27) Ed-Dürr-ül-mensûr; sh. 529

28) Tam İlmihal Seâdet-i Ebediyye; sh. 363, 1024

29) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; cild-8, sh. 324, cild-12, sh. 236

30) Rehber Ansiklopedisi; İsmâil (aleyhisselâm), İbrâhim (aleyhisselâm), Hacer-ül-esved, Kâbe, Zemzem, Hac, Kurban ve Muhammed aleyhisselâm maddeleri

31) Hak Sözün Vesîkaları; sh. 153

32) Kimyâ-i Seâdet

İSHAK ALEYHİSSELÂM

Şam ve Filistin ahâlisine gelen peygamberlerden. İbrâhim aleyhisselâmın ikinci oğludur. Annesi Hazret-i Sâre'dir. Büyük kardeşi İsmâil'den (aleyhisselâm) kaç yaş küçük olduğu bilinmemektedir. Kavmini, babası İbrâhim'in (aleyhisselâm) dînine dâvet ederdi. Babasının akrabâsından bir kadınla, başka bir rivâyete göre de Lût aleyhisselâmın kızı ile evlendi. Ya'kûb (aleyhisselâm) ve Iys adında iki oğlu oldu. Filistin'de vefât edip, baba ve annesinin de medfûn bulunduğu Halîlürrahmân civârına defnedildi. Kur'ân-ı kerîmde onyedi yerde ismi geçmektedir.

İshak aleyhisselâmın babası İbrâhim aleyhisselâm, Nemrûd'un ateşinden kurtulduktan sonra; kardeşinin oğlu Lût (aleyhisselâm), amcasının kızı ve hanımı olan Sâre ve diğer inananlarla birlikte önce Şam'a, sonra da hanımı ile Mısır'a ve Ken'ân iline gitti. Bu arada bir memlekete (Mısır, Harrân veya Ürdün'e) vardılar. Geldikleri yerin, evli kadınları rahatsız eden zâlim bir kralı vardı. Hazret-i Sâre'deki yüz güzelliğini gören adamlardan biri, hemen krala giderek; "Memleketine senden başkasına yakışmayacak güzellikte bir kadın geldi." diye haber verdi. Zâlim kral adam gönderdi. Bu sırada İbrâhim aleyhisselâm, hanımı Sâre'ye; "Bu zâlim, benim hanımım olduğunu anlarsa, seni elimden alır. Eğer sana sorarsa kızkardeşim olduğunu söyle! Zâten sen, İslâm'da benim kardeşimsin. Zirâ burada ikimizden başka müslüman bilmiyorum" dedi. Çünkü o zâlim kavmin inancına göre, bir erkeğin kız kardeşiyle evlenmeye herkesten daha lâyık olduğu kabûl edilirdi. Kralın adamları, İbrâhim'i (aleyhisselâm) bırakıp Sâre'yi saraya getirdiler. İbrâhim'in (aleyhisselâm) zâlime karşı koyabilecek hiç bir şeyi olmadığından, namaz kılıp duâ etmeye başladı.

Herkesin sığınağı olan Allahü teâlâ, İbrâhim aleyhisselâma, sarayın içini dışından rahatlıkla görmesi için, kralın sarayını şeffaf bir hâle getirdi. Kral, Hazret-i Sâre içeri girince ona dokunmak istedi. Hazret-i Sâre, Allahü teâlâya yalvarıp; "Yâ Rabbî! Ben sana ve senin peygamberine îmân ettimse; ben kadınlığımı zevcimden başkasına karşı her zaman muhâfaza eyledimse; şu kâfirin şerrinden beni koru." diye yalvarınca; o zâlimin nefesi kesilerek

uzanan elleri hareket etmez, yürüyen ayakları da tutmaz oldu. Hazret-i Sâre'den, kurtulması için duâ etmesini istedi. Hazret-i Sâre, endişeye kapılıp; "Bu kâfiri benim öldürdüğümü zannederler." diye düşündü ve duâ etti. Kral, eski hâline kavuştu. Tekrar elini uzatınca; Hazret-i Sâre de önceki gibi yine yalvardı. Bu defâ da hareketsiz kalıp, sara hastalığına tutulmuş kimseler gibi debelenmeye başladı. Tekrar duâ etmesini istedi. Hazret-i Sâre tekrar duâ etti. Kral, o hâlinden kurtulup tekrar yeltendi ve yere yığıldı. Hazret-i Sâre, üçüncü defâ duâ edince kral yine kendine geldi. Fakat bir daha ilişemedi ve Sâre'nin bir cinnî veya bir büyücü olduğuna kanaat getirip, kendisine bir zarar vermesinden korktu. Hazret-i Sâre'yi getiren adamı çağırarak; "Sen bana insan değil, ancak bir şeytan getirmişsin! Bunu hemen memleketimden çıkar" dedi ve Hâcer'i de Sâre'ye hediye etti. Hazret-i Sâre, daha sonra Hazret-i İsmâil'in annesi olmakla şereflenecek olan Hazret-i Hâcer'i de alarak İbrâhim'in (aleyhisselâm) yanına döndü. Bütün olup bitenleri; Allahü teâlânın izniyle, sanki gözünün önünde imiş gibi seyreden Hazret-i İbrâhim, yanında Hazret-i Hâcer olduğu hâlde hanımını görünce hâlini sordu. Hazret-i Sâre'de; "Hayırdır. Allahü teâlâ fâcirin elini benden men eylediği gibi üstelik bir de Hâcer'i ihsân etti" diye cevap verdi.

İbrâhim aleyhisselâm, bu hâdiseden sonra hanımı Sâre ve Hâcer'i alarak Filistin'e gitti. Bu zamana kadar çocuğu olmayan Sâre, yaşının geçtiğini düşünerek, İbrâhim'e (aleyhisselâm) Hazret-i Hâcer'i nikâhlamasını söyledi. Bu evlilikten İsmâil aleyhisselâm oldu. İbrâhim'in (aleyhisselâm) alnındaki nûr, Hâcer'e ve oradan da İsmâil'e (aleyhisselâm) intikâl etti. Hazret-i İbrâhim, Muhammed aleyhisselâmın nûrunu taşıyan İsmâil'e (aleyhisselâm) ve annesi Hazret-i Hâcer'e fazla alaka gösteriyordu. Bu durum Hazret-i Sâre'nin gayretine sebep oldu. Allahü teâlâ, Hazret-i İbrâhim'e (aleyhisselâm) vahyedip İsmâil aleyhisselâm ile annesini şu anda Mekke'nin bulunduğu topraklara götürmesini emreyledi. İbrâhim aleyhisselâm da, onları emredilen topraklara götürüp geri döndü. O sıralarda bu topraklar ıssız ve ot bitmeyen bir yer idi. Aradan yılların geçmesi ile İbrâhim aleyhisselâm yüz, hanımı Sâre de yetmiş yaşını aşmışlardı. Bu zamanda Allahü teâlânın emriyle melekler, bir çocukları olacağını müjdelediler. Nitekim âyet-i kerîmede meâlen; "Bir de ona sâlihlerden bir peygamber olmak üzere İshak'ı müjdeledik." buyruldu. (Saffât sûresi: 112)

Hazret-i İshak'ın müjdelenmesi hâdisesi, Zâriyât sûresinde İbrâhim aleyhisselâmın husûsiyetleri anlatılırken şöyle beyân buyrulmaktadır:”Yâ Muhammed! İbrâhim'in hizmetleriyle ikrâm olunan misâfirlerinin sözleri ve haberi sana geldi mi? O misâfirler, İbrâhim'in evine girdiklerinde selâm verdiler. İbrâhim, selâmlarına cevap verip (kendi kendine); “Bunlar bilmediğim değişik kimselerdir.” dedi. İbrâhim, misâfirlerinden habersiz, hanımına gitti. Semiz bir dana kızartıp geldi. O kızartmayı önlerine koydu; “Yemez misiniz?” dedi. Onlar, ondan yemediler. Onların yemekten kaçındıklarını görünce, kalbine korku girdi. Melekler onun korkusunu anlayıp; “Korkma!” dediler ve onu, bülûğunda ilimde kâmil olacak İshak adında bir oğulla müjdelediler. İbrâhim'in zevcesi (Sâre), bu oğul müjdesini işitince (hayret etti ve) vâveyla ile kalkıp elleri ile yüzüne vurarak odasına yönelirken; “Ben acûze bir ihtiyâr kadın iken doğurur muyum?” dedi. Melekler; “Rabbin, müjdelediğimiz gibi buyurmuştur. O hâkim ve âlimdir, her şeye kâdirdir” dediler.” (Zâriyât sûresi: 24-30) “İbrâhim; “Benim bu ihtiyârlığımda bana evlâd mı müjdelersiniz? Ne acayip müjdedir” dedi. Melekler; “Biz seni hak ile müjdeledik. Sen Hakk'ın rahmetinden ümîd kesme” dediler, İbrâhim; “Allahü teâlânın rahmetinden kim ümid keser? Ancak, Allahü teâlânın rahmetinin bolluğunu bilmeyen azgınlar ümîd keserler” dedi.” (Hicr sûresi: 54-56)

Meleklerin bu müjdesi, Lût aleyhisselâm kavminin helâk olduğu gece idi. Çok geçmeden Hazret-i Sâre hâmile kaldı. Doğan çocuğa müjde esnâsında, annesi sevinç ve taaccüple güldüğü için İbranîcede (gülüyor) mânâsına gelen İshak adını verdiler. Babası, İshak'ı (aleyhisselâm) yedi günlük iken sünnet etti. İbrâhim aleyhisselâm, büyük oğlu İsmâil'e (aleyhisselâm) okuduğu gibi ona da; “E'ûzü bikelimâtillâhittâmmâti min külli şeytânin ve hâmmetin ve min külli aynin lâmmeh” duâsını okurdu. İshak aleyhisselâm büyüyünce, babası ve annesi ile Mekke'ye gitti. Kâbe-i muazzamayı ziyâret edip, ağabeyi İsmâil'le (aleyhisselâm) görüştü. Üçü birlikte Filistin'e döndüler. Burada anne ve babasına hizmet eder, her sene, hac zamanında, Mekke'ye giderdi. Bir rivâyette Şam ve Filistin ahâlisine, daha babasının sağlığında, başka bir rivâyette ise, babasının vefâtından sonra, peygamber olduğu bildirildi. En’âm sûresi 84. âyet-i kerîmede meâlen; “Biz İbrâhim'e oğlu İshak'ı ve İshak'a oğlu Ya’kûb'u hîbe ettik ve her birine hidâyet ve nübüvvet verdik.” ve Nisâ sûresi 163. âyet-i kerîmesinde de; “Nûh'a ve

ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi, (Habîbim) sana da vahyettik; ve yine İbrâhim'e, İsmâil'e, İshak'a, Ya'kûb'a, Ya'kûb'un evlâtlarına ve Îsâ'ya, Eyyûb'a, Yûnus'a, Hârun'a ve Süleymân'a da vahyettik." buyrularak İshak aleyhisselâmın peygamberliği haber verilmektedir.

İshak (aleyhisselâm), yüz ve şekil îtibâriyle, ahlâk ve yaşayışta babası Hazret-i İbrâhim'e çok benzerdi. Hattâ sakalı çıktığı zaman, baba ile oğulu birbirinden ayırmak çok güçleşti. İbrâhim aleyhisselâmın sakalı, cenâb-ı Hakk'ın kudretiyle bir gecede ağararak aralarında fark meydana geldi ve görenler kolayca birbirlerinden ayırır oldular.

İshak (aleyhisselâm), Hazret-i İbrâhim'in vefâtından sonra, onun dîninin hükümlerini yaymaya devam etti. Kavmine nasîhatlerde bulunup, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını bildirdi. Enbiyâ sûresinin 72 ve73. âyet-i kerîmelerinde bu husûs, meâlen şöyle beyân buyruldu: "İbrâhim'e (arzusu üzerine) İshak'ı ve talebinden ziyâde olarak torunu Ya'kûb'u verdik ve onların hepsini sâlihlerden kıldık. Onları emrimizle insanlara yol gösteren ve Hakk'a dâvet eden önderler kıldık. (Sâlih amellere halkı rağbet ettirmek için) onlara; hayırlı amelleri, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik. Onlar, tevhid ve ihlâsla bize ibâdet eder oldular."

"Kullarımız İbrâhim, İshak ve Ya'kûb'u da zikreyle (hatırla). Onlar, tâat ve ibâdetle, kuvvet, kudret ve dinde basîret sahibleridir. Biz onları pâk bir hasletle hâlis kıldık. Onlar, ihlâsları sebebiyle dâimâ âhıreti zikrederler. Onlar, bizim katımızda hayırlılar içinden seçilmişlerdir." (Sâd sûresi: 45-47)

Ömrünü, insanlara Allahü teâlânın emir ve yasaklarını bildirmekle geçiren İshak'a (aleyhisselâm) altmış yaşında iken, Allahü teâlâ iki oğul ihsân etti. Bunlar; ikiz olan Iys ve Hazret-i Ya'kûb adındaki çocukları idi. Iys, amcası İsmâil'in (aleyhisselâm) kızı ile evlendi. Babasının duâsı bereketiyle soyu bereketli olup, kısa zamanda çoğaldı. Ya'kûb'a da (aleyhisselâm) peygamberlik verildi. Oğul ve torunlarından da peygamberler geldi. Bir adı da İsrâil olan Ya'kûb'un (aleyhisselâm) soyundan gelenlere, sonradan İsrâiloğulları denildi.

İshak'ın (aleyhisselâm) gözleri ömrünün sonuna doğru zayıfladı. Yüzyirmi sene veya daha fazla yaşadı. Vefât edince, Filistin'de Halîlürrahmân civarında, baba ve annesinin de medfûn bulunduğu mağaraya defnedildi.

Her peygamber gibi İshak aleyhisselâmın da çeşitli husûsiyetleri vardı. İshak'ın (aleyhisselâm), Kur'ân-ı kerîmde bildirilen husûsiyeti ilim sâhibi olmasıdır. Nitekim âyet-i kerîmede İbrâhim aleyhisselâma İshak aleyhisselâmın doğacağını müjdelemek için gelen meleklerin onu, bülûğunda ilimde kâmil olacak İshak adında bir oğulla müjdeledikleri bildirilmektedir. Tefsîr âlimleri, âyet-i kerîmede bildirilen ilmin; nübüvvet (peygamberlik), din ilimleri, dünyâ ve âhıret saâdetine dâir ilimler olduğunu bildirmişler ve küçüklükte âlim olunamayacağı için de bülûğunda ilim sâhibi olacağı şeklinde tefsîr etmişlerdir.

İlim, Allahü teâlânın sıfatı, Alîm de Allahü teâlânın isimlerindendir. Allahü teâlânın gizli-açık, geçmiş-gelecek, olmuş-olacak her şeyi ezelî ve ebedî olarak bilmesi demektir. İlim, bilmek demektir. Târifleri ise çeşitlidir: İlim; “Varlığı mevcût olan bir şeyin kesin olarak kabûl edilmesidir.”, “Bir şeyin sûretinin, şeklinin akılda meydana gelmesidir.”, “Akıl sâhibi olan insanın, kendisinin dışında bulunan şeyleri, olduğu gibi kavramasıdır.”, “İnsanın, bir şeyin mânâsına ulaşmasıdır.” gibi târiflerle anlatılmaya çalışılmıştır. Allahü teâlânın ilmi, ezelî ve ebedîdir. İnsanoğlunun ilmi ise sonradan elde edilir. Aklın,düşünmeden elde ettiği ilimlere bedihî ilim; hesâba, tecrübe ve deneye dayanan bilgilere istidlâlî ilim (fen ilmi); duygu organları ile elde edilen bilgilere de, zarûrî ilim denir.

İnsanlar, ilk insan olan Âdem aleyhisselâmdan beri ihtiyaç duydukları şeyleri öğrenmeye gayret etmişlerdir. Bir kısım fen bilgileri, Cebrâil aleyhisselâm vâsıtasıyla Âdem aleyhisselâma bildirilmiş, bir kısım bilgileri de insanlar, tecrübeleri ile zamanla ortaya çıkarmışlardır. Din bilgileri, Allahü teâlâ tarafından, çeşitli zamanlarda gönderilen peygamberler vâsıtasıyla insanlara duyurulmuş, böylece dünyâ ve âhırette mes’ûd olmanın yolları bildirilmiştir. Allahü teâlânın son peygamberi olan Muhammed aleyhisselâm ve O'nun tebliğ ettiği İslâm dîni, öğrenmeğe çok ehemmiyet vermiş; ilmin, kadın-erkek her müslümana farz olduğunu bildirmiştir.

İslâmiyet; ilim öğrenmeyi emretmektedir. Her müslümanın önce din, sonra dünyâ bilgilerini öğrenmesi lâzımdır.

İlim hakkındaki hadîs-i şerîflerde buyruluyor ki:

“Allahü teâlâ bir kimseye iyilik etmek isterse; onu, dinde âlim yapar ve ona doğru yolu ihsân eder.”

“Ümmetimin âlimleri, Benî İsrâil'in peygamberleri gibidir.”

“Temiz ve müttekî bir âlimin arkasında namaz kılan, Benî İsrâil peygamberlerinden birinin arkasında namaz kılmış gibidir.”

“Göklerde ve yerde olanlar, âlim için istiğfâr ederler.”

“Îmân çıplaktır. Örtüsü takvâ, meyvesi ilim, süsü hayâdır.”

“Peygamberlik derecesine en yakın olan insanlar, din âlimleridir. Çünkü din âlimleri, insanları peygamberlerin gönderildikleri şeye çağırırlar.”

“Dinde âlim olanın arzusuna, Allahü teâlâ yetişir. Hiç ummadığı yerden rızkını verir.”

“Ümmetimden iki kısım insan iyi olursa, insanlar da din husûsunda iyi olur. Bunlar, âlimler ve devlet reisleridir.”

“Âlimin âbid üzerine üstünlüğü; benim, sizin en aşağınız üzerine olan üstünlüğüm gibidir.”

“Âlimin âbid üzerine üstünlüğü; ayın onbeşinci gecesindeki dolunayın, diğer yıldızlar üzerine olan üstünlüğü gibidir.”

“Kıyâmet gününde, üç kısım kimseler şefâat ederler; peygamberler, sonra âlimler, sonra şehidler.”

“Âlimle âbid arasında yüz derece vardır. İki derecenin arası, yetmiş senelik mesâfedir.”

“Allahü teâlânın, Cehennem’den âzâd ettiklerine bakmak isteyen, ilim talebesine baksın! Nefsim yed-i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, bir âlimin kapısına giden ilim talebesine, her adımı için Allahü teâlâ bir yıllık ibâdet sevâbı yazar ve Allahü teâlânın Cehennem ateşinden âzâd ettiği kullarından olduğuna melekler şâhidlik eder.”

“İlim öğrenmek, erkek ve kadın her müslümana farzdır.”

“Beşikten mezâra kadar, ilim öğreniniz.”

“Ey Ali! Ya âlim ol, ya ilim talebesi ol, yâhut da dinleyici ol! Dördüncüsü olma, helâk olursun!”

Resûl-i ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) faydasız ilimden Allahü teâlâya sığınırdı. Hadîs-i şerîfte; “İlim ikidir. Birisi kalbde olan ilimdir ki, sâhibine faydalı olan ilim budur. Diğer ilim, yalnız dilde olur. Bu ilim, Allahü teâlânın insanoğluna karşı hücceti, delilidir” buyruldu. Diğer bir hadîs-i şerîfte; “İlmi, kendisine fayda vermeyen kimsenin, bu cehâleti ona zarar verir” buyruldu. Yine Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), “İnsanlardan en şiddetli azâb görecek olan, Allahü teâlânın, ilminden faydalandırmadığı âlimdir” buyurdu. İlmi ile amel etmeyen kimsenin vâzı, insanların kalblerine tesir etmez. Kayalık arâziye yağan yağmur gibi akar gider, dinleyenlerin kulağına girmez.

İslâmiyet, din ilimlerinin yanında, fen ilimlerinin de öğrenilmesini; müslümanların, en ileri teknolojiye sâhip olmasını emretmektedir. Bilindiği gibi fen; mahlûkları, hâdiseleri görmek, inceleyip anlamak ve deneyip benzerini yapmak demektir. Bunların her üçünü de Kur'ân-ı kerîm emretmektedir. Fen bilgilerine, san’ata ve en modern harp silâhlarını yapmaya uğraşmak, müslümanlar üzerine farz-ı kifâyedir. Müslüman olmayanlardan daha çok çalışmamızı, dînimiz emretmektedir.

İslâmiyette, ilim ve ilim sâhipleri çok övülmüş, cehâlet ve câhiller çok kötülenmiş olmasına rağmen, ilim bir maksat değil, vâsıtadır. İlim, insana Rabbini tanıtan ve O'na kulluğa sevkeden bir merhaledir. İlim, amele (icraata, işe) dönüşürse kıymetlidir. Böyle olmayan bilgilere faydasız ilim denilmiş, insanlığı cehâlete götürdüğü bildirilmiştir. İlim, insanı kendini

bilmeye ve sonra da Rabbini bilmeye götürmelidir. Âlim, ilmin kendisinden kıymetlidir. İlmi arttıkça tevâzûu artmayan, amelleri ve ahlâkı olgunlaşmayan, kibir ve gurura kapılanlara âlim denmez. Şiir:

İlim, ilim bilmektir,

İlim, kendin bilmektir.

Sen kendini bilmezsen,

Bu nice okumaktır.

İlim, Allah rızâsı için öğrenilirse, Allahü teâlâ indinde sevâba ve vâd olunan derecelere kavuşulur. Süfyân-ı Sevrî hazretleri; “Biz ilmi, önce Allahü teâlânın rızâsını kastederek öğrenmedik. Fakat ilim, Allahü teâlânın rızâsından başkasını kabûl etmedi.” buyurdu. Eshâb-ı kirâmdan birinin yanına bir başkası gelip; “Ben ilim öğrenmek istiyorum, fakat onunla amel edememekten de korkuyorum.” dedi. Bunun üzerine o zât; “İlim öğrenmen, cehâlete vâsıta olmandan daha hayırlıdır” dedi. Aynı kişi bir başkasına gidip aynı şekilde sorunca, o da; “Âlim, kıyâmette âlim olarak; câhil de câhil olarak haşrolunur.” dedi.

Ebû Hüreyre'ye (radıyallahü anh) “Sana yarın öleceğin söylense ne yapardın?” diye sorulunca; “İlim öğrenirdim.” cevâbını verdi. Büyüklerimiz; “İlmin evveli susmak, ikincisi dinlemek, üçüncüsü öğrendiğini ezberlemek, dördüncüsü amel etmek, beşincisi ilmi yaymaktır.” buyurmuşlardır.

İshak aleyhisselâmın bâzı mûcizeleri:

Hayvanlar, açık bir lisânla peygamberliğine şehâdet ederlerdi. Bir gün kavmi; bir tilki, bir ceylân ve bir keçiyi getirip; “Bunlar senin peygamberliğine şehâdet etmedikçe, biz de inanmayız.” dediler. Hazret-i İshak da; “Ey hayvanlar! Benim kim olduğumu bilir misiniz?" buyurdu. Tilki; “Allah'ın peygamberisin.” dedi. Ceylan; “Halîlullah'ın oğlusun, kavmini necât ve felâha dâvet ediyorsun. Ben şehâdet ederim ki, ibâdet

edilmeye hakkı olan ancak ve yalnız Allahü teâlâdır. Sen de O'nun peygamberisin.” dedi. Keçi de; “Allah'ın peygamberisin. Hak üzere olduğunda şüphe yoktur. Sana îmân etmeyen, doğruca Cehennem’e girecektir.” dedi. Bu mûcizeyi görenlerden bir kısmı îmânla şereflendi. Bir kısmı da küfürde inâd edip Cehennem azâbını haketti.

İshak aleyhisselâmın bir diğer mûcizesi de, duâ etmesi üzerine dağın harekete geçmesidir. İshak aleyhisselâm Kudüs'e varıp halka, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını tebliğ edince, insanlar oradaki bir dağı gösterip; “Eğer şu dağı harekete geçirirsen, îmân ederiz” dediler. İshak aleyhisselâm da elini açıp, Hak teâlâya duâ etti. Dağ sallanmaya başlayınca, Kudüs halkı hep birlikte îmân ederek, küfrün zulmetinden kurtuldu.

Hazret-i İshak, merkebine binip, bir dağa çıkmak isteyince, merkebin ön ayakları kısalır, arka ayakları uzardı. Dağdan aşağı ineceği zaman ise ön ayakları uzar, arka ayakları kısalırdı.

Hazret-i İshak, ölmüş hayvanları Allahü teâlânın izniyle diriltirdi. Kavmini îmâna dâvet ettiği bir sırada, onların ileri gelenlerinden biri İshak aleyhisselâmın yanına gelip; “Hak peygambersen bir mûcize göster.” dedi. Hazret-i İshak; “Ne istersin?” buyurdu. Adam; “Yanımda birkaç tane kuruyup yırtılmış sığır derisi var. Bu hayvanları, eski hâllerinde olduğu gibi diriltip canlandırmanı isterim.” cevâbını verdi. Hazret-i İshak, derileri kum ile doldurttu. Sonra ellerini kaldırıp duâ etti. Allahü teâlânın izniyle deriler canlanıp dirilerek birer sığır oldular.

Hazret-i İshak'ın başka bir mûcizesi de; Şam ahâlisinin arzusu üzerine yaptığı duâ netîcesinde, elini sırtına koyduğu bir koyunun, hemen kuzulamasıdır. Koyun, ard-arda dokuz veya doksan tane kuzu doğurmuştur.

----

1) Tefsîr-i Mazharî

2) Hâşiyetü Şeyh-zâde alâ tefsîr-i Kâdı Beydâvî

3) Tefsîr-i kebîr

4) Tefsîr-i Kurtubî

5) Tefsîr-i Mevâkib

6) Feth-ül-Bârî; cild-6, sh. 278

7) Sahîh-i Müslim; Kitab-ı fedâil, No: 154

8) Ahsen-ül-enbâi ve meaşir-il-enbiyâî; sh. 9

9) Mu'cizat-ül-Enbiyâ; sh. 44

10) Kısas-ül-Enbiyâ (Arâis); sh. 79, 100

11) El-Kâmil fit-târih; cild-1, sh. 109

12) Mir'ât-ı Kâinat; 1. kısım, sh. 93

13) Et-Tebsıra (Ebü'l-Ferec Abdurrahmân ibni Cevzî, Kahire 1970); cild-1, sh. 135

14) Ravdat-üs-safâ; sh. 191

15) Mecma-üz-zevâid; sh. 202

16) Bedâyi-üz-zühûr; sh. 102

17) Künh-ül ahbar; cild-1, sh. 179, 223

18) Tam İlmihal Seâdeti Ebediyye; sh. 1082

19) Rehber Ansiklopedisi; İbrâhim, İshak ve Ya'kûb aleyhisselâm maddeleri

20) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; cild-14, sh. 166

21) El Meârif; sh. 17

22) Medâric-ün nübüvve; cild-2, sh. 17

YA’KÛB ALEYHİSSELÂM

Ken’ân diyârında yaşayan insanlara gönderilen peygamber. İshak aleyhisselâmın oğlu, Yûsuf aleyhisselâmın babasıdır. Kur'ân-ı kerîmde, meleklerin İbrâhim aleyhisselâma İshak aleyhisselâmla beraber, Ya’kûb aleyhisselâmın da doğumunu ve peygamberliğini müjdeledikleri bildirilmektedir.

Ya’kûb, İbranîce bir isim olup; Saffetullah yâni Allahü teâlânın saf ve temiz kıldığı kul mânâsına gelmektedir, Iys ismindeki kardeşiyle ikiz olarak doğdu, Iys, ondan önce doğduğu için Arabca tâkip etmek mânâsına Ya’kûb denildiği de rivâyet edilir. Diğer adı İsrâil olup, Allah'ın kulu mânâsına gelmektedir. Oniki oğlu vardı. Bu yüzden oniki oğlunun torunlarına, Benî İsrâil yâni İsrâiloğulları denir. Oğullarından her birinin sülâlesine torun mânâsında “Sıbt” ve hepsine birden torunlar mânâsında “Esbât” denir. Sonradan Yahûdi adı verilmiştir.

Ya’kûb aleyhisselâm, Şam'da veya Medyen'de doğdu. Neslinden bir çok peygamber geldi. Mûsâ (aleyhisselâm), Hârun (aleyhisselâm), Dâvûd (aleyhisselâm), Süleymân (aleyhisselâm), Zekeriyyâ (aleyhisselâm), Yahyâ (aleyhisselâm) ve Îsâ (aleyhisselâm) neseben ona bağlıdırlar.

Çocukluğu babasının yanında geçen Ya’kûb aleyhisselâm, gençliğinde annesi tarafından Harrân'da bulunan dayısının yanına gönderildi. Dayısı Lâyân'a annesinin emriyle işlerine yardım etmek üzere geldiğini söyledi ve orada uzun müddet kaldı. Dayısının büyük kızı olan Leyâ ile evlendi. Dayısı onu, isteği üzerine, yedi yıl sonra, küçük kızı Râhil ile de evlendirdi. Bu iki zevcesi ile Zülfâ ve Belhe isimli câriyelerinden oniki oğlu oldu. Dayısının yanında kırk sene kadar kalan Ya’kûb aleyhisselâma vahy geldi ve Ken’ân beldesi ahâlisine peygamber olarak gönderildiği bildirildi. Bunun üzerine, oğulları ve kendine tâbi olanlarla birlikte Ken’ân diyârına gitti. Ken’ân diyârı ahâlisini, bir olan Allahü teâlâya îmân ve ibâdet etmeye çağırdı. O belde ahâlisinden îmâna gelenlerin yanında, inanmayıp inâd edenler de bulundu.

Ken’ân diyârı:

Fenike denilen Sayda, Sûr ve Beyrut ile Filistin ve Suriye'nin bir kısmından ibâret olan eski bir memlekettir. Nûh aleyhisselâmın torunu ve Hâm'ın oğlu Ken’ân, burada yaşadığı için bu beldeye Ken’ân diyârı denilmiştir. Ya’kûb aleyhisselâm da, Ken’ân diyârında yerleşip yaşadı. Neslinden gelen oğulları ve torunları ise, Mısır'a göç ettiler ve orayı vatan tuttular. Nesebce Ya’kûb'a (aleyhisselâm) bağlı olan ve İsrâiloğulları diye andan bu kavim, Hazret-i Mûsâ'nın önderliğinde Mısır'dan ayrıldı. Tîh çölünde kırk sene dolaştı ve Ken’ân diyârının güneydoğu bölgesinde bulunan Filistin'e yerleşti.

Doğumu, çocukluğu ve gençliği:

İbrâhim aleyhisselâm vefât ettiği zaman, Ya’kûb aleyhisselâmın babası İshak aleyhisselâm, Şam'da veya Medyen'de bulunuyordu. İshak aleyhisselâm şöyle bir rüyâ gördü. Rüyâsında; belinden büyük ve yeşil bir ağaç yükseldi. Bu ağacın bir çok dalları ve budakları vardı. Rüyâsında ona; Bu dallar ve budaklar, senin soyundan gelecek olan peygamberlerin nûrudur denildi. Sonra sevinerek uyandı.

Seksen yaşına geldiği zaman gözlerinin görmesi zayıfladı. Bir gün mescidde otururken, zevcesi ona hâmile olduğunu müjdeledi. İshak aleyhisselâm hanımına; “Bu husûsa şaşma. Çünkü ben rüyâmda belimden dalları ve budakları çok olan, yeşil ve büyük bir ağacın çıktığını gördüm” dedi. Vakti gelince biri birini tâkip eden ikiz oğlu oldu. Birincisine Iys, ikincisine Ya’kûb ismi verildi. Iys ve Ya’kûb aleyhisselâm büyüdükleri zaman, ihtiyâr hâlde bulunan babalarına hizmet ediyorlardı. Babalarının koyun sürülerini nöbetleşerek bir gün biri, bir gün diğeri otlatıyordu.

Âdem aleyhisselâmdan Hazret-i Muhammed (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimize kadar her peygamberin husûsi bir duâsı vardı. İshak aleyhisselâm, ölümü yaklaştığı zaman oğullarını çağırıp, her ikisine de ayrı ayı duâ etti. Ya’kûb aleyhisselâm huzûruna gelince; “Yâ Rabbî neslimden peygamber geleceğini buyurmuştun. O vâdini bu oğlumdan zuhûr ettir” diye en kıymetli duâyı etti. Onun soyundan nice peygamberler göndermesi

için cenâb-ı Hakk'a niyâzda bulundu. Iys'e de; “Zürriyetin toprak kadar çok olsun” diyerek, soyundan meliklerin ve sultânların gelmesi için duâda bulundu. Ancak Iys, Ya’kûb'a (aleyhisselâm) edilen duânın kendisine yapılmasını istiyordu. Bu yüzden kardeşi Ya’kûb'u kıskanıp, ona karşı düşmanlık beslemeye başladı. İshak aleyhisselâm, oğulları arasında düşmanlık çıkmasından korktuğu için, bütün mallarını ikisi arasında eşit olarak taksim etti. Fakat Iys, kardeşi Ya’kûb'a düşen malları zorla elinden alınca, Ya’kûb aleyhisselâmın elinde bir varlık ve servet kalmadı. (lys daha sonra amcası İsmâil aleyhisselâmın kızıyla evlendi. Biri sarışın, diğeri siyah olmak üzere iki oğlu oldu. Bunlardan sarışın olanına, Asfar ismini verdi. Asfar'ın da evliliğinden doğan çocuğa Rum dendi. Bugünkü Rumların bu soydan geldiği rivâyet edilmektedir.) Bunun üzerine annesi; “Kalk, dayın Lâyân ve kardeşlerinin yanına git. Onların çok geniş arâzileri, evleri ve servetleri vardır. Onlar sana yardımcı olurlar. Umulur ki seni kızlarından birisiyle evlendirirler. Onlara benden de selâm söyle” dedi. Ya’kûb aleyhisselâm, annesinin bu sözleri üzerine, Harrân'a gitti. Orada yüksek evler ve hoş manzaralarla karşılaştı. Şehre girişte, bir su kuyusuna uğrayıp, orada bulunanlardan su istedi ve onunla abdest aldı. Namaz kılıp Rabbine duâ ve niyâzda bulundu. Kuyunun başında su dolduranlardan dayısının evini sordu. Su için gelenlerden biri dayısının kızlarındandı. Babasına gidip, birinin aradığını haber verince, babası; “Onu bana getiriniz” dedi. Kız, kendini babasının beklediğini haber verdi. Bunun üzerine Ya’kûb aleyhisselâm dayısının yanına vardı. Dayısı; “Ey genç sen kimsin? Nereden geldin?” diye sordu. Ya’kûb aleyhisselâm ona; “Benim İsmim Ya’kûb'dur. İshak aleyhisselâmın oğluyum. Şam'dan geldim” dedi. Ondan; annesini, babasını ve kardeşi Iys'ı sordu. Ya’kûb aleyhisselâm, babasının nasıl vefât ettiğini ve; “Allahü teâlâ beni, annemin isteği üzerine size ve sizin beldenizde kalmak ve işlerinizde yardım etmek üzere gönderdi. Şu anda size geldim” diyerek durumunu anlattı. Dayısı Lâyân buna çok sevindi. Onu işlerinde çalışması için vazifelendirdi. Bir müddet dayısının işlerinde yardımcı oldu. Dayısının; büyüğü Leyâ, küçüğü Râhil adlı iki kızı vardı. Lâkin Leyâ'nın gözlerinde hafif kusur vardı. Dayısı bu kızı Ya’kûb'a (aleyhisselâm) vermek isteyince; o, Râhil ile evlenmek istediğini söyledi. Dayısı; Râhil'in küçük olduğunu belirterek; “Biz, büyükler evlenmeden küçükleri evlendirmeyiz, onu istiyorsan yedi sene işlerimi yapmaya devam et” dedi. Dayısı Lâyân, büyük kızı Leyâ'yı çağırdı ve; “Ey kızım! Bir

kurban kes. Bu iyi niyetin umulur ki Ya’kûb'un sana meyletmesine sebep olur” dedi. Leyâ, babasının dediği gibi yaptı ve Ya’kûb aleyhisselâm ile evlendi. Ya’kûb'un (aleyhisselâm) ondan Robîl ve Şem’ûn adlı iki erkek çocuğu oldu. Arkasından Lâvî ve Yehûda adındaki oğulları doğdu. Yine bu hanımından Îsâhâr ve Zablûn adlı oğulları ile Dînâr isimli kızı dünyâya geldi. Yedi sene gibi bir zaman geçmişti. İbrâhim aleyhisselâmın şeriatında ve Mûsâ aleyhisselâma kadar devam eden devrede, iki kız kardeşle aynı zamanda evlenmek câiz olduğundan, Râhil ile de evlendi. Ayrıca Ya’kûb aleyhisselâmın Belhe ve Zülfâ isimli iki câriyesi vardı. Belhe'den Dân ve Neftâlî; Zülfâ'dan da Câd ve Âşir adındaki oğulları dünyâya geldi.

Evlendikten sonra bir müddet çocuğu olmayan Râhil, Allahü teâlâdan bir oğlan diledi. Allahü teâlâ duâsını kabûl edip, her hâliyle şerefli ve güzel olan Yûsuf aleyhisselâmı verdi.

Peygamber olarak gönderilmesi:

Ya’kûb aleyhisselâm uzun müddet dayısının yanında kaldı ve ona hizmet etti. Yûsuf'un (aleyhisselâm) doğduğu sene Allahü teâlâ tarafından, Ken’ân diyârı ahâlisine peygamber olarak vazifelendirildi. Ona vahy edilip, Ken’ân diyârı ahâlisini bir olan Allahü teâlâya îmân ve ibâdete dâvet etmesi emredildi.

Bunun üzerine Ya’kûb aleyhisselâm dayısı Lâyân'a gelerek, gördüğü iyilikleri için teşekkür etti ve; “Muhakkak ki Rabbim beni, Ken’ân diyârı ahâlisine peygamber olarak vazifelendirdi. Oraya gitmemi emir buyurdu” diyerek müsaadesini istedi. Dayısı; “Ey Ya’kûb! Muhakkak ki sen bana uzun zaman arkadaşlık ettin. Bu uzun zaman içinde, senden ancak hayır gördüm. Şimdi ise peygamber olarak vazifelendirildiğin yere âilenle git. Senin ve kızımın ayrılığı bana zor gelir. Fakat senin râzı olman, benim rızâmdan öncedir. Şimdi dilediğin kadar mal-mülk alıp götür” dedi. Ya’kûb aleyhisselâm da, dayısına; “Allahü teâlâ benim sebebimle, sana hayır ihsân etsin” diye cevap verdi. Dayısı ona beşyüz adet koyun, beşyüz adet sığır ve çokça at ve katır hazırladı. Ya’kûb aleyhisselâm, hanımı ve oğullarıyla

birlikte Ken’ân iline gitmek üzere yola çıktı. Yanında Zülfâ ve Belhe isimli câriyeleri de vardı.

Ya’kûb aleyhisselâm Ken’ân diyârına yaklaştığı zaman, onu melekler birbirlerine müjdeleyerek karşıladılar. Kardeşi Iys, Ya’kûb aleyhisselâmın peygamber olarak gönderildiğini ve Ken’ân diyârına doğru gelmekte olduğunu işitince: “Peygamber olmağa ben ondan daha layığım” diyerek kızdı. Adamlarıyla birlikte Ya’kûb'un (aleyhisselâm) öldürülmesini istedi. Ya’kûb aleyhisselâm kardeşi Iys'a elçi gönderdi. Elçi, geriye dönüp, kardeşi Iys'ın dörtyüz kişiyle birlikte, Ya’kûb aleyhisselâmın üzerine gelmekte olduğunu haber verdi.

Iys'ın gelmekte olduğunu haber alan Ya’kûb aleyhisselâm, oğlu Robîl'i çağırdı ve; “Şu dağın ardında bulunan amcan Iys'e git selâmımı söyle” dedi. Ayrıca; “Seninle beraber büyüdük, babamız öldü, bütün mallarımı elimden aldın. Benim helâk olmamı istedin. Ben senden uzaklaştım. Şimdi sana Allahü teâlânın emriyle geldim. Allahü teâlâ beni peygamber olarak gönderdi” diyerek, bu sözlerinin bildirilmesini istedi. Robîl, amcasına gidip babasının söylediklerini bildirince; Iys, Ya’kûb aleyhisselâmın bu dâvetini de kabûl etmedi. Bunun üzerine Ya’kûb aleyhisselâm, Allahü teâlâya duâ etti. Kendisini ve ehlini, kardeşinden gelecek kötülüklerden korumasını diledi. Kardeşi için hediyeler hazırladı ve yanında bulunanlara; “Allahü teâlânın bereketiyle yürüyün. Muhakkak ki Allahü teâlâ, Iys'ın hîle ve tuzağını bizden defeder” buyurdu. Ya’kûb aleyhisselâm, oğulları ve aşîretiyle birlikte yürüdüler. Iys ve beraberindeki dörtyüz kişi ile karşılaştılar. Ya’kûb aleyhisselâm, ehlinin ve oğullarının önüne geçti. Iys ile mübarezede onu yere serdi. Onun göğsüne oturup; “Ey Iys! Allahü teâlânın kudretini gördün mü?” dedi. Bunun üzerine Iys özür dileyip ağladı. Ya’kûb aleyhisselâm ona merhamet edip, göğsü üzerinden kalktı ve kucaklaştılar. Iys, Ya’kûb aleyhisselâma; “Ey kardeşim! Bugüne kadar sana karşı yaptığım hatâlarımdan dolayı beni affetmeni ve mağfiretim için Allahü teâlâya istiğfârda bulunmanı istiyorum. Allahü teâlâ seni peygamber göndermekle, benim üzerime üstün kıldı” dedi. Ya’kûb aleyhisselâm da ona duâ etti ve dedi ki: “Ey kardeşim! Müjdeler olsun. Allahü teâlâ beni peygamber olmakla husûsî kıldı. Senin zürriyetinden Eyyûb'u peygamber gönderecektir” dedi. İkisi birlikte Ken’ân diyârına gelip orada yerleştiler.

Ya’kûb aleyhisselâm orada kendisi ve oğulları için evler yaptırdı. Bu sırada Râhil adlı hanımından Bünyamin isminde bir oğlu oldu. Bu oğlu doğduğu zaman, annesi Râhil vefât etti. Hazret-i Yûsuf'la kardeşi Bünyamin öksüz kaldılar.

Ya’kûb aleyhisselâm, insanları Hak dîne ve bir olan Allahü teâlâya inanmağa ve O'na ibâdet etmeğe dâvet etti. Ken’ân diyârı ahâlisinden çok kimse ona îmân etti. Bu durumu, Ken’ân ilini idâre eden Şüceym bin Dârân isimli kral haber aldı. Ya’kûb aleyhisselâmın Ken’ân iline hâkim olup, saltanatını sona erdireceğinden korkuyordu. Ya’kûb aleyhisselâmı merâk edip, vezirleri ile birlikte huzûruna vardılar. Onun elbiselerinin, sarığının ve bütün sergilerinin yünden olduğunu gördüler. Melik Şüceym, Ya’kûb aleyhisselâma; “Sen kimsin, benden izinsiz olarak buraya nasıl geldin?” diye sorunca, Ya’kûb aleyhisselâm; “Ben, Ya’kûb bin İshak'ım. Bu mekâna, Allahü teâlânın izniyle geldim. Çünkü Allahü teâlâ, yerlerin ve göklerin mâliki, sâhibidir. Seni ve kavmini bir olan Allah'a îmân ve ibâdet etmeniz için, bir de benim O'nun kulu ve peygamberi olduğumu bildirmek üzere geldim. Eğer dâvetimi kabûl edersen, inananlardan ve kurtulanlardan olursun. Allahü teâlâ bununla sana çok sevâb verir. Şâyet kabûl etmezsen, seninle Allah rızâsı için harb ederim” dedi. Melik bu söz üzerine kızıp, küçümseyerek; “Ne ile harb edeceksin? Hangi ordunla karşıma çıkacaksın?” diye sordu. Ya’kûb aleyhisselâm yanında duran oğullarına bakıp; “Allahü teâlânın meleklerinin yardımıyla, şu oğullarım ve bana inananlarla” cevâbını verdi. Ya’kûb aleyhisselâmın bu sözüne iyice sinirlenen melik, vezirlerine; “Bu,ne diyor?” diye sordu. Bir müddet susup, sıkıntısı ve kızgınlığı gidince, yaşlı olan veziri ayağa kalkarak; “Ey melik! Bu sözler seni kızdırmasın. Çünkü bu sözler, delilerin ve mecnûnların sözleridir” dedi.

Melik ve adamları geldikleri yere döndükten sonra Ya’kûb aleyhisselâm, insanları Allahü teâlâya îmân ve ibâdete dâvet etmeye devam etti. Bu dâveti esnâsında inananlar olduğu gibi, hiç aldırmayanlar da vardı.

Ya’kûb aleyhisselâm, Ken’ân ilinde insanları Allahü teâlânın dînine dâvet etmeğe devam ediyor, bu uğurda insanlardan gelen birçok sıkıntılara katlanıyordu. Peygamberliğinin ilk yıllarında zevcesi Râhil ölmüş ve Yûsuf

ile Bünyamin öksüz kalmışlardı. Ya’kûb aleyhisselâm, bu iki oğlunu çok seviyordu. Çünkü her ikisi de anne şefkâtinden mahrûm kalmışlardı. Ya’kûb aleyhisselâmın bilhassa, Yûsuf'a (aleyhisselâm) karşı aşırı muhabbeti vardı. Bakıp yetiştirmesi için, onu kızkardeşine verdi. Halası Hazret-i Yûsuf u öyle sevdi ki bir an bile ayrılığına dayanamaz oldu. Hazret-i Ya’kûb, kız kardeşine; “Ey kardeşim! Yûsuf'u artık bana teslim et. Allah'a yemîn ederim ki onun, benden bir saat uzak kalmasına dayanamıyorum” dedi. Kız kardeşi de, Ya’kûb'a (aleyhisselâm); “Ben de ondan bir saat uzak kalamam” diye cevap verdi. Ya’kûb aleyhisselâm ısrâr edince de; “Mâdemki almak istersin bir müddet daha yanımda kalsın da doya doya yüzüne bakayım, sonra gel al!” dedi. Ya’kûb aleyhisselâm bir müddet daha Yûsuf'u halasına bıraktı ve dönüp gitti.

Hazret-i İshak'ın, İbrâhim aleyhisselâmdan kalan bir kuşağı var idi. Onu “Ata yadigarıdır” diye saklardı. İshak aleyhisselâm vefât etmeden önce o kuşağı kızına vermişti. O da uzun müddet sandıkta saklamıştı. O kuşağı sandıktan çıkarıp, uyuduğu bir sırada Yûsuf'un gömleği içinden beline bağladı. Hazret-i Ya’kûb, Yûsuf’u (aleyhisselâm) almaya gelince; kızkardeşini çok üzgün ve hüzünlü gördü. Ya’kûb aleyhisselâm; “Ey kardeşim! Niçin üzgünsün?” diye sorunca, kardeşi; “Nasıl üzülmeyeyim, dedem İbrâhim'den (aleyhisselâm) ve babam İshak'dan (aleyhisselâm) bana kalan azîz ve mübârek kuşağı sandıktan almışlar. Aradım bulamadım. Onun için üzgünüm” cevâbını verdi.

İbrâhim aleyhisselâmın dîninde, bir kişi bir kimsenin eşyasını çalsa, mal sâhibi de onu yakalasa, o hırsız, mal sâhibinin kölesi olurdu. Mal sâhibi o kimse hakkında dilediği gibi tasarrufta bulunurdu.

Kız kardeşinin kuşağının çalındığına Hazret-i Ya’kûb da üzüldü. Birlikte evin her tarafını aradılar, bulamadılar. Aranmadık sâdece Hazret-i Yûsuf'un üzeri kaldı. Ya’kûb aleyhisselâm; “Yûsuf'u da arayın” dedi. Kız kardeşi; “Yûsuf küçüktür ne bilsin?” dedi. Fakat Ya’kûb aleyhisselâm ısrâr edince, Yûsuf'un da (aleyhisselâm) üzerini aradılar. Kuşağı Yûsuf'un (aleyhisselâm) belinde buldular. Ya’kûb aleyhisselâm da bu hâle mahcub olup üzüldü. Kız kardeşi; “Vallahi o benim elimdedir. Onun hakkında dilediğim gibi hareket ederim” dedi. Ya’kûb aleyhisselâm da; “İşte Yûsuf, işte sen, dilediğin gibi

hareket edersin. İster âzâd edersin, ister emrinde tutarsın” dedi. Kız kardeşi onu ölünceye kadar yanında tuttu ve serbest bırakmadı. İki sene sonra vefât edince, Yûsuf aleyhisselâm serbest kaldı. Ya’kûb aleyhisselâm da onu alıp evine götürdü.

Ya’kûb (aleyhisselâm) Yûsuf'u (aleyhisselâm) çok sever, bütün oğullarından azîz tutar ve yanından ayırmazdı. Nitekim Kur'ân-ı kerîmde şöyle bildirildi: “(Habîbim!) Yûsuf'un babasına (Ya’kûb'a); Ey babacığım! Rüyâmda bir yıldız, ay ve güneşi, bana secde eder gördüm dediği vakti hatırla. (Ya’kûb aleyhisselâm rüyâ tabirini iyi bilirdi.) Yûsuf'a; “Ey oğlum. Sakın bu rüyânı kardeşlerine anlatma. Sonra (şeytanın vesvesesi sebebiyle helâkin için) sana kötülük yapıp, tuzak kurarlar. Zirâ şeytan, insanın apaçık düşmanıdır” dedi. “Rabbin seni (bu rüyâ ile dereceni yükselttiği gibi) seçecek, sana rüyâ tabiri ilmini öğretecek. (Allahü teâlâ seni azîz eyleyip, devlet ve ululuk verecektir. Kardeşlerin sana muhtâç olacaklardır.) Daha önce ataların İbrâhim ve İshak'a nîmetlerini (peygamberlik ile) tamamladığı gibi sana ve Ya’kûb'un soyuna da nîmetlerini tamamlayacaktır. Şüphesiz ki Rabbin bu nîmetlere müstehak olanları bilir. Lâzım olan işlerde hikmetini icrâ eder.” (Yûsuf sûresi: 4, 5, 6)

Ya’kûb aleyhisselâmın Yûsuf'a (aleyhisselâm) fazla muhabbet beslemesini ve ona kendilerinden daha fazla ilgi göstermesini kardeşleri kıskandılar ve hased ettiler. Yûsuf'a (aleyhisselâm) beraberce tuzak kurup, onu öldürmek istediler. Babalarından korktukları için ne şekilde kötülük yapacaklarını bilemiyorlardı.

Yûsuf'un (aleyhisselâm) rüyâsını işitip, babalarının yaptığı rüyâ tabirini öğrendiler. (Bu rüyâyı nasıl öğrendikleri kesin olarak bildirilmedi.) Kıskançlık ve hasedleri gittikçe arttı. Bu husûs Yûsuf sûresi 8, 9 ve 10. âyetlerinde şöyle bildiriliyor:”Hani kardeşleri bir araya gelip şöyle demişlerdi: “Yûsuf ve (ana baba bir) kardeşi (Bünyamin), babamıza bizden daha sevgilidir. Halbuki biz (birbirimizi destekleyen, kuvvetli) bir cemâatiz. (Biz on adet oğluyuz, hiç birimize onun kadar îtibâr ve himmet etmez). Babamız (onları bizim üzerimize tercihinde) açık bir yanlışlık içindedir. (İçlerinden biri dedi ki) “Yûsuf'u öldürün veya onu uzak bir yere atın ki, babanızın teveccüh ve iltifâtı yalnız size olsun. Bundan (Yûsuf'u öldürüp

veya uzak bir yere bıraktıktan) sonra da (işlediğiniz bu cinayetten dolayı Allahü teâlâya tevbe eder, babanıza güzel muâmelede bulunarak) sâlihlerden bir topluluk olasınız.” Onlardan birisi (Yehûda veya Robîl) onlara dedi ki: “Eğer benim sözümü tutarsanız, Yûsuf'u öldürmeyin. (Zirâ o büyük günahtır). Onu bir kuyunun dibine bırakın ki, (oraya uğrayan) yolculardan birisi çıkarıp başka bir yere götüre… (Münasibi budur.)” Bu sözü hepsi uygun buldular ve Yûsuf'u (aleyhisselâm) babasından istemek işini Yehûda'ya havâle ettiler. Çünkü Ya’kûb aleyhisselâm, oğulları içinde en çok Yehûda'nın sözüne îtibâr ederdi. Ancak Yehûda, Yûsuf'un öldürülmesine râzı değildi. Kardeşlerinin ona bir kötülük yapmalarından korkuyordu. Onlardan, öldürmeyip kuyuya atacaklarına dâir kesin söz aldı. Hep birlikte Ya’kûb'un (aleyhisselâm) huzûruna vardılar. Ondan Yûsuf'u istediler.

Onlar, babalarının, Yûsuf aleyhisselâmı kendilerine emânet etmeyeceğini hissediyorlardı. Çünkü Ya’kûb aleyhisselâmın, onların Yûsuf'u (aleyhisselâm) hased ettiklerini öteden beri bildiğinin farkındaydılar. Yûsuf aleyhisselâmı babalarından alıp beraberlerinde götürebilmek için hîleye başvurdular. Babalannın yanına; Yûsuf'u (aleyhisselâm) çok seviyor, ona karşı pek şefkâtli ve merhametli tavırlarla vardılar. Babalarını ikna edip Yûsuf'u elinden almanın yollarını aradılar. Ona diller döktüler. Zamân zaman yaptıkları gibi ertesi gün de kıra giderek, çayır ve çimenler üzerinde istirâhat edip, koşu ve ok atma yarışı yapacaklarını ve yanlarında Yûsuf'u da götürmek istediklerini söylediler. Âyet-i kerîmede meâlen bildirildiği gibi babalarına; “Ey babamız. Sen Yûsuf'u bize (emanet husûsunda) niye inanmıyorsun. (Onun hakkında bizden niçin korkuyorsun?) Halbuki biz ona karşı şefkâtliyiz ve onun hayrını (iyilik ve faydasını) istiyoruz dediler. Yarın onu bizimle kıra gönder, bizimle (meyve) yesin, (ok atmak ve koşmak sûretiyle) oynasın. Biz onu zarardan muhâfaza ederiz dediler.” (Yûsuf sûresi: 11-12)

Ya’kûb (aleyhisselâm) rüyâsında, on tâne kurdun Yûsuf'a (aleyhisselâm) hücûm edip, öldürmeye kasdettiklerini görmüştü. O kurtlardan biri onu himâye etmiş, bu sırada yer yarılarak Yûsuf (aleyhisselâm) oraya girmiş, üç gün sonra tekrar ortaya çıkmıştı. Ya’kûb (aleyhisselâm), bu rüyâdan sonra, kardeşlerinin Yûsuf'a bir şey yapmalarından korkuyordu. Âyet-i kerîmede

oğullarına şöyle dediği bildirilmektedir: “(Babaları onlara); “Onu götürmeniz beni mahzûn eder. Siz ondan habersiz iken onu kurt (gelip) yemesinden korkarım dedi. (Bunun üzerine oğulları); “Biz kuvvetli bir cemâat iken onu kurt yerse âciz ve güçsüz kimseler olmuş oluruz dediler.” (Yûsuf sûresi: 13-14)

Ya’kûb (aleyhisselâm) oğullarının te’minat verip ısrârı ve yemîn etmeleri üzerine, Yûsuf'un da onlarla beraber gitmek için meyl ettiğini görünce, kazâya râzı olup, izin verdi. Sabah olunca Yûsuf'a (aleyhisselâm); “Gel şimdi seni bir kere öpeyim ve güzel kokunu koklayayım. Belki bir kere daha seni göremem. Zirâ dünyâ ayrılık evidir” dedi. Elbisesini giydirdi, güzel kokular sürdü. Bağrına basıp öptükten sonra kardeşlerine ısmarlayıp; “Yûsuf'u iyi gözetin” diye tenbih etti. Onlar da gözetip koruyacaklarına dâir söz verdiler.

Yûsuf (aleyhisselâm) onlarla beraber babasından ayrıldı. Babalarına yakın iken kardeşleri ona ikrâmda bulunuyor ve yakınlık gösteriyorlardı. Uzaklaşıp gözden kaybolunca ona karşı olan düşmanlıklarını gösterip, kaba davrandılar. Yûsuf'u (aleyhisselâm) öldürmek istiyorlardı. Bu sırada Yehuda isimli kardeşi, daha önce vermiş oldukları sözü hatırlatıp, öldürülmesine karşı çıktı. Onlara; “Onu öldürmeyeceğinize dâir söz vermediniz mi?” diyerek, onun kuyuya atılmasını teklif etti. Yehûda'nın teklifini hepsi kabûl ettiler ve kendilerince bilinen bir kuyunun yanına götürdüler. Üzerinden gömleğini çıkardılar. Yûsuf (aleyhisselâm) onlara; “Ey kardeşlerim! Beni kuyuya atıyorsunuz. Ama kuyuda elbisesiz ne yaparım” deyince, ona; “Rüyânda gördüğün güneşi, ayı ve onbir yıldızı çağır. Sana yardım ederler” dediler ve Yûsuf aleyhisselâmın beline bir ip bağlayıp kuyuya bıraktılar. Sonra Yûsuf'un (aleyhisselâm) gömleğini alıp koyunlarının yanına geldiler. Bir koyun boğazlayıp, gömleği onun kanına buladılar. Akşam olunca da babalarına ağlayarak geldiler ve Yûsuf'un kanlı gömleğini gösterip; “Ey bizim babamız! Hakikaten biz gittik, yarış edecektik. Yûsuf'u da eşyalarımızın ve elbiselerimizin yanına bırakmıştık. (Bir de ne görelim) onu kurt yemiş. Biz doğru söyleyenler olsak da (biliyoruz ki) sen bize inanıcı değilsin dediler.” (Yûsuf sûresi: 17) “Bir de üstüne yalan bir kan bulaştırılmış olan gömleği getirdiler. Ya’kûb aleyhisselâm onlara; “Hayır, nefisleriniz sizi aldatıp böyle (büyük) bir işe sürüklemiş. Artık bana düşen

sabr-ı cemîldir. Sizin bu yaptıklarınız üzerine sabrımla Allahü teâlâdan yardım isterim” dedi.” (Yûsuf sûresi: 18) Ya’kûb aleyhisselâm çok sevdiği oğluna hasretinden dolayı üzülüp ağlayarak, üzerine kan bulaştırılmış gömleği yüzüne gözüne sürdü. Ya’kûb aleyhisselâm gömleğe baktı, kana bulanan gömleğin hiç yırtılmamış olduğunu görünce; “O kurdun Yûsuf'uma karşı şefkâti sizden fazla imiş. Vallahi bugüne kadar bu kurt gibi yumuşak huylu bir kurt görmedim. Oğlumu yemiş de sırtından gömleğini bile yırtmamış. Bu söyledikleriniz yalandır. Yûsuf'a ne ettinizse siz ettiniz. Fakat elimden ne gelir. Benim için sabretmekten güzel bir şey yoktur” dedi. İçli içli ağladı ve kalbini Allahü teâlâya bağlayıp, oturdu.

Ya’kûb aleyhisselâm çevresinde çok iyi tanınır, ilim ve makâm sâhipleri ona hürmet gösterirlerdi. Eğer isteseydi, oğulları tarafından kurt yediği bildirilen Yûsuf aleyhisselâm hakkında araştırma yaptırır, onun hâl ve durumu hakkında bilgi edinebilirdi. Ancak böyle bir yola başvurmadı.

Ya’kûb aleyhisselâmın oğlu Yûsuf aleyhisselâm hakkında böyle bir araştırma yaptırmamasının sebepleri, Râzî tefsîrinde şöyle bildirilmektedir:

1- Allahü teâlâ, Ya’kûb aleyhisselâmı böyle bir araştırma yapmaktan men etmiş olabilir.

2- Ya’kûb aleyhisselâm, Yûsuf'un (aleyhisselâm) Allahü teâlâ tarafından korunacağını, onun şânının ve mertebesinin yüksek olacağını biliyordu.

3- Ya’kûb aleyhisselâm, oğullarının bu husûsta yaptıklarını araştırıp, ortaya koymak sûretiyle, onların insanların dillerine düşmesini istemedi.

4- Bir babanın iki oğlundan birisi diğerine zulüm ettiği zaman, bu durum babaya çok acı gelir. Eğer zulmeden oğluna, lâzım gelen cezâyı vermese, haksızlığa uğrayan oğlu için yüreği yanar. Zulüm yapan oğluna cezâ verse, bu defâ baba olma sebebiyle onun için kalbi üzülür. Her iki hâlde de baba olan kimse acı bir durumla karşı karşıya kalmaktadır. Ya’kûb aleyhisselâm böyle bir musîbete maruz kalınca, en doğru işin, sabır ve sükut olduğunu, bu işi Allahü teâlâya havâle etmek gerektiğini daha doğru buldu.

Ya’kûb aleyhisselâm, oğlu Yûsuf'un ayrılığından dolayı üzülüyor, üzüntüsünü içine atıyordu. Mahzûn ve kederli olduğu hâlde bunu kimseye göstermek istemiyordu. Sabrederek cenâb-ı Hakk'a ilticâda bulunuyordu. Takdir-i ilâhîye râzı olup, hâlinden kimseye şikâyette bulunmuyordu. Ona kavuşacağı günü hasretle bekliyordu. Çünkü oğlunu kurdun yemediğini yakînen biliyordu. Bir gece rüyâsında Azrâil aleyhisselâmı gördü. Ona; “Yûsuf'un rûhunu kabz ettin mi?” diye sordu. Azrâil aleyhisselâmda; “Kabzetmedim” cevâbını verdi. Yıllarca ümîd ile yaşayıp, Allahü teâlâdan sabr-ı cemîl diledi.

Sabr-ı cemîl, başa gelen belâ ve musîbet karşısında, mahlûklara hiç şikâyet etmemek ve sabırlı olmaktır. Ya’kûb aleyhisselâm da kimseye şikâyet etmedi ve meâlen; “Ben büyük kederimi, mahzûnluğumu yalnız Allahü teâlâya arzediyorum dedi.” (Yûsuf sûresi: 86)

Bir babanın, oğluna karşı şefkâtinden dolayı üzüntüsü ve ağlaması elinde olmadığından, onun sabrına ve Allahü teâlâya tevekkül etmesine mâni değildi. Çünkü elem verici bâzı hâdiseler karşısında sessizce ağlamak mubâhtır. Buna insan mâni olamaz. Nitekim Buharî ve Müslim'in bildirdiklerine göre; sevgili Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) küçük yaşta olan oğlu İbrâhim vefât edince ağladı ve buyurdu ki: “Kalb mahzûn olur, göz yaşlarını akıtır. Fakat Rabbimizin gazâbına sebep olacak bir şeyi söylemeyiz ve biz ey İbrâhim! Senin firâkından dolayı elbette mahzûnuz.”

Hülâsa böylece sessiz olarak ağlamak mubâhtır. Fakat bir musîbetten dolayı feryâd ve figân etmek yâni yüksek sesle ağlamak, saçını başını yolmak, yakasını yırtmak, elbisesini parçalamak dînimizce yasaklanmıştır. Takdîr-i ilâhiye isyân özelliğinde olan bu tür hareketlerden kaçınmalıdır.

Atıldığı kuyudan Mısır'a giden bir kervan tarafından kurtarılıp, Mısır mâliye nâzırına köle olarak satılan Yûsuf aleyhisselâm nâzırın hanımı Züleyha'nın arzusuna karşı geldiği için, iftirâsına uğradı ve zindana atıldı. Zindanda uzun müddet kaldıktan sonra Mısır melikinin gördüğü bir rüyâyı tabir ederek, yedi yıl bolluktan sonra yedi yıl kıtlık olacağını haber vermesi üzerine, zindandan kurtuldu ve maliye nâzırı oldu. Bereket yıllarında bol

bol erzak depo etti. Yedi yıllık bir bolluktan sonra Mısır ve civarındaki ülkelerde kıtlık ve kuraklık baş gösterdi. İlk bir sene hiç yağmur yağmadı. Ekinler biçilmedi ve halk elinde olan tahılları yedi. İkinci yıl da şiddetli bir kıtlıkla karşılaştılar. Üçüncü yıl da böyle geçti. Hiç bir yerde tedbir alınmadığından, Mısır'dan başka hiç bir ülkede buğday kalmadı. Bunu öğrenen insanlar, akın akın Mısır'a gelmeye başladılar. Ne kadar kıymetli mal ve elbiseleri varsa buğdaya değiştiler. Dördüncü yıl da ne kadar mal, davar ve kumaş varsa, getirip karşılığında buğday aldılar.

Kıtlık bu şekilde devam ederken, Ya’kûb aleyhisselâm oğullarına; “Mısır'a gidip biraz buğday getirin. İşittim ki Mısır sultânının bir hazînedârı varmış, tahıl ambarlarının hepsi onun elinde imiş. İbrâhim aleyhisselâmın dîni üzere imiş. Nasıl bir kimsedir gidip görün ve biz İbrâhim oğullarındanız deyin. Belki İbrâhim aleyhisselâmın soyundan olduğunuzu bilir de size kolaylık gösterir” dedi. Bünyamin haricindeki diğer on oğlunu gönderdi. Bünyamin, Yûsuf'un (aleyhisselâm) yâdigarı olup, onu yanından hiç ayırmazdı. Çünkü o, Yûsuf'la (aleyhisselâm) ana bir kardeştiler.

Ya’kûb aleyhisselâmın oğulları Mısır'a gittiler. Yûsuf aleyhisselâmın huzûruna çıktılar. Yûsuf aleyhisselâm onları tanıdı. Bu husûs Yûsuf sûresi 58. âyetinde meâlen şöyle haber verilmektedir: “Kardeşleri Yûsuf'un (aleyhisselâm) huzûruna girince, Yûsuf (aleyhisselâm) onları tanıdı. Onlar ise kendisini tanımıyorlardı.”

Yûsuf (aleyhisselâm) onlara; “Siz kimsiniz? Ne maksadla geldiniz?” diye sorunca, onlar da; “Şam tarafından buğday almağa geldik” diye cevap verdiler. Bunun üzerine Yûsuf (aleyhisselâm); “Yalan söylüyorsunuz. Siz buğday alıcıları değil, câsuslara benziyorsunuz. Maksadınız neyse haber veriniz.” dedi. Bunun üzerine kardeşleri; “Biz Ken’ân vilâyetindeniz. İhtiyâr bir babanın on evlâdıyız. Babamızın ismi Ya’kûb'dur. Beldemizde kıtlık var. Mısır'dan başka yerde buğday bulunmadığını ve senin iyi bir kimse olduğunu duyan babamız, bizi sana gönderdi” diye cevap verdiler. Yûsuf (aleyhisselâm) onlara; “Şimdi babanız nerede ve kiminle beraberdir?” diye sorunca onlar da; “Ken’ân ilinde bizim en küçük kardeşimizle beraber kaldı. Babamızın, o küçük kardeşimizin annesinden bir oğlu daha vardı. Adı Yûsuf olan o oğlunu çok severdi. Kırda telef oldu.

Onun derdinden babamız, ismi Bünyamin olan küçük oğlunu yanından hiç ayırmaz. Yûsuf'a (aleyhisselâm) olan üzüntüsü sebebiyle gözleri de görmez oldu. Bir ev yaptırdı. Yûsuf'a olan üzüntüsü sebebiyle o eve Beyt-ül ahzân dedi. Her gün o eve girer. Yûsuf diye ağlar" dediler.

Yûsuf aleyhisselâm emretti. Onların parası alındı, hepsi için birer yük buğday verildi. Onlara; "Bir daha gelirken, öteki kardeşinizi de getirin! Onu getirmezseniz size zâhire vermem" dedi. Paralarını da gizlice zâhirenin arasına koydurdu. Bu husûs Kur'ân-ı kerîmde meâlen şöyle bildirildi: "Vakta ki Yûsuf (aleyhisselâm) onların zâhirelerini yükletip, hazırladı. Onlara dedi ki: "(Bir daha gelirken) baba bir kardeşinizi (Bünyamin'i) de getirin. Görmüyor musunuz ki (yani işte görüyorsunuz) size tam ölçek veriyorum. (Babanızın yanında kalan birâderiniz adına da zâhire veriyorum.) Ben misâfirperverlerin hayırlısıyım. Eğer onu bana getirmezseniz artık benim yanımda size hiç bir zâhire yoktur. Yanıma da gelmeyiniz, diyârıma da girmeyiniz". Dediler ki: "Onu babasından istemeye çalışırız ve her hâlde bunu yaparız."

"Yûsuf (aleyhisselâm) onların zâhire yüklerini hazırladı. Uşaklarına da; Sermâyelerini yüklerinin içine koyuverin. Olur ki, âilelerine döndükleri zaman bunun farkına varırlar da belki yine (kardeşleri Bünyamin ile beraber buraya) dönerler dedi. Vakta ki babalarına (Ken'ân iline) döndüler, dediler ki: "Ey babamız! (Eğer Bünyamin'i bizimle beraber göndermezsen) bizden zâhire men olundu. Şimdi kardeşimizi bizimle (Mısır'a) gönder ki zâhire alalım. Biz onu koruyucularız." Ya'kûb (aleyhisselâm) onlara dedi ki: "Bundan önce, kardeşi Yûsuf'u size (emanet husûsunda) inandığım gibi, onu (Bünyamin'i) da inanır mıyım? Allahü teâlâ en hayırlı koruyucudur ve O, merhamet edenlerin en merhametlisidir."

"Ya'kûb aleyhisselâmın oğulları getirdikleri yüklerini açtıkları zaman, (ihsan olarak) sermâyelerini kendilerine iâde edilmiş buldular. Dediler ki: "Ey babamız! Daha ne istiyoruz. (Bundan ziyâde iyilik olur mu?) İşte sermâyemiz de bize iâde edilmiş. Biz onunla tekrar âilemize zâhire getiririz. Kardeşimizi de koruruz. (Kardeşimiz Bünyamin'i götürmekle) bir deve yükü zâhire de fazla alırız. Bu (seferki aldığımız) az bir ölçektir, bizi idâre etmez." (Yûsuf sûresi: 59-65)

Ya’kûb aleyhisselâm; “O akçeyi geri götürün. Belki yanılmış olabilirler. Yâhud bizi denemişlerdir. Peygamber oğullarıdır. Görelim, helâli haramı seçerler mi? demiş olabilirler” dedi. Sonra Bünyamin'i geri getireceklerine dâir onlardan söz aldı. Âyet-i kerîmede bildirildiği gibi; “Etrâfınız kuşatılıp çâresiz kalmanız müstesna, onu (Bünyamin'i) geri getireceğinize dâir Allahü teâlâdan bana sağlam bir taahhüt verinceye kadar sizinle beraber göndermem.” dedi. Onlar da babalarına te’minatlarını verince; o da; “Allah benim ve sizin bu dediklerinize vekil (şahit olsun)” dedi.” (Yûsuf sûresi: 66)

Ya’kûb aleyhisselâm söylediklerine Allahü teâlâyı şâhid tuttuktan sonra onlara meâlen; “Ey oğullarım! Mısır'a varınca hepiniz bir kapıdan girmeyin. Herbiriniz ayrı ayrı kapılardan girin. (Bununla beraber bu sözümle) Allah'ın kazâsından hiç bir şeyi sizden gideremem. Hüküm ve kazâ ancak Allahü teâlâdandır. Ben ancak ona güvenip dayandım. Tevekkül edenler de ona güvenip dayanmalıdır” dedi.” (Yûsuf sûresi: 67) Bu sözüyle onlar üzerine nazar isâbet edeceğinden korktu.

Ya’kûb'un (aleyhisselâm) oğulları Mısır'a vardıkları zaman, babalarının bildirdiği gibi değişik kapılardan şehire girdiler. Kardeşleri Bünyamin'i Yûsuf aleyhisselâmın yanına getirdiler ve; “İşte o küçük kardeşimiz budur, getirdik.” dediler. Yûsuf aleyhisselâm onları huzûruna aldı, gereken ikrâm ve iltifâtta bulunduktan sonra, onların her ikisinin birer odada yatabileceği şekilde hazırlık yapılmasını hizmetçilerine emretti. Onlar onbir kardeş idi. Her ikisi birer odaya istirâhat etmek için verildiler. Bünyamin yalnız kalınca ağladı ve; “Kardeşim Yûsuf sağ olsa idi benimle beraber bir odada kalırdık” dedi. O vakit Yûsuf aleyhisselâm; “Gel sen de benim odamda misâfir ol” dedi. Fakat Bünyamin kardeşi Yûsuf'u (aleyhisselâm) hâlâ tanıyamamış ve kardeşlerinden ayrı kaldığına bile üzülmüştü. Bunun farkına varan Yûsuf aleyhisselâm bulundukları odada kimseyi bırakmadı ve Bünyamin'e; “Ölen kardeşin yerine, benim sana kardeş olmamı ister misin?” diye sorunca, Bünyamin; “Senin gibi eşsiz bir kardeşi kim bulabilir. Fakat senin baban Ya’kûb aleyhisselâm değil, ve seni annem Râhil doğurmadı” deyince, Yûsuf aleyhisselâm ağladı ve kalkıp Bünyamin'in boynuna sarılarak; “Ben senin kardeşin Yûsuf'um” diyerek kendisini tanıttı.

Bu husûs Kur'ân-ı kerîmin Yûsuf sûresi 69. âyetinde meâlen; "(Kardeşleri) Yûsuf'un huzûruna girince o, kardeşini (Bünyamin'i) kendi yanına aldı: Ben senin hakîkî kardeşinim. Onların (geçmişte hakkımızda) yapmış oldukları şeyler için mahzûn olma dedi." buyrularak haber verilmiştir.

Bünyamin'e; "Tasalanma, onların bana ettiklerinden dolayı, Allahü teâlâya şükrediyorum. Senin bildiğini onlar bilmemektedirler" dedi. Bünyamin, kardeşi Yûsuf'u tanıyınca çok sevindi ve göz yaşları dökerek babası Ya'kûb aleyhisselâmın, oğlu Yûsuf'un ayrılığından dolayı çektiği mihnet ve sıkıntıları haber verdi. Bunun üzerine Yûsuf aleyhisselâm kardeşi Bünyamin'e; "Sakın beni onlara bildirme" dedi. Bünyamin; ayrılmak istemediğini söyleyince, Yûsuf aleyhisselâm; "Fakat babamızın benim yokluğuma ne kadar üzüldüğünü bilirsin. Sen de, bir sebep olmadan burada kalırsan, üzüntüsü daha da artar. Buna başka bir yol bulalım" dedi. Bünyamin de; "Karar senindir. İstediğini yap." cevâbını verdi.

İbrâhim aleyhisselâmın dîninde, bir kimsenin bir şeyi çalınsa, mal sâhibi de malını hırsızın elinde yakalasa, malı çalan, mal sâhibine kölelik ederdi. Mûsâ aleyhisselâm zamanına kadar, bu hüküm aynen devam etmişti.

Yûsuf aleyhisselâm, tedbir olarak, Mısır melikinin altından yapılmış su tasını, kardeşi Bünyamin'in yükünün içine koymalarını emretti. Tası, Bünyamin'in yükü içerisine koydular.

Bu husûslar Kur'ân-ı kerîmde şöyle bildirildi: "Vakta ki Yûsuf (aleyhisselâm) kardeşlerinin (her birine birer deve yükü olmak üzere) yüklerini hazırladı. (İhtiyaçlarının hepsini yerine getirdi ve onların haberi yok iken) su kabını (öz) kardeşinin (Bünyamin'in) yükü içine koydu. (Kâfile şehirden ayrılıp, biraz mesâfe katettikten) sonra, bir münâdî yetişip şöyle nidâ etti: "Ey kâfile ehli! Durun! Muhakkak siz hırsızlarsınız." (Yûsuf aleyhisselâmın kardeşleri) geriden gelenlere dönerek; "Ne kayboldu. Aradığınız nedir?" dediler. Dediler ki "Melikin su kabını arıyoruz. Onu getirene bir deve yükü (zahîre) var. Ben de buna kefilim. (Ya'kûb'un (aleyhisselâm) oğulları); "Vallahi siz de bilirsiniz ki, biz buraya fesâd çıkarmak için gelmedik. Biz hırsız da değiliz. (Eğer biz hırsız kimseler olsaydık, daha önce yükümüz içine konulan sermâyeleri geri getirip

vermezdik)” dediler. (Yûsuf aleyhisselâmın adamları) dediler ki: “Eğer (hırsız değiliz) sözünüzde yalancı çıkarsanız, (sizin dîninizde) hırsızın (su kabını çalanın) cezâsı nedir?” (Ya’kûb'un oğulları) dediler ki “Onun (bizim dînimizde, tası çalanın) cezâsı, (çalınan mal, yâni su kabı) kimin yükünde bulunursa, odur. (Yani hırsız, mal sâhibinin kölesi olur.) Biz zâlimleri (hırsızlık yapanları) böyle cezâlandırırız.” (Yûsuf sûresi: 70-75)

Yûsuf aleyhisselâmın kardeşleri, pederlerinin dîninde hırsızlığın hükmünü söyledikten sonra, Yûsuf aleyhisselâmın adamları; “Yüklerinizi aramamız lâzımdır” dediler. Onları yoldan çevirip geri getirdiler. Âyet-i kerîmede buyruldu ki:”(Yûsuf aleyhisselâm) derhal kardeşinin (Bünyamin'in) yükünden önce diğerlerinin yüklerini aramaya başladı. Nihâyet, onu (su kabını) kardeşinin (Bünyamin'in) yükünden çıkardı. İşte biz Yûsuf'a böyle bir tedbiri (vahiyle) öğrettik. Yoksa Mısır melikinin dîninde kardeşini (Bünyamin'i) tutmak ve esir etmek mümkün değildi. Ancak, Allahü teâlâ onu (babasının dîni üzere tutmasını) irâde etti. (Yûsuf aleyhisselâmı kardeşlerine üstün kıldığımız gibi) dilediğimiz kimseyi (ilimle) nice derecelere yükseltiriz. Her ilim sâhibinin üstünde bir âlim vardır.” (Yûsuf sûresi: 76)

Kaybolan su kabının, ummadıkları bir şekilde Bünyamin'in yükünden çıkması üzerine, Yûsuf'un kardeşleri telâşa kapıldılar. Bünyamin'e serzenişte bulundular. Sonra Kur'ân-ı kerîmde Yûsuf aleyhisselâma şöyle dedikleri bildirilmektedir:”(Ya’kûb aleyhisselâmın oğulları) dediler ki: “Ey Azîz! Hakîkat bunun ihtiyâr bir babası vardır. (Onu bizden fazla sever. Kaybolan kardeşimizin acısını onunla unutur.) Binâenaleyh onun yerine birimizi alıp onu âzâd eyle. Biz, muhakkak seni iyilik edenlerden görüyoruz, ihsânını tamamla.” (Yûsuf sûresi: 78)

“Yûsuf (aleyhisselâm) onlara; “Eşyamızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını (günahı olmayanı) alıkoymaktan Allah'a sığınırız. Çünkü o takdirde (sizin dîninize göre, verdiğiniz fetvâya göre) biz de elbette zâlimlerden oluruz.” (Yûsuf sûresi: 79)

“Ya’kûb'un (aleyhisselâm) oğulları, kardeşleri Bünyamin'i alabilmekten ümîdlerini kestiler. Fısıldaşarak bir kenara çekildiler. Onların büyükleri

(Robil, Şem'ûn veya Yehuda olduğu rivâyet edilmiştir); "Babamızın sizden Allahü teâlânın adıyla te'minat almış olduğunu, daha evvel de Yûsuf hakkında işlediğimiz kusuru bilmez misiniz? (Muhakkak bilirsiniz.) Artık ben, babam bana izin verinceye (yanına çağırıncaya) veya Allahü teâlâ (kardeşimi kurtararak iadesine) hükmedinceye kadar buradan (Mısır'dan) kat'iyyen ayrılmam. O Hâkimlerin hayırlısıdır, hakkın gayrı ile hükmetmez." (Yûsuf sûresi: 80) Kendisi orada kaldı ve Kur'ân-ı kerîmde kardeşlerine meâlen; "Siz, babanızın yanına dönün (hadiseyi olduğu gibi anlatın) ve deyin ki: "Ey babamız! Muhakkak ki oğlun (Bünyamin, bizim gördüğümüze göre) hırsızlık yaptı. Biz ancak gördüğümüze şâhidlik ederiz. (Su kabı Bünyamin'in yükünden çıktı.) Gaybı bilmeyiz ve gaybın bekçileri de değiliz. Eğer bize inanmazsan içinde bulunduğumuz (ve döndüğümüz) şehre (Mısır halkına) da, aralarında geldiğimiz kervana da sor. (Su tası onun yükünde nasıl bulundu?) Biz, şüphesiz doğru söyleyicileriz" şeklinde bildirilmektedir. (Yûsuf sûresi: 81-82)

Bünyamin, Yûsuf aleyhisselâm tarafından alıkondu. Büyükleri (Şem'ûn, Robil veya Yehuda) de Ken'ân'a dönmeyip Mısır'da kaldılar. Hazret-i Ya'kûb'un oğullarından dokuz tanesi Mısır'dan Ken'ân diyârına gelince, olan her şeyi babalarına anlattılar. Ya'kûb aleyhisselâm söylenenleri dinledi. "Ah Yûsuf!" diye inledi ve Kur'ân-ı kerîm de meâlen şöyle dediği bildirildi:"(Ya'kûb aleyhisselâm) şöyle dedi; "Hayır! (Aranızda kararlaştırdığınız bu işi) nefsleriniz sizi aldatıp süsleyerek, kolay gösterdi. (Yoksa Mısır meliki bizim dînimizdeki hırsızın hükmünü ne bilsin?) Artık bana düşen sabr-ı cemîldir. Umulur ki, Allahü teâlâ onların (oğullarımın üçünü) hepsini birden bana getire. Şüphesiz Allahü teâlâ alîmdir, hakîmdir."

"Ya'kûb aleyhisselâm onlardan yüz çevirdi: "Ey Yûsuf'un firâkıyla beni kaplayan hüznüm ve üzüntüm! Gel! Tam şimdi senin gelmen zamanıdır" dedi. Hüzün ve kederinden gözlerine ak düştü. (Evlâdına hasretten kalbi üzüntü ile dolu olup, kalbinde) onu tamâmen tutar, izhâr etmezdi." (Yûsuf sûresi: 83-84) Ya'kûb aleyhisselâm gece-gündüz durmadan ağlardı. Yûsuf aleyhisselâmın ayrılık ateşinden o kadar ağladı ki, gözlerine ak düşüp görmez oldu. Onun bu hâline oğullarının veya diğer ehl-i beytinin, âyet-i kerîmede şöyle dediği bildirilmektedir: "Oğulları, Ya'kûb'a (aleyhisselâm), "Yûsuf'u anmaktan geri durmuyor, onun sevgisinde gevşeklik

göstermiyorsun. Vallahi, sonunda ya kederinden hastalanıp eriyeceksin, yâhut helâk olacaksın" dediler. Onların bu sözleri karşısında Ya'kûb (aleyhisselâm); "Ben, kalbimde tutamadığım hüzün ve kederimi, yalnız Allahü teâlâya arz ediyorum. (Size bir şikâyetim yoktur.) Ben, sizin bilmeyeceğiniz nice şeyleri Allahü teâlâ tarafından biliyorum" dedi." (Yûsuf sûresi: 85)

Ya'kûb aleyhisselâm, oğlu Yûsuf'un ayrılığı üzerinden uzun zaman geçmiş olmasına rağmen, Allahü teâlâdan ümidini kesmemişti. Oğlu Yûsuf'a kavuşacağı günü umid ediyor ve merâkla bekliyordu. Mısır'a buğday almak için gidip kardeşleri Bünyamin'i de bırakıp gelen oğulları; Ya'kûb aleyhisselâma Mısır maliye nâzırının durumunu anlattıkları zaman, Ya'kûb aleyhisselâm kendini zor tutup; "Bu, olsa olsa Yûsuf olur" dedi ve Yûsuf sûresi 87. âyetinde meâlen zikredildiği gibi; "Ey oğullarım. (Mısır'a) gidin. Yûsuf'lâ kardeşlerinden haber sorun. Allahü teâlânın rahmetinden ümîd kesmeyin. Zirâ hakîkat şudur ki, kâfirler gürûhundan başkası, Allahü teâlânın rahmetinden ümidini kesmez dedi." Yâni: "Oğullarım! Tekrar Mısır'a gidiniz de Yûsuf'dan ve kardeşi Bünyamin'den bir haber sorun. Onlara âit malûmat edinmeye çalışınız ve Allahü teâlânın rahmetinden, fazl ve ihsânından ümîdinizi kesmeyiniz. Allahü teâlânın rahmet ve bereketiyle kardeşiniz Yûsuf'a kavuşabilirsiniz" dedi.

Allahü teâlânın rahmetinden ümidini kesmek, mü'min için aslâ câiz değildir. Mü'mine yakışan; kavuştuğu nîmetlerden dolayı cenâb-ı Hakk'a hamd ve şükretmek; bir musîbet ve belâya uğrayınca da onun giderilmesi için Allahü teâlâya niyâzda bulunmaktır.

Hiç bir zaman ve hiç bir sûrette ümîdsiz olmamalıdır. Çünkü bir kimse Allahü teâlânın varlığını, kudretini, rahmetinin sonsuzluğunu ve ihsânını bilip tasdik ederse, O'nun rahmetinden de ümîd kesmesi mümkün değildir. Allahü teâlâ Hicr sûresi 56. âyetinde meâlen,"Rabbinin rahmetinden, sapıklar (Allah'ın rahmetinin genişliğini, ilminin ve kudretinin sonsuzluğunu, Allahü teâlâyı bilmekte hatâ edenler) dan başka kim ümidini keser" buyurarak, rahmetinden ümîd kesmenin büyük günah ve dalâlet olduğunu bildirdi.

“İhyau Ulumiddîn” de yazılı olan hadîs-i şerîflerde buyruldu ki:”Benî İsrâil'den bir kimse, insanları Allahü teâlânın rahmetinden ümîdsiz ederdi. Onlara ağır işler söylerdi. Allahü teâlâ kıyâmet günü ona; “Kullarımı benim rahmetimden ümîdsiz ettiğin gibi, bugün, ben de seni rahmetimden ümîdsiz ederim der” ve “Allahü teâlâ; “Kulum gökler dolusu kadar günah işlese, istiğfâr edip bana ümîd etse, onu affederim” ve “Kul dünyâyı dolduracak kadar günah işlese, ben de dünyâ dolusu rahmet ederim.” buyurdu.

Hazret-i Ali (radıyallahü anh) de günahlarının çokluğu sebebiyle ümîdsiz olan birini gördü. O kimseye; “Ümidsiz olma! Allahü teâlânın rahmeti senin günahından büyüktür.” buyurdu.

Ya’kûb'un (aleyhisselâm) oğulları kardeşlerine gitmek üzere; biraz para, biraz yün ve biraz da yağ alarak Mısır'a doğru yola koyuldular. Yola çıkmadan önce Ya’kûb aleyhisselâm Mısır mâliye nâzırına verilmek üzere bir mektup yazıp, oğullarına verdi.

Ya’kûb'un (aleyhisselâm) oğulları Mısır'a vardıkları zaman Yûsuf'un (aleyhisselâm) huzûruna girince, söyledikleri Kur'ân-ı kerîmde meâlen şöyle bildirilmektedir: “(Ya’kûb aleyhisselâmın oğulları Mısır'a gidip) Yûsuf'un (aleyhisselâm) huzûruna çıktılar. Dediler ki: “Ey Azîz! Bize ve âilemize darlık (kıtlık, fakirlik ve açlık) ulaştı. Çok az ve değersiz bir sermâye ile geldik. (Sermâyemizin azlığına değersiziğine bakmayıp, lutfen) bize yine tam ölçek ver. (Kardeşimizi bize iâde etmek ve pek ehemmiyetsiz olan sermâyemizi kabûl etmek sûretiyle) hakkımızda ayrıca tasaddukta bulun. Zirâ Allahü teâlâ sadaka verenleri mükâfâtlandırır.” (Yûsuf aleyhisselâm kardeşlerinin bu sözleri karşısında); “Siz (sonunun nereye varacağını) bilmeden Yûsuf'a ve kardeşine yaptığınızın kötülüğünü anlayıp ondan tevbe ettiniz mi? dedi.” (Yûsuf sûresi: 88-89) “Yâni Yûsuf'u kuyuya attınız ve kardeşini ondan ayırdınız.” Bu arada babalarının gönderdiği mektubu Yûsuf'a (aleyhisselâm) verdiler. Yûsuf aleyhisselâm mektubu alıp okudu, ağladı. Yine âyet-i kerîmede şöyle buyuruldu: “(Yûsuf aleyhisselâmın bu sözü üzerine Ya’kûb aleyhisselâmın oğulları;) “Yoksa sen gerçekten Yûsuf musun?” dediler. Yûsuf da (aleyhisselâm); “Ben Yûsuf'um ve bu da kardeşim (Bünyamin) dir. Allahü teâlâ (birbirimize kavuşturmakla) bize, lutf ve ihsânda bulundu. Zirâ hakîkat şudur ki, kim

Allah'tan korkar, belâlara katlanırsa, muhakkak Allahü teâlâ (takva ve sabır sâhibi olan) muhsinlerin mükâfâtını zayi etmez” dedi.

(Yûsuf aleyhisselâmın bu sözü üzerine kardeşleri) dediler ki; "Yemîn ederiz ki, Allahü teâlâ, (zikrettiğin sıfatlar, güzel ahlâk, ilim, hilim, fazîlet ve saltanatla) muhakkak seni bizden üstün kıldı. Hakikat biz sana yaptığımız muâmeleden dolayı günahkâr olduk.” Yûsuf (aleyhisselâm) onlara dedi ki: “Bugün size, bir kınama, bir ayıplama yoktur. Allahü teâlâ size merhamet etsin. O, merhametlilerin en merhametlisidir.” (Büyük ve küçük bütün günahları afleder.)” (Yûsuf sûresi: 90-92)

Kardeşlerinin hatırını sorduktan sonra onlara ikrâmlarda bulundu. Babasının hâlinden haber sordu. Dediler ki; “Bu sefer biz Bünyamin'i bırakıp vardığımızda o kadar ağladı ki, gözleri görmez oldu.”

Rivâyet edilir ki, Yûsuf aleyhisselâmın kardeşleri ona; “Siz, bizi sabah-akşam yemeğe dâvet ediyorsunuz. Biz ise sana yaptıklarımızdan ve kusurumuzdan dolayı utanıyoruz” dediler, Yûsuf aleyhisselâm da cevâbında dedi ki: “Mısırlılar, şimdiye kadar hakkımda; “Yirmi dirheme satılmış bir köleyi ulaştığı şu mertebeye kavuşturan Allah'ı tenzih ederiz.” diyorlardı. Şimdi ise sizin sâyenizde seref kazandım. Mısırlıların nazarında yükseldim. Çünkü onlar sizin benim kardeşlerim olduğunuzu, benim de İbrâhim aleyhisselâmın torunlarından ve Ya’kûb aleyhisselâmın oğullarından olduğumu öğrendiler.”

Senelerdir süren ayrılığın sona ermesini ve babasının sevinmesini isteyen Yûsuf'un, kardeşlerine Kur'ân-ı kerîmde meâlen şöyle dediği bildiriliyor: “Yûsuf aleyhisselâm kardeşlerine; Şu gömleğimi babama götürün ve yüzüne sürün. O, benim kokumu koklasın ve gömleğimi gözlerine sürsün. O artık rahatlıkla görmeğe başlar. Sonra bütün âilenizi de bana getirin.” (Yûsuf sûresi: 93)

Ya’kûb aleyhisselâmın oğullarından Yehûda; “Kanlı gömleği babama götürüp onu kedere boğmuştum. Bu gömleği de ben götürüp onu sevindireyim” dedi. Yûsuf aleyhisselâm kardeşlerine pek çok buğday verdi. Hayvanlarını yükleyip, Mısır'dan Ken’ân diyârına doğru yola çıktılar.

Allahü teâlânın takdiri ile Yûsuf aleyhisselâmın kokusu, Ya’kûb aleyhisselâma ulaştı. Ya’kûb aleyhisselâm çok sevdiği oğlunun kokusunu duyunca, âyet-i kerîmede, yanındakilere şöyle dediği bildirilmiştir: “Vakta ki kâfile Mısır'dan ayrıldı. (Ya’kûb aleyhisselâm yanındakilere); Eğer bana yaşlılık sebebiyle noksan akıllılık nisbet etmezseniz, ben muhakkak Yûsuf'un kokusunu buluyorum dedi. (Yanında bulunanlar) dediler ki: "Sen (Yûsuf'a olan) aşırı muhabbetinde devam ediyorsun (Onu unutamıyorsun).” (Yûsuf 94-95) Yâni sen hâlâ Yûsuf'a karşı eski muhabbetini sürdürüyorsun. Yûsuf senden ayrılalı uzun zaman oldu. Daha sen Yûsuf'u unutmazsın ve dilinden düşürmezsin.” dediler. Yehûda, Ken’ân diyârına gelince, kervandan ileriye geçip Yûsuf aleyhisselâmın gönderdiği gömleği ve bir mektubu babasına götürdü. Hazret-i Yûsuf'un gömleğini, Ya’kûb aleyhisselâmın gözlerine sürdü. Allahü teâlânın fazlı ve ihsanıyla gözleri hemen açılıp görmeye başladı. Bu sırada Yûsuf aleyhisselâmın gönderdiği mektubu da Ya’kûb'a (aleyhisselâm) verdi. Ya’kûb aleyhisselâm mektubu okuyunca; “Allah'a yemîn ederim ki, bu mektup melik mektubu değil, peygamber mektubudur. Bu mektubu yazan da olsa olsa Yûsuf'umdur.” dedi. Bunun üzerine Yehûda, oğlu Yûsuf'un hayatta olduğunu müjdeledi. “Seni ve bütün hânedanını Mısır'a dâvet ediyor.” dedi.

Ya’kûb aleyhisselâm müjdeyi getiren oğluna; “Yûsuf'u nasıl bıraktın?” diye sorunca o da; “Yûsuf, Mısır mâliye nâzırıdır” dedi. Ya’kûb aleyhisselâm; “Ben nâzırı ne yapayım, hangi din üzeredir?” deyince, oğlu da; “O, İbrâhim aleyhisselâmın dîni üzeredir” cevâbını verdi. Bunun üzerine Ya’kûb aleyhisselâm; “Nimet tamamlandı.” diye şükretti.

Bu sırada diğer oğulları da gelmişlerdi. Ya’kûb (aleyhisselâm) ile oğulları arasındaki görüşme, Kur'ân-ı kerîmde meâlen şöyle bildirilmektedir: “Ya’kûb (aleyhisselâm); “Ben size, sizin bilmeyeceğiniz şeyleri Allah tarafından muhakkak biliyorum demedim mi?” dedi. Oğulları; “Ey bizim babamız! Allahü teâlâdan bizim için günahlarımızın mağfiretini iste. Gerçekten biz günahkârlardan olduk” dediler.

(Ya’kûb aleyhisselâm da); “Sizin için, Rabbime, sonra istiğfâr ederim. Hakikat şudur ki, çok günah örtücü, çok merhamet edici ancak O'dur” dedi.” (Yûsuf sûresi: 96-97)

Müfessirler, Ya’kûb aleyhisselâmın oğullarına; “Sizin için sonra istiğfâr ederim” buyurmasının sebebini, değişik şekillerde îzâh etmişlerdir. Fahrüddîn-i Râzî hazretleri bunun sebeplerini şu şekilde beyân buyurdu:

1- Ya’kûb aleyhisselâm istiğfârı seher vaktine tehir etti. Çünkü seher vakti duâların kabûl olması için en uygun zamandır.

2- Ya’kûb aleyhisselâm, oğulları için mağfiret dilemeyi, Cumâ gecesine tehir etti. Zirâ Cumâ gecesi, duâ ve tevbelerin kabûlü için en uygun zamandır.

3- Ya’kûb aleyhisselâm; oğullarının hakîkaten günahlarına pişman olup, tevbe edip etmediklerini ve tevbelerinin ihlâsla olup olmadığını anlamak için istiğfâr etmeyi geciktirdi.

4- Ya’kûb aleyhisselâm, oğulları için hemen istiğfâr etti. Sizin için sonra istiğfâr ederim demesi; “Gelecekte de istiğfâr etmeye devam edeceğim” mânâsınadır.

“Bahr-ül ulûm” ve “Kâdı Beydâvî” tefsîrlerinde diyor ki: Ya’kûb aleyhisselâm, sizin için sonra istiğfâr ederim dedi. Bu, mazlumun affetmesi şartını bildiği için, Yûsuf'la görüştükten sonra sizi affederse istiğfâr ederim demektir. İstiğfarı, Yûsuf'la (aleyhisselâm) görüştükleri vakte kadar tehir etti.

Ya’kûb aleyhisselâmın, oğlu Yûsuf’lâ (aleyhisselâm) karşılaşması:

Senelerdir ayrılık ateşiyle yanan Ya’kûb aleyhisselâm, Yûsuf aleyhisselâmın dâveti üzerine, oğulları ve âilesine mensup olan kimseleri topladı. Mısır'a gitmek üzere hazırlandı. Bu kâfilede; hanımlar, oğulları ve torunları vardı. Ken’ân ili ahâlisiyle vedâlaşan Ya’kûb aleyhisselâm, Mısır'a hicret etmek üzere yola çıktı.

Ya'kûb aleyhisselâmın bütün âile fertleriyle Mısır'a gitmek üzere yola çıktığını haber alan Yûsuf aleyhisselâm, babasını karşılamak üzere pek çok hazırlıklar yaptı. Bir çok binek hayvanı ve askerle, babasını karşılamak üzere yola çıktı. Karşılamaya çıkanlar arasında, Mısır meliki Reyyân bin Melik de vardı. Babası ve berâberindekilerin yaklaştığı haberini alan Yûsuf (aleyhisselâm), yolda beklemeye başladı. Askerler saf saf dizildiler. Babasının dinlenmesi için bir gölgelik de hazırlatmıştı.

Süslü devesine binmiş olan Ya'kûb (aleyhisselâm), evlâdları ve kalabalık mâiyeti ile yaklaşıyordu.

Bu sırada Cebrâil aleyhisselâm gelerek, Ya'kûb'a (aleyhisselâm); "Semâya bak, nice zaman sizin elem ve üzüntünüz sebebiyle hüzünlü olan melekler, sürûr ve sevincinizi görmek üzere seyre çıkmışlardır" dedi. Ya'kûb aleyhisselâm; "Oğlum Yûsuf nerede? Bana onu göster" deyince, Cebrâil aleyhisselâm; "İşte, üzerinde gölgelik bulunan karşıdaki kimsedir" dedi. Ya'kûb aleyhisselâm, Yûsuf'u görünce, devesi üzerinde duramayarak yere indi. Yehûda'nın omuzuna dayanarak yürümeye başladı.

Yûsuf (aleyhisselâm) tevâzû ve hürmetle babasına yaklaştı. Yûsuf aleyhisselâm önce selâm vermek istedi. Cebrâil aleyhisselâm; "Evvela Ya'kûb'un (aleyhisselâm) selâm vermesi münâsibdir" dedi. Karşılaştıkları sırada Ya'kûb aleyhisselâm; "Esselâmü aleyke yâ müzhibel-ahzân!" (Selâm sana ey hüzünleri ve üzüntüleri gideren) dedi. Yûsuf (aleyhisselâm) da babasının selâmını aldı. Uzun yıllardır hasret olan baba ve oğul, birbirlerinin boyunlarına sarılıp kucaklaştılar. Sürûr ve sevinçlerinden ağladılar. Her iki taraftan gelenler, birbirleriyle kaynaşıp muhabbetle sohbet ettiler. Daha sonra, babasını ve mâiyetindekileri alıp saraya götürdü. Onlara, ikrâm ve ihsânda bulundu. Ya'kûb aleyhisselâm, saraya gelince yanına gelen torunlarını (yani Hazret-i Yûsuf'un; Efrâyim, Mişa ve Rahîme adlı çocuklarını) kucaklayıp öptü. Onlar da, dedelerinin ellerini öptüler.

Sohbet esnâsında, Yûsuf aleyhisselâm babasına; "Babacığım, benim ayrılığım sebebiyle, gözlerini kaybedinceye kadar ağladın. Allahü teâlânın bizi, kıyâmette buluşturacağını bilmiyor muydun?" dedi. Ya'kûb aleyhisselâm da; "Biliyordum oğlum, fakat senin dînine bir zarar

getireceklerinden ve bu sûretle senin ile benim aramı açacaklarından korktum. Bütün korkum, dînine zarar gelmesiydi. Bu bakımdan, Allahü teâlâdan bizi devamlı îmânımızda sabit kılmasını diliyorum" cevâbını verdi.

Allahü teâlâ Ya'kûb aleyhisselâma; "Oğlun Yûsuf'u niçin iâde ettim biliyor musun?" buyurunca, Ya'kûb aleyhisselâm; "Bilmiyorum yâ Rabbî!" dedi. Allahü teâlâ da; "Çünkü sen ümidini bana bağladın ve; "Umulur ki Allahü teâlâ onların hepsini birden bana getire" dedin ve yine; Oğullarım! Tekrar Mısır'a gidin de, Yûsuf'dan ve kardeşi Bünyamin'den bir haber sorun. Onlara âit malûmat edinmeye çalışın ve Allahü teâlânın rahmetinden, fazl ve ihsânından ümîd kesmeyin" dediğin için iâde ettim" buyurdu.

Ya'kûb aleyhisselâmın oğullarına kavuştuktan sonrası, Kur'ân-ı kerîmde Yûsuf sûresi 100. âyetinde şöyle haber veriliyor: "Babasını ve anasını (teyzesi veya üvey anasını) tahtının üzerine çıkarıp oturttu. Hepsi onun için (ona kavuştukları için) secde ettiler. (yani onu selâmladılar. Yûsuf aleyhisselâm) dedi ki: "Ey babam! İşte bu, evvelce gördüğüm rüyânın tevilidir. (açıklamasıdır) Hakikaten Rabbim, o rüyâyı tahakkuk ettirdi. Beni zindandan çıkarıp mülk ihsân etti. Şeytan, benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra, (Allahü teâlâ) sizi çölden (Ken'ân diyârından) getirdi. Şüphesiz ki Rabbim, dilediği şeyleri çok güzel, çok ince tedbir edendir. Şüphesiz ki, hakkıyla bilen, tam hikmet sâhibi olan ancak O'dur."

Yûsuf aleyhisselâmın annesi Râhil, kardeşi Bünyamin'in doğumundan hemen sonra vefât etmişti. Müfessirlerin ekserîsi, bu âyet-i kerîmedeki annenin, üvey annesi veya teyzesi olduğunu bildirmişlerdir. Çünkü Ya'kûb aleyhisselâm, Yûsuf aleyhisselâmın annesinden önce, onun kız kardeşi Leyâ ile de evlenmişti. Kur'ân-ı kerîmde, teyze, anne yerine zikredilmiştir. Nitekim amca da, baba yerine zikredilmiştir.

Âyet-i kerîmede geçen secde de, selâmlamak mânâsındadır. Çünkü o devirde selâmlama eğilmek sûretiyle yapılmakta idi. Yoksa bugünkü mânâda Allahü teâlâdan başkasına secde etmek küfürdür. Peygamberler bundan berîdir, uzaktır.

Yûsuf aleyhisselâmın gördüğü rüyâ üzerinden kırk sene geçmişti. Bu kadar uzun zamandan sonra babası ve kardeşleriyle karşılaşan Yûsuf aleyhisselâm, babasına; şeytanın kardeşleriyle arasını bozduktan sonra, Allahü teâlânın kendisini zindandan çıkarıp, mülk ihsân ettiğini, âilesini de çölden (Ken'ân diyârından) buraya (Mısır'a) getirdiğini söyledi. Kardeşlerini mahcub etmemek için, kardeşleri tarafından kuyuya atıldığından hiç bahsetmedi. Kardeşlerini ithâm etmeyip, şeytanın kardeşleri ile aralarını ifsâd ettiğini söyledi. Çünkü o, kardeşlerini bağışlamış ve hakkını helâl etmişti. Ayrıca zindandan çıkıp mülke kavuşmayı da nîmet olarak zikretti. Çünkü zindanda kâfirlerle; kuyuda ise Cebrâil aleyhisselâmla beraber idi.

Daha sonra Yûsuf aleyhisselâm babasının elinden tutup evrak, altın, gümüş ve silâh hazînelerini gezdirdi. Ya'kûb aleyhisselâm, saraydaki süslü olan odaları bırakıp; "Bana hasırotu ve kamıştan Ken'ân'daki çardağım gibi bir çardak hazırlayın" dedi. Kalması için arzu ettiği şekilde bir yer hazırladılar.

Ya'kûb aleyhisselâmın mûcizeleri:

Allahü teâlâ, insanlara hak yolu bildirmekle, emir ve yasaklarına uymalarını sağlamakla vazifelendirdiği peygamberlerine, mûcizeler ihsân etmiştir. Ya'kûb aleyhisselâma verilen mûcizelerden bâzısı şunlardır:

1- Üç konaklık yerden sesinin duyulması: Ya'kûb aleyhisselâmın gür bir sesi vardı. Seslendiği zaman, üç konaklık yerden duyulurdu. Düşman askerleri, sesini duydukları zaman korkularından kaçarlardı.

2- Attığı bir şeyin uzak yerlere kadar ulaşması: Ya'kûb aleyhisselâm, oğullarını Amâlika kavmi ile muhârebe etmeye göndermişti. Muhârebe esnâsında, Yehûda ismindeki oğlunun süngüsü veya mızrağı kırılıp parçalandı. Zor durumda kalan Yehûda; "Babacığım! Silahım kırıldı, bir silâh gönder" diye seslendi. Ya'kûb aleyhisselâm oğlunun bu sesini işitip, dağın başına çıktı ve öncekine benzer bir silâh attı. Oğluna da seslenip, silâh attığını duyurdu. Sesi işitip silâhı alan Yehûda, düşmana saldırdı ve üstün geldi.

3- Tepelerin ve taşların toprak olması: Ya'kûb aleyhisselâm Ken'ân ahâlisini îmâna dâvet ettiği sırada, onlar, oturdukları yerde dağlık ve taşlık yerler bulunmamasını, tepelerin ve taşların toprak olmasını istediler. Kavminin bu teklifi üzerine Ya'kûb aleyhisselâm duâ edince arzuları yerine geldi. Böylece memleketlerinde ekilebilecek yerler genişledi.

Ya'kûb aleyhisselâmın dîni:

Ya'kûb (aleyhisselâm), dedesi İbrâhim aleyhisselâma gönderilen kitapdaki (sahifelerdeki) emir ve yasakları, insanlara tebliğ ediyordu. Hazret-i İbrâhim'in dîninde haram olmamakla birlikle, bâzı şeyleri kendi nefsine haram kılmıştı. Bu sebeple İsrâiloğulları da Ya'kûb aleyhisselâma tâbi olarak onları nefslerine haram kılmışlardı.

Rivâyet edilir ki: Ya'kûb (aleyhisselâm), şiddetli bir hastalığa yakalanmıştı. Hastalığın verdiği ağrı ve sızıdan dolayı gece-gündüz uyuyamayıp, feryâd ediyordu. Bir gün; "Eğer Allahü teâlâ bana bu hastalığımdan şifâ verirse, yemek-içmek kâbilinden olan en çok sevdiğim şeyleri yiyip-içmemeyi nezir ediyorum" demişti. Bu sebeple devenin eti ile sütünü veya iç yağını nefsine haram kılmıştı.

Bu husûs Kur'ân-ı kerîmin Âl-i İmrân sûresi 93. âyetinde meâlen; "Tevrât indirilmeden önce, İsrâil'in (Ya'kûb aleyhisselâmın) kendisine haram kıldığı şeylerden başka, yiyeceğin her türlüsü, İsrâiloğulları için helâl idi." buyrularak haber verildi.

Ya'kûb aleyhisselâmın hilyesi ve güzel hasletleri:

Ya'kûb (aleyhisselâm); Allahü teâlânın seçtiği, kendi zamanında yaşayan insanların sûret (görünüş) ve siret (huy ve yaşayış) yönünden en üstünü idi. O, insanları, bir olan Allahü teâlâya inanmaya ve ibâdete dâvet etmekle vazifelendirilmişti.

Ya'kûb (aleyhisselâm); buğday benizli, uzun boylu, nâzik yapılı bir bedene sâhipti. Babası İshak (aleyhisselâm) gibi; hâlim, selim, yumuşak huylu,

doğru sözlü olup, kerîm ve cömert idi.

Bu güzel huy ve vasıflarından başka; Kur'ân-ı kerîmde şu hasletleri de bildirilmektedir.

1- Dinde kuvvetli idi: Yâni ibâdet ve tâatta devamlı idi. Allahü teâlânın dînini insanlara tebliğ etme husûsunda, her türlü fedâkarlıktan çekinmemişti. Bu uğurda gelen türlü meşakkat ve sıkıntılara karşı, sabır ve sebât göstermişti. Bu husûs, Kur'ân-ı kerîmin Sâd sûresi 45. âyetinde meâlen; "Kullarımız İbrâhim, İshak ve Ya'kûb'u da hatırla ki; onlar tâat ve ibâdette, kuvvet, kudret ve dinde basîret sâhibidir." buyrulmak sûretiyle haber verilmektedir.

2- İhlâs sâhibiydi: Kalbi tertemiz ve bütün kötülüklerden uzak olup, her yaptığını sâdece Allahü teâlânın rızâsına kavuşmak için yapardı. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmin Sâd sûresi 46. âyetinde meâlen; "Biz onları (İbrâhim, İshak ve Ya'kûb'u aleyhimüsselâm) âhıreti düşünme hasletiyle mümtaz (o ebedî âlemdeki saâdete kavuşmak maksadıyla ibâdet ve tâata devam eden) ihlâs sâhipleri kıldık." buyurarak, Ya'kûb aleyhisselâmın ihlâs sâhibi olduğunu beyân buyurdu.

İhlâs:

Hâlis, temiz etmek, niyeti ve kalbi temizlemek, bütün hareketlerini yalnız Allahü teâlânın rızâsını kazanmak için yapmak demektir. Böyle bir ihlâsın ele geçmesi için, her an Allahü teâlânın rızâsını gözetmek ve başka şeylere düşkün olmamak lâzımdır. Dinimizde bütün ibâdetlerin kabûl olması, ihlâs ile yapılıp yapılmadığına bağlıdır. Bu sebepten, âlimler ve velîlerin hepsi ihlâs elde etmek için çalışıp gayret göstermişlerdir. Onun için, ihlâs hakkında bilinmesi gerekli olan husûslar çok önemlidir. Dinimizde, her ibâdette ihlâs üzere olmak emredildi. İhlâs; kulun mal ve beden ile, farz ve nâfile şeklinde olan ibâdetleri, yalnız Allahü teâlâya yaklaşmak için yapması ve niyetine, nefsanî ve dünyevî bir arzu karıştırmamasıdır. Böyle olmazsa yapılanlar riyâ ve gösteriş olur. İhlâs; dünyâ faydalarını düşünmeyip, ibâdetlerini yalnız Allah rızâsı için yapmaktır. İhlâs sâhibi,

ibâdet yaparken başkalarına göstermeyi düşünmez. İbâdetlerini, başkalarının görmesi, ihlâsına zarar vermez. Hadîs-i şerîfte; “Allahü teâlâyı görür gibi ibâdet et. Sen görmüyor isen de, O seni görmektedir.” buyruldu.

İslâm dîni, sonsuz saâdete kavuşabilmek için, üç şeyin muhakkak lâzım olduğunu bildirmektedir. Bunlar da; ilim, amel ve ihlâstır. İlim, amele (ibadet yapmaya) vâsıta olduğu için kıymetlidir. İlmin, yalnız başına bir kıymeti yoktur. Amellerin rûhu, tâatların özü; ihlâs ve düzgün niyettir. Niyeti düzgün ve ihlâsı tam olan az bir amel; bozuk niyetle yapılan ve ihlâsı az olan çok amelden hayırlıdır. Zirâ Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem); “Ameller, ancak niyetlere göredir” ve “Bütün insanlar helâk olur, ancak âlimler (bilenler) kurtulur. Bütün âlimler helâk olur, ancak, ilmi ile amel edenler kurtulur. Bütün amel edenler de helâk olur, ancak, ihlâslı olanlar kurtulur.” buyurdu. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde Kehf sûresi 110. âyetinde meâlen; “Rabbine kavuşmayı arzu eden, sâlih (iyi, güzel) amel işlesin ve Rabbine yaptığı ibâdete, hiç kimseyi ortak etmesin.” buyurdu.

İhlâs; Allahü teâlâya, kulluğa yaraşır şekilde ibâdet etmek, emirlerine tam bir doğrulukla bağlanmak, sâdece kulluğunu yapıp, Cennet’i istemek arzusu ve Cehennem korkusunun ve başka nefsin hoşuna giden şeylerin kalbe girmemesidir. Çünkü ihlâsla ve Allah rızâsı için verilen bir avuç buğday, ihlâssız ve nefsin rızâsı ile verilen bir avuç inciden kıymetli ve üstündür. Allahü teâlânın râzı olması düşünülerek ihlâs ile yapılan amel, ibâdet kabûl edilir ve sevâbı on kattan yediyüz kata kadar yazılır, büyür ve kıyâmet günü gelişir. Güzel toprakta bitip büyüyen, bir müddet sonra çok değerli ağaç olan tohum gibidir. İyi niyetsiz ve ihlâssız yapılan amel, artmaz gelişmez. Belki, farz olsun nâfile olsun kabûl edilmez.

Allahü teâlâ Bakara sûresi 276. âyetinde meâlen; “Allahü teâlâ fâizle gelen malı mahveder ve sadakaları (zekatları) verilen malı arttırır” ve Mâide sûresi 27. âyetinde meâlen; “Allahü teâlâ, ancak müttekîlerin yaptığını kabûl eder.” Buyuruyor. Müttekîler, muhlisler, ameli ihlâslı olanlardır. İlim ve amel, İslâm dîninin dalları; ihlâs ise onu yaşatan, besleyen köküdür. Hazret-i Ali buyurur ki: “Az amel yaptım diye üzülmeyin. Kabûl oldu mu diye endişe edin! Buna ihtimam gösterin. Çünkü, Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Mu’âz bin Cebel'i Yemen'e vâli olarak

gönderirken; “İbadetlerini ihlâs ile yap! İhlâs ile yapılan az amel, kıyâmette sana yetişir” ve yine; “Kırk gün, Allahü teâlâya ihlâsla amel edenin, kalbinden diline hikmet pınarları akar.” buyurdu.

İhlâs, amelin rûhu olduğundan, rûhsuz beden işe yaramadığı gibi, ihlâssız amel de bir fayda sağlamaz. İhlâsı elde etmek zor olmakla beraber, Allahü teâlânın kolaylaştırdıklarına kolay olur. Hasen-i Basrî'nin haber verdiği hadîs-i şerîfte; “Allahü teâlâ buyuruyor ki: İhlâs benim sırlarımdan bir sırdır. Onu kullarımdan sevdiğimin kalbine veririm.” buyruldu. İhlâsa, Allahü teâlâyı her şeyden çok sevmekle kavuşulur. O'nu çok sevmek de, gösterdiği yoldan ayrılmamak ve O'na, candan, seve seve ibâdet etmekle mümkündür.

İbâdet, Allahü teâlânın rızâsına kavuşmak için yapılır. Başkasının muhabbetine, ihsânına kavuşmak için yapılan ibâdet, ona tapınmak olur. Allahü teâlâya ihlâs ile ibâdet edilmesi emrolundu. Hadîs-i şerîflerde; “Allahü teâlânın birliğine îmân edenlerden, namazı ve zekâtı ihlâs ile yapandan, Allahü teâlâ râzı olur.”,“Allahü teâlâ buyuruyor ki: Benim şerîkim yoktur. Başkasını bana ortak eden, sevâblarını ondan istesin. İbâdetlerinizi ihlâs ile yapınız! Allahü teâlâ, ihlâs ile yapılan işleri kabûl eder.” ve “İbadetlerini ihlâs ile yapanlara müjdeler olsun. Bunlar hidâyet yıldızlarıdır. Fitnelerin karanlıklarını yok eder.” buyruldu.

Bir hadîs-i şerîfte de buyruldu ki: “Dünyâda, haram edilmiş olan şeyler mel’ûndur. Ancak Allah için yapılan şeyler kıymetlidir.”

Benî İsrâil'de bir âbid vardı, ona; “Falan yerde, ağaçtan yapılmış bir put vardır. Bir kısım insanlar, ona, Allah diye taparlar” dediler. Kızdı ve kalktı. Baltayı omzuna alıp, o putu kırmaya gitti. Şeytan, bir ihtiyâr şekline girip, onun karşısına çıktı; “Nereye gidiyorsun?” dedi. O da; “Putu kırıp, insanları Allahü teâlâya taptırmaya gidiyorum” dedi. Şeytan; “Git ibâdetle meşgûl ol. Bu senin için daha iyidir” dedi. “Hayır, bu putu kırmak daha mühimdir” diye cevap verdi. Şeytan; “Seni bırakmam” deyip kavgaya tutuştular. O âbid, şeytanı yere vurdu ve göğsünün üzerine oturdu. Şeytan; “Müsâde et bir söz söyleyeyim” dedi. Âbid müsâde etti. Şeytan dedi ki: “Ey âbid! Allah'ın peygamberleri vardır. O putu kırmayı dilese, onlara emir verirdi.

Sen bununla emrolunmadın, bunu yapma” deyince; “Hayır, muhakkak yapacağım” dedi. Şeytan bırakmayınca, kavgaya başladılar. Âbid yine şeytanı yere yurdu. Şeytan; “Müsâde et, bir söz daha söyleyeyim, beğenmezsen istediğini yap” dedi. “Peki söyle” dedi. Bunun üzerine şeytan; “Sen, fakir ve âbid (çok ibâdet eden) bir kimsesin. Senin yükünü insanlar çekiyorlar, senin iş yapabilecek ve diğer âbidlere yiyecek ve giyecek verebilecek bir şeyin olsa, o putu kırmaktan daha iyidir. Çünkü onu kırarsan, insanlar bir başkasını yontup yine yaparlar, onlara zarar vermiş olmazsın. Bundan vazgeç, her gün yastığının altına iki altın koyayım” diye teklifte bulundu. Âbid içinden; “Doğru söylüyor. Biri ile sadaka verip, diğeri ile işlerimi görmem bu putu kırmaktan daha iyidir. Ben bununla emrolunmadım. Ben ne peygamberim, ne de bunu kırmakla vazifeliyim” dedi ve geri döndü. Ertesi gün yastığının altında iki altın gördü, altınları aldı. Ertesi gün yine gördü ve aldı. Kendi kendine; “İyi ki o putu kırmadım” dedi. Üçüncü gün, yastığının altında hiç bir şey görmeyince, kızdı. Baltayı alıp, putu kırmak için yola koyuldu. Şeytan tekrar karşısına çıkıp nereye gittiğini sordu. “O putu kırmaya gidiyorum.” deyince; “Yalan söylüyorsun, yemîn ederim ki, onu kıramazsın.” dedi ve âbidi yere vurdu. Daha önce şeytanı yere vuran âbid, şimdi onun elinde serçe gibi titriyordu. Şeytan; “Geri dön, yoksa başını koyun gibi keserim.” dedi. O zaman âbid; “Peki döneyim, fakat o zaman iki defâ ben seni yendim ve şimdi sen beni yendin, sebebi nedir?” dedi. Şeytan cevap olarak; “O zaman, Allah için kızmıştın. Allah, için iş yapana, bizim gücümüz yetmez. Şimdi ise, kendin için ve dünyâ için kızdın. Kendi arzularına uyan bizi yenemez.” dedi.

İbadetlerde ihlâsı elde etmenin yolu; nefsin İslâmiyete uymayan arzularını kırmak, ibâdetlerde dünyâ faydalarını düşünmemek ve kalbe âhıret sevgisini iyice yerleştirip, her işi Allah rızâsı için yapmaktır. İhlâsa kavuşmayı sağlayan sebeplerden biri de, Allah adamları ve dostları ile beraber olmaktır. Onlar ile bulunmak, hep Allahü teâlâyı hatırlatır, kalbde Allah sevgisinin devamlı yerleşmesine ve artmasına sebep olur.

Devamlı ihlâs sâhiplerine, muhlâs denir. İhlâsı devamsız olup, ihlâs elde etmek için uğraşanlara muhlis denir. İhlâs, çalışıp ibâdet ederek ve niyeti düzelterek elde edilir. İslâmiyette tasavvuf bilgileri, ihlâsı elde etme yollarını göstermektedir. Tasavvuf, îmânın vicdanîleşmesi ve ibâdetleri

severek yapmak ile haramlardan uzaklaşmaktır. Tasavvuf, kalbin kötülüklerden tasfiyesi, nefsin terbiye edilmesidir. Bu da, İslâmiyetin emir ve yasaklarına tam uymakla mümkündür.

İnsanın muhlislerden olması lâzımdır. Muhlisler, Allahü teâlânın rızâsını gözeterek işlerinde niyet edip, gayret göstererek ihlâs elde edenlerdir. Tam ihlâsı elde etmek, ancak kalbi her türlü kötü huy ve düşüncelerden büsbütün temizlemek ve Allahü teâlâya kusursuz teslim olmakla mümkündür. Vilâyetin yüksek derecelerine ulaşmış olanların hâli böyledir Hadîs-i şerîflerde;

“Evliyâ (Allah'ın sevgili kulları) görülünce Allah hatırlanır.”

“Onlarla (evliya ile) beraber bulunanlar şakî (Cehennemlik) olmazlar.”

“Her şeyin bir kaynağı vardır. Takvânın (Allah'tan korkmanın) kaynağı, âriflerin kalbleridir.” buyrulmuştur.

Yahyâ bin Mu’âz; “Sütün pislikten ayrılması gibi, ihlâs da ameli ayıplardan temizler.” buyurdu.

Hazret-i Ömer bin Hattâb, Ebû Mûsâ el-Eş'ari'ye yazdığı mektubunda; “Niyeti hâlis olan kimseye; kendisi ile insanlar arasındaki işlerinde, Allahü teâlâ yeter.” demiştir.

Rüveym bin Ahmet Bağdâdî; “Amelde ihlâs demek, amel sâhibinin ameli ile dünyâ ve âhırette bir karşılık beklememesidir.” buyurdu.

Ebû Osman; “İhlâs devamlı olarak yaratanı düşünmek ve O'na bakmakla, mahlûku, yaratılanı unutmaktır” buyurdu.

Havârîler, Hazret-i Îsâ'ya; “Amellerin hâlis olanı hangisidir?” diye sorduklarında, Hazret-i Îsâ; “Hiç kimsenin övmesini sevip beklemeden, Allah için yapılan ameldir.” buyurdu.

Cüneyd-i Bağdâdî; “İhlâs; ameli, karışıklıklardan arındırmaktır.” buyurdu.

İbrâhim bin Edhem; “İhlâs, Allah ile beraber sâdık niyette bulunmaktır.” buyurdu.

3- Sâlihlerdendi: Enbiyâ sûresi 72. âyetinde meâlen; “Biz İbrâhim'e, isteği üzerine İshak'ı ve isteğinden ziyâde olarak torunu Ya’kûb'u ihsân ettik. Biz onların hepsini sâlihlerden kıldık.” buyrularak Ya’kûb aleyhisselâmın sâlihlerden olduğu bildirildi.

Sâlih olmak:

Kalbin, Allahü teâlâdan başkasıyla meşgûl olmaması; nefsin, kötülüklerinden temizlenmesi: bedenin, ibâdet ve tâatla meşgûl olup, günahlardan sakınmak sûretiyle süslenmesi demektir. Bu hal; kalbde, nefste ve bedende olup fesâdın zıddıdır.

Sâlih amel işlemek, mü’minin zâhirîni (bedenini) ve bâtınını (kalbini) süsleyen bir zînettir. İslâm âlimleri sâlih ameli iki kısma ayırmışlardır:

Birincisi; açık bir görünüşte olan sâlih ameldir. Dinimizin her emrettiği farzları, vâcibleri, sünnetleri, edebleri yerine getirmek ve haramlardan sakınmaktır. Allahü teâlânın mahlûklarından hiç birini incitmemek, hiç kimsenin malına ve canına dokunmamak sâlih ameldir.

İkincisi ise; bâtını ve mânevî sâlih ameldir. Zâhirî yâni dışı; kötü işlerden sakınmak ve emirleri yerli yerince yapmak sûretiyle süsledikten sonra kalbi ve nefsi, kötülüklerden, fenâ huy ve düşüncelerden arındırmak ve iyiliklerle donatmaktır. Kalbde hased, kin gibi kötülüklere yer vermemek, nefsin isteklerini terk etmek sâlih ameldir.

Sâlih amel işlemek sûretiyle, mü’minin dünyâda ve âhırette saâdete kavuşup, kurtuluşa ereceğini yüce Rabbimiz bildirmektedir. Bu dünyâda ve âhırette pişman olmamak için sâlih amel işlemelidir.

4- Bitmeyen, güzel bir sabra sâhipti. Oğulları, buğday almak için Mısır'a gittiler. Yûsuf aleyhisselâm, Mısır'da kardeşleri Bünyamin'i bir bahâne ile alıkoydu. Babalarına dönüp; “Bünyamin hırsızlık yaptı. Bu sebeple Mısır'da

alıkonuldu" dediler. Bunun üzerine Ya'kûb'un (aleyhisselâm) oğullarına verdiği cevap, Kur'ân-ı kerîmde meâlen şöyle bildirilmektedir: "Hayır, (aranızda kararlaştırdığınız bu işi) sizi nefisleriniz aldatıp süsleyerek kolay gösterdi. Artık bana düşen sabr-ı cemîldir" (Yûsuf sûresi: 83) diyerek, Allahü teâlâdan gelen musîbet ve belâlara sabr edeceğini bildirdi. Çünkü o, belâ ve musîbetlerin en şiddetlilerinin, Allahü teâlânın sevgili kullarına bilhassa peygamberlere gönderildiğini biliyordu.

Sabır:

İnsanın Allahü teâlâdan gelen belâ ve musîbetlere tahammül göstermesi, haramlardan sakınması ve nefsin kötü arzularını yapmaması demektir.

Sabır iki kısma ayrılır: Birincisi; günah işlememek için sabretmektir. Şeytan ile insanın kendi nefsi ve kötü arkadaşlar insanı günaha sürüklemeye çalışırlar. Bunları dinlemeyip sabretmek çok sevâbdır.

İkincisi; dertlerin, belâların acılarına sabredip, bağırıp çağırmamaktır. Bu şekilde sabretmek de çok kıymetlidir. Çok kimse de, sabır denilince bu sabrı anlar.

Sabır; büyüklüğü ve fazîleti sebebiyle Kur'ân-ı kerîmde yetmişten fazla yerde zikredildi. Sabredenlerin sevâblarının hesapsız verileceği bildirildi.

Sabrın fazîleti, üstünlüğü çok büyüktür. Bundan dolayı Allahü teâlâ sabrı çok azîz eyledi. Fakat herkese sabır nîmetini vermedi. Dostları ile çok az insanlara verdi. "İhyau ulumiddîn"deki hadîs-i şerîfte buyruldu ki; "Allahü teâlâ buyurdu ki: "Ben kullarımdan herhangi birine, bedenine, malına veya evlâdına bir musîbet verdiğim vakit, onu güzel bir sabırla karşılarsa, kıyâmet günü onun için mîzân ve hesap kurmaktan hayâ ederim." ve "Allahü teâlâ Cebrâil aleyhisselâma; "Ey Cebrâil gözünden, görme nûrunu aldığım kimseye vereceğim sevâbı bilir misin? Ona kendimi (cemalimi) gösteririm." buyurdu."

5- Hidayete erdirilmişti: Yâni peygamberlik şerefi ihsân edilmişti. En'âm sûresi 84. âyetinde meâlen; "Ona (İbrâhim'e) İshak'ı (bir peygamber olarak

ihsân ettik) ve (İshak'ın oğlu ve kendisinin torunu) Ya’kûb'u da ihsân ettik. (Onun zürriyetinden de böyle güzîde peygamberler getirdik) ve hepsini de hidâyete erdirdik. (Hepsine muvaffakiyet ve hak dîne kavuşmayı nasîb ettik. Din-i ilâhiyi tebliğe, insanları hak yola dâvet etmeye me’mûr kıldık)” buyruldu.

6- Seçkin ve hayırlı kimselerdendi: Ya’kûb aleyhisselâm her bakımdan zamanında bulunan insanların en üstünü ve seçilmişiydi. Kavmi arasında çok güzel işler yapan, insanlar hakkında dâimâ iyi düşünerek onların kurtulması için çırpınan bir kimse idi. Bu sebeple Allahü teâlânın nezdindeki yeri ve derecesi de yüksekti. Bu husûs Sâd sûresi 47. âyetinde meâlen; “Muhakkak ki onlar (İbrâhim, İshak ve Ya’kûb aleyhimüsselâm) bizim nezdimizde elbette ki seçilmişlerden ve hayırlılardandırlar” buyrularak bildirilmektedir.

7- Rüyâ Tabirini bilirdi: Oğlu Yûsuf aleyhisselâm ona rüyâsını anlattığı zaman, Ya’kûb aleyhisselâm; “Oğulcuğum rüyânı kardeşlerine anlatma, yoksa sana tuzak kurarlar. Zirâ şeytan insanın apaçık düşmanıdır. Rabbim seni böylece rüyândaki gibi seçecek, sana rüyâ tabirini öğretecek. Daha önce ataların İbrâhim ve İshak'a nîmetlerini tamamladığı gibi, sana ve Ya’kûb soyuna da tamamlayacaktır” (Yûsuf sûresi: 5) buyurmuştu. Nitekim oğlu Hazret-i Yûsuf'un rüyâsı, onun tabir ettiği gibi çıktı.

Ya’kûb aleyhisselâmın oğulları:

Ya’kûb aleyhisselâmın, oniki oğlu vardı. Ya’kûb aleyhisselâmın lakabı İsrâil olduğu için, bu oğullarına ve onların soylarından gelenlere Benî İsrâil (İsrâiloğulları) denilmiştir.

Ya’kûb aleyhisselâmın, altısı ilk zevcesi ve dayısının kızı olan Leyâ'dan; dördü, câriyeleri bulunan Belhe ve Zülfâ'dan; Yûsuf ve Bünyamin de yine dayısının kızı ve ikinci hanımı olan Râhil'den doğmuşlardır.

Bunlar oniki erkek kardeş olup, sıra ile şunlardır:

1- Robîl: En büyük oğludur. Leyâ isimli ilk zevcesinden doğmuştur. Bunun soyundan gelenler, Filistin'in kuzeydoğu kısmında yerleşmişti. Remle yakınlarında kabri veya makâmı ziyâretgahtır.

2- Şem'ûn: Ya'kûb aleyhisselâmın, yaşça ikinci büyük oğludur. Kardeşleri Bünyamin, Yûsuf aleyhisselâm tarafından bir bahâne ile Mısır'da alıkonulunca, Mısır'da kalan o olduğu rivâyet edilmiştir. Şem'ûn'un neslinden gelenler de Lût gölünün batı sâhilinde yerleşmişlerdi.

3- Lâvî: Annesi Leyâ'dır. Hazret-i Mûsâ ve Hârun aleyhisselâm bunun neslinden gelmiştir. Arz-ı mukaddes sıbtlar (torunlar) arasında taksim edilince, Lâvî soyundan gelenlere ayrıca bir yer verilmeyip, diğer bölgelerin mahsullerinin onda biri veriliyordu.

4- Yehûda: Ya'kûb aleyhisselâmın sözünü dinlediği, Yûsuf aleyhisselâmdan sonra akılca en üstün olan oğludur. Leyâ'dan doğmuştur. Dâvûd aleyhisselâm, Benî İsrâil hükümdârları ve Îsâ aleyhisselâm bunun soyundan idi. Bunun neslinden gelenler; Filistin'de, Kudüs'ün güneyinde ve Lût gölünün batısında olan bölgede yerleşmişlerdir.

5- Zablûn (Yalün): Ya'kûb aleyhisselâmın ilk hanımındandır. Onun soyundan gelenler Taberîye gölü ile Akdeniz arasında olan bölgede yerleşmişlerdir.

6- Îsâhar: Bu da ilk zevcesi Leyâ'dan doğmuştur

7- Dân: Belhe isimli câriyeden doğmuştur. Onun neslinden gelenler; Filistin'in kuzeyindeki bölgede yerleşmişlerdir. Filistin'in kuzeyinde bu isimde bir kasaba da vardır.

8- Neftâli: Annesi Belhe'dir. Nesli, Ürdün vâdisinin batısında ve diğer kabîlelerin yerleştiği bölgenin daha kuzeyinde yerleşmişlerdir.

9- Âşir: Ya'kûb aleyhisselâmın Zülfâ adlı câriyesinden dünyâya gelmiştir.

10- Câd: Bunun da annesi Zülfâ'dır.

11- Yûsuf: Annesinin adı Râhil'dir. Râhil, yukarda da zikredildiği gibi, Ya'kûb aleyhisselâmın ikinci hanımı ve dayısının kızıdır. Hazret-i Yûsuf'un başından geçen kıssalar, Kur'ân-ı kerîm'in Yûsuf sûresinde geniş bir şekilde anlatılmıştır. Yûsuf aleyhisselâm, Ya'kûb aleyhisselâmın peygamber olarak vazifelendirilen oğludur. İsrâiloğullarına gönderilen peygamberlerin bir çoğu onun neslindendir. (Bkz. Yûsuf aleyhisselâm)

12- Bünyâmin: Ya'kûb aleyhisselâmın 12. ve en küçük oğludur. Hazret-i Yûsuf'un anadan da kardeşidir. Annesi Râhil, Bünyamin'in doğumundan kısa bir müddet sonra vefât etmiş idi.

Bünyamin'in çok evlâdı oldu. Ken'ân iline dönünce, onlara çok az bir toprak verildiği için Kudüs'e gittiler. Bâzı harplerde telef olmuşlarsa da sonra tekrar çoğalmışlardır. Kur'ân-ı kerîmde zikredilen Tâlut, Bünyamin'in neslindendir.

Ya'kûb aleyhisselâmın vasiyeti ve vefâtı:

Ya'kûb aleyhisselâm, oğlu Yûsuf'a (aleyhisselâm) kavuştuktan sonra, Mısır'da oğullarıyla birlikte on seneden fazla yaşadı. İyice ihtiyârlayıp vefâtı yaklaşınca oğullarını başına toplayıp şu vasiyette bulundu; "Ey oğullarım! Muhakkak ki Allahü teâlâ sizin için tevhîd (tek Allah'a inanma) ve adâleti emreden İslâm dînini seçti. Siz, ölüm gelmeden önce, Allahü teâlâya ibâdet ediniz. İbâdetlerinizde ihlâs ve huşû üzere olunuz. Hayatınız boyunca bu dinden uzaklaşmayınız, yoksa helâk olursunuz."

Oğullarından bu husûsta söz almak isteyip; "Ey oğullarım! Benim ölümümden sonra neye ibâdet edeceksiniz?" diye sordu. Oğulları da; "Ey babamız! Senin ve babaların İbrâhim'in, İsmâil'in ve İshak'ın ibâdet ettiği tek olan Allah'a, şimdi olduğu gibi gelecekte de ibâdet edeceğiz. Biz O'na teslim olmuşuzdur." diyerek söz verdiler.

Bu husûs Bakara sûresi 132 ve 133. âyet-i kerîmelerinde meâlen, "İbrâhim bunu oğullarına da tavsiye etti. Ya'kûb (aleyhisselâm) da öyle yaptı. "Ey oğullarım! Allah sizin için İslâm dînini beğenip seçti, O hâlde siz de (başka

değil) ancak müslüman olarak can verin” (dedi). Yoksa (Ey yahudiler), ölüm Ya’kûb'un önüne geldiği zaman siz de orada hazır mı idiniz? (Hayır) o, oğullarına; “Benden (ölümümden) sonra neye ibâdet edeceksiniz?” dediği zaman onlar; “Senin mabûduna ve babaların İbrâhim'in, İsmâil'in, İshak'ın bir tek olan Allah'ına ibâdet edeceğiz. Biz ona teslim olmuşuzdur” demişlerdi.” buyrularak haber verilmektedir.

Ya’kûb aleyhisselâmın ölüm vakti gelince, melekler de gelip hazır oldular. Ya’kûb aleyhisselâma Cennet’teki makâmlarını ve çeşit çeşit örtüleriyle örtülmüş olan kabrini gösterdiler. Bunun üzerine meleklere; “Bu kabir kimin içindir?” diye sordu. Melekler de; “Rabbinin yanında çok kıymetli olan bir kimseye aittir” dediler. Ya’kûb aleyhisselâm meleklere; “Siz kimsiniz?” diye sorunca; “Biz Rabbimizin melekleriyiz” diye cevap verdiler.

Ya’kûb aleyhisselâm kabre baktığı zaman, orada minberler üzerinde güzel ve nûr yüzlü kimseler gördü. Meleklere; “Bu minberler üzerinde bulunan nûr yüzlü kimseler kimlerdir?” diye sorunca; “Onlar Allahü teâlânın halîli olan İbrâhim aleyhisselâmın torunlarıdır” cevâbını verdiler.

Ya’kûb aleyhisselâm onların arasına girmeyi arzu ettiği zaman melekler; “Onların yanına ancak şu bardaktan içenler girebilir” dediler. Ya’kûb'a (aleyhisselâm) bir bardak su verdiler. Ya’kûb aleyhisselâm, o bardaktan içmeğe başlayınca vefât etti. Oğulları, cenâze namazını kıldılar. Vasiyeti üzerine Kudüs yakınlarındaki Halîlürrahmân'da bulunan babası İshak aleyhisselâmın yanına defnedildi. Rivâyete göre burada dört kabir mevcûttur. Bunlar; İbrâhim aleyhisselâma, Sâre vâlidemize, İshak aleyhisselâma ve Ya’kûb aleyhisselâma aittir.

Ya’kûb aleyhisselâmın duâsı:

Ya’kûb aleyhisselâm Mısır'a varınca bir Cumâ gecesi seher vaktinde kalkıp namaz kıldıktan sonra ellerini semâya kaldırıp cenâb-ı Hakk'a yalvardı ve oğullarının bağışlanmasını diledi. Çünkü o, Ken’ân diyârındayken oğullarının; “Bizim günahlarımızın bağışlanması için istiğfâr et.” dedikleri

zaman; “Sizin için sonra istiğfâr ederim” demiş ve mazlum olan Yûsuf'un (aleyhisselâm) affetmesinden sonra istiğfâr edeceğini bildirmişti. Yûsuf'la (aleyhisselâm) görüşüp, onun da kardeşlerini affettiğini görünce şu niyâzda bulundu; “Allah'ım! Yûsuf için feryâdlarımı, onun ayrılık ve hasretliğinden olan sabrımın azlığını ve oğullarımın kardeşlerine yaptıklarını mağfiret eyle.”

Ya’kûb aleyhisselâm bu duâyı ettiği sırada babalarının arkasında ayakta duran Yûsuf aleyhisselâm ve kardeşleri de “Âmin” diyerek ağlıyorlardı. Allahü teâlâ, Ya’kûb aleyhisselâma vahy edip; “Allah seni ve onların hepsini mağfiret eyledi.” buyurdu.

Ya’kûb aleyhisselâm vefât edinceye kadar her Cumâ gecesi aynı şekilde istiğfâr ve duâ etmeğe devam etti.

Ben bir Ya’kûb idim kendi hâlimde,

Mevla'nın ismi var idi dilimde,

Aldırdım Yûsuf'u Ken’ân ilinde,

Ağlar Ya’kûb ağlar Yûsuf'um deyu.

Attılar kuyuya şehîd kastına,

Cebrâil yetişti Mevlâ dostuna,

İhlâs ile çıktı suyun üstüne,

Ağlar Ya’kûb ağlar Yûsuf'um deyu.

Yûsuf'un gömleğin al kan ettiler,

Kurtlar yedi diye bühtân ettiler,

Yûsuf'u götürüp bilmem nettiler.

Ağlar Ya’kûb ağlar Yûsuf'um deyu.

Akar da Ya’kûb'un gözünün yaşı,

Ah çekip eritir dağ ile taşı,

Yûsuf'u kuyuya attı kardeşi,

Ağlar Ya’kûb ağlar Yûsuf'um deyu.

Bezirgânlar geçip giderken yoldan,

Yûsuf'u çıkardı bulup kuyudan,

Yûsuf sonra oldu Mısır'a sultân,

Ağlar Ya’kûb ağlar Yûsuf'um deyu.

Bir dertli bulsam da derdime yansam,

Yandım hasretine bağrım dağlasam,

Yûsuf'um cemâlin bir dahî görsem,

Ağlar Ya’kûb ağlar Yûsuf'um deyu.

----

1) Tefsîr-i Kebîr; cild-4, sh. 80, 98, cild-8, sh. 145, cild-18, sh. 83, 230

2) Tefsîr-i Mazharî; cild-1, sh. 124, cild-5, sh. 133, 210

3) Tefsîr-i Mevâkıb; cild-1, sh. 35

4) Tefsîr-i Tibyân; sh. 232

5) Tefsîr-i Rûh-ul-Beyân; Yûsuf sûresi

6) Tefsîr-i Taberî

7) Tefsîr-i Kurtubî

8) Feth-ul-Bârî; cild-6, sh. 296, 298

9) Târih-ül-Ümem vel-Mülûk (Taberî târihi); cild-1, sh. 169

10) Tam İlmihal Seâdeti Ebediyye; sh. 1083

11) Mu'cizât-ül-Enbiyâ; sh. 48

12) Mir'ât-ı Kâinât; sh. 94

13) İhyâu Ulûmiddîn; cild-4, sh. 126, 129

14) Rehber Ansiklopedisi; cild-18, sh. 92, 93

15) Kısas-ül-Enbiyâ (Arais); sh. 107

16) Ravdat-üs-Safâ; sh. 355, 356

17) Künh-ül-ahbâr; cild-2, sh. 356

18) Kâmus-ül-a'lâm; cild-3, sh. 2239, cild-4, sh. 2404, cild-5, sh. 3900, cild-6, sh. 4044

19) El-Kâmil fit-Târih; cild-1, sh. 137

20) Ahsen-ül-kasas

Table of Contents